

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Hi 9585

UNIVERSITEITSBIBLI

9000003

Digitized by Google

ACTORUM
ERUDITORUM
QUÆ
LIPSIAE PUBLICANTUR
SUPPLEMENTA.
TOMUS II.

*Cum S. Casarea Majestatis & Potentissimi Electoris
Saxoniae Privilegiis.*

L I P S I A E

Prostant apud JOH. GROSSII Haeredes
& JOH. THOM. FRITSCHIUM.

Typis JOHANNIS GEORGL
A. M. DC. XCVL

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,

SUPPLEMENTA,

Tom. II. Sect. I.

ORBIS GOTHICVS, id est, HISTORICA NARRATIO, omnium fere Gothici nominis populorum origines, sedes, linguas, regimen, reges, mores, ritus varios, conversionem ad fidem, exhibens &c. Autore Matthæo Pratorio, Præposito VVaiberopolitano, Historiographo ac Secretario S. R. Majest. Poloniarum.

Typis Monasterii Olivensis, A. 1688. fol.

Constat circiter 4. Alphabetis.

Qui gentium scrutantur origines, in argumento versantur, multis circumfuso tenebris, quas vel veterum lectio scriptorum, vel doctæ quantumvis conjecturæ, vix ac ne vix quidem semper possunt discutere; atque hinc prolixam merentur veniam, si vel materiæ difficultas, vel amor patriæ in transversum ipsos egerit. Fuit hoc perspectum optime Cl. Auctori Orbis Gothici, qui in Prolegomenis operi suo præfixis, veteres pariter ac recentiores scriptores recenset, eorum lapsus notat, causasque Geographiam & Historiam veterem perplexas reddentes erudite commemorat, ideoque abstrahi se passus non fuit ab instituto, difficili illo quidem, sed quod tamen in honorem patriæ ac imperii Serenissimi ac Potentissimi *Joannis III*, auspiciatissimi Poloniarum Monarchæ, susceperat. Totus enim in eo est, ut gentem Gothicam, tot olim victoriis inclytam, Sarmatiæ vindicet, & ex idiomate Sarmatico-Prussico nomina populis Gothicis tributa derivet. Id quod optimo se jure facere.

A

existi-

existimat, cum auctores tantum non omnes consentiant, Gothos ex Septentrione illo, qui vicinus Daciae, prodiisse, olimque succini fuisse collectores, seu Prussiae incolae. Gothos ergo à Japheto profatos, & a *Guota*, quod omne id denotat, quod ad rem familiarem ejusque bonum & commodum pertinet, dici asserit, eorumque linguam propriam fuisse Slavonicam seu Sarmaticam in varia abeuntem idioma-ta. Reliquias quoque hujus nominis in voce *Gudda*, qua Samogita, Russi, Lithuani &c. ab his, qui ducalem Prussiam non procul Re-giomonte incolunt, contemtam adhuc vocantur, superesse censet. Infamiam autem hujus nominis hinc derivat, quod Gothi ethnicae superstitionis tenacissimi, exosi redditi fuerint ad Christi fidem con-versis, notatque eandem fortunam subiisse etiam Prussorum Slavo-rumque nomina: per Slavos enim, a *Slava* fama dictos, passim nunc mancipia denotari; Prussorum autem nomen, a *Pruta* prudentia, derivatum, ita evulsiisse, ut in ipsa Prussia servi ac infames olim dice-rentur Prussi, atque ad nullum officii honorisque gradum admitterentur. Quoniam vero Gothos ad Germanos referunt non pauci scriptorum antiquorum, eos ita explicat Cl. Auctor, ut Germanos (*Ger-manes* a sagacitate dictos) fuisse concedat, Teutones fuisse neget. Gothiam enim veterem eandem fuisse dicit cum veteri Ger-mania, a qua Teutonia probe distinguenda, cujus arctiores fuerint o-lim termini quam hodie; quippe cum vetus Germania non solum ad Asiam usque protensa fuerit, sed ad illam quoque pertinuerit magna pars Teutoniae recentioris, in qua scilicet olim Slavonica praevaluit lingua, v. g. utraque Pomerania, Marchionatus Brandenburgicus, Provincia Luneburgensis & Brunsvicensis, Ducatus Magdeburgensis, pars Saxoniae & Misniae &c. Hinc ad illorum sententiam, qui Sueciam Gothorum patriam faciunt, convellendam pergit, putatque incredibile, Gothos, qui ex Asia primum in Europam concesserunt, praetermissis fertilioribus & amoenioribus terris, (quales erant Asiae propinqua ad Euxinum Pontum atque Ta-naim, ac deinceps in Russia, Polonia, Prussia, Livoniaque,) in remo-tam & asperiori coelo horrentem Sueciam migrasse. Jornandem autem, primipilum eorum, qui pro Suecia pugnant, in primis aggre-ditur, migrationes populorum, quas ille commemorat, in fabularum refert numerum, & Hugonis quoque Grotii, Jornandi adstipulan-tis,

is, argumenta confutat, suamque sententiam aliquot rationibus confirmat. Quamvis autem Suecos, olim Sueones dictos, Gothorum parentes fuisse neget, Sueones tamen & Suevos (plane diversos a Suabis, gente Teutonica) ad Gothos pertinuisse affirmat, illosque fuisse unum populum, sed in eo diversum, quod Sueones ad maris Balthici littora, Suedi circa Albim & Hercyniam sylvam habitarent. Balthicum vero mare nomen suum traxisse putat a Balthia, quam insulam veteres commemorant, quamque Sambiam seu Samiam. Auctor esse censet: Hercyniam vero sylvam non modo per totam Teutoniam, sed & per Poloniæ provincias ad Borysthenem usque, & Tyram protendi asserit, dictamque ab *Arfynia*, quod locum agro colendo designatum notet. Porro postquam de Cimbris, Venedis (qui *Panaite* seu Domini dicti putantur) Æstis, Scyris & Hiris, Gotho-Scythisque egit, varias Gothorum sedes commemorat in Dacia, Pannonia, Mœsia, Hispania, Thracia &c. easque natives non fuisse, sed ex Sarmatia Europæa Gothos eo commigrasse probare conatur. Sarmatas autem a *Sar* & *mat*, quasi Dominos potentes dictos conjicit, & per Sarmatiam tractum terræ a Cheruscis usque ad Mœotidis & Tanais confinia intelligendum contendens, de populis ejus, nec non insulis Sarmatiæ adversis agit. Tandem, utrum Gothi & Getæ unus fuerint populus disquirat, concluditque Geticum nomen latius olim patuisse, atque id Thracibus, Dacis ac cæteris Scythis & barbaris cis & trans Danubium datum, successu vero temporis Gothis Romanum imperium debellantibus fuisse proprium. Atque hæc quidem in *libro primo* pertractantur. In *secundo* agitur de Slavis, Russis, Polonia & Maslovia, Prussia & Livonia, Alanis, Hunnis, Bastarnis & Peucinis: in *tertio* de Vandalis cæterisque hujus nationis populis, de Gepidis, Burgundionibus, Herulis, Longobardis, Rugiis, Marcomannis & Quadis; ita scilicet ut populos illos Gotho-Sarmaticos fuisse ostendatur, ipsorum nomina ex Gotho-Sarmatica lingua deriventur, sedes definiantur, Regesque enumerentur. Quæ quidem omnia huc adferre ad prolixitatem vitandam supersedemus, speciminis loco etymologias quasdam ab Auctore propositas allaturi. Ita Rusiam olim *Rossejam* vocatam dicit, quasi gentem dispersam; Zamogetas dictos quasi terrestres Gothos, a *Ziama* terra; Hunnos a *Kun*, quod equum notat; Bastarnos a *Baszta*, quod propugnaculum est; Peucinos quasi sacros, a *Penkus*, Gothorum Deo;

4 ACTORUM ERUDITORUM

Vandalos a *Banda*, quæ vox armentum significat; Longobardos a telorum genere, cujus gestatores adhuc hodie dicantur in Prussia *Langbardzei*; Rugios a *Rug* cornu, quod cornigera pecude abundarent; Marcomannos a *margas & manes*, quasi rerum pulchrarum intelligentes; Polonos a *pole*, tanquam campestres animas; Bohemos a *Bob & muz*, quæ Deum & virum significant, quasi divinos; Pomeranos quasi *Pasmari*, seu qui mare accolunt; Quados quasi *quotas*, h. e. ex improvise lædentes. *Ultimus liber* explicat res ad œconomiam, sacra, & regimen Gothorum, spectantes. Descripta ergo hic videas, Gothorum habitationes, habitum corporis externum & internum, mensas & convivia, militiam variaque studia, una cum virtutibus illorum & vitiis. Ut passim nota prætereamus, cerevisiæ nomen *Bier* a *biera* seu *biernla*, quod frumentum omne denotat derivatur. Gothi in patria confidentes, multas uxores habuisse, in expeditionibus bellicis vero singulis singuli contenti fuisse dicuntur; atque ita veteres scriptores, quorum alii monogamos, alii polygamos fuisse Gothos referunt, conciliantur. Clamor militaris Gothorum hinc *barritus* dictus putatur, quod totus exercitus *bar bar* personabat, quemadmodum hodie Prusii in Nadravia, Zalavonia, Zamogitia &c. in usu habent, in quacunque concertatione *bar bar* clamare; additurque conjectura, ab hac voce Romanos & Græcos, externos, atque in his Gothos, barbaros adpellasse. Dum de sacris Gothicis agitur, Diique & illorum simulacra, divinationes, ministri sacrorum, festa & funerationes recensentur; Druidæ (*Druidæi* & hodierna dialecto *Draudæi*, h. e. qui munus præceptorum obeunt) non folis Gallis, sed Germanis Gothicisque communes fuisse probantur; ostenditurque olim quidem corpora defunctorum cremata, succedente vero tempore terræ mandata fuisse, ita ut lagenæ cerevisiæ plena simul tumulis imponeretur. Tandem Gothorum Rempubliacam mixtam quondam ex Monarchia & Democratia fuisse docetur; electio Regum, conventus ac nobilitas Gothorum describuntur; catalogique Regum Gothicorum ad Vistulam, in Dacia & Thracia, Ostro-Gothorum in Italia, Viso-Gothorumque in Gallia & Hispania adjiciuntur.

CATA-

**CATALOGVS AVCTORVM QVI LIBRORVM
Catalogos, Indices, Bibliothecas, Virorum litteratorum,
Elogia, Vitas, aut Orationes funebres, scriptis con-
signarunt; ab Antonio Teifferio uno e viginti
sex Academia Regia Nemaufensis ad-
ornatus.**

Genevæ apud Samuel. de Toumes; 1686. in 4.

Constat 3. alph. 6. plag.

EX quo typographorum opera scripti bonorum auctorum commentarii spargi per orbem cœperunt, multi istorum librorum excusorum instituere recensūs, argumentorumque singulorum enumerare scriptores, privatas publicasque celebriores inelencos referre bibliothecas, auctores qui eas descripserunt colligere, & qui eruditorum hominum vitas ac elogia posteris tradiderunt, aliaque ad litterariæ rei & litteratorum notitiam spectantia, singularibus contextis commentationibus, posteritati committere sategerunt. Hos omnes uno conspectu exhiberi, e commodo eorum, qui amore litterarum historiarum ducuntur, existimavit futurum industrius Nemaufensis Academicus, nunc religionis causa exul, Ant. Teifforius, catalogum catalogorum, indicem indicum, bibliothecamque bibliothecarum absolutissimam uno hoc volumine non usque adeo magno exhibens. Idem institutum antehac susceperat Philippus Labbeus, ejusmodi catalogum sub *Bibliotheca Bibliothecarum* (quam cœptam Bibliothecæ manuscriptorum anno 1653 subjecerat p. 389. & seqq.) titulo, anno 1664 emittens in publicum, qui liber dein anno 1672 Rotomagi recusus auctior prodiit. Verum quando tot intra annos, quibus Teifforio Labbeus præluserat, pluri mi librorum indices pro diversis collectorum institutis, adornati fuerunt, vel juxta gentes ac nationes aut ordines scriptorum, vel secundum argumenta librorum digesti, multi etiam doctorum virorum panegyrici editi, ac vitarum historiarum posteris sunt traditæ intra istud tempus; omnes hujusmodi librorum & catalogorum auctores uno hoc elencho complexus est Teifforius, & Labbei Bibliothecam in tantum auxit, ut cum in ea non plures quam octingenti enumerati sint

ti sint auctores, in hoc Catalogo bis mille & quingenti sint recensiti, Vitæ autem & orationes funebres mille ducentorum clarorum hominum numerare liceat: præterea plerorumque doctorum virorum, qui memorati sunt, patria & studia annotata sunt; quæ Labbeus addere ferme neglexerat: sublata autem & omiſſa ſint injurioſa dicta, quibus ſubinde a religione ſua alienis ſcriptoribus Jeſuita inſultaverat. Ne vero Labbei liber quicquam haberet, ob quod anteferendus eſſet huic, nec appendices iſtius ſuo abeſſe voluit Auctor: quarum altera *Bibliothecam numismaticam* exhibet, a Labbeo concinnatam, (nec ulla ex parte auctam) ſcriptores, qui de antiquis Hebræorum, Græcorum & Romanorum numismatibus commentati ſunt, eaque exhibuerunt, eos item, qui de monetis, ponderibus & menſuris libros ediderunt, recensens p. 433: altera ſupelleſtilis antiquariæ ſcriptores, & annulorum, ſigillorum, gemmarum, lapidum, ſtatuarum, obeliſcorum, inſcriptionum, rituum ſacrorum profanorumque, ſimiliumq; antiquorum monumentorum collectores enumerat, p. 506. quibus multi potuiſſent addi a Teiſſerio, ſi appendices has æque ac Catalogum ipſum, ſeu Bibliothecarum Bibliothecam, augere voluiſſet. Huic certe ſupplementa dedit, quæ ſucceverunt, dum excuderetur liber, ſub ſinem adjecta *appendice*, ad catalogum auctorum, qui librorum catalogos vel doctorum virorum vitas conſcripſerunt: undecim quoque *Indicibus* plane neceſſariis, ac iis, quos Labbeus confecerat octo, longe auctioribus, opus ſuum inſtruxit, planeque abſolutum dedit. Quandoquidem autem catalogi hujusmodi nunquam adeo perfecti poſſunt dari, quin ſubinde nova ſucceſcat iſtis inferenda librorum aut catalogorum ſeges, vel vitarum orationumque funebrium indices vulgatarum copia: utile fuerit, ſi librariæ rei ſtudioſi operi huic, quæ in eo poſita non inveniunt, aut quæ nova prodire cernunt, ad iſtud pertinentia, diligenter allinant, hac ratione id ſuppleturi & continuaturi.

TRAITE DES VAPEURS, PAR MONSR.

Lange, Medecin de la Société Royale. &c. i. e.

**Tractatus de Vaporibus, auctore Dn. Langio,
Medico Soc. Reg. &c.**

Parifius

Parisiis apud viduam Dionys. Nionis A. 1689. in 8. plag. 25.

E corpore vapores omnis generis sursum in caput elevari, quos caput rursus retro dimittat, jam olim Hippocrates asseruit L. de glandul. art. V. Illam vero doctrinam, quam religioso obsequio venerati sint post ipsum medentes, nil attinet jam multis memorare. Rudis enim omnino sit, & imperitus plane in lectione librorum Medicorum, qui ignoret, quid ipsi superioribus seculis auctores superstruxerint. Verum & illud jam neminem latet, quod recentiorum nonnullis tandem suspectum de vaporibus dogma extiterit, imo pro exploso habitum sit. Hinc inter alios Willis cap. 10. de febribus hallucinatos ait veteres esse in accusandis vaporibus, eorumque viis, quae scilicet e ventriculo ad caput ascendant. Nunc autem possit hanc opinionem revocare clarissimus Auctor, praesumat praesens Auctor (quem multis elogiis non immerito ornavit Societas Medica) modo tamen prorsus novo & a veteribus alieno, id quod hinc magis patebit, cum XIII, quae in illo continentur, capitula pertransennam perspexerimus. Capite I. disquisitur, an vapores vere sint causae effectuum illis vulgo attributorum? & ostenditur, neutiquam fumos posse diaphragma & basin cranii penetrare, atque vel cor vel cerebrum invadere; subitaneas autem horum viscerum affectiones, quibus nonnunquam ex parte corporis longe remota impetuntur, non nisi a vaporibus posse induci. Incidenter de cute dicitur, quod pori ejus singuli glandula parva muniantur, quae & spiritibus exitum praeccludat, & simul excrementa ad superficiem continuo delata instar spongiae imbibat, eaque vel sudorum forma, vel insensibili transpiratione foras eliminat. Cap. 2. de vaporibus in genere eorumque causis agitur, ubi triplex corporis status intuitu motus suarum partium expenditur, nimirum liquiditatis, effervescentiae seu rarefactionis, & evaporationis. Discursu de singulorum natura & modo breviter praemisso, concluditur (1.) quod vapores semper sint ejusdem conditionis cum corpore, ex quo exhalant; (2.) quod hic sermo sit de evaporatione, quae a notabili rarefactione provenit; (3.) quod pro diversa effervescentiae ratione, a qua nimirum dependet evaporatio, particulae dimittantur differentis naturae, e. g. in effervescentia levi solae humidae & maxime volatiles, in mediocri salia essentialia tanquam media inter fixa & volatilia, in vio-

in violentissima, qualis e pulvere pyrio excitatur, maxime fixa & elastica.

Cap. 3. Vapores sistuntur caput affligentes, simulque traditur descriptio affectus hujus, quod sit translatio corpusculorum separatorum per quandam fermentationem internam extra vasa sanguinea ortam, mediante qua isthæc corpuscula transmissa sint ad partem aliquam a foco distitam, unde functiones naturales turbentur & interrumpantur. Singulorum ratione exposita, de fermentis motuum inordinatorum auctoribus refertur, quod vel contra naturam plane sint & per abscessum vel decubitus humorum superfluum progenita, vel fermenta corporis propria, sed exaltata, & a sua configuratione naturali deflectentia. Fermenta autem salia, acida, & corpora elastica pro synonymis in præsentis Tractatu habentur, atque in volatilia, fixa, & essentialia dispescuntur. Cerebrum salium volatilius esse receptaculum: lienem fermenta fixa suscipere; & glandulas essentialia efformare, servare, atque dimittere solentur: ultra hæc tria autem quartum adhuc fermentum superesse, quod fortasse le possit appellari, speciei nimirum propagationi destinatum, & probabiliter ex tribus prioribus confatum. Ex quatuor hisce fermentis prodire affirmantur differentes vapores, pro diversitate scilicet characteris, quem a causis suis accipiunt, e. g. vapores excitati a fermentis volatilibus cerebri, unde epilepsia oritur, vel vapores a fermentis glandularum oriundi &c. Qua vero via ab una parte in alteram ferantur, cap. 4. expeditum legitur. Scilicet per membranas non meare posse vapores, utut maxime subtiles, ex ipsarum textura & motu evincitur: nec per venas aut arterias deventi exinde creditur, quod illi canales semper repleti liquidibus sint, ut adeo transitum halitui vel flatui maxime subtili & agitato concedere haud valeant. Itaque ad nervos necessario recurrendum esse asseritur, cum impossibile videatur alias concipere vias, ac præterea illi transitum vaporibus satis liberum facilemque aperiant. Id quod vel inde probatur (1.) quia nervi sint soli tubuli, in quibus motus celer & impetuosus perfici queat, reliquis pro motu lento ac successivo liquorum destinatis. Jam vero vapores & spiritus obtinere motus sibi omnino similes, cum utriusque saltem sint halitus maxime subtiles & mobiles. (2.) quia nervi ex accuratissima Anatomico-

SUPPLEMENTA. Tom. II. Sect. I.

micorum observatione careant valvulis, quæ reditum ad cerebrum spiritibus interdican. Itaque pari facilitate contingere posse, ut materia quædam subtilis agitata ab ipsorum insertione ad originem transeat, atque spiritus animales ab ipsorum origine ad insertionem tendunt. Atque hoc facile quemvis posse comprehendere, modo nervorum structuram penitus inspexerit, videritque membranam fibrillas nerveas ad membra omnia sparsas ordinarie contegentem in ambitum cujusvis partis extendi, ita ut hæc ejus expansio juxta extremitatem nervi operi similitudine satis exprimat tubulum, cujus ultima portio dilatata sit in formam infundibuli. Porro facillime concipi, quomodo vapores (si fermentatio violenta in toto tractu partis ab illa membrana circumdatæ accidat) emanantes possint determinari, ut juxta longitudinem nervi versus originem pergant. Neque enim illis quicquam repugnaturum esse, præter spiritus, qui semper in intervallis istarum fibrillarum contineantur. Objectioni deinde, quod scilicet nervi soli spirituum ita tanquam maxime delicatarum & subtilium partium totius corporis inserviant, corpuscula autem crassiora, ut vapores, non admittant, fusius respondetur. Hinc necessitatis argumenta quoque afferuntur, cur fermentationis quadam alicubi extra vasa contingente vapores ad cerebrum eleventur. (3.) quia sympathia partium uno eodemque tempore afflictarum id evincat. Non aliam enim illas communicationem immediatam inter se habere, quam beneficio nervorum, & imprimis vaporum, & intercostalium, qui soli transitum permittant vaporibus, de quibus hic sermo. Jam vero

Cap. 5. ad singula specialior sit accessus, dum de vaporibus agitur per fermenta volatilia excitatis, sive de epilepsia, & quidem idiopathica. Hæc vero definitur, quod sit convulsio universalis totius corporis cum abolitione functionum animalium omnium. Causa ejus immediata statuitur fermentatio subita & violenta, in substantiâ cerebri producta, per commisionem spirituum animalium cum fermentis peregrinis eo delatis ex parte quadam substantiæ medullari vicina. Illam vero fermentationem exemplo communicari toti generi nervoso, ibique producere motus violentos & involuntarios. Modus fusiori descriptione traditur, interposita simul spirituum animalium generatione, & flammæ coelestis seu halitus

eius vitalis constitutione. Spumæ autem circa os, quam in epilepticis videre est, talis extat ætiologia: Spiritus ad glandulas salivales delati se commiscunt cum saliva in illis contenta, atque cum impetu iterum exeuntes per extremitatem nervorum, rarefaciunt istum succum, efformantque spumam. Cæterum causæ, quæ possint accessus epilepticos procreare, illæ judicantur, quæ materiam determinant, ut in modullam cerebri se effundat, suntque vel compressio glandularum corticalium cerebri, vel agitatio nimia sanguinis eo delati. Sic eo conducunt casus ab alto, aër gelidus, febris, passionēs animæ, excedens vini potus &c. Omnium tamen frequentissima causa, & quæ regulam quasi exhibeat paroxysmis redituris explicatū quidem putatur difficillima. Conjunctiones scilicet & oppositiones Lunæ, experientia quotidiana teste, insultus epilepticos concitare, nemo negare sustinuerit. Qua vero ratione sanguinem rarefaciendo & exaltando id efficiant, pluribus docetur. Hinc causæ quoque primitivæ memorantur, inter quas eminere dicitur contagium a Parentibus tractum; deinde frequens consortium cum personis caduco laborantibus: in infantibus nimis diuturna retentio meconii: excessus in vini potu, & super omnia immoderata spiritus vini jejuno ventriculo ingurgitatio. Ratio hæc subjicitur; quod nimirum ille spiritus abundet phlegmate imprægnato corporibus ignitis, & tartaro adusto, ac exaltato. Illud autem suo spiritu usque ad cerebrum deferri, & in glandulis persistens constituere fermentum accersendæ epilepsie aptissimum. His positis, obviamitur quibusdam objectionibus, atque ostenditur, neque cranium, neque meninges collectioni fermenti epileptici quicquam contribuere posse.

Cap. 6. Vapores considerantur ex fermentis glandularum elevati. Duplex autem concursus in glandulis observatur, nimirum fermenti proprii, & lymphæ jugiter transeuntis. Quodsi particulæ ipsorum eadem polleant configuratione, ut in statu sanitatis deest, commixtio dicitur blanda fieri: sin minus, atque unum horum fermentorum degeneret, unionem non contingere citra effervescentiam, unde vapores magis aut minus fortes eleventur, pro fortiori scilicet aut languidiore fermentorum congressu. Causa itaque vaporum glandularium statuitur depravatio fermentorum in glandulis

conten-

contendorum, vel eorum, quæ per vasa lymphatica eo devehuntur. Causæ depravationis memorantur variz, v. g. usus alimentorum nimis calidorum, acidorum, vigiliarum &c. &c. in summa: quæcunque sanguinem nimis mobilem & subtilem reddunt. Fermentatione, autem seu effervescentia blanda existente, corpuscula sive vapores dicuntur expediri maxime volatiles, a quibus quomodo decantatus ille affectus, calor nimirum intestinorum vel viscerum, producat, simulque ventriculi intemperies frigida exurgat, fusius explicatur. Quodsi violenta magis effervescentia sit, vapores dicuntur elevari atomis magis solidis & fermentativis constantes. Hinc qua ratione, vertigines, sibilus aurium, alizque sensuum depravationes, item dolores capitis intolerabiles, mox vomitus, palpitationes cordis &c. imo ex gradu fermentationis adhuc violentiæ colicæ passiones dolorosæ, quas veteres appellarunt biliosas spurias, item paralyseis membrorum oriuntur, discursu traditur prolixiori. De glandulis quoque ventriculi, & cur hæc pars præ reliquis totius corporis copiosiores vapores dimittat, differitur, annexa obiter diarrhœæ & dysenteriz ratione, a glandulis intestinorum humores vitiosos chylumque corruptum continentibus sæpe oriundæ.

Cap. 7. Vapores melancholicos exhibet e fermento splenico prodeuntes. Hic officium lienis exponitur, quod consistere putatur in receptione partium crassiorum sanguinis, h. e. salis fixi partibus terrestribus immerfi, ut scilicet illud purificet & remittat in massam sanguineam, cujus nimiam volatilitatem moderari debet, ad conservandam motus æqualitatem nostræ machinæ necessariam. Modus recipiendi sal fixum & purificatum fermentum describitur. Objectioni autem, quod hæc distributio legibus circulationis sanguinis repugnet, respondetur. Hinc quomodo salia diutius in cellulis vel grandioribus poris lienis retenta acefcant, ut inde sequatur fermentatio, explicatur, declarata simul & fermentationis & corruptionis natura. Porro effectus vaporum melancholicorum enucleantur, cur lien quandoque doleat? qua ratione circa determinatam, quandam ideam anima occupata sit, ut cogitare de re alia non possit? unde frequens lienosis suspirium oriatur? unde metus & tristitia? unde ructus e ventriculo acidi? cur anima eo tempore perversum de rebus fere, quibusvis iudicium ferat? cur hypochondriaci

averſentur confortium hominum? cur ſe Reges vel corpus vitreum, eſſe interdum credant? cur hæc mala diutius quam ab aliis vaporibus exorta durent? quomodo diſſipentur? qua ratione catalepiſis, item mania excitentur? ac quod cuius admirationem injicit, quomodo elegantiffimo ingenio præditi, & alii ſtultitia abundantiffimi vix gradibus quibusdam in motu puriſſimarum particularum falis melancholici differant? quomodo delirium periodicum, item fatuitas contingat? cur in mania convulſiones non appareant? & cur in iſthoc affectu homines majori robore pollentes deprehendantur? cujus rei hæc ratio redditur, quod falia fixa ſpiritus cum impetu, vi ſua elãſtica in nervos intrudant, imo ipſa cum omni ſua rapiditate ingruant. Cauſas primitivas omnium ſymptomatum melancholicorum illa conſtituere dicuntur, quæ materiam craſſam & terreſtrem, in ſplene accumulãnt, ut alimentorum tartareorum & craſſiorum frequens uſus, vita ſedentaria & meditationibus indulgens, mœror, timor, &c. manix autem cauſam ſæpiuſcule fermentum eſſe hereditarium in liene deliteſcens. Cauſæ excitantes nominantur ſubita timoris vel ſolicitudinis invaſio, febris ardens, colicus dolor vehemens, & obſeſſio Dæmonis. De hac, an & quomodo in melancholicis aſſerenda, diſquiritur, hæc ſub ſinem addita epicriſi: omnia illorum ſymptomata pure dependere a fermentatione quadam melancholica, præter duo ſequentia: (1.) ſi ſcilicet maniacus longiorem diſcurſum habeat abſolvatque lingua ipſi plane incognita, & (2.) ſi talia revelet, quæ ipſum certo conſtat latuiſſe.

Cap. 8. de vaporibus tractat per fermenta ſeminalia elevatis, ſeu hyſtericis. Comparatio hic legitur inſtituta ſeminis maſculini cum ſpiritibus nitri volatilibus aëris, qui Solis calore agitati primo recludunt ſemina ſub terra recondita: & foeminini cum nitro terræ incluſo, quod intrat poros germinis laxatos, eorumque extensionem promovet, ut ingreſſus ſuoco nutritio pareatur. Concluditur inde, in viri ſemine tantum volatilia fermenta, eſſentialia aut fixa nullatenus contineri: in mulierum vero ſemine multum de tribus omnibus latitare. Hinc deſcriptio ſequitur vaſorum utriuſque ſexus, & fundamentum oſtenditur commercii, quod cerebrum & membra totius corporis habent cum partibus generationi dicatis. Illud ſcilicet conſiſtere in motu fermentorum ſeminalium verſus cerebrum & re-

liquos

liquos nervos, qui cum intercostali & vago communicent. Inde qua ratione passiones amantium exurgant, operosa expositione traditur. Mox descenditur ad considerationem vaporum hysteri-
corum, quorum effectus diversi adeo & miri censentur, ut explicari vix sine omissione quorundam valeant. Sistuntur vero ætiologiæ visionum ecstatarum, syncopis, delirii amorosi, lacrimarum & risus in nolentibus, incontinentiæ sermonis insuperabilis, (quæ ob ingentem quantitatem vaporum hysteri-
corum musculos linguæ implentem contingere docetur) convulsionum in nervis mesenterii, & ventris infimi, unde uteri instar globi sensus, spasmodorum in nervis pulmonum seu asthmatis convulsivi, palpitationum cordis, suffocati-
onis, ac tandem ipsius epilepsiz. Quæstioni quoque responde-
tur: cur alii vapores eandem semitam tenentes paria non producant symptomata? ac tandem de maniacis hysteri-
cis differitur; quæ sibi persuadent, se Dæmones esse; hinc responsa reddunt, & ex affluen-
tia verborum voces inarticulatas edendo adstantibus imponunt, ac si linguas sibi antea incognitas callerent. Omnia vero vaporum
hysteri-
corum seu acidi seminalis fixi elastici ope peragi, extra dubi-
um putatur, præprimis cum hoc malum tantum puellis melancholicis, quæ ecstasibus obnoxiz, soleat accidere, non itidem mulieribus conjugatis. Cæterum causæ primitivæ perhibentur esse illa omnia;
quæ fermenta feminalia in suo centro detinent, i. e. abstinentia Ven-
neris, obstructio vasorum lymphaticorum fermenta, cum inutilia fuerint, in sanguinem reventium, vel decubitus humoris cujusdam maligni & corrupti.

Cap. 9. Remedia contra vapores in genere investigat. Ubi duplex inprimis indicatio statuitur: (1.) ut fermentationes impedi-
antur, (2.) ut roborentur partes contra irruptionem corpusculorum separatorum. *Primo scopo* satisfieri judicatur purgando fermenta
exaltata, & corrigendo, quæ expurgari non potuerunt, imo rarefac-
tionem inhibendo partium fermentantium. Cum vero quatuor
inprimis fermenta hæcenus fuerint considerata, epileptica, glandu-
laria, lienosa, & feminalia seu hysterica, hinc singulis sua specifica
affignantur purgantia; e. g. pro fermento epileptico agaricus;
scammonium, turbith, gyalapa, antimonium &c. exhibenda vero
suadentur tempore ab accessu longiore. Pro fermento lienoso seu

melancholico, fol. sennæ, hermodactyli, mechocanna, tartarus solubilis emeticus &c. quibus tamen aperitiva semper miscuisse expediet, & sic pro cæteris. Venæsectio etiam haud improbat, & quidem in brachio dextro vel vena jugulari pro epilepticis, in brachio vero & pede pro reliquis vaporum speciebus celebranda. Cæterum correctionem acidi fermentorum excedentis consequi licebit vel submergendo illud per remedia aquosa, vel humida, vel implicando corpusculis pinguibus & unctuosus, vel tandem acumina ejus in poros alcali abdendo. Singulorum examine accuratori præmissis, ipsa remedia varia proponuntur. Sic aqueis humectantia, refrigerantia, clysteres refrigerantes & emollientes, aquæ minerales frigida, seu acidula, ptisanæ, aqua pura vel mista, sir. violar. nymph. &c. balneum tepidum & alia ejusdem virtutis accensentur. Cautela tamen annectitur, ne frequens & nimius eorum usus valetudini noceat, hydropem facile accersurus. Quod ad pingua seu unctiosa attinet, cum illa quadruplicis generis sint, nimirum (1.) spiritus sulphurei & inflammabiles, (2.) mixta oleosa, (3.) corpora bituminosa & (4.) mucilaginosas, hæc sola præ reliquis tribus moderandis fermentationibus aptissima habentur, v. g. hordeum, amygdalæ, femina papaveris & frigida, eaque nova, unde emulsionem efficacissimam parentur. Ubi simul obiter notatur, in colica vehementi oleum amygdalarum, nisi recens expressum & sine igne, antequam deposuerit particulas mucilaginosas, propinetur, plus damni quam commodi afferre. Tertium pro corrigendo acido nominatur remedium alcali, cujus tamen natura a Physicis hæctenus æque confuse & ruditer exposita dicitur, atque Peripatetici formas suas substantiales & qualitates explicarunt. Accuratori itaque descriptione ipsius conditio traditur, & fusiori demonstratione ostenditur, alcali fixum neque elasticum esse, neque a se ipso ad fermentationem aptum: aliam vero ideam de alcalibus volatilibus efformandam, quæ statim subjicitur, & quæ pro fermentationum diversitate alcalia in usum vocanda sint, edocetur. Hic vero præ Theæ, Caffè, myrrha, rhabbaro, centauro minore, quæ omnia commendata inveniuntur, præcipua laus tribuitur chinæ de china. Eam scilicet absque contradictione omnium potentissimam esse in quibusvis fermentationibus sedandis, & effectu securo atque celeti in colica vehementi

& fr.

& febribus probatissimam. *Secundum scopum* versari in munitioribus partibus contra impetum vaporum, & hic respiciendum esse monetur ad spiritus animales, cum hi soli a vaporibus, & quidem modo triplici affligantur. Vel enim separari & disjungi, ut in vertigine & mania; vel fermentari cum illis, ut in convulsionibus & epilepsia; vel figi & retardari in motu & irradiatione sua, ut in syncope aliisque malis, ubi functiones animales patiuntur. In primo casu odores amoeni, ambulationculæ in locis delitiosis, conspectus personarum amatarum, musica &c. in secundo, omnia salibus volatilibus abundantia, ut aqua theriacalis, ingredientia cuncta spiritus antepileptici Charræ, aqua Reginae Hungaricæ: in tertio, præter modo memorata asa fætida, oleum ambrae, corium & plumæ accensæ aliaque plura auxilium sperantur allatura. Præservatio a vaporibus docetur paranda vel (1) fuga eorum, quæ fermenta facile exaltant, quo pertinent alimenta calida & spirituosæ, imprimis acida, exercitia corporis violentiora, commotiones animi, jejunia protracta: vel (2.) abstinentia causarum, quæ humores condensant pariuntque obstructions, ut alimenta crassiora & onusta acido fixo, vita sedentaria, meditationes nimis frequentes, sollicitudo, &c. vel denique (3.) crebriori usu remediorum corruptionem humorum arcentium, ut elixirium & cordialium. Inter hæc vero ob securitatem & efficaciam palmam sine contradictione mereri creditur elixir proprietatis Paracelsi, cujus proinde natura, effectus, & vera præparatio traduntur, adjecto simul processu Helmontii, qui idem cum aqua cinamomi spirituosa conficiendum præscripsit.

Cap. 10. remedia contra epilepsiam proponuntur. Ubi quid durante paroxysmo, quid extra ipsum fieri expediat, indicatur. Scilicet vigente accessu clysterem acrem & purgantem injici debere, quem ingredi possit diagyridium, electuarium benedictum, laxativum, tartarus solubilis emeticus, vel vinum emeticum ipsum. Ori autem infundenda esse aliquot cochlearia aquæ theriacalis, epilepticæ Quercetani. Sternutationes quoque, quantum possibile, provocandas cum pulvere ellebori, euphorbii, vel quibusdam benignioribus, si ægrotus facile commoveatur. Oleum succini, vel cranii humani, vel spiritum salis ammoniaci naribus adhibendum. In intervallis vero paroxysmorum purgationem instituendam esse, cujus

melancholicò, fol. fennæ, hermodactyli, mechocanna, tartarus solubilis emeticus &c. quibus tamen aperitiva semper miscuisse expediet, & sic pro cæteris. Venæsectio etiam haud improbat, & quidem in brachio dextro vel vena jugulari pro epilepticis, in brachio vero & pede pro reliquis vaporum speciebus celebranda. Cæterum correctionem acidî fermentorum excedentis consequi licebit vel submergendo illud per remedia aquosa, vel humida, vel implicando corpusculis pinguibus & unctuosis, vel tandem acumina ejus in poros alcali abdendo. Singulorum examine accuratori præmissis, ipsa remedia varia proponuntur. Sic aqueis humectantia, refrigerantia, clysteres refrigerantes & emollientes, aquæ minerales frigida, seu acidula, ptisanæ, aqua pura vel mista, sir. violar. nymph. &c. balneum tepidum & alia ejusdem virtutis accensentur. Cautela tamen annexitur, ne frequens & nimius eorum usus valetudini noceat, hydropem facile accersurus. Quod ad pingua seu unctiosa attinet, cum illa quadruplicis generis sint, nimirum (1.) spiritus sulphurei & inflammabiles, (2.) mixta oleosa, (3.) corpora bituminosa & (4.) mucilaginosas, hæc sola præ reliquis tribus moderandis fermentationibus aptissima habentur, v. g. hordeum, amygdalæ, femina papaveris & frigida, eaque nova, unde emulsionem efficacissimam parentur. Ubi simul obiter notatur, in colica vehementi oleum amygdalarum, nisi recens expressum & sine igne, antequam deposuerit particulas mucilaginosas, propinetur, plus damni quam commodi afferre. Tertium pro corrigendo acido nominatur remedium alcali, cujus tamen natura a Physicis hætenus æque confuse & ruditer exposita dicitur, atque Periparetici formas suas substantiales & qualitates explicarunt. Accuratori itaque descriptione ipsius conditio traditur, & fusiori demonstratione ostenditur, alcali fixum neque elasticum esse, neque a se ipso ad fermentationem aptum: aliam vero ideam de alcalibus volatilibus efformandam, quæ statim subjicitur, & quæ pro fermentationum diversitate alchia in usum vocanda sint, edocetur. Hic vero præ Theæ, Caffè, myrrha, zhabarbaro, centauro minori, quæ omnia commendata inveniuntur, præcipua laus tribuitur chinæ de china. Eam scilicet absque contradictione omnium potentissimam esse in quibusvis fermentationibus sedandis, & effectu securo atque celeti in colica vehementi & fe-

& febribus probatissimam. *Secundum scopum* versari in munitis partibus contra impetum vaporum, & hic respiciendum esse, monetur ad spiritus animales, cum hi soli a vaporibus, & quidem modo triplici affligantur. Vel enim separari & disjungi, ut in vertigine & mania; vel fermentari cum illis, ut in convulsionibus & epilepsia; vel figi & retardari in motu & irradiatione sua, ut in syncope aliisque malis, ubi functiones animales patiantur. In primo casu odores amoeni, ambulatione in locis delitiosis, conspectus personarum amatarum, musica &c. in secundo, omnia salibus volatilibus abundantia, ut aqua theriacalis, ingredientia cuncta spiritus antepileptici Charræ, aqua Reginae Hungaricæ: in tertio, præter modo memorata asa fætida, oleum ambrae, corium & plumæ accensæ aliaque plura auxilium sperantur allatura. Præservatio a vaporibus docetur paranda vel (1) fuga eorum, quæ fermenta facile exaltant, quo pertinent alimenta calida & spirituosâ, inprimis acida, exercitia corporis violentiora, commotiones animi, jejunia protracta: vel (2.) abstinentia causarum, quæ humores condensant pariuntque obstructions, ut alimenta crassiora & onusta acido fixo, vita sedentaria, meditationes nimis frequentes, sollicitudo, &c. vel denique (3.) crebriori usu remediorum corruptionem humorum arcentium, ut elixirium & cordialium. Inter hæc vero ob securitatem & efficaciam palmam sine contradictione mereri creditur elixir proprietatis Paracelsi, cujus proinde natura, effectus, & vera præparatio traduntur, adjecto simul processu Helmontii, qui idem cum aqua cinamomi spirituosâ conficiendum præscripsit.

Cap. 10. remedia contra epilepsiam proponuntur. Ubi quid durante paroxysmo, quid extra ipsum fieri expediat, indicatur. Scilicet vigente accessu clysterem acrem & purgantem injici debere, quem ingredi possit diagrydium, electuarium benedictum laxativum, tartarus solubilis emeticus, vel vinum emeticum ipsum. Ori autem infundenda esse aliquot cochlearia aquæ theriacalis, epilepticæ Quercetani. Sternutationes quoque, quantum possibile, provocandas cum pulvere ellebori, euphorbii, vel quibusdam benignioribus, si ægrotus facile commoveatur. Oleum succini, vel cranii humani, vel spiritum salis ammoniaci naribus adhibendum. In intervallis vero paroxysmorum purgationem instituendam esse, cujus

cujus aliquot præscriptiones exhibentur, v. g. R. Pil. de agaric. ʒj. trochisc. alh. gr. IV. ut inde F. una vel plures pilulæ. Infantibus tempore lactationis ʒʒ. Sir. rosar. c. fenna & agarico; rocens natis vero, ad præveniendum caducum, oleum amygdalarum dulcium propinandum esse. Cæterum post purgationes quovis mane medicamenta conducere antepileptica, alcalia scilicet volatilia & specifica, inter quæ maxima vis tribuitur sirupo antepileptico Domini Aquini, quem Charras proposuit. Alia quoque nominantur remedia, ut aqua epilept. Langii, hirundinum a Charra correctæ, & quæ præterea Dominus Blegny L. de secretis specifica publicavit. Tandem ut mucus e naribus profluat, efficiendum pulveribus in nares attractis ex betonica, lil. convall. irid. rad. salvia & lavandula.

Cap. II. de remediis tractat contra vapores e glandulis oriundos. Commendantur autem, ubi levis tantummodo fermentorum depravatio observatur, medicamenta corrigentia & purgantia, quorum aliquot formulæ sunt subnexæ; huc vero duæ saltem inferentur. Scilicet pro scopo correctionis jubetur recipi serum lactis cum cremore tartari clarificatum, in quo dissolvatur Sir. de pom. s. vel de cichor. s. ʒj. Hoc omni mane per 8. aut 10. dies sumatur, unde mirabiliter fermenta depravata pessumdari dicuntur. Deinde ad emendandum acidum, & obstructions referandas, R. ocul. ʒʒ præp. ʒij. pulveris confortantis perlati ʒj. salis absynth. ʒj. tartari martialis ʒʒ. confectio. de hyac. ʒij. cum Sir. caryoph. q. s. M. ad consist. opiatæ. Dosis singulo mane jejuno ventriculo quantitas nucis avellanæ, superbibendo vitrum decocti radic. aperit. Ad sedandas vero fermentationes violentas in colica & convulsionibus præter clysteres pingues & unctuosos, blandasque purgationes claris. auctor nihil æque observavit prodesse, quam chinam de china, eodem modo atque moris est in febribus usurpatam.

Cap. 12. cura affectuum instituitur a vaporibus melancholicis ortorum. Eadem autem cum purgantia tum, corrigentia medicamenta hic jubentur adhiberi, si obstructio non adeo fortis neque inveterata sit, quæ præcedenti capite adducta sunt. Quodsi vero aciditas & vapores limites ordinariæ melancholiz transcendant, aliæ ipsis medicinz suadentur opponendæ, quæ
sub

sub forma decocti, pilularum & electuarii adduntur. Præstantissimum tamen vi & celeritate auxilium consistere putatur in apertione venarum hæmorrhoidalium per sanguifugas, præmissa tam venæ sectione in brachio, quam sufficienti purgatione.

Cap. 13. remedia contra vapores hystericos exponit, & primo omnium tale: R. elect. de citr. ʒiij. Sir. chalyb. purgant. ʒiij. dissolv. in vitro feri lactis optime clarific. Porro pilulæ fœtidæ cum sale ammoniaco & artemisiæ, item pilulæ hystericæ Charræ laudantur, nec non sequens ad corrigendum fermentum hystericum & obstructions deoppilandas, quod sex dies omni mane continuari debet: R. troch. de myrrh. ʒij. dissolv. in vitro aquæ artemis. vel vini albi. Quoad cætera remedia contra cujusque generis vapores excellentia, Lector ad L. de secretis Domini Blegny remittitur, monitumque sub fine additur, dosin præscriptorum medicamentorum, pro ægrorum constitutione, vel augmento vel imminutione esse variandam.

LA VIE DV TASSE. b. c.

Vita Tassi.

Lutetiz Parisiorum apud Stephanum Michallet, 1690. in 12.

Constat plag. 14.

Postquam superioribus sæculis post longam barbariem poësis Italica immortalis Bocacii, Dantis & Petrarchæ opera efflorescere cœpit, multi equidem extiterunt viri & ab eruditionis copia, & ab ingenii amœnitate, & ab orationis ubertate instructissimi, qui Musas has patrias mirifice excoluerunt; sed nemo tamen totius propemodum orbis eruditi consensu inventus est, qui plus judicii, plus solertiæ, plus artis denique & dexteritatis ad ipsum negotium attulerit, quam, cujus hic vita delineatur, ingeniosissimus Poëta, TORQUATUS TASSUS; *quò audito*, ut de ipso Janus Nicius Erythræus in Pinacotheca, nuperrime apud nos recusa, loquitur, *continuo ingens innumerabilium pene laudum numerus audientium se animis infert*. Ille enim fuit, qui operis delineatione, partium singularum structura & ordine, verborum denique majestate & pondere, tam qui præceserunt eum, quam qui postea secuti sunt, palmam prope omnibus præripuit,

puit, & poësin Italicam in id fastigium adduxit, in quo ad hoc usque tempus collocatam eandem; nec sine admiratione, conspicimus. Quis vero negaret omnium, tantum Virum dignissimum esse, ut omnibus seculis ostendatur; ejusque memoria æternitati velut consecratur? Et meritis sane præclarissime jam olim est de amico, quo familiarissime utebatur, illustrissimus *Jo. Baptista Mansus*, Villæ Marchio, ut pote qui Poëtarum Italicorum hunc principem, descripta ipsius vita, ab omnium ætatum oblivione feliciter vindicavit. Sed non minus bene de manibus Tassianis meritis est *Auctor* noster, cum post revolutum integrum ferme seculum, memoriam Tassi, vitæ illius recensionem, apud Musarum elegantiorum cultores recolere instituit; unde nec lectoribus nostris voluptati non erit, tantisper Viro erudito vitæ Tassianæ cursum enarranti nobiscum attendere.

TORQVATVS igitur TASSVS ex illustri Torregianorum, Bergomum olim & adfita loca imperio complexorum, profapia ortus, patre usus est *Bernardo Tasso*, Viro præter insignem rerum experientiam agendique peritiam, carminis etiam pangendi gloria celebrem, & matre *Porcia*, ex nobili Rossiorum gente oriunda, ex quibus *Surrenti* die undecimo Martii, anno seculi superioris quadragesimo quarto, ipsa meridiei hora, nascebatur. Cum vero paulo post a parentibus Neapolin delatus esset, mature admodum, haud pauca admirandi ingenii documenta edebat; quippe qui vix sextum ætatis mensem agens, jam non sibi tantum & verba distincte pronunciare, sed & ratiocinari & animi sensa explicare inciperet. Anno ætatis Tassi nostri tertio, *Princeps Salernitanus* ad Carolum Cæsarem deprecandæ inquisitioni legatione functurus, in Germaniam proficiscebatur, in cujus comitatum assumptus Bernhardus pater filium, hunc suum hominis cujusdam eruditi, cui *Angeluzzo* nomen erat, curæ committebat, ut teneram ipsius ætatulam morum honestate imbueret; sub cujus disciplina ita proficiebat, ut mox institutioni Patrum e Societate Jesu, tum primum Neapoli invalescentium, tradi posset, idque tanto cum successu, ut anno ætatis septimo perfecte Latinas, & plus quam mediocriter literas Græcas calleret, orationes componeret, ac poemata varia, ætatem illam longe superantia eonderet. Interim illam legationem tam feliciter obierat *Princeps Salernitanus*, ut multum quidem sibi apud populum auctoritatis, sed tantum

tum etiam odii apud *Petrum Toletanum* Regis vices sustinentem con-
flaverit; quippe qui nihil non agebat, ut Imperatori eum suspectum
redderet, bonisque & honoribus omnibus evolveret. Quam immi-
nentem sibi tempestatem ille persentiscens, in Galliam se recipiebat,
quem *Bernhardus Tassius* secutus Romam prius filium evocabat,
non tantum, ut ulterius rem ibi animi culturam reciperet, sed & *Vitæ*
securus esset; quod Princeps ille cum omnibus partes ipsius sequenti-
bus, & hos inter imprimis *Tassius* cum familia sua, proscriptus esset.
Hoc rerum statu *Torquatus* annum ætatis duodecimum attigerat, &
præter Latinam & Græcam linguam, quas perfecte noverat, faculta-
tem Poeticam, Dialecticam, Rhetoricam, ac cum primis Philosophiam
moralem penitus perceperat. Accidebat vero hoc tempore, ut *Sci-
pio Gonzaga*, Princeps ætate & studiis florentissimus, ulteriorum pro-
fectuum gratia Patavium abiret. *Bernhardus* occasionem hanc arri-
piens eo ablegabat etiam *Torquatum* suum, ut in contubernio Prin-
cipis porro studiis invigilaret; quod tanto ardore ab ipso præstitum
est, ut anno ætatis septimo decimo theses ex Philosophia, Theologia,
Jure & Canonico & Civili promiscue petitas, cum adstantium summo
applausu tueretur; & quod totam Italiam admiratione implebat,
poema de *Rinaldo* ab ipso compositum, anno ætatis subsequente,
publicæ luci exponeret, cujus tamen edendi vix a patre obtinere
potuerat permissionem, qui filium utilioribus studiis consecrare
malebat. Ille autem fructum laboris statim percepit, cum a magni no-
minis Prælato *M. Cesio* Bononiam, ubi Vicelegatum Pontificis agebat,
evocaretur; quo postquam se contulisset, expectationi de se conce-
ptæ, dictum non potest, quam ubertim satisfecerit, non in minori honore
a Viris summa dignitate conspicuis ipse vicissim habitus. Sed cum
Scipio Gonzaga ab *Academia Aethereorum* in Caput electus esset, facile
hoc petitioni Principis dedit, ut Patavio se redderet, imprimis cum
Bononiæ varii motus oborti essent. Huc igitur cum accessisset, in-
credibili ab Academicis gaudio recipiebatur, ad quorum exemplum
& sibi nomen *Pentito* imponebat, veluti poeniteret, quod tempus
Musis olim subductum Jurisprudentiæ male donasset. In dulcissi-
mo hoc secessu primas celeberrimi operis, quod *Hierosolyma liberata*
nomen accepit, lineas duxit, cui postea per partes elaborando *Ferra-
riæ*, quorsum ipsius *Ferrariensis Ducis* & *Cardinalis Estensis*, Fratrum,

1572

1565

1572

rogatu se receperat, magna animi contentione incumberebat, ut nec tamen subinde fortis ingenii alios præstantissimos edere desisteret; nam & hoc tempore integrum poematum volumen involgabat, magna cum approbatione ubique exceptum. Cum postmodum Pontifex maximus *Gregorius XIII* Cardinalem, de quò diximus, Legatum in Galliam mitteret, magnum ipse legationi suæ decus accessurum esse opinabatur, si Tassus inter cæteros Nobiles se sequeretur. At vero nihil excogitari honoris potest, quod Tasso nostro in Gallia non fuerit exhibitum, cum præsertim Rex ipse Carolus IX. subditis suis in ornandis Viri meritis nihil concederet: nec muneribus ipsum cumulare intermisisset, si animus Tassi philosophia sublimiori imbutus Principis liberalitatæ non intercessisset; quod vel ex illo colloquio intelligitur, quod Rex cum illo aliquando habuit. Cum enim ex illo sciscitaretur, quemnam putaret esse, cujus fortuna reliquos omnes emineret, expectans usque dum Tassus sua in responsione Regem ipsum & felicissimum atque potentissimum pronunciarer; ille nihil cunctatus, Deum esse respondebat; & cum Rex, occasionem exponendæ adversus ipsum liberalitatis captaturus, quærendo instaret, qua re autem putaret homines ad felicitatis divinæ similitudinem quam proxime accedere posse, an potentia nullis limitibus conclusa, an ex eo quod omnibus benefacere possint? Tassus etiam tum, non alia re quam virtute homines Deo similes posse fieri, asseverabat. Sed nullo illustriori documento apparuit, quanta Regis gratia valeret, quam occasione hominis ad mortem condemnati. Is poesi deditus, & in nescio quid criminis magnam atrocitatem habentis erat lapsus. Cum igitur Tassus audivisset, Regem morti addixisse hominem, & in mandatis dedisse, ut nulla interposita mora, sententia executioni daretur, jurejurando etiam addito, se nullius hominis precibus vitam malefici gratificaturum esse; Musis hoc se debere arbitrabatur, ut pro vita miseri, quantum posset, conareretur. Itaque vultu erecto & in bonam spem composito in conspectum se Regis dabat, & Domine, inquebat, adsum suppliciter petiturus a vestra Majestate, ut sine ulla venia duci jubeat hominem aliquem infelicem, qui lapsu offensionis plenissimo satis ostendit, quam facile humana imbecillitas omnia Philosophiæ præcepta ex oculis ponat neglectumque habeat. Ubi Rex novo hoc orandi modo & considera-

deratione hac tactus, statim vitam hominis ipsi concedebat. Legatione hac cum Cardinalis defunctus esset, Ferrariam regrediebatur Tassus, ubi per absentiam suam nequicquam Ducis affectum in se imminutum esse intelligebat; cui benevolentiae ut responderet, sequenti hyeme *Aminta* suam, fabulam pastoralem, opus in hoc genere exquisitissimum, in ipso Ducis palatio exhibebat, in quo sub persona Tiris semetipsum, sub nomine *Mopsi* obtrectatorem suam, & totam denique aulam sub variis figuris representabat. Atque tum primum amor ipsi succubuisse, enata suspicio est. Verum nullus tam perspicax erat, ut cujus amore ipse flagraret, conjectura assequi posset. Cæterum cum hic omnis honoris genere, otio, & quicquid homo eruditus vel votis expetere potest, undique circumfluere, *Hierosolyma* illi *liberata* strenue operabatur, quam anno ætatis trigesimo nono ad colophonem deductam, non tamen ipse edebat; quod nihilominus, antequam suprema manus ab ipso accessisset, ab altero factum est. Opus istud insigne per totum statim orbem avide diripiebatur, cum e vestigio in Latinum, Gallicum, Hispanicum, Arabicum & Turcicum idioma conversum esset. Sed, quod ex tanto applausu percipere poterat, gaudium non sinebat esse sincerum obitus parentis, Bernhaldi Tassi, qui hoc ipso tempore contingebat. Ista mors initium erat earum adversitatum, quibus cum deinceps per totum vitæ tempus conflictandum ipsi fuit. Verfabatur tunc in aula Ducis *Alphonsi* homo nobilitate insignis, cum quo arctissima Tasso erat necessitudo, ut quæcunque ipse haberet arcana, in ejus sinum deponeret. Ille vero, cum aliquo in negotio minus apertum erga se suspicaretur animum Tassi, eo convertebat omnes cogitationes, ut in mysterium hoc seipsum penetraret; nec multo post non omnino nihil reperisse se putabat, adeo ut hinc inde, ea etiam de Tasso liberius effutiret, quæ summum in discrimen Tassum adducere potuissent. Cum autem hac de re Tassus ipsum appelleret, nec ille haberet, quo satis se excusaret, Tassus non verbis tantum eum excipiebat durioribus, sed demum etiam colaphum ipsi impingebat; qua contumelia iste accensus in certamen singulare Tassum provocabat, ipse autem ad comparendum non segnior, hominem hunc nobilem tribus fratribus quamvis stipatum vulnere deformabat. Quod cum ad aures Ducis fama pertulisset, illi quidem qua-

tuor fratres ex tota Principis ditione eijciebantur, Tassus autem suo in domicilio detinebatur, non in modum poenæ, sed ne amici vulnerati secus quippiam in ipsum machinarentur. Interim Tassus hæc in suam accipiens injuriam, & animo reputans, posse Ducis rigorem ex ista oriri causâ, quæ contentioni huic præbuerat originem, & præterea in aula sibi esse hostem periculosum & præpotentem, de fuga capessenda cogitationes suscipiebat, quam cum adornaret, tum vero bonorum sibi omnium jacturam adeundam esse sentiebat. Et hoc primum hominis a statu sanæ mentis deturbati specimen dedit. Ergo post anni integri custodiam, Taurinum fuga se subducebat, ubi per tempus aliquod a nemine cognitus inter homines versabatur; sed cum aliqua ejus ibi lucem vidissent poemata, facile eum esse, qui erat, conjectabant, qui reliqua ejus opera jam antea perlegerant; usque dum *Philippo Estensi* cognitus, ab ipso Sabaudiz Duce suam in aulam accerseretur. Verum licet ab ipso benignissime haberetur, non tamen eam animi serenitatem recuperabat, ut non suspitionibus subinde infestaretur, quasi Dux Ferrariæ fuga sua exasperatus ubique se persequeretur. Unde cum Romæ tantum saluum se fore sibi persuaderet, sine mora, nullis consciis, rerumque omnium inops, eo se recipiebat; ubi a Cardinale *Albano* & *Mauritio Cataneo* exceptus, & ab omnium ordinum Viris principibus omni cultus genere honoratus præteritorum facile potuisset oblivisci. Nihilominus hic quoque eum desiderium patriam revisendi, sororemque *Corneliam* amplectendi, invadebat. Sed in animum veniebat, vitam olim proscripti in ambiguo ibidem fore. Fictio ergo aliorum itinere, & sumto pastorum habitu, post superatas multas molestias, Surrentum demum intrat, & a sorore post longam dissimulationem agnitus, ingenti a tota familia excipitur gaudio. Quis vero putasset, Tassum in loco longe amœnissimo & ad fovendas Musas apprimè idoneo, interque amplexus sororis suavissimæ, ac denique in consuetudine hominum elegantissimorum, quiescere non potuisse? Enim vero ille ignobile atque obscurum pertæsus otium, Ferrariam rursus cogitabat. Cum ergo literas submissionis plenissimas ad Ducem ipsum & ad deprecatores varios, sed sine fructu, dedisset, restabat, ut viâ se committeret ipse. Igitur Romam regreditur, & a Legato Ducis domum redeunte demum Ferrariam introducitur. Dux, cui maxima
 animi

animi præsentia se sistebat Tassus, de reditu ejus valde gavisus, exquisitissimæ clementiæ erga ipsum dabat significationes; nisi quod ille, restitutionem scriptorum suorum urgens, quæ cum aufugisset, Dux ad se receperat, nihil impetrare poterat, quod existimaret Princeps, artibus malevoli, sub persona Mopsi olim tantopere exagitati, circumventus, adeo mentem ejus confusam ac infirmatam esse atrabile; ut nec revidendis, quæ scripta erant, nec concinnandis novis operibus sufficeret; quæ ita Tassus accipiebat, ac si ad perpetuam ignaviam damnandus, ac ab illis studiis abstrahendus penitus esset, quorum beneficio ut æternæ famæ decore sibi circumponeret, tantos labores per omne vitæ tempus sustinuisset. Acrius ergo petitis instabat, & cum nec precibus quicquam, nec minæ precibus additæ efficere valerent, secunda vice ex universa Principis provincia excedebat, Mantuam petens, & dehinc, Patavium, Venetias & Urbinum perlustrans; usque dum a *Duce Urbini* persuasus, partim & necessitate coactus, Ferrariam reverteretur. Sed eandem hic repulsam, quam toties olim tulerat, & eundem inimicum, omnia tunc valentem, inveniebat, qui adeo Principis animum occupaverat, ut ipse crederet, animi habitum tantopere, in Tasso a melancholia & indefesso studio corruptum fuisse; ut necessarium omnino esset, malo huic, antequam progressus ultiores caperet, remedium admoveri; inde ut valetudinario sanctæ Annæ dicato tam arte includeretur, ne exire iterum posset, in mandatis dabat. Quod quidem remedium augendo potius quam levando animi morbo, quo laborabat Tassus, comparatum erat. Sed ad superiora ista mala hoc etiam adjungebatur, quod a celeberrimâ Italiæ Societate, Florentiæ sub nomine *della Crusca* florente, *Hierosolymam* illam suam *liberatam* indignis modis lanciare videret. Cum enim *Peregrinus* dialogum composuisset de *poemate epico*, in quo paulo abjectius de Ariostii *Rolando*, magnifice vero de Tassi illo opere judicasset; Academici isti scripto Tassi alio irritati, librum evulgant, quo & *Peregrinum* & Tassum male admodum habent, *Hierosolymam*, tantopere ubique decantatam, opus esse fastidio plenum, obscurum, male cohærens ac sine proportione & mensura, pronunciantes. Quod cum Tassus fama acciperet, dici non potest, quanto dolore affectus quantas super hac re querelas ediderit, toti Italiæ approbatas, adornata simul apologia, in qua objecta sibi fortiter repellerebat,

bat, cui Academici acerbissimam responsionem non minus opposue-
 re. Interim morbus Tassi melancholicus nova subinde accipiebat,
 incrementa, nisi quod lucida aliquando intervalla haberet, ut nulla ta-
 men ipsi ad recuperandam libertatem spes affulgeret. Quod cum
 ille videret, ad Principes precibus convertebatur, ut pro se interce-
 derent. Unde & ad Gregorium XIII, & Rudolphum Imperatorem,
 & Mantuæ ac Urbini denique Duces querelas deferbat, subjunctis
 obsecrationibus, ut suam a Principe obtinerent libertatem; quorum
 tamen omnium opera frustra erat, quamvis & ipsa urbs Bergomum,
 unde originem Tassus trahebat, pro ipso deprecaretur. Usque
 dum post integros tres annos *Dux Mantua* suis eum precibus obti-
 neret, secumque suam in aulam abduceret, in qua magno apud omnes
 in honore erat, nisi quod ipsum male ureret, quod ex omnibus Ducis
 Ferrariensis regionibus esset eliminatus. Tædium ergo ipsam & hu-
 jus loci capiebat, caufatusque aerem Mantuanum sanitati suæ esse no-
 xium, secessum alium circumspiciebat, ubi sui juris esse, & quod su-
 peresset vitæ, tranquille posset transigere. Roma igitur erat, & Nea-
 polis, quæ animi ipsum libido ferebat. Accepta itaque a Principe
 1587. abeundi venia Romam proficiscebatur, & postquam satis de se-
 curitate ipsi cautum esset, Neapolim. Ubi in Conventu montis oliveti
 se continebat, & potuisset sane felix hic esse, nisi & huc ipsum inveto-
 ratum malum secutum esset, & insuper actio adversus *Camillum*,
Caracciolum, qui palatium ad Tassum ex parte spectans invaserat,
 exercuisset. Aderat interim occasio, qua manum ultimam & dialo-
 gis & duobus poematum tomis imponeret. Imprimis cum *Manso*,
Villæ Marchione, cujus supra mentionem fecimus, frequens erat,
 cum quo per hæc tempora lepidum ac memorabile de *Spiritu fami-*
liari colloquium habebat, quem fabulari secum familiariter Tassus
 dicebat, ut non tantum ad quæstiones a se propositas promissime re-
 sponderet, sed etiam ex se aliquando quædam sciscitaretur; quæ opi-
 nio ita alte Tasso infixæ federat, ut nulla ratione ipsi potuerit eximis;
 1589. cujus rei alibi in Actis nostris meminimus. Incesserat nunc, pro
 animi inconstantia, ipsum cupido Romam digrediendi, quod cum
 annum ageret quadagesimum quintum, ab ipso factum est. Ponti-
 fex illo tempore erat maximus *Sixtus V*, a quo magna erga Tassum
 proficiscebantur honoris testimonia, profundam ejus in Philosophia
 Plato-

Platonica & Aristotelica scientiam admirante, quem in excolendo Tasso viri principes sequi gloriosum esse existimabant. Memorabilis vox est, quæ ex ipso aliquando audiebatur, cum in corona magnorum hominum nihil ipse diceret, & hoc in signum insanix ab aliquibus acciperetur. Hic Tassus, falsi estis, inquebat, Domini, cum insanus tacere nesciat. Et alio tempore, cum Mediolanensis quispian undique, pro moribus illius seculi, auro & torquibus circumdatus, conspecto Tasso voce magna inclamasset: estne hic ille Vir, magnus, qui mente sibi non constat? certe, iste inquebat, ille ego sum, sed asseverare possum, adeo me nondum insaniisse, ut catenis onerari opus habuissem. Dum Romæ erat Tassus, *Ferdinandus* magnus Hetrurix Dux viros omnes arte & scientia eminentes ad se Florentiam accersebat, quibus ut se associaret etiam Tassus, in votis habebat, & eam ad rem ipsius Papæ autoritate utebatur, cui cum Tassus refragari non posset, eo se abduci patiebatur. Sed renascebatur identidem, desiderium redeundi Neapolin. Cum ergo & a Principe de Conca preces acceperent, retineri amplius non poterat. Neapolin, igitur reversus de novo opere, *Hierosolyma occupata* seu *devicta*, serio cogitabat, quod Romæ postmodum, quorsum a Cardinali S. *Georgii* evocatus denuo erat, anno sequente edidit. Sed cum Cardinalis *Aldobrandinus* sibi eum conciliare unice vellet, homo nemini fervire doctus, relicta Roma Neapolin repetebat. Quod Cardinalis S. *Georgii* iniquo admodum ferens animo, de reducendo Tasso strenue laborabat; cumque & Papæ & Senatui Romano persuassisset, ut in ipso Capitolio coronam lauream ipsi imponerent, ad eandem accipiendam honorifice Tassum invitabat; quod ut faceret, licet ipse a modestia sua non impetraret, amicorum tamen adhortationibus impulsus voluntati demum Cardinalis se permisit, & Romam rediit. Hic incredibili Cardinalium, Principum, virorumque eruditorum studio exceptus, in Papæ conspectum ducitur, qui inter alia hunc ipsi honorem propter tam insignia merita deberi aiebat. Sed cum pararentur undique, quæ ad festivitatem hanc solentiore reddendam requirebantur, ipse Tassus morbo corripitur, & delatus in monasterium S. *Onuphrii*, cum Cardinalem S. *Georgii* scripsisset hæredem, vivendi finem facit d. xxiii. April. 1595, ubi & in templo S. *Onuphrii* sepultus, & post magnifico tumulo, quod hodiernum visitur, condecoratus fuit.

1590.

1591.

1592.

1594.

D

Trait-

bat, cui Academici acerbissimam responsionem non minus opposuerunt. Interim morbus Tassii melancholicus nova subinde accipiebat incrementa, nisi quod lucida aliquando intervalla haberet, ut nulla tamen ipsi ad recuperandam libertatem spes affulgeret. Quod cum ille videret, ad Principes precibus convertebatur, ut pro se intercederent. Unde & ad Gregorium XIII, & Rudolphum Imperatorem, & Mantuæ ac Urbini denique Duces querelas deferebat, subjunctis obsecrationibus, ut suam a Principe obtinerent libertatem; quorum tamen omnium opera frustra erat, quamvis & ipsa urbs Bergomum, unde originem Tassius trahebat, pro ipso deprecaretur. Usque dum post integros tres annos *Dux Mantuæ* suis eum precibus obtineret, secumque suam in aulam abduceret, in qua magno apud omnes in honore erat, nisi quod ipsum male ureret, quod ex omnibus Ducis Ferrariensis regionibus esset eliminatus. Tædium ergo ipsam & hujus loci capiebat, caufatusque aerem Mantuanum sanitati suæ esse noxium, secessum alium circumspiciebat, ubi sui juris esse, & quod superesset vitæ, tranquille posset transigere. Roma igitur erat, & Neapolis, quæ animi ipsum libido ferebat. Accepta itaque a Principe abeundi venia Romam proficisceretur, & postquam satis de securitate ipsi cautum esset, Neapolim. Ubi in Conventu montis oliveti se continebat, & potuisset sane felix hic esse, nisi & huc ipsum inveteratum malum secutum esset, & insuper actio adversus *Camillum Caracciolum*, qui palatium ad Tassum ex parte spectans invaserat, exercuisset. Aderat interim occasio, qua manum ultimam & dialogis & duobus poematum tomis imponeret. Imprimis cum *Manso*, Villæ Marchione, cujus supra mentionem fecimus, frequens erat, cum quo per hæc tempora lepidum ac memorabile de *Spiritu familiaris* colloquium habebat, quem fabulari secum familiariter Tassus dicebat, ut non tantum ad quæstiones a se propositas promptissime responderet, sed etiam ex se aliquando quædam sciscitaretur; quæ opinio ita alte Tasso infixæ sederat, ut nulla ratione ipsi potuerit eximii, cujus rei alibi in Actis nostris meminimus. Incesserat nunc, pro animi inconstantia, ipsum cupido Romam digrediendi, quod cum annum ageret quadragesimum quintum, ab ipso factum est. Pontifex illo tempore erat maximus *Sixtus V*, a quo magna erga Tassum proficiscerentur honoris testimonia, profundam ejus in Philosophia

Plato-

1587.

1589.

Platonica & Aristotelica scientiam admirante, quem in excolendo Tasso viri principes sequi gloriosum esse existimabant. Memorabilis vox est, quæ ex ipso aliquando audiebatur, cum in corona magnorum hominum nihil ipse diceret, & hoc in signum insanix ab aliquibus acciperetur. Hic Tassus, falsi estis, inquebat, Domini, cum insanus tacere nesciat. Et alio tempore, cum Mediolanensis quispian undique, pro moribus illius seculi, auro & torquibus circumdatus, conspecto Tasso voce magna inclamasset: estne hic ille Vir, magnus, qui mente sibi non constat? certe, iste inquebat, ille ego sum, sed asseverare possum, adeo me nondum insaniisse, ut catenis onerari opus habuissem. Dum Romæ erat Tassus, *Ferdinandus* magnus Hetrurix Dux viros omnes arte & scientia eminentes ad se Florentiam accersebat, quibus ut se associaret etiam Tassus, in votis habebat, & eam ad rem ipsius Papæ autoritate utebatur, cui cum Tassus refragari non posset, eo se abduci patiebatur. Sed renascebatur identidem desiderium redeundi Neapolin. Cum ergo & a Principe de Conca preces acceperent, retineri amplius non poterat. Neapolin igitur reversus de novo opere, *Hierosolyma occupata* seu *devicta*, serio cogitabat, quod Romæ postmodum, quorsum a Cardinali S. *Georgii* evocatus denuo erat, anno sequente edidit. Sed cum Cardinalis *Aldobrandinus* sibi eum conciliare unice vellet, homo nemini servire doctus, relicta Roma Neapolin repetebat. Quod Cardinalis S. *Georgii* iniquo admodum ferens animo, de reducendo Tasso strenue laborabat; cumque & Papæ & Senatui Romano persuassisset, ut in ipso Capitolio coronam lauream ipsi imponerent, ad eandem accipiendam honorifice Tassum invitabat; quod ut faceret, licet ipse a modestia sua non impetraret, amicorum tamen adhortationibus impulsus voluntati demum Cardinalis se permisit, & Romam rediit. Hic incredibile Cardinalium, Principum, virorumque eruditorum studio exceptus, in Papæ conspectum ducitur, qui inter alia hunc ipsi honorem propter tam insignia merita deberi aiebat. Sed cum pararentur undique, quæ ad festivitatem hanc solenniorem reddendam requirebantur, ipse Tassus morbo corripitur, & delatus in monasterium S. *Onuphrii*, cum Cardinalem S. *Georgii* scripsisset hæredem, vivendi finem facit d. xxiii. April. 1595, ubi & in templo S. *Onuphrii* sepultus, & post magnifico tumulo, quod hodiernum videntur, condecoratus fuit.

1590.

1591.

1592.

1594.

D

TRAN-

TRAITTÉ DE LA SIMONIE, PARTICULIÈ-
rement des voiles dont on la couvre aujourd' huy,
par Monfr. le Chanoine Moreau.

hoc est:

B. Moreati Canonici ad S. Cruc. Leodiensis tractatus de Simonia, & speciatim de prætextibus, quibus illa velari & excusari hodie solet.

Leodii apud G. H. St reel, 1689. in 8. plag. 40.

Dedicatus est hic liber Reverendissimo Celsissimoq; Dn. *Johanni Ludovico* Episcopo & Principi Leodiensi, de quo urbi patriæ gratulatur Autor, quod nunc Pastorem Principemq; habeat præsentem, cum per tot prædecessorum ejus diurnam absentiam in summas inciderit calamitates. Laudat hunc a summa humanitate in admittendis audiendisq; civibus; a clementia in moderandis, quantum temporis conditio patiat, tributis; & quod ex toto ejus regimine appareat, quo spiritu ducatur, & quam legitima fuerit ejus ad fastigium illud electio, quod tamen non nisi renitens & depreceans adscenderit, gnarus molestiarum & illecebrarum ad peccandum, quæ tanto muneri adhærere soleant. Tractatus ipse, præmissa Vicarii Generalis & quinque censorum approbatione, triginta capitibus absolvitur. *Cap. I.* ostenditur origo Simonie ultima, innata humano ingenio & in Ecclesia quoque Christiana adhuc regnante ambitione & avaritia, necquidquam tot legibus & concionibus coercita, aucta potius ingravescentibus hominum vitiis, luxu præsertim, ita ut neminem pudeat etiam Ecclesie patrimonium, quod proprie ad pauperes spectet, invadere, nec potior cura parentum esse soleat, quam ut liberos, quibus se abundare putant, ex Ecclesie opibus alant & ditent, a nulla pensatione aut corruptione abstinentes, dum finem suum assequantur; neque id agant solum mediocris fortunæ homines, verum etiam Magnates. Cæterum nomen Simonie a *Simone Mago* derivatum esse, cum aliis omnibus observat, hominemque illum pessimum Simoni Petro, Ecclesie, ut statuit, Principi, in ludibrium Christianismi oppositum videri autumat. *Cap. II.*
Simone-

Simoniam ex *Thoma Aquinate* definitur, quod sit *determinata voluntas ad emenda vel vendenda spiritualia, iisque annexa; vel propositum adipiscendi beneficia & dignitates Ecclesie, mediis pravis & ab Ecclesia prohibitis.* Dividitur in *mentalem*, quando propositum, illud in mente concipitur: *conventionalem*, si pactum expressum vel tacitum de danda re temporali pro spirituali inicitur: *realem*, cum solvitur aut præstatur, quod promissum est. Omittuntur subdivisiones subtiliores; munera vero, quibus corruptelæ fiunt, triplicia indicantur & explicantur, allegatis testimoniis veterum, additisque exemplis, quod nempe proficiantur vel *a manu*, vel *a lingua*, vel *ab obsequio*; sive quod sint *dona*, *assentationes*, *famulatus*. Cum vero durum videatur, Simoniacos haberi, qui tantum precibus aut commendatione amicorum ad ecclesiastica beneficia perveniunt, limitationem quandam ex *Thoma* adscribit his verbis: *si preces prodigno porrigantur, ipsum factum non est Simoniacum, quia subest debita causa, ex qua illi, pro quo preces porriguntur, spirituale aliquid conferatur: Ita non potest esse Simonia in intentione, si attendatur in dignitatem persone, non in favorem humanum.* Restringuntur tamen hæc ad beneficia, quæ non habent adjunctam curam animarum, sive, ut loqui solent, *non curata*; de *curatis* vero ex eodem *Thoma* statuit, etiam eum, *qui roget, ut obtineat curam animarum, ex ipsa præsumptione indignum reddi.* Addit verba *Antonini, Archiep. Florentini*, scribentis: *quantumcunque alias esset dignus, eo ipso quo se ingerit, presumptuosum & ambitiosum esse videri, & per consequens indignum.* Fatetur tamen Auctor, moribus seculi nihil illo ambiendi & rogandi modo esse frequentius, neque ullis decretis legibusque reprimi potuisse. Quod de obsequio dixerat, ex *Thoma & Dionysio Carthusiano* ita explicat, ut is, qui *Pralato honestum aliquod & ad spiritualia ordinatum obsequium præstet, ea devotione beneficio ecclesiastico dignus sit.* Laudat tamen *Caroli Borromæi Archiep. Mediolan.* monitum, ut *Pralati salaria sufficientia famulis suis præbeant, nec spe beneficiorum Ecclesia alant, neque eos unquam ob servitia sibi præstita, sed propter virtutem promoveant.* Cap. III. de resignationibus agit, cum aliquis beneficio aut munere sacro sese abdicat, ea conditione, ut id in alium, quem sive pretio, sive favore inductus nominat, transferatur. Hunc Simoniam obtegendæ fucum pessimo Ecclesiæ statu, seculo

Io nempe decimo inventum, tam cito & acriter invaluisse scribit, ut *Gregorius VII.* magni licet zeli Pontifex, abolere eum penitus non potuerit, sed eam tantum rationem iniverit, ut poenitentes & male acquifita munera suo arbitrio deferentes ad eadem denuo admitteret. Quapropter etiam hodie resignationes illas in favorem alterius expresse factas Romæ valere, etsi ab Episcopis non recipiantur; jus enim dispensandi Pontificibus asseri. Interim exemplo summe noxio id fieri non dubitat, maxime ab iis qui accepto pretio resignant, tam proterve, ut objicientibus leges Ecclesiæ & dictum Christi: *Gratis accepistis, gratis date*; cum ludibrio regerant, *gratis* dudum obiisse, nec successorem habere. Negat porro, meliori jure niti resignationes etsi non pretio, pure tamen non factas, verum retenta pensione; quanquam & hunc modum Pontifices, non obstante Concilio Tridentino, tolerant. Negligi etiam monet saluberrimam ejusdem Synodi constitutionem Sess. XXIV. c. 18. qua parochiæ non nisi in concursu conferri jubentur: *concurfus* autem vocatur, quando qui sacerdotia petunt, ad certum diem coram Vicario Episcopi & examinadoribus sistuntur, & habita exploratione prærogativa datur melioribus. Progredditur hinc Autor ad specialiora, & *Cap. IV.* explicat, quomodo Simonia committatur in receptione virginum ad monasteria accepta pecunia, cum gratis recipi per leges & canones debeant: laudat Carthusianos, quod se ab hac manifesta legum violatione puros servaverint; innuit tamen, etiam alia cœnobita nunc esse, quæ socios gratis admittant, ita ut ne convivia quidem exhiberi patiantur. *Cap. V.* de Simonia in sacrificio Missæ commissa disserit, ejusque accusat omnes, qui ad lucrum & victum inde querendum respiciant, satisque constare dicit, non alio respectu sacerdotum numerum in præsentem multitudinem excrevisse, magno cum contemptu ordinis & Ecclesiæ scandalo, de quo decreta synodorum & egregiorum autorum loca, illustria quoque exempla (quod quidem per totum opus copiose & erudite facit) allegat. *Cap. VI.* Simoniacam receptionem ad canonicatus aliaque ejusmodi beneficia, & *Cap. VII.* abusus in admittendis Simoniace pauperibus ad collegia, quæ hospitalia dicuntur, item in distribuendis elemosynis ex foundationibus, nec non accipiendo præmia & sportulas pro judiciis & investituris sacris persequitur, rejicitque exceptionem longæ consuetudinis, per quam

quam præcepto Christi, *gratis date*, expresse contradici, cum gravibus autoribus affirmat; & ex iisdem negat, multam pecuniariam, a iudicibus ecclesiasticis percipi posse, nisi ad pias causas impendatur. *Cap. VIII.* novam fraudem revelat, quam vocant *Simoniam confidentia*; resignationem nempe beneficii ecclesiastici ea conditione factam, ut resignanti fructus ejus omnes vel ex parte maneant, aut ipsum beneficium alii secreto nominato iterum resignetur: ita fieri, ut indignissimi quique proventibus Ecclesiæ fruamur. Licet vero non nesciat, talia Romæ ferri, ex *Hesio* tamen & *Baronio* Cardinalibus respondet, *Papas non posse justum facere quod a Deo improbetur*, & locum eo casu esse dicto Christi: *nolite secundum opera eorum facere.* *Cap. IX.* pœnas Simonix ab Ecclesia constitutas recenset, excommunicationem, collationis nullitatem, beneficii privationem, sive depositionem, perceptorum restitutionem, inhabilitatem denique ad alia beneficia. Notat etiam processum in crimine hoc ut plurimum secreto per leges provide introductum, ut ex præsumtionibus condemnatio fieri possit, & ad probandum omnis generis testes, etiam viliores & domestici admittantur, nulli quoque præscriptioni locus sit; quam ob rem etiam dispensationes Pontificias minime laudat, & denique verbis *S. Antonii Patavini* Judæ exitium omnibus Simoniacis interminatur, *ut laqueo damnationis aeternæ suspensi medii crepent, nisi respuerint & vere penituerint.* *Cap. X.* ejusdem culpæ & pœnarum gravium participes eos quoque esse statuit, qui ope & consilio ad crimen Simonix concurrant, & pararios atque mangones sese exhibeant, quales in aulis non modo, verum etiam in monasteriis inveniantur. *Cap. XI.* causas explicat, cur tam severe in crimen Simonix animadvertatur: cum eo enim alia comparata pro nihilo computari posse, olim, ut refert, sensit *Celestinus III.* Pontifex: deinde detestandum esse, quod falsos fervos Deo obtrudat, omnem ordinem & disciplinam Ecclesiæ subvertat, & veluti fons quidam innumerorum aliorum flagitiorum haberi possit. Simoniaci, ait, donis Spiritus S. carent, adeoque mirum non est, si nec sobrie nec caste vivant, nec meliores habeant auditores, cum eos, quos emendare deberent, scandalo suo ipsi corrumpant. Cum vero prætextus & fuci non desint, quibus excusari aut occultari vitium hoc soleat, Auctor *Cap. XII.* in detegendis & re-

lo nempe decimo inventum, tam cito & acriter invaluisse scribit, ut *Gregorius VII.* magni licet zeli Pontifex, abolere eum penitus non poterit, sed eam tantum rationem iniverit, ut poenitentes & male acquisita munera suo arbitrio deferentes ad eadem denuo admitteret. Quapropter etiam hodie resignationes illas in favorem alterius expresse factas Romæ valere, etsi ab Episcopis non recipiantur; jus enim dispensandi Pontificibus asseri. Interim exemplo summe noxiæ id fieri non dubitat, maxime ab iis qui accepto pretio resignant, tam proterve, ut objicientibus leges Ecclesiæ & dictum Christi: *Gratis accipitis, gratis date*; cum ludibrio regerant, *gratis* dudum obiisse, nec successorem habere. Negat porro, meliori jure niti resignationes etsi non pretio, pure tamen non factas, verum retenta pensione; quanquam & hunc modum Pontifices, non obstante Concilio Tridentino, tolerant. Negligi etiam monet saluberrimam ejusdem Synodi constitutionem Sess. XXIV. c. 18. qua parochiæ non nisi in concursu conferri jubentur: *concurfus* autem vocatur, quando qui sacerdotia petunt, ad certum diem coram Vicario Episcopi & examinadoribus sistuntur, & habita exploratione prærogativa datur melioribus. Progredditur hinc Autor ad specialiora, & *Cap. IV.* explicat, quomodo Simonia committatur in receptione virginum ad monasteria accepta pecunia, cum gratis recipi per leges & canones debeant: laudat Carthusianos, quod se ab hac manifesta legum violatione puros servaverint; innuit tamen, etiam alia cœnobîa nunc esse, quæ socios gratis admittant, ita ut ne convivia quidem exhiberi patiantur. *Cap. V.* de Simonia in sacrificio Missæ commissa disserit, ejusque accusat omnes, qui ad lucrum & victum inde quærendum respiciant, fati- que constare dicit, non alio respectu sacerdotum numerum in præsentem multitudinem excrevisse, magno cum contemptu ordinis & Ecclesiæ scandalo, de quo decreta synodorum & egregiorum autorum loca, illustria quoque exempla (quod quidem per totum opus copiose & erudite facit) allegat. *Cap. VI.* Simoniacam receptionem ad canonicatus aliaque ejusmodi beneficia, & *Cap. VII.* abusus in admittendis Simoniace pauperibus ad collegia, quæ hospitalia dicuntur, item in distribuendis elemosynis ex foundationibus, nec non accipiendo præmia & sportulas pro judiciis & investituris sacris persequitur, rejicitque exceptionem longæ consuetudinis, per quam

quam præcepto Christi, *gratis date*, expresse contradici, cum gravibus autoribus affirmat; & ex iisdem negat, multam pecuniariam, a iudicibus ecclesiasticis percipi posse, nisi ad pias causas impendatur. *Cap. VIII.* novam fraudem revelat, quam vocant *Simoniam confidentia*; resignationem nempe beneficii ecclesiastici ea conditione factam, ut resignanti fructus ejus omnes vel ex parte maneant; aut ipsum beneficium alii secreto nominato iterum resignetur: ita fieri, ut indignissimi quique proventibus Ecclesie fruantur. Licet vero non nesciat, talia Romæ ferri, ex *Hesio* tamen & *Baronio* Cardinalibus respondet, *Papas non posse justum facere quod a Deo improbetur*, & locum eo casu esse dicto Christi: *nolite secundum opera eorum facere.* *Cap. IX.* poenas Simonie ab Ecclesia constitutas recenset, excommunicationem, collationis nullitatem, beneficii privationem, sive depositionem, perceptorum restitutionem, inhabilitatem denique ad alia beneficia. Notat etiam processum in crimine hoc ut plurimum secreto per leges provide introductum, ut ex præsumtionibus condemnatio fieri possit, & ad probandum omnis generis testes, etiam viliores & domestici admittantur, nulli quoque præscriptioni locus sit; quam ob rem etiam dispensationes Pontificias minime laudat, & denique verbis *S. Antonii Patavini* Judæ exitium omnibus Simoniacis interminatur, *ut laqueo damnationis aeterna suspensi medii crepens, nisi resipuerint & vere penituerint.* *Cap. X.* ejusdem culpæ & poenarum gravium participes eos quoque esse statuit, qui ope & consilio ad crimen Simonie concurrant, & pararios atque mangones sese exhibeant, quales in aulis non modo, verum etiam in monasteriis inveniantur. *Cap. XI.* causas explicat, cur tam severe in crimen Simonie animadvertatur: cum eo enim alia comparata pro nihilo computari posse, olim, ut refert, sensit *Celestinus III.* Pontifex: deinde detestandum esse, quod falsos servos Deo obtrudat, omnem ordinem & disciplinam Ecclesie subvertat, & veluti fons quidam innumerorum aliorum flagitiorum haberi possit. Simoniaci, ait, donis Spiritus S. carent, adeoque mirum non est, si nec sobrie nec caste vivant, nec meliores habeant auditores, cum eos, quos emendare deberent, scandalo suo ipsi corrumpant. Cum vero prætextus & fuci non desint, quibus excusari aut occultari vitium hoc soleat, Autor *Cap. XII.* in detegendis & re-

jiciendis illis operam impendit. Nihili dicit esse exceptionem, quod in pauperum usus converti possint, quæ pro beneficiis conferendis accipiuntur; mala enim nunquam licite fieri, ut eveniant bona. Sy-cophantiam etiam esse censet, quod exigi & dari aliquid dicant non pro re spirituali, sed pro bono temporali illi annexo. Graviter deinde *Cap. XIII.* reprehendit novum recentiorum, quos vocant, *Cassitarum* inventum, causantium, non exigi ex pacto aut stipulatu pretium, sed honorarium, grata mente oblatum, ad excitandam bonam collatorum voluntatem. Extollit *Antonini* Archiep. Flor. pietatem, qui teste *Surio* in ejus vita, ne obolum quidem, imo nec flosculum sibi & suis pro collatione beneficii exhiberi permisit, & S. Gregorii Papæ dicto applaudit, qui *munuscula* illa *fraudulenta* vocaverit, & in universum rejicienda esse monuerit. *Cap. XIV.* probat, gratitudinis prætextum vanum & in fraudem excogitatum esse, licet donum post confectum penitus negotium conferatur; nihilominus enim pro pretio & corruptione haberi debere. Præterea *Cap. XV.* nullos minus vere gratos esse scribit, quam qui pro beneficiis acceptis nummos solvant; gratos autem solummodo esse vere pios & probos. Adscribit S. *Bernardi* verba ex literis ad *Americum*. Cancellarium (ep. 181.) *hæc* (vera nempe benevolentia, qua beneficium compensaturum se esse dicebat) *me fateor locupletem; hæc de corde pleno dignam profecto offero remunerationem meo benefactori: hæc devotus immolo sacrificium laudis factori omnium, pro salute mei benefactoris.* Cum tamen non desint, etiam inter Theologos, qui Simoniam in immensum licet auctam excusent, ad eos refutandos *Cap. XVI.* procedit Autor, nominatim respondens *Theophilo Raynando* Jesuitæ, & ad Capitula Jur. Canon. quibus alii laxioris disciplinæ magistri abutantur. Opponit illis censuram tum a Theologis Lovaniensibus, tum ab ipso Pontifice *Innocentio XI.* in theses *Cassitarum LXV.* editam, inter quas, quæ numero est quadragesima, quinta, Simoniz satis aperte patrocinebatur. Apparet hinc & ex aliis testimoniis, quæ *Cap. XVII.* allegat, imprimis *Antonii Godeau*, Ep. Vincienfis, Autorem illorum sententiæ accedere, qui Ecclesiasticæ disciplinæ relaxationem severe redarguunt, & ab adversariis Jansenistarum nomine diffamantur. Miratur *Cap. XVIII.* si distinctiones & emollições recentiorum legitimæ & fundatæ essent, cur antiqui

Docto-

Doctores iis non sint usi, & ex Raynaudo iterum acriter taxat eos, qui novam istam doctrinam *felicitati temporum nostrorum tribuendam esse dixerunt, cujus beneficio, quae veteres absque exitio anima admitti posse desperabant, jam innoxie patrentur, mutata tantum voluntate.* Sincerius iudicium ex sententia & verbis populi ferri posse existimat *Cap. XIX,* qui quacunq; tituli & pallii subtilitate, beneficia ecclesiastica impetrentur, *emi & vendi* ea dicat; unde naturale lumen praefendum saepe esse monet ingeniosis doctrinis, in fraudem juris & legum adinventis. *Cap. XX.* aufert obtentum longae consuetudinis, ejusque praetextu pessimos abusus introductos esse notat, quos tamen Ecclesia merito abrogaverit, v. g. quod olim mortuo quodam ex subditis, a ministris Domini ex supellectili defuncti pretiosissimum quodque auferri, aut si nihil inveniretur, manus cadaveris abscindi consuevissent, unde nomen *manus mortuae* (*de main mort*) mansit, quam in diocesi Leodiensi ab *Alberone* Episcopo abolitam esse tradit. Nec minus foedum morem ex *Dionysio Carthusiano* refert, quo Archidiaconi Episcoporum a presbyteris concubinariis & fornicariis quotannis poenas pecuniarias exigebant, & spurcitiem illam accepto pretio permittebant. Cum vero hodie ista non amplius tolerentur, non magis tolerari debere contendit Simoniam, sive pretii & praemii pro beneficiis ecclesiasticis solutionem, diuturno licet usu iavestam; nec quenquam tutum fore probabilitate opinionum, quam laxiores doctores pro excusando crimine isto fovent. Timidos quidem & scrupulosos vocari ait, qui in via recta perstant, sed timorem illum, cum *Tertulliano* fundamentum esse dicunt salutis, & praefert monitum Siracidis *Cap. XVIII. 27: homo sapiens in omnibus metuit.* *Cap. XXI.* sophisma refellit, quasi non sit Simonia, ubi non intercedat pactum de pretio aut praemio. Citat *Caetanum* & *Navarrum*, quod Simonia absque verbis, solo nutu, aut quacunq; alia significatione committatur. *Cap. XXII.* pluribus ostendit, quam versutus & callidus sit spiritus Simoniae, & *Cap. XXIII.* rationem reddit, cur Simonia, licet in dogmata fidei non impingat, haeresis tamen dicatur. Id non solum ideo fieri putat, quod Simonia magus, teste *Petro Apostolo Act. VIII, 20.* justum & licitum esse existimaverit, *donum Dei pecunia possideri*, i. e. emi & vendi posse (tam impudentem enim hodie naminem esse, qui hoc aperte asserere audeat)

jiciendis illis operam impendit. Nihili dicit esse exceptionem, quod in pauperum usus converti possint, quæ pro beneficiis conferendis accipiuntur; mala enim nunquam licite fieri, ut eveniant bona. Sy-cophantiam etiam esse censet, quod exigi & dari aliquid dicant non pro re spiritali, sed pro bono temporali illi annexo. Graviter deinde *Cap. XIII.* reprehendit novum recentiorum, quos vocant, *Castarum* inventum, causantium, non exigi ex pacto aut stipulatu pretium, sed honorarium, grata mente oblatum, ad excitandam bonam collatorum voluntatem. Extollit *Antonini* Archiep. Flor. pietatem, qui teste *Surio* in ejus vita, ne obolum quidem, imo nec flosculum sibi & suis pro collatione beneficii exhiberi permisit, & S. Gregorii Papæ dicto applaudit, qui *munuscula* illa *fraudulenta* vocaverit, & in universum rejicienda esse monuerit. *Cap. XIV.* probat, gratitudinis prætextum vanum & in fraudem excogitatum esse, licet donum post confectum penitus negotium conferatur; nihilominus enim pro pretio & corruptione haberi debere. Præterea *Cap. XV.* nullos minus vere gratos esse scribit, quam qui pro beneficiis acceptis nummos solvant; gratos autem solummodo esse vere pios & probos. Adscribit S. *Bernardi* verba ex literis ad *Americum*. Cancellarium (ep. 181.) *hac* (vera nempe benevolentia, qua beneficium compensaturum se esse dicebat) *me fateor locupletem; hanc de corde pleno dignam profecto offero remunerationem meo benefactori: hanc devotus immolo sacrificium laudis factori omnium, pro salute mei benefactoris.* Cum tamen non desint, etiam inter Theologos, qui Simoniam in immensum licet auctam excusent, ad eos refutandos *Cap. XVI.* procedit Autor, nominatim respondens *Theophilo Raynando* Jesuitæ, & ad Capitula Jur. Canon. quibus alii laxioris disciplinæ magistri abutantur. Opponit illis censuram tum a Theologis Lovaniensibus, tum ab ipso Pontifice *Innocentio XI.* in theses *Castarum LXV.* editam, inter quas, quæ numero est quadragesima, quinta, Simonizæ satis aperte patrocinebatur. Apparet hinc & ex aliis testimoniis, quæ *Cap. XVII.* allegat, imprimis Antonii *Godeau*, Ep. Vincienfis, Autorem illorum sententiæ accedere, qui Ecclesiasticæ disciplinæ relaxationem severe redarguunt, & ab adversariis Jansenistarum nomine diffamantur. Miratur *Cap. XVIII.* si distinctiones & emollições recentiorum legitimæ & fundatæ essent, cur antiqui Docto-

Doctores iis non sint usi, & ex Raynaudo iterum acriter taxat eos, qui novam istam doctrinam *felicitati temporum nostrorum tribuendam esse dixerunt, cujus beneficio, qua veteres absque exitio anima admitti posse desperabant, jam innoxie patrentur, mutata tantum voluntate.* Sincerius iudicium ex sententia & verbis populi ferri posse existimat *Cap. XIX,* qui quacunq; tituli & pallii subtilitate, beneficia ecclesiastica impetrentur, *emi & vendi* ea dicat; unde naturale lumen præferendum sæpe esse monet ingeniosis doctrinis, in fraudem juris & legum adinventis. *Cap. XX.* aufert obtentum longæ consuetudinis, ejusque prætextu pessimos abusus introductos esse notat, quos tamen Ecclesia merito abrogaverit, v. g. quod olim mortuo quodam ex subditis, a ministris Domini ex supellectili defuncti pretiosissimum quoddam auferri, aut si nihil inveniretur, manus cadaveris abscindi consuevisset, unde nomen *manus mortua* (*de main mort*) mansit, quam in diocesi Leodiensi ab *Alberone* Episcopo abolitam esse tradit. Nec minus foedum morem ex *Diomysio Carthusiano* refert, quo Archidiaconi Episcoporum a presbyteris concubinariis & fornicariis quotannis poenas pecuniarias exigebant, & spurcitiem illam accepto pretio permittebant. Cum vero hodie ista non amplius tolerentur, non magis tolerari debere contendit Simoniam, sive pretii & præmii pro beneficiis ecclesiasticis solutionem, diuturno licet usu invecitam; nec quenquam tutum fore probabilitate opinionum, quam laxiores doctores pro exculpando crimine isto fovent. Timidos quidem & scrupulosos vocari ait, qui in via recta persistant, sed timorem illum, cum *Tertulliano* fundamentum esse dicat salutis, & præfert monitum Siracidis *Cap. XVIII. 27: homo sapiens in omnibus metuit.* *Cap. XXI.* sophisma refellit, quasi non sit Simonia, ubi non intercedat pactum de pretio aut præmio. Citat *Cajetanum* & *Navarrum*, quod Simonia absque verbis, solo nutu, aut quacunq; alia significatione committatur. *Cap. XXII.* pluribus ostendit, quam versutus & callidus sit spiritus Simonia, & *Cap. XXIII.* rationem reddit, cur Simonia, licet in dogmata fidei non impingat, hæresis tamen dicatur. Id non solum ideo fieri putat, quod Simon magus, teste Petro Apostolo *Act. VIII, 20.* justum & licitum esse existimaverit, *domum Dei pecunia possideri*, i. e. emi & vendi posse (tam impudentem enim hodie neminem esse, qui hoc aperte asserere audeat)

deat) sed quod Simoniaci tam pertinaciter prætextus & suos exercendo & occultando crimini tueantur: vetus autem dictum esse, quod non error, sed obstinatio hæreticum faciat. Vehementer igitur veretur, ne hæresis hæc in Ecclesia ad finem usque mundi duratura sit, cum etiam proceres Ecclesiæ plurimi ea sunt infecti, maloque exemplo ipsius Ecclesiæ fundamenta subruant, applaudentibus etiam Theologis. Nec miratur, cum multoties punita fuerit Simonia (quod ex historia *Cap. XXIV.* probat) quod hodie nulla edantur animadversionis exempla, sed fraudes & sycphantiæ subtiliter indies excogitentur, quibus Simonia excusetur & approbetur. Interim facile constare testatur *Cap. XXV.* quod ii, qui pretio munera spiritualia acquisiverint, nihil unquam boni Ecclesiis præstent. Speciatim deplorat damnum *Cap. XXVI.* quod accessum ad munera non habeant nisi divites, & excludantur pauperes, hisque animus ad studia diligenter tractanda & labores pro Ecclesia suscipiendos auferatur; præterea ad Ecclesiæ ornatum nihil fere conferatur, ne ab iis quidem, qui pinguis & contra tot leges plura beneficia simul acquisiverint, & plane spernant canones & doctorum monita, quibus clerici urgentur, ut præter victum & amictum simplicem nihil sibi arrogent, sed nisi sacrilegii rei esse velint, reliqua omnia ad alimenta pauperum & ornandas Ecclesias impendant. Quod vero supra dicere cœperat de parentum maligna sollicitudine, qua filios ad Ecclesiastica munera aut in monasteria quavis ratione promovent, id *Cap. XXVII.* latius prosequitur, carnalesque profus intentiones & actiones illorum esse demonstrat. Allegat Pontificum decreta, quibus liberi Simoniaci ad sacra promoti, licet conscii fraudis non fuerint, deferere tamen beneficia & monasteria jubentur, quod & olim factum esse exemplis comprobatur, & recentiora adducit Cardinalis *Baronii,* & *Vincentii a Paulo,* qui nostra memoria collegium patrum missionis Lutetiæ instituit, quorum nullus necessariis suis sacerdotia aut locum in sodalitiis procurare voluit, & dictum *Vincentii* commemorat, quod urgentibus amicis, ut agnato cuidam suo de munere ecclesiastico prospiceret, responderit, male se ut is agricola aut operarius quam hoc modo Presbyter fieret. Cum vero avaritia sit fons & mater Simoniae, gravissime vitii illius turpitudinem *Cap. XXIX.* præsertim in viris ecclesiasticis, describit Autor, & deplorat quod nihil profue-

profuerit, eos a matrimoniis & familiæ cura abstrahi, cum non minori affectu in nepotes ditandos ferantur, secundum vulgatum versicalum:

*Cum factior rerum privaret femine Clerum,
ad Satana votum successit turba nepotum.*

Laudat tamen meliora quædam exempla, inprimis Innocentii XI. conatum, qui pontificum abrogare voluit. Sequenti *Cap. XXIX.* ambitionem Cæri (alterum Simoniz fontem) eadem feveritate in censuram vocat, itidemque opposita virtutis & modestiæ exempla, celebrat. Tandem *Cap. XXX.* asseverat, finem Simoniacorum plerumque funestum esse, additque preces, ut Deus vitii hujus enormitatem omnibus collatoribus beneficiorum eorumque consiliariis, ut & parentibus atque liberis cognoscendam dare, omnesque ab ejus contagione liberare velit.

**ROMANVM MVSEVM, SIVE, THESAURVS
erudita antiquitatis. Cura, studio & sumptibus Mi-
chaëlis Angeli Causei de la Chaussée Pa-
risiensis.**

Romæ, ex typogr. Joh. Jac. Komarek, 1690. in Fol.
Constat plagulis 36. & tab. æneis 170.

QUinque omnino sectionibus absolvitur opus hoc ad spectu jucundissimum.

PRIMA exhibentur *gemma*, in duas classes distributa. Harum altera repræsentat *capita*, & sigillatim, (ut e multis notabiliora seligamus,) *Minervæ*, (sive, quæ in gemma elegantissimo ejus habitu fisti creditur, *Aspasia*,) *Solonis*, *Socratis*, *Platonis*, *Alexandri M.* & *Olympiadis*, *Lyfimachi*, *C. Cælii Caldi*, *Cn. Pompeji Magni*, *M. Tullii Ciceronis*, *A. Postumii Albini Bruti*, *Cn. Domitii Ahenobarbi*, *M. Didii Severi Juliani Augusti*, & *Juliz Sabine Hadriani Augusti conjugis*. Alteram classem occupant *figura integra*, ac eas inter *Isis* multimammia, sed pectore tenus tantum expressa, circumjacentibus quatuor elementorum symbolis, salamandra, aquila, delphino & leone; *Sol* quadrigas agitans intra Zodiacum; caput *Solis*

SECT. I.

n. 7.

n. 15. 16. 17.

n. 18. 19.

n. 20. 21.

n. 22. 23.

n. 24. 29.

n. 32.

n. 34.

n. 37.

E

lis

ACTORUM ERUDITORUM

34

n. 38.

lis radiatum, circumfusis planetarum signis, hoc ordine & figura:

* ♀ * ♂ * ☾

n. 53. 54.

Porto *Sacerdos Persicus* primitias frugum Mithræ offerens, in calcedonio apud Jo. Petrum Bellorium adservato visendus. His addo vas ex *Achate* Barberinianum, quo *Olympiadis* cum *Jove Hammonis* commercium adumbrari, vulgaris opinio est, de cujus probabilitate eruditæ dispiciant.

SECT. II.

n. 9.

n. 13. 14. 15.

n. 20. 21.

24. 25. 28. 31.

n. 32. 33

n. 40.

SECT. III.

n. 4.

n. 15. 16. 17.

n. 20.

Sectione *SECUNDA* occurrunt *signa aenea*; e. c. *Minerva* cum capitis regmine ex sphinge & quam plurimis pegasis scite composito. *Diana* tricolor, sive quod idem est, *Hecate* triformis. (Ita enim sentit Noster, licet ejusmodi icon in numis Philippi junioris & Gordiani Pii a Duumviris celeberrimis, Petro Seguino & Ez. Spanhemio, pro unico trium *Furiarum* tergis obversis sibi invicem junctarum simulacro habita fuerit.) *Fortuna Ægyptiaca*; *Fortuna* cum clavo & cornucopiæ; *Panthea* duo; *Angerona*; *Hercules* vinosus; *Canopus* præcipuis nominum Ægyptiacorum figuris insignitus; *Atys*.

sectio *TERTIA* complectitur varia ad rem sacrificialem facientia, ac cum primis vas *aqua lastrabi* destinatum, ad instar foeminei capitis effictum; *sistra*; *pateram* æream cum figuris *Mercurii* & *Paridis Alexandri*, ac nominibus eorum hunc in modum depravatis:

MERQVRIQZ. ALIXENTROM;

nisi fortassis legendum putes:

ALEXANder TROIAnus;

itemque *pateram* aliam ejusdem metalli, in qua *Jupiter* *Palladem* parere fingitur, adscriptis characteribus sagaci *Oedipo* egentibus.

SECT. IV.

n. 7. 9. 12. 14.

15.

SECT. V.

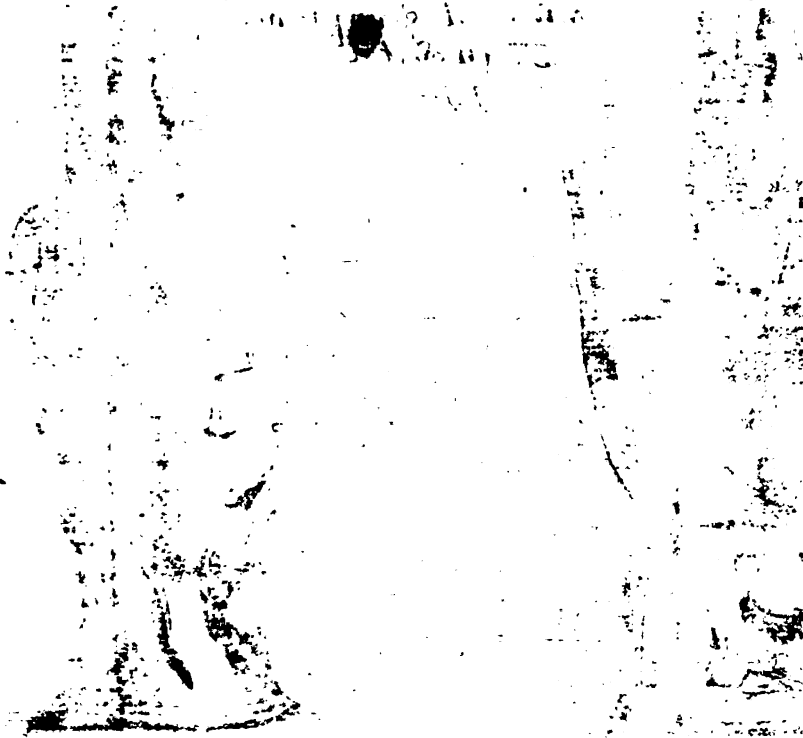
QUARTA sectione *Causæus* lucernas veterum æneas sistit, quales majori numero produxit nuper Bellorius, laudatus nobis in *Actis eruditorum* a. 1692. pag. 225. Reperias tamen apud Nostrum non unas, quas apud illum frustra quaesiveris; e. c. lucernas *Leda*, *equi*, *columba*, *equitis* figuram præ se ferentes.

ULTIMA libri pars miscellaneis referta est, *bullis*, *puta*, *armillis*, *fibalis*, *clavibus*, *annulis*, *stylis*, *guttis*, *phialis lacrymatoris*, *signis militariibus* & id genus aliis.

Tab. 9. n. 1.

Noretur etiam strigilis ob epigraphen: ΔΙΟΜΟΩΦΩ. *Causæus* de ea tacuit. Crederes nomen & patriam possessoris designa-

ENTRADA

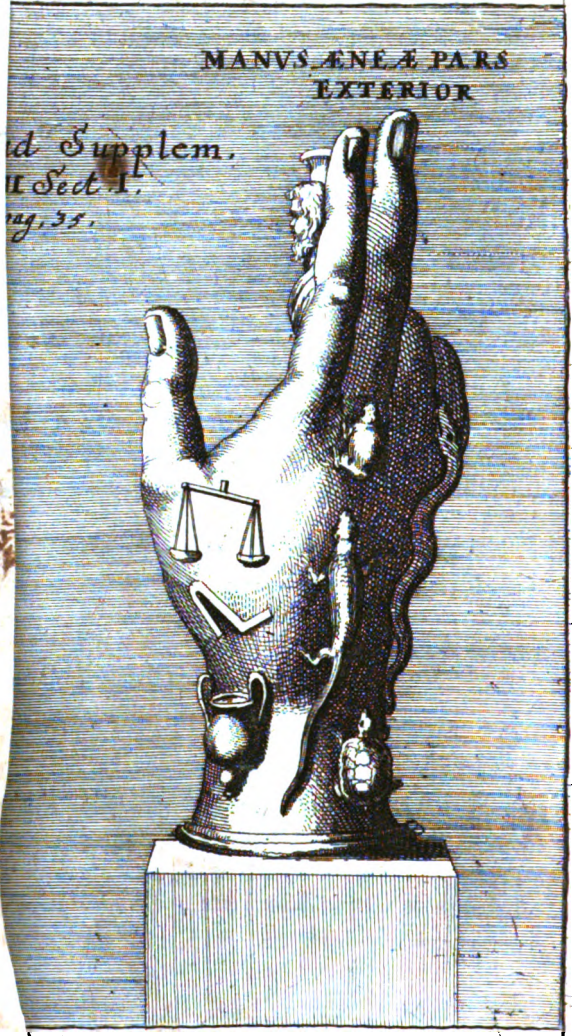
E 2

Cir.

SE
R.1
R.2
24.
R.
SE
R.1
SE
R.7
SE
Tab

MANVS. EN E PAR S
EXTERIOR

id Supplem.
II Sect. I.
pag. 35.

signa-

signari: ΔΙΟΜΗΔΗΣ Ο 'ΩΡΩΨΙΣ vel 'ΩΡΩΨΙΣ. Utrumque enim gentile Stephani Byzantini autoritate nititur. Majoris momenti sunt binæ *manus æneæ votivæ*, variis hieroglyphicis exornatæ, quarum altera basi imponitur inscriptæ, CECROPIVS. V. C. VOTUM. S. id est, juxta Causeum, *Voti Compos VOTVM Solvit*, quam & *Jac. Philippus Tomafinus* peculiari tractatu, Laurentii Pignorii Mensæ Isiacæ Amstelodami A. 1669 editæ subjuncto, illustratam exhibuit: altera ex museo Belloriano deprompta, votum quoddam pro salute prolis ex conjuge susceptæ & morbo forte nuper liberatæ, Serapidi seu Æsculapio solutum repræsentat, quam in eorum, qui hieroglyphicis capiuntur, gratiam delineatam hic sistimus, quod alibi eam ære expressam extare non meminerimus, dignaque visa nobis fuerit, quæ a Benevolo Lectore & cum Tomafiniana illa, aut si possessorem spectes, Barberiniana, & cum tertia quadam, quam *Laur. Pignorius* in Magnæ Deûm Matris Idææ & Artidis Initiis, Mensæ itidem Isiacæ subjectis, pag. 2. depictam & explicatam dedit, studiose contendatur. In nostræ vero hujus interiori parte, explicante Causeo, tres *digiti* elevati, reliqui contracti ostenduntur, eo modo, quo veteres significabant verba se velle facere ad populum. Indici & medio digito subjecta est imago *Serapidis*, cui votum pro salute pueri solvitur. In ima parte *infans*, in amplexu *matris* talari veste obtectæ & in lectulo decumbentis cernitur. Adstat *ibis*, Isidi sive Lunæ sacra; in medio *scarabeus*, Solis symbolum conspicitur: notandæ pueruli generationi. Per mensam sive *tripodem* Serapidis imagini subjectum, & *gladium* in pollice, voventium sacrificia pro salute puerili designantur, ut alias Causei conjecturas taceamus. In exteriori manus parte primum *rana* in digito medio occurrit, infantem paulatim incipientem progredi notans. *Crocodilus* in media manu repens silentium Deæ Isidi gratum, & quandam in rebus providentiæ pueri forte ominatur. Puerum tandem amissam salutem recuperasse, *serpens* Æsculapii & salutis symbolum, denotat. Mensæ vero Septembri puerulum convaluisse, ex *libra* conjicitur, quo tempore dies noctesque æqualiter procedunt. *Tesudinis* vero, animalis tarde incedentis exemplo, puerum paulatim pedibus usum innuitur. Votum Serapidi & Isidi solutum denotat *urnula*, in utriusque sacris adhibeti solita.

Tab. II. B.

13. 14.

TAB. I.

Circa finem operis p.121. dissertationem de *Mutini* simulacris a se adjectam, Autor doctissimus testis est, tum in *prafatione*, tum in rerum *indice*, compertumque habemus, in quibusdam exemplaribus eam reperiri. Sed in nostro exemplari nihil ejusmodi comparet; unde dubium est, an forte fortuna ex eo aliquid perierit, an spurcitie idolorum offensi Superiores, jam editum opus castrandum censuerint.

DISSERTATION HISTORIQUE SUR QUELQUES Monnoyes de Charlemagne, de Louis le Debonnaire, de Lothaire, & de leurs Successeurs, frappées dans Rome &c.

i. e.

Differtatio Historica de aliquibus numismatibus Caroli Magni, Ludovici Pii, Lotharii, eorumque Succesorum auspicio Romæ cusis.

Parisiis apud Joh. Bapt. Coignardum, 1689. 4.
Constat plag. 23.

Armario numismatum Regio, cujus cura *Raissantio* incumbit, *Versalias* translato, Dissertationis Auctor, cum generalem *Numismatum Gallie Historiam* (quæ etiam Parisiis A. 1690 edita nuperque in Hollandia recusa est, & a nobis propediem recensetur) jussu Regis conscriberet, & nummum argenteum *Lotharii*, cum inscriptione S. PETRUS obvium haberet, Romæ eum signatum fuisse exinde collegit, quod in aliis ejus temporis nummis, loco urbis, in qua signati fuerant, *Santi* solum istius, quem Patronum sibi destinaverat, nomen expressum observavisset. Conjecturam confirmavit alius *Ludovici Pii* nummus argenteus, in quo verba, S. PETRUS ROMA, conspiciebantur. Occasione deinde itineris cum Ducis *Montauserii* filio natu minori Comite *Cruffolio*, ad præcipuas Europæ aulas suscepti, Romæ adhuc alia ejus generis numismata nactus est, præter unum aureum *Grimoaldi* Beneventani Ducis,

cis, Mediolani ipsi oblatum, & depictum. Auctoritatem itaque, qua Franciæ Reges Romæ gavisi fuerint, adstructurus, ad generalem totius orbis consensum provocat, jus *cedendi monerem* in urbe aliqua nulli alii competere, quam ei, qui supremo ibidem potitur imperio; veluti ex eodem principio, & numismate *Ludovici Pii* Venetiis cuso, *Scrutiniis libertatis Veneta* Auctor urbem istam Francici juris fuisse, evicerit. Dissertatio ipsa, quæ eorum potissimum jugulum petit, qui dictis Principibus omnem in urbem Romam auctoritatem abjudicant, nisi quam ex Pontificum consensu habuerint, IX. capitibus absolvitur; in quorum I. donatio *Constantini M.* ex eo quoque; supposititia esse arguitur, quod inscriptio quædam, tempore *Leonis X.* in Vaticano publico conspectui exposita, *Pipinum piæ primum* fuisse commemorat, qui *amplificanda Ecclesia Romana viam aperuerit*, *Exarchatu Ravennate* & plurimis aliis oblati; quam vero eandem cum illa *inscriptione* fortem expertam esse credibile sit, quæ beneficia *Alexandro III.* a Venetiis exhibita recensuerit, *Urbani VIII.* jussu deinde oblitterata. Successores inde *Constantini*, & *Gothorum* Reges Romæ rerum potitos fuisse, ex confirmatione & depositione Pontificum, aliisque exercitiæ ibidem jurisdictionis actibus ostenditur. Cap. II. idem de Imperatoribus *Constantinopolitanis* asseritur, refutatis simul iis, qui Romanos, post renunciatum *Leoni Iconomacho* obsequium, Sedi Papali se subjecisse sustineant. Cap. III. refertur, quomodo *Pipinus* Aistolphum Longobardorum Regem, occupato *Exarchatu Ravennatensi* & *Pentapolitano*, qui post 200 ab institutione sua annos in *Eurybio* Exarcho XIV. finierat, Romæ quoque imminentem, ad reddendas *Stephano II. P.* provincias istas adegerit; *Carolus M.* vero, post deletum in *Desiderio* Aistolphi filio, qui loca a patre tradita Pontifici iterum eripuerat, regnum *Longobardicum*, præter illos, quos *Pipinus* parens donaverat, adhuc alios *Status Adriano* addixerit. C. IV. *Carolus M.* integro ad minus ante collatam dignitatem Imperialem quinquennio, Romæ Suprematu gavissimum esse, docetur, & ex clavibus sepulchri *Petrini* & vexillo urbis transmissis, juramento fidelitatis non Pontifici, sed *Carolo* præstito, potestate jus dicendi, condemnandi, gratiam faciendi, characterem ejus elucescere. Exhibetur iconismus operis musivi, quod *Leo III.* in palatio suo prope ædem *Job. Lateran.* adhuc hodie ibi

p. 3.

p. 5.

p. 11.

p. 23.

p. 32.

p. 35-36.

- p. 37. conspicendum, in memoriam illi vexilli elaborari curaverit; in quo *Petrus* apparet tres claves in gremio jacentes habens; & Pontifici, cui adscriptum, SCSSIMVS D.N. LEO PP, dextra pallium, sinistra vero vexillum præbens Imperatori, qui verba, D.N. CARVO REGI, adnotata habet; sub Petri pedibus legitur: BEATE PETRE DONA VITAM LEONI PP. ET BICTORIAM CARVO REGI DONA. Subjicitur & figura nummi argentei, qui in altero latere Virum dextra gladium, & sinistra vexillum tenentem, cum literis *CAROL...* in altero latere verba, SCS. PETRUS, legenda sistit. C. V. ostenditur, qua ratione *Ludovicus Pius* jurisdictionem supremam in Romanos, & ipsos Pontifices in temporalibus, sibi asseruerit. Idem Cap. VI. de *Lotbario* & *Ludovico II.* confirmatur, & 10. numismata a Carolo ejusque successoribus cusa producuntur. Eandem reliquis usq; ad *Fridericum I.* Imperatoribus superioritatem competiisse, C. VII. demonstratur, & C. VIII. ex Actis controversiæ inter *Odonem Comitem Sabinensem*, & *Bernhardum III.* Abbatem *Farfensem* in eodem tractu, circa bona litigiosa agitatz, quæ curiosi operis appellatione a Nostro insignita Latino & Gallico idiomate exhibentur, pluribus evincitur, quid juris dicti Imperatores in Romam habuerint. Circa famosum illud *Nicolai II.* decretum, quod electionem Pontificis solis Cardinalibus tribuit, observat, in quibus ab eo differat decreto, quod a *Baronio* in medium afferatur, & quam frustra hic sibi persuadeat, a schismaticis Imperatori addictis illud corruptum fuisse; ubi simul annectitur, qua autoritate *Senator* Romanus tempore *Martini IV.* & *Benedicti XII.* valuerit, adjectis eam in rem diversis numismatibus. Caput IX. *Alemanno*, qui in rariori de *Laseranensibus parietinis* Tractatu, assertam hactenus superioritatem Regum Galliz Romæ exercitam oppugnaverit, refellendo impenditur, cujus rationes singulas destruit Noster, quales sunt: a Pontificatu *Gregorii II.* Romanos Pontificibus subjectos fuisse; *Stephanum III.* & *Adrianum I.* ex absoluta autoritate, citra Senatus Populique Romani suffragium, *Pipino* & *Carolo M.* Patriciatu dignitatem contulisse; (ubi simul hanc *duplici* modo considerat, *priori* scilicet merum indigitasse titulum, a Carolo M. tamen non usurpatum; *posteriori* superioritatem Romanam una involvisse, & cum apice Imperatorio conjunctum fuisse;) it. Reges Galliz Vicarios sal-
- tem

tem fuisse Pontificum, in Statibus Ecclesie, subordinata autoritate præditos: id quod vero ex superioritate ab ipsis Pontificibus agnita, & diversis exercitæ jurisdictionis actibus, qui subdelegatam autoritatem minime sapiant, fusius confutatur, subjunctis in fine Dissertationis variis controversiarum coram Commissariis Cæsarium dijudicatarum documentis, ex Actis Mss. Abbatie *Farsensis* depromptis.

p. 155.

p. 161.

ROMAN FORGERIES IN THE COVNCILS &c.

i. e.

Fraudes Romanæ in editione Conciliorum priorum quatuor seculorum commissæ. Cum appendice

Fraudum & Errorum in Annalibus Baronii deprehensorum: autore Thoma Combero

S. Th. D. Canonico Eboracensi.

Londini apud Rob. Clavell, 1689 in 4. plag. 24.

REcenſuimus in Actis anni 1691. pag. 123. eruditissimi hujus Autoris Historiam Scholasticam de primitivo & generali Liturgiarum usu: nunc alium ipsius tractatum Lectori sistimus, *Fraudes Romanas* exponentem. Sequitur in hoc libro Anonymum quendam, qui Londini A. 1688 *Historicum Examen Autoritatis Conciliorum Generalium*, & anno 1673 *Fraudes Romanas* vulgaverat, non solum Generalia Concilia, ut Anonymus ille, verum etiam Nationalia, a Binnii, Labbei, Coffartii, & qui horum antesignanus est, Baronii corruptelis vindicaturus. Methodus, quam sibi proposuit, non alia est, quam ut notas ab istis viris in Concilia conscriptas præse sequatur, & errores ac contradictiones ibi deprehensas, brevissimis corrigat. Fatetur quidem non unius esse hominis, omnes detegere, & juxta consilium Jamesii operæ fore præmium, si ex utraque Academia, Oxoniensi puta & Cantabrigiensi, viri eruditi omni apparatu instructi, præmiisque incitati, ad tam arduum seligerentur opus, & ea quæ geminæ sunt antiquitatis a falsis & suppositis fecernerent: verum quoniam tam salubre consilium effectus nullus est secutus, Comberg noster Historiæ Ecclesiasticæ

studig-

studioſis communicare voluit hæc , quæ ſibi in lectione Annalium Baronii & Notarum Binianarum , quæ ut plurimum ex Baronio depromptæ , in Labbeana conciliorum editione integræ leguntur , obſervata ſunt.

Orditur autem a Scriptura S. quoniam Conciliorum Editores Petri primatum aſſerturi , referunt , dediſſe Petrum multitudini libertatem eligendi Diaconos , licet de omnibus Apoſtoliſ id aſſerret Lucas Act. VI. 2. Parem huic fraudem eſſe aſſertionem Binii , qua docuit , Apoſtolos quæſtionem de circumciſione definiſſe , non ex Scriptura , ſed ſuffragiis & ſententia Petri , oſtendit Comberus ex Actor. XV. 16, 17. De Apoſtolorum Canonibus obſervat , defendi quidem illos a Binio Labbeoque , tanquam ab iſſis Apoſtoliſ eſſent conditi , verum Romanam Eccleſiam adeo non venerari eoſdem , ut ſextum de Presbyterorum Episcoporumve uxoribus , nonum de communione , decimum ſeptimum de concubinis , & alios non obſervet , ſed praxi ſua rejiciat , adeoque prodar , ſe ab Apoſtolorum præceptis reſceſſiſſe , nec canones eorum ulterius recipere , quam quatenus ſibi volupe ſit. Pontificam vitas Damaſo inſcriptas *Editores* agnoſcunt non eſſe iſtius autoris , & contradictionibus ſcatere frequentibus : nihilominus , aſſirmante Combero , Romanenſes inde decerpunt hiſtorias , quæ publico leguntur in Eccleſiis eorum , & ſumma cum veneratione recipiuntur. Decretales Epistoſas non illorum eſſe , quorum gerunt nomina , variis Comberus probat argumentis , ſimulque oſtendit , quomodo iis utantur *Editores* ad firmanda dogmata ſua. Exemplo ſit Binius , qui ex Pontiani epistoſa Presbyterorum eminentiam probat , & ne incongruum videatur argumentum , Ignatii dicto roborat alicubi ſcribentis , *populum ſubjectum eſſe debere Diaconis*. Quali vero (annotat Comberus ,) homo exul , qualis Pontianus tum fuit , tam magna de Clero cogitare potuiſſet , & Biniana Ignatii verborum paraphraſis : *Populus , in quo & Reges ſunt , ne quidem Chriſtianiſſimis exceptis , Diaconis ſubjici debet* ; vero queat eſſe ſimilis. In cauſa *Martialis & Baſilidis* , obſervat Autor noſter , imprudenter Binium elicere Episcopi Romani primatum ; cum inde ſtulto rectius eluceat primatus Episcopi Carthaginenſis , utpote cujus ſententia viri illi , non obſtante Pontificis Romani abſolutione , damnati fuerunt. Fraudem eſſe Comberus

ait ,

ait, quod Conciliorum *Editores* plerumque dicant sub Pontificibus Romanis habita seu coacta fuisse concilia, quandoquidem unamquamque provinciam suas convocasse Synodos, ex Eusebii H. E. Libr. V. cap. 23. innotescat. Opportune itaque observat, infeliciter. Africana Concilia Stephano Papæ R. adscribi, cum in illis ipsis Stephani opinio damnata fuerit: licet enim orthodoxe sentit, non rebaptizandos esse hæreticos, Africani tamen rejecerunt Stephani sententiam, nec ea tanquam ab Episcopo Oecumenico profecta se teneri, crediderunt. Constantini mandatum, ut Cæciliani causa Romæ cognosceretur in concilio, Baronius Binusque agere conciliare possunt cum autoritate summi Pontificis, cui soli Synodorum conventionem asserunt: nam Constantinus non solum causæ illius cognitionem demandavit Melchiadi P. R. verum etiam, postquam is Cæcilianum absolverat, denno Chresto Syracusanorum, Episcopo ejusdem causæ examen commisit, & ut una cum Arclatensi Episcopo iterum sententiam ferret, præcepit: teste Eusebio H. E. l. X. cap. 5. Hic observat Comberus, quomodo Autores isti & sibi ipsis contradicant, nunc rudem in fide appellando Constantinum, quasi ignorasset qua ratione in rebus Ecclesiasticis procedendum sit, nunc laudando eundem, quasi ex lege divina didicisset; nihil in Ecclesia fieri debere absque Episcopo primo, Romano scilicet: & pervertant Constantini verba τῆς οὐρανίου νόμου; de sanctissima Dei lege interpretantes, quæ tamen adstipulante Valesio in versione, & cum sequente Labbeo, etiam de Imperatorum edictis accipi possunt.

Non lubet addere plura, quoniam dignum censemus librum, qui & Latina legatur lingua, & omnibus historiæ Ecclesiasticæ studiosis sit ad manum, quo vel eo præeunte, discant verum a falso discernere. Breviter quidem prima tria secula pertractat Autor, at prolixior est in quarta centuria, non minus sagaciter quam succincte indicans, ubi vel errarint, vel fide non satis bona egerint, vel denique suam ipsorum causam prodiderint magni isti Ecclesiæ Romanæ defensores.

In Appendice Baroniana, hujus solum Cardinalis errores & contradictiones, ex quarta Annalium Centuria collegit Comberus, non autem secundum seriem, ut in ipso Fractata su-

studiosis communicare voluit hæc, quæ sibi in lectione Annalium Baronii & Notarum Binianarum, quæ ut plurimum ex Baronio depromptæ, in Labbeana conciliorum editione integræ leguntur, observata sunt.

Oreditur autem a Scriptura S. quoniam Conciliorum Editores Petri primatum asserturi, referunt, dedisse Petrum multitudini libertatem eligendi Diaconos, licet de omnibus Apostolis id affirmet Lucas Act. VI. 2. Parem huic fraudem esse assertionem Binii, qua docuit, Apostolos quæstionem de circumcissione definivisse, non ex Scriptura, sed suffragiis & sententia Petri, ostendit Comberus ex Actor. XV. 16, 17. De Apostolorum Canonibus observat, defendi quidem illos a Binio Labbeoque, tanquam ab ipsis Apostolis essent conditi, verum Romanam Ecclesiam adeo non venerari eosdem, ut sextum de Presbyterorum Episcoporumve uxoribus, nonum de communione, decimum septimum de concubinibus, & alios non observet, sed praxi sua rejiciat, adque prodat, se ab Apostolorum præceptis recessisse, nec canones eorum ulterius recipere, quam quatenus sibi volupe sit. Pontificam vitas Damaso inscriptas *Editores* agnoscunt non esse istius auctoris, & contradictionibus scaterere frequentibus: nihilominus, affirmante Combero, Romanenses inde decerpunt historias, quæ publicè leguntur in Ecclesiis eorum, & summa cum veneratione recipiuntur. Decretales Epistolas non illorum esse, quorum gerunt nomina, variis Comberus probat argumentis, simulque ostendit, quomodo iis utantur *Editores* ad firmanda dogmata sua. Exemplo sit Binius, qui ex Pontiani epistola Presbyterorum eminentiam probat, & ne incongruum videatur argumentum, Ignatii dicto roborat alicubi scribentis, *populum subiectum esse debere Diaconis*. Quasi vero (annotat Comberus,) homo exul, qualis Pontianus tum fuit, tam magnifica de Clero cogitare potuisset, & Biniana Ignatii verborum paraphrasis: *Populus, in quo & Reges sunt, ne quidem Christianissimis exceptis, Diaconis subijci debet*; vero queat esse similis. In causa *Martialis & Basilidis*, observat Autor noster, imprudenter Binium elicere Episcopi Romani primatum; cum inde multo rectius eluceat primatus Episcopi Carthaginensis, utpote cujus sententia viri illi, non obstante Pontificis Romani absolutione, damnati fuerunt. Fraudem esse Comberus ait,

ait, quod Conciliorum *Editores* plerumque dicant sub Pontificibus Romanis habita seu coacta fuisse concilia, quandoquidem unamquamque provinciam suas convocasse Synodos, ex Eusebii H. E. Libr. V. cap. 23. innotescat. Opportune itaque observat, infeliciter. Africana Concilia Stephano Papæ R. adscribi, cum in illis ipsis Stephani opinio damnata fuerit: licet enim orthodoxe sensit, non reprobandos esse hæreticos, Africani tamen rejecerunt Stephani sententiam, nec ea tanquam ab Episcopo Oecumenico profecta se teneri, crediderunt. Constantini mandatum, ut Cæciliani causa Romæ cognosceretur in concilio, Baronius Rimisique ægre conciliare possunt cum autoritate summi Pontificis, cui soli Synodorum conventionem asserunt: nam Constantinus non solum causæ illius cognitionem demandavit Melchiadi P. R. verum etiam, postquam is Cæcilianum absolverat, de novo Chresto Syracusanorum, Episcopo ejusdem causæ examen commisit, & ut una cum Arclatenfi Episcopo iterum sententiam ferret, præcepit: teste Eusebio H. E. l. X. cap. 5. Hic observat Comberus, quomodo Autores isti & sibi ipsis contradicant, nunc rudem in fide appellando Constantium, quasi ignorasset qua ratione in rebus Ecclesiasticis procedendum sit, nunc laudando eundem, quasi ex lege divina didicisset; nihil in Ecclesia fieri debere absque Episcopo primo, Romano scilicet: & pervertant Constantini verba τῆς οὐβασμωνίτης νόμου; de sanctissima Dei lege interpretantes, quæ tamen ad stipulante Valesio in versione, & cum sequente Labbeo, etiam de Imperatorum edictis accipi possunt.

Non lubet addere plura, quoniam dignum censemus librums, qui & Latina legatur lingua, & omnibus historiæ Ecclesiasticæ studiosis sit ad manum, quo vel eo præeunte, discant verum a falso discernere. Breviter quidem prima tria secula pertractat Autor, at prolixior est in quarta centuria, non minus sagaciter quam succincte indicans, ubi vel errarint, vel fide non satis bona egerint, vel denique suam ipsorum causam prodiderint magni isti Ecclesiæ Romanæ defensores.

In Appendice Baroniana, hujus solum Cardinalis errores & contradictiones, ex quarta Annalium Centuria collegit Comberus, non autem secundum temporum seriem, ut in ipso Tractatu fa-

etum est, sed sub distinctis titulis brevissime exhibet. Primum enim ostendit, subinde a Baronio ficta Martyrum acta, fabulosas Pontificum vitas, nec non pseudepigraphos & sequioris ævi scriptores, quorum futilitatem aliis in locis dissimulare non potuit, magna cura applausu allegari, sicubi sanctorum invocationem, crucis, reliquiarum & imaginum venerationem, coelibatus meritum, aliaque Romanæ ecclesiæ inventa probare videantur. Facit id Baronius, cum ex actis Procopii, nec non ex actis Gregorii Armeniæ Episcopi, & Euthymio Monacho adorationem crucis confirmare nititur; cum autoritate concilii II. Nicæni templum, quod Constantinus M. supra sepulchrum Christi extruxit, picturis, quarum apud Eusebium in templi illius descriptione nulla mentio, exornatum asserit; cum Constantinopolin, quam ab Imperatore Deo consecratam Eusebius dixerat, Virgini Mariæ dedicatam cum Nicephoro affirmare mavult: ut cætera exempla taceamus. Alterum Baronii artificium hoc esse notat Autor, quod verba & sensus Autorum fide dignorum contumpat. Cum enim Augustinus gentiles Petrum calumniari scribit, Annalium parens de suo addit, gentiles id fecisse, quod viderint, Petri Apostoli gloriam Romæ potissimum, ubi sedem suam locaverit, mirifice celebrari. Cum Athanasius probaturus, Patres ante concilium Nicænum voce *δμολογῆς* usos fuisse, ad Dionysium Alexandrinum & Romanum provocat, Baronius ordine inverso Romani imprimis Dionysii autoritate Athanasium sententiam suam confirmasse dicit. Cum Socrates lib. 2. c. 13. refert, Julium Episcopum Romanum Eusebii Nicomediensis literas post mortem recepisse, Baronius ea verba sic interpretatur, quod Eusebius, Romanæ ecclesiæ judicium subterfugiens, ad divini examinis severitatem venire compulsus fuerit. Cum Athanasius ait, se Romam ascendisse, Ecclesiæ & Episcopi adeundi gratia, Baronius infert, hanc fuisse majorum nomenclaturam, ut per Ecclesiam & Episcopum, Romanam Ecclesiam & ejus Pontificem significarent, illum scilicet ex quo, in quo & per quem omnes, qui sunt Episcopi, esse intelligantur. Verba Chrysoستي: *ομολογῆσαι τῶν μαρτύρων* *Μαρτύρες*, Baronius ita vertit, seu potius pervertit: Martyres, quos hodie colimus. Verba Epiphani, dicentis Mariam a nemine adorandam, Baronius ita corrumpit, ut a nemine tanquam Deum adorandam dicat. Alia exempla a Combero allata.

allata omittimus, ut cætera Baronianarum fraudum, quas vocat Autor, genera percurrere liceat, inter quæ & illud referendum, quod testimonio quæ opinionibus suis & praxi Romanæ ecclesiæ adversantur, vel ex toto vel ex parte supprimat. Nam quæ Optatus Milevitanus l. 2. de communione cum septem Ecclesiis Asiaticis differit, Baronius omittit, & ea solum excerpit, quæ ad exaggerandam Romanæ Ecclesiæ dignitatem faciunt. Quæ Gregorius Nyssenus & Hieronymus contra religioſas peregrinationes differunt, leviter a Baronio tanguntur, qui dubio procul totos illos tractatus cum omnibus suis argumentis Annalibus inferuisset, si peregrinationes illas approbassent. Legem Imperatoris, qua hæretici declarantur, quicumque doctrinæ Damasi Romani & Petri Alexandrini non adhæsuri essent, a Sozomeno lib. 7. c. 4. adductam, Baronius ita repetit, ut omisso Petri Alexandrini nomine, solum Damasi mentionem faciat. Aliud porro Baronii artificium notat esse Comberus, quod licentiam sibi sumat fingendi & supponendi ea, quæ nullius probati Autoris testimonio nituntur, dummodo ex his conjecturis argumenta negotio suo inservientia erui possint. Huc refert inter alia, quod Baronius asserat, Athanasium martyres coluisse, Constantinum pro victoria S. Petri gratias egisse &c. Multis præterea exemplis Autor probat, Baronium sibi ipse contradixisse, nec ubivis antea dictorum, memorem fuisse. Observat denique, partium studium in Annalibus Baronianis manifestum esse, quotiescunque Romanæ ecclesiæ causa tangitur. Nam si vel levis occasio ipsi nascatur, deposita, historici persona disputatorem agere. Hinc natas plurimas digressiones de primatu Pontificis, de cultu imaginum aliisque Romanæ Ecclesiæ dogmatibus, in quibus adstruendis adversarios suos haud raro gravissimis convitiis invadat. Animadvertit tamen & illud in Baronio, quod etsi variis artibus instructus ad pugnam hanc accesserit, evadere tamen non potuerit, quin subinde nonnulla in medium afferre coactus fuerit, quæ cum moderna Ecclesia Romana minus congruant. Nam e. g. cum infallibilitate Papæ minus convenit, quod Damasus ab Hieronymo Scripturæ sensum requirere opus habuit, aut quod Siricius ab Origenistis imponi sibi passus est. Neque ad Baronii palatum est, quod Nazianzenus Athanasium orbi terrarum leges præscripsisse refert, & Cæsariensem ecclesiam pro

ecclesiarum matre agnoscit, in quam omnis orbis Christianus tanquam circulus ad centrum oculos convertat. Instituti nostri ratio non permittit, ut & cætera exempla proferamus, quibus Comæus probat, doctrinam & disciplinam quarti sæculi ab hodiernis Romanæ ecclesiæ placitis plurimum differre.

ספר בצורת המנורה SEPHER MENORATH
HAMMAOR.

i. c.

*Candelabrum lucis, sive doctrina moralis R. Isaaci
Abhuhabh Hiipani.*

Francof. ad Moen. a. 447. C. 1687 in fol.
Constat plag. 48.

DE libro hoc, quem jam a. Jud. 230. Chr. 1470. conscriptum esse, R. David Gans in Zemach David testatur, multa afferre, senio nobis est, ex quo jampridem bibliothecarum scriptores, (omnium vero fusissime Julius Bartoloccius de Celleno fol. 871. tom. III.) argumentum ejus tituli que rationem edisseruerunt, tresque operis editiones, Venetas de annis 304 & 355, ac Mantuanam a. 383. publicæ luci donatam, proflare, R. Schabberhai Strimerus docuit. De pronuntiatione nominis Autoris dubium saltem movebimus. Effertur id vulgo *Abuhabb*. Sunt tamen, quos ex eodem sanguine ortum traxisse opinamur, qui ABOAB nomen suum exarare malant; qualis est אֵלִיָּו אֲבוֹאֵב *Eliou Aboab*, apud quem Amstelodami a. 1644. imprimi curavit *Menasseh Ben Israel* commentarium R. *Selomoh Jarbi* in Pentateuchum; unde punctandum esset Nostri nomen רַבִּי יִצְחָק אֲבוֹהַב

ספר ארצות צדיקים SEPHER ORCHOTH ZADDIKIM.

i. c.

Via Justorum; Liber moralis.

Recusus ibidem, eod. anno, in fol. plag. II.

Celebris admodum & hic est liber, etsi autoris nomen totum literarium orbem fugiat. *Justus* equidem *Bartoloccius* T. I. n. 309. f. 466.

Ex 69. testis est, anonymum hunc, modestiæ causa, titulo ארם ע"י
 se insignivisse, qua abbreviaturâ notetur ארם ע"י ארם ע"י ignis,
aer, aqua, terra, sive homo elementis quatuor constans. Nihilominus fide hoc aliena dixit. Nam tituli ejuscemodi vestigium in
 editione præsentâ non offendas; & industrius ille librorum Rabbini-
 corum helluo indicare heic præter morem neglexit, quanam hujus
 operis editione usus sit. R. *Schabbethai Strimerus* in *Siphthé Je-*
schenim f. IX. n. 196. de eo certiora edocet, librum nempe prælum.
 Pragense subisse a. 341. Chr. 1581, citari a Maimonide Cap. IV. Com-
 mentarii in *Pirké Abhoth*, & Germanice divulgatum esse lina a. 302.
 Chr. 1542. Pertractatur autem in eo c. 1. superbia; c. 2. humilitas;
 c. 3. pudor; c. 4. impudentia; c. 5. amor; c. 6. odium; c. 7. miseri-
 cordia; c. 8. servitia; c. 9. gaudium; c. 10. dolor; c. 11. poenitentia;
 c. 12. indignatio; c. 13. desiderium; c. 14. zelus; c. 15. diligentia; c. 16.
 pigritia; c. 17. liberalitas; c. 18. avaritia; c. 19. remissio; c. 20. ob-
 livio; c. 21. silentium; c. 22. mendacium; c. 23. veritas; c. 24. hypo-
 crisis; c. 25. maledicentia; c. 26. vitæ emendatio; c. 27. lex; c. 28.
 timor Dei.

COMMENTARY ON THE PROPHECY OF
 IOEL. *id est:*

Commentarius in Prophetiam Joelis; auctore *Eduar-*
do Pocockio, SS Th. D. Canonico Ecclesiæ Chri-
 sti, Regioque Linguæ Hebrææ Professo-
 re in Academia Oxoniensi.

Oxonij, in theatro (Scheldoniano), 1691. Fol.
 Constat alphabethis duobus.

QUæ in commentariis in *Hoseam, Micheam & Malachiam*,
 Pocockianis observatur methodus, eam etiam deprehendas
 in hoc, quem paulo ante extrema fata in *Joel* evulgavit
 philologus immortalis fama dignissimus. (Conferantur sodes *Acta*
Eruditorum mensis Decembris, a. 1686.) Divinus hic vates faciliori
 æ longe paucioribus figuris impedito stylo utitur, quam *Hoseas*.
 Unde angustior campus, ingenium in ejus vaticiniis post tot Judæo-
 rum

rum ac Christianorum interpretes exercendi, Pocockio patuisse videtur. Quicquid tamen hi opinionum protulere, iusto ordine, magnaque cum perspicuitate in synopsi repræsentat Noster. Videas enim heic citari non tantum libros impressos, sed & versionem Arabicam MSCtam, itemque Lexicon *Abuwalid* Grammaticorum Judaicorum antiquissimi & R. *Tanchumi* Exegesi prophetarum; nec non varia Glossaria Syro-Arabica, ut taceamus textum Arabicum *Doctoris Perplexorum* Maimonidis, aliosque id genus codices rarissimos paucisque eruditorum inspectos. Nolumus tamen diffiteri, pleraque, quæ ex *avendôtes* illis afferuntur, ex Schorascim *Kimchii*, ut & *Abenefra* & *Abarbanelis* commentariis æque bene hauriri posse. Ad *Jôelis II. v. 17. p. 81.* laudat Pocockius *Ichmograpbiam*, (æri etiam incisam) *templi Hierosolymitani*, desumptam ex vetustissimo codice Arabico commentarii Maimonidis in *Massecheth Middoth*, ac in Ebræa versione non extantem. Post indices *rerum, vocum Ebræarum & errorum*, apologiam reperias adversus celeberrimum Virum, *Jobum Ludolphum*. Nimirum in *Gregorii Abul-Pharajii* Historia Dynastiarum a Pocockio edita, p. 116. Arab. de *Samaritanis* dicitur *מִסְמָח וְחַי מִסְמָח* ac p. 74. versionis Latine: *Suntque iidem corporeitatis (in Deo) assertores*. Ludolphus mendum heic latere arbitratus, pro *מִסְמָח* legendum statuit *מַכְמֻסָּה* *machmusata*, quod *quinquepartitum* notat, adeoque referendum ad proxime præcedens *אֲלֵהֶן וְחַי אֲלֵהֶן* *alchurato*, (legem,) non ad Samaritanos. Nam, si de Samaritanis esset sermo, non fuisse usurum *Abulpharajium* singulari fœminino *חַי* *Wahi*, & illa, sed plurali *חַיִּים* *Wahom*, & illi. Pocockius vicissim pro impressa lectione urget consensum duorum codicum suorum & unius *Huntingtoniani* MSCC. dicitque, fœmininum singulare pronomen respicere ad *מִסְמָח* *secta*, eoque nos ducere præcedentem vocem, *מִסְמָח* *septima*. Quod si ergo novam adornare debuisset editionem, nihil mutaturum se fuisse in Arabica, sed forsitan omissurum Latinum illud glossema; (in Deo), ut sensus evaserit: *Suntque iidem corporeitatis* (non in Deo quidem, sed in ejus promissionibus & comminationibus) *assertores*, sive, interpretantur eas de rebus tantum corporalibus & ad hanc vitam spectantibus. Sic, *Scha-*
refa

refranio & Abulpheda testibus, quosdam e secta *Dositheanorum* affirmasse, quod & præmia & poenæ divinæ ad hanc tantum vitam restringendæ sint. Tale quid de Samaritanis. enunciare voluisse. *Abulpharajum.*

STEPHANI CHAVVINI LEXICON RATIONALE;
sive Thesaurus Philosophicus, &c.

Roterodami apud Petrum vander Slaart, A. 1692, fol.

Consistat alphab. 8. cum foliis iconismorum 30.

Dictionarium hoc Philosophicum, quod *Cl. Autor* clavis instar ad Philosophiam censet, qua ea, quæ lumine naturali sciri possunt, recludere contendit, familiari Lexicis methodo, juxta alphabeti seriem, terminos Philosophicos, variasque illorum acceptiones; secundum veterum recentiorumque placita, exponit; unde non est, cur de contentis libri explicatius agamus. Suffecerit ergo B. Lectori indicasse, vocabula hic tradi, ex Logica; Prima, Naturali & Morali Philosophia: sed ea maxime, quæ argumenta faciunt harum disciplinarum palmaria, & circa quæ divortia sunt autorum sectarumque, in scholis Philosophorum olim hodieque agitata, quorum rationes ab Autore studiose recensentur. Inspersa etiam sunt Astronomica, Optica, Mechanica, Chymica, aliaque quæ vulgo Physico-mathematica audiunt, & circa explicanda potissima corporum, affectionumque corporearum phænomena occurrunt; quorum intellectioni inserviunt schematici, effectuum naturalium hypotheses, & rationes, variarumque machinarum, barometrorum puta, thermoscopiorum, hygrometrorum, tele- & microscopiorum, structuras exhibentes.

MISCELLANEA ITALICA ERVDITA. TOMUS II. III. & IV. Collegit Gaudentinus Robertus,

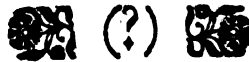
Carm. Congr.

Parma; typis H. & F. M. de Rosatis 1691. & 1692. in 4.

Constant Alph. 12. & plag. 16.

DE instituto doctissimi Collectoris in Actis Eruditorum A. 1690 pag. 587, diximus. Hoc itaque loco indicare suffecerit,

rit Tractatus illos, qui tribus hisce voluminibus anno 1691. & 1692. publicatis continentur. Secundo nempe tomo exhibentur: *Petri Servii* Medici Romani Juveniles Ferie, quæ continent Antiquitatum Romanarum Miscellanea; *Agefilai Mariscotti Bononiensis* de Personis & Larvis, earumque apud veteres usu & origine Syntagmation; *Fortunii Liceti Januensis* Miscellanea Erudita, decerpta ex ejus Quæsitis per epistolas a claris viris; *Alexandri Sardi Ferrariensis* de Moribus & Ritibus Gentium libri III; *Bonaventura Castilioni Mediolanensis* Gallorum Infubrium antiquæ Sedes; *Ænea Vici Parmensis* de Numismatibus antiquorum libri II. Tomo tertio continentur: *Petri Leonis Casella* de primis Italiæ Colonis; Ejusdem de Tuscorum Origine, Colonatu & Republica Florentina; *Pauli Manutii Veneti* Antiquitatum Romanarum liber de Legibus; *Lilii Gregorii Giraldi Ferrariensis* de Sepulchris & vario sepeliendi Ritu; *Al-di Manutii Veneti* de Laudibus vitæ rusticæ, Ode Horatii Epodon. II. explicata; *Caroli Sigonii Mutinensis* Judicium de Historicis, qui res Romanas scripserunt, ab urbe condita ad Caroli M. Imperatoris tempora; *Balthasaris Bonifacii* de Romanæ Historiæ scriptoribus Excerpta; *Adriani Politi* ordo Romanæ Historiæ legendæ; *Jo. Antonii Venerii* de Oraculis & Divinationibus antiquorum; *Petri Servii* Dissertatio Philologica de odoribus. In quarto denique exhibentur: *Pauli Manutii Veneti* Antiquitatum Romanarum Liber de Comitibus; *Gaudentii Merula Novariensis* de Gallorum Cisalpinorum antiquitate ac origine; *Jo. Marii Mattii Brixiani* Libri III, in quibus plurima loca Auctorum Latinorum & Græcorum explicantur, aut corrupta emendantur; *Josephi Nerii Perusini* Analecta, in quibus præter ea, quæ ad Jus pertinent, varia tam in sacra quam in profana Historia, & quædam in Tacito explicantur, illustrantur, emendantur. De singulis his operibus dicere prolixum nimis foret, neque instituti nostri,

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. II. Sect. II.

LA VERITÉ DE L'HISTOIRE DE JUDITH

par

Dom Bernhard de Montfaucon &c.

i. e.

VERITAS HISTORIÆ JUDITHÆ ADSTRU-
cta a Bernhardo Montfalconio, Monacho Benedi-
ctino Congregationis S. Mauri.

Parisiis apud Simon. Langronne Anno 1690.

in 12.

Constat plagg. 15.

Totum hoc opus Cl. Autori in tres partes distribuere placuit. Primam absolvit Historica narratio de gestis Judithæ ex textu Græco pariter ac Latina interpretatione concinnata, quæ ut accuratius tradi queat, a Dejoce & primis Imperii Medici initiis, usque ad Assyagen istiusque regni interitum, filium orationis perducitur. In secunda parte id, quod plurimum difficultatis habet, adeoque maxime occupatum tenet Autorem nostrum, tentatur, conciliatio nimirum Historiæ hujus cum Assyriorum & Medorum monumentis. Dispiciendum itaque ante omnia sibi putat, unde genuina harum gentium Historia sit haurienda. Sane in diversissimas partes hic abire Ctesiam & Herodotum, jam olim post Diodorum Siculum a Photio animadversum fuit, adeo ut frustra esse ii Autori nostro videantur, qui hodie conciliare inter se invidiam duumvirosum istos nituntur.

G

det.

det, utri eorum major in ista Historia fides ab eruditis debeat. Et ipse quidem Herodotum Ctesiz præponere haud dabit, cujus fidem non veterum tantum, Aristotelis puta, Antigoni Carystii, Plutarchi, Luciani, Photii, aliorumve autoritatibus labefactare, sed ei etiam, longa facta fabularum a Ctesia posteritati obrufarum recitatione, & examinatis quæ de Medorum & Assyriorum speciatim tradit imperio, plane eripere conatur. Herodoti contra autoritatem tum doctorum virorum elogiis, Athenzi scilicet, Dion. Halicarnasszi, Ciceronis, & ex recentioribus Jos. Scaligeri assertam cupit: tum etiam in primis in ea, de qua nunc sermo est, Historia eam extollit, tam isto motus argumento, quod minus certa scribens eum, quem meruit, popularium applausum mereri non potuisset, uti quibus de rebus Medorum non longo adeo retro tempore gestis non poterat non quam optime constare, quam isto imprimis, quod optime cum sacrarum literarum monumentis Herodoteis narrationibus conveniat. Confutat proinde, qui jam olim Historici hujus fidem suspectam reddere voluerunt, Manethonem atque Plutarchum, quem posteriorem tamen nihil in iis, quæ de Assyriorum & Medorum gestis (de quibus nunc præcipue sermo est) ille tradidit, invenisse observat, quod aliquam censuram mereatur, si sola in Dejoem congesta convicia, quæ nimia ipsi videntur, excipias. Ex quo ipso invictum sibi nasci argumentum Autor existimat, saltem in hac Historia omni fide Herodotum esse majorem, utpote in qua acerrimus licet ejus reprehensor Plutarchus nil dignum litura invenire potuerit. Agit vero etiam contra recentiorum quorundam accusationem Herodoti sui causam. Scaligero enim, qui eum post Diodorum Siculum erroris arguit ob nimium spatium, quod inter Medorum contra Assyrios rebellionem & Dejois imperiam constituit, respondet, nunquam tot secula quot Scaliger sibi fingit duabus his Epochis eum interposuisse, seque alibi offensarum promittit, brevissimum esse intervallum, quod ex Herodoti mente inter utramque intercedat. Id quoque figmentum esse Scaligeri ait, quasi Ninivem Cyaxaris tempore captam & devastatam Herodotus dixerit, plane aliter enim eum sentire, ex Libri I. c. 106. & 185. cuilibet patere sibi persuasum habet. Frustra vero etiam plane Salianum esse putat, qui eo argumento Herodoto fidem ereptum ixit, quod rotundos nobis Ecbatanz muros descripsit,

p. 166.

p. 175.

perferit, quos tamen figuram quadratam retulisse Scriptura persuadeat: nec Herodoto enim de rotundis, nec Scripturæ de quadratis Ecbatanæ muris in mentem unquam aliquid venisse contendit. Petavium porro reprehendit, qui dicam Historico nostro ideo scripsit, quod Niniven a Phraorte obsessam tradidit: nam hoc quoque apud Herodotum nusquam occurrit, qui nihil amplius dicit, quam bellum fuisse Phraorti cum iis Assyriorum, qui Niniven tenebant, peculiaremve ab illis, quibus Babylon parebat, gentem constituebant. Denique miratur Autor noster, doctissimum virum Isaacum Vossium litem Historiæ Parenti ideo intendisse, quod Niniven cum Babylone confuderit, & unam ex duabus fecerit urbem: cum tamen, quam accurate eas distinguat ab invicem, ex solo primi libri c. 178. abunde constare queat.

De Ctesia & Herodoto postquam mentem suam exposuit, censuram suam in reliquos Historiarum scriptores exercere pergit, qui subsequenter temporibus de Medorum & Assyriorum rebus aliquid commentati fuerunt, quos, prout ad Ctesiam ac Herodotum vel accedunt propius, vel ab iis longius recedunt, viruperat aut laudibus exornat. Multum proinde tribuit Alexandro Polyhistori, Dionysio Halicarnassæo, Appiano Alexandrino, & aliis, qui Herodoti vestigia pressius fuere secuti. Castori contra, Trogo Pompejo, Vellejo Paterculo, Julio Africano, Eusebio omnibus modis detractum cupit. Quibus omnibus abunde se effecisse putat, ut Herodotus majorem quam Ctesias autoritatem obtineat, indeque offenso historiæ Judith cum Herodoti narratione consensu, rem omnem ex voto se confectam habiturum sperat.

Rejicit autem statim initio eorum opinionem, qui post captivitatem Babylonicam Historiæ hujus tempus constituunt, in qua ex veteribus Eusebium & Georgium Syncellum fuisse notat, quibus addi potuissent Augustinus, Africanus, Beda, Cedrenus, & ex recentioribus quam plurimi, quos validissimis argumentis Autor noster post alios impugnavit. Porro inter illos, qui ante captivitatem tempus huic Historiæ assignant, eos aggreditur, qui per Arphaxadum libri Judith, Deiocem intelligi sibi cum Melch. Cano & Rob. Bellarmino persuadent, adeoque ad ejus tempora historiam hanc referunt. Omnia enim, quæ de Arphaxado ibi narrantur, longe melius

p. 114.

p. 204.

p. 211.

lius in Phraorem Herodoteum quadrare, prolixè ostendit; miraturque adeo, neminem hætenùs præter Jacobum Zieglerum, quem postea secutus sit Joh. Benedictus Parisiensis Doctor, id animadvertisse: cum tamen præter Herm. Conringium, quem ex Vorstii ad Severum Suspitiùm notis in eadem sententia fuisse constat, Sebastiano Verronio Codomahno, Jo. Micrælio, & Hieronymo Vecchietto idem jamdudum probabile visum fuerit. Facili autem negotio dubium solvit Autor, quod obstare huic sententiæ videtur, inde desumptum, quod Arphaxad Ecbatanâ condidisse in Historia Judithæ dicatur, cujus urbis extructæ gloriam tamen ad Dejocem Herodotus manifestè refert: quod enim Græcus libri Judithæ textus habet, *ἐπινοδοῦμος τῆς Ἐκβατανῆς*, non tam extructionem, quam perfectionem & ampliationem Ecbatanæ indicare patet. Magis arduum videtur, quis Nabuchodonosor in Historia Judithæ fuerit, definire: Cum enim Herodotus Historiam Assyriacam, uti promiserat, non executus fuerit, nec ex aliis quoque monumentis aliquid certi colligere liceat; meris conjecturis hic litandum esse Autor agnoscit. Sententiam tamen suam ita fere proponit, ut Assaradinum Assyriæ Regem apud Ptolemæum, eundem esse cum eo, quem Scriptura Assarhaddonem vocat, supponat. Et illum quidem Babylonem imperio suo adjecisse inde colligit, quod eum Babyloniorum Regum catalogo non Ptolemæus tantum inseruerit, sed & quod II. Paralip. c. 33. Manassæ Babylonem abduxisset, & Esdr. IV. loco populi cum eo abducti Hierosolymitanum districtum exteris habitandum concessisse dicatur: unde consequens esse existimat, Saosduchitum filium ejus esse Nabuchodonosorem, de quo nunc loquimur: probaturum enim se postea ait, tempus hujus Nabuchodonosoris & expeditionis Holofernis, aliquot annis post reditum Manassæ ex captivitate Babylonica, adeoque in regnum Saosduchimi incidere. Nec obesse sententiæ suæ putat, quod Nabuchodonosoris nomen nunquam Ninivæ Regibus, sed solis Babyloniis impositum fuerit: satisfacisse enim huic dubio se putat, si dixerit, Regem Babylone subjugata Babylonicum nomen quoque adscivisse; vel etiam placuisse auctori libri Judithæ, hunc Judæorum persecutorem nomine de signare persecutoris Judæorum omnium maximi; præcipue cum non abjudat Judaicæ nationis consuetudo,

p. 220.

do, quæ omnes orientis Reges, quorum imperium experta fuit, uno indifferenter nomine appellare consuevit; id quod Ahasveros & Pharaones abunde confirmare existimat. Id interim non satis liquere fatetur, an quæ junxerat Assaraddon Assyriæ & Babylonis regna, conjunctim quoque possederit filius Saosduchinus: forte enim accidere potuisse, ut solo Babylonio regno retento, cujus regibus eum expresse Ptolemæus accenset, regnum Ninivæ ab alio nobis ignoto sibi eripi passus fuerit. Obscuritatem autem hanc favore suæ sententiæ potius quam obesse putat, eum constet Reges Assyriæ Manassæ coævos non satis notos hodie esse, indeque haud mirum, si de eo quoque, de quo nunc sermo est, satis certa in medium proferri nequeant.

Id porro confirmandum esse Autor existimat, quod jam in præcedentibus subindicatum fuit, Manassæ sc. regnum tenente obsessam fuisse Bethuliam, quod ipsum tam cum Judithæ ætate, quam cum Phraortis morte, quæ ante Manassæ regnum contigisse non potest, & aliis circumstantiis Historicis apud Herodotum optime convenire ostendit. Et ex his omnibus tandem Chronologicam supputationem temporum ante captivitatem Babylonicam instituit, secundam quam anni Herodoti cum annis Scripturæ optime conciliari queant. Epocham assumit desolationem urbis Ninivæ, quam ultimis temporibus Josiæ anno ejus circiter 24 a Nabopalassaro conjunctis cum Cyaxare viribus, factam fuisse, contra eos, qui Nabuchodonosoro post Josiæ mortem id tribuunt, contendit, indeque deducit contigisse.

p. 227.

p. 233.

Mortem Phraortis	Anno Manassæ 38.
Obsidionem Bethuliæ	39. qui fuit Judithæ 50.

Initium regni Cyaxaris ob interregnum post mortem Phraortis	Anno Manassæ 43.
---	------------------

Primam Ninivæ obsidionem	45.
--------------------------	-----

Ninivæ desolationem	Anno Josiæ 24.
---------------------	----------------

Mortem Judithæ	Anno Joachimi 5. vel 6.
----------------	-------------------------

Finem denique secundo huic libro Autor imponit, postquam ad nonnulla, quæ opponi sententiæ suæ possent, breviter respondit. V. g. mirum alicui videri posset, quod cum Manassæ regnante res

rum ac Christianorum interpretes exercendi, Pocockio patuisse videtur. Quicquid tamen hi opinionum protulere, iusto ordine, magnaque cum perspicuitate in synopsi repræsentat Noster. Videas enim heic citari non tantum libros impressos, sed & versionem Arabicam MSCtam, itemque Lexicon *Abuwalid* Grammaticorum Judaicorum antiquissimi & R. *Tanchumi* Exegese prophetarum; nec non varia Glossaria Syro-Arabica, ut taceamus textum Arabicum *Doctores Perplexorum* Maimonidis, aliosque id genus codices rarissimos paucisque eruditorum inspectos. Nolumus tamen diffiteri, pleraque, quæ ex *avendônis* illis afferuntur, ex Schoraschimo *Kimchii*, ut & *Abenefra* & *Abarbanelis* commentariis æque bene hauriri posse. Ad *Joëlis II. v. 17. p. 81.* laudat Pocockius *Ichnographiam*, (æxi etiam incisam) *templi Hierosolymitani*, desumptam ex vetustissimo codice Arabico commentarii Maimonidis in *Massecheth Middoth*, ac in Ebræa versione non extantem. Post indices *xerum, vocum Ebraearum & erratorum*, apologiam reperias adversus celeberrimum Virum, *Jobum Ludolphum*. Nimirum in *Gregorii Abul-Pharajii* Historia Dynastiæ a Pocockio edita, p. 116. Arab. de *Samaritanis* dicitur *מִסְמָחַ דְּהוּי* ac p. 74. versionis Latinæ: *Suntque iidem corporeitatis (in Deo) assertores*. Ludolphus mendum heic latere arbitratus, pro *מִסְמָחַ* legendum statuit *מַכְמֻסָּה* *machmusato*, quod *quinquepartitum* notat, adeoque referendum ad proxime præcedens *אֲלֵתֵרֵיהֶם* *alturato*, (legem,) non ad Samaritanos. Nam, si de Samaritanis esset sermo, non fuisse usurum *Abulpharajium* singulari foeminino *וְהִי* *Wahi*, & illa, sed plurali *וְהֵם* *Wahom*, & illi. Pocockius vicissim pro impressa lectione urget consensum duorum codicum suorum & unius *Huntingtoniani* MSCC. dicitque, foemininum singulare pronomen respicere ad *פְּרָקָה* *seta*, eoque nos ducere præcedentem vocem, *אֲלֵתֵרֵיהֶם* *septima*. Quod si ergo noyam adornare debuisset editionem, nihil mutaturum se fuisse in Arabico, sed forsitan omissurum Latinum illud glossema; (in Deo), ut sensus evaserit: *Suntque iidem corporeitatis* (non in Deo quidem, sed in ejus promissionibus & comminationibus) *assertores*, sive, interpretantur eas de rebus tantum corporalibus & ad hanc vitam spectantibus. Sic, *Scha-*
refa

refano & Abulpheda testibus, quosdam e secta *Dositheanorum* affirmasse, quod & præmia & pœnæ divinæ ad hanc tantum vitam restringendæ sint. Tale quid de Samaritanis. enunciare voluisse. *Abulpharajum.*

STEPHANI CHAVVINI LEXICON RATIONALE;
sive Thesaurus Philosophicus, &c.

Roterodami apud Petrum vander Slaart, A. 1692, fol.
Constat alphab. 8. cum foliis iconismorum 30.

Dictionarium hoc Philosophicum, quod *Cl. Autor* clavis insit ad Philosophiam censet, qua ea, quæ lumine naturali sciri possunt, recludere contendit, familiari Lexicis metho- do, juxta alphabeti seriem, terminos Philosophicos, variasque illo- rum acceptiones; secundum veterum recentiorumque placita, ex- ponit; unde non est, cur de contentis libri explicatius agamus. Suffecerit ergo B. Lectori indicasse, vocabula hic tradi, ex *Logica; Prima, Naturali & Morali Philosophia*: sed ea maxime, quæ argu- menta faciunt harum disciplinarum palmaria, & circa quæ divor- tia sunt autorum sectarumque, in scholis Philosophorum olim ho- dieque agitata, quorum rationes ab Autore studiose recensentur. Inpersa etiam sunt *Astronomica, Optica, Mechanica, Chymica,* aliaque quæ vulgo *Phyfico-mathematica* audiunt, & circa explican- da potissima corporum, affectionumque corporearum phænome- na occurrunt; quorum intellectioni inserviunt schematismi, effe- ctorum naturalium hypotheses, & rationes, variarumque machi- narum, barometrorum, thermoscopiorum, hygrometrorum, tele- & microscopiorum, structuras exhibentes.

MISCELLANEA ITALICA ERVITA. TO-
mus II, III, & IV. Collegit Gaudentius Robertus,
Carm. Congr.

Farræ typis H. & F. M. de Rosatis 1691. & 1692. in 4.
Constant Alph. 12. & plag. 16.

DE instituto doctissimi Collectoris in Actis Eruditorum A. 1690 pag. 585, diximus, Hoc itaque loco indicare suffece- rit,

rit Tractatus illos, qui tribus hisce voluminibus anno 1691. & 1692. publicatis continentur. Secundo nempe tomo exhibentur: *Petri Servii* Medici Romani *Juveniles Ferie*, quæ continent *Antiquitatum Romanarum Miscellanea*; *Agessilai Mariscotti Bononiensis* de *Personis & Larvis*, earumque apud veteres usu & origine *Syntragation*; *Fortunii Liceti Januensis* *Miscellanea Erudita*, decerpta ex ejus *Quæsitis* per epistolas a claris viris; *Alexandri Sardi Ferrariensis* de *Moribus & Ritibus Gentium* libri III; *Bonaventura Castilionai Mediolanensis* *Gallorum Insuubriam antiquæ Sedes*; *Anea Vici Parmensis* de *Numismatibus antiquorum* libri II. Tomo tertio continentur: *Petri Leonis Casella* de primis *Italiæ Colonis*; Ejusdem de *Tuscorum Origine, Colonatu & Republica Florentina*; *Pauli Manutii Veneti* *Antiquitatum Romanarum liber de Legibus*; *Lilii Gregorii Giraldi Ferrariensis* de *Sepulchris & vario sepeliendi Ritu*; *Al-di Manutii Veneti* de *Laudibus vitæ rusticæ, Ode Horatii Epodon. II. explicata*; *Caroli Sigonii Mutinensis* *Judicium de Historicis, qui res Romanas scripserunt, ab urbe condita ad Caroli M. Imperatoris tempora*; *Balthasaris Bonifacii* de *Romanæ Historiæ scriptoribus Excerpta*; *Adriani Politi* *ordo Romanæ Historiæ legendæ*; *Jo. Antonii Venerii* de *Oraculis & Divinationibus antiquorum*; *Petri Servii* *Dissertatio Philologica de odoribus*. In quarto denique exhibentur: *Pauli Manutii Veneti* *Antiquitatum Romanarum Liber de Comitibus*; *Gaudentii Merula Novariensis* de *Gallorum Cisalpinorum antiquitate ac origine*; *Jo. Maris Mattii Brixiani* *Libri III, in quibus plurima loca Auctorum Latinorum & Græcorum explicantur, aut corrupta emendantur*; *Josephi Nerii Perusini* *Analecta, in quibus præter ea, quæ ad Jus pertinent, varia tam in sacra quam in profana Historia, & quædam in Tacito explicantur, illustrantur, emendantur*. De singulis his operibus dicere prolixum nimis foret, neque instituti nostri.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. II. Sect. II.

LA VERITÉ DE L'HISTOIRE DE JUDITH

par
Dom Bernhard de Montfaucon &c.

i. e.

VERITAS HISTORIÆ JUDITHÆ ADSTRU-
cta a Bernhardo Montfalconio, Monacho Benedi-
ctino Congregationis S. Mauri.

Parisii apud Simon. Langronne Anno 1690.

in 12.

Constat plagg. 15.

Totum hoc opus Cl. Autori in tres partes distribuere placuit. Primam absolvit Historica narratio de gestis Judithæ ex textu Græco pariter ac Latina interpretatione concinnata, quæ ut accuratius tradi queat, a Dejoce & primis Imperii Medici initis, usque ad Astyagen istiusque regni interitum, solum orationis perducitur. In secunda parte id, quod plurimum difficultatis habet, adeoque maxime occupatum tenet Autorem nostrum, tentatur, conciliatio nimirum Historiæ hujus cum Assyriorum & Medorum monumentis. Dispiciendum itaque ante omnia sibi putat, unde genuina harum gentium Historia sit haurienda. Sane in diversissimas partes hic abire Ctesiam & Herodotum, jam olim post Diodorum Siculum a Photio animadversum fuit, adeo ut frustra esse ii Autori nostro videantur, qui hodie conciliare inter se invidiam duum viros istos nituntur. Id potius querendum sibi persuadet,

G

det,

det, utri eorum major in ista Historia fides ab eruditis debeatur. Et ipse quidem Herodotum Ctesiz præponere haud dubitat, cuius fidem non veterum tantum, Aristotelis puta, Antigoni Carystii, Plutarchi, Luciani, Photii, aliorumve autoritatibus labefactare, sed ei etiam, longa facta fabularum a Ctesia posteritati obrusarum recitatione, & examinatis quæ de Medorum & Assyriorum speciatim tradit imperio, plane eripere conatur. Herodoti contra autoritatem tum doctorum virorum elogiis, Athenæi scilicet, Dion. Halicarnassæi, Ciceronis, & ex recentioribus Jos. Scaligeri assertam cupit: tum etiam in primis in ea, de qua nunc sermo est, Historia eam extollit, tam isto motus argumento, quod minus certa scribens eum, quem meruit, popularium applausum mereri non potuisset, uti quibus de rebus Medorum non longo adeo retro tempore gestis non poterat non quam optime constare, quam isto imprimis, quod optime cum sacrarum literarum monumentis Herodoteis narrationibus conveniat. Confutat proinde, qui jam olim Historici hujus fidem suspectam reddere voluerunt, Manethonem atque Plutarchum, quem posteriorem tamen nihil in iis, quæ de Assyriorum & Medorum gestis (de quibus nunc præcipue sermo est) ille tradidit, invenisse observat, quod aliquam censuram mereatur, si sola in Dejoem congesta convicia, quæ nimia ipsi videntur, excipias. Ex quo ipso invictum sibi nasci argumentum Autor existimat, saltem in hac Historia omni fide Herodotum esse majorem, utpote in qua acerrimus licet ejus reprehensor Plutarchus nil dignum litura invenire potuerit. Agit vero etiam contra recentiorum quorundam accusationem Herodoti sui causam. Scaligero enim, qui eum post Diodorum Siculum erroris arguit ob nimium spatium, quod inter Medorum contra Assyrios rebellionem & Dejoem imperiam constituit, respondet, nunquam tot secula quot Scaliger sibi fingit duabus his Epochis eum interposuisse, seque alibi offerendam promittit, brevissimum esse intervallum, quod ex Herodoti mente inter utramque intercedat. Id quoque figmentum esse Scaligeri ait, quasi Nimivem Cyaxaris tempore captam & devastatam Herodotus dixerit, plane aliter enim eum sentire, ex Libri I. c. 106. & 185. cuilibet patere sibi persuasum habet. Frustra vero etiam plane Salianum esse putat, qui eo argumento Herodoto fidem ereptum ixit, quod rotundos nobis Ecbatanz muros descripsit,

p. 166.

p. 175.

perferit, quos tamen figuram quadratam retulisse Scriptura persuadeat: nec Herodoto enim de rotundis, nec Scripturæ de quadratis Ecbatanæ muris in mentem unquam aliquid venisse contendit. Petavium porro reprehendit, qui dicam Historico nostro ideo scripsit, quod Niniven a Phraorte obsessam tradidit: nam hoc quoque apud Herodotum nusquam occurrit, qui nihil amplius dicit, quam bellum fuisse Phraorti cum iis Assyriorum, qui Niniven tenebant, peculiaremve ab illis, quibus Babylon parebat, gentem constituiebant. Denique miratur Autor noster, doctissimum virum Isaacum Vossium litem Historiæ Parenti ideo intendisse, quod Niniven cum Babylone confuderit, & unam ex duabus fecerit urbem: cum tamen, quam accurate eas distinguat ab invicem, ex solo primi libri c. 178. abunde constare queat.

De Ctesia & Herodoto postquam mentem suam exposuit, censuram suam in reliquos Historiarum scriptores exercere pergit, qui subsequenter temporibus de Medorum & Assyriorum rebus aliquid commentati fuerunt, quos, prout ad Ctesiam ac Herodotum vel accedunt propius, vel ab iis longius recedunt, vituperat aut laudibus exornat. Multum proinde tribuit Alexandro Polyhistori, Dionysio Halicarnassæo, Appiano Alexandrino, & aliis, qui Herodoti vestigia pressius fuere secuti. Castori contra, Trogo Pompejo, Vellejo Paterculo, Julio Africano, Eusebio omnibus modis detractum cupit. Quibus omnibus abunde se effecisse putat, ut Herodotus majorem quam Ctesias auctoritatem obtineat, indeque ostenso historiæ Judith cum Herodoti narratione consensu, rem omnem ex voto se consecutam habiturum sperat.

Rejicit autem statim initio eorum opinionem, qui post captivitatem Babylonicam Historiæ hujus tempus constituunt, in qua ex veteribus Eusebium & Georgium Syncellum fuisse notat, quibus addi potuissent Augustinus, Africanus, Beda, Cedrenus, & ex recentioribus quam plurimi, quos validissimis argumentis Autor noster post alios impugnavit. Porro inter illos, qui ante captivitatem tempus huic Historiæ assignant, eos aggreditur, qui per Arphaxadum libri Judith, Dejocem intelligi sibi cum Melch. Cano & Rob. Bellarmino persuadent, adeoque ad ejus tempora historiam hanc referunt. Omnia enim, quæ de Arphaxado ibi narrantur, longe me-

p. 144.

p. 204.

p. 211.

det, utri eorum major in ista Historia fides ab eruditis debeat. Et ipse quidem Herodotum Ctesiz præponere haud dubitat, cujus fidem non veterum tantum, Aristotelis puta, Antigoni Carystii, Plutarchi, Luciani, Photii, aliorumve autoritatibus labefactare, sed ei etiam, longa facta fabularum a Ctesia posteritati obtrusarum recitatione, & examinatis quæ de Medorum & Assyriorum speciatim tradit imperio, plane eripere conatur. Herodoti contra autoritatem tum doctorum virorum elogiis, Athenæi scilicet, Dion. Halicarnassæi, Ciceronis, & ex recentioribus Jos. Scaligeri assertam cupit: tum etiam in primis in ea, de qua nunc sermo est, Historia eam extollit, tam isto motus argumento, quod minus certa scribens eum, quem meruit, popularium applausum mæteri non potuisset, uti quibus de rebus Medorum non longo adeo retro tempore gestis non poterat non quam optime constare, quam isto imprimis, quod optime cum sacrarum literarum monumentis Herodoteis narrationibus conveniat. Confutat proinde, qui jam olim Historici hujus fidem suspectam reddere voluerunt, Manethonem atque Plutarchum, quem posteriorem tamen nihil in iis, quæ de Assyriorum & Medorum gestis (de quibus nunc præcipue sermo est) ille tradidit, invenisse observat, quod aliquam censuram mereatur, si sola in Dejoem congesta convicia, quæ nimia ipsi videntur, excipias. Ex quo ipso invictum sibi nasci argumentum Autor existimat, saltem in hac Historia omni fide Herodotum esse majorem, utpote in qua acerrimus licet ejus reprehensor Plutarchus nil dignum litura invenire potuerit. Agit vero etiam contra recentiorum quorundam accusationem Herodoti sui causam. Scaligero enim, qui eum post Diodorum Siculum erroris arguit ob nimium spatium, quod inter Medorum contra Assyrios rebellionem & Dejois imperium constituit, respondet, nunquam tot secula quot Scaliger sibi fingit duabus his Epochis eum interposuisse, seque alibi offensarum promittit, brevissimum esse intervallum, quod ex Herodoti mente inter utramque intercedat. Id quoque figmentum esse Scaligeri ait, quasi Niniem Cyaxaris tempore captam & devastatam Herodotus dixerit, plane aliter enim eum sentire, ex Libri I. c. 106. & 185. cuilibet patere sibi persuasum habet. Frustra vero etiam plane Sarianum esse putat, qui eo argumento Herodoto fidem ereptum ixit, quod rotundos nobis Ecbatanæ muros descripsit,

p. 166.

p. 175.

perferit, quos tamen figuram quadratam retulisse Scriptura persuadeat: nec Herodoto enim de rotundis, nec Scripturæ de quadratis Ecbatanz muris in mentem unquam aliquid venisse contendit. Petavium porro reprehendit, qui dicam Historico nostro ideo scripsit, quod Niniven a Phraorte obsessam tradidit: nam hoc quoque apud Herodotum nusquam occurrit, qui nihil amplius dicit, quam bellum fuisse Phraorti cum iis Assyriorum, qui Niniven tenebant, peculiaremve ab illis, quibus Babylon parebat, gentem constituebant. Denique miratur Autor noster, doctissimum virum Isaacum Vossium item Historiæ Parenti ideo intendisse, quod Niniven cum Babylone confuderit, & unam ex duabus fecerit urbem: cum tamen, quam accurate eas distinguat ab invicem, ex solo primi libri c. 178. abunde constare queat.

De Ctesia & Herodoto postquam mentem suam exposuit, censuram suam in reliquos Historiarum scriptores exercere pergit, qui subsequenter temporibus de Medorum & Assyriorum rebus aliquid commentati fuerunt, quos, prout ad Ctesiam ac Herodotum vel accedunt propius, vel ab iis longius recedunt, viruperat aut laudibus exornat. Multum proinde tribuit Alexandro Polyhistori, Dionysio Halicarnassico, Appiano Alexandrino, & aliis, qui Herodoti vestigia pressius fuere secuti. Castori contra, Trogo Pompejo, Vellejo Paterculo, Julio Africano, Eusebio omnibus modis detractum cupit. Quibus omnibus abunde se effecisse putat, ut Herodotus majorem quam Ctesias autoritatem obtineat, indeque offenso historiæ Judith cum Herodoti narratione consensu, rem omnem ex voto se confectam habiturum sperat.

Rejicit autem statim initio eorum opinionem, qui post captivitatem Babylonicam Historiæ hujus tempus constituunt, in qua ex veteribus Eusebium & Georgium Syncellum fuisse notat, quibus addi potuissent Augustinus, Africanus, Beda, Cedrenus, & ex recentioribus quam plurimi, quos validissimis argumentis Autor noster post alios impugnavit. Porro inter illos, qui ante captivitatem tempus huic Historiæ assignant, eos aggreditur, qui per Arphaxadum libri Judith, Dejocem intelligi sibi cum Melch. Cano & Rob. Bellarmino persuadent, adeoque ad ejus tempora historiam hanc referunt. Omnia enim, quæ de Arphaxado ibi narrantur, longe me-

P. 14.

P. 204.

P. 211.

lius in Phraortem Herodoteum quadrare, prolixè ostendit; miraturque adeo, neminem hæcenus præter Jacobum Zieglerum, quem postea secutus sit Joh. Benedictus Parisiensis Doctor, id animadvertisse: cum tamen præter Herm. Conringium, quem ex Vorstii ad Severum Sulpitium notis in eadem sententiâ fuisse constat, Sebastiano Verronio Codomahno, Jo. Micrælio, & Hieronymo Vecchietto ident jamdudum probabile visum fuerit. Facili autem negotio dubium solvit Autor, quod obstare huic sententiæ videtur, inde desumptum, quod Arphaxad Ecbatanam condidisse in Historia Judithæ dicatur, cujus urbis extructæ gloriam tamen ad Dejoecem Herodotus manifeste refert: quod enim Græcus libri Judith textus habet, *ἐπιχωδοῦμενος τῆι Ἐκβατάνῃς*, non tam extructionem, quam perfectionem & ampliationem Ecbatanæ indicare patet. Magis arduum videtur, quis Nabuchodonosor in Historia Judith fuerit, definire. Cum enim Herodotus Historiam Assyriacam, uti promiserat, non executus fuerit, nec ex aliis quoque monumentis aliquid certi colligere liceat, meris conjecturishic litandum esse Autor agnoscit. Sententiam tamen suam ita fere proponit, ut Assaradinum Assyriæ Regem apud Ptolemæum, eundem esse cum eo, quem Scriptura Assarhaddonem vocat, supponat. Et illum quidem Babylonem imperio suo adjecisse inde colligit, quod eum Babyloniorum Regum catalogo non Ptolemæus tantum inseruerit, sed & quod II. Paralip. c. 33. Manassæ Babylonem abduxisse, & Esdr. IV. loco populi cum eo abducti Hierosolymitanum districtum exteris habitandum concessisse dicatur: unde consequens esse existimat, Saosduchitum filium ejus esse Nabuchodonosorem, de quo nunc loquimur: probaturum enim se postea ait, tempus hujus Nabuchodonosoris & expeditionis Holofernis, aliquot annis post reditum Manassæ ex captivitate Babylonica, adeoque in regnum Saosduchimi incidere. Nec obesse sententiæ suæ putat, quod Nabuehodonosoris nomen nunquam Ninivæ Regibus, sed solis Babylonis impositum fuerit: satisfecisse enim huic dubio se putat, si dixerit, Regem Babylone subjugata Babylonicum nomen quoque adscivisse, vel etiam placuisse auctori libri Judith, hunc Judæorum persecutorem nomine designare persecutoris Judæorum omnium maximi, præcipue cum non abjudat Judaicæ nationis consuetudo,

do, quæ omnes orientis Reges, quorum imperium experta fuit, uno indifferenter nomine appellare consuevit; id quod Ahasveros & Pharaones abunde confirmare existimat. Id interim non satis liquere fatetur, an quæ junxerat Assaraddon Assyriæ & Babylonis regna, conjunctim quoque possederit filius Saosduchinus: forte enim accidere potuisse, ut solo Babylonio regno retento, cujus regibus eum expresse Ptolemæus accenset, regnum Ninivæ ab alio nobis ignoto sibi eripi passus fuerit. Obscuritatem autem hanc favore suæ sententiæ potius quam obesse putat, cum constet Reges Assyriæ Manassi coævos non satis notos hodie esse, indeque haud mirum, si de eo quoque, de quo nunc sermo est, satis certa in medium proferri nequeant.

Id porro confirmandum esse Autor existimat, quod jam in præcedentibus subindicatum fuit, Manasse sc. regnum tenente obsesam fuisse Bethuliam, quod ipsum tam cum Judithæ ætate, quam cum Phraortis morte, quæ ante Manassis regnum contigisse non potest, & aliis circumstantiis Historicis apud Herodotum optime convenire ostendit. Et ex his omnibus tandem Chronologicam supputationem temporum ante captivitatem Babylonicam instituit, secundam quam anni Herodoti cum annis Scripturæ optime conciliari queant. Epocham assumit desolationem urbis Ninivæ, quæ ultimis temporibus Josiæ anno ejus circiter 24 a Nabopalassaro conjunctis cum Cyaxare viribus, factam fuisse, contra eos, qui Nabuchodonosoro post Josiæ mortem id tribuunt, contendit, indeque deducit contigisse.

p. 227.

p. 233.

Mortem Phraortis	Anno Manassis 38.
Obsidionem Bethulie	39. qui fuit Judithæ 50.
Initium regni Cyaxaris ob interregnum post mortem Phraortis	Anno Manassis 43.
Præmam Ninivæ obsessionem	45.
Ninivæ desolationem	Anno Josiæ 24.
Mortem Judithæ	Anno Joachimi 5. vel 6.

Finem denique secundo huic libro Autor imponit, postquam ad nonnulla, quæ opponi sententiæ suæ possent, breviter respondit.

V. g. mirum alicui videri posset, quod cum Manasse regnante res

istæ gestæ fuerint, nulla tamen Manassis mentio in ista Historia occurrat, sed ita exponantur omnia, quasi auspiciis Joachimi vel Eliacimi Sacerdotis summi gesta fuerint. Dubio huic Josephum occurrere Autor sibi persuadet, qui Manassem post reditum ex captivitate non tam rebus gerendis, quam poenitentiaæ agenda intentum fuisse narrat. Addit Autor aliis forsitan urbibus muniendis contra irruentis hostis pericula occupatum Manassen fuisse, adeoque Bethulie a Sacerdote summo prospici voluisse; Bethuliam insuper non Tribus Judæ sed Simeonis urbem fuisse, quam proinde Sacerdotem quidem summum cum reliquis Judæis, non vero Regem communem agnovisse, ex II. Paralip. 30. colligi posse existimat. Gravius est dubium, quod ex Judith V. 7. moveri solet, quem nodum secandum potius, quam solvendum ducens Bellarminus, ab assena manu locum istum assutum putat: sed mitiori via procedit Autor noster; verba enim ista, *ὁ ναὸς τῆς Ἰουδαίας ἐγενήθη εἰς ἰδαφ*, non totalem illam templi Hierosolymitani ruinam per Nabuchodonosorem procuratam illi significant, sed saltem ejus profanationem, qua temporibus Manassis, quibus in eo tanquam in *vulgari pavimento* obambularunt, istudque diripuerunt impuri ex gentibus homines, dehonestatum fuit: nam et si *εἰς ἰδαφ καταβάλλων* apud Plutarchum, & *εἰς ἰδαφ κατελείν* apud Thucydidem, phrasin Latinam *solo aquare* exprimere negandum non sit, dubitat tamen Autor, *εἰς ἰδαφ γίνεσθαι* uspiam hoc sensu reperiri posse. Accedit quod ita Achior in hoc loco sermonem instituit, ut sæpius Domum Dei *εἰς ἰδαφ γεγενῆσθαι* ex eo colligi queat, cum tamen etiam eo, quo adversarii hoc dictum volunt, tempore plus una vice devastatum templum haud fuerit, tamen si sæpissime direptum & profanatum istud fuisse constet: ut taceamus, quod Judith IV. 3. populus lustrasse altare & domum Dei dicatur post reditum ex captivitate Babylonica, quod ipsum de reditu ex posteriori ista captivitate accipi nequit; tum enim non lustrandum sed plane ex cineribus dentio suscitandum templum fuerat. Quin denique in libro Judith inter reliquas Judæorum calamitates nuspiam memorantur tales Hierosolymorum ruinae, quæ lapidem lapidi impositum non reliquerint, quales tamen istam Nabuchodonosoris devastationem iis intulisse abunde omnibus constat.

Et

Et sic denique ad Tertiam partem Autor accedit, in qua non fabulam, aut parabolam, sed veram historiam in libro Judith exponi demonstrare annisus est. Utitur autem, ut hoc evincat, quadruplici argumento. Primo iis, quæ libro præcedenti dicta fuere, innititur, in quo nempe & tempus & aliquas historiarum circumstantias abunde a se demonstratas esse sibi persuadet, proindeque Luthero & Grotio indignatur, qui certum tempus ei assignari posse negantes, ob hanc præcipue causam fabulam esse judicarunt. Secundum argumentum inde desumitur, quod nihil in hac historia parabole occurrat simile: nunquam enim in parabolis folicite adeo annotari Principum & Regum annos, eorum prælia & victorias, quod collatione quarundam ex iis, quibus Christus usus est, cum Historia Judithæ prolixè confirmatur. Tertium argumentum ultima hujus libri verba Autori suppeditant, in quibus de festo mentio injicitur, quod in memoriam victoriæ prope Bethuliam depugnatae quotannis celebraverint Hebræi, quem morem ad sua usque tempora viguisse libri auctor affirmat. Putat autem facile hoc argumentum contra H. Grotium vindicari, qui de festo, quo templi dedicatio a Juda Maccabæo instituta recolebatur, ista accipienda docens, mira contradictione sibi ipsi illudat, dum alibi scriptum esse librum Judithæ ante dedicationem illam aperte fuerit professus. Nèc magnum momentum habere existimat, quod Grotius objicit, nullum talis festi hodie apud Judæos obvium esse vestigium: nam eosdem etiam, celebrationem festi, ob victoriam a Nicanore reportatam a Juda Maccabæo instituti, hodie negligere constat. Quin in Ecclesia Æthiopiça hujus quoque festi celebrationem adhuc durare, ex Æthiopiço Calendario, a Jos. Scaligero vulgato, nemini non notum est. Quartum denique argumentum ex Antiquitatis Ecclesiasticæ consensu circa hujus Historiæ veritatem constituitur, tandemque exceptionibus quibusdam Protestantium examinatis, toti operi finis imponitur. Cæterum, quæ de Historia Assyriorum passim Autor in hoc libro disceptavit, uberius eum pertractaturum spes est in opere, quod de Historia ista semoliri per literas doctissimo Basnagio significavit.

p. 279.

p. 286.

p. 296.

p. 306.

MOYENS

MOYENS FACILES ET ASSEVREZ POUR CON-
server la santé, sans prendre aucun
remède &c.

i. e.

Modifaciles ac tuti sanitatem conservandi, absque
omni medicamentorum usu, per Dn.

Domergium.

Parisiis apud Nicolaum le Gras, 1689. in 8.
 constat plagul. 9.

Oppido multos esse ex aegrotantium numero, qui medica-
 menta omnia fastidiente oculo contueantur, nauseabundo
 stomacho recusent & averfentur, optime norunt, qui me-
 den di provinciae admoti eandem vigilantius administrant. Hinc
 fieri plerumque amat, ut & propera vi morborum invalefcant ma-
 lig- nitas, & curae diligentissimae operam frustra Medici suscipiant.
 Sed vero isthuc malo haud difficulter ibitur obviam, modo quae
 tradita praesenti libello sunt, ubi vis veritate nitantur. Scilicet qua-
 tuor potissimum modi edocentur, quibus tam recta valetudine u-
 tentes, quam extra sanitatem projecti, absque omni medicamento-
 rum ope sese valeant conservare. Et secunda quidem jam vice ap-
 parata tractatuli editio est, quod prioris exemplaria omnino cun-
 cta fuerint distracta. Neque vero in sectiones aut capita distribu-
 tus ille deprehenditur, sed periodis saltem vel rubricis 26. materiam
 omnem comprehendentibus circumscribitur. Antequam autem
 in explicationem ipsam veniatur, de causis morborum earumque
 effectibus nonnulla praemittuntur. Scilicet hoc pro principio ad-
 struitur, quod causa generalis cunctorum aegritudinum sint aquae,
 cum in capite, tum in stomacho & pectore productae, ac pituitae
 & aeris seu flatuum in abdomine generatorum nomine insignitae.
 Fundamentum istius principii deducitur ab experientia Auctoris,
 quippe quia longo tempore omnes superavit morbosas afflictiones
 absque ullo medicinae succursu. Hinc enatam sibi persuasionem,
 existimat, quod aquae & flatu verissimae morborum causae saluten-
 tur. Quae ratione utriusque in corpore origo contingat, pluribus
 edisseritur.

edifferitur. Scilicet (1.) aquas e vaporibus generari, qui sub alimentorum in ventriculo coctione ascendunt; non secus atque aer calidus in aquam convertitur, ad locum frigidiorum si appuleris: ita illos vapores aerea conditione & ignea levitate gaudentes sursum ferri, & penetrare in capitis summitatem, ubi tanquam in regione frigida, & a centro caloris, corde scilicet, remotiore facillime condensentur. Sic illos acquirere humiditatem, & cum crassitie simul gravitatem aquae, nunc magis, nunc minus, pro diverso scilicet gradu frigiditatis, quam cerebrum obtineat. (2.) Aërem seu flatus pariter formari in stomacho & abdomine, mediante calore, qui agat in materias humiditas, easque in aërem convertat. Cæterum hæc aquae continuo a frigore produci asseruntur, jugiterque iterum evaporari ac dissipari vi caloris naturalis & spirituum, qui illas consumant, viisque diversis expellant, v. g. per nares, per excretionem, per alvum, per vomitus, per sudores, per apostemata aut abscessus. Sæpe tamen contingere asseratur, quod dictæ aquæ seu phlegmata crassa & corrupta, si in capite abundant, effundantur & depluant in carnes, atque in parte quadam debiliore & infirma subsistentes, inflammationes & dolores pariant. Atque hæc generalis Auctoris nostri est sententia, quam plerisque affectibus suo modo applicare annititur. Sic inde derivat dolorem capitis, odontalgiam, coryzam, podagram, calculum, hydropem, apoplexiam, colicam, febres, ac certo modo a veneno derivatos morbos contagiosos. His subnectit observationem e penu propriæ experientiae depromptam, quod nimirum decubitus in lecto usitatus, ita ut caput elevatum sit, sanitati noceat maxime. Scilicet vapores, siquidem igneæ sint naturæ, hoc modo facilius & copiosius ascendere in caput, unde in aquam ibi condensati decidant in subjectas corporis partes, harumque in valetudines adaugeant, vel de novo efforment. Contrarium vero evenire testatur, si caput cervicali recumbat vel demissiore, vel tamen æquali cum pectore situ. Sic enim vapores cum ab ascensione, tum ab intimiore sui conjunctione & defluxu in membra corporis omnino prohiberi.

Ex hæcenus dictis inferitur, sanitatis rationem consistere in tranquillitate spirituum, functiones naturales absque obstaculo ob-

H

euntium:

suntium : morbos vero procreari , si isthæc tranquillitas turbetur per aquas & flatus in corpore ab excessu alimentorum , & debilitate eorum coctione , nec non communicatione veneni peregrini , oriandos. Hinc tandem colligitur , quod medicamenta vi sua & effectu eo debeant collineare , ut e corpore eliminent , quicquid spirituum quietem vel tranquillitatem inturbat.

Posthabitis autem remediis , quæ reparandæ valetudinis ergo ordinariè dicuntur usurpari , dicta scilicet & vomitoriorum imprimis usû , ad suos Auctor quatuor modos descendit , quibus promissorum in libelli titulo fidem liberare præsumit. Et I. educationem aquæ e corpore instituit cum petina asferina , in cuius extremitate ad digiti longitudinem plumas relinquit. Illam sic immittit ori protruditque ad uvulam usque , ac ibi detinet prohibitu. Sic irritari ait spiritus , absque ullo tamen dolore & incommodo , ut idem effectus insequatur , qui alias a medicamento in ventriculum assumpto solet provenire. Ita nimirum aquas & phlegmata ex pectore & capite profluere , & magna abundantia continuoque quasi rivulo ex ore atque naribus decurrere. Sed II. duabus præterea parvis extremitatibus pennarum , iisque deplumatis utitur , eas naribus immittendo ; unde ex jugi vellicatione æque fluxum , sed longe majori copia atque a pulveris sternutatorii usu , concitari asserit. Atque id quidem singulis diebus & quavis hora putat peragi posse , quoties nimirum vel corpori vel capiti male sit. Quæ autem ratio operationis sit , & quomodo hæc cum pulvere ptarmico conveniat , brevi enucleatione subnectitur. III. aerem seu flatus e ventriculo & intestinis expellendi modus optimus censetur , si fiant frequentes compressiones abdominis cum inspiratione seu attractione aeris. Confirmat autem hæc dicta omnia Auctor noster , quod per 17. annos non alia usus fuerit medicina ; sed his evporistis sanum se liberumque præstiterit a defluxionibus catarrhalibus , a coryza , odontalgia , ab abscessu , a febribus &c. Et quamvis ea sit ætate , quæ infirmitates solet post se trahere , adeo perfecta tamen se sanitate frui prædicat , ut nec venæsectione indigeat , nec dolorem in ulla corporis parte perferat , belle & cum appetitu comedat , quietissime dormiat , ac gradiri commoda promptitudine valeat. IV. novus sudorem proliciendi

SUPPLEMENTA Tom. II. Sect. II.

59

eadi modus absque omni medicamentorum adminiculo talis fistitur, ut scilicet eleventur aut plificentur non nihil genua ad acquirendam majorem vim valide, & quantum possibile, intendendi vel inflandi ventrem. Quodsi hoc membrorum positu, & vel in dorso vel in alterutro latere quis decumbens se bene contentum in lecto contineat, fore promittitur, ut ne horæ quidem spatium intercedat, quin totum corpus ad calcem usque sudore perfluat. Peculiare hic in secunda hac editione scholium subjicitur, quo non tantum singula hæcenus memorata auxilia dilucidius exponuntur, sed & eorum prærogativa præ medicamentis adstruitur. Scilicet hæc non æque atque illa absque prævia corporis præparatione quovis loco ac tempore, ac quacunque hora posse adhiberi. Tandem sequuntur discursus de œconomia naturali spirituum in corpore animato, de conversione aeris in aquam, de rore, de nubibus, pluvia, ventis, eorumque effectibus, item de scaturiginibus aquarum, & quomodo aquæ iterum in aerem resolvantur. In his omnibus semper annotatur, quicquid forsitan stabilimento prælatæ hæcenus sententiæ conducere videtur. Finem libelli constituit perbrevis consideratio plurium impressionum, quas pati elementa queant. Adjicitur simul excusatio ob inconcinnam forte argumenti pertractationem, in quam multi possint errores irrepsisse, quod Auctor nec Medicum se, nec Philosophum profiteatur.

AN ENQUIRY AFTER HAPPINESS.

i. e.

Disquisitio de Felicitate. Volumen I. cui subjungitur
Volumen II. Humane Life i. e. Vita humana
inscriptum.

Londini apud Sam. Smith, 1. 685. & 1690. in 8. Alphab. 1. & plagul. 17.

Anitius Manlius Severinus Boethius, Patritius & Consul, vir Græce & Latine doctissimus, a Theodorico Rege Italiæ in exilium pulsus, de *Consolatione Philosophiæ* elegantissimum scribens libellum, tale apud historicum quendam meruit Epiphonema: *Posterorum intererat, calamitosum esse Boethium, ut ad eos tanta solatia perveni-*

H 2

perveni-

pervenirent. Illud ipsum ad Authorem nostrum applicare non incongruum fortassis erit. Arescit enim ager, qui continuos Solis patitur radios, nec quas colonus expectat, fruges præbet. Virtutes non solum probat, verum & elicit adversa hominibus fortuna, atque stellarum instar in tenebris coruscare facit. Sic magnus *Lipsius* constantiam didicit & docuit, cum patria ejus, ipseque cum ea non uno turbarum seditionumque agitaretur vento. Sic alii diu hinc inde jactati, tranquillitatem intra mentis suæ pomeria quæserunt tandem, aliisque inventam ostenderunt. Sic Author, quem sistimus, utriusque fortunæ quondam lusum, veram nec unquam amittendam quærens felicitatem, eandem inventam lectoribus sistit hocce tractatu. Docet autem in volumine primo, quæ hominem ad quærendam felicitatem movere debeant; removere deinde, quæ ab investigatione hac deterrere possunt, ostenditque nec supra vires humanas esse, eam acquirere, nec Fato ab ea assequenda arceri quenquam, verum tum prima Dei institutione, seu creatione, tum benignissimis ejusdem promissionibus, Spiritusque S. auxilio ad illam homines duci, vocari, provehi. Singula eleganti explicat stylo, non tamen Philosophico, sed Theologico, gravi pariter atque venusto; gentiliùm dictis rarius, Scripturæ Sacræ verbis sæpius usus. Quanquam enim felicitas hominis, aut minimum universalis immediataque felicitatis causa ipsi sit recte secundum sanam rationem veramque philosophiam vivere; tantum tamen abest, ut gratiam divinam ab illa secludat, eandemque cum Lipsio censuram incurrere velit, ut potius ipsam Spiritus Sancti gratiam ubique supponat, cumque precibus ad supremum Numen indefessis necessario requirat. Sic enim putat Author, *hominem transferri in statum luminis atque cognitionis, pacis atque securitatis, perpetuæ atque rationi congruæ voluptatis.* Hoc, verba ipsius porro sunt, *intellectui reddit dominium & majestatem suam, voluntati arbitrium &c.*

p. 339.

Præfat. ad
libr. de
Constant.

p. 352.

In volumine secundo distincte explicat, quomodo tum activa, tum contemplativa vita institui debeat, ut quærita inveniantur felicitas. In illa pertractanda nobilibus & mercatoribus regulas præscribit, virtutesque præcipuas ipsos decentes proponit. De contemplativa vita, quam non vult esse monasticam, enthusias-

ficam, vel, ut jactant, Seraphicam contemplationem, sed tempestivum recessum, atque a negotiis mundanis opportunam vacationem docet, utilem eam esse ad tranquillitatem mentis exercendam, præveniendas tentationes, etudiendum semetipsum, quomodo quis dextre proximo inservire possit, & denique, ut quis Deo adsuecat atque se intimius ipsi consecret. Requirit deinde ad hoc vivendi genus (1.) opes non ingentes, tantas tamen, quantæ homini ingenuo sufficient. (2.) humilem pacisque amantem animum. (3.) ingenium docile. Ex regulis, quas hic observari vult, alia personas respicit, dum monet, ut senes præ aliis huic se dedant vitæ generi, juvenes autem se assuefaciant illi: alia locum describit: alia, quæ contemplanti agenda sinit, indicat: utpote, quæ cogitationes alendæ, quæ recreationes admittendæ, qui amici assumendi, & qui pietatis actus exercendi sint.

KERCKELYCHE HISTORIE, SOO VAN HET OVDE als Nieuwe Testament, &c.

Historia Ecclesiastica Veteris & Novi Testamenti, a condito mundo usque ad hæc nostra tempora: auctore Jacobo Leydeckeri, Wilhelmofstadii Jesu Christi Ministro.

Dordraci apud Did. Goris, 1691. in 8. Alph. 2. pl. 12.

UT Reformatæ Ecclesiæ addictis, & Belgis inprimis, consuleret Reverendus Auctor, Clarissimi in Ultrajectina Academia Theologi *Melchioris Leydeckeri* frater ac quondam discipulus, Belgico idiomate præfens Historiæ Ecclesiasticæ Compendium adornavit. Neque enim seu Pontificiis, seu Fanaticis probatum illud iri, prælagitione velut quadam ipsemet in Præfatione agnoscit: sperat vero ingratum minime futurum civium suorum, saltẽ illis, quibus magna volumina & exotico sermone conscripta evolvere ac perflustrare non licet. His enim utique volupẽ erit, admiranda Ecclesiæ & Veteris & Novi Testamenti fata, quæ ab orbis incunabulis ad annum usque 1691 eam, exercuerunt, pa-

trio sermone, nec magno libro enatrata cognoscere ac cum fructu expendere.

A DISCOURSE OF NATVRAL AND REVEALD RELIGION in several Essays. Or, the Light of Nature a Guide to Divine Truth.

i. e.

Discursus de Naturali & Revelata Religione in diversis Speciminibus. Sive Lumen Naturæ manuducens ad fidem divinam.

Londini apud Joh. Newton, 1691. in 8. Alphab. 1.

Libelli hujus argumentum si in synopsi quadam exhiberi debeat, ad duo præcipue capita omnis tractatio facile reduci potest; ad probationem nempe tum Existentiæ DEI, tum Cultus, quem ipsi, ut Enti summo, creaturæ debent perfectissimum. Atheismum enim & profanum religionis contemptum oppugnare, cum Auctoris in hoc tractatu scopus præcipuus sit, præcipuum etiam erat, ut de duobus illis capitibus recte adstruendis maxime esset sollicitus.

Demonstraturus autem Auctor Dei existentiam, ipsum quidem Deum partim in se, partim respectu ad creaturas habito, considerat, utrinque probans *ἔντημα* suum. Isto modo, seu in se Deum respiciens, existentiam ejus & ex naturæ inspectione, & rationis principii, & testimoniis sapientum gentilium declarat, c. 1. & 2; subjungens c. 3. attributa Dei tum absoluta, tum relativa. Hoc autem modo, seu in respectu ad creaturas Deum considerans, opera præcipua excutit, & ex illis Dei existentiam itidem demonstrat. Sunt vero hæc opus creationis & conservationis, seu providentia, cujus considerationi a c. 4. usque ad 10. incumbit, subjuncta etiam in cap. 11. corollarii loco, tractatione de fato & fortuna. Ex quibus illud imprimis videtur observandum, quod Auctor in articuli de Providentia excussione Calvinii sententiæ succenscat, quæ Deum auctorem aut causam mali facit, cui sententiæ tum recensendæ, tum destruendæ octavum & nonum caput impendit,

Ad

Ad cultum divinum, tanquam alteram tractationis partem accedens Auctor, monstrata primum in c. 12. cultus divini necessitate, in c. 13. prolixè & doctè de variis Gentilium precipuorum cultibus differit. Cumque falsitas & imbecillitas in omnibus his pelluceat, commode concludit, ex divina tantum revelatione de vero Dei cultu constare posse. In revelatæ itaque religionis censu, primum locum obtinente religione Judaica, monstrat variis argumentis ipsius divinam veritatem; simul vero ostendit, istam non nisi temporariam fuisse, cultibus suis tanquam typis unice respicientem ad Christum & religionem Christianam, cujus unicam, etiam veritatem pluribus argumentis adstruit pariter ac vendicat, a cap. scilicet 18. usque ad 26. In quibus Messiam venisse, & religionem, quæ ipsum colit, veram esse, tum prophetiarum veritate, tum vitæ ipsius ac doctrinæ sanctitate, miraculorum gravitate, & effectuum denique ac successuum Evangelii per universum mundum modo prorsus mirando abunde probat, discussis etiam exceptionibus, quæ opponi solent. His tandem subjungit religionem Muhammedanam, non quod in veræ religionis censum istam referendam esse ducat, sed, ut ipse c. 26. innuit, ideo huc relatam, quod speciosissimis objectionibus Christianam religionem onerare possit; his autem solide discussis, Christianæ religioni sua dignitas eo restituitur constare queat. Etsi vero ita multum, imo plurimum Christianæ religioni & cognitioni Christi Auctor tribuat, ut in conclusione etiam libelli p. 353. scribere non dubitarit, in hac asserenda potissimum commentationem suam occupari; temperare tamen sibi non potuit, quin sententiæ nonnullis suorum familiari, de salute Gentilium, qui de Christo nihil etiam audiverunt, accederet, in capite ultimo (cum in capite penultimo tractatione de animæ immortalitate viam sibi stravisset) istam doctrinam non solum variis argumentis adstruens, verum etiam ab objectionibus prolixè eandem vendicans. Cæterum, etiam si in hoc scribendi genere non adeo multa argumenta suppetere possint, quæ non indefessum aliorum studium præripuerit, habet tamen & Auctor aliqua, quæ non passim sunt obvia, & in receptis ita etiam versatur, ut selectum adhibuisse negari non possit.

LE

64 ACTORUM ERUDITORUM
 LE CANTIQUE DES CANTIQUES DE SALOMON,
*traduit en François, avec une Paraphrase selon le sens li-
 teral, faite sur les Versions du texte Hebreu, du Grec des
 Septantes & du Latin de la Vulgate; & une autre selon le
 sens historique de Jesus Christ & de l'Eglise. A qui l'on
 a joint une Explication selon le sens literal & histori-
 que, & une autre selon le sens
 spirituel. i. e.*

Canticum Canticorum Salomonis, in Gallicum idiō-
 ma translatum cum Paraphrasi secundum sensum li-
 teralem ex Hebraicæ & Græcæ versionis, nec non La-
 tinæ vulgatæ editionis contextu concinnata, & alia,
 quæ sensum historicum de Christo & Ecclesia sistit.
 Cui juncta est Explicatio sensum literalem & histo-
 ricum, & alia sensum spiritualem ex-
 primens.

Parisii apud Hilar. Voucault, 1690. in 8vo plag. 33.

CAnticum Canticorum quo sublimius est, & intimiora amo-
 ris divini mysteria continet, eo frequentius excitavit nullo
 non tempore doctiorum interpretum Scripturæ studium, ut
 thesauros ibi reconditos eruere & Ecclesiæ exponere laborarent;
 nostro præcipue seculo, in quo tantus commentariorum in li-
 brum hunc cumulus apparuit, ut, si cum superioribus compares,
 (quorum tamen nullum, si a tertio incipias, interpretibus Canti-
 ci caruit) unicum hoc reliqua omnia facile superare possit. In-
 tegros interpretum, aut superiorum aut nostri sæculi, catalogos ex
 aliis huc transferre, vel quo successu sua quisque egerit, indigitare
 prolixum nimis esset, & ab instituti nostri ratione alienum. Sa-
 tisque erit in recensione librorum nostro tempore prodeuntium
 occupatis exposuisse, quid in præsentis libello Auctor ejus, in tanto
 Interpretum, Paraphrastarum, Commentatorum, Homiletarum-
 que agmine præ cæteris præstiterit. *Scopum ipsi haud præfixum
 esse*

esse prolixis homiliis aut coacervata controversiarum discussione Canonicum onerare, sed concinna versione ac paraphrasi, & exasciata sensus historici æque ac spiritualis expositione, genuinum libri huius sensum aperire, ex ipso libri titulo apparet. Sed quomodo istud præstiterit, ulterius erit exponendum. *Textus* itaque cum fundamentum præbeat reliquæ tractationi, primum etiam Auctori fuit, ut eundem & in authentico & in versione rite exhiberet. Sed cum Romanæ ecclesiæ hypothesibus sit innutritus, non in ipso Ebræo fonte, sed *vulgata versione* eundem sistit, quam etiam *in sua versione Gallica* sequitur. Interim tamen nec fontem plane neglexit, nec reliquas insigniores versiones. Nam textui statim a latere jungit *paraphrasin Latine pariter & Gallice conceptam*, in qua collata non solum versione septuaginta interpretum, verum etiam ipso textu Ebræo consulto, genuinum sensum evolvit, textumque illustrat. Atque ut distinctius etiam pateret, unde singula hauserit, addit præterea peculiare *remissiones*, in quibus non solum, quid ex Ebræo, Græco aut Latino textu habeat, inspersis ciphris, aliis in paraphrasi literali respondentibus, indicat; verum etiam addit quandoque *varias lectiones*, tum in textu Ebræo, tum in Syriaco, Chaldaico, Arabico, Græco ac Latino observatas; junctis etiam *notis brevioribus*, quæ non tantum sensum literalem, sed etiam historicum illustrant. Atque hic *historicus sensus* cum ad intimiorem textus cognitionem perducatur, peculiarem denique *paraphrasin*, Gallice tamen tantum conceptam, sistit, in qua ipsum nervum in seimonis in Cantico loquentium breviter evoluit pariter atque proponit. Omnia autem hæc, quæ jamjam memoravimus, eo modo concinnavit, ut singula in una duarum paginarum facie, uno intuitu spectare Lector possit. Ponit nimirum primo in medio tum *textum Latinum*, tum *versionem Gallicam*. Huic deinde ab utroque latere *paraphrasin* jungit, & Latino quidem textui Latinam, Gallico autem Gallicam. *Remissiones* autem, quas Latine tantum, & *paraphrasin*, quam non nisi Gallice concepit, eo ordine collocat, ut hæc a dextra pagine parte Gallicæ, istæ autem a sinistra Latine paraphraseos latus claudant.

Quandoquidem vero genuinum sensum nec indagare accurate, nec cognoscere facile licet, nisi constitutum prius fuerit systema,

ad quod omnia, quæ occurrunt, tanquam ad filum suum deducantur, Auctor etiam in id maxime allaboravit, ut illud inveniret, & ad illius rationem totius Cantici ordinem disponeret, & sensum ejus explicaret. Opus eo insignius, quo pauciores interpretum animi ad illud applicare ausi sunt, plures de eo præstando desperarunt. Præstare tamen illud Auctor annis est, & præstitit, ut *novi inventi systematis* gloria ipsi denegari haud possit. Etiam si enim in eo aliqua sint, quæ aut Lyrani aut Brightmanni systema referre videntur, facile tamen in præcipuis apparebit adhuc discrepantia, si quis nostri Auctoris sententiam cum systemate dictorum Interpretum accuratius contulerit. Noster enim nec a Mose incipit, nec a statu Ecclesiæ legalis, aut in figuras ad finem Ecclesiæ militantis systema suum cum istis extendit, *sed a mundo condito incipiens, filum non longius protrahit, quam ad conversionem gentium, quæ mox post Christi in caelos ascensum Ecclesiæ primis seculis obtigit.* Quæ ratione multum differt a Coccejo, qui prophetiam, quam & ipse putat in Cantico comprehensam de œconomia Novi Testamenti, in septem periodos distinguens, orditur a prædicatione Evangelii inter Judeos & Gentes usque ad destructum templum, ac ad finem ipsum mundi perducit. In hoc autem Nostri *systemate tres præcipue sunt periodi*, ad quas Auctor omnia reducit. *Prima* comprehendit *vetus, secunda novum Testamentum, tertia* autem *utriusque conjunctionem.* Atque ad hanc rationem integrum etiam Canticum in tres partes dispescit, ad primam periodum r. & 2. caput, ad secundam quinque sequentia, & ad tertiam 8. seu ultimum caput referens. *In prima periodo* seu duobus capitibus prioribus referri existimat Auctor felicitatem Ecclesiæ, quam consecutura sit in adventu Messie in hunc mundum. Atque in hac periodo Ecclesiam solum introduci in ecstasi aut visione prophetica, in qua & adventum Christi in carnem, vitam ejus, actiones & reditum in caelos videat & recenseat. *In secunda periodo* Ecclesiam expergefactam, non amplius in fomnio, sed jam in N. F. constitutam quasi celebrare Christi statum, quem in hoc mundo subiit, incarnationem ejus, vitam, passionem, mortem atque resurrectionem, idque a c. 7. usque ad 8. *In tertia* autem *periodo*, quam caput ultimum sistit, nihil aliud agi putat Auctor, quam ut repetantur, quæ in prioribus

bus

bus dicta fuerant : verum ita , ut referantur nunc ad veteris & novi Testamenti conjunctionem. Atque hic putat incipere demum verum Christi & Ecclesie conjugium , institutionem novae legis & Ecclesie gentium , ac Christi ascensum in caelos. Prout omnia haec partim prolixius in Praef. P. 2. a p. 41. ad 81, partim in Synopsi p. 386. seqq. ab ipso Auctore exposita videri possunt. Ad hoc autem Systema firmitus stabiliendum cum Auctori opus omnino esse videretur instructione uberiore , multa ipsi praemittenda fuerunt, quae non solum ad scopum suum propius pertinebant, verum, etiam quae generaliora sunt atque ab aliis pridem exposita. Quo factum, ut Praefatio eousque etiam excresceret, ut tertiam prope partem totius libelli adaequet. Imo ne confusio oriretur, non solum praefatio in tres distinctas partes, verum etiam haec vicissim in certos paragraphos dispendenda fuerunt. Omnia eo maxime fine, ut ad ipsam tractationem eo facillior via pararetur : uti ipse hoc nomine prolixitatem excusat. Nos, ne eadem excusationis necessitate prenamur, eadem uberius recensere superfedemus. Quae enim systema ejus novum concernunt, quod in P. 2. exponit, ea jamdum supra, prolata sunt. Generalia autem, ab aliis etiam in Cantici illustratione praemoneri solita, quae in P. I. & Parallelismum Cantici cum universa Scriptura S. quem in 3.P. sistit, ex aliis etiam scriptis haurire, licet. Caeterum si non in omnibus rem acu, ut vocant, tetigerit Auctor, facile ipsum, quod etiam sperat, libri sublimitas excusabit, & quod de hac Augustinus Homil. de Past. c. 15. scribit : *Cantica Canticorum anigmata sunt, paucis intelligentibus nota sunt, paucis intelligentibus aperiuntur.*

DE ANTIQVIS MONACHORVM RITIBVS LIBRI V. Collecti ex variis Ordinariis, Consuetudinariis Ritualibusque MSS. ex antiquis Monachorum Regulis, ex diversis SS. Aetis, Monasteriorum Chronicis & Historiis, aliisque probatis Auctoribus permultis, studio & cura D. Edmundi Martene, Presbyteri & Monachi Congreg. S. Mauri Ord. S. Bened.

Tomus I. & II. in 4to.

Lugduni, sumptibus Anisson, Pofuel & Rigaud. M. DC. LXXXX.

Constant, alphab. 5. & plag. 9.

NEc se otiosum inter ordinis sui occupatissimos Autor iste, ut scriptis aliis, ita & hoc laboriosissimo probat, quo monastica vitæ mysteria prodidit. In Præfatione ad Lectorem commendat B. Benedicti effatum: *Nihil operi DEI præponatur*. Quod tanta religione ab antiquis observatum ait monachis, ut peregre profecturi, audito ad divinum officium signo, si nondum pedem e monasterio extulissent, equo desilierint, psallentium choro adjungendi: caput novacula radentes, imperfectam tonsuram dimiserint, ut quantocyus ad opus Dei concurrerent. Prostatetur postea, sibi impri- mis *Johannem Mabillonium*, studiorum suorum adiutorem, sibi- que impense amicum, cum vidisset probassetque, quem super regulam S. P. Benedicti scripsisset commentarium, auctorem fuisse, ut huic o- peri manum & calamum intenderet. Subsidia quoque varia libro- rum indicat, quibus ex diversis Italiæ, Germaniæ, Angliæ Galliæque, præsertim monasteriis adjutus, illud confecerit. Nec ignorare vult Lectorem, quod scriptum sibi commodaverit ex locupletissima Bibli- otheca Colbertina ejusdem præfectus *Stephanus Baluzius*, quem sine laude non dimittit. Denique si hæc ab se collecta probari, quibus velit, intellexerit, spondet, ad consimilem *Rituum Ecclesiasticorum* e- ditionem operam se ac diligentiam suam applicaturum.

pag. 1.

2.

3.

4.

11.

29.

Libro I. de *Ritibus* agit *quotidianis*, & quidem capite I. docet, quò ritu veteres monachi nocte surrexerint; & institutum inter cæte- ra refert S. P. Benedicti, quem insignem Monachorum Patriarcham, vocat; omnes autem superasse ait *Abbatibus Ammonii discipulos*, quo- rum, ut testatur Palladius, quidam tota nocte insomnes, sedentesq; vel stantes, usque ad primam lucem perseveraverint in precibus impigre- fundendis. Sed cum illis temporibus non fuerint horologia, expo- nit sex modos, quibus statutas sibi surgendi horas nocte dignoscere pos- tulerint. Ac præprimis e Regula Magistri tradit, duos quotidie fra- tres vigilare iustos, ut alios tempore justo expergerent, *Vigil- Gallos* nominatos. Cap. II. ostendit *Ritum*, quo veteres monachi no- cturnas vigiliis celebrarint. In quo id maxime memoratum dignum, quod scribit, primis ecclesiæ seculis, cum adhuc in ventis fidelium pro nobis effusus CHRISTI sanguis ferveret, (sic enim loqui amat;) psal- mos ita modico vocis flexu decantatos fuisse, ut pronuncianti vicini- or esset psallens, quam canenti: sed refrigescente postmodum chari- tate,

fate, ad excitandam Christianorum & fidem & devotionem, cum suavi
 vocis modulatione divina celebrari cœpisse officia. Cujus institu-
 ti causam sive occasionem non optimam e Nicephori L. IX. Hist. c. 16.
 depromit. Nec modus arcendi somnum ab audientibus lectiones,
 quem aperit, a nobis prætereundus est. Tradit enim ex regula Tar-
 natensi, opus aliquod in vigiliis manu faciendum fuisse, quod
 mentem non occuparit, aut gravarit auditum, sed quod soporis potu-
 erit repellere torporem; & ex regula S. Pachomii, funiculos in matta-
 rum stramina manu celeri præparandos; nec non ex regula S. Aureli-
 ani, aut de sparta, aut de canape, aut aliud hujusmodi manibus ope-
 randum; ne somnus obreperet. Si vero dominicus aut festi sint di-
 es, cui somnus venerit, aliis sedentibus juberi stare; ex regula denique
 S. Macarii, exeundum foras esse, statimque redeundum: quod ne-
 mini alias liceat, nisi communis necessitas compellat. Ex Udalrici vero
 L. II. Consuet. Cluniac. c. 8. aliter a Benedictinis factura refert. Unum
 scilicet ex fratribus, accepta inter lectiones lignea laterna chorum per-
 lustrasse, & si quem dormientem offendisset, opposita ejus obrutibus
 laterna, excitasse illum, excitatumque eadem accepta chorum eodem
 situ lustrare perrexisse. Præterea e Cassiani L. II. de noct. orat. & vita
 S. Stephani Abbatis Obazin. notat, tantum a cunctis silentium præ-
 stari, ut in tam numerosa multitudine fratrum, qui conveniant, quam
 solennitatem *synaxin* appellent, non sputum emittatur, non excreatio
 obstrepat, non tussis intersonet, non oscitatio somnolenta dissutis
 malis & hiantibus trahatur, nulli gemitus, nulla suspiria etiam adstan-
 tes impediunt, nullus subrideat aut loquatur disciplina posthabita,
 aut aliquod negligentia vel levitatis signum edat; hæc enim omnia se-
 cundum regulam Magistri c. 48. orationibus & psalmis impedimen-
 tum a Diabolo ministrari. In fine capituli hujus se præterire non
 posse ait antiquam & piam monachorum sub S. Winvaloro viven-
 tium consuetudinem, quam referat in ejus vita tertia apud Bollandum
 Gurdestinus his verbis: *Erant id moris Sancto ejusque sociis illis
 cohabitantibus, ut expletis omnibus uniuersisque synaxeos horis, Deum
 orent, ut unus ex iis, quem vellet ipse Deus, ab ista misera vita eximere-
 tur, qui unus pro omnibus Fratribus esset apud Deum interpellator in
 celo.* Cap. III. de Matucinis seu de Laudibus agit; cap. IV. de Pri-
 ma; cap. V. de Capitulo, alia monachorum congregatione; ubi e

pag. 33.

36. L

39.

47.

54.

57.

70 ACTORUM ERUDITORUM

Chronici Chronicorum fol. 166. commemorat Vsuardum, qui jussu Caroli M. compilarit martyrologium, reperisse, *singulis diebus plusquam trecenta festa concurrere*; c. VI. *de Labore manuum quotidiano*, c. VII. *de Lectione*; c. VIII. *de Tertia, Sexta & Nonas*; c. IX. *de Refectione*, in quo de imagine quadam Crucifixi narratur, eam locutam; & ex L. I. Dial. S. Greg. c. 4. traditur, quod in monasterio Virginum sub S. Æquitii disciplina viventium, quædam Sanctimonialis lactucam, quam signo crucis, ut ajunt, benedicere oblita fuerat, mordens a Dæmone correpta fuerit; nec non ꝑ libro miraculorum S. Celsi n. 5. puerum Trevirensis S. Ancharii monasterii poculum oblitum signare, a Dæmone correptum. E Casiano de monachis quibusdam memoratur, quod tanta vescentibus silentii disciplina seruetur, ut cucullis ultra oculorum palpebras dimissis, nihil amplius intueantur, quam mensam & cibos, attendentes hoc melius lectioni. S. Odonem vero, postea Abbatem Cluniac. veniam petiisse, quod intentus lectioni micæ ex more non comederit; quas cum postea, culpam confitendo, Abbati exhibere vellet, in totidem margaritas mutatas eum reperisse; uti Johannes Monachus referat L. I. vitæ S. Odonis, Cap. X. *de Vesperis* agitur; c. XI. *de Collectione ante Completorium*; c. XII. *de Completorio & diei termino*. Ubi ex Cæsarii libro mirac. S. Erentrudis refert Auctor, in Nunbergenſi S. Erentrudis monasterio Wiradin Abbatissam ipsam fores monasterii sui quotidie nocte claudere & mane referare solitam; & ex Lofsaldi monachi vita Abbatis Odilonis, quod Odilonem illum sæpius psallentem somnus exceperit, ab ore dormientis autem psalmus non recesserit, ut si nescisses, vigilare eum putasses.

Libro II. pertractat *Ritus per hebdomadam & mensem occurrentes*, & primo quidem cap. *de Dominica*, primoque *de Nocturnis ejus vigiliis* agit; cap. II. *de Matutinis & Prima diebus Dominicis*; cap. III. *de solemnibus iustitiae aqua benedictione & Processione Dominica*; c. IV. *de Missa, & de Majori primum*; c. V. *de Missa matutinali*; c. VI. *de Missis privatis*; atque hic etiam *de altaribus portatilibus* quædam habet, & c. VII. recenset nonnullas *veterum monachorum consuetudines circa defectus in ipso sacrificio accidentes*, c. VIII. *reverentiam sicut veterum monachorum circa sacrificium*, dicitque B. Columbanum

banum in vasis æneis illud offerre solitum, quia feratur Dominus & Salvator noster clavis æneis cruci confixus; ac S. Winocii monachos sec. etiam X. vase vitreo ad hoc usos. C. IX. versatur ejus diligentia in explicandis *Exhortationibus seu collationibus Monachorum*; c. X. in *Consuetudinibus ferie secunde & quinta*; c. XI. in eo, ut *de feria sexta & maxime de disciplina* Lectorem suum doceat. Hinc singularia exempla eorum adducit, qui virgis & flagellis acriter se cædi voluerunt; Interque hos S. Pardulfi Abbaris, qui quadragesimis temporibus omnino nudato corpore a discipulo suo fieri hoc præceperit; & alterius cujusdam monachi; qui a diutino languore scapulæ liberatus fuerit, ægra corporis hac parte flagellata. C. XII. pergit ad *Consuetudines Sabbati*; e. XIII. ad *ritus per mensem contingentes*; & maxime sanguinis minutionem.

pag. 135.
239.
240.
242.

243.
251.

Libro III. res ipsi est cum ritibus per annum contingentibus: & c. I. exponit *generales*, c. II. *particulares Adventus consuetudines*. C. III. occupatur *Vigilia natiuitatis Domini*; & c. IV. ipsa *Domini natiuitate*; in quo memorat; quia vices Christi Abbas agere credatur, ut S. Bened. dicat, ad exhibendum humilitatis exemplum, cujus formam in salutaris sua natiuitate Dominus ac Redemptor noster hac die induerit; antiquæ apud suos consuetudinis fuisse, ut Abbas sacro Natiuitatis Domini die coquinæ officium exerceret. C. V. de *ritibus loquitur infra octavam Natiuitatis contingentibus*. C. VI. de *octava natalis Domini, & aliis consuetudinibus, qua ad mensem Ianuariam pertinent*. C. VII. de *Purificatione B. Mariae*; quo cap. de *cereorum consecratione* imprimis prolixus est. C. VIII. de *septuagesima*; c. IX. de *capite jejuniis*, ac in hoc præcipue de *benedictione cinerum*. C. X. progreditur ad *generales*; & c. XI. ad *speciales Quadragesimæ consuetudines*. C. XII. differit de *Dominica in Ramis Palmarum, & tribus seq. diebus*. C. XIII. de *Cæna Domini*; & in hoc speciatim de *benedictione ignis novi è lapide berillo producentis*; deque *lotione pedum manuumque, qua in tot pauperibus peragatur, quos fratres fuerint in claustro, & in monachis omnibus ab uno, sergente pedes Abbate*: E Bollando arguit, S. Bertam, Congregationis vallis umbrôsæ Abbatissam, discipularum suarum pedes in Cæna Domini lavasse. C. XIV. de *feria VI. Parasceves* differit; c. XV. de *Sabbato sancto*, in quo nonnulla de *terreo paschali* occurrunt; c. XVI. de *Resurrect. Dominica*; c. XVII. de *septi-*

266.
275. 282.
294.

295.
301.

314. 317. L.
324. 328.
337.
348.
357.
372. 389.

396.
403. 405.

409.
430.
434. 442.
455.

- pag. 462. *septimana Resurrect. Dominica. C. XVIII. de tempore paschali. C. XIX,*
 479. *de Rogationibus triduo ante ascensionem solemnibus. C. XX. de Ascen-*
 485. *sione Domini, ceterisque diebus usque ad Pentecosten. C. XXI. de Vigi-*
 489. 501. *lia Pentecostes. C. XXII. de Pentecoste, & ejus septimana. C. XXIII.*
 509. *de Festo S. S. Trinit. C. XXIV. de Festo sacratissimo corporis CHRISTI*
 515. *ab Urbano Papa IV. A. 1262. instituto. C. XXVI. de Dominicis*
 425. *post octavam Pentecostes usque ad Adventum; & c. XXVII. de Capi-*
tulis generalibus. Postea orditur Tomum secundum, in quo reliqui
continentur Libri, &
531. Libro IV. quidem *de Festis* agit, proponendo cap. I. *genera-*
 568. *les quasdam de Festis consuetudines*, monendoque c. II. *de festis in-*
 576. *Adventu*; c. III. *de festis ab octava Epiphania, mensibus Januar. & Febr.*
 583. 593. *contingentibus. c. IV. de festis Martii & Aprilis; c. V. mensis Maji;*
 598. 612. 623. *c. VI. Junii & Julii; c. VII. Augusti; c. VIII. Septembris & Octobris;*
 635. 640. *c. IX. Novembris & Decembr. & c. X. referendo singulares quasdam*
aliquorum monachorum consuetudines, quæ hoc in libro exciderunt.
- Libro V. explicat *ritus incertis temporibus contingentes, & c.*
 I. quidem receptos *in Electione Abbatis aut Prioris*; c. II. *in Novitiis*
 644. 688. *ad habitum recipiendis. C. III. docet, qua Novitiorum tempore proba-*
 678. *tionis disciplina. C. IV. qua Novitiorum benedictio seu professio. C. V.*
 683. 703. *qualis puerorum oblatio & disciplina. Ubi hoc ab eo traditum non*
 711. *omitemus, non loqui unquam alterum ad alterum, nisi petita licen-*
 720. *tia a Magistro, & audientibus omnibus, qui in scholis sint: nec surge-*
 723. *re de suis sedilibus, nisi iustos. C. VI. scribenda ei ministrat Custodia*
juvenum; C. VII. tonsura & rasura fratrum; ubi Salmatii sententiam
 734. *in proluxa & erudita de Casarie & Coma epistola, negantis antiquos*
monachos attonfos fuisse, refellere nititur; ac subjungit quasdam de
barba monachorum, quam veteres in oriente aluerint, in occidente
raferint, & inter alia e narratione Martyrii S. S. triginta octo mona-
 735. *chorum in Ionia sub Copronymo Imperatore, refert his barbam,*
pice illitam exustam: nec tamen dissimulat, quosdam in occidente
 761. 776. *etiam promissam barbam gestasse. C. VIII. Argumentum eî laboris*
est Ordo ad visitandos infirmos de vita periclitantes atque ad mortem
 814. *tendentes; C. IX. modus adjuvandi infirmi ad mortem. C. X. sepultura*
veterum monachorum, de qua evolvens ordine omnia, ex Vita S. Pa-
chomii hoc inspergit, cujusdam fratris funeri obviam hunc factum.

præ.

præcepisse defuncti vestimenta splendida, quibus indutus fuerat, auferri, quæ coram omnibus fecerit exuri; & cum de loculis Monachorum ligneis, lapideis, marmoreis, plumbeis dixisset, Herkenpertum tradere ait, Carolomanni corpus in locello aureo a germano suo cum aliis muneribus ad monasterium in Casino remissum: nec diffidetur, Angelum de Nuce prodidisse, Carolomanni hujus ossa sub ara maxima inventa esse in urna onychina. C. XI. *de sepultura Monachorum extra monasterium morientium & hospitem* sollicitus est; C. XII. *de sepultura Abbatis*; C. XIII. *de suffragiis pro defunctis, deque societatibus apud veteres monachos*; C. XIV. *de sepultura secularium in monasteriis*; C. XV. *de susceptione in ista Principum aliorumque illustrium virorum*; C. XVI. *de variis Monachorum processionibus, maxime reliquiarum extra monasterium*; C. XVII. *de fratribus in viam directis, seu peregre abituris*; C. XVIII. *de locutione per signa*; cujusmodi pleraque ridicula contra Erasmum, quem perpetuum Monachorum sigillatorem vocat, aliosque ejusdem mentis homines, qui etiam hac nostra ætate illa, tanquam histrionum gestulationes, reprobaverint atque damnaverint, tuetur. In Capite postremo XIX. *varii de diversis rebus ritus ab eo representantur, & adhibendi præprimis a nocturna illusionem pollutis, item contrua auditibus*, paucique alii. Sequuntur Indices deinde, primo quidem onomasticus, voces exoticas aut minus usitatas explicans, moxque alius rerum, & sic totum Opus, monachis forte gratius, quam doctioribus extra cœnobia, finem invenit. Sed illi quoque dicta sibi sciunt illa Thomæ a Kempis de Imit. Christi, L. I. c. 17: habitus & tonsura modicum confert; sed mutatio morum & integra mortificatio passionum, verum faciunt religiosum.

pag. 820.

823.

818. 834-

851.

853.

859.

872.

881.

*ÆNEÆ SILVII EPISCOPI SENENSIS, POSTEA
 PII PAPÆ II, Historia Rerum FRIDERICI TERTII IMPE-
 RATORIS, ex MS. optima nota nunc primum edita, cum spe-
 cimine Annotationum Jo. Henrici Boecleri in eandem. Ac-
 cesserunt Diplomata & Documenta varia, rebus Friderici III.
 illustrandis: ut & Figura, Imagines,
 Nummi &c.*

K

Argento-

- pag. 462. *septimana Resurrect. Dominica. C. XVIII. de tempore paschali. C. XIX, de Rogationibus triduo ante ascensionem solemnibus. C. XX. de Ascensione Domini, ceterisque diebus usque ad Pentecosten. C. XXI. de Vigilia Pentecostes. C. XXII. de Pentecoste, & ejus septimana. C. XXIII. de Festo S. S. Trinit. C. XXIV. de Festo sacratissimo corporis CHRISTI ab Urbano Papa IV. A. 1262. instituto. C. XXVI. de Dominicis post octavam Pentecostes usque ad Adventum; & c. XXVII. de Capitulis generalibus. Postea orditur Tomum secundum, in quo reliqui continentur Libri, &*
531. Libro IV. quidem de Festis agit, proponendo cap. I. genera-
568. les quasdam de Festis consuetudines, monendoque c. II. de festis in
576. Adventu; c. III. de festis ab octava Epiphania, mensibus Januar. & Febr.
583. 593. contingentibus. c. IV. de festis Martii & Aprilis; c. V. mensis Maji;
598. 612. 623. c. VI. Junii & Julii; c. VII. Augusti; c. VIII. Septembris & Octobris;
635. 640. c. IX. Novembris & Decembr. & c. X. referendo singulares quasdam
aliquorum monachorum consuetudines, quæ hoc in libro exciderunt.
- Libro V. explicat ritus incertis temporibus contingentes, & c.
I. quidem receptos in Electione Abbatis aut Prioris; c. II. in Novitiis
644. 688. ad habitum recipiendis. C. III. docet, qua Novitiorum tempore proba-
678. tionis disciplina. C. IV. qua Novitiorum benedictio seu professio. C. V.
683. 703. qualis puerorum oblatio & disciplina. Ubi hoc ab eo traditum non
711. omitemus, non loqui unquam alterum ad alterum, nisi petita licen-
tia a Magistro, & audientibus omnibus, qui in scholis sint: nec surge-
720. re de suis sedilibus, nisi iustos. C. VI. scribenda ei ministrat Custodia
723. juvenum; C. VII. consura & rusura fructum; ubi Salmasii sententiam
in prolixa & erudita de Casarie & Coma epistola, negantis antiquos
734. monachos attonfos fuisse, refellere nititur; ac subjungit quasdam de
barba monachorum, quam veteres in oriente aluerint, in occidente
raserint, & inter alia e narratione Martyrii S. S. triginta octo mona-
chorum in Ionia sub Copronymo Imperatore, refert his barbam
pice illitam exustam: nec tamen dissimulat, quosdam in occidente
735. etiam promissam barbam gestasse. C. VIII. Argumentum eî laboris
est Ordo ad visitandos infirmos de vita periclitantes atque ad mortem
761. 776. tendentes; C. IX. modus adjuvandi infirmi ad mortem. C. X. sepultura
veterum monachorum, de qua evolvens ordine omnia, ex Vita S. Pa-
814. chomii hoc inspergit, cujusdam fratris funeri obviam hunc factum.

præcepisse defuncti vestimenta splendida, quibus indutus fuerat, auferri, quæ coram omnibus fecerit exuri; & cum de loculis Monachorum ligneis, lapideis, marmoreis, plumbeis dixisset, Herkenpertum tradere ait, Carolomanni corpus in locello aureo a germano suo cum aliis muneribus ad monasterium in Casino remissum: nec diffitetur, Angelum de Nuce prodidisse, Carolomanni hujus ossa sub ara maxima inventa esse in urna onychina. C. XI. de sepultura Monachorum extra monasterium morientium & hospitum sollicitus est; C. XII. de sepultura Abbatis; C. XIII. de suffragiis pro defunctis, deque societibus apud veteres monachos; C. XIV. de sepultura secularium in monasteriis; C. XV. de susceptione in ista Principum aliorumque illustrium virorum; C. XVI. de variis Monachorum processionibus, maxime reliquiarum extra monasterium; C. XVII. de fratribus in viam directis, seu peregre abituris; C. XVIII. de locutione per signa; cujusmodi pleraque ridicula contra Erasimum, quem perpetuum Monachorum sigillatorem vocat, aliosque ejusdem mentis homines, qui etiam hac nostra ætate illa, tanquam histrionum gestulationes, reprobaverint atque damnaverint, tuerur. In Capite postremo XIX. *varii de diversis rebus ritus ab eo representantur, & adhibendi præprimis a nocturna illusionè pollutis, item tonitrua audientibus*, paucique alii. Sequuntur Indices deinde, primo quidem onomasticus, voces exoticas aut minus usitatas explicans, moxque alius rerum, & sic totum Opus, monachis forte gratius, quam doctioribus extra cœnobîa, finem invenit. Sed illi quoque dicta sibi sciunt illa Thomæ a Kempis de Imit. Christi, L. I. c. 17: habitus & tonsura modicum confert; sed mutatio morum & integra mortificatio passionum, verum faciunt religiosum.

823.

818. 834-

851.

853.

859.

872.

881.

ÆNEÆ SILVII EPISCOPI SENENSIS, POSTEÀ PII PAPÆ II, Historia Rerum FRIDERICI TERTII IMPERATORIS, ex MS. optima nota nunc primum edita, cum specimenne Annotationum Jo. Henrici Boecleri in eandem. Accesserunt Diplomata & Documenta varia, rebus Friderici III. illustrandis: ut & Figura, Imagines, Nummi &c.

K

Argento-

Argentorati, typis & sumptibus Josiæ Stædelii, & Joh. Friderici Spoor. Anno M. DC. LXXXV. fol. Constat 22 Alph.

& 2. plag.

Dudum Opus hoc molitus est celeberrimus *Bœclerus*, Vir ad dignitatem atque gloriam literarum natus, ad quem MS. codex elegante in membranis manu descriptus, ab hæredibus Friderici Reichardi Mockelii, Legati Suedici, qui eum a Bernhardo Duce Vinariensi, cui in Brisfaci expugnatione fuerat oblatu, dono acceperat, pervenit. Et sperabat ille quidem, non parvam se apud prudentes harum rerum æstimatores initurum esse gratiam, præcipue si præter *Annotationes historicas*, quibus Silvium illustrare conabatur, per annorum quinquaginta trium, quibus Fridericus imperavit, decursum, *Unversalem* a se contextam *Historiam* subjungeret, & quæ dicta ibi essent, variis a Friderico Principibus ac Statibus Imperii concessis *diplomatibus ac documentis publicis* confirmaret, tum *nummis* insuper, *figuris* atque *imaginibus* adjectis ulterius dilucidaret. Verum dum Viennensis, ille codicis, ab Auctore ipso, uti fertur, scripti, actorum etiam ac monumentorum aliorum, ad illius temporis statum pertinentium, inspectionem propiorem a Lambecio promissam expectaret, primum omnium Historiæ contextum, ex codice suomet descriptum, prelo commisit, Operis autem integri titulum Catalogo Francofurtensi A. 1669. inseri curavit, annotationibus interim suis historicis sedulo intentus. Cumque mora longior fieret, Diplomata interea atque Documenta Friderici varia, maximam partem antea inedita, typis tradidit; figuras præterea sigillorum, ut & sepulchri Imperatorii imagines, ac nummos varios in æs incidi jussit. Sed cum eorum, quæ Vienna expectabantur, spes omnis decollasset, diu ab Opere cessatum, tandemque Bœclerus ipse laudatissimo Operi esset immortalus, ejusdem curâ ad *Ulr. Obrechtum* devoluta videbatur. Qui & suscepisset id negotii, nisi alia impedimenta ac negotia objecta illud disturbassent. Sua for tamen interim editoribus extitit, ut Scriptores aliquot, ad Historiam Germanicam pertinentes rariore, huic Operi conjungerent; quod etiam nunc factum esse indicat, cui labor iste cessit, celeberrimus *Kulpisius*, qui præter ea, quæ jam enarravimus, plura de totius instituto Operis æculantes est præfatus.

Tri-

Primum ergo in hac collectione locum tenet *Aenea Silvii Historia Frederici III. Imperatoris*, cui *Specimen Annotationum Bæclerianarum* XXVI. capitibus distinctum, statim est subiectum. Jussit hic Imperator laudatissimus (quem *Tertium* constanter vocat *Silvius*, cujusque nomen in diplomatis, actisque etiam ac monumentis publicis sic appellari solet; ut eorum malit in hoc Opere auctoritatem sequi *Bæclerus*, quam cum aliis *ἀνεπίσημοι* ista meditantibus, *Quartum* cum aut *Quintum* nominare) *Aenam Senensem* tum *Episcopum*, ac *Legatum summi Pontificis*, & *Consiliarium Cæsaris* interiorem, bellum istud, quo se reducem ex Italia, post susceptam Romæ coronam, & matrimonium cum *Leonora Lusitana* initum, *Austriaci*, juncto cum *Bohemis*, *Hungaris*, *Moravis* foedere, A. 1452. adorti erant, scribere. Ipse ut mandato Imperatoris morem gereret, non bellum hoc tantum, sed *integram Frederici Historiam*, & qua per totam Europam memoratu digna in id tempus congruerent, hoc opere complecti instituit. Cur autem longius non sit progressus, quam ad motus Hungaricos, secretiorem forte causam idem *Bæclerus* suspicatur, notatque insuper, principium hujus Operis non repeti vel a *nativitate Frederici*, vel ab *exordio imperii*, sed a *coronatione Italica & matrimonio* quaesito, quæ in annum demum imperii undecimum incidunt. Nec minus illud etiam ex *Lambecii* quadam ad se *Epistola*, quam integram exhibet, observat, *Aeneam* Opus hoc *Historiam Rebellionis Austriacorum contra Imperatorem Fredericum III.* voluisse inscribere, ne vero odium eorum atque arma in se converteret, *sententiam mutasse*; *Cassinianum* denique sub *Austria* etiam titulo aliquoties citasse.

pag. 121. 122.

123.

Præmittit *Silvius* *Historiæ suæ* prolixam satis *Austriæ* descriptionem, & *Vienæ* imprimis, tanquam ejus capitis, cujus nomen, situm, *Academiam* & rerum omnium ubertatem, virtutes etiam ac vitia, aliquot paginis accurate persequitur. Quas in *Historia Austriæ* *Teutonico sermone* conscripta, de primis *Austriæ* incolis, quasi *Gentiles* si primum *Abrahæ* temporibus, mox *Judæi*, ac demum *Christiani* fuissent, opiniones falsas ac ineptas fovemat *Anonymus*, summo studio refellit, ut mirum adeo sit, *Cassiniæ* aliquando, referente sic *Bæclero*, fabulam pro vera habitam. *Ottonem* *Episcopum Frisingensem*, patre *Leopoldo Marchione Austriæ* natum, insigni ornatu elogio, dum eum, licet fratris nepotisque, qui *Romanorum Pontificum* ho-

pag. 3.

124.

10.

pag. 10.

126. 1.

13.

17.

stes fuere, gesta memoriz traderet, ita tamen historiae legem servasse
ait, ut neq; cognatio veritati, nec cognationi veritas officeret. Persequi-
tur deinde litem illam, inter Henricum Marchionem Austriae, & Hen-
ricum Bajoariae Ducem, Lotharii ex filia nepotem, de regione divi-
denda natam, quam Fridericus Imp. his conditionibus diremit, ut
Henricus Saxo Bajoariam, e qua pater ejus propter rebellionem pulsus
a Conrado Rege fuerat, reciperet; Henrico vero Marchioni terra o-
mnis, quae intra Ennum atque Anasum fluvios tum erat, a Bajoaria dire-
pta atque Austriae adjuncta, perpetuo jure possidenda traderetur; ne
vero major alter altero ex litigatoribus videretur, ipse Austriae pro-
vinciam ad Ducatus eminentiam eveheret, terramque istam magnis
ac singularibus privilegiis, quae ibidem longo ordine enumerat, hone-
staret. Ac dederat jam ante quidem Henricus IV. Imp. Arnelto
Austriae Marchgravio literas, in quibus *Julii Caesaris*, *Claudius*que
Neronis privilegia referebantur; at iis tamen omnem fidem abro-
gat *Aeneas* noster, cumque eo etiam *Baelerus*, nisi quod hic Frideri-
cum III. Imp. A. 1442: in confirmatione privilegiorum Austriaco-
rum, disertis verbis Jul. Caesaris & Neronis literas, quarum nullam
profus mentionem Fridericos atque ceteros post Henricum IV. Im-
peratores fecisse scripserat *Aeneas*, nominasse asserat, ipsiusque com-
menti propagationem non malignitati, sed rudioribus potius seculis
imputandam credat. His ita expositis amplam de Fridericis histori-
am intexit, tum quod Suevicus Austriacusque sanguis in Friderico I.
fuerit conjunctus, tum quod Latini Scriptores eorum originem attingere
non soleant. Nempe Fridericus Antiquus Baro sive Comes Ho-
henstauffensis filios reliquerat *Fridericum* & *Conradum*, quorum ille
fortiter rem gessit contra hostes avunculi sui, Imp. Henrici IV.
quem *tertium Aeneas* vocat, Lotharium scilicet Imperatorem, &
Henricum Bajoariae Ducem, affinem suum; hic autem post Lotha-
rium Imperator factus, cum expeditionem Asianam satis partim
prosperis suscepisset, ab ea redux non sine opinione accepti veneni
diem obiit. Ex his fratribus Fridericus itidem reliquerat Fridericum
filium *Luscum* alioquin appellatum, ex quo denique *Fridericus*
ille *Barbarossa*, qui Conrado in imperio successit, natus. Cujus dum
electionem atque gesta memorat *Aeneas*, simul famosissimae illius fa-
ctionis *Guelforum* ac *Giballinorum* nomina ac origines explicat, eo-

que Fridericum consilio potissimum electum indicat, ut Guelforum Gibellinorumque sanguine prognatus pacem aliquando Germaniæ daret. Quamquam eo ille rem perducere haud potuit, quin sæpius hæc lites recruderint, & novas turbas toti postmodum Germaniæ Italiæque concitarint. Friderico hoc obscura & ignobili morte in fluvio, quem Cydnum fuisse noster conjicit, dum aqua corpus ablueret, extincto, filius *Henricus VI.* Imperator designatus, suavisu Cœlestini Pontificis uxorem duxit *Constantiam* Rogerii Siciliæ Regis filiam, ex qua præter spem omnium (erat quippe jam natu grandior, quam ut parere posse videretur) *Fridericum* filium sustulit. Sed non ita multo post, dum Messanæ expeditioni navat operam, morbo correptus moriens magnis ausis cursum abstulit. Inde nova discordiarum semina, cum alii ex Electoribus Ottonem Saxoniarum Ducem, Henrici fratrem, alii Philippum legerent. Utrique suaderant auxilia. Et *Otto* quidem ab Innocentio III. Pontifice Aquisgranensi coronatus, ceterum a *Philippo*, cui nec ipsi tamen imperium fuit diuturnum, brevi post oppressus. Hinc ad *Ottonem* iterum imperium pervenit, qui cum ab eodem Innocentio juramentum violati postulatus, dejectusque fuisset, *Fridericus* denique II. Henrici VI. filius, post decem veluti annorum interregnum, felicioribus auspiciis Imperator fuit designatus. Multum vero ille a Pontificibus exagitarus (nam paullo durius de illo *Æneam* judicasse, satis probat *Baclerus*) demum vel Panormi obiit, vel a Manfredi, ex concubina filio, fuit suffocatus. Jamque Electores, vivo adhuc Friderico, *Henricum* Thuringiæ Landgraviæ Alemannorum Romanorumque Regem creaverant, hocque mortuo, *Guilielmo* Comiti Hollandiæ, neglectis Friderici posteris, imperium tradiderant. Interea *Conradus*, Friderici ex Jole prima conjuge filius, paternam in Germaniâ hæreditatem sibi vendicabat, sed parvo interjecto tempore, incertum an Manfredi scelere, *Conradino* Henrici fratris, aut, quod contra *Silvium Baclerus* probat, proprio filio testamento hærede relicto, e vita discedebat. Magnas interim *Manfredus* turbas dabat in Italia, præcipue cum *Guilielmus* Imperator in prælio adversus Frisones oecubisset, donec tandem ipse quoque a Carolo Andegavensi, Regis Franciæ consobrino, infausto victus prælio periret, Siciliæque regnum una cum vita amitteret. Equidem id *Conradinus*,

pag. 27. 28.

141.
32.

33.

142.
34. 35.

pag. 37. 38. tanquam justus hæres, modis omnibus recuperare nitebatur, sed infeliciter cum Carolo congressus, captus, &, nefandum dictu! carnicis manu, publico in loco, inspectante omni plebis multitudine, crudeliter est obtruncatus.

42. 43. His ita prolixè satis enarratis, nunc e diverticulo in viam redit Silvius, & post jubilæi, a Nicolao V. celebrati, inque eo Bernardini Senensis inter Sanctos factæ relationis recensum, tum & insignem Joh. Capistrani collaudationem, de *Friderici III.* cum *Leonora* Eduardi filia, Alphonsi Regis Arragoniæ sorore natu majori, inito conjugio, profectioque ejus in Italiam ad obtinendam ibi a Pontifice coronam agit. Itineri post Bohemorum tumescèntes animos repressos accingebatur Imperator, & jam in eo totus erat, ut sponsam, quæ ibidem præsto ad futura credebatur, amplecteretur, cum subito ab *Ulrico* quodam *Eizingero*, Alberti ante Fridericum Cæsaris consiliario redituumque cameræ præfecto, homine factioso atque potenti, atque ob non præstitam castris alicujus, quod de *Lapide timoris* appellabant, venditionem tum irarum pleno, novæ machinationes sunt inventæ, quæ misere turbarunt Austriam, & omnium, quæ contigerunt postea, malorum radix atque origo fuerunt. Timebant Itali adventum Cæsaris in Italiam, & gravem sibi hunc futurum, haud obscure ominabantur. Jamque eo rem perduxerant, ut Nicolaus Pontifex, sibi suisque metuens, itineris dilationem Friderico per Legatos suaderet; quam tamen postea sententiam, ab *Aenea* certiora literis edoctus, mutavit. Fridericus ergo, qui jurejurando sibi Viennenses obnoxios, Austrialesque omnes obligatos fidelitate norat, haud arbitratus rebellionem posse locum patere, intrepide pergebat. At *Eizingerus*, absente Cæsare, commodum adesse tempus ratus, quo coacta perficeret, socios adfiscere, conventus instituere, & de abjiciendo Cæsaris regimine, cum plerisque Austriæ nobilibus consultare. Causam prætextebat, *Ladislauum* puerum, Hungariæ Regem, cujus tutela Friderico erat demandata, contra testamentum Alberti regno avito excludi, cui Austriæ possessio jure optimo competeret. Nec deerant, qui Cæsari suaderent, ut omisso tantisper itinere Romano, Viennam repeteret, & tuta omnia post se relinqueret; qui vero fatuus existimabat perdere tutelam *Ladislai*, quam coepta tanto apparatu, & fortasse vix unquam resumenda relinquare. Interim conventura

Viennæ

Viennæ agunt conjurati, Ladislaum in libertatem vindicandum, Fri- pag. 57.
 dericum Austria excludendum decernunt. Imprimis Ciliz Comi- 55.
 tes, quorum scelera aperte describuntur, his se adjugebant, & clan-
 destinis machinationibus animos eorum, qui Cæsareas adhuc tue- 67.
 bantur partes, abalienabant, imo fœderi, quod cum Cæsare olim
 inierant, prorsus renunciabant, cum Imperator Italiam cum Ladis-
 lao intrans ingenti gaudio summaque reverentia undique excipere- 62. 64.
 tur. Qua occasione Silvius præcipuarum Italiz urbium, Bono- 65.
 niz, Senarum ac Florentiz, ut & navigationis periculossimæ a Cæ- 69.
 sare sponâ susceptæ, juramenti denique, a Friderico Præfule Rom-
 ano Senis præstiti, historiam inserit. Sentiebant autem conjurati,
 Imperatorem, ubi Pontifice coram loqui foret datum, opem ejus
 haud dubie imploraturum, indeque antevertere ipsum, missis legatis,
 qui de suis actionibus Pontificem redderent certiozem, studebant, 71.
 qui tamen, antequam, quo destinarent, pervenissent, intercepti, liti-
 ris amissis, satis habuerunt, si salvi esse possent. Cæsar, excepta Senis 75.
 Leonora, intrepidus Romam pergebat. Quam cum intrasset, Pon- 77.
 tificis exosculatus pedes, pompa ingenti, nec minori comitate exce-
 ptus biduum ibi substitit, eodem, quo Nicolaus quondam, die co-
 ronam accepturus. Sed & interim de motibus Australium perfidi- 78.
 aque ad Pontificem detulit, & Longobardici insuper regni insignia,
 invitis licet atque multum reclamantibus Legatis Mediolanensibus,
 obtinuit. Insuper hic nonnulla *Aneas noster de Coronis Imperato-* 79.
ris, quarum nullum omnino certum numerum, tres autem illas vul-
 go triplieis metalli creditas, omnes esse aureas, compertum se habe-
 re scribit. Nec Romanorum Regem aliquem, sed Teutonicorum, 80.
 potius dicendum, ipsamque Carolum M. qui primus Germanorum
 suscepit imperium Romanorum, non Regem, sed Imperatorem Au-
 gustum vocatum, asserit. Tum prolixis verbis ritus inaugurationis
 solenniores, Cæsarisque postea Neapolim profectionem, quamque 82.
 laute ibi ab Alphonso Rege, Leonoræ avunculo, una cum Imperatri-
 ce exceptus, matrimoniumque more patrio consummatum fuerit, 84.
 enarrat. Fuerant interea, dum Cæsar abesset, qui Ladislao Regi,
 Romæ apud Pontificem relicto, fugam celerem persuaserant, quæ
 tamen mox detecta provida Nicolai cura impediabatur. Atque ita 85.
 Ro- 86.

pag. 90.

Romam Fridericus rediens, & jam discessum meditans petebat, uti communem expeditionem militarem adversus infideles Pontifex indiceret. Quam cum curæ sibi fore, respondisset Nicolaus, & reliquos Christianæ Principes Religionis consulendos primum dicitasset, placide dimissus Roma abiit.

91.

Ceterum non ut in Italia, ita in Germania quoque res tranquillæ Cæsari fuere. Namque Australes, duce *Ulrico* Ciliæ Comite, cum Moravis atque Hungaris amicitiam fecerant, jamque juncto foedere Legatos miserant, qui *Ladislaum* denuo deposcerent, aut si nollet reddere, bellum indicerent. Neque hoc satis. *Ladislaum* ipsum,

92.

aliquoties in suas pertrahere partes, secumque abducere irrito successu conabantur; nisi quod illud jam persuaserant, ut literis Legatisque ad Pontificem missis Australes refacrari, seque in regnum peteret restitui.

98.99.

Quæ tamen legatio, nequicquam mutato Pontifice, & ipsa frustra fuit. Reverso autem in Germaniam *Friderico*, primus omnium *Job. Neiper- gius* Consiliarius, quem unum Cæsar ex Rectoribus in Austria reliquerat, occurrit, resque turbulenta non nisi gladio compecti posse confirmat, suadetque; uti interdicit Australibus, ne argentum a conjuratis ipsis imperatum solvant. Quo consilio probato, Imperator ad *Novam*

100.

102.

Civitatem pergit quam celerrime, equitum quatuor millia, peditumque non parvum numerum conducit, *Georgium*, Bohemiæ Gubernatorem, in partes trahit, priorque in armis exercitum, quam Australes, habet. In eo tamen visus est peccasse *Æneæ*, quod per diversa milites castella distribuerit, neque statim hosti obviam processerit, cum uno ictu potuisset omnes ejus opes prosternere. Interim *Ei-*

103.

107.

110.

112.

113.

zingerus Ort castellum in Austria munitissimum, vi captum, diripit, incenditque. Idem Cæsareani faciunt, aliis quibusdam ultra Danubium munitionibus fortiter expugnatis. At vero, ubi *Henricus de Ross* ex Bohemia cum peditibus octingentis, equitibus ducentis Australibus venisset subsidio, hi jam recto itinere *Novam Civitatem* petentes, eam ancipiti eventu oppugnabant. Aliquoties induciæ petitæ; Cæsar ipse ad colloquium egressus; de conditionibus non conveniunt. Neque videbatur inter eos concordia sanciri posse, nisi *Ladislaus* Australibus concederetur. Dubius ergo animi *Fridericus*, ac licet in propinquo jam adesset *Georgius Poggiebracius*, auxilium

116.

laturus

Iaturus Cæsari, pacem bello præferens, puerum dimittit, qui incredibili totius populi lætitia Viennam mox deductus, inque regio collocatus solid. Friderico nihil eorum, quæ promissa fuerant, præstitum.

Pag. 118.

Atque hic ad motus denique Hungaricos pervenit Silvius, ita tamen, ut in recensendis iis, uti supra dictum, pene sub initia consistat, totumque Opus insperato abruptat. Huic autem addita comparent *Diplomata & Documenta varia*, *Figura* itidem, *Nummi* que ac *Imagines*, quæ rebus Friderici III. illustrandis inservire, & stylum insuper curiæ istis temporibus usitatum edocere queant.

Hæc jam dicta insequuntur *Poëta anonymi Annales de Gestis Caroli Magni*: Ejusdem *Vita a Monacho*, uti videtur, *Cænebii Egolesimensis S. Eparchii* ex Annalibus illis plebejo & rusticano sermone compositis, quos & Reghino Abbas Prumiensis ad A. DCCCXIV, secutum se ait, nonnullis interpolatis, quibusdam etiam additis, descripta: *Thegani Chorepiscopi Trevirensis Opus de Gestis Ludovici Pii Imperatoris*: *Nithardi, Angilberti filii, Karoli M. Imp. ex Bertha filia nepotis, de Dissensionibus Filiorum Ludovici Pii* ad annum usque DCCCXLIII. libri quatuor: *Ludovici Germaniæ Regis, Pii filii, Diploma* Ratoldo Argentoratensi Episcopo datum: *Formule fœderis Ludovici Germania, & Caroli Gallia Regum, Pii filiorum*, quod apud Argentoratum A. C. DCCCXLII percussum est; utriusque linguæ monumentum, ex Archetypis restitutum & *παροξύντως* notis expositum, studio *Marquardi Freberi*: *Erckenbaldi Episcopi Argentinensis sub Ottone M. de Antecessoribus suis in Episcopatu Carmen*, ex Codice Biblioth. Augustanæ: *Alberti Abbatis Stadenensis Chronicon* a condito orbe usque ad A. C. 1256, cum appendice Genealogica: *Martini Poloni Chronicon Romanorum Pontificum & Imperatorum*: & *Andrea Presbyteri Ratisbonensis Chronica de Principibus Terra Bavarorum*, cum notis *Marq. Freberi*. Ut adeo, quod in titulo habetur, *vicem voluminis Rerum Germanicarum novi præstare hoc Opus possit*. Denique agmen claudunt *Indices* duo: alter *Diplomatum* Friderici III. variorumque Documentorum eo pertinentium; alter *Rerum & Verborum* amplissimus, qui cupidi Lectoris desiderium non poterunt non explere.

צִיּוֹן אֶל עַם גּוֹר

Tumulus Tridentini Concilii, juxta ejusdem Anatomem, seu Sceleton antehac exhibitum,
noviter erectus.

Figuri, apud Davidem Gesnerum A. 1690. in 4.
Constat 14. alphab. & 4. plagulis.

CUM D. Augustino Reding, Abbati Einsidensi, adversus Joh. Henrici Heideggeri Anatomem Historico-Theologicam, secundo supra septuagesimum hujus seculi anno in dias luminis auras emissam, calamum stringere, atque exactis duodecim annis quinque grandia volumina typis divulgare, visum fuerit; suarum partium esse judicavit celeberrimus Heideggerus, scriptum suum contra eruditissimi Antagonistæ insultus defendere. Quamvis autem D. Reding in suis libris tum historiam Concilii Tridentini, tum dogmata ab eodem definita, adversus ea, quæ utrorumque integritatem & veritatem oppetierant, vindicare aggressus sit; placuit tamen Heideggero, tantum ea, quæ pro horum veritate in medium adducta sunt, ex professo discutere, judicanti necessum esse, ut quicquid de historia ejusque fide & integritate fiat, religio saltem, dogmatum veritate constans, tuta in arce collocetur, nec de fore Herculem alium ætate & ingenii vigore florentiorem ac præfidiis monumentorum instructiorem, quæ Pallavieinum, ex cujus historia omnia sua fere hausit. Redingius, sit refutaturus. In eo itaque omnis ejus labor fuit occupatus, ut quæ pro fidei Tridentinæ articulis propugnandis, prolixè admodum in medium attulit Antagonista, in pauca verba coarctaret, atque dilucidius proponeret, & nervose insimul ac solide discuteret. Cumque Anatomes ipsius exemplaria pridem distracta fuerint, eam grandiori paulo caractere denuo repræsentare, & novas accessiones minoribus litteris exprimere consultum duxit, ac præter præfationem Anatomæ Concilii Tridentini antehac præmissam, novam benevoli lectoris oculis exhibere voluit. In qua Anatomes Historico-Theologicæ Concilii Tridentini expositis factis, institutum suum novum pandit; de tumulando Gogo Prophetiam eidem accommodat; Pa-
patus

patu Tridentini arcana referat; denique Sfortiæ Pallavicini tum Historiam Concilii Tridentini, tum pseudopoliticam religionem, quam putat, depingit. Opus ipsum in duos tomos dispescitur, & quidem prior sessiones XVI. Concilii priores, Pontificibus Paulo III. & Julio III. celebratos; posterior autem sessiones IX. Concilii posteriores, Pontifice Pio IV. habitas, exhibet. Uterque autem octuplici indice, quem Cl. Viri Friderici Utzingeri, Collegii Alumnorum Palæoparthenii Ephori, industria acceptum refert Heideggerus, non sine ingenti lectoris commodo exornatur. Ad Anatomes suæ calcem, Jacobi Augusti Thuani Historiam Concilii Tridentini, in Operum Thuani editione prima aliisque sequentibus plane omissam, in Aurelianensi autem extrema & potissima parte mancā mutilamque; nunc vero ex MS. plenius & accuratius erutam adjecit clarissimus Heideggerus, ut tum instituto suo rectius serviret, tum bene, quoque mereretur de iis, qui Operum Thuani hanc adeo præclarā mantissam jure desiderant.

**30 ANNIS TRITHEMII ANNALIVM HIRSAV-
giensium Tomi II. Complectentes Historiam Franciæ & Ger-
mania, Gesta Imperatorum, Regum, Principum, Episcoporum,
Abbatum, & illustrium Virorum. Nunc primum e Ma-
nuscriptis Bibliotheca Monasterii S. Galli
editi.**

Typis ejusdem Monasterii S. Galli, Anno 1690. in fol.
Constant Alphabetis 14. & plag. 13.

JOannes Trithemius, Ordinis Divi Benedicti, ac Spanheimensis primum Monasterii, dein Herbipolensis ad D. Jacobi Abbas, natus in pago Tritenheim prope Mosellam, Kal. Februarii, A. C. 1462, & d. 13. Decembris A. 1516. (tamen quidam annum 1519. hęc nominent,) defunctus, vel e solo Scriptorum Ecclesiasticorum, quem edidit, Catalogo clarum satis inter Eruditos nomen obtinuit. Sed præter hunc scripta quoq; alia autorem eum agnoscunt, quorum catalogus ejus quidem Polygraphiæ præfixus est, sed is ab aliena manu; fidemque adeo majorem ille meretur, qui ab ipsomet sub calcem hujus, quod jam recensemus, Operis annectitur. In eo siquidem.

dem non solum libri ejus de illustribus Viris Ordinis Benedictini, Spanheimense item Chronicon, Steganographia, & Epistolæ, sed plura etiam minoris ponderis Opuscula comparent, quæ partim jam in plerorumque manibus versantur, partim adhuc inedita, aut certe non ubivis obvia, delitescunt. Cæterum non defuere, qui, quod Autor hic partam eruditione sua gloriam illicitis Magiæ studiis multum obfuscaverit, probare annisi sunt. At ipse tamen, in peculiari adversus Carolum Bovillum vindicatione, intentati hujus criminis suspensionem omnem abs se amovit; quemadmodum & Tomo II. hujus Operis p. 288. ab eo se alienissimum profitetur: quam rem nos aliis examinandam merito committimus.

Annales vero præsentis reliquis ipsius scriptis palmam omnino dubiam reddere videntur; quandoquidem in eos aliquot annorum industriam plane singularem impendit, nec ulli pepercit operæ, quo exactam pro suo instituto Historiam literis consignaret. Et vice quidem duplici eundem scribendi laborem adortus est, dum primum ab A. C. 838. usque ad A. 1370. narrationis filum pertexuit, ac deinde priores schedas denuo excutiens, non parum eas undique adauxit, quin & integri pæne sesquiseculi historiam superaddidit, colophonem in A. 1513. toti Operi imponens. Illa autem imperfecta compositio in lucem quondam prædixit, Marquardo Frehero accurante, qui eam in Bibliotheca Palatina repertam, A. 1601. typis Wecheliani Francofurti curavit imprimi. Nec applausu certe caruit apud Viros quoscunque doctissimos, qui ejus autoritate admodum, frequenter usi sunt, tantoque magis exoptarunt, ut totum Opus aliquando compareret, quod vel quadruplo auctius futurum sibi pollicebantur. Latuit hoc per tempus bene longum intra solos cœnobii Hirsaugiani parietes, exortisque belli turbis, mox (ut præfatio ab Editoribus præmissa docet,) ad Weingartense monasterium, mox ad Sangallenses in Helvetia, tandemque ad Blumeneggense castrum translatum fuit, ac certissimam ruinam, absumente ibi cuncta incendio, tunc subisset, ni monasterii S. Galli incolæ, cum apud eos adhuc detineretur, provide id descripsissent; e quorum etiam apographo nunc demum id cum Eruditis aliis communicatum est.

Initium ab ipsa Monasterii Hirsaugiensis fundatione capitur, quam per Erasmodum quendam, Comitem Calbensem, ejusque filium,

filium Nottungum, Vercellensis Ecclesie Episcopum, anno Christi octingentesimo coeptam asserit. Et occasione quidem reliquiarum Aurelii Armeni, Rhedicianorum olim Præfulis, quas ab ArchiEpiscopo Mediolanensi acceperat Nottungus, & ideo in patriam secum asportaverat, ut, quo in loco eadem condendæ essent, ibi monasterium simul exstrueretur. Nec difficulter petitis ejus pater annuit, præsertim cum ab eo opes haud mediocres hunc in finem reciperet, octennioque præterlapso tota monasterii structura fuit consummata, & accessit mox e cœnobio Fuldensi cum Abbate uno Monachi quindecim, post factam a Moguntino Præsule, Otgario, dedicationem, monastica ibidem conversationi auspicia dederunt. Quæ singula postquam enarravit Trithemius, & memorati jam Aurelii vitam atque obitum recensuit, ad ipsos istius monasterii Abbates se confert, moresque ac res gestas singulorum, prout sibi invicem successere, commemorat, a primo eorum, Lutberto, usque ad quadragesimum secundum, Johannem Hasmannum, progrediens. Quoniam autem Erasfridum fundatorem semel constituit, non potest, quin ad A. 1039. delatus, eorum sententiam operose refutet, qui deum ab Henrico III. Imperatore monasterii initia derivant, & idcirco, quæ Godofredus Viterbiensis una cum aliis eundem secutis hanc in rem notavit, Tom. I. p. 175. sp. per aliquot argumenta interverrit, originem ejus multo antiquiorem vindicans. Equidem ab anno post fundationem centesimo sexagesimo tertio, per quatuor & sexaginta succedentes, desolatum istud jacuit, sed facta tandem per Adelbertum, Odmitem Calbensem, restauratione, cum privilegiis ab Henrico IV. Imp. collatis, & per Gregorium VII. Pontificem confirmatis, novas etiam vires floremque constanissimum recepit, adeo, ut pluribus subinde monasteriis, quæ longo ordine Trithemius Tom. I. p. 1267. & seqq. recenset, primos e monachis suis incolæ transmiserit.

Neque tamen intra angustos unius monasterii cancellos ita se concludi calamus Autoris nostri passus est, quin paulo evagaretur liberius, & quæ per istud temporis spatium, sæculorum fere septem decursum complectens, passim alibi contingere, pari studio memorie posteritatis commendaret. Præcipue autem Germaniæ nostræ Historiam prosequitur; ad exteras nationes haud facile, nisi aliquan-

dem non solum libri ejus de illustribus Viris Ordinis Benedictini, Spanheimense item Chronicon, Steganographia, & Epistola, sed plura etiam minoris ponderis Opuscula comparent, quæ partim jam in plerorumque manibus versantur, partim adhuc inedita, aut certe non ubivis obvia, delitescunt. Cæterum non desuere, qui, quod Autor hic partam eruditione sua gloriam illicitis Magiæ studiis multum obfuscaverit, probare annisi sunt. At ipse tamen, in peculiari adversus Carolum Bovillum vindicatione, intentati hujus criminis suspensionem omnem abs se amovit; quemadmodum & Tomo II. hujus Operis p. 288. ab eo se alienissimum profitetur: quam rem nos aliis examinandam merito committimus.

Annales vero præsentis reliquis ipsius scriptis palmam omnino dubiam reddere videntur; quandoquidem in eos aliquot annorum industriam plane singularem impendit, nec ulli pepercit operæ, quo exactam pro suo instituto Historiam literis consignaret. Et vice quidem duplici eundem scribendi laborem adortus est, dum primum ab A. C. 838. usque ad A. 1370. narrationis filum pertexuit, ac deinde priores schedas denuo excutiens, non parum eas undique adauxit, quin & integri præsesquiseculi historiam superaddidit, colophonem in A. 1513. toti Operi imponens. Illa autem imperfecta compositio in lucem quondam prodit, Marquardo Frehero accurante, qui eam in Bibliotheca Palatina repertam, A. 1601. typis Wecheliani Francofurti curavit imprimi. Nec applausu certe caruit apud Viros quoscunque doctissimos, qui ejus autoritate admodum frequenter usi sunt, tantoque magis exoptarunt, ut totum Opus aliquando compareret, quod vel quadruplo auctius futurum sibi pollicebantur. Latuit hoc per tempus bene longum intra solos cœnobii Hirsaugiani parietes, exortisque belli turbis, mox (ut præfatio ab Eruditoribus præmissa docet,) ad Weingartenense monasterium, mox ad Sangallenses in Helvetia, tandemque ad Bleimeneggense castrum translatum fuit, ac certissimam ruinam, absente ibi cuncta incendio, tunc subiisset, ni monasterii S. Galli incolæ, cum apud eos adhuc detineretur, provide id descripsissent; e quorum etiam apographo nunc demum id eum Eruditis aliis communicatum est.

Initium ab ipsa Monasterii Hirsaugiensis fundatione capitur, quam per Erastridum quendam, Comitem Calbensem, ejusque
 filium,

filium Nottungum, Vercellensis Ecclesie Episcopum, anno Christi octingentesimo coeptam asserit. Et occasione quidem reliquiarum Aurelii Armeni, Rhedicianorum olim Præsulis, quas ab ArchiEpiscopo Mediolanensi acceperat Nottungus, & ideo in patriam secum asportaverat, ut, quo in loco eadem condendæ essent, ibi monasterium simul exstrueretur. Nec difficulter petitis ejus pater annuit, præfertim cum ab eo opes haud mediocres hunc in finem reciperet, octennioque præterlapso tota monasterii structura fuit consummata, & accersiti mox e cœnobio Fuldensi cum Abbate uno Monachi quindecim, post factam a Moguntino Præsule, Otgario, dedicationem, monasticæ ibidem conversationi auspicia dederunt. Quæ singula postquam enarravit Trithemius, & memorati jam Aurelii vitam atque obitum recensuit, ad ipsos istius monasterii Abbates se confert, moresque ac res gestas singulorum, prout sibi invicem successere, commemorat, a primo eorum, Lutberto, usque ad quadragesimum secundum, Johannem Hafmannum, progrediens. Quoniam autem Erlafridum fundatorem semel constituit, non potest, quin ad A. 1039. delatus, eorum sententiam operose refutet, qui demum ab Henrico III. Imperatore monasterii initia derivant, & idcirco, quæ Godofredus Viterbiensis una cum aliis eundem secutus hanc in rem notavit, Tom. I. p. 175. sp. per aliquot argumenta interverrit, originem ejus multo antiquiorem vindicans. Equidem ab anno post foundationem centesimo sexagesimo tertio, per quatuor & sexaginta succedentes, desolatum istud jacuit, sed facta tandem per Adelbertum, Comitem Calbensem, restauratione, cum privilegiis ab Henrico IV. Imp. collatis, & per Gregorium VII. Pontificem confirmatis, novas etiam vires floremque constantissimum recepit, adeo, ut pluribus subinde monasteriis, quæ longo ordine Trithemius Tom. I. p. 1267. & seqq. recenset, primos e monachis suis incolat transmiserit.

Neque tamen intra angustos unius monasterii cancellos ita se concludi calamus Autoris nostri passus est, quin paulo evagaretur liberius, & quæ per istud temporis spatium, seculorum fere septem decursum complectens, passim alibi contigere, pari studio memorizæ posteritatis commendaret. Præcipue autem Germaniæ nostræ Historiam proflequitur, ad ceteras nationes haud facile, nisi aliquan-

cessitate compulsus, excurrens, eo, quod & ipsa nostra in suis scriptis parum allegare solent. Inde plurima in hoc Opere invenias, quæ ad Regum, Imperatorumque Romano-Germanicorum facta, pernoscenda egregie conducunt, quibus tamen successiones & gesta Pontificum ubivis immiscet, seque his contra illos non raro æquiorum præstat, utpote qui Tomo II. p. 236. constitetur publice, *secum Romana sentire sacrosancta Ecclesia, & auctoritatem summi Pontificis velle pro viribus defensare.* Orditur autem ab obitu Ludovici I. Imp. & in Maximiliani I. Historia desinit, quemadmodum e Pontificibus Gregorium IV. primo, & Leonem X. ultimo loco nominat. Et minus forsitan fuerit dividiæ, nonnulla, quæ modo assertis fidem concilient, notabilia B. L. judicio paucis exhibere. Tom. I. p. 61. agit de Henrico, Duce quondam Saxonie laudatissimo, quem Conradus I. Imperator successorem ipse sibi postulavit, ille vero ex modestia singulari unctionem & diadema assumere noluit, victoriis tamen haud paucis & alijs præclare laudabiliterque gestis immortalè nomen est promeritus. In ejus filii & successoris, Ottonis I. Historia notabilis videtur (p. 73. 74.) inter Archi-Episcopum Trevirensis & Coloniensem exorta super illius coronatione concertatio, quam interveniens Hildebertus, Moguntinorum Archiepiscopus, diremit; unde eo in loco solennes hujus actus ceremonie simul delineantur. Idem Imperator, ut multiplicia & horrenda Papæ Johannis XII. scelera compesceret, Romam profectus esse scribitur, (p. 104.) multaque præterea commemorantur, e quibus istud jus, quod olim Imperatoribus in Pontifices competiit, satis abundeque potest colligi. Henricus II. uxorem suam Cunigundam, Siffridi Comitis Palatini Rheni filiam, sororis potius loco habuisse, & per totum conjugii tempus virginitatem coluisse, (p. 147.) tandemque numero Sanctorum post mortem illatus (p. 164. 418.) perhibetur. Econtra in Henricum ejus nominis IV. Imperatorem Auctor admodum iniquus est, justissimasque Majestatis Cæsareæ vindicias adversus Gregorii VII. machinationes (p. 233. sequ.) mire traducit. Similiter in Fridericum I. invehitur, quod injuriosas istas imagines, quibus Pontifices affectatum in Cæsares imperium palam expresserant, removeri jussit, (p. 434.) exortæque hinc dissensionis causas pueriles nuncupat. In Conrado III. Guelforum & Gibellinorum originem,
(p. 409.)

(p. 469.) sicuti & (p. 603. 604.) susceptas eorum A. 1259. decertationes attingit. Rudolphi Habsburgici lepidum responsum, cur Romanæ coronam Imperatoriam petere noluerit, Tom. II. p. 56. refert Henricum VII. hostia venenata a monacho quodam fuisse interfectum p. 130. negat atque pernegat; & narrationem istam fabulosam esse, multis modis probare satagit. De bello inter Ludovicum Bavarum & Fridericum Austriacum, quorum ille a quinque Electoribus Imperator creatus fuerat, hic vero duorum reliquorum suffragia obtinuerat, p. 138. agit, & p. 202. articulos, ob quos Ludovicus iste excommunicatus fuerit, recenset. Wenceslaum a dignitate & administratione Imperii depositum, factique illius rationes sistit p. 308. sq. Bellum, quo Maximilianus I. Philippum Comitem Palatinum, ejusque filium Rupertum, persecutus est, prolixè imprimis describit p. 604. sequ. Tacemus, quæ de Carolo M. non in Gallia sed Germania nato, (T. II. p. 243.) de ejus item studio, quo linguam Germanicam in certas regulas redegit, (T. I. p. 29.) de Austria ab Imperatore Friderico II. subjecta, (p. 567.) memorat, ac brevitatis ergo plura etiam alia prætermittimus, quæ a jucunditate non minus, quam utilitate se commendant, passimque inspersa deprehenduntur. In quadam ad Nicolaum Basiliensem Epistola, quæ Tomo II. præfixa legitur, solícite retractat, quod in suis annalibus Reges, quos Germaniæ dicere debuisset, Romanos nonnunquam appellaverit; quod item, adversus usum Curie Romanæ, Norimbergam, Francofurtum ac Ulmam, civitates nuncuparit, cum, quod ibi sedes Episcopalis non habeatur, oppida potius audire deberent; monesque urbes & civitates Germaniæ liberas, non Imperiales, sed Regales fore nuncupandas.

Præterea nec reliquos Germaniæ Principes ac Duces pede plane sicco transiit, sed eorum pariter res gestas subinde describit; Genealogias quoque & alia, quæ ad eos spectant, sicubi se occasio obtulerit, immiscet. Ita de Philippo, Ludovici Pii Electoris quondam filio, Comite Palatino Rheni ac Duce Bavarie, relictisque ejus liberis T. II. p. 482. quin & de Comitum Palatinorum Genealogia altius repetita, passim differit, ac eandem p. 393. a Ruperto Imp. ad suasque tempora deducit. Gesta Friderici Palatini, quæ sigillatim, notis etiam ex hoc Opere adjectis, Marq. Freherus Heidelbergæ anno 1602. vulgavit, memorabilibus anni 1449. & sequen-

sequentium immixta sunt. Similem in modum & Bavarica Genealogia, Ducatusque illius non semel suscepta divisio; Joachimi, Marchionis Brandenburgensis, quem multis nominibus Autor celebrat; Alberti, Ducis Austriæ; Comitum quorundam Württembergicorum, aliorumque, qui secula ista imperando attigerunt, historia & progenies fuscè satis descripta legitur. Minus etiam silentio involvenda reputamus, quæ antiquitatum aliarum memoriam nobis refricant, qualia sunt, quæ de Archiepiscopo Moguntino annotat, qui seculo adhuc décimo nec Romam pro sua confirmatione mittere, nec, ut postea invaluit consuetudo, florenorum millia viginti quatuor ideo expendere coactus est. Narrationi de Hattone a muribus devorato, autoritatem nec tribuere nec denegare se posse affirmat, Tom. I. p. 117. Quæ autem de origine & extinctione Ordinis Templariorum T. II, p. 107. nec minus de liga rusticorum sotularia, Germanice *Bundsbuch*, p. 589. referuntur, prolixiora sunt, quam ut a nobis in præfens pro dignitate queant recenseri. Id saltem addimus, quod inventæ Typographiæ gloriam Germanis suis vindicet, primosque artifices, Jo. Faustum, & Guttenbergium, cives Moguntinos, sub A. 1450. constituat.

Et quamvis, ut antea jam dictum est, exterorum haud frequentem adeo mentionem injecerit, nihilominus tamen & heic aliqua notatu non indigna occurrunt. Francorum præcipue veterum originis & adventum in Germaniam, Hunibaldum autorem secutus, scrutatur, Regumque istius gentis successiones T. II. p. 22. prolixius enarrat. Initia regni Tartarorum, quorum primus Rex Cinguis, & quidam ejus successores enumerantur, T. I. p. 503. regni que Turcarum primordia T. II. p. 175. licet deprehendere. Gallorum etiam quandoque meminit, narrationem alicubi inspergens de Joanna puella, Carolo VII. Galliarum Regi adversus Anglos & Burgundiones pugnanti subsidium ferente, sed postmodum ab hostibus capta & interempta, T. II. p. 731. 781. Factam insuper a Ludovico XI. Sanctionis pragmaticæ, quam integram simul recenset, abrogationem parum approbat, (T. II. p. 445.) eo, quod pœnitentia ductus, mox eam revocaverit. Nec magis se amicum præbet Venetis, quibus, ubi ubi potest, maculam aspergit, Ludovici quoque Heliani, Senatoris Vercellensis, orationem admodum acerbam, quam contra eos in conventu Principum

SUPPLEMENTA. Tom. II. Sect. II.

pum a Maximiliano I. apud Augustam Rhatiorum A. 1510. instituto habuerat, totam ferme eo in loco exhibere non veretur. Horrenda Judæorum flagitia, ob quæ variis e regnis, provinciis, atque urbibus exterminari meruerunt nebulones scelestissimi, plus vice simplici designat, & testimonia profert numero haud exigua, quod sæpe Christianis parvulos clam surripuerint, innocentesque vita misere privaverint, eorum nempe sanguini quam avidissime inhiantes.

Ulterius Historiam Ecclesiasticam apprimè illustrat, dum tot sectarum & hæresium autores, asseclas, dogmata, & extirpationem, in medium producit; v. g. Catharorum, T. I. p. 450. sq. Fratricellorum, T. II. p. 74. 148. sq. Beguinarum, p. 126. Flagellatorum, p. 207. Bertholdi de Rohrbach, p. 231. Adamitarum, p. 362. & similibus. Joannes Huss, & Hieronymus Pragensis hæreticorum catalogo pariter inserti conspiciuntur, quos tamen cordatis fidei assertoribus potius annumerare decebit. Referas huc non minus Bulgarorum, Bohemorum, Danorum, Ruthenorum aliarumque gentium ad fidem Christianorum conversionem, quam observata temporis ratione, haudquaquam præterit. Concilia quoque, uti Moguntinum provinciale, contra Godeschalcum hæreticum, de quo T. I. p. 20. Vercellense adversus Berengarium, p. 194. Basileense, quod ab A. 1431. usque ad 1449. duravit, T. II. p. 387. Lateranense a Julio II. Papa indictum, p. 672. Pisanum I. A. 1409. p. 327. 328. describit. Pisanum vero II. A. 1511. celebratum, Conciliabulum modo appellat, & præter alia epistolam quoque suam, qua ab ejus prosecutione Maximilianum I. Imperatorem dehortatur, subnectit, p. 669. Sed Constantiense A. 1414. conceptum valde celebrat, ejusque latam in Johannaem Hussum & Hieron. Pragensem sententiam minime injustam censet. His statim jungimus variorum Ordinum historiam, Cisterciensis puta, Carthusiensis, Grandimontensium, Fratrum B. Mariz Teutonicorum, Prædicatorum, Minorum S. Francisci, Præmonstratensium, Fratrum Eremitarum S. Augustini, &c. Monasteriorum porro sarrago maxima in Opere hoc occurrit, plurimaque eo spectantia curiosè excutiuntur. Denique haud absumile esto judicium de primariis Germaniæ Academiis, quæ primordia sua ab annis a Trithemio perlustratis derivant; nam & earum notitia haud vulgaris exin speranda est.

Et quid dicamus de Viris per ista secula illustribus? Eorum cer-

ACTORUM ERUDITORUM

se aliquot centurias una cum scriptis, quæ composuerunt, recenset, & verum in tribuendis iisdem elogiis parum abicit a more suo; quem dum in eo observarunt alii, & quod æquali omnes laude cumulet, non immerito conquesti sunt. Albertum M. artium, magicarum cultorem fuisse, haudquaquam largitur, ac genuinam potius naturæ mysteriorum cognitionem ei tribuit, T. II. p. 40. Plures etiam Prophetæ domo insignes, viri non minus ac foeminae, nominantur, (quorum autem ex fundamentis, nostrum hac vice non est, ut inquiramus;) & e seculo quidem X. Wiboradis, monialis apud S. Gallum, (T. I. p. 59.) Hildebertus, Archiepiscopus Moguntinus (p. 76.) E fec. XI. S. Clarus, monachus Seligenstadtienfis (p. 187.) Bardo, Archiepiscopus Moguntinus, (p. 192.) Eduardus, Angliæ Rex, (p. 197.) Marianus Scotus, (p. 281.) E fec. XII. S. Hildegardis, (p. 216.) S. Elisabetha, Abbatisa Schönauensis, (p. 454.) E fec. XIII. Cyrillus, Prior Generalis Ordinis Carmelitarum, (p. 500.) E Sec. XV. Frater Nicolaus, Eremita Helvetius, (T. II. p. 504-527.) ille ipse, cujus & Lutherus Tom. IV. Jenens. Germ. fol. 352. & seqq. meminit. Sed Joachimum, Abbatem Florentem, vergente seculo XII. haud incelebrem, & Prophetiarum virorum catalogo eximit, nec quicquam refert de Malachia Prophetis, quas hodie in ore omnium versari constat, tamen bis illius mentionem facit, (T. I. p. 388-419.) Sanctorum interim reliquæ, jactataeque frequenter apparitiones, & patrata passim miracula, in quibus recensendis Autor est occupatissimus, a nobis minime examinabuntur, qui hæc aliaque ipsius genio haud ægrè condonamus.

Atque ita constabit, ut opinamur, quod in Annalibus his monumenta non pauca contineantur, quæ variaz eruditionis amantibus, & Germanicarum præcipue antiquitatum studiosis dubio procul vel maxime se approbabant; præsertim, si cum judicio legere Historias, & ubi Autor suæ inter narrandum Religioni inserviat, prudenter aestimare didicerint. Ac multo sane plura exinde decerpere licuisset, si putassemus fore satius, ad ipsum Opus ablegare Lectorem, in frequentæ ejus evolutione diligentiam suam haud frustra collocaturum. Unicum adhuc sub finem monemus, quod Autor non nisi Indices generales quorundam in prima hujus Chronici parte memoratorum, & tam ad ipsum monasterium Hirsaugianum, quam ad Ordinem Benedictinum attinentium condiderit. Sed Editores unicuique To-

no specialem subjuaxere Indicem, e quo notabilia singula facilius feliciusque hauriri poterunt.

DISSERTATIO HISTORICA, AN ROMANVS Pontifex Baculo Pastoralis utatur, auctore JOANNE CIAMPINO Romano, Magistro Brevium Gratia, ac Majoris Præsidentia Abbreviatore, nec non utriusque Signature Referendario.

Romæ apud Jo. Jac. Komarek, 1690. in 4.

Constat 2. plag. & dimid.

Scripta est hæc ad Eminentissimum Principem Vincentium Maximam S. R. E. Presbyterum Cardinalem *Ursinum*, Archiepiscopum Beneventanum, qui celeberrimo *Ciampino*, cum in Tractatu de *Veteribus Monumentis c. XXV.* de Pastoralis Baculo scripisset, dubium non leve moverat. Dixerat ibidem *Ciampinus*, vilibus baculis antiquitus usos esse Episcopos, qui vero temporis progressu in aureos pag. 5. argenteosque fuerint commutati. Et formæ quidem eos triplicis fuisse, alios rectos, alios in summitate curvos, alios denique figuram magni T retulisse. Incurvis illis Episcopos præcipue usos. Romanos autem Pontifices rectos, a similitudine *ferulas* dictos, ideo maxime sibi elegisse, quod Imperatoribus ferula, licet diversæ esset formæ, symbolum fuerit potestatis in subditos moderate exercendæ. Nunc ea ulterius probaturus, affert primum antiquam Gregorii M. imaginem, qua Pontifex hic dextra baculum rectum, cuius in summitate parva crux comparet, tenens a *Macro* in Hierolexico refertur. Deinde *Luitprandum* testem advocat, qui utut in eo ipsi peccasse videatur, quod Benedictum V. Pseudo-Pontificem, Leonem vero legitimum vocet, inter insignia nihilominus Pontificia ferulam recenseat, eamque a Leone fractam populo in signum ablatæ potestatis ostensam dicat. Idem porro ostendit ex Gelasii II. pictura, Vitæ ejus a Constantino Abbate Cajetano subjuncta, qua Pontifex sinistra manu baculum rectum, cui globus ovi referens figuram superadditus, tenens exhibetur. Quartum ipsi quintumque argumentum suggerunt *Baronius*, qui ad A. 1100. in electione Paschalis II. ferulæ non minus, quam aliorum insignium facit mentionem, & *Cencius Camerarius* Cardinalis Sabellus, postea Honorius III, in Rituali idem regiminis & correctio-

nis signum inter alia enumerans. Idem vero sexto loco indicare scribit *Rituale* illud, quod Gregorii X. jussu editum, nisi quod in eo, secus ac in Cencii loco superius allegato, ferulæ traditio post factam demum consecrationem ponatur. Quæ tamen ita conciliat, ut dicat, pag. 10.
 Cencium electionem jam in Laterano factam supponere, Gregorii vero ordinem alium fortasse extra urbem locum respicere, ubi ferulæ traditio dilata fuerit ad solemnem in Laterano accessum. Tandem similia *Jacobi Cardinalis Cajetani* *Rituale*, itemq; aliud *Augustini Patritii*, perperam a quibusdam Christophoro Marcello, Archiepiscopo Corcyrensi, a quo Leoni X. Pontifici fuerat dicatum, attributum, tradere ostendit. Quibus ita enarratis, quærit, quonam tempore ejusdem ferulæ traditio cessaverit, cum nostris temporibus eam fieri amplius non videamus, conjicitque, non tam mentionem ejus consuetudinis a Magistris ceremoniarum omissem, quam paulatim eam temporis injuria in desuetudinem abiisse, aut in aliqua Congregationum, a nonnullis Pontificibus ad mores reformandos institutarum, certis de causis fuisse abrogatam. Denique ad argumenta etiam, quæ sententiæ fortassis huic possent objici, respondet. Et primum quidem locum Innocentii III. (quo Pontifex non uti pastorali virga dicitur, eo quod Petrus Apostolus baculum suum miserit Eucherio primo Trevirorum Episcopo, quo etiam Maternus de morte suscitatus fuerit, unde ille apud Trevirenses hodiernum asservetur) ita explicandum censet, ut dicatur, non tradi ipsi quidem pastorem baculum, sed tamen ferulam, quippe quæ ab illo sit diversa, deturque ipsi maxime in signum temporalis potestatis atque jurisdictionis, cum alter ille potestatem potius ecclesiasticam notare videatur. Ceterum historiam de Petri baculo ad Trevirenses misso, quam ob causam D. Thomas in diocesi solum Trevirensi, non item alibi, Pontificem gestare baculum scribit, aliis examinandam relinquit; interim, si conjecturæ locus sit, existimat ingenio potius Thomæ hæc deberi, quam historię, cum non appareat, ullum unquam Pontificem Romanum commoratum Treviris fuisse.

SACRO - HISTORICA DISQVISITIO DE DVO-
bus Emblematis, quæ in Cimelio Eminentiss. & Reverendiss.
Domini GASPARI CARDINALIS CARPINEI asservantur,

in

in quorum altero precipue disceptatur, an duo Philippi Imperatores fuerint Christiani. Auctore JOANNE CLAMPINO Romano, Magistro Brevium Gratia, ac in utraque Signatura Referendario:

Romæ, typis Jo. Jac. Komareck Bohemii, 1691. in 4.

Constat 6½. plag.

Utrumque hoc Emblemata vas alicujus lignei vel fictilis, aut calicis exornasse fundum, censet Auctor Illustrissimus, qui eiusmodi suam in enucleandis ejus generis antiquitatibus dudum erudito orbi satis superque declaravit. Et Christianos quidem veteres in calicibus præcipue certis veluti quibusdam symbolis ac tesserais existimat fuisse usos, quibus mutuam inter se agnitionem communemque fidem variis historiis ac emblematis sibi notis designarint, ut quotiescunque pretiosissimum Redemptoris nostri sanguinem ex benedicto calice biberent, toties simul ipsius Salvatoris, Patrum Testamenti utriusque, Martyrum qui pro Christi amore sanguinem effundere mortemque ipsam denique subire non detrectassent, possent recordari. Tale ergo primum ipsi est emblemata, ex area subtili lamina sive bractea anaglyptico opere elaborata constans, variasque veteris cum primis Testamenti historias delineans. Primaria emblematis figura est, qua Christus tanquam pastor ovem gestans humanis exprimitur, quam ipsam inter calicum picturas suo jam tempore retulit Tertullianus, cujusque etiam marmoream duorum longitudine palmorum tabulam cum inscriptione FILUMENUS, i. e. amatus, apud se extare Auctor scribit. Capiti pastoris imminet Adamus atque Eva, vetitæ adstantes arbori, cui serpens circumvolvitur. Per Adamum typice Christum, Ecclesiam per Evam, per serpentem denique Diabolum intelligi, variis Patrum sententiis probat. Icon tertia Noam in arca, cum columba, oleæ ramum ore ferente, signum Ecclesiæ persecutionibus tantum non ubique pressæ, sed divina nihilominus pace refocillatæ, exprimit. Sequitur ab altera parte Jonas sub umbra cucurbitæ dormiens: cucurbitam enim, & non hederam, utut Vulgata ita efferat, fuisse, Aringhi atque Hieronymi auctoritate probat. Quinto loco imago Danielis sese offert, inter medios leones constituti, Ecclesiæ ipsi a tyrannis liberationem referens. Sexto sistitur Abraham in eo jamjam constitutus, ut Isaaci filii, egregium Redemptoris nostri, immiti mortis genere perempti, typum referentis,

5.
TAB. II.
Fig. 1.
6.
7.
8.
9.
10.
12.

pag 13.

rentis, jugulo cultrum admoveat. Septimo Samson, portas Gaze civitatis secum auferens, ac Christum inferorum portas ac repagula simili ratione disruptarum significans. Octavo Moses in deserto petram ad eliciendam inde aquam percutiens, quo ipso Gentilium accessus ad Ecclesiam præfiguratus dicitur fuisse. Nono & decimo Jonas in os ceti projectus, & ex eodem iterum progrediens, elegantissimum, vel ipso Salvatore judice, sepulturæ atque resurrectionis Messie exemplum. Quod autem ceti loco, non in hoc tantum emblemate, sed & in aliis, draco depictus conspiciatur, causam hanc ex Aringho reddit, quod Hieronymus testetur, non aliud Judæos monstrum, nisi serpentem illum magnum, qui Leviathan alioquin ipse appelleretur, intellexisse & ab eo Jonam captum tradidisse.

16.

TAB. II.

Fig. 2.

17.

18.

20.

21.

21.

Alterum Emblemata vitreum, ejusdem cum priore magnitudinis, ostendit Juvenem imberbem, capillis in coronæ formam relectis, Dalmaticamque togam, quam lacerna tegit, ad crura usque demissam gestantem. Ex latere sinistro magna fascia excurrit, & sub dextrum se insinuat latus, Consulare denotans Laticlavium. Imago ipsa læva manu librum apertum tenet. Ab utroque latere duæ stellæ cernuntur. Orbem integrum sequentes circumdant voces: A SECLARE BENEDICTE PIEZ. Quæ omnia aliud vitrum tenasi glutine superinductum veluti sænit. Fragmentum illud esse alicujus calicis sacri, Pontificis fortasse alicujus aut Episcopi aut Sacerdotis defuncti tumulo simul illati, videtur sibi Auctor exinde demonstrare posse, quod omnia imaginis hujus indumenta virum, ecclesiasticum indicent. Librum apertum, quem manu sinistra tenet, mysticum quiddam, desumpta ex Apocalypsi figura, denotare, & duas vero stellæ Christi Servatoris, alteram quidem nascentis, resurgentis alteram & ad coelum adscendentis esse signum, ex Ambrosio Ansberto refert. Epigrapha h. m. explicat: ANNO SECLARE BENEDICTE PIE ZESÉS, i. e. JESUS, & ænigmatice vel ad mysterium seu arcanum Religionis Gentibus occultandum, vel ut inter ipsos pro quadam mutua tessera inserviret, fuisse expressam judicat.

Qua Secularis Anni mentione nunc ad *Ludos Seculares* delabitur, & illos quidem qui post Christum natum, præcipue duobus Philippis Imperatoribus, habiti fuere, dum enumerat, quaestionem dudum eruditis agitatam, an isti Principes Christiani fuerint, sique tales, æstram Religionem Christianam ante vel post ludo-

r 1112

tam secularium celebrationem amplexi fuerint, attingit, deque
 ea varias Auctorum sententias longo ordine per secula receaserit. Et
 Christianam quidem ipsos fidem suscepisse referentes ipsi citantur
Valerius in Vita atque Passione S. Pontii Martyris, Acta Passionis S. Do-
mini Martyris, Eusebius in Hist. Eccl. itemque Chronico, Hieronymus in
Catal. Scriptor. Eccl. Orosius, Vincentius Lirinensis, Cassiodorus, Aus-
tor Chronici Alexandrini, Isidorus Hispalensis, Paulus Warnefridus,
Freculphus Lexoviensis, Haymon Halberstadenfis, Ado Viennensis, Ro-
gino in Chronico, Hermanus Contractus; Mitellus Tegerensis, Jo-
hannes Zonaras, Chronicon Alterense sive Heingartenste, quod inser-
tum reperitur Canisii Antiquis Lectionibus; Conradus Urspergensis,
Gregorius Abul Pharsius, Nicephorus Callistus, Gobellinus Persona, M.
Antonius Sabellius; quibus nostro seculo accesserunt *Baronius ad A.*
246. & 249., Severinus Binius in Not. ad vitam Fabiani, & Petrus
Daniel Hueticus in Origeniano. Inter negantes agmen ducit
Pomponius Latus, quem sequuntur Job. Bapt. Egnatius Josephus Sca-
liger, Sethus Calvisius, & Ezechiel Spanhemius. His supervenisse
 dicitur *Antonius Pagi* in Critica Baroniana, qui non nisi post Ludos
 Seculares celebratos, Baptismo eos initiatos tradit. His ita enarratis
 suam ipse sententiam superaddit, & Christianos fuisse Philippos duos
 nullus dubitat asserere, simulque secus sentientium opiniones refuta-
 te. Nempe ita statuit: Pontii ac Domini Acta, utpote quae genui-
 na dudum habita ab eruditis; falsitatis argui non posse; nec Eusebii
 etiam auctoritatem, licet ex fama publica se scripsisse dicat, temere
 esse abjiciendam; cum non nisi 70. circiter anni tum fuerint cla-
 pti, nec minus plures quam oculati testes adhuc superstites esse tum-
 potuerint; Hieronymus insuper attestetur, sua aetate literas Origenis
 ad Philippum Imperatorem ejusque uxorem Octaciam supervivisse;
 non eas undecimo etiam tum seculo extitisse; ex Metelli Quiri-
 naliis, ubi Octacilia eadem vocatur Christiana, colligi videatur;
 quod si verum sit, allexisse ipsam procat dubio maritum ad ample-
 ctendam fidem Christianam; filiumque in eadem ipsam instruxis-
 se. Quid? quod leges insuper a Principe hoc promulgate, quibus
 exoletos sustulit, poetisque arte sua juvenum animos corrumpenti-
 bus privilegia ademit, nil nisi Christianam spirent pietatem. Equi-
 dem negari ait non posse, post mortem ipsos Senatus Populique de-

page 134

29

31

32

33

34

35

eroto

creto in Deorum numerum fuisse relatos; id tamen ipsos haud jussisse, sed tanquam pios Principes tali potius honore semet dignos, eddidisse. Silentium scriptorum Ethnicorum nihil hic ob stare, inde fortassis natum, quod ipsos religione sua atque ritibus uti permiserint. Interim nec meminisse illos, Principes sacrificandi causa, occasione anni millesimi, juxta veterum morem, Capitolium ascendisse; ex quo conjici queat, occulte ipsos Christi sacris nomina dedisse. Nec alium in finem successorem Decium tam horrendam in Christianos movisse persecutionem, quam ut odium erga Principes, defunctos suum magis redderet testatum. Nummum denique Philippi Senioris imaginem, cum Nox arca referentem, a Falconerio peculiari Dissertatione explicatum, ab Apamenisibus, Antiochensium vicinorum exemplo ad Christum conversis, non in signum Deucalionis diluvii, sed lætitiæ potius, quod Imperator Christianus factus esset, sculptum, verisimile videri. Scaligeri objectionibus, latronem fuisse hunc Philippum, proditorem atque homicidam, idolorum insuper cultui deditum, Pauli dictum regerit: Deum velle omnes homines salvos fieri, nec ulla ratione occulta ejus judicia posse comprehendere, indeque nec causam reddi, quare Deus Philippum ad poenitentiam vocarit, nisi quod exempla etiam alia, e quibus nunc Davidis tantum atque Theodosii Imperatoris profert, quamplurima profert. Ipsum postmodum Scaligerum audaciæ insinuat, quod Origenis ad Philippum & ejus uxorem Epistolas commentitias esse dixerit, cum tamen ipse eas neque legerit, neque viderit; quas Hieronymum Vincen-
tiumque Lirinensem inspexisse, admodum sit probabile. Superest *Pagi* opinio, conversionem Philipporum subsecutam esse Ludos Seculares, quam vero Ciampinus eo ipso anno, quo Ludi celebrati fuerunt, accidisse exinde affirmat, quod in Actis Pontii legatur, Imperatores Pontium occasione anni millesimi, eo perducere tentasse, ut idolis sacrificaret, cujus hortatu ipsi deinceps meliora edocti declinarint sacrificia, & spectacula tantum edi jusserint, alia vero die, h. e. ut ipse explicat, paucis post diebus Baptismum obtinuerint. Quamvis enim, Cypriano ac Tertulliano testibus, Ludi nulli absque sacrificiis celebrari consueverint, clare tamen satis hic Eusebium in Chronico ostendere, non immolatas bestias, sed tantum interfectas; quod ex catalogo illarum bestiarum, a Capitolino in Gordiano memorato magis etiam
fit.

pag. 36.

37.

38.

39.

40.

fit clarum, cum tales nunquam immolari fuerint solitæ, sed oves po-
 tuis, capræ, boves, gallinæ, anseres, ac porcæ imprimis; id quod ex
 Francisci Angeloni Historia Augusta antiquis numismatibus illu-
 strata ulterius confirmat. Sed & eruditissimum Spanhemium, hos pag. 42
 Ludos sacrificiis omiſſis potuisse celebrari, non diffiteri. Eo magis
 autem celebrari potuisse absque sacrificiis, ubi Imperatoris mandatam
 accessisset; id quod factum tum fuisse, sit verosimile. Quod si vel ma-
 xime sit concedendum, ad fuisse sacrificia, non aliud sequi inde, quam
 Imperatores nondum Christianæ fidei satis fuisse gnaros; quod Con-
 stantini etiam temporibus non ubiq; statim Christiana religio purita-
 tem suam, consecuta sit, sed sensim Imperatores reliquas Gentilismi
 superstitiones abrogarint. Nec illud etiam obſtare, quod tertio imperii
 anno Philippum ad sacrificandum voluisse pergere, in Passione Pontii
 narretur; cum haud dubie ex metu populi id factum fuerit. Nec, quod
 ibidem inuatur, post nonnullas demum disputationes credidisse Im-
 peratores. Instructum Antiochiæ aut Apameæ jam fuisse sacris his
 mysteriis Philippum, etsi non prius sacro Baptismate tinctus fuerit,
 quam Romam pervenisset: quippe quod jam tum fortassis prava illa
 in Ecclesia vigeret consuetudo, ut Baptisimum usque ad provec-tiorem
 ætatem differrent. Quo factum etiam fortasse fuerit, ut S. Babylas Epi-
 scopus, dum Antiochiæ adhuc Philippus degeret, Ecclesiæ ingressum
 ei interdixit, quod abstinere vetitis, & unica contentus uxore esse
 nollet; nec minus Romæ Fabianus Pontifex iisdem motus causis, quod-
 que sciret, nondum eum sacro fonte lotum, mysteriis exesse eum jus-
 serit.

Ex his omnibus concludit, fideles Romæ tum viventes, ubi
 certiores facti essent, Imperatores clam religioni Christianæ esse ad-
 dictos, in rei memoriam, & grati erga Deum animi significationem, or-
 bi vitreo has voces: ANNO SECULARE BENEDICTE PIE ZE-
 SES, scilicet, *JESUS dignatus ei Ecclesia navicula tranquillum pacis
 portum demonstrare*, inscripſisse; cum Z litera initialis vocis ZESSES
 sit, & *Benedicti* epitheton crebro olim, Christianis primitivis usurpa-
 tum. Denique subjuncti duo Indices comparent, quorum alter,
 Auctores citatos, alter Rerum notabilium in hoc Opusculo occur-
 rentium summam complectitur.

ACTORUM ERUDITORUM
 PETRI DANIELIS HUETII EPISCOPI ABRIN-
 censis designati DEMONSTRATIO EVANGELICA ad Sere-
 nissimum DELPHINVM. Tertia editio ab Auctore
 recognita, castigata & ampli-
 cata.

Parisiis apud Dan. Horthemels, 1690. in fol. Constat Alphab. 9.
Prodiit Opus hoc augustum: prima vice A. 1679, atque ex eo
 tempore ita per Europam universam: viris doctis innotuit, ut
 recensum ejus hic instituere; plane foret supervacaneum. No-
 va tamen ejus editio indicanda fuit, hic illic aucta, præfatione inopi-
 mis, qua Reverendissimus Præsul institutum suum adversus quorundam
 censuras: crudite vindicat. Cæterum cum in manibus nostris sine
 duæ epistolæ, occasione præsentis Operis, cum non ita pridem editum
 esset, exarata; altera Viri illustri, *Samuelis Pufendorfii*, ad fratrem
 τὸν μακαρίτην, qua suum de Huetiano hoc Opere judicium candi-
 de aperuit; altera *Huetii* ipsius, qua paucis Pufendorfiana monita at-
 tigit: rem gratam Benevolo Lectori nos facturos existimavimus, si
 utramque hoc loco publicaremus. Habent enim in recessu, quæ al-
 tioris sunt indaginis, & a prudentibus æquisque rerum æstimatori-
 bus uberius expendi discutique merentur.

*SAMUELIS PUFENDORFII (Potentissimi ELECTORIS BRAN-
 DENBURGICI hoc tempore Consilarii intimi ac Historiographi) Epi-
 stola ad Fratrem ESAIAM PUFENDORFIUM super Theologia
 in formam demonstrationis redi-
 genda.*

Quibus verbis gratias tibi agam pro transmissio Petri Danielis
 Huetii Opere de Demonstratione Evangelica, reperire vix
 possum, Eratrum Optime. Nam etsi quisvis illustrium inge-
 niorum focus, queis ad solidam sapientiam proficitur, me delectent;
 fateor tamen, ita impense me istius Operis lectione captum, ut ma-
 gnopere sæculo gratulandum judicem, reperto tanto ingenio, cui infi-
 nitam eruditionis ac judicii vim, circa ejusmodi potissimum materi-
 am occupare placuit, quam nobilitate ac utilitate sua, nulla alia su-
 perat. Augusta heic omnia, ornata, ad gravitatem composita,
 qualia Maximi Regum Filio offerri decebat. Nihil heic occurrit,
 quod pulverulentam illam, aut ad lucra sacerdotum attemperatam
 The-

Theologiam redoleat: sed omnia ad vindicandam divinarum librorum autoritatem, eorundemque genuinos sensus accommodata. Nec minus placet mascula illa libertas, procul a superstitione ac servili obsequio remota, citra quam non video, qua ratione Divini Codicis integritas adversus profanos homines eo modo vindicari queat, ut si quis adhuc negare audeat illa, quæ ipso communi sensu comprobantur, cordatorum ludibrio sese exponat. Imprimis autem id egregium, quod hæc materia ad genuinam demonstrationum formam revocatur, per quam solam, exclusis vacillantibus disceptationibus, res ad liquidam & immotam veritatem deduci potest, & per quam totius operis compages ita conferta est, ut qui eam convelle aggreddatur, communi hominum iudicio se defectum, aut vesana malitia perditum arguat. Sic, ut neque ex antiquis Patribus, neque e recentibus scriptoribus, ullum in hoc genere Opus videam, cui Huetii scriptum non æquiparari, aut anteferri mereatur. Enimvero uti hanc laudem, quicquid est bonorum, & solide doctorum, Huetiano libro libenter tribuit: ita illud apud me peculiarem æstimationem meruit, quod ex eo spes mihi nata fuit alterius Operis, de quo nescio an multis in mentem venerit. De quo non possum, quin tibi nunc, Fratrum Optime, paucis exponam. Non puto ullum bonum & cordatum esse, qui non optet, quicquid est Christianorum, in unitate Spiritus Deum colere; quique non ingemiscat, tam horridis dissensionibus Ecclesiam Christi lacerari, ac tam acerbis odiis ob discrepantes circa sacra opiniones inter se dissidere, qui omnes Jesum Christum Salvatorem sese profitentur agnoscere. Has dissensiones non a genio veritatis divinæ, sed a malitia humani ingenii promanare, mihi quidem dubium non est. Nisi tamen omnia me fallunt, haut modica istarum litium pars e lubrico ac dissoluto modo provenit, quo Theologia vulgo tradi solet. Cui incommodo remedium haut spernendum adferri posse dudum persuasus fui, si Theologia Christiana in formam justæ artis per continuas demonstrationes digestæ adornetur; ut nempe præmissis necessariis definitionibus, ac si opus sit, postulatis, tum indubiis axiomatibus, capita Christianæ religionis ad salutem necessaria, sufficientia, & velut adæquata, ad modum propositionum mathematicarum demonstrantur. Sane quin tali forma concinnari possit doctrina Christiana, vel ex Opere Huetiano adparet, quo

preliminaris pars Theologiæ, atheis & Judæis opposita, feliciter absolvitur. Nec enim video quid obstat, quo minus certa axiomata, inveniri queant, partim e communibus super sciendi modo notionibus, partim e perpetuo & universalis Sacræ Scripturæ sensu, e quibus deduci queant articuli fidei, quorum notitia & assensus ad hoc requiritur, ut quis propositum a doctrina Christiana scopum adsequatur. Extra hæc si quæ Theologis vulgo agitatæ quæstiones supersint, eæ fundamentum fidei haut tangere, sed vel ex inani philosophia irrepisse, vel ad sacerdotum emolumenta consistere, vel innoxiam aut inexplicabilem in hac mortalium conditione disceptationem habere censendæ sint; & circa quas dissensus non prohibeat, quo minus fratres, & unius corporis mystici membra haberi debeant, & qui eum caritatis gradum, quo Christianorum pietas præcipue exsplendescit, sibi invicem exhibere teneantur. Ac si Huetius in demonstrationis formam redigere potuit ea capita, e quibus veritas Christianæ religionis adversus atheos & Judæos evincitur; cur non ad eundem modum adornari queant ea capita, quæ ad hoc requiruntur, ut quis inter orthodoxos Christianos censeatur? Quin autem ejusmodi opus magnam utilitatem orbi Christiano, saltem per cultiorem Europæ partem adferre queat, vix cuiquam dubium esse possit. Non quod putem id felicitatis assecuturum orbem Christianum, ut abolitis dissidiis, omnes in eundem sensum circa sacra conspirent, nisi per singularem rerum revolutionem animi ad saniora admittenda præparentur; sed ut veritate ad talem modum digesta, & in medio posita, qui recte sentiunt, etiam hoc adminiculo confirmentur: ceteri eo usque urgeri queant, ut si amplius contra tendant, vel morbo mentis laborare, vel vitiosum ob affectam aut respectum veritati impudenter reniti censeantur. Sed uti de utilitate ejusmodi operis fortasse paucis cordatis dubium erit: ita difficilius fuerit, virum reperire, qui eisdem pro dignitate conficiendo par sit. Nam in eo præter exactissimam rerum divinarum notitiam, id quoque requiretur, ut is origines controversiarum inter Christianos agitarum accurate norit, & quibus causis atque respectibus istæ eousque induruerint. Tum ut summa animi moderatione & æquitate præditus sit, & qui mentem omnibus præjudiciis evacuatam in veritate investiganda defigeri possit. Denique ut idem sapientem juxta ac potentem Principem habeat.

at, cujus patrocinio tutus, hominum lucro & affectibus suis mancipatorum tumultus contemnere possit, quibus veritate nihil odiosius est. Ac ejusmodi viri instar cum fere ex Huetii opere conceperim; optarem sane, ut is altero hoc beneficio Christianum orbem devincere in animum induceret, talemque nobis tractatum adornaret, quo necessaria, plena, atque sufficientia dogmata, orthodoxum Christianum constituentia designentur; simul causas insinuaret, quare ab una vel altera parte, extra isthæc posita scita tanto cum fervore, tantaque pertinacia propugnentur. Si nulla mihi cum Viro notitia intercederet, non dubitarem, ad suscipiendum pulcherrimum laborem eandem invitare. Sed ut ignotum ignotus ipse super tanta re, nulla velut preparatione facta, compellem, mea modestia non concedit. Cum autem tibi, Fratrum Optime, sine dubio veteres in Gallia amici sint, quibus aditus ad eum Virum patet, magnopere rogo, velis per illos curare, ut huic jam proposita insinuentur. Saltem enim id obtinebimus, ut egregius iste Vir exponat, quid super ejusmodi institutor ipso jure, & quem fructum inde speret. Ac ubi semel isthoc ipse probatum fuerit, nec ejus tempora ferant, manum eidem admovere, vix tamen dubium est, quin isto in regno, magnorum ingeniorum feraci, inveniri queat et operi moliendo par. Præsertim cum major huic auctoritas futura sit, si id abs Romanam religionem professore suscipiatur, quam ab aliorum quopiam, qui ab hac Ecclesia discesserunt. Id igitur si efficere queas, ac ut ejus Viri sententiam hæc super re intelligere liceat, rem sane mihi gratissimam feceris. Scripsi Holmiæ d. 24. Febr. Anno 1681.

LETTRE DE MONSIEUR L'ABBE HUET A MONSIEUR LE
MARQUIS de FEUQUERES, Ambassadeur Extraordinaire
du Roy Tres-Christien en
Suede.

MONSIEUR

J'ay veu la lettre, que Vous avez escrite depuis peu à Mr. L'Évêque de Condom, & j'ay veu des paroles si obligantes pour moy, que je me crois obligé de Vous en rendre tres-humbles graces, & Vous témoigner, combien je m'estime heureux, que la distance des lieux, & la longueur des années ne m'ait pas derobé la part, que Vous m'avez fait l'honneur de me donner dans vostre souvenir.

præliminaris pars Theologiæ, atheis & Judæis opposita, feliciter ab-
solvitur. Nec enim video quid obstet, quo minus certa axiomata
inveniri queant, partim e communibus super sciendi modo notioni-
bus, partim e perpetuo & universali Sacræ Scripturæ sensu, e quibus
deduci queant articuli fidei, quorum notitia & assensus ad hoc re-
quiritur, ut quis propositum a doctrina Christiana scopum adsequat-
tur. Extra hæc si quæ Theologis vulgo agitatæ quæstiones supersint,
eæ fundamentum fidei haut tangere, sed vel ex inani philosophia irro-
pisse, vel ad sacerdotum emolumenta consistere, vel innoxiam aut
inexplicabilem in hac mortalium conditione disceptationem habere
censendæ sint; & circa quas dissensus non prohibeat, quo minus fra-
tres, & unius corporis mystici membra haberi debeant, & qui cum
caritatis gradum, quo Christianorum pietas præcipue exsplendescit,
sibi invicem exhibere teneantur. Ac si Huertius in demonstrationis
formam redigere potuit ea capita, e quibus veritas Christianæ religi-
onis adversus atheos & Judæos evincitur, cur non ad eundem mo-
dum adornari queant ea capita, quæ ad hoc requiruntur, ut quis in-
ter orthodoxos Christianos censeatur? Quin autem ejusmodi opus
magnam utilitatem orbi Christiano, saltem per cultiorem Europæ
partem adferre queat, vix cuiquam dubium esse possit. Non quod
putem id felicitatis affecturum orbem Christianum, ut abolitis dis-
sidiis, omnes in eundem sensum circa sacra conspiciant, nisi per singu-
larem rerum revolutionem animi ad saniora admittenda præparen-
tur; sed ut veritate ad talem modum digesta, & in medio posita, qui
recte sentiunt, etiam hoc adminiculo confirmentur: ceteri eo usque
urgeri queant, ut si amplius contra tendant, vel morbo mentis labo-
râre, vel vitiosum ob affectum aut respectum veritati impudenter
reniti censeantur. Sed uti de utilitate ejusmodi operis fortasse pau-
cis cordatis dubium erit: ita difficilius fuerit, virum reperire, qui ei-
dem pro dignitate conficiendo par sit. Nam in eo præter exactissi-
mam rerum divinarum notitiam, id quoque requiretur, ut is origines
controversiarum inter Christianos agitarum accurate norit, & qui-
bus causis atque respectibus istæ eousque induruerint. Tum ut sum-
ma animi moderatione & æquitate præditus sit, & qui mentem o-
mnibus præjudiciis evacuatam in veritate investiganda digerere pos-
sit. Denique ut idem sapientem juxta ac potentem Principem habe-

at

atque, cujus patrocinio tutus, hominum lucro & affectibus suis mancipatorum tumultus confemere possit, quibus veritate nihil odiosius est. Ac ejusmodi viri instar cum fere ex fluctu opere contempserim; optarem sane, ut is altero hoc beneficio Christianum orbem devincere in animum induceret, talemque nobis tractatum adornaret, quo necessaria, plena, atque sufficientia dogmata, orthodoxum Christianum constituentia designentur; simul causas insinualet, quare ab una vel altera parte, extra isthac posita scita tanto cum fervore, tantaque pertinacia propugnentur. Si nulla mihi cum Viro notitia intercederet, non dubitarem, ad suscipiendum pulcherrimum laborem eundem invitare. Sed ut ignotum ignotus ipse super tanta re, nulla velut preparatione facta, compellem, mea modestia non concedit. Cum autem tibi, Fratrum Optime, sine dubio veteres in Gallia amici sint, quibus aditus ad eum Virum patet, magnopere rogo, velis per illos curare, ut huic jam proposita insinuentur. Saltem enim id obtinebimus, ut egregius iste Vir exponat, quid super ejusmodi instituto ipso iudicet, & quem fructum inde speret. At ubi semel isthoc ipse probatum fuerit, nec ejus tempora serant, manum eidem admovere, vix tamen dubium est, quin isto in regno, magnorum ingeniorum feraci, inveniri queat ei operi moliendo par. Præsertim cum major huic autoritas futura sit, si id abs Romanam religionem professore suscipiatur, quam ab aliorum quopiam, qui ab hac Ecclesia discesserunt. Id igitur si efficere queas, ac ut ejus Viri sententiam hac super re intelligere liceat, rem sane mihi gratissimam feceris. Stripfi Holmiæ d. 24. Febr. Anno 1681.

LETTRE DE MONSIEUR L'ABBE HUET A MONSIEUR LE
MARQUIS de FEUQUIERES, Ambassadeur Extraordinaire
du Roy Tres-Christien en
Suede.

MONSIEUR

J'y veu la lettre, que Vous avez escrite depuis peu à Mr. L'Evêque de Condom, & j'y ay veu des paroles si obligeantes pour moy, que je me crois obligé de Vous en rendre tres-humbles graces, & Vous témoigner, combien je m'estime heureux, que la distance des lieux, & la longueur des années ne m'ait pas derobé la part, que Vous m'avez fait l'honneur de me donner dans vostre souvenir.

L'on m'a aussi communiqué, Monsieur, la lettre de Monsieur de Pufendorf, à laquelle je donnerois volontiers toutes les louanges qu'elle merite pour les marques, qu'elle porte d'esprit, de bon sens & d'érudition, si une partie de ces louanges ne sembloient retourner sur-moy, & estre une espece de payement de celles, dont il a honoré mon dernier ouvrage. Il me fait une proposition dans cette lettre, laquelle ne m'est pas nouvelle, & qui m'a passé maintes & maintes fois par l'esprit depuis quelques années. Et ce que Vous avez ajouté dans la vostre de la disposition favorable, ou sont presentement les esprits des quartiers ou Vous estes, de gouster des moyens d'accommodement, reveille si vivement dans mon coeur le desir, que j'ay depuis long temps de contribuer à un si saint & si grand ouvrage, que je tiendrois tres bien employé à ce dessein non seulement mon loisir & mes études, mais encore mon sang, & ma vie. Cependant je ne Vous dissimuleray point, Monsieur, que de traiter cette matiere de la mesme methode, dont je me suis servi dans le livre, que je viens de publier, ainsi que le propose Mr. de Pufendorf, j'y vois de tres grandes difficultés & presque insurmontables, non seulement du costé du sujet, mais encore du costé des parties interessées, dont les uns pourroient blâmer un trop grand relachement, qu'on apporteroit pour faciliter la réünion, & les autres pourroient tirer avantage des avances qu'on leurs feroit sans rien demordre de leur entestement. Ces difficultés ne me rebutent pourtant point. Et je puis Vous assurer sans cajolerie, Monsieur, qu'apres le desir de faire en cela quelque chose d'utile pour les interests de Dieu, rien ne m'encourage davantage que l'honneur de vostre approbation, que vostre ditte lettre semble me permettre d'esperer. Je connois le prix de cette approbation, Monsieur, & je la desire avec l'ardeur & l'empressement, que l'on a, quand on est aussi respectueusement, & aussi sincerement que je suis

le 10. May, 1681,

Monsieur
Vostre tres humble serviteur

L' ABBE' HUET.

LETTRES

SUPPLEMENTA. Tom. II. Sect. II. 105
LETTRES CHOISIES DE S. CYPRIEN AUX CON-
fesseurs & aux Martyrs.

Literæ S. Cypriani selectæ ad Confessores & Marty-
res cum Observationibus historicis &
moralibus.

Amsterodami apud Henr. Desbordes, 1688. in 8. pl. 10.

Celebre est in Ecclesia & merito venerandum Cypriani nomen. Carthaginensis in Africa Episcopi, inter seculi a C. N. tertii Patres spectatissimi. Viram enim ejus si ex ecclias, virtutibus Cyprianus fuit conspicuus, in dissidiis Ecclesiasticis moderatus, in evitandis persecutionibus prudens, in ferendis ipsis constans, in scriptis autem facundus, eruditus, accuratus, pius. Quo factum, ut non solum apud veteres, sed recentiores etiam Ecclesie doctores, magno semper in pretio fuerit habitus, nullusque fere Patrum sit, in cujus scriptis illustrandis atque edendis adeo frequenter fuerint eruditi, quam Cyprianus. Inter primos quippe referendus, cujus Opera post inventam artem typographicam typis excusa, & postmodum frequentissime recusa sunt. Inter scripta autem Patris hujus uti maxime tractant Episcopi, in quibus defuerunt, qui & in ordinem eas redigere, & peculiaribus Ecclesie usus dare laborarunt. Sic Remboldus primus fuit, qui in libro distinctos eas dispesceret; Rigaltius, qui ad ordinem chronologicum eas redigeret; Lombertus, qui ordinem Rigaltianum quidem in sua editione sequeretur, sed in præfatione corrigeret; quem tandem in Oxoniensi accuratissimum habemus. Reinhardus abbas, Erasmologus Altorfinus, non solum accuratum earum textum, collatis variis MSS. dare tentavit, sed & exhibuit, additum ex Augustini epistolis, tum ex aliorum observationibus, quæ ad illustrationem textus pertinere videbantur.

Editor præsentis opusculi non universas Cypriani Epistolas, sed eas tantum, quæ scopis suis maxime inservire posse videbantur, quas nimirum ad Martyres & Confessores Cyprianus scripsit, exhibere voluit. Cum enim inter eos sit, quos persecutio Gallica extorres fecit, & proinde de sociis calamitatum consolandi laudanda *cupimus* sollicitus, nullum rectius ac fratres suos erigendos medium duxit, quam si et

antiqua

antiqua persecutionum historia, afflictionum pariter ac constantis tolerantiae exempla produceret. Inter persecutiones autem primitivae Ecclesiae cum nulla Gallicae magis congrueret, quam ea, quae Cypriani tempore Ecclesiam afflixit, nullum vicissim efficacium consolationum ac prudentiae exemplum apparet illustrius, quam in Cypriani Epistolis ad Martyres & Confessores, commodissimas eas Auctor judicavit, quas usibus suorum etiam commodaret. Ut autem omnibus, iisque etiam, qui Latina non callent, usui esse possent, operae pretium se facturum existimavit, si vernaculo habitu suis easdem fieret. Itaque, ambiguus licet, an paraphrasis an vero versio commodior esset, posterius tamen elegit, atque magno studio versionem Epistolarum istarum adornavit. Ceterum notas singulis Epistolis subiecit, tum historico-criticas, tum morales, quarum istae, textum, illustrant, haec commode dejectum suorum animum erigant. Quamvis in his sit parcius, in istis vero ita saepe apertus, ut a celeberrimo sui saeculi rectori, suamque ipsis opponere, & cum iis (quamvis modestis) committere non vereatur.

COURTE ET SOLIDE HISTOIRE DE LA FONDATION DES

Ordres Religieux. i. e.

Brevis & solida foundationis Ordinum sacrorum Historia, cum Iconibus vestitum, quo utuntur, representantibus, in aes incisus a Adriano Schonbeck.

Amstelodami apud eundem, 1688. in 8. Alph. 7. in.

Sexuaginta duo Monachorum aliorumve religiosam disciplinam sectantium virorum, octoginta, & unus Monialium seu foeminarum virginumve sacrarum Ordines hoc opusculo sic exhibentur, ut primis cujusque origo & progressus pateat describatur, singulorum dein vestimenta, quibus utuntur, totiusque signis expressa oculis appaerantur, coloribus etiam more in Armis Heraldica recepto designatis; quorundam denique insignia quoque & symbola, quae quidem investigari ab Auctore potuerunt, adjunguntur. Gratum opus non parvis tantum, qui iconularum evolutione delectantur, sed aliis etiam, quibus culpa est tot familias religiose, quae vel ob insignem earum numerum consueti facile possunt, distinctius cognoscere. Nec etiam promissuo ordine, sed in classes tribuitur; ut primo hoc Clerici Regulares, altero Monachi Orientis, tertio Monachi S. Benedicti regulam sequentes, quarto qui ad S. Augustini regulam adstricti sunt, & quinto denique diversi Ordines alii compareant.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. II. Sect. III.

ANGLIA SACRA: SIVE COLLECTIO HISTORIARVM,
partim antiquitus, partim recenter scriptarum, de Archie-
piscopis & Episcopis ANGLIÆ, a prima fidei Christiana sus-
ceptione ad A. 1540, nunc primum in lucem editarum.

Pars prima. De Archiepiscopis & Episcopis Ecclesiarum
Cathedralium, quas Monachi pos-
federunt.

Londini: apud Richardum Chisvvel, 1691. in fol.

Constat 4. Alphab. plag. 22.

Archiepiscopus & Episcopus totius Franciæ vicinarum-
que ditiorum, a prima istarum ecclesiarum origine us-
que ad sua tempora, post Johannem Chenu & Claudium
Robertum, in Gallia sua Christiana recensuerunt fratres
germani *Scavola & Ludovicus Sammarthani*. De Episcopis Italiæ
& insularum adjacentium, singulari opere, quod in novem tomos dis-
tinxit & Italiam sacram inscripsit, *Ferdinandus Ughellus* egit. Nunc
clarissimi *Wbartoni* studio etiam Anglia sacra prodit. Propositum
ipsi primum fuerat, monumenta ad antiquitates ecclesiæ Anglicanæ
spectantia diligenter ex variis bibliothecis conquesta in lucem emit-
tere, quibus uti posset, si quis historiam ecclesiæ Anglicanæ accura-
tius, quam ab *Harpsfeldio, Alfordo, Smithæo, Fullero*, aliisque factum
est, concinnare vellet. Verum dum huic studio intentus biblio-
thecarum scrinia excuteret, & in plures de Archiepiscoporum & E-
piscoporum Angliæ vitis historias incidere, operæ pretium se factu-
rum existimavit, si Præfulum imprimis Anglicorum historiam consar-
cinaret, eamque usq; ad annum 1540, quo Canonici seculares Mona-
cho-

chorum loco in ecclesias cathedrales introducti sunt, deduceret. Cui operi tanto libentius calamus admovit, quod jam sæpius in Anglia ecclesiarum & cœnobiorum archiva malefactorum hominum & imprimis Puritanorum sacrilegio direpta flammisque damnata fuissent, & metuendum esset, ne si aliquando Deus ecclesiam Anglicanam a schismaticis iterum opprimi permittat, cætera, quæ hactenus salva manserunt monumenta, idem fatum experirentur. Neque doctissimum Virum ab instituto remorari potuit, quod alios jampridem historiam Episcoporum Angliæ conscripsisse nosset. Nam in singulis, quæ desiderari possent, deprehendit. Inter primos fuit *Gulielmus Somerset*, cœnobii Malmesburiensis Monachus & Bibliothecarius, qui gesta Pontificum Anglorum ab anno 596. usque ad annum 1125. circiter quatuor libris complexus est, quos Henricus Savilius cum aliis quibusdam Anglicanis Scriptoribus evulgavit. Verum Gulielmus ex mendoso catalogo potiore historię suæ partem contextuit. *Radulphi de Diceto* commentarius de Præsulibus Angliæ, quoad priora ab Augustini in Angliam adventu usque ad annum 1120, ex Beda & Malmesburiensi exscriptus est; quæ autem ab anno 1120, usque ad 1199. sequuntur, in aliis ejusdem Radulphi operibus a Rogerio Tvvysden iisdem verbis referuntur, & Archiepiscoporum Cantuariensium historiam excipias, quam proinde solam Whartonus luce dignam judicavit. *Johannem Everisden* Monachum Buriensem de Regibus & Episcopis Angliæ commentatum Baleus tradidit, qui etiam *Nicolaum Montacutum* de Angliæ Episcopis scripsisse memorat: verum Whartonus excerpta tantum quædam e chronico Everisdeni a Johanne Jocelino descripta, & Montacuti librum de Pontificibus Romanis vidit, quem nullius pretii deprehendit. Plurima quoque compendia, tabulas, indiculos aliaque hujusmodi de Episcopis Angliæ perlustravit ab antiquis scriptoribus adornata, verum ea justæ Historię titulo indigna censuit. Post renatas in Anglia bonas literas, *Polydorus Virgilius* de Præsulibus Angliæ scripsit tractatum nondum hactenus editum, neque dignum, Whartoni judicio, qui edatur, cum a Stapletono ita describatur, ut præter nomina & tempora vix aliquid complecti videatur. Uberius de Præsulibus Angliæ commentatus est *Johannes Ielandus*, cujus tractatum de scriptoribus Anglicanis Johannes Baleus compilavit & in centurias suas integrum descriptit

scripsit, & cujus adversaria plurima in Oxoniensi, Cottoniana aliisque bibliothecis asservantur. Opus autem ejus de Pontificibus Britannicis nondum se oculis usurpasse Whartonus profitetur. De Harpsfeldio qui historię Anglorum ecclesiasticę a se elaboratę Episcoporum successionem & res gestas inseruit, observat, quod sæpissime nuda Episcoporum nomina retulerit, de vera successione & chronologia parum sollicitus, tantosque errores commiserit, ut mirum sit hominem, cui neque ingenium, neque industria, neque otium post exautorationem defuit, tam graviter labi potuisse. Hinc ad *Johannem Pitseum* progressus animadvertit, cum quidam in commentario suo de illustribus Anglię scriptoribus subinde catalogum suum de Archiepiscopis Cantuariensibus, nec non de Episcopis Londinensibus, Dunelmensibus & aliis allegare, & in vita ejus referri, quod quatuor magna volumina collegerit, unum Regum Anglicorum, alterum Episcoporum, tertium virorum Apostolicorum & quartum illustrium virorum: verum frustra ab eo historiam Episcoporum Anglię accuratam sperari posse, cui registra & ecclesię archiva perlustrare minus licuit. Quamvis enim exules Anglicani, quos inter etiam Pitseus fuit, gloriati sint, quod nobilissima hujus gentis monumenta a Monachis aliisque Anglia expulsi in exterarum regionem avecta fuerint; ex Alfordi tamen annalibus aliorumque Anglorum exulum scriptis haud temere colligi posse statuit, quam vana illa gloriatio fuerit. Ceterum Pitsei arrogantiam ex eo quoque manifestam esse prodit, quod tractatum suum de scriptoribus Anglię ex collectaneis Lelandi hausisse & Baleum vix leviter inspexisse videri velit; cum tamen constet, quod Lelandi opus nunquam viderit, sed ex Balco ingratissimus descripserit, quę Baleus ex Lelando non ingratus hauserat. Palmam aliis, qui hactenus de Anglię Episcopis scripserant, præripuisse visus est *Franciscus Godwinus*, cujus commentarius de Præsulibus Anglię vernaculo sermone Londini A. 1601, auctior A. 1615, & Latine A. 1616 prodiit. Verum in eo Whartonus reprehendit, quod de styli magis nitore, quam de rerum gestarum temporumque certitudine sollicitus fuerit. Sane cum amplio rem hunc commentarium edere statuerit, nec ante annum 1633. vita excesserit, additiones tamen & emendationes, quas suo codici adscripsit, omnes fere ad expoliendum stylium, paucissimas ad historiam corrigendam augendamve facere

chorum loco in ecclesias cathedralés introducti sunt, deduceret. Cui operi tanto libentius calamum admovit, quod jam sæpius in Anglia ecclesiarum & cœnobiorum archiva malefactorum hominum & imprimis Puritanorum sacrilegio direpta flammisque damnata fuissent, & metuendum esset, ne si aliquando Deus ecclesiam Anglicanam a schismaticis iterum opprimi permittat, cætera, quæ hactenus salva manserunt monumenta, idem fatum experirentur. Neque doctissimum Virum ab instituto remorari potuit, quod alios jam pridem historiam Episcoporum Angliæ conscripisse nosset. Nam in singulis, quæ desiderari possent, deprehendit. Inter primos fuit *Gulielmus Somerset*, cœnobii Malmesburiensis Monachus & Bibliothecarius, qui gesta Pontificum Anglorum ab anno 596. usque ad annum 1125. circiter quatuor libris complexus est, quos Henricus Savilius cum aliis quibusdam Anglicanis Scriptoribus evulgavit. Verum Gulielmus ex mendoso catalogo potiorem historiæ suæ partem contexit. *Radulphi de Diceto* commentarius de Præsulibus Angliæ, quoad priora ab Augustini in Angliam adventu usque ad annum 1120, ex Beda & Malmesburiensi exscriptus est; quæ autem ab anno 1120, usque ad 1199. sequuntur, in aliis ejusdem Radulphi operibus a Rogerio Tvvysden iisdem verbis referuntur, si Archiepiscoporum Cantuariensium historiam excipias, quam proinde solam Whartonus luce dignam judicavit. *Johannem Everisden* Monachum Buriensem de Regibus & Episcopis Angliæ commentatum Baleus tradidit, qui etiam *Nicolaum Montacutum* de Angliæ Episcopis scripsisse memorat: verum Whartonus excerpta tantum quædam e chronico Everisdeni a Johanne Jocelino descripta, & Montacuti librum de Pontificibus Romanis vidit, quem nullius pretii deprehendit. Plurima quoque compendia, tabulas, indiculos aliaque hujusmodi de Episcopis Angliæ perlustravit ab antiquis scriptoribus adornata, verum ea justæ Historiæ titulo indigna censuit. Post renatas in Anglia bonas literas, *Polydorus Virgilius* de Præsulibus Angliæ scripsit tractatum nondum hactenus editum, neque dignum, Whartoni judicio, qui edatur, cum a Stapletono ita describatur, ut præter nomina & tempora vix aliquid complecti videatur. Liberius de Præsulibus Angliæ commentatus est *Johannes Lelandus*, cujus tractatum de Scriptoribus Anglicanis Johannes Baleus compilavit & in centurias suas integrum descripsit

scripsit, & cujus adversaria plurima in Oxoniensi, Cottoniana aliisque bibliothecis asservantur. Opus autem ejus de Pontificibus Britannicis nondum se oculis usurpasse Whartonus profitetur. De Harpsfeldio qui historiae Anglorum ecclesiasticae a se elaboratae Episcoporum successionem & res gestas inseruit, observat, quod saepissime nuda Episcoporum nomina retulerit, de vera successione & chronologia parum sollicitus, tantosque errores commiserit, ut mirum sit hominem, cui neque ingenium, neque industria, neque otium post exaurationem defuit, tam graviter labi potuisse. Hinc ad *Johannem Pitseum* progressus animadvertit, cum quidem in commentario suo de illustribus Angliae scriptoribus subinde catalogum suum de Archiepiscopis Cantuariensibus, nec non de Episcopis Londinensibus, Dunelmensibus & aliis allegare, & in vita ejus referri, quod quatuor magna volumina collegerit, unum Regum Anglicorum, alterum Episcoporum, tertium virorum Apostolicorum & quartum illustrium virorum: verum frustra ab eo historiam Episcoporum Angliae accuratam sperari posse, cui registra & ecclesiae archiva perlustrare minus licuit. Quamvis enim exules Anglicani, quos inter etiam Pitseus fuit, gloriati sint, quod nobilissima hujus gentis monumenta a Monachis aliisque Anglia expulsis in exteris regiones avecta fuerint; ex Alfordi tamen annalibus aliorumque Anglorum exulum scriptis haud temere colligi posse statuit, quam vana illa gloriatio fuerit. Caeterum Pitsei arrogantiam ex eo quoque manifestam esse prodit, quod tractatum suum de scriptoribus Angliae ex collectaneis Lelandi hausisse & Baleum vix leviter inspexisse videri velit; cum tamen constet, quod Lelandi opus nunquam viderit, sed ex Baleo ingratis describeret, quae Baleus ex Lelando non ingratus hauserat. Palmam alius, qui haecenus de Angliae Episcopis scripserant, praeripuisse visus est *Franciscus Godwin*, cujus commentarius de Praesulibus Angliae vernaculo sermone Londini A. 1601, auctior A. 1615, & Latine A. 1616 praedit. Verum in eo Whartonus reprehendit, quod de styli magis nitore, quam de rerum gestarum temporumque certitudine sollicitus fuerit. Sane cum amplio rem hunc commentarium edere statuerit, nec ante annum 1633. vita excesserit, additiones tamen & emendationes, quas suo codici adscripsit, omnes fere ad expoliendum stylium, paucissimas ad historiam corrigendam augendamve facere

deprehenderunt, quibus copia illius exemplaris videndi facta est. Desiderat insuper & hoc in Godvini commentario, quod Autorum, ex quibus sua hausit, nomina adnotare prætermiserit, & eos, etiam e quibus plurima deprompsit, vix nisi ubi carpendi & obtestandi occasionem habet, nominet. Accedunt haud leves in chronologia errores, & quod successio Episcoporum ab eo data nonnunquam mutilaprehendatur, siquidem in Asaphensi historia inter annum 1140. & 1540. novem Episcopi prætermissi sint, insertis illorum loco duobus, qui Episcopatum illum nunquam tenuerunt. Postremo loco inter eos, qui de Angliæ Episcopis egerunt, commemorat Autor noster *Matthæum Parkerum*. Et si enim non de omnibus Angliæ Episcopis, sed tantum de Episcopis Cantuariensibus scripserit, huic tamen imprimis restitutam historiæ Anglicanæ lucē deberi asserit, & quod egregio huic labori non ipse tantum insudaverit, sed alios quoque ad erundas ecclesiæ Anglicanæ antiquitates exemplo suo, quin & muneribus & beneficiis incitaverit; quos inter præ aliis eminebat *Johannes Jocelinus*, cujus opera in historia de antiquitate Britannicæ ecclesiæ seu vitis Archiepiscoporum Cantuariensium usus est. Quamvis autem huic historiæ Typographi Londinenses A. 1572, ac Hanovienses 1605. injuriam fecerint, accuratiorem tamen editionem manuscriptis Auctoris monumentis auctam brevi exituram Whartonus sperat, ad cujus Angliam sacram nunc propius accedimus, quid ea contineatur paucis relaturi.

Monumentorum, quæ Tom. I. exhibentur, agmen ducunt *Birchingtoni*, Monachi Cantuariensis, Vitæ Archiepiscoporum Cantuariensium, quarum duplex editio ab ipso Autore adornata fuit: una brevior, quæ in anno 1368 definit & nunc primum ex codice Lambethano evulgatur; altera auctior, quæ usque ad annum 1382 deducta fuit, a Johanne Jocelino quondam usurpata, sed a Whartono frustra quæsitâ. *Birchingtoni* historiæ subjiuntur *Vita Simonis Sudburi*, ex prolixo opere, quod Speculum parvulorum inscribitur, & in bibliotheca Lambethana asservatur, deprompta; *Excerpta* quædam de *Roberto Wimchelse* Archiepiscopo Cantuariensise, chronico quodam ecclesiæ Cantuariensis eam ob causam descripta, quod *Birchingtonus* in hujus Archiepiscopi historia encomiasten potius quam historicum agens, rerum gestarum causas atque tempora minus accurate distinxerit; *Dies obi-*

obituales Archiepiscoporum Cantuariensium, ex Martyrologio & Obituario Ecclesie Cantuariensis; *Historia controversia inter sedes Cantuariensem & Eboracensem* de primatu; *Formula variae Professionum*, quæ sedi Cantuariensi ab Episcopis suffraganeis factæ sunt; Catalogi quidam & indiculi Archiepiscoporum Cantuariensium, quos inter etiam *Canonici Lichfeldensis indiculus de successione Archiepiscoporum Cantuariensium*, quem erudita dissertatione VWhartonus noster illustravit, ex qua tantum referre placet, quid de tempore consecrationis & die obitus Augustini primi Cantuariensium Episcopi notaverit. Eum anno 609. consecratum & anno 616. obiisse, in indiculo suo tradiderat Canonicus Lichfeldensis. At Noster ex Gregorii M. epistolis probat, jam ante finem anni 597. Augustinum consecratum fuisse. Obitum ejus quantum attinet, cum alii anno 616, alii A. 615, Virgilius A. 611, Matthæus Westmonasteriensis A. 608, Mabillonius 607, Wilhelmus Thorn in chronico cœnobii S. Augustini 605, Florentius Wigorniensis 604. statuerint, postremæ sententiæ Whartonus accedit, cum & antiqua nonnulla monumenta id testentur, & Wilhelmus Thorn asserat, Augustinum eodem anno obiisse, quo Gregorius Papa, & quidem d. 7. cal. Junii feria tertia. Atqui dies 7. cal. Junii, quo etiam Beda Augustinum obiisse tradit, non anno 605. in feriam tertiam incidit, sed anno 604, quo etiam Gregorius obiit. Ex quo porro Noster colligit, eos falli, qui Augustinum Monachorum Bannockorensium cædi superfuisse tradunt. Huic dissertationi de successione Archiepiscoporum Cantuariensium, & aliam de Elfrico Archiepiscopo Cantuariensi subjicit. Hunc eundem cum Elfrico Grammatico, qui plurimis scriptis de Ecclesia Anglo-Saxonica præclare meruit, tradiderunt Baleus, Pitseus & plerique alii, quos inter & ipse Whartonus quondam fuit; nunc autem Elfricum Cantuariensem, ab eo qui Grammaticus vulgo dicitur, distinguit, & Elfricum quidem Cantuariensem obiisse docet 16. cal. Decembr. anni 1005. vel 1006. apud Abendonienses sepultum, & postea, sub Canuto Rege, ad Cantuariensem ecclesiam translatum; eundem circa annum 995. Siricio in Archiepiscopatu Cantuariensi successisse, cui antea etiam in Wiltoniensi (non Wintoniensi, ut Whelocus in Latina versione chronologiæ Saxonice tradidit) successerat; ante Wiltoniensem Episcopatum non Abbatem, ut vulgo tradunt, sed Monachum

Abendonienſem fuiſſe, nec improbabile videri, quod etiam Abbas S. Albani prius fuerit, quam ad Episcopatum eveheretur. De Elfrico autem Grammatico tradit, quod Ethelwoldi Abbatis Abendonienſis & poſtea Episcopi Wintonienſis diſcipulus, & quidem inter Wintonienſes ejus diſcipulos fuerit, undecima annorum ætatem eo tempore habens, quo Ethelwoldus Wintonienſem Episcopatum adeptus eſt, h. e. anno 963; quod canones ſuos eccleſiaſticos in conciliis Anglicanis editos Wulſino, non Dorceſtrenſi, ut Spelmano viſum eſt, ſed Scirburnenſi inſcripſerit; quod poſt annum 987. ab Episcopo Wintonienſi Elſego ad monaſterium Cernelienſe in agro Dorſatenſi ad reſtituendam diſciplinam monaſticam miſſus fuerit, in quo plurimos ſermones, quos catholicos vocat, e Latina in Saxonicam linguam tranſtulit, quorum in ſecunda Grammaticæ ſuæ præſatione octoginta libros numerat; quod poſt annum 1002. epiſtolam inſiſtentiæ de Sacramento Altaris ad Wolſtanum Archiepiſcopum Eboracenſem ſeniores ſcripſerit; quod anno 1005. Abbas jam factus & quidẽ Wintonienſis, ut videretur, vitam Ethelwoldi præceptoris quondã ſui conſcripſerit, & Kenulfo Episcopo Wintonienſi nuncupaverit; quod Archiepiſcopus Eboracenſis factus fuerit, & in cathedra Wolſtano juniore A. 1023. ſucceſſerit, tandemque A. 1051. apud Suthvellaſ d. 9. Cãl. Febr. mortuus & in monaſterio Petroburgenſi ſepultus fuerit. Hæc omnia ex variis monumentis probat, neque ſententiæ ſuæ obefſe putat, quod juxta hunc calculum centum fere anni ipſi tribuantur; cum iſta ætas exemplis non caruerit, & eodem ſeculo Herevvaldus Landavenſis Episcopus eundem ſuperaverit. Diſſertationibus hiſ ſubjicitur hiſtoria Decanorum & Priorum eccleſiæ Chriſti Cantuarienſis, itidem a clariffimo Whartono elaborata, cum fragmento de institutione Archidiaconatus Cantuarienſis, quod bibliotheca Lambethana ſuppeditavit. Hiſ accedunt Chronicon cœnobii S. Crucis Edinburgenſis; Hiſtoria cœnobii Abendonienſis; charta Regis Æthelredi data Wlſſino Episcopo & cœnobio Scireburnenſi; epiſtola Alexandri III. Papæ ad Henricum II, Regem, de Thoma Becket Archiepiſcopo Cantuarienſi, quæ ex Archiepiſcopo Cantuarienſi factum in aula Regis factum aſſerit, & ad perpetuam poenitentiam agenda in arcto monaſterio recludi poſtulat, circa quam epiſtolam aquam ſibi hærere Whartonus poſitetur; Epiſtola Walteri Episcopi

scopi Cantuariensis ad Johannem XXII Papam de canonizando Roberto Winchelse Archiepiscopo Cantuariensi, & nonnulla alia ad Cantuariensem sedem spectantia. Succedunt monumenta varia antiqua ad sedem Wintoniensem, Roffensem, Norvicensem, Coventrensem & Lichfeldensem, Wigorniensem, Bathoniensem & Wellensem, Eliensem & Dunelmensem pertinentia; quibus Whartonus de suo inseruit continuationem historiæ Wintoniensis, Roffensis, Norvicensis, Wigorniensis, Bathoniensis & Wellensis, usque ad annum 1540; nec non historiam de Episcopis Dunelmensibus a prima sedis fundatione usque ad annum 1096; historiam de Episcopis Hagustaldensibus; nec non successionem Priorum VVintoniensium, Roffensium, Norvicensium, Coventrensiū, Wigorniensium, Bathoniensium, Eliensium, Dunelmensium, item Decanorum Lichfeldensium & VWellensium.

In VVintoniensi historia majorem partem occupat *Thomas Rudburn*, non monasterii novi VVintoniensis, quod ab Hida nomen accepit, monachus, ut Baleus Pitseo & Vosio persuasit, sed ecclesiæ cathedralis S. Svithuni cœnobita, junior dictus, ut ab Episcopo Menevensi ejusdem nominis distinguatur. Scripsit historiara brevem de fundatione, incrementis atque episcopis ecclesiæ VVintoniensis a Rege Lucio usque ad tempora Henrici VI. Est autem hæc historia epitome historiæ majoris, quam idem Rudburnus elaboravit, & Vossius Rudburno seniori perperam assignavit. Historia illa major, relictis illis, quæ aliunde hausta fuerunt, in Anglia hæc Sacra exhibetur. Cum autem codex Lambethanus, qui hunc codicem suppeditavit, in prima & postrema parte mutilus sit, eum defectum VWhartonus ex ejusdem Autoris minore historia quodammodo supplevit. In historia Roffensi primus est *Ernulfus*, cui Baleus nonnulla Arnulfi Lexoviensis & Arnoldi Bonævallis Abbatis opera perperam adscripsit, eundem etiam cum Arnulpho-Presbytero, qui Romanæ Curiæ vitia libere castigavit, eamque ob causam Cleri Romani insidiis sub Honorii II. Pontificatu sublatus est, confundens. Ernulfus autem Roffensis præter, epistolam de incertis conjugii in Dacherii Spicilegio editam & alia, textum Roffensem seu librum de Ecclesiæ Roffensis fundatione, dotatione, chartis, placitis aliisque rebus ad eam spectantibus, compilavit; ex qua farragine nonnulla selectu habito in Anglia hæc
Sacra

Sacra excerpta sunt. *Edmundi de Hadenham* annales ecclesiæ Roffensis excerpti sunt ex historia ecclesiastica MSC. cujus prior pars ab orbe condito usque ad annum 1307 plane eadem est cum historia Matthæi Westmonasteriensis, nisi quod nonnulla ad Roffensem ecclesiam spectantia inferantur, quæ nunc primum publici juris sunt. Additamenta illa Roffensia Hadenhamio deberi, ex VVilhelmi Lambardi collectaneis Whartonus didicit, cui verisimile videtur, Matthæum VVestmonasteriensem historiam suam in anno 1307. terminasse, nec ætatem ejus usque ad annum 1377. producendam esse. Hadenhamii annalibus subjicitur Historia Roffensis, quæ ab anno 1314. usque ad annum 1350. deducitur. Autoris nomen in codice MSC. additum non est, quem tamen Jocelinus prodidit esse *Wilbelmi de Dene*, qui Hamonis Episcopi famulatio ab anno 1314. usque ad vitæ exitum adhæsit. Cum autem in hac historia sæpe minutissima persequatur Autor, ex spisso isto opere ea imprimis excerptere placuit VVhartono, quæ majorem usum habere videbantur, nihil nisi quod luce indignum esset, a se prætermisum spondens. I historia sedis Norvicensis hausta est ex *Bartholomei de Cotton* monachi Norvicensis historia Anglicana, quæ in bibliotheca Cottoniana MSC. extat. Nam ex secunda ejus parte omnia Ecclesiam Norvicensem spectantia VVhartonus exscripsit, factoque Norvicensium Annalium titulo nunc edidit. Ex tertia autem parte Norvicensium Episcoporum historiam depromsit, observans Cottonum in tertia illa parte Episcoporum Angliæ historiam complectente omnia ferme, si Norvicensem sedem demas, ex Malmesburiensis historia emendicasse. Historiæ Lichfeldensis quinque exemplaria habuit, quorum nullum auctoris nomen expressit; diligenti tamen inquisitione facta comperit, autorem esse *Thomam Chesterfeldium* Canonicum Lichfeldensem, cujus historiis de Episcopis Conventrensibus & Lichfeldensibus *Guilielmi Whitloci* additamenta & continuationem ab anno 1347, quo Chesterfeldi historia desinit, usque ad annum 1559. adjecit. Annales de rebus Ecclesiæ VVigorniensis, qui ad annum 1308 pertingunt, autorem certum non habent, nec unius auctoris sunt, sed a pluribus sese invicem excipientibus continuati. Historia Episcoporum Bathoniensium & VVellensium Canonicum quendam Wellensem autorem habuit, cui præter alia quædam monumenta subjuncta est historia de

COR-

controversia inter Episcopos Bathonienses & Monachos Glastonenses ab *Adamo de Domersham* conscripta. Historiæ Eliensis primam partem constituit *Thoma Monachi Eliensis* Historia, a prima Ecclesiæ fundatione usq; ad annum 1107; secundam *Richardi* Continuatio usq; ad annum 1169; tertiam duorum monachorum anonymorum Continuatio usque ad annum 1486; quartam Continuatio *Roberti Stewarde* usque ad annum 1554. Non ipsam tamen Thomæ & Richardi opus VVhartonus edidit, sed epitomen ex utroque conflata. Priorem prolixi operis a Thoma conscripti partem in Seculis Benedictinis edidit Mabillonius. Cum vero ille prologum non viderit & quæ de situ insulæ Eliensis prologum sequuntur, ea in præfatione Angliæ hujus Sacræ publici juris facere VVhartono nostro libuit. Historiam Episcoporum Dunelmensium a prima fundatione usque ad annum 1097. conscripsit *Turgotus* Prior Eliensis, quem totam tribus tantum vel quatuor locis leviter immutatis excrispsit *Simeon Dunelmensis*, sub cuius nomine historia illa inter decem alios scriptores Anglicanos A. C. 1652 Londini prodit. Quamobrem VVhartonus historiam Dunelmensium restitutam, a prima sedis illius fundatione usque ad prædictum annum, proprio Marte contexere, quam illam a Simeone ex *Turgoto* transcriptam historiam iterata editione repetere maluit. Continuatores autem *Turgoti* edidit numero quatuor, nempe Monachum quendam anonymum, *Gausfridum* Sacristam de Coldingham, *Robertum de Graystones* & *Wilhelmum de Chambre*, qui totam hunc clauderent, nisi addenda quædam & emendanda Clarissimus Autor ad calcem hujus voluminis adjecisset. Inter bibliothecas, e quibus vetera hæc monumenta eruit, eminent Archiepiscopalis in ædibus Lambethanis, Cottoniana, quæ ipsi generosi possessoris *Johannis Cottoni* Baronetti humanitate patuit, & bibliotheca collegii corporis Christi in Academia Cantabrigiensi, quam ipsi collegii illius Præses *Johannes Spekeerns* referavit. Debere etiam se plurimum fatetur *Dn. Wilhelmo Lloyd* Episcopo Assavensi, qui dissertationem ejus de Archiepiscoporum Cantuariensium successione observationibus suis auxit, multa que de Episcoporum Assavensium historia scitu non indigna ex suis adversariis suppeditavit, ut & *D. Johanni Bartely* Archidiacono Cantuariensi, *D. Matthæo Hutton* & *D. Wilhelmo Hopkins*, qui haud pauca ex ecclesiarum suarum scriniis excerpta ipsi communicarunt.

114 ACTA ERUDITORUM
HISTORIA ECCLESIAE PARISIENSIS,
Auctore GERARDO D'YBOIS, Aurelianensis Congreg.
Oratorii D.N. Jesu Christi Presbytero &c.

Parisius, excudebat Franciscus Muguet. 1690. fol.
Constat novem alphabetis.

QUAE cura olim inter alios tenuit Franciscum Bosquetum, cum is in componenda Ecclesiae Gallicanae Historia versaretur, ut hanc nimirum a jactis in hoc regno fidei Christianae fundamentis, ad illam usque temporis periodum, in qua terminata fuit ejus scriptio, deduceret; eadem, aut major fortassis, speciatim circa Parisiensem Ecclesiam adhibita deprehenditur a clarissimo Autore nostro, qui jam (ut in Actis haece ad A. 1685. p. 340. annotatum est,) Annalibus Ecclesiasticis Francorum, a Carolo Cointio adornatis, suam commode addixit operam, & Tomum octavum e schedis Autoris, qui huic fuerat immortuus, supplevit, eumque ita integrum una cum Praefatione sua; quae vitam modo memorati Cointii complectitur, A. 1683. in lucem edidit. Scilicet haud mediocri tum industria res Ecclesiasticae Historiae diu pertractasse videtur, quandoquidem in aedibus etiam Maglorianis, publico illo, ceu vocat, Clericorum Parisiensium Seminario, easdem per aliquot annos professus est, dignumque adeo ipsum habuit Cointius, quem praeter ceteris commendaret Francisco de Harlay, Parisiensi Archiepiscopo, qui suae, cui praerant, Ecclesiae origines, incrementa, amplitudinemque & alia eo spectantia, a viro satis idoneo describi postulaverat. Hujus igitur suavis incitatus, munitus etiam autoritate, qua in Actis e chartophylacio Archiepiscopali eruendis, & reliquis, quae necessaria essent, facile comparandis uteretur, ad scribendum se accinxit Noster, Tomumque hunc ad finem perductum Illustri ejus Nomini consecravit, laudes simul ejus in dedicatoria epistola quam prolixissime celebrans. Hunc vero inter elaborandum observavit ordinem, ut ante omnia inquirendis evolvendisque veteribus chartis, tabulariis Ecclesiae Parisiensis & monasteriorum excutiendis, ac perscrutandis omnibus & urbis & parochiae Lutetianae angulis tres quatuorve annos impenderet: unde multa in suam rem collegit, magna cura magnisque laboribus descripsit acta vetera, & quae amici hinc inde commodarunt, ea singula per certas classes

classes futuro Operi inservituras mature disposuit. A quibus præsi-
diis cum se instructum deprehenderet, res in hac Ecclesia a primis ejus
incunabulis, per nongentos ferme annos, usque ad millesimum cente-
simum octavum Christianum, gestas solcite recensuit, Antistitum reli-
gione & doctrina insignium memoriam ab oblivione vindicavit, nec
præterivit silentio conventus & synodos Parisiis aliisque in locis ha-
bitas, in quibus isti multa pro hæreticis convincendis, pro informan-
dis item moribus, & ordinanda Christianæ vitæ disciplina, bene lauda-
biliterque sanxerunt. Insuper tot a Martyribus in Christi honorem,
tolerata supplicia commemorat, & quæ subinde fundata dotataque
in hac urbe fuerint monasteria aut erectæ passim basilicæ, pro institu-
to suo diligenter refert, ubi vis nonnisi sincerissima ex antiquitate te-
stimonia allegans, rejectis e contra iis instrumentis, in quibus aut du-
biam fidem aut apertam plane suppositionem reperire licuit. Ita ta-
men in percensendis Ecclesiæ suæ memorabilibus occupatur, ut plu-
rima simul ex Historia Galliæ Civili immisceat, quæ certe haud exigua
hujus Operis partem constituunt. Longa namque succedentium
sibi Regum series a Childerico usque ad Ludovicum VI. in eo com-
paret, & quomodo singuli in solennioribus Regni conventibus Rei-
publicæ consuluerint, quæ deinde bella vel inter se vel cum exteris
nationibus gesserint, prolixè indicatur. Ac licet ista pro alienis a ne-
gotio præcipuo nonnunquam possint reputari, haud ulli tamen ingra-
ta accidet hæc liberalis erogatio, qua rerum ecclesiasticarum studio-
si in historiæ civilis notitiam simul se introduci haud absque fructu
intelligent.

Sed nunc, quæ summatim modo dicta fuerunt, excutiamus pau-
lo pressius, Autoremque per undecim libros, quibus hoc Volumen
absolvit, insequamur. *Primum* auspiciatur ab antiquo Galliæ statu,
quem præcipue sub Julio Cæsare & nonnullis ejus successoribus ob-
tinuit; ubi varias ejus divisiones, magistratus, religionem idololatri-
cam, habitosque in honore summo Bardos, Vates, atque Druides de-
lineat. Cum autem inter alias Galliæ provincias nobilissima
semper fuerit Celtica, quæ successu temporis in quatuor Lugdunen-
ses dispertita fuit; ex qua divisione originem habuere metropoles,
Lugdunum, Rotomagus, Turoni, & Senonæ, quibus tandem Lute-
tia Parisiorum, divisa Senonia in duas provincias, quinta metropolis

- adjecta est: idcirco accuratius dilquirit, quinam ex his locis fidem Christianam primum receperit, & Lugduno præcipuam hac in parte gloriam multis rationibus viadicat; tametsi eidem jus exarchatus aut primatus in reliquis provinciis ea propter minime sit tribuendum.
- C. II. Ecclesiæ deinde Parisiensis primordia a missione Dionysii in Galliam derivat, & istam Decio & Grato Consulibus sub Fabiano Pontifice anno æræ Christ. 252. contigisse testatur, laudatque curam egregiam, quam Dionysius adhibuerit, ut fidem Christianam in his oris latius propagaret. Advocato enim Rustico presbytero & Eleutherio diacono basilicam Parisiis construxit, quam nonnulli extra urbis pomeria fuisse contendunt, alii vero intra eadem constituunt, quibus Autor etiam adstipulatur, & quomodo tandem sub Fescenino Præfecto decollatus fuerit Dionysius, exponit; memorato simul carcere, loco martyrii, tumulo, basilicaque, quæ in ipsius honorem postmodum ædificata & magnifice a Christianis aucta fuit. Ut autem de martyrio Rustici & Eleutherii, nec Fortunatus nec Fredegarius, nec alii quiequam meminerint, certum tamen id nihilominus esse Autor ostendit, ac pariter duodecim socios Dionysio adjungit, qui fidem in Belgica secunda annuauerint, martyrium sub Maximiano subeuntes. Sed cum ex temporum collatione scrupulus hic moveri soleat, multique, an Dionysius istos socios habuerit, dubitare non vereantur, e Chronologia fusus abs se ordinata conciliationem petit, & postmodum ad alios Parisiensium Episcopos progreditur, e quibus imprimis celebratur Victorinus, qui concilii, Coloniensi & Sardicendi, adversus Arianos habitus subscripsit: quemadmodum & Conciliorum ipsorummet delineationem Autor suppeditat, fraudemque detegit, qua in Concilio Ariminensi Orthodoxos circumvenire Arriani laborarint; qua ipsa occasione prima synodus Parisiis A. 362. (aut potius ex mente Autoris, 367.) instituta fuerit. De Marcelli Episcopi vita & miraculis longum sermonem instituit, & nonnulla eorum descripsisse ait Fortunatum, non Pictavensem illum, ut vulgo existimetur, Episcopum, sed, ut monuerit Vir clarissimus Claudius Castellanus Canonicus Parisiensis, alium aliquem, cujus in quatuor MSS. martyrologiis Ecclesiæ Parisiensis ad XIV. Cal. Julii, nec minus in additionibus Molani ad Ussuardum mentio injiciatur. S. Genovefæ virgini integrum fere Caput ultimum hujus

hujus libri consecrat, & quæcunque de illius gestis, die ac anno obitus, splendidoque admodum sepulchro passim apud alios reperiuntur, refert & examinat.

Sub initium libri *secundæ* in gentinam Francorum originem inquit, diversasque recenset Autorum opiniones, quorum alii fabulose eos a Trojanis derivent, alii ex Pannonia digressos statuant, alii denique e pluribus Germaniæ populis hanc gentem conflata arbitrentur. Ipse eam pro Germana gente agnoscit, quam S. Hieronymus inter Saxones & Alemannos fuisse scribat, quod Procopius & Agathias confirmant: sicuti & primum ejus ortum ad Rheni inferioris ripam ulteriorem, & circa regiones Vahali, Vidro, Visurgi, Albi que adjacentes, ex antiquis scriptoribus cognoscamus. De Religione pauca ibi subjicit, & a Rege Childerico nondum Christiano Francorum Regum Historiam orditur, Chlodovei, ejus successoris, conversionem mox subnectens, & quæ sub eo non minus ac sub quibusdam aliis usque ad Chlotarium contigerint, per hujus libri decursum explanat. Floruerunt his temporibus Parisiis Probatius, Amelius, Saffaracus & Eusebius, Episcopi Autori memorati. Amelius interfuit aliquot Conciliis Aurelianensibus, utpote secundo A. 533, & tertio A. 538: ad quartum autem A. 541. Amphilochium Abbatem submitit. E singulis his Canones aliquot huc affert Autor, itemque ex Concilio quinto A. 549. ibidem instituto, cui Saffaracus interfuit, quem tandem, cum multorum criminum reus haberetur, a viginti septem Episcopis, in Synodo Parisiensi A. 551. congregatis, sacerdotio privatum, & in monasterium detrusum memorat. Qui deinceps in Episcopali munere exceperit Eusebium, S. Germanus, non suis solum virtutibus famam sempiternam apud Parisienses impetravit, sed Sancti quoque Vincentii basilica cum adjacente monasterio (de cuius fundatione, dedicatione, & privilegiis Autor agit,) ab eo nomen indepta est, ut hodieque Basilica & Abbatia S. Germani de Pratis, magis tamen ex consuetudine & denominatione populari, ob hujus Episcopi reliquias ibidem sepultas, quam ex dedicatione nuncupetur. Et jure adeo suarum esse partium Autor arbitratus est, ut rebus, quæ ad S. hunc Germanum pertinent, aliquanto diutius immoretur. Celebrata est sub eo Synodus Parisiensis tertia, A. 557. Ipse A. 576. fere octogenarius ex hac vita decessit, & legitur in Aimoini in-

C. IX.

Lib. II.
Cap. I.

Cap. II.

Cap. IV.

C. V.

C. VI.

C. VII.

terpolatione quoddam in eundem epitaphium, cujus autor utrum fuerit Rex Chilpericus, ceu nec Mabillonio displicuit, æquo æstimatori judicandum heic relinquitur.

L. III.
Cap. I.

Liber tertius in morte Chlotarii I. initium capit, & in Chlotario II. definit. Quæ interjectæ sunt narrationes, plerumque attinent ad civilia negotia. Agitur enim de facta his temporibus nova Francicarum provinciarum divisione in Austriam, Neustriam, & Burgundiam, cujus deinceps quoque frequens apud autores usus est, & ea quidem post mortem Chariberti Regis, a Sigiberto, Chilperico, & Guntchramno suscepta traditur. Sermo quoque instituitur de moribus Chilperici, & de ejus filia Rigunthe, quam infelici omine Levvigildi Gothorum Regis filio minori, Reccaredo, desponsaverat: de

C. II.
III.
IV.
V.
VI.

certaminibus item ac bellis, quæ modo inter Sigibertum & Chilpericum, modo inter Guntchramnum & Gundobaldum, modo inter Childebertum & Chlotarium adhuc minorem, modo inter Theodobertum & Theodoricum, artibus Brunichildis, aviæ, mire adversus se invicem excitatos, emerferunt variaque gesta sunt fortuna, & de similibus aliis. Ad Ecclesiastica magis spectat quæstio de Canonibus Ecclesiæ Gallicanæ, quales illi sint, & utrum discrepent a Codice Canonum, quibus utitur Romana Ecclesia? quam occasione cujusdam Canonis adversus Prætextatum e libro a Chilperico ad Patres Synodi Parisiensis misso allegati pertractat. Memoria insuper Conciliorum: Turo-nensis, habiti A. 566. ad renovandas leges Ecclesiasticas; Parisiensis IV. cui illo tempore dissidia inter Sigibertum & Guntchramnum ansam præbuere; Matisconensis item II; nec non Parisiensis VI, quod Sirmondus ad A. 615, ipse vero ad præcedentem retulit. Cumque tunc

p. III.

in Gallia Judæi multi degerent, & sæpe ad munera publica pecunia & aliis artibus irreperent, Patribus indignum visum est, Christianos horum subire judicium: quamobrem prohibuerunt Judæos muneribus publicis adhiberi, aut si admitti cuperent, cum omni familia eos Baptismum suscipere jusserunt; quæ disciplina Francorum fuit, ut compellerent Judæos ad Baptismum, quemadmodum & Chilpericus plurimos eorum baptizari fecit, qua de re p. 117. & 118. conferantur. Bertham, Chariberti Regis Parisiorum filiam, Autor introducit, ac docet, quod ea non solum maritum suum, Ethelberrum, Cantii Regem, sed ipsam quoque Anglorum gentem ad fidem conver-

C. VI.

terit,

terit, adjuncta potissimum auxilio Augustini, Dorovernensis Episcopi, quem Gregorius Pontifex una cum aliis eo transmisit. Narrationem Gregorii Turonensis, qui tradit, urbem Parisiensem aliquando ita consecratam fuisse, ut nocere illi flamma non posset, neque glires, neque serpentes, sed cum cuniculus pontis effoderetur, inventum ait glirem serpentemque æreum, ablatumque, & ex eo tempore urbem gliribus fuisse refertam, incendiisque sæpius absumtam, ac visos non raro quoque serpentes; superstitiosæ fabulæ simillimam pronunciat. pag. 128.

S. Columbanum, qui Monarchiam Francorum sæpe Chlotario prædixit, & multa edidit miracula, de quibus p. 136; item Ragnemodum, Simplicium, Ceraunum, & alios Episcopos Parisienses, quorum in hoc libro Autor meminit, brevitatis studio transimus.

Accedimus ad librum *quartum*, ubi primo loco Dagobertus occurrit, de cujus annis inter Eruditos agitur controversia, aliis ab obitu patris Chlotarii, aliis a Principatu Dagoberti in Austrasianos, regni ejus initia deducuntibus. Priorem sententiam defendit Bucherius, Petavius, Sirmondus, & novissime Chiffletius, qui super eam causam prolixam Dissertationem exaravit, in hisce Actis A. 1682. p. 320. nobis memoratam. Sed alteram propugnant Valesius & alii, quibus suum Autor calculum adjicere non dubitat p. 167. Eum ob extructam noviter S. Dionysii basilicam præcipue extollit; tamen Mabilonius istam tantummodo ab hoc ornatam dotatamq; asserat, cui id eo nonnulla argumenta Autor opponit, Multa autem prædia amplasque possessiones Dagobertum Ecclesiæ S. Dionysii quidem contulisse, sed quæ eadem præcise fuerint, haud facile memoratu videri affirmat; cum quæ produci hic in medium sueverunt, chartæ tantum non omnes suspectæ aut interpolatæ sint: ac speciatim duas ex hoc capite refellit, quod donationem Constantini immisceant, quam ipse tamen nono vel decimo seculo confictam ingenue fatetur. Dagobertum vero in hac basilica exornanda multum adjuvit Eligius, ob admirandam in elaborando auro argentoque peritiam tum valde celebris, qui tamen postmodum ex propriis ædibus, quas a Rege acceperat, Virginum monasterium construxit, eique præfecit Auream, non ex Syria, ut falso memoravit Breulius, sed ex Francorum gente oriundam, cujus æque ac ipsius Eligii virtutes & quotidiana monasterii incrementa accurate describit. Idem nobis pronuncians est de monasterio

p. 156.

p. 158.

Cap. III.

sterio

- C.IV. sterio Fossatensi, cujus fundatio & donatio a Blidegifilo, Archi-Diacono Parisiensis Ecclesie, facta prolixè recensetur; non secus, ac S. Furseo Hiberno monacho Latiniacum, ut Monasterium extrueret, ab Erchinoaldo, Palatii tum temporis Præfecto, concessum memoratur, & de cœnobio Calensi, quod Bathildis, uxor Chlodovei II. condiderit, plura ab Autore consignata sunt. Tacemus, quæ de Chlodovei Junioris Diplomate, libertates monasterii S. Dionysii confirmante & aliis hujusmodi passim in decorem Parisiensis Ecclesie Autor annotavit. Eo tempore succrescebat Monothelitarum hæresis, & eorum aliquis Augustodunum venit, qui statim atque cognitus est, in Synodo Aurelianensi a Salvio, Episcopo Valentineni, ad silentium fuit redactus. Id factum dicit inter annum 538. & 540. Sed A. 649. Romæ Synodum adversus Hæreticos eosdem Martinus Papa congregavit, cujus occasione impietatem eorum a primo ortu Autor repetit. De cætero, dum Agilberti, Episcopi Parisiensis, auctoritatem, quam apud Scotos obtinuit, allegat, incidit simul in controversiam de tempore celebrandi Paschatos, quod Scoti neutiquam ad morem Ecclesie Romanæ observabant, quem tamen Agilbertus uberius in eo, quem ex Beda recenset Autor noster, sermone commendavit. Interim post casus varios in hoc libro frequenter expositos, Pippinus, Major Domsus, Heristallius ab Heristallo palatio prope oppidum Leodiense, nuncupatus, Austriam, Neustriam, & Burgundiam suo nutu regere, & late in Francorum ditionibus dominari cœpit, cujus gesta Autor affert, quique post hunc secuti sunt, simul exponit.
- L.V. E libro *quinto* notari præ cæteris meretur Caput tertium. In eo enim Autor præclaram commentationem exhibet de Synodo Gentiliacensi, & pertractata in eadem de Spiritu S. a Patre Filioque procedente controversia, quæ a suis initiis erudite deducta Lectori sistitur, & memoratur inferius p. 292. quod hæc doctrina in synodo Foro-Julienensi quoque confirmata fuerit. A. 808. in Concilio Aquisgranensi disceptatum est, an Symbolo Nicæno addi queant verba, *Filioque*, ut caneretur impofterum, *qui a Patre Filioque procedit*. Et Leo quidem Papa id suadere noluit, sed potius, ut plane intermitteretur ejus in Ecclesia Gallicana usus, autor iis extitit. Quod ipsum ubi Noster observat, Symboli, quod Athanasio vulgo tribuitur, mentionem facit, & istud in Gallia primum inventum esse probat. Sed
- C. III. actum
- p. 188.
- p. 163.
- p. 174.
- p. 203.
- p. 272.

actum etiam fuit de cultu Imaginum in illa, quam diximus, Gentiliacensi Synodo, iterumque in Francofordiensi, a Carolo M. anno 794. celebrata. Nec memoratu indignam censemus originem muneris Apocrifariorum, quos fuisse viros dicit fide & prudentia claros, a Romanis Pontificibus ad tractanda Ecclesie negotia Constantinopolin ablegari solitos; ac primum, qui hoc officium in se susceperit, Julianum Conensem Episcopum nominat, tempore Leonis M. missum ad Imperatorem Martianum uxoremque Pulcheriam. Duravit istud usque ad Iconomachorum tempora, post quae Pontifices suos Apocrifarios ad Reges Francorum mittere coeperunt. Jungimus his statim officium Missorum Dominicorum, quod itidem descriptum habetur, & in Gallia fuit frequentatum; dum certis anni temporibus electi ad hoc a Principibus viri per pagos, civitates, & comitatus proficiscebantur, ut in res Episcoporum, Abbatum, & Comitum inquirerent, disciplinam ubi vis observarent, sacris aedibus prospicerent, pauperumque & orphanorum sedulam curam gererent. De Carolo M. plurima huic libro inserta conspiciuntur, nimirum, ut is non in Regem solum Francorum inunctus, sed Romanorum etiam Imperator coronatus fuerit; ut Saxones a se tandem devictos ad religionem Christianam sollicitavit, ipso duce Witichindo Baptismum suscipiente; ut bonarum idem artium & literarum fuerit amantissimus, easque pristino nitore restituere allaboraverit; ut Tassilonem Bajoariae Ducem debellaverit, supplicemque factum in monasterium detruserit; ut denique per alia laudabiliter valde gesta immortale nomen fuerit adeptus. Quae una cum hactenus memoratis Capp. IV. V. VI. VII. VIII. & IX. fusius pro dignitate enarrantur.

Carolo M. 814. defuncto, Ludovicus ejus filius, Imperatoria itidem dignitate conspicuus, regnum obtinuit illudque ad annum usque 838. summa cum autoritate & fide administravit. Atque haec periodus Libro sexto materiam suppeditat, e qua dum iterum non nihil seligimus, Aquisgranensis primum Synodus se offert, quae vel ex edita generali regula a Canonicis per universum regnum observanda sat illustris est. Nec temperare sibi Autor potuit, quin ad hanc delatas in Canonicorum ortum paulo curatius inquireret, & Chrodegangum, Episcopum Mettensem, inventi hujus autorem celebraret. Caeterum sicut Pii cognomen gerit hic Ludovicus, ita praecipuam Re-

P. 297.

P. 273.

P. 299.

P. 297.

P. 275.

P. 282..

P. 319. sqq.

Q

- C.IV. sterio Foffatensi, cujus fundatio & donatio a Blidegifilo, Archidiacono Parisiensis Ecclesie, facta prolixè recensetur; non secus, ac S. Furseo Hiberno monacho Latiniacum, ut Monasterium extrueret, ab Erchinoaldo, Palatii tum temporis Præfecto, concessum memoratur, & de cœnobio Calensi, quod Bathildis, uxor Chlodovei II. condiderit, plura ab Autore consignata sunt. Tacemus, quæ de Chlodovei Junioris Diplomate, libertates monasterii S. Dionysii confirmante & aliis hujusmodi passim in decorem Parisiensis Ecclesie Autor annotavit. Eo tempore succrescebat Monothelitarum hæresis, & eorum aliquis Augustodunum venit, qui statim atque cognitus est, in Synodo Aurelianensi a Salvio, Episcopo Valentiniensi, ad silentium fuit redactus. Id factum dicitur inter annum 538. & 540. Sed A. 649. Romæ Synodum adversus Hæreticos eosdem Martinus Papa congregavit, cujus occasione impietatem eorum a primo ortu Autor repetit. De cætero, dum Agilberti, Episcopi Parisiensis, auctoritatem, quam apud Scotos obtinuit, allegat, incidit simul in controversiam de tempore celebrandi Paschatos, quod Scoti ne antiquam ad morem Ecclesie Romanæ observabant, quem tamen Agilbertus uberius in eo, quem ex Beda recenset Autor noster, sermone commendavit. Interim post casus varios in hoc libro frequenter expositos, Pippinus, Major Dominus, Heristallius ab Heristallo palatio prope oppidum Leodiense, muncupatus, Austriam, Neustriam, & Burgundiam suo nutu regere, & late in Francorum ditionibus dominari cœpit, cujus gesta Autor affert, quique post hunc secuti sunt, simul exponit.

- L.V. E libro quinto notari præ cæteris meretur Caput tertium. In
C. III. eo enim Autor præclaram commentationem exhibet de Synodo Gen-
p. 272. tiliacensi, & pertractata in eadem de Spiritu S. a Patre Filioque procedente controversia, quæ a suis initiis erudite deducta Lectori sistitur, & memoratur inferius p. 292. quod hæc doctrina in synodo Foro-Julienensi quoque confirmata fuerit. A. 808. in Concilio Aquisgranensi disceptatum est, an Symbolo Nicæno addi queant verba, *Filioque*, ut caneretur impofterum, *qui a Patre Filioque procedit*. Et Leo quidem Papa id suadere noluit, sed potius, ut plane intermitteretur ejus in Ecclesia Gallicana usus, auctor iis extitit. Quod ipsum ubi Noster observat, Symboli, quod Athanasio vulgo tribuitur, mentionem facit, & istud in Gallia primum inventum esse probat. Sed
actum

actum etiam fuit de cultu Imaginum in illa, quam diximus, Gentiliacensi Synodo, iterumque in Francofordiensi, a Carolo M. anno 794. celebrata. Nec memoratu indignam censemus originem muneris Apocrisariorum, quos fuisse viros dicit fide & prudentia claros, a Romanis Pontificibus ad tractanda Ecclesie negotia Constantinopolin ablegari solitos; ac primum, qui hoc officium in se susceperit, Julianum Coensensem Episcopum nominat, tempore Leonis M. missum ad Imperatorem Martianum uxoremque Pulcheriam. Duravit istud usque ad Iconomachorum tempora, post quae Pontifices suos Apocrisarios ad Reges Francorum mittere coeperunt. Jungimus his statim officium Missorum Dominicorum, quod itidem descriptum habetur, & in Gallia fuit frequentatum; dum certis anni temporibus electi ad hoc a Principibus viri per pagos, civitates, & comitatus proficiscebantur, ut in res Episcoporum, Abbatum, & Comitum inquirerent, disciplinam ubivis observarent, sacris aedibus prospicerent, pauperumque & orphanorum sedulam curam gererent. De Carolo M. plurima huic libro inserta conspiciuntur, nimirum, ut is non in Regem solum Francorum inunctus, sed Romanorum etiam Imperator coronatus fuerit; ut Saxones a se tandem devictos ad religionem Christianam sollicitarit, ipso duce Witichindo Baptismum suscipiente; ut bonarum idem artium & literarum fuerit amantissimus, easque pristino nitore restituere allaboraverit; ut Tassilonem Bajoariae Ducem debellaverit, supplicemque factum in monasterium detruserit; ut denique per alia laudabiliter valde gesta immortale nomen fuerit adeptus. Quae una cum hactenus memoratis Capp. IV. V. VI. VII. VIII. & IX. fusius pro dignitate enarrantur.

Carolo M. A. 814. defuncto, Ludovicus ejus filius, Imperatoria itidem dignitate conspicuus, regnum obtinuit illudque ad annum usque 838. summa cum autoritate & fide administravit. Atque haec periodus Libro sexto materiam suppeditat, e qua dum iterum non nihil seligitus, Aquisgranensis primum Synodus se offert, quae vel ex edita generali regula a Canonicis per universum regnum observanda sat illustris est. Nec temperare sibi Autor potuit, quin ad hanc delatus in Canonicorum ortum paulo curatius inquireret, & Chrodegangum, Episcopum Mettensem, inventi hujus autorem celebraret. Caeterum sicut Pii cognomen gerit hic Ludovicus, ita praecipuam Religio-

p. 297.

p. 273.

p. 299.

p. 297.

p. 275.

p. 282..

p. 319. sqq.

Q

- L. VI.** ligionis & monasteriorum curam habuisse dicitur. Cum sub Episcopatu Erchenradi, incuria custodum, instrumenta & chartas Ecclesie Parisiensis ignis absumsisset, ille editis literis curavit, ut hæc impostum quiete & secure res suas pristinas possideret, nec a quoquam in earum usu turbaretur. Ad instantiam Michaëlis Imperatoris Orientis, conventum instituit Parisiis A. 825. ad decidendam in ea de cultu Imaginum controversiam; & Patres quidem ibi congregati a veneratione earundem abhorruerunt, quod parum quidem probat Autor, & ut solet alias, integram hujus decertationis Historiam eleganter & prolixè describit. Anno 827. Michaël Imp. ad Ludovicum libros Dionysii Areopagitæ transmitit, quos ut genuinos cum gaudio recepit Hilduinus, Abbas S. Dionysii. Noster vero auctoritatem iis omnem multis argumentis adimit, & eos sub finem quinti seculi non multo post celebratam Synodum Chalcedonensem consarcinatos arbitratur. De Concilio Parisiis A. 829. sub Ludovico Pio habito plenissimam narrationem exhibet. De Ludovici exauratione ab ipsius filiis suscepta, & quomodo is libertatem fugatis adversariis in monasterio Dionysiano receperit, porro nos instruit, & deinde literas Ludovici ad Hilduinum Abbatem sistit, quæ præcipiunt, ut res S. Dionysii in unum librum solícite congereret; quibus ille monitus Areopagiticæ suæ divulgavit, & in his inter alia Dionysium Areopagitam unum eundemque fecit cum Parisiensi: quod Autori tamen displicet, qui pugnat potius pro duobus Dionysiis Lectoremque suum plura cognoscere desiderantem ad Jac. Sirmondum, Jo. Launoium, Hugonem Menardum, Germanum Milletum, & alios, qui quasi collatis signis adversus se invicem acerrime conflixerint, ablegat.
- Quomodo post mortem Ludovici Pii inter tres ipsius filios bella civilia exarserint, & regna fuerint divisa, sub initium Libri *septimi* docetur. Hæc vero non tantopere morabimur, quin potius ad Goteschaldi monachi hæresin isto tempore ortam properamus. Sparserat ille impia de absoluta Prædestinatione ad vitam æque ac æternam damnationem dogmata, quæ A. 848. in Synodo Moguntina examinata, & anno insequenti instituto apud Carisiacum conventu solenniter rejecta fuerunt. Ut tamen nihilominus post hæc multas turbas eadem in Gallia excitarint, Autor demonstrat. Valde etiam invehitur in Photium, Patriarcham Constantinopolitanum, quod nimirum contra omne jus & fas Ignatium de sede deturbarit, ac
- L. VII.**
- C. II.**
- C. III.**
- C. IV.**
- C. V.**
- C. VI.**
- C. IV.**
- C. VII.**
- fe

ac se violenter ingesserit, Ecclesiam quoque occidentalem multis modis fuerit criminatus, Michaellem Imp. ut quasdam ejus consuetudines reprehenderet, simul excitans. Laudat vero Æneam, Episcopum Parisiensem, quod in peculiari opusculo in Spicilegiis Dacherii & MSS. Bibliothecæ Thuanæ edito, causam Latinæ Ecclesiæ testimoniis antiquorum Patrum defendere aggressus fuerit. Sed quæ in eodem de Constantini donatione afferuntur, suppositionis arguere non dubitat. Ulfuardum, quem Trithemius monachum Fuldensem vocat, ipse monachum S. Germani Parisiensem facit, & ejus Martyrologium non sub Carolo M. sed Carolo Calvo scriptum, & huic quoque dedicatum fuisse ostendit. Quæ interim de privilegiis monasterio Dionysiano in Synodo Pistis congregata anno 861, & deinceps in Sueffionensi anno 862. concessis disputat, prolixiora sunt, quam ut huc afferantur. Quemadmodum & contentiones inter Hincmarum Remensem & Hincmarum Laudunensem Episcopos, hujusque causam in variis Conciliis ventilatam (de quibus omnibus Autor plura exhibet,) vel nominasse hic suffecerit.

Caroli Calvi, Ludovici Balbi, filiorumque & successorum usque ad Carolum III. Historiam in octavo Libro propositi sui tenax Autor consignavit. Inter alia agit de celebri obsidione urbis Parisiensis a Nortmannis suscepta, quæ in isthæc tempora incidit, eamque versibus delineavit Abbo, monachus S. Germani, unde multa hic in medium afferuntur. Disquiritur etiam de ipso Parisiorum nomine, quod Abbo derivat ab Iliæ, Græcorum urbe, q. d. par Iliæ. Alii ad Isidem provocant, quæ in hac urbe olim culta fuerit. Verum Autor ejus originem ex Celtica lingua petendam arbitratur, cujus cum pauca hodie vestigia extent amplius, non mirum esse censet, quod Eruditi frustra adeo in hoc vocabulo se torqueant. Claruit in ista obsidione virtus Gozlini, Episcopi Parisiensis, qui tamen alius est ab eo, cui Abbo suum opus inscripsit. Porro etiam basilicæ S. Germani Autissiodorensis Autor meminit, de qua cum se nihil hæcenus dixisse recordetur, uberius circa eandem describendam occupatus est. Pergit deinde ad S. Opportunam, cujus reliquiæ Parisios delatz sunt, extractæque in honorem earundem fuit basilica, cui nomen S. Opportunæ remansit. De Anscherico item Parisiensi Episcopo, de Ebolo, qui Abbas fuit S. Germani de Pratis, porro de S. Honorina,

Q 2

S. Leut-

C. VII.

C. V.
P. 430. sqq.

L. VIII.
C. III.

C. IV.

S. Leutfredo, sufficiens instructio reperitur, liberq; digressione de Præpositura de Sodobrio finitur.

- L.IX.
C.I. fqq. Liber *nonius* prolixiori longe illustrium eæ ætate virorum serie refertus est. Ut enim Theodulfum, Fulradum, Adelelmum, Elysiardum, & alios Episcopos Parisienses taceamus, in scenam producuntur, S. Gerardus, Abbas Broniensis; Abbates item Fossatenses, quorum catalogum a Brolio confectum Autor emendat; viri itidem docti, Hilduinus, Abbas Dionysianus; Hincmarus Remensis; Ulfuardus; Aimoinus, qui Libros II. de miraculis S. Germani scripsit, & diversus est ab Aimoino, Floriacensi monacho, qui res Francorum memoriæ commendavit; Remigius, Autissiodorensis monachus; Hucbaldus, monachus S. Amandi &c. Quæ enim subsidia Carolus Calvus studiis attulerit, vel ex Errici seu Heirici, monachi Autissiodorensis, Epistola nuncupatoria, quam Operi de gestis S. Germani Autissiodorensis præfixit, satis apparet. Magna insuper basilicarum & monasteriorum multitudine in hunc librum confluit. Memorantur basilica B. Mariæ Virginis, & S. Christophori: Basilica S. Marcelli, S. Juliani, S. Mederici, Gervasii & Protasii: Oratorium S. Martini: Basilica S. Columbæ virginis: Monasterium S. Genovesæ, S. Germani a Pratis, Dionysianum, Fossatense &c. Quando orti fuerint Parisii Canonici, diligenter Autor dispicit, & per capita duo ultima de Comitibus tum generatim, tum speciatim de Parisiensibus egregia nonnulla profert. Erant ii plerumque Rectores & Præfecti urbium, quibus non publicarum modo rerum, sed & privatarum cura incumberebat. Juris dicendi munere, & vicinos pagos circumveundi, componendorumque civilium diffidiorum potestate gaudebant. Rebus turbidis agebant militiam, & ad publica Regni Comitia ire consueverant, ibidemque cum Regibus ac Palatii Præfectis de Republica ordinanda statuebant. Et initio quidem eos Regum nutui subfuisse constat, sed postmodum horum potestati se paulatim subtraxere, dignitatem hanc fecere hereditariam, & Regibus ipsis multum sæpe negotii faceßere haud sunt veriti; ad quam magnitudinem quibus gradibus ascenderint, a p. 583. ad 589. edocetur. Parisiensem autem Comitum antiquissimam memoriam se invenisse credit in quadam charta A. 710. exarata, ac licet omnium eorum seriem ex ordine ob defectum monumentorum nequam referre liceat, eorum tamen nihilominus aliquem textum Catalogum

logum, & quæ plerique gesserint, enarrat, commodaquæ sic occasione descendit ad Hugonem Capetum, quem ut prima inter Reges Francorum familiæ tertiz, ita postremum Comitum Parisiensem facit.

Ab hoc itaq; Librum *decimum* auspicatur, felicem longamq; Regum ex hac familia successionem insigni mactans elogio. Possemus hinc plura ex illius gestis decerpere, & memorare virtutem ejus filii Roberti, ac fortunam nepotis Henrici I. Sed alia nos magis sibi postulant, in quibus de Berengario, ejusque hæresî ac disputationibus de Eucharistia, de Synodis adversus ipsum habitis, & subsecuta tandem penitentia informamur. Observat nimirum Autor, quod Paschasius Radbertus circa A. 831. primus omnium de corpore & sanguine Domini in Eucharistia peculiarem librum ediderit, & Sancti Patres ante eum, nondum orta de hoc Sacramento contentione, asseruerint quidem, corpus Christi reipsa in Sacramento contineri, modum vero diligentius exponere hæud laborarint. Radbertum autem eo in libro palam docuisse, in Sacramento Eucharistiæ, panis & vini substantiam, in corpus & sanguinem Christi converti, & post verba consecrationis idem corpus, quod ex utero beatæ Virginis prodiit, sub speciebus contineri. Postremum hoc ægre tulisse inter cæteros Rabanum, Moguntinum Archiepiscopum, & in quadam Epistola ad Egilum seu Egilonem dubia sua opposuisse. Hanc non haberi amplius testatur Du Bois, ni forsitan ea sit, quæ extat in Actis Benedictinis Sec. IV. P. II. quamque Mabillonius ex codice Gemblacensi descriptam edidit. Sed & alios surrexisse affirmat. (quos Stercoranistarum nomine indigitat,) qui, quid de corpore Dominico post sumtionem fieret, numque id egestionis esset obnoxium, inter se disceptarunt. Et affirmantium quidem opinioni, quod ipse Rabanus, aut Heribaldus quidam, Episcopus Autisiodorensis, faverit, adversus anonymum Celotianum pernegat. In tertia classe locat Joannem Erigenam Scotum, quem sub Carolo Calvo in Galliam venisse, & in edito ibidem libro de Eucharistia virtutem tantum corporis Christi ac figuram, non veritatem; umbram, non corpus in hoc Sacramento admisisse testatur. Hunc librum isidem periisse putat, tametsi quidam existiment, opusculum de corpore & sanguine Domini, quod refert nomen Bertrami seu Ratrauni, Jo. Scoto potius deberi. Inducit sane Virum eruditissimum,

L. X.
Cap. I. seqq.

C. VI.

Q3

Petrum

Petrum de Marca, id probare conantem in scripta A. 1657. ad Lucam Dacherium epistola; a quo tamen cum aliis recedat Mabillonius, & novissime Decanus Ecclesie Senonensis, (Jacobus Boileau,) qui hunc librum A. 1686. Latine & Gallice redditum e MStis & antiquis Codicibus in lucem emisit. (Conf. Acta nostra ad A. 1687. p. 43. seq.) Ex isto autem Scoti libro virus suum hausisse Berengarium ostendit, qui similiter, quod in Sacramento Altaris nec vere corpus nec vere sanguis Domini exhibeatur, propugnare ausus sit. Theoduinus, Leodiensis Episcopus, in epistola ad Henricum, Regem Francorum, tres quidem alios errores ipsi tribuit, quod scilicet noluerit infantes baptizari; quod nuptias & conjugia sustulerit; quod Christum clauso conaculo ad Discipulos ingressum fuisse negarit: sed cum de his nihil alibi reperiatur, vix quicquam certi affirmare Autor noster sustinet; illud vero de Eucharistia errorem statim ab Hugone, Lingonensi Episcopo, & imprimis a Lanfranco animadversum scribit. Cum enim hic Paschasium a Berengario condemnari intelligeret, hoc sibi maximum in modum displicere ostendit. Berengarius vicissim se defendit in Epistola ad Lanfrancum, quam Dacherius in notis ad hujus vitam edidit. Ea dein Romam allata fuit A. 1050. perlectaque a Patribus in Synodo tum congregatis, qui statim ob hanc sententiam Berengarium, ni resipisceret, a communione excluderunt. At ille parum hæc curavit, & per Synodos sequentes, Turonensem A. 1055. Romanam A. 1059. Rotomagensem A. 1063. Pictavensem A. 1075. aliasque contra eum celebratas penitus ab errore dimoveri non potuit, donec tandem in Concilio Burdigalensi a longo ac diuturno isthoc morbo, ut Autor loquitur, convaluit. Secessit dein in S. Cosmæ insulam haud procul Turonis, & ibi A. 1088. VIII. Id. Januarii vita functus esse perhibetur.

LXI.

Cap. II.

Undecimus Liber adhuc superest, qui non minus atque antecedentes a suo, quem præstat, usu haud parum se commendat. Nam, præter ea, quæ occurrunt de Philippo, Rege Gallie, civiliumque rerum sub eodem statu; de diversorum monasteriorum fundatione ac privilegiis; & aliis, quæ, ut ne Lectori tædium suboriretur, ubris immiscere nolimus; notatu quoque dignum judicamus, quod affert de causa secessionis Brunonis in eremum, quam vulgo Parisiensis ejusdam Magistri (Edimeri) ternæ e feretro excitationi, & quod
ponis

pœnis addictus fuerit æternis, professioni tribuant. Sed hæc fabulis accenset, ad Launojum provocans, qui multis argumentis ea dudum enervavit. Genuinam autem rationem ex Guiberti Abbatis testimonio quærit in odio Manassis, Archiepiscopi Remensis, cujus causas ibi latius examinat, & paulo ante citat epistolam, quam ex Calabria scripserit ad Radulfum Viridem ipse Bruno, & in qua se jam olim Remis propositum discedendi a mundi consortio tenuisse minime dissimulet. Nec minus memoria hic Roscelini asservatur, qui Dialecticum Compendiensem egit, ac tres in Deo personas tres res abs se invicem separatas esse statuit, sicut sunt tres Angeli, ita tamen, ut una esset voluntas & potestas, ac tres Deos vere posse dici, modo usus admitteret. Sux hujus infanix assertores Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem, ejusque successorem Anselmum jactitavit, qui postremus tamen literis ad Bellovacensem Episcopum datis a Lanfranco & seipso hanc calumniam removit. Rainaldus dein Archiepiscopus Remensis Suesione celebravit Synodum, ubi se ad meliorem mentem rediisse falso simulavit Roscellinus, atq; ea propter ab Ivone Carnotensi graviter est admonitus. Unde an sanior factus sit, compertum sibi minus esse Autor indicat, & in sequentibus inter epistolas Goffridi, Abbatis Vindocinensis & Cardinalis, quadragesimam septimam libri quarti, a Roscellino in damnum Roberti de Arbrifello confictam, ac, ut sæpe fieri assolet, Goffridi scriptis temere immixtam fuisse memorat. Historiam dein tradit primatus Ecclesix Lugdunensis, a Gregorio VII. Papa instituti, tum ab Urbano II. in Synodo Claromontana confirmati; nequaquam obstante intercessione Richeri, Archiepiscopi Senonensis, qui datam in Ansegiso sedi suæ hanc prærogativam contendebat; qua de re Autor etiam superius Lib. VIII. c. 1. p. 485. egerat. Cum Rex Philippus ob illicitas cum Bertrada nuptias excommunicatus esset, serunt aliqui, quod in pœnam ei literis non amplius subscribere licuerit formulam, *regnante Philippo, sed regnante Christo*. At hoc commentum Autor explodit, virosq; doctissimos allatis compluribus exemplis probasse contendit, hanc formulam jam ante excommunicationem Philippi & post ejus tempora fuisse. Imo durante etiam excommunicatione, alteram illam, *regnante Philippo*, adhibitam, e chartis vetustis asseverat. Expeditionem Hierosolymitanam, quæ tempora hæc illustriora reddidit, pluribus recenset. Vitam item Petri Abzardi exhibet,

C. III.

C. V.

C. VI.

hibet, & sub hujus aduersarii, Guilielmi Campellensis, auspiciis plurimos in suburbanis Parisiensibus, habitum & disciplinam Canonico-rum Regularium amplexos fuisse, latius deducit, postquam jam antea de Canonicorum Regularium institutione in uniuersum multa differuerat.

TRAITE' DE LA FISTULE DE L' ANVS,
par L. Lemonniere,

i. e.

Tractatus de Fistula ani, Domino Felici dedi-
catus a L. Lemonniere.

Parisiis apud A. Auroy, 1689. in 12. Constat plag. dim. 12.

Autor statim in limine optimam de se concitat spem, dum Li-
brum de Fistula ani illi offert ac dedicat Chirurgo, qui nomine o-
mineque Felix maximum Regem a fistulæ talis molestia liberavit.
Quam etiam non fallit. Nam affectus obscuri & difficilis naturam,
causas, & curandi methodum omnem, satis perspicue, & docte etiam,
exponit. Neque enim in lectione autorum aliorum hospes est, ne-
que experientia multiplici destitutus videtur; quippe cum in Gallia
multo frequentiore hodie, quam fiebat olim, occurrere affectum
hunc asseveret. Nisi tamen, quod Autor autumat, curationis Regiæ ex-
emplo illecti, cum antea vel ferri metuerent aciem, vel curari posse
nescirent, vel, quod itidem quis posset suspicari, præ animi leuitate
negligerent, nunc postquam in Rege bene cessisse, curationem rescii-
verunt, timoreposito frequentiores sanandi magistrōs adeunt. Sed
his relictis, pauca ex ipso opere adjiciamus. Præmittit autem Autor
noster initio de Fistulis in communi nonnulla, earumque, ut
fieri par erat, causam & naturam apertam facit. Et illam quidem as-
ferit obstructionem vasis alicujus sanguiferi, quod ruptum, liquorem
suum effundat in carnes. Hinc oriri tumorem, dolorem, inflamma-
tionem, & generari pus, quod quia effluere non possit, acre fiat &
corrosivum, nervos fibras rodit, sibi que excavat locum amplio-
rem, unde sinus nascatur, mox in fistulam, quoniam exitus non detur,
ducto callo, abiturus. Ut autem hæc ita fiant omnia, non simplicem
abscessum sufficere, sed præterea vel scirrhum glandularum me-
senterii,

fonterii, vel ut tumor ille fiat in ipsis articulis, existimat necessarium, ubi nervorum, lymphaticorum, & vasorum reliquorum congeries, vel etiam ad tendinum insertiones, vel ut ipsæ glandulæ lædantur, ex iisque serum effluat, quod in articulis si fiat, synoviam appellant. Hanc ille nervorum stillicidium hic esse arbitratur, mox tamen sibi non constat, quando etiam ex glandulis, aliquando etiam ex osse carioso subtus latente fundumque foedo liquore inquinante credit erumpere.

His ita expositis, diagnosin & prognosin exequitur diligenter, tum historiam ani anatomicam, qua præmissa, ad ipsas ejus fistulas, quod sibi proposuerat, transgreditur. Quarum primo causas prodit, vulnere, lapsus & contusionem, quæ in carne molli, laxa, & humore largiter imbuta periculosiora esse monet; sed & propter situm facilius in fistulas ulcus excavari, quod humor effusus nullum inveniat exitum, aciditatem contrahat, & hinc rodendo sinum, dein statim fistulam efficiat. Dehinc accurate tradit differentias fistularum ani, & quomodo explorandæ sint, docet. Tum agit de curandi ratione, & primum aliorum examinat methodum, & tandem monet, unicum in sectione præsidium esse, nihil solidi a pharmaceuticis & nominatim injectionibus esse expectandum, præter mitigationem dolorum; de cætero esse has omnes palliativas, nec morbum certo tollere, aut plenariam restitutionem spondere.

Ex Chirurgica igitur officina salutem expectandam, ex qua tria producit remedia, ligaturam, ferrum, ignem: quorum alterum insufficiens esse, alterum periculosum contendit, adeoque repudiatis istis, unicam ferri aciem eligendam esse præcipit.

Pro varia autem fistulæ ratione, ex differentiis petenda, variam instituit incisionem. Si fistula non transit marginem ani, forfice immissa, eam dissecat. Si vero subtus sphincterem in intestinum pergat, digitum in anum immittit, in fistulam vero, radice gentianæ prius dilatata, argenteum vel plumbeum stylum, longum, tenerum, ut flecti facile queat. Hunc digito arreptum, per anum apertum educit, & junctis utrisque extremis, extrahit totum, & quod stylo incumbit, vel forcipe vel syringotomo submisso, omnino dissecat. Director prioris operationis est digitus in ano, qui stylum sentiens, flectit in oppositum, & ne intestinum ex opposito lædatur, cavet.

R

Notat

Notat vero ita instituendam esse sectionem, ne musculum elevatorum illa corumpat: hunc enim plus facere ad contingentiam excrementorum quam ipsum sphincterem.

Sectione peracta, consolidationem, sublato callo, instituere docet. Mōnet autem, Guidonem de Cauliaco in ea esse sententia, non consumendum esse callum, sed dandam operam, ut magis crassescat. Cui experientiam ait multoties respondere: etenim sanari post incisionem fistulas, nullo cathæreticorum vel consolidantium aliorum auxilio.

Et hæc locum habent, quoties fistula utrinque aperta, & simplex est. In cæca vero, ubi intestinum non sit ab ea perforatum, percutiendam esse fistulam specillo acuto, flexili, opposito, dum adigitur, digito: quo mox sit extrahendum illud per anum, & ut antea, disseccandum intermedium.

Quod si vero intus aperta sit fistula, cæca foras, speculo ani opus esse, quo ille dilatetur, ut inspici ipse, foraminulum inveniri, & flexilis stylus in illud inmitti queat, qui non simplex, ut prior ille, sed in altero extremo acutus sit & secans, in altero vero acus in modum perforatus, ut filum queat ducere. Hoc in foramen fistulæ & canalem ejus dextre immisso, simul perforanda cutis, quo ductus fistulæ tendit, & filum traducendum, ut secari commode queat. Quod si non arrideat, plumbeo substituto, & quantum fieri potest, adacto versus cutim, super ipsum lanceola sectionem esse instituendam.

Difficillimam esse rationem, si utrumque osculum in intestinum hiet: nec alio tamen quam dictum sit modo, nempe per sectionem dilatato ano, curationem fieri: nec tuto relinqui intactum malum; metuendam enim lentam febrem, & inde interitum.

Magni Autor cum primis facit, & præ ceteris commendat instrumentum, quo ad Regem sanandum usi sint D. Felix & Bessieres, quod capite 13. describit.

Prospicere docet tandem & omnibus symptomatis, & omnem reliquam curandi rationem curate persequitur, ut neque rectius quisquam hunc morbum descripsisse, neque, ut tolli debeat, præcepisse melius videatur.

PARE.

SUPPLEMENTA. TOM. II. SECT. III. 131
 PARERES, OV AVIS ET CONSEILS SUR
 les plus importantes matieres du commerce &c. Par le
 Sieur Jacques Savary.

Jacobi Savarii Consilia & Responsa de præcipuis ac
 maxime arduis commerciorum causis, complu-
 ribus supremorum tribunalium deci-
 sis munita.

Parisiis apud Jo. Guignard, 1688. in 4. Alphab. 4. plag. 16.

ANni sunt quasi duodeviginti, ex quo scripti præsentis Autor *Perfe-
 ctum Negotiatorem* publici juris fecit, cujus benigna adeo tum a-
 pud Gallos, tum exteros receptio hoc etiam Consiliorum volumen no-
 bis produxit. In quo id se dedisse operam Autor profiteretur, ut facto-
 rum, cum primis species juxta scripturarum fidem dilucide constitue-
 retur, rationum momenta ex utraque parte exacte adducerentur, de-
 nique controversiæ inde resultantes, ad modum, quo ipsi consulen-
 tes eas proposuerunt, distinctim & citra obscuritatis notam enoda-
 rentur. Cæterum cum id genus librorum, hisce quidem temporibus, ad
 Lectorem nostrum rarius perveniat, operæ pretium duximus, potio-
 ra nonnulla Decisionum argumenta in compendio exhibere, e quibus
 de reliquis judicium institui possit. *Conf. I.* negat solam subscrip-
 tionem in charta blanca, quam vocant, sufficere, ut quis literas cambii
 suas fecisse credatur; nec cautionem sine die & expressione ejus, quod
 in compensationem pretii quis accepisse se profiteretur, validam censi
 putat, sed scribentem dominum literarum permanere, posseque man-
 datum quandoque aut revocare, aut quo minus juxta id solutio fiat,
 arresto uti. *Conf. III.* tradit, confessionem patris, qui ex causa so-
 cietatis cum filio initæ, in certam summam se debitorem ejus consti-
 tuit, etiam filio nihil præter solam operam ac industriam conferente,
 sufficere, ut a coheredibus solutionem promissi consequatur: sed &
 salarium annuum, quod pater ei constituerat, jure exigi. *Conf. VI.*
 docet eum, qui suo & alieno nomine cambium fieri mandat, non in
 solidum, sed de parte tantum sua teneri. *Conf. VII.* magna industria
 defenditur causa cujusdam, qui ob nuptias cum filia magistri sui in
 ita annos tyrociniæ contractas, vi statutorum e consortio mercato-

pag. 5.

pag. 6.

pag. 13.

pag. 15.

pag. 41.

2213

- rum arcendus atquebatur. *Conf. XI.* inita inter aliquos societate ea lege, ut uno illorum defuncto, reliqui teneantur heredibus ipsius lucrum ad usque mortis tempus quaesitum, communicare, dubitatum fuit, utrum nomina etiam pro rata suscipere cogendus sit? Respondet, si qui societatis debitores eo tempore solvendo esse deserint, commune quidem periculum fore, exactione autem eorum, quae deductis nominibus in credito supererunt, praegravari heredes non debere. *Conf. XV.* deciditur, socium, ob mutuo acceptam nomine societatis ab altero sociorum pecuniam, in solidum teneri, quantumvis accipiens pecuniam in proprios usus convertisset. *Conf. XVIII.* denegatur petita in integrum restitutio (à un banquier) argentario cuidam minorenni, cujus literae cambii fidem non invenerant penes eum, in quem dirigebantur. *Conf. XX.* caeteris literarum cambii requisitis duo adduntur alia, non minus necessaria: pag. 230. primo ut certum tempus solutioni destinetur, dein ut accepti valoris nominatim mentio fiat; quod si quid eorum desit, literas vim nudi mandati habere censetur. *Conf. XI.* pravitatis usurariae arguitur conventio inter socios imita, ut primus, qui societatis nomine negotiatur, secundo pro rata fortis ab eo illatae annuatim decem in centum solveret lucri nomine, reliquum sibi haberet, simul vero & damna quomodocunque contingentia solus sustineret. Cui jungi meretur alia ejusdem materiae decisio in *conf. 66.* *Conf. XXX.* probat, literis pag. 250. cambii deperditis, posse quandoque agi, ut alia earum loco praestentur. *Conf. XXXI.* negat fidem mereri viduam mercatoris defuncti, quae mariti libros ac diaria edere iussa, maritum libros tales confecisse inficiatur; adeo, ut adversus edere detrectantem, aequum ducat, pag. 319. admitti quandoque debitorem, quo suis e libris factam solutionem probet. *Conf. XL.* proponitur, socios duos inter se pactos esse, ut ad pag. 324. unum duae partes & lucri & damni pertineant, ad alterum tertiam. Quod pactum cum unius heredes contrariis factis variisque praesumptionibus immutatum crederent, iis tamen nequicquam obstantibus firmum validumque judicatum est. *Conf. XLVII.* tum alia nonnulla notatu dignissima cambiorum requisita traduntur; tum circa dilationes in his concedi solitas, & a quo die computandi initium fieri debeat, disquisitio instituitur. *Conf. LI. & LVI.* quando is, qui impetratis literis cambii, solutionem alteri exigendam committit, hoc bonis pag. 464. lapso,

lapso, mutare voluntatem & literas revocare valeat, distincte exponitur. *Conf. LIX.* placuit, mercatorum numero habendos non omnino esse eos, qui societati, navigationes in distitas terras exercenti intersunt. *Conf. LXVIII.* probat socium, ob reliqua societatis causa contracta, ante redditas utrinque rationes, in mora non constitui, nec proin ad usuras aut interesse teneri. *Conf. pen. & ultimo*, quam diligentiam is, qui literas cambii impetravit, tam ex parte dantis, quam ex parte acceptantis adhibere obstrictus sit: nec non ad quem periculum moræ, circa litteras cambii commissæ, spectet, pluribus declaratur.

pag. 625. 681

pag. 702.

pag. 757.

pag. 762.

pag. 773.

DEL CANE DI DIOGENE OPERA MASSIMA

del P. Francesco Fulvio Frugoni, Minimo.

h. e.

Opus maximum de Cane Diogenis, autore R. P.
Francisco Fulvio Frugoni, Minimo.

Venetiis apud Anton Brosium, 1689. in 8. Alph. 12. pl. 14.

Magnifico dicendi genere ac dictione, rhetorum imprimis poetarumque flosculis conspersa, insigniter delectari Italos, quam plurimi eorundem libri vernaculo sermone concinnati testantur, tum vel maxime ex præsentis hujus lectione constare poterit. Nam qua ratione, & quo sit elaboratus stylo, haud difficile est judicare, cum titulo gaudeat *Canis Diogenis*. Autorem agnoscit *P. Franciscum Fulvium Frugoni* Genua oriundum, Ordinis Minimorum Monachum, qui jamjam moriturus, operi huic suo edendo quendam *Franciscum Assaretum* præfecit, a quo illud editum ac Augustissimo Imperatori Leopoldo fuit dedicatum.

Inscribitur Opus, *Canis Diogenis*, qui hilari vultu virtuti ab-blandiens, vitia vero indefinenter allatrans proponitur. Huic Cani in Prolegomenis diversa Autor attribuit nomina, ita ut eundem nunc *Molossium*, nunc egregium *Melampum*, imo & *suum* nuncupet, eo quod hunc, ceu proprium ingenii foetum, nemine obstetricante, solus enixus sit, omniumque bonorum censuræ nunc submittat. Instituti

rationem porro reddit, Scilicet cum animadvertisset, moribus hodiernis innocentiam opprimi, justitiam jusq; omne corrumpi, merita præstantissimorum virorum negligi, iisdemq; gentem incultam atq; ab omni doctrina vacuum dominari, ac impietatem instar lupæ famelicæ sub ovina latere pelle; omnino opus esse putat molossis, i. e. viris egregiis rectique amantibus, qui sola honestatis veritatisque ratione habita, pudenda corruptissimorum hominum facta perfringant. Se itaque, cum perpetuum vitii indicere bellum constituisset, librum hunc suum titulo *Canis* insignire voluisse, & quidem *Diogenis*, quem Philosophum in castigandis mortalium perditissimis moribus, sibi imitandum proposuerit. Stylo usum se memorat, suafors imprimis *Emanuelæ Thesauri*, amico suo integerrimo, non adeo perspicuo ac simplici, verum metaphorico & sublimiori, ut aculei in legentium animis relinquerentur, hisque simul varia inde conjiciendi subministraretur ansa. Neutiquam autem sibi placere asserit rationem scribendi vel *Petronii Arbitri*, vel *Luciani Samosatensis*, quamvis uterq; puritate dictionis præ ceteris excellat; quippe qui nefario excitandis in hominibus libidines, eosdemque mire traducendi laborarint studio. Ex recentioribus, quos ex parte sequeretur, elegisse se *Lipsium* atque *Barclajum*, quorum exemplo ductus, Poetarum quoque sententias Operi suo, Parisiis quindecim annorum spatio elaborato, passim insperserit.

In *Apologetico*, ac *Complemento*, quæ una cum nonnullis aliis partem *Prolegomenorum* constituunt, scripta sua adversus maledicorum quorundam, mordacitatis illa insimulantium, obrectationes Autor defendit, affirmans, ejusmodi criminationes ab illo potissimum hominum genere proficisci, qui ob scelerum suorum detectionem tactos se esse sentiant: se enim honestam censendi libertatem adhibuisse; neque sibi ullam esse ab his sperandam mercedem, verum a solis vitiorum osoribus, quibus unice placere semper studuerit.

Addita insuper sunt Elogia a personis summa in dignitate constitutis profecta, quæ Autori, dum viveret, fuere transmissa, quæq; ad peculiarem titulum Editor retulit, subque nomine *Collaris pretiosi*, quo nimirum Canis hic cingendus, comprehendi voluit.

Tractatus ipse absolvitur septem, quos vocat Autor, *Latratibus*, qui varios complectuntur Discursus. Primi Latratus sequentes sunt:

Schola

Schola Antisthenis, Fons Bacchi, Modus Immoderatus. Secundi: Bibliotheca Attici, Athena Explorata. Tertii: Aula Asiatica, Solitarius in viam reductus. Quarti: Patroni mutati, Casus & Accidentia varia. Quinti: Tribunal Critices. Sexti: Navigium Charontis. Septimi: Lucerna Cynici.

In calce denique hujus operis adjectus est Catalogus librorum Autoris, tum ineditorum, tum illorum, qui a supposito adhuc in lucem producti sunt.

DE REBUS ULTRAJECTINIS ET IMPRIMIS de Bello cum Covordensibus, Tarantiis, seu Drentinis, olim gesto, AVCTORIS INCERTI NARRATIO HISTORICA, ab A. MCXXXVIII, quo nactus Episcopatum Herbertus de Berum, usque ad A. MCCXXXIII. Ex Ecclesie Trajectensis MS. primus eruit, & notis aliquot illustravit ANTONIVS MATTHEVS, Juris in Illustri Academia Lugduno-Batava Antecessor.

Lugduni Batavorum, typis Huberti van der Boxe, 1690. in 4.

Constat 1. Alph. 8 $\frac{1}{2}$. plag.

Dedicavit Opus hoc Editor celeberrimus inclyto Majoris Ecclesie Trajectensis Collegio, in cujus archivis MSS. diu antea neglectum repererat. Laudat multis verbis hujus regimen Ecclesie, & antiquissimam Decani ac Officialis in reliquos provincie rectores jurisdictionem potestatemque, spirituales pariter ac seculares, aliquot diplomatum confirmat; tum & ipsius Ecclesie immunitates, amplitudinem aliaque luculenter describit. Autorem Operis Frisium fuisse natione, non dubitat, veterem, & probum, & qui ad posteros non transmiserit, nisi visa & comperta, aut quæ ad minimum a Viris illustribus, quorum meatio in hac *Collatione* fit, audita & accepta fuere.

Opus ipsum confessum veluti virorum fide ac prudentia conspicuorum pandit, quæ apud Gröninganos, Covordenses atque Trentones olim gesta erant, Wilbrando, Trajectensis Ecclesie tricesimo Episcopo, diligenter ista inquirenti, enarrantium. Sed ea quidem in compendio ut hic repetamus, fuerit fortasse vel supervacaneum, vel

vel ob bellorum casuumque varietatem prolixum nimis atque tædiosum.

Itaque ex notis solum Antonii Matthæi pauca speciminis loco delibabimus. In iis autem id egit præcipue, ut obscuriores barbarasque voces, quibus scater Autor, explicaret, interspersis quoque aliis nonnullis chartis ac diplomatibus, quæ ad horum temporum historiam quam maxime facere videbantur. Ita Frisiam, Imperii & Austriæ olim partem, Duces primum, mox Reges suos habuisse memorat, quorum primus fuerit *Richoldus* circa A. C. 396, ultimus *Radbodus II.* a Carolo M. debellatus Frisiaque ejectus; unde Præsidem postmodum provinciæ impositum, usque ad tempora Ludovici Germanici, cui, regni divisione inter fratres facta, dein cesserit; donec ea ab Henrico IV. Episcopo Trajectensi, a Lothario II. Hollandiæ Comiti fuerit concessa, p. 87. 88. ex veteri Frisæ Chronico, cujus *Occa Scharlensis* Autor, probat. P. 107. inter *xenium* atque *exenium* omnino interesse aliquid apud mediæ ætatis Scriptores observat, quod illud munusculum tantum, idque voluntarium, hoc vero servitium necessario præstandum innuat. Varias *allodii* significationes dum p. 118. recenset, indistincte, quicquid alii non obnoxium, significasse asserit. Vocem esse ait mere Germanicam, indeque non cum *Alteserra a laude* deducendam. Electionem Episcopi Ultrajectini dum p. 119. sq. describit, eam a quinque Ecclesiarum Canonicis factam ostendit. Confirmationem, cum Cæsaris primum esset, Papam sibi postmodum arrogasse, ad eamque obtinendam immensis sumptibus fuisse opus, cum Pontifex non tantum ipse, sed & singuli ejus familiares, actuarii, domestici, aliique aulæ primores muneribus placandi fuerint. Imprimis p. 137. sq. in morem illum invehitur, quo, postquam Episcopus e vivis excesserat, familiares, domestici, & qui Episcopo ab officiis servitiisque fuerant, supellectilem diripiebant, quibusque fuerit edictis vetitus, enarrat. P. 155. Saracenos omnino a Sara dictos, contra Scalligerum aliosque verisimilius putat. Historiam obsidionis Accaronis, quæ & *Prolemis*, atque Belgis olim *Akers* dicta, nondum hæcenus visam, quæ & urbis contineat descriptionem, & multa alia singularia vix alibi ita extantia, in scriniis se adhuc servare, indicat p. 156. nec detrectare editionem, si quis typographus petat. Denique p. 179. sq. aliam adhuc *de Prælio Trajectensium cum Hollandis Narrationem*, quam

eidem codici, ex quo Opus hoc de Rebus Ultrajectinis exscripterit, insertam fuisse testatur, exhibet, suisque itidem notis illustrat.

HISTOIRE d' OLIVIER CROMVELL.

i. e.

Historia Oliverii Cromvelli.

Juxta exemplar Parisiense 1691. in 12. Pl. 17.

Autor in dedicatione ad *Bossuetum* Episcopum Meldensem nomen prodit *Raguenet*. In Admonitione ad Lectorem indicem librorum, quibus in componenda hae historia usus fuerit, subjungit. Inter alios citat *Davidis Jenkins* tractatum qui *Lex terra* inscribitur, *Guilielmi Ursini de Rivo* Vindicias pro Rege Angliae, *Claudii Salmasii* Defensionem Regiam, & quae ei opposita est, *Johannis Miloni* Defensionem pro populo Anglicano, *Georgii Bates* Elenchum motuum nuperorum in Anglia, *Casparis Ziegleri* Exercitationes circa Regicidium Anglicanum, *D. Jacobi Schalleri* Theologi Argentoratensis Dissertationes ad quaedam loca Miloni; deia *Majolini Basaccionis* librum de bello civili Anglicano, Italice scriptum & a *Didaco Philippo Albornoz* Hispanice versum, *Roberti Mentet de Salmonet* Historiam de motibus Britanniae, *Galaridi* Tyrannidem felicem seu Cromvellum Politicum, *Thomam Gumbleum* in Vita ducis Monckii, *Gualdum Prioratum* in Historia Gallica, *Gregorium Latum* in Theatro Britannico. Praeterimus, quos recenset, Pseudonymos & Anonymos, item Acta, Decreta, Orationes aliaque scripta judicialia & apologetica typis vulgata. Adducit & Manuscripta quaedam, Abbatis puta *Montegutii* & Marchionis *Ruvignii*, quibus tamen parum se adjutum esse ait; didicisse autem quaedam ex sermonibus hominum, qui dominante Cromvello Londini sunt versati. Num vero Autor apparatu, quem diximus, non plane nullo instructus veritati ubique litaverit, ut fides illi in omnibus tuto possit adhiberi, Lectorem esto judicium. Nobis certe in tumultuaria libri perlustratione occurrerunt nonnulla, quorum veritas vocari in dubium potest, ac temporum inprimis ratio visa nonnunquam fuisse turbata. Caeterum non ineleganti stylo opus hoc Autor concinnavit, cui & ornatus quidam ab iconibus numerorum ista tempestate cursorum accessit. Historia ipsa mirandis casibus & judicio-

S

rum

rum divinorum exemplis insignis, facile Lectorem allicit & detinet : quæ causa est, cur dignus quoque nonnemini visus libellus fuerit, qui in Germanicam linguam transfunderetur; quo idiomate Francofurti ad Mœnum prodiit.

Nobis contenta libri, qui omnium in manibus dudum versatur, recensere supervacaneum fuit visum, imo & incommodum, cum tanta rerum in eo obviarum copia ac varietas in compendium redigi non possit. Itaque in gratiam Lectoris, ut caute Autorem tractet, & scriptores quoque alios in consilium adhibeat, ex iis, quæ emendationem requirere visa nobis sunt, duo tantum hic indicabimus.

p. 73. sqq. L. I. Autor memorat, Cromvellum, postquam A. 1643 Cantabrigienses, qui Regi Carolo studebant, jussu Parlamenti castigasset, Oxonium quoque, quod recessum Regi præbuisset, cum exercitu profectum, ibique insignem Academiæ bibliothecam, plusquam quadraginta codicum millia multorum seculorum spatio ex diversis orbis partibus collecta complexam, uno mane comburi curasse. Ubi Autorem falli, palam est. Nam etsi isto tempore Cantabrigiam Cromvellus omni malorum genere affixit, Oxonium tamen, quam urbem isto & sequentibus duobus annis Rex in potestate habuit, ingressus non est; multo minus bibliothecam cremavit, quam constat hodieque illibatam nullique toto orbe secundam conservari.

p. 256. Libr. IV. refert Autor, Cromvellum, postquam pacem cum Fœderati Belgii Ordinibus inivisset, bellum adversus Christinam Suecorum Reginam meditatum quidem fuisse, sed hoc consilium abjecisse, quod Carolus II. a Scotis Regem proclamatum in Angliam irrupisse cognovisset. Itaque adversus hunc potius duxisse, eumque conferto ad Vigornium prælio profligasse. Sed antichronismus hic non est excusabilis. Quotusquisque enim est, qui nesciat, Vigornienſe prælium jam anno quinquagesimo secundo commissum, pacem vero cum Batavis anno demum quinquagesimo quarto constitutam fuisse?

VIRI

VIRI CL. GV LIELMI CAMDENI ET ILLUSTRIVM

Virorum ad G. CAMDENVM Epistola, cum Appendice variis argumenti. Accesserunt Annalium Regni Regis Jacobi I. Apparatus &c. Præmittitur G. Camdeni Vita, Scriptore

THOMAS SMITHO.

S. T. D.

Londini impensis Richardi Chisvelli, 1691. in 4.

Constant alphab. 3. & plag 8.

Inter præcipua, quæ in fine superioris & ab initio nostri hujus æmiculerunt seculi, eruditionis lumina referendus etiam jure meritoque est GULIELMUS CAMDENUS. Tantopere enim & ingenii monumentis, quæ edidit, & amicitiis, quas cum Viris doctrina & famæ claritudine illustribus contractas coluit, ut pauci sint, qui ipsum superent. Ut vero post tantum temporis spatium, ex quo *Camdenus* mortalium numero exemptus est, ejus memoria in animis & bibliothecis eruditorum hominum renovaretur, effecit Vir admodum reverendus THOMAS SMITHUS, S. T. D. evulgatis in publicum *Camdeni epistolis*, & quas ad eum exaraverunt Viri clarissimi, præmissa etiam accurata *Vita Camdeniana* descriptione. Ne itaque tanti Viri merita segnus agnovisse aut prosecuti veneratione videamur, tum ex *Vita* ejus, tum ex *Epistolis*, pro instituti ratione aliqua subjungemus.

GULIELMUS CAMDENUS Londini natus est d. XI. Maji anni MDLI, patrem agnoscens *Samsonem Gulielmum*, arti pictoriæ addictum, cæterum mediocris fortunæ virum; ac matrem ex prænobili familia *Curvenyorum* Wirkintonæ in Cumbria oriundam. Quamvis autem patre mature admodum orbaretur, non tamen a studiis, quorum semel amore correptus erat, abstrahi se patiebatur, indeque cum anno duodecimo ætatis peste infestatus evasisset incolumis, mox ad scholam Coletinam se recipiebat, & cum artibus humanioribus, quibus adolescentia impertiri solet, probe expolitus esset, paulo post in Academiam Oxoniensem se conferebat; ubi quidem per tempus aliquod substitit, per varia scientiarum genera se circumvolutans, sed cum paulo iniquiorem fortunam experiretur, opibus, quibus academica vita toleranda est, destitutus, Londinum

anno cō 10 LXXI repetendum ipsi fuit. Hic cum esset, factum est, ut propter insignem virtutem & industriam, quibus mire præstabat, in sui amorem invitaret Viros clarissimos, eosque fraterno amore sibi conjunctos, *Gabrielem & Gotthofredum Goodmannos*, qui non tantum necessariis subsidiis eum sublevarunt, sed ex quibus & Gabriel, Ecclesiæ Collegiæ Westmonasteriënensis Decanus, anno cō 10 LXXV regis scholæ eum, utpote Græcæ & Latinæ linguæ scientissimum, *hypodidascalum* constituit. Hic itaque cum extra sinistræ sortis impetum lautius paulo & splendidius viveret, commodâ occasionem sibi præberi existimabat, ut tanto ferventius in bonas litteras incumbere; unde & mox in summam nominis celebritatem perveniebat, a Viris eruditionis laude insignioribus in familiaritatem receptus, puta a *Thoma Savilio, Thoma Alleno, Henrico Parrajo, Milone Smitbo, Henrico Cuffio, Richardo Thomsono, Alberico Gentili, Jo. Hottomanno, Francisco Pitæo* aliisque pluribus. Quamvis vero laboribus hæc scholasticis jam distringeretur, non intermittebat tamen vigorem ingenii ulterius expromere atque posteritati operari. Inter cætera autem, quæ excolere pergebat, studiorum genera, maxime ad historię & antiquitatis Britannicæ notitiam eruendam se applicabat, tum quod impulsu quodam naturæ eam ad rem se trahi persentiret, tum quod a nobilissimo Juvene, Philippo Sidnejo, stimuli ipsi adderentur. Cum vero vix sperandum videretur, ut gentis Britannicæ origines, mores, instituta reconditasque antiquitates e spissis, quibus per tot sæcula circumseptæ quasi fuerant, tenebris eruere posset sine linguarum cognitione, quibus primi incolæ, & qui ipsis postea successerant, usi erant, utriusque linguæ, tum Britannicæ, tum Saxonicæ usum sibi familiarem reddebat, & præter varii generis auctores, Græcos & Latinos, qui ab omni ævo de Britannia literarum monumentis aliquid commendarunt, scriptores patrios, aliosque qui vel ex tabulariis vel ex archivis publicis & bibliothecis aliquid in publicum dederant, consulebat. Præterea magnam Angliæ partem, qualem & jam olim obierat, variis itineribus peragrata mustrabat, Romanorum viis, mansionibus militaribus, antiquitatumque vestigiis curiosissima diligentia exploratis: unde magis adhuc diffusa jam pridem nominis ejus fama increbescebat. Sic accidit enim, ut cum *Barnabas Brissanius* Senatus Parisiensis eo tempore princeps,

in le-

in legatione splendidissima ad Elisabetham Reginam anno c15 15 LXXXI missus esset, *Camdeni* nondum trigesimum ætatis annum supergressi amicitiam ultro expeteret. Posteaquam igitur a Viris eruditissimis, Munstero, Ortelio, Lipsio, Surita, Opsopæo, Velfero aliisque antiquitatis & geographiæ promissis condidit magna subsidia suppeditata in usum suum scienter convertisset, anno octogesimo sexto *Britanniam* exire patiebatur, opus ab omnibus statim, qui reconditoribus literis pretium statuere didicerant, in summo pretio habitum; id quod iteratæ toties editiones 1587, 1594, 1600, 1607. satis indicabant. Neque nunc vel ab eruditis non desideratur, vel a Bibliopoli in super habetur: ita enim hoc ipso tempore in Belgio elegantissimis literis excudi librum, amicorum nos docent literæ. Cæterum biennium post editam primavice *Britanniam* Jo. Pierius Sarisburiensis Episcopus *Camdenum* nostrum ad *Præbendam* Illfarcombe in agro Devonienſi ſtatim promovebat, quam dignitatem ad mortem usque retinuit. Sed cum anno c15 15 XCIII *Edwardus Granrus*, qui hæctenus Westmonasterienſem scholam tenebat, vivendi finem fecisset, nemo dignior repertus est, quam *Camdenus*, qui ejus in locum ſufficeretur, id quod tamen gradus tantummodo ad dignitatem ſplendidiorē fuit. Nam cum Vir Cl. *Richardus Leigbus*, Armorum Rex ſub titulo *Clarentii* mortalitatem expleviſſet, quod factum anno c15 15 XCVII, precibus pro *Camdeno* intercedente illuſtri viro *Fulcone Grevillo*, regiæ claſſis Theſaurario, qui dignitatem hæc meritis *Camdenianis* deberi aſſeverabat, ſplendidissimo huic muneri a Regina *Elisabetha* præfectus eſt. Ubi non incommoda digreſſione annotat reverendus vitæ hujus Auctor, *Collegium Feccialium*, in quod cooptandus tum erat *Camdenus* a Rege *Richardo III.* d. 2. Martii c15 15 LXXXIV ſtabiliri, & poſtea c15 15 LV a *Philippo & Maria* confirmatum fuiſſe conſtare autem ex tribus *Regibus*, ſex *Heraldicis* & quatuor *Proſecutoribus*, quorū ſinguli præpriis inſigniantur titulis, hoc quidem ordine: *Garterius* ſive a *Periſcelide Clarentius*, ſive in australibus Angliæ provinciis, & *Norrey* in borealibus ultra *Trentæ* regionibus; & ſic in *Heraldicis* & *Proſecutoribus*. Quam ſplendidâ dignitatē uti omnes bene gratulabantur *Camdeno* ita limis eandē oculis intuebatur *Radulphus Brooky* ſeu vero nomine *Brookmutbus*, Heraldus, titulo *Eboracenſis*, utpote qui manus hæc magnificentum ſibi ereptum dolens

dolens, contra Britanniam Camdeni anno c15 15 XCIX librum calumniis refertissimum evulgabat, quasi *Camdenus*, quæ fraudi essent Britanniz, in eodem scripisset; cui tamen anno sequenti respondebat ipse, adversarii objectionibus abunde satisfaciens. Neque absterri se criminationibus ejusmodi sinebat, ut non porro de patria bene mereretur; nam anno c15 15c III ex sua Bibliotheca auctores rerum Britannicarum, *Asserium Menevensem*, *Anonymum de vita Gulielmi Conquestoris*, *Thomam Walsinghamium*, *Thomam De la More*, *Gulielmum Gemeticensem*, & *Giraldum Cambrensem*, aut primum edebat, aut ad fidem MSS. Codicum emendatos noviterque perpolitos in publicum sistebat. Sed & jam anno c15 15c *Inscriptiones* varias, *Epitaphia* varia, & quicquid in cippis insignium depictum invenerat, ac præcipue monumenta, quæ in templis sacellisque collegiorum Academiz Oxoniensis, & in Basilica S. Petri Westminsteriensis profantia conspiciuntur, excudi suppresso nomine suo fecerat. Cumque, ut fama pervulgatum est, a Pontificiarum partium viris pulveraria illa conjuratio facta esset, nemo, quam *Camdenus*, aptior reperiebatur, qui rem illam stylo facili, sed gravi tamen eo & ad rem accommodato, seculorum memoriz traderet. Unde ex versione ejus prodiit celebris liber, qui *Actio in Heinricum Garnetum, Societatis Jesuitica in Anglia Superiorem*, & ceteros &c. inscribitur. Postquam vero anno c15 15c VII ultima vice, sed multis accessionibus auctam & emendatam *Britanniam* emisisset, honestum jam senectuti otium querens, *Chesterburium* oppidum ad decimum lapidem a Londino distitum petebat, ut sibi nimirum viveret, atque ad placidam mortem sese componeret. Ubi tamen ab hoc tempore, quod subjacet *epistola* docent, ejus amicitiam ambitiose admodum expetebant, qui vel in Anglia vel alibi terrarum ad eruditionis aliquam laudem adspiraverant; quos inter præter supra numeratos, *Peirescius*, *Bongarsius*, *Columna*, *Limerius*, *Petrus Puteanus*, *Janus Gruterus*, *And. Schottus* & alii plures, amore atque observantia cum primis ipsum prosequerantur. Anno demum c15 15c XV *Annales rerum Anglicarum & Hibernicarum* regnante *Elisabetha* ad annum salutis c15 15 LXXXIX Republicæ literariæ exhibebat, postquam jam ab anno c15 15c XCVII a Gulielmo Cecilio Burlejo ad id invitatus esset. *Tomum* vero secundum, licet jam c15 15c, ut ex *epist. CXLVII & CLV* ad Petrum

Puteo

Puteanum patet, coronidem ei imposuerit, edi noluit, quæcunque etiam machinæ eidem propterea admoverentur, molestiam, invidiam, obrectationem atque odium a malevolis reformidans. Ne tamen intereideret, apographum fidelissime exscriptum (archetypo, quod in Bibliotheca Cottoniana conservatur, apud se retento) tanquam sacrum depositum Puteani fidei & curæ concredidit. Ut vero insigni hoc opus perfectius multisque additamentis, quæ ab ipsa Camdeni manu profecta sunt, auctius prodeat, curaturum se aliquando pollicetur doctissimus *Smithus*.

Denique emenso pene vitæ spatio, Camdenus, ut de patria, de posteris, atque de literis in universum post ultima etiam fata bene mereretur, de instituenda *historiarum prælectione* in Academia Oxoniensi cogitationes suscipiebat; quod cum Academiæ gratum fore comperisset, virum Cl. *Degorem Wbearum*, Collegii Oxoniensis nuper socium, ad virorum illustrium commendationem, ad munus hoc obendum nominabat, illi & successoribus post tertium annum (nam primo XX libras, secundo XL percepturi erant) *CXL librarum sterlingarum* salario in perpetuum assignato, id quod factum anno cto dc XXII. Arque ita cum testamentum prius condidisset, librosque suos omnes, tam manuscriptos quam impressos, & quicquid erat librariæ suppellectilis, nobilissimo viro, *Roberto Cottono* Equiti & Baronetto transcripisset, relictis tamen amicis etiam aliis in sui memoriam legatis variis. A. 1623 die 9 Novembris, anno septuagesimo ætatis nondum expleto, in villa sua Chisilhurstana vitam cum morte commutabat, maxima exequiarum pompa, prout decebat, elatus. Post mortem ipsius decretum ab illustri Academia Oxoniensi est, ut *propter summam in academiam Oxoniensem munificentiam* in numerum benefactorum adscisceretur, & cum cæteris benefactoribus, Regibus & Reginis, Archi-Episcopis & Episcopis, regni que Proceribus & Magnatibus, statis solennitatibus, quas religiose observat Academia illa, expresso nomine recenseretur.

Jam, cum ad *Epistolas* ipsas accesserimus, notandum ante omnia est, non Camdeni tantum, quæ minimam ipsarum partem faciunt, sed & Virorum eruditissimorum ad Camdenum, ut G. *Becheri*, *Isaaci Casauboni*, *Davidis Chytræi*, *Jani Gruteri*, *J. Hottomanni*, *M. F. Limerii*, *Justi Lipsii*, *Friderici Lindenbrogii*, *Pauli Merulae*

rulae, Abrahami Ortelii, Nicolai Fabricii Peirescii, Petri Puteani, Thomae Savillii, Francisci Siveertii, Jacobi Augusti Thuani, Jacobi Usserii, Degorei Whearii aliorumque ad ipsum literas exhiberi, ut facile liceat colligere, multa hic, quae eximiae frugis sunt, esse obvoluta. Erunt quae ad *Criticos* pertinent, ut cum Casaubonus *Epistola XL de Origine* vocis *Britanniae* contra Camdenum disputat; cum Jo. Isaacus Pontanus *Epist. LXVI* contendit cum Tacito, *Britannorum Gallorumque sermonem* haud multo olim fuisse diversum, sed concedi sibi etiam vult, Britannorum eorundem sermonem olim (si non & hodie) dialecto tantum ab Aestiorum, hoc est, Germanorum idiomate deviasse. Ad *Philologiam* sacram spectat, quod *Epist. CLXIV* narrat Peirescius, inventam ab aliquo partem *Bibliorum*, literis majusculis scriptorum, quae excellentes infimae vetustatis prae se ferat notas; alicubi enim in margine notari, fideliter eadem transcripta & correctae esse ad exemplar aliquod ab ipsius Originis manu emendatum, & in alio loco animadvertitur, ipsa haec Biblia ad veterum Tetrapla esse correctae. *Rei numariae* studiosos juvabunt literae, quae a Nicolao Fabricio Peirescio exaratae sunt, utpote in quibus frequenter de antiquis numismatis agit, cum primis, quae circa aliquot numos Britannicos *Epist. LXXVI* cum Camdeno disputat. Sed multo plura inveniuntur, quae ad *Historiam* referenda sunt. Talis est disquisitionis, quam ipse Camdenus cum Lipsio *Epistola LII. & LIII. de Constantini Magni patria* instituit; Camdeno ipsius natales Britanniae suae asserente, ac Cedrenum & Nicephorum aliter sentientes graviter refutante; Lipsio autem contrarium sentiente, & Julii Firmici, cum Nicephoro Constantinum Tarsi Bithyniae natum esse asseverantis, auctoritatem adstruente. Ita Georgius Carleton *Epist. LXXX* doctissime in veterem traditionem inquirat, qua *Ulysses* peregrinatione sua usque in insulam Britannicam venisse dicitur. *Formam Gallicae*, quam anno 1614. sequentibusque annis habuit, accurate depingit Limerius *Epist. CII, CIV, CVIII*, ubi quae in celeberrimis regni comitiis contra Papae potestatem tunc acta atque decreta sint, fideliter narrat. Eiusdem argumenti sunt *Epist. CXIII, CXIV, CXXVII, &c.* In primis delectabunt literae Petri Puteani n. *CXCVII.* & J. Hottomanni n. *CXCVIII.* in quibus *obitum* summi viri, *Jacobi Augusti Thuani* referunt. Non minus & ex *Historia Ecclesiastica* aliqua hic occurrunt,

runt, qualia sunt, quæ de *Patricio* Hibernorum Sancto, tum a Jacobo Ulserio *Epist. CLXXXVIII*, tum a Thoma Rivio *Epist. CCI* describuntur. Elegans quoque est *judicium*, quod de *historia Concilii Tridentini* tum Petrus Puceanus *Epist. CCXVIII & CCXXX*, tum Nicolaus Fabricius Peirescius *Epist. CCXXI* ferunt. Ex *Politicis* sunt, quæ Theodorus Gothofredus *Epist. CXLVI* de *prærogativa Regis Gallie præ Hispano habet*. Nec *Mathematica* studiosi hic non reperiant, quod ad suum forum referre queant; hæc enim ex *Epist. LXXXIX* defensio *Astrologia judiciaria* pertinet. Denique *Physici* offendunt, quod suum est, cum *Epist. XLVI* de incremento & decremento fontis alicujus mirabilis ad Novam Villam narrationem aliquam hic legent.

Literis adjuncta est *Appendix*; in qua n. 1. *Animadversiones in Jacobi Augusti Thuani historiam* sistuntur, in qua res *Scoticæ* narrantur. N. 6. exhibetur *Testamentum Jacobi Augusti Thuani*, quod & in fine descriptionis vitæ Thuanæ jam legitur. N. 18. Peirescius Seldenum docet de *antiquo Martyrologio*, vivente Liberio Papa concinnato, quod apud se sit, & in quo non tantum sententia Seldeni de Natali Domini VIII Cal. Jan. confirmetur; sed & in quo *Calendarium Constantini*, imaginesque aliquæ antiquæ cum *Fastis Consularibus* contineantur. Denique subjungitur *Apparatus Annalium Cameracensium* ab anno 1603 ad 1623

EFEMERIDE VATICANA PER I PREGI ECCLIASTICI d' ogni giorno dell' augustissima Basilica di S. Pietro in Vaticano; dall' Abbate Carlo Bartolomeo Piazza, Consultore della Sacra Congregazione dell' Indice & Arciprete di S. Maria in Cosmedin.

i. e.

Diarium Vaticanum; seu Recensus eorum, qui augustissimam S. Petri Ecclesiam in Vaticano venerabundi visitarunt, juxta dierum totius anni ordinem adornatus ab Abbate Carlo Bartholomæo Piazza &c.

Romæ, apud hæredes Corbelletti, 1687. in 4. Alph. 4. pl. 10.

T

Inter

Inter religiosas illas, quæ toto mundo celebrantur peregrinationes, primas fere semper tenuit ea, quæ indea multo tempore Romam ad Basilicam augustissimam S. Petri instituitur: cujus veneratione Autor noster motus, peculiari hoc tractatu, utriusque sexus ac dignitatis cussusq; homines, qui sanctitate non minus dicti Apostoli, quam loci majestate invitati huc commearunt, texere catalogum operæ pretium duxit, eundo per singulos singulorum totius anni mensium dies, quibus Sancti hujus limina cultores devoti adierunt.

In Præfatione ad Lectorem Catholicum mentionem injicit *Francisci Petrarchæ*, Romanorum in conscribenda rerum domesticarum historia negligentiam, in epistola ad Cardinalem Columnam his verbis reprehendentis: *Qui hodie Romanarum rerum magis ignari sunt, quam Romani Cives? Nusquam minus cognoscitur Roma, quam Roma.* Hunc vero, si resurgeret, non amplius similem oscitantiam Romanis exprobraturum esse confidit Autor, cum nihil, sive res ecclesiasticas, sive profanas concernens, utut occultissimum atque in locis subterraneis latitans, deprehendatur Romæ, quod non hodierno præsertim seculo in lucem sit productum, cumque Erudito Orbe doctorum virorum studio communicatum. Horum nunc vestigia legere se voluisse ait, & quo suæ erga hanc Urbem reverentiæ argumentum extaret, post alia a se composita opera (libros nempe tres de Hierarchia Cardinalitia, librum de Fastis, nec non alium de Stationibus Romanis) quædam in honorem Principis Apostolorum Petri, de augustissima ejus Basilica commentari. Hæc vero eo profutura sperat, ut Lectores in memoriam revocent, qui status fuerit primitivæ Ecclesiæ; quæ Pontificum Romanorum munificentia ecclesiastica; quæ devotio erga hanc basilicam gentium externarum; quæ habuerint fata sancti Martyres, quorum reliquæ ibidem afferantur: utque insignioribus Illustrium visitantium factis recensitis, Templi hujus majestas magis magisque exsplendeat, magnificis encomiis & titulis jam olim a sanctis Patribus celeberrimisque viris aliis exornati.

Opus ipsum in duodecim anni menses dispertitum est, ex quo instituti pro ratione pauca quædam speciminis loco excerpemus.

Pagina

Pagina 3. describitur Theodorici Gothorum Regis adventus in urbem Romam, ac propensus in S. Symmachum P. R. animus. Ille enim, repudiatis Schismaticorum precibus, revocataque sua de iudicando ipso per Inquisitorem, quem sollicitante Senatu Romano urbi immiserat, sententia; Cleri populique petito satisfactorius, non tantum sancto Præfule Synodum in augustissima Petri æde cogendi, verum & Episcopis actiones ejusdem examinandi concessit potestatem. Quod. egregium Regis, barbari licet ac Arriani, Apostolicam Sedem tantopere venerantis factum, prætereaque insignem ipsius in dictam Basilicam liberalitatem maximis effert laudibus Autor. P. 6. adducuntur veterum æque ac recentiorum Pontificum rationes, quæ eosdem moverunt, ut publicatis constitutionibus hujus Templi visitationem Episcopis injungerent, addita quadam Sixti V. Bulla, in qua singulis certum tempus, quo ad limina B. Petri accedendum, definitur. P. 10. refert Autor, Pontifices Romanos antiquitus mitram, cui unica saltem corona imposita erat, usurpasse. Porro in crypta quadam S. Petri cerni imaginem, tres claves gestantis, quibus summum Pontificum Romanorum regimen, triplexque eorundem potestas, Imperatoria nimirum, Regia, ac Sacerdotalis, ex mente Autoris indigitata fuerit, & in quarum locum temporibus subsequentibus Urbanus V. usum triplicis coronæ introduxerit. P. 12. promittit, librum se aliquando editurum esse, de reliquiis ceterisque Ædis hujus admirandis. P. 13. tradit, corpus Petri a Marcello reliquisque ejus discipulis magnificentissime, more Regio, terræ fuisse mandatum. P. 44. antiquus mos humeris gestandi Pontifices Romanos recensetur, quo hi ab omnibus possint conspici, populoque benedictionem impertire. P. 221. celebrantur baptismus, sepultura ac epitaphium Cedvallæ Regis Saxonum occidentalium, Romæ extincti. P. 230 sq. Sixti V. Pontificis Romani magnificentia in exornanda stupendis operibus Basilica hac, ac instruenda Bibliotheca Vaticana deprædicatur. P. 257. sq. infelicia hujus Templi fata Autor enumerat, tempore Borbonianæ expugnationis A. 1527. d. 5. Maji a milite Cæsariano, imprimis Lutheranis, qui exercitui immixtus erat (quamvis Lud. Maimburg. in Historia Lutheranismi omnium sceleratissimos Italos Hispanosque extitisse pronuntiet) expilati ac indigne habiti.

bici. P. 288. sqq. totus occupatur in extollendo cultu Constantini Magni, quem erga S. Petrum testatus est, ac recensendis ejusdem donis, quibus hanc Basilicam, cujus prima fundamenta jecerat, cumulavit. P. 308. sqq. litteræ producuntur Angliæ Regis Etelulphi Egberti, quibus Regnum suum subjectum voluit Sedi Romanæ, exemplo Officij itidem Angliæ Regis, ab Autore p. 323. commemorati. P. 350. Luitprandi Regis Longobardorum impia facta Autor abominatur, qui expugnata urbe Roma Basilicam S. Petri suis spoliaverit thesauris; cujus tamen sacrilegii paulo post filii unici amissione, Regniq; ac nationis Longobardicæ interitu, pœnas dederit. P. 370. sqq. regna ac provinciæ Europæ potiores commemorantur, quæ quondam d. 28 Junii Apostolicæ Sedi tributa pendere solebant, quorum origines simul evoluatur. P. 385. sqq. observat Autor, temporibus antiquioribus nulli Episcoporum advenarum licuisse templum hoc, nisi prius exhibito fidei libello, intrare, eosque Sacerdotum felicissimis annumeratos esse, quibus ibidem sacra facere contigisset. P. 398. fuga sistitur Attilæ Hunnorum Regis, precibus S. Leonis Pont. Rom. ac intercessione SS. Apostolorum obtenta, quam Joh. Petrus Bellorius in Historia sua de hodiernis Pictoribus, Sculptoribus ac Architectis, & speciatim quidem in vita Equitis Algardii descripsit. P. 433. statuitur, S. Mariam Magdalenam in caverna seu crypta Massiliensi per XXX annos vitam continuis penitentis operibus transegisse; cum tamen Joh. Launojus in libro de commentitio Lazari, Magdalenæ ac Marthæ in Provinciam appulsæ, ceterum ex ipso titulo apparet, neget ullum ejusdem in oras istas adventum. P. 437. mentio injicitur celebris istius donationis Comitissæ Mathildis, cui Urbanus VIII ex gratitudinis lege, statuam marmoream, in S. Petri Basilica cum sequenti Epitaphio erigi curavit: *Urbanus VIII. Pont. Max. Comitissæ Matildi, virilis animi Fœmina, Sedi Apostolicæ propugnatrici, pietate insigni, liberalitate celeberrima, hæc ex Mantuano S. Benedicti canobio translatis ossibus, gratis æterna laudis præmeritum monumentum posuit A. 1635.* P. 528. habetur iterata Regni Anglicani oblatio Romanæ Sedi A. C. 1213 a Johanne Rege Angliæ facta; ac in sequentibus explicatur, quid per Denarium Petri intellectum fuerit: certa nimirum pecuniæ summa, quæ per

per totum Regnum coacta, Romam in tributum fidem mittebatur, quam Angli lingua sua *Romanesca* vocitabant; legem vero de ratione erogandi latam *Denelage*, quod idem ac lex datorum. P. 845. ratio redditur, cur primitivæ Ecclesie Christiani nadas tantum crucis, absque imagine Christi in eis pendentes, venerati fuerint. P. 574. docet Auctor, in hac tantum Basilica Psalmos Davidicos versionis Hieronymianæ Romæ cani, quos elegantissimo typo duobus tomis Parisiis recudi curaverit Eminentissimus Card. Franciscus Nerli, cum A. 1673 Nantium ageret Pontificis apud Galliarum Regem. P. 652. recensetur occasio scripti a Tertulliano libri de Corona militis, quem Clerus Romanus ob assumptum Montani dogma odio habuit. P. 641 observatur, Pontifices Romanos semper mitratos aliorum Legatos audiisse, quo majorem sibi conciliarent venerationem. P. 673. habentur dedicatio ac privilegia hujus Basilicæ: p. 678 coronatio Pontificum Romanorum: p. 704. ritus pallia distribuendi: p. 736 ratio denominationis Lapidis scelerati: p. 748 ingressus Reginae Sueciæ in hanc Basilicam: denique p. 755 describuntur cerimoniz in benedictione gladii pileique adhibitæ, quibus utuntur ac ornantur summi copiarum duces, quo strenue adversus Romanæ Sedis hostes, infideles maxime, pugnent. Reperiuntur & alia curiositati legentium inservientia. Verum ista promptissime impræsentiarum sufficiat.

THE TREASURY OF THE MATHEMATICKS,
containing Variety of usefull Practises in Arithme-
tick &c.

h. e.

**Gazophylacium Mathematicum, continens varias
 utiles praxes Arithmeticas &c. auctore Johan-**
ne Taylor.

London, apud W. Freeman, 1687 in 8. Plag. 33, cum tab. æneis 8.

Quamvis infinita pars sunt, quæ Mathesin suo complexu conti-
 net, non irritum tamen sumere laborem censeo, qui hanc
 scientiam exiguis coherentibus libellis, Geographos imitati, orbem
 terrarum in exili tabula representantes. Discentium enim consu-

T j

lunt

lunt commodis, qui principio refugiunt a magnæ molis voluminibus, sine fastidio vero ad illa accedunt, postquam imbuti jam sunt primis rudimentis. Quem etiam scopum sibi præfixum habuit doctiss. Auctor, qui in gentis suæ usum gazophylacium edidit Mathematicum. Nam quindecim capitibus & 22. plagulis (reliquæ enim Canones Sinuum & Logarithmi complent) complexus est Arithmeticam, Geometriam, Trigonometriam, Astronomiam, Geographiam, Navigationem, Geodæsiam, Stereometriam, Gnomonicam, Architecturam militarem, Tacticam, Castrametationem & Pyrobolicam. Adhibuit autem brevitati quoque perspicuitatem, & figuris æneis plurimis omnia illustravit.

JUVENALIS REDIVIVUS.

To jest,

SATYRY albo Przewrogi do Naprawy rządu, y Obyczajow w Polsce należąca 1691 in octavo.

h. e.

Satyræ vel Admonitiones ad emendationem regiminis & morum in Polonia pertinentes.

Est hæc altera hujus Opusculi editio, cum prior fuerit in folio; utraque vero ἀδίσποτος, ac insuper absque loci & typographi nomine. Prior lucem viderat regnante Jo. Casimiro anno 1652, a quo prohibitum fuisse dicitur, ne liber is publice venalis proflaret: distractis tamen prioris editionis exemplaribus, hæc altera nuper adornata est, sed ea multis erroribus auctior, qui commissi sunt a typographo Germano, nec Polonici, idiomatis plena cognitione instructo; in quadam videlicet urbe non incelebri Regalis Prussiz.

Author Operis habetur Vir generis, dignitatis, & eruditionis claritate illustrissimus, Lucas Opalinius, Palatinus quondam Posnaniensis, idem ipse, qui Romano sermone scripserat librum *De Officiis*, in Hollandia primum, curante Forstero, Bibliopola Dantiscano, typis æditum. Præsens Opusculum tanquam solius Patriæ suæ utilitati

utilitati dicatum, conscripsit Author patrio sermone, ita quidem: ut oratio numeris, at non simul rhythmis (ut Polonica fert Poësis) esset illigata; quo majori libertate, quæ prima est Polonæ Nobilitatis gloria, corruptos sui temporis mores infectaretur.

In Operis Præfatione ait Author, deliberantem se, quidnam potissimum stylo suo scripturiente pertractandum susciperet, a depravatis hominum moribus pertractum esse, ita ut eorum consideratione, in animo suo coorta, fecerit *indignatio versum*. Commemorat deinde universam vitia hujus ferreæ, immo lutei sæculi, palamque protestatur, hæc tantummodo se impetere velle, non autem ullam personam singulatim: harum famæ, prout hominem Christianum, & filium Catholicæ Ecclesiæ decet, detrahere se nolle, sed unice corruptis moribus medelam ferre cupere. A se dicta universam, quisque conscius sibi adplicet, suosque defectus ipsemet emendet: existimaturum boni plurimum a se præstitum iri, si unus alterve hoc suo labore ad meliorem frugem revocatus fuerit; quemadmodum & unius peccatoris conversionem gaudium Angelis parere, sacer Codex attestatur. Opusculum suum ait merito dici posse *Iconem animorum aut speculum*, in quo quilibet proprios, ut & Author ipse suos defectus contemplari possit.

Totius opusculi œconomia hæc est. Quinæ Satyrarum decades in totidem libros distributæ sunt, ita tamen, ut in illis nullus ordo, quem natura argumenti quodammodo deposcebat, servatus fuerit, sed earum singulæ velut fortuito collocatæ videantur. Earum vero nonnullæ cum Paradoxa, tum Effata philosophiæ moralis exegeticum in modum pertractant, aliæ defectus Reipublicæ perniciosos commemorant, iisque opportuna remedia sapienti consilio suggerunt: aliæ nationis totius, aliæ ordinis Senatorii, Equestris, Militaris, Ecclesiastici, Religiosi, Civium & Opificum vitia attingunt: ubi tamen Author protestatur passim, se nequaquam ejus conditionis homines omnes universam censoria virgula notare velle, sed in unoquoque statu probos, qui ubique minime desiderantur, excipere.

In horum tractatione singularis elucet Autoris prudentia in consiliis, in dictis gravitas, elocutio minime fucata sed nativa fluens vena, & quidem dialecto, quam Polonus genuinam agnoscat. Sunt & sales

& sales interdum pro rei exigentia adpersi eunt iudicio; tum vitio-
rum graphica descriptiones, ac censura, quibus (quod laudem ma-
ximè commereretur) subnectuntur ubique oportuna remedia, item-
que exempla, cum e domesticis, tum exteris Historiis petita: videas
interdum insertas veterum sententias, nunc soluta, nunc ligata ora-
tione Latina, quanquam id perparce, nec nisi dum res ipsa id postu-
lare videbatur.

JOANNIS BAPTISTÆ PALMÆ NEAPOLITANI

in Geometriam Exercitationes.

Neapoli ex nova Sociorum officina, 1689, in 4. plag. 16.

TRactatus iste, qui Illustris Magliabechii studio ad nos pervenit, cen-
tum Propositiones continet, circa sectiones rectorum, triangu-
la aliasque figuras rectilineas, circulos & inscriptas circularum, oc-
cupatas: ex quorum multivaria collatione, diversæ proprietates
enatae, breviter, dilucide & ostensive, proprio ab Autore Nobilissimo
Marte demonstrantur. Quarum quidem argumenta sigillatim e-
narrare hic superfedemus; quod & prolixum nimis foret: lectio-
nem tamen sedulam & attentam non possumus non illis commen-
dare, qui in evolvendis addiscendisq; Elementis *Euclideis*, quorum sex
priorum præsens liber luculentum supplementum est, operam suam
collocant: quemadmodum & de Autoris ingenio, cujus juventuti
hoc debemus, ubi porro studiis Mathematicis insisterit, præclara quæ-
que nobis non temere pollicemur.

• **SENATUS POPULIQUE ANTVERPIENSIS NOBI-
litas, sive Septem Tribus Patricia Antverpienses,**

A. 1689 in 12. Plag. 4

Septem illæ Tribus Patriciae, quibus fere solis in celeberrima urbe aditus olim
ad munia publica patuisse creditur, sunt *Kolcar, Wilmans, Hoboken, Bode,
Aloyn, Papp, & Impegem*. Harum insignia in hoc libello exhibentur, & e
singulis Viri quidam fama illustres nominantur. Subjicitur Prætorum, tum
qui Marchiones salutantur, tum qui Amiani, catalogus, ab initio seculi
duodecimi ad hæc usque tempora; nec non Fasti Consulares ab A. 1409, usque
ad A. 1690. Appendix indicem exhibet Vicecomitum Antverpiensium,
(quem Vicecomitatum Dynastie de Dieft innestum per duo sæcula posse-
dit Domus Nassovia, & hodie Potentissimus Magnæ Britannicæ Rex *Wol-
helmus III*, velut Baro de Dieft, possidet) & Commissariorum, qui a Bel-
garum Principibus annuatim ad renovationem Senatus Antverpiensis de-
putari consueverunt.

**

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. II. Sect. IV.

*ANGLIA SACRA: SIVE COLLECTIO HISTORIARUM,
antiquitus scriptarum, de Archiepiscopis & Episcopis An-
glia a prima Fidei Christiana susceptione ad annum 1540.
Pars II. plures antiquas de Vitis & rebus gestis Prasulum An-
glicorum Historias sine certo ordine congestas
complexa.*

Londini, impensis Richardi Chisvvel, 1691. in fol.

Constat 8. Alphab.

Tomus hic secundus varia monumenta antiqua ad hi-
storiam Ecclesiae Anglicanae spectantia, & inprimis de
vitis & rebus gestis Archiepiscoporum Angliae agentia,
eaeque haecenus vel *à veni domo*, vel minus accurate edita
complectitur. Et primum quidem locum occupat
Vita S. Aldhelmi Scireburnensis Episcopi, scripta a *Guilielmo Somerset*
coenobii Malmesburiensis Bibliothecario & Praeceptore, cujus qua-
tuor libros de Pontificibus Anglorum Londini A. C. 1596. cum aliis
quibusdam Scriptoribus Anglicanis Henricus Savilius vulgavit, quin-
tus autem, quem haec S. Aldhelmi Vita constituit, nunc primum Viri
doctissimi & patriarum rerum studiosissimi Henrici VWhartoni cura
et tenebris emergit. Quamvis enim haecenus plerisque persuasum
fuerit, Vitam istam Aldhelmi a Guilielmo Malmesburiensi composi-
tam jam in Saeculis Benedictinis sec. 4. part. I. p. 726. editam fuisse,
quod & ipse Mabillonius credidit, ut ex ejusdem praefatiuncula ap-
paret; deprehensum tamen fuit, Vitam Aldhelmi a Mabillonio ex
codice Cottoniano exscriptam & luci publicae expositam, compen-
dium.

A

dium tantum illius Vitæ continere, nec genuinum Guilielmi opus exhibere; quod etiam Baleo incognitum fuisse ex eo colligi potest, quod Gulielmi Malmesburiensis opera recensens, Vitam Aldhelmi ab his verbis auspicari dicat: *Beatus Aldhelmus Saxonica*; his enim verbis non integra Aldhelmi Vita, quam Gulielmus contexit, sed Vitæ illius epitome a Mabillonio data inchoatur. Errorem autem hunc alio errore cumulavit Baleus, etsi errantem pro more Pitseus secutus fuerit, cum librum Gulielmi de Antiquitatibus Malmesburiz ab ejusdem libro de Aldhelmi Vita diversum existimavit. Cum enim Aldhelmus Malmesburiense cœnobium fundaverit, simul cum vita & miraculis Aldhelmi statum Malmesburiensis cœnobiî describere Gulielmo placuit. Cæterum cum Gulielmus Malmesburiensis libro suo de vita Aldhelmi non paucas monasterii Malmesburiensis chartas inseruerit, de dubia & suspecta fide chartarum hujusmodi differendi occasionem nactus Cl. VVhartonus, chartas, quæ ante exitum seculi septimi scriptæ perhibentur, nec non eas, quæ ab isto tempore usque ad Regis Edgari tempora Latine scriptæ sunt, spurias deprehendi observat; occasionem ejusmodi chartas confingendi duplicem recenset, unam, quod, cum Normanni ab Anglis rationem exigent, quo jure & titulo fundos suos possiderent, monachi, ad tuendam suam possessionem, ejusmodi chartas confingere coacti fuerint; alteram, quod cum Gulielmus Normannus monasterium S. Martini de Bello abs se fundatum ab omni jurisdictione episcopali exemisset, postea monachi confictis antiquorum Pontificum & Regum chartis, ad eandem libertatem aspiraverint. Ad calcem Vitæ Aldhelmi subjicitur *S. Odonis Archiepiscopi Cantuariensis Epistola*, quam Vitæ VVilfridi Archiepiscopi Eboracensis a Fridegodo metricè conscriptæ, & absq; hac Odonis epistola a Mabillonio in *Seculis Benedictinis editæ* præmisit. Hanc Odonis epistolam sequitur *Goscelini monachi S. Augustini Cantuariensis Historia minor de vita S. Augustini Anglorum Apostoli*, quam Dacherius in appendice ad Lanfranci opera, sed auctoris nomine destitutam & integro capite mutilam ediderat. Minor autem historia dicitur respectu majoris ab eodem Goscelino elaboratæ, & in Actis Benedict. sec. I. vulgaræ. Hunc Goscelinum ex monasterio ad S. Bertini satum in Angliam ab Anselmo accitum, primo apud Ramesiam sub Hereberto Abbate, postea apud S. Augustini

Cantuar. cœnobium vitam monasticam duxisse tradit Baleus. Vos-
 sius autem inverso ordine Cantuariensem primum & postea Ramesi-
 ensis monachum fuisse scribit. Utrumque a vero aberrare notat
 VVhartonus, & ex Gulielmo Malmesburiensi certiora prodit. Va-
 ria præterea ejusdem Goscelini scripta recenset, & historica totidem
 pæne verbis ex Beda descripta animadvertit. Goscelini hujus histo-
 riam minorem de vita Augustini, cui trium Archiepiscoporum Can-
 tuariensium Vitæ ab anonymo quodam Poeta versibus elegiacis bre-
 viter descriptæ adjiciuntur, excipiunt *Vita S. Bregvini, S. Odonis, S.*
Dunstani & S. Elphegi, Archiepiscoporum Cantuariensium, cum tra-
 ctatu *de translatione S. Elphegi*. Hæc omnia ab Osberno Præcentore
 & Suppore Ecclesie Christi Cantuariensis scripta fuisse VVhartonus
 antea censuit, & pag. 73, non alium scriptis istis autorem, quam Os-
 bernum adscripsit. Verum in præfatione notat, se postea *Bre-
 gvvini Vitam* in *Johannis Tinmuthensis* Sanctilogio invenisse & depre-
 hendisse, quod Johannes ille Tinmuthensis hanc Vitam ex uberiori
 Eadmeri commentario, retentis ut plurimum ejusdem verbis, hausserit,
 Non minus *S. Odonis Vitam* a se editam Osberno perperâ tribui anim-
 advertit. Etsi enim vitam Odonis ab Osberno scriptam Guliel-
 mus Malmesburiensis testetur, nec alium vitam Odonis scriptorem Bale-
 us memoret, eundemque sub Osberni nomine Mabillonius in *Seculis*
Benedict, vulgaverit, ejusdemque autoris nomen codex Cottonianus
 præfixum habeat; *Eadmero* tamen hanc Odonis Vitam restitui debe-
 re, cui in antiquo Collegii Corporis Christi Cantabrigiensis codice
 vindicetur, VVhartonus observat, cui sententiæ favet, quod Vita
 Odonis, quam Gulielmus Malmesburiensis Osberno tribuit, cum ea,
 quam sub Osberni nomine Mabillonius etsi dubitanter vulgavit, ipso
 Mabillonio fatente, nonnullis in locis minus conveniat. Relin-
 quuntur ergo Osberno Vita *Dunstani & Elphegi*, cū *Historia de trans-
 latione S. Elphegi*. Et *Dunstani* quidem *Vitam* in duos libros distri-
 buit Osbernus, quorum primus de ejus vita, secundus de miraculis
 post mortem editis agit. Uterque in *Actis Sanctorum Antverpiensi-
 bus* tom. 4. Maji p. 359, & in *Actis Sanctorum Ord. Benedicti* sec. 5,
 p. 659 legitur. Verum cum secundus liber ad historiam parum con-
 ferat, VVhartono primum tantum librum & prologum secundi libri
 edere placuit, *Elphegi* autem *Vitam* quantum attinet, epitome tantum

illius vitæ est, quæ a Surio d. 19. Aprilis exhibetur, & a Baronio aliisque sub Osberni nomine allegatur. Et quamvis Hentſchenius & Papebrochius tom. II. Sanctorum Aprilis genuinum Osberni opus de vita Elphegi evulgaverint, historiam tamen de translatione Elphegi integram non habuerunt, sed ex Historia ecclesiastica Harpsfeldii maxima fuparte mutilam dederunt. Quamobrem VVhartonus & vitam Elphegi, & historiam de ejus translatione integram edidit. *Vita Anselmi* Archiepiscopi Cantuariensis, quæ proxime sequitur, auctorem habet *Johannem Sarisburiensem*, qui præter hanc Vitam, Polycraticum seu de Nugis Curialium tractatum, & Vitam Thomæ Becket Archiepiscopi Cantuar. & epistolas varias aliaque a Baleo allegata posteris reliquit. Adhæsit hic Johannes tribus ordine Archiepiscopis, Theobaldo, qui ipsum testamenti sui, a VVhartono ex archivis ecclesiæ Cantuariensis editi, curatorem constituit, Thomæ, & Ricardo, in cujus famulatio dum versaretur, Carnotensis ecclesiæ Episcopus A. C. 1176. electus est. Scripsit librum de vita Anselmi, quem ex libris Eadmeri de vita & miraculis Anselmi integrum ferme compilavit, jubente Thoma, qui in Concilio Turonensi A. C. 1163. eo consilio librum hunc Papæ obtulit, ut Anselmus Sanctorum albæ inscriberetur, ceu constat ex bulla Alexandri III, quæ huic Vitæ subjuncta legitur, quamvis canonizatio Anselmi tum dilata & ab Alexandro VI. demum perfecta fuerit. Bullæ huic Alexandri III. additur etiam *Epistola Anselmi ad Paschalem*, quam ex codice MSC. vetusto bibliothecæ Lambethanæ VVhartonus restituendam censuit, cum in editione operum Anselmi, quam A. 1675. Gabriel Gerberonius adornavit, vitiata prodierit. Ante Johannem Sarisburiensem vitam Anselmi scripsisse *Eadmerum* diximus, quæ cum apud Surium d. 21. Febr. & in omnibus fere Anselmi operum editionibus legatur, VVhartonus tantum nonnulla ejus Vitæ capita in omnibus editionibus omiſsa hic exhibere voluit, quibus alia nonnulla Eadmeri scripta adjunxit, nempe *Vitam S. Bregvini* Archiepiscopi Cantuar. cujus epitomen a Johanne Tinmuthensi concinnatam supra notavimus, *Vitam S. Osvaldi* Episcopi VVigorniensis & Archiepiscopi Eboracensis, & *Vitam Dunstani* Archiepiscopi Cantuar. quam Surius d. 19. Maji perperam Osberto (Osbernum supra laudatum dicere voluit) inscripsit, cum tamen Vita Dunstani ab Osberno scripta ab ea, quam Surius publica-

vit,

vit, diversa sit. Quod etsi Papebrochius in Commentario prævio ad Vitam Dunstani bene viderit, in eo tamen erravit, quod Vitam a Surio editam Osberto Westmonasteriensi monacho assignaverit, cum vere Eadmero debeat. Cum autem Eadmerus in hac Vita multa referat, quæ etiam apud Osbernum leguntur, ea VWhartonus prætermisit. Viris istis ab Eadmero scriptis annectitur ejusdem *Epistola ad Glastronienses de corpore S. Dunstani*: accedat *Scrutinium de corpore S. Dunstani*, *Willelmi Warham Archiepiscopi Cantuar. epistola de corpore S. Dunstani*, *Nicolai epistola ad Eadmerum de primatu sedis Eboracensis in Scotia*, & *Eadmeri epistola ad Wigorniensis monachos de electione Episcopi*. Pergimus ad *Vitam S. Wulstani Episcopi Wigorniensis*, quæ etsi in codice MSC. Cottoniano Senato Bravonio tanquam auctori adscribatur, & Baleus quoque Senatam, cui ab antiquo urbis VVigorniz nomine Bravonii cognomentum addit, vitam VVolstani literis consignasse tradat; celeberrimus tamen Angliæ hujus Sacræ Editor hanc Vitam *Gulielmo Malmesburienfi* vindicare minime dubitavit, cum & epistola nuncupatoria & ipsa Vita autorem suum prodat. Cum autem in tribus his Gulielmi de vita S. VVolstani libris multa occurrerent, quæ lectori potius tædium creare & huic Angliæ Sacræ collectioni inanem molem addere, quam historiæ ecclesiasticæ studiosis aliquid utilitatis afferre potuissent, integra nonnunquam capita in describendo hoc opere omittere VWhartonus veritus hand fuit. *Vita* autem *Gundulfi Roffensis Episcopi*, quam ex alio codice Cottoniano Whartonus dedit, quem autorem habeat, incertum est, nisi quod a monacho Roffensi Gundulfi coætaneo scriptam constat. *Vitam Roberti Berun*, Episcopi Herefordiensis, a *VVillemo de VVycumba* scriptam & in duos libros digestam, duo codices, alter Cottonianus, alter Lambethanus subministrarunt, in eo diversi, quod hæc Vita in Lambethano codice Henrico VVintoniensi, in Cottoniano *Reginaldo* Priori nuncupetur, unde duplicem prologum huic Vitæ præfixum videas. Et in hac etiam Vita miracula quædam prætermittere doctissimo Editori religio non fuit. Subnexa est huic Vitæ Successio Priorum Lanthoniæ, ex historia Prioratus Lanthoniæ MSC. in bibliotheca Cottoniana, quam ex eo dem codice in Monasticum suum Dugdalinus transtulit. *Vitam Roberti Grosthead* Lincolnensis Episcopi carmine elegiaco a *Ricardo* monacho Bardeniensi

ensi scriptam, reſectis craſſioribus fabulis & inanibus floſculis, ex Collegiæ VVeſtmonaſterienſis Eccleſiæ bibliotheca VVhartonus exſcripſit, totam omiſſurus, quippe ſalebroſam nec publica luce dignam, niſi argumenti dignitas eam commendaffet, & alia elegantius ſcripta nuſquam invenire potuiſſet. Adjecit huic Vitæ *Elogium Roberti ex ineditis Annalibus de Lanercoſt* excerptum, nec non *Epistolam Decani & Capituli S. Pauli Lond. ad Clementem V. Papam de canonizando Roberto*, *Epistolam Giraldi Cambrenſis de laudibus Roberti*, *Indiculum ſcriptorum Roberti editorum & ineditorum*, *Narrationem de Roberto ex Johannis Tinmutbenſis hiſtoria aurea* MSC. depromptam, & *Propoſitionem hujus Roberti de viſitatione Dioceſis ſua*. Sequitur, ut ad cætera hujus voluminis monumenta progrediamur, *Vita Hugonis Nonant* Episcopi Coventrenſis & Lichfieldenſis, ex Giraldi Cambrenſis Speculo eccleſiæ MSC. deprompta; *Vita VVillemi VVickham* Episcopi VVintonienſis, & *Thoma de Bekinton* Episcopi Bathonenſis & VVellenſis, autore *Thoma Chaundlero* Cancellario Oxoniens; *Vita Henrici Le Spenſer* Episcopi Norvvicenſis, quæ deſumpta eſt ex MSC. commentario *Johannis Capgravi* de illuſtribus Henricis; quæ VVhartonus in tres partes diviſum indicat, quarum prima de Henricis Imperatoribus Germaniæ, ſecunda de Henricis Regibus Angliæ, tertia de aliis illuſtribus Henricis agat, quos inter etiam Henricus Spenſer; cujus Vitæ VVhartonus ſubjungit *Ricardi Scrope* Archiepiſcopi Eboracenſis *Articulos adverſus Henricum IV. Angliæ Regem*, nec non *Clementis Maydeſtone* Hiſtoriam de martyrio ejusdem Ricardi. Hoc Martyrium excipiunt monumenta quædam *Giraldi Cambrenſis*, quibus doctiſſimus Editor, præmiſſa rerum a Giraldo geſtarum chronologia, lucis aliquid addere voluit. In ea tamen emendari cupit, quod Giralduſ A. C. 1150. natum dixit, cum poſtea annum 1146. ejus natalem fuiſſe deprehenderit. Monet porro, hunc Giralduſ, etſi virum alias ſapientiſſimum, ſonniis & viſionibus nimium induliſſe, & Silveſtris Merlini vaticinia ſeu potius deliria Latine vertiſſe, ſcriptis ſuis intexuiſſe & ſummo ſtudio coluiſſe, & inde forte Silveſtris cognomen obtinuiſſe, quod ab æmulis contumelioſe ſibi datum queratur, niſi forte ejus inimici hoc cognomine eum tanquam hominem in barbaris regionibus natum & agreſtibus moribus præditum perſtringere voluerint. Sunt autem Giraldi ſcripta, quæ nunc prodeunt,

ſequen-

frequentia : *Libri duo de vita Galfridi Archiepiscopi Eboracensis; liber de vitis Episcoporum Lincolnensium; copula tergemina, seu tractatus de vitis sex Episcoporum coetaneorum; epistola ad Stephanum Langton Archiepiscopum Cantuariensem; epistola ad Capitulum Herefordense de libris a se scriptis; catalogus brevior librorum suorum; liber secundus de descriptione VVallia, seu liber de illaudabilibus VVallia; retractationes; libri 3. de rebus a se gestis, & distinctiones septem de jure & statu Menevensis ecclesie; vita S. Davidis Archiepiscopi Menevensis.* De reliquis Giraldi libris sive editis, sive ineditis, VVhartonus in prefatione agit. Inter inedita est *Gemma ecclesiastica*, quæ quasi integrum Theologiæ & disciplinæ ecclesiasticæ corpus complectitur; *Speculum ecclesie*, sive de monasticis ordinibus & variis religionibus ecclesiasticis, in quo opere monachorum inscitiam, nequitiam, aliaque vitia insectatur; quod eo minus mirandum, cum tanto odio monachos persecutus fuerit, ut quod ipse in epistola quadam testatur, in quotidianis precibus hanc deprecationem sæpius & ipse ingeminaverit, & familiaribus suis itidem ingeminandam commendaverit; *a monachorum malitia libera nos Domine.* Sunt etiam inter Giraldi opera nondum hæcenus edita *Symbolum electorum*, seu epistolæ varix a semetipso collectæ, & *de Principis instructione distinctiones tres*, in quibus præter alia vitam & res gestas Henrici II. Angliæ Regis ab incunte ætate usque ad obitum descripsit. Ita autem descripsit, testante VVhartono, ut ad proscindendam Henrici famam nimis proclivis fuerit, & arcanam quandam Henrici historiam contexere voluisse videatur. Verum hæc de Giraldi scriptis retulisse sufficiat, cum ex Giraldi epistola de scriptis suis & indiculo breviori, & dialogo septimo de Menevensi ecclesia, plura peti possint. Adjecit autem VVhartonus Giraldi scriptis in hoc volumine editis *Carmen M. Simonis de Fraxino* Canonici Herefordensis M. Giraldo transmissum, & ejusdem Conquestionem & Compassionem pro amico læso, & in convitiantem Derestationem; item Additamenta ad *Vitam S. Davidis* ex ejusdem Vita per *Ricemarchum* Episcopum Menevensem scripta; *Annales breves ecclesie Menevensis*, ab Anglorum adventu ad annum 1278; *Vitam Davidis II* Episc. Menevensis ab anonymo autore scriptam; *Vitam S. Dubricii* Archiepiscopi urbis Legionum, autore *Benedicto* monacho Claudioceæstrensi; *Vitam S. Teliavi* Episcopi Landavenis, autore *Galfrido* alias

Ste-

ensi scriptam, reſectis craſſioribus fabulis & inanibus floſculis, ex Collegiæ VVeſtmonaſterienſis Eccleſiæ bibliotheca VVhartonus exſcripſit, totam omiſſurus, quippe ſalebrosam nec publica luce dignam, niſi argumenti dignitas eam commendaret, & alia elegantius ſcripta nuſquam invenire potuiſſet. Adjecit huic Vitæ *Elogium Roberti ex ineditis Annalibus de Lanercoſt* excerptum, nec non *Epistolam Decani & Capituli S. Pauli Lond. ad Clementem V. Papam de canonizando Roberto*, *Epistolam Giraldi Cambrenſis de laudibus Roberti*, *Indiculum ſcriptorum Roberti editorum & ineditorum*, *Narrationem de Roberto ex Johannis Tinmuthenſis historia aurea* MSC. depromptam, & *Propoſitionem hujus Roberti de viſitatione Dioceſis ſua*. Sequitur, ut ad cætera hujus voluminis monumenta progrediamur, *Vita Hugonis Nonani* Episcopi Coventrenſis & Lichfieldenſis, ex Giraldi Cambrenſis Speculo eccleſiæ MSC. deprompta; *Vita VVillemi VVickham* Episcopi VVintonienſis, & *Thoma de Bekinton* Episcopi Bathonenſis & VVellenſis, autore *Thoma Chaundlero* Cancellario Oxonienſi; *Vita Henrici Le Spenſer* Episcopi Norvvicenſis, quæ deſumpta eſt ex MSC. commentario *Johannis Capgravi* de illuſtribus Henricis; quæ VVhartonus in tres partes diviſum indicat, quarum prima de Henricis Imperatoribus Germaniæ, ſecunda de Henricis Regibus Angliæ, tertia de aliis illuſtribus Henricis agat, quos inter etiam Henricus Spenſer; cujus Vitæ VVhartonus ſubjungit *Ricardi Scrope* Archiepiſcopi Eboracenſis *Articulos adverſus Henricum IV. Angliæ Regem*, nec non *Clementis Maydeſtone* Hiſtoriam de martyrio ejuſdem Ricardi. Hoc Martyrium excipiunt monumenta quædam *Giraldi Cambrenſis*, quibus doctiſſimus Editor, præmiſſa rerum a Giraldo geſtarum chronologia, lucis aliquid addere voluit. In ea tamen emendari cupit, quod Giraldum A. C. 1150. natum dixit, cum poſtea annum 1146. ejuſ natalem fuiſſe deprehenderit. Monet porro, hunc Giraldum, eſſi virum alias ſapientiſſimum, ſomniis & viſionibus nimium induliſſe, & Silveſtris Merlini vaticinia ſeu potius deliria Latine vertiſſe, ſcriptis ſuis intexuiſſe & ſummo ſtudio coluiſſe, & inde forte Silveſtris cognomen obtinuiſſe, quod ab æmulis contumelioſe ſibi datum queratur, niſi forte ejuſ inimici hoc cognomine eum tanquam hominem in barbaris regionibus natum & agreſtibus moribus præditum perſtringere voluerint. Sunt autem Giraldi ſcripta, quæ nunc prodeunt, ſequen-

frequentia : *Libri duo de vita Galfridi Archiepiscopi Eboracensis; liber de vitis Episcoporum Lincolnensium; copula tergemina, seu tractatus de vitis sex Episcoporum coatareorum; epistola ad Stephanum Langton Archiepiscopum Cantuariensem; epistola ad Capitulum Herefordense de libris a se scriptis; catalogus brevior librorum suorum; liber secundus de descriptione Vallia, seu liber de illaudabilibus Vallia; retractationes; libri 3. de rebus a se gestis, & distinctiones septem de jure & statu Menevensis ecclesie; vita S. Davidis Archiepiscopi Menevensis. De reliquis Giraldi libris sive editis, sive ineditis, VVhartonus in præfatione agit. Inter inedita est *Gemma ecclesiastica*, quæ quasi integrum Theologiæ & disciplinæ ecclesiasticæ corpus complectitur; *Speculum ecclesie*, sive de monasticis ordinibus & variis religionibus ecclesiasticis, in quo opere monachorum inscitiam, nequitiam, aliaque vitia insectatur; quod eo minus mirandum, cum tanto odio monachos persecutus fuerit, ut quod ipse in epistola quadam testatur, in quotidianis precibus hanc deprecationem sæpius & ipse ingeminaverit, & familiaribus suis itidem ingeminandam commendaverit; *a monachorum malitia libera nos Domine*. Sunt etiam inter Giraldi opera nondum hæctenus edita *Symbolum electorum*, seu epistolæ variaz a semetipso collectæ, & *de Principis instructione distinctiones tres*, in quibus præter alia vitam & res gestas Henrici II. Angliæ Regis ab ineunte ætate usque ad obitum descripsit. Ita autem descripsit, testante VVhartono, ut ad profcindendam Henrici famam nimis proclivis fuerit, & arcanam quandam Henrici historiam contexere voluisse videatur. Verum hæc de Giraldi scriptis retulisse sufficiat, cum ex Giraldi epistola de scriptis suis & indiculo breviori, & dialogo septimo de Menevensi ecclesia, plura peti possint. Adjecit autem VVhartonus Giraldi scriptis in hoc volumine editis *Carmen M. Simonis de Fraxino* Canonici Herefordensis M. Giraldo transmissum, & ejusdem Conquestionem & Compassionem pro amico læso, & in convitiantem Derestationem; item Additamenta ad *Vitam S. Davidis* ex ejusdem Vita per *Ricemarchum* Episcopum Menevensem scripta; *Annales breves ecclesie Menevensis*, ab Anglorum adventu ad annum 1278; *Vitam Davidis II* Episc. Menevensis ab anonymo autore scriptam; *Vitam S. Dubricii* Archiepiscopi urbis Legionum, autore *Benedicto* monacho Claudiocelestrensi; *Vitam S. Teliavi* Episcopi Landavensis, autore *Galfrido* alias*

Sre-

Stephano Landavensi, & alia quædam monumenta ad ecclesiam Landavensem spectantia. Claudunt hoc Angliæ Sacræ volumen *Radulphi de Diceto* Decani Londinensis *Historia de Archiepiscopis Cantuariensibus* a prima Sedis fundatione ad A. 1200, & *Henrici* Archidiaconi Huntindoniensis *Epistola de Episcopis & Viris illustribus sui temporis*. Et Radulphum quidem quantum attinet, incertus primum fuerat VVhartonus, num hæc historia a se edita eadem sit, quam Jamesius in Collegio corporis Christi asservari & hunc titulum præ se ferre scripsit: *Liber de Dorobernensibus Archiepiscopis directus a Radulpho de Diceto Londoniensis ecclesie Decano*; quem codicem se nunquam vidisse in præfatione asserit. Postea vero codicis illius inspiciendi copiam habuit, & a suo codice diversum reperit, & si præfatiuncula & extrema pars epistolæ Cælestini, in qua desinit, dematur, omnia ex Radulphi historiis, a Tvvisdeno inter X. Scriptores Historiæ Anglicanæ vulgatis, verbatim descripta deprehendit. Quamobrem in epistola dedicatoria ad VVilhelmum Assavensem id lectores suos latere noluit; ubi etiam Jamesii, Pitsei & Vossii errorem notat, qui Annales Episcoporum Dorobernensium Stephano inscripserunt. Quem errorem inde natum observat, quod librarius quidam Annales Stephani de rebus gestis Ricardi Angliæ Regis describere voluerit, ideoque primo codicis folio hunc titulum apposuerit: *Annales Stephani Archiepiscopi*; sed descripto titulo cessaverit, & in sequenti folio Radulphi historiam descripserit. Henrici autem Huntindoniensis epistola A. 1145. scripta, ex libro X. Historiæ Anglorum ab Henrico illo contextæ hausta est. Et integrum quidem opus Henrici XII. libris absolvitur, quorum 8. priores, qui Regum Anglorum historiam usque ad A. 1154. continent, Henricus Savilius vulgavit; nonus de Sanctis Angliæ & eorum miraculis agit; decimus inter alia epistolam ad VValtherum, quam Daeherijs tom. 8. Spicilegii sui, & nunc iterum VVhartonus publicavit; undecimus satyras & epigrammata; duodecimus denique hymnos sacros, lusus amatorios, & diversi generis carmina completitur. Idque animadvertere VVhartono placuit, ne quis cum Baileo & Pitseo unicum Henrici opus in plura discerpatur. Hæc de secunda Angliæ Sacræ parte dicta sufficiant. Tertia aget de Archiepiscopis & Episcopis Ecclesiarum Cathedralium, quas Canonici seculares & regulares possederunt, a prima fidei susceptione usque ad

A. 1540.

A. 1540. Eidem inferetur insignium cœnobiorum 28, quorum Abbates loca in superiori Ordinum Angliæ confesso obtinuerunt, successio. Cui si quis partem quartam de Archiepiscopis & Episcopis universis ab A. 1540. usque ad nostra tempora adjungat, Angliam sacram suis numeris consummatum iri VVhartonus asserit, quamvis tertiam, nedum quartam, ob adversam Patroni sui fortunam, & per eam subtracta sibi subsidia & præmia, spondere non audeat. Nos autem Viro doctissimo ne opus bene cœptum deserere cogatur, meliorem fortunam apprecamur.

P. I. BERONICII, POETÆ INCOMPARABILIS,
 Qua extant. P. Rabus recensuit, & Georgarchon-
 tomachia notas addidit &c.

Roterodami apud Petrum vander Slaart,
 1691. in 8. Plag. 12.

Monstrum hominis *Beronicius* ille fuit, cujus nomen ex *Antoniæ Borremansii* Variarum Lectionum libro, Amstelodami A. 1676. edito, & capite quidem illius sexto, Orbi Erudito primum innouit; patria, quam ut proderet, adduci nunquam potuit, adhuc ignoratur, nec unquam fortasse patefcet. Si vitam spectes, quam vagabundus in fordibus & crapula exegit, miseraque morte (in paludem ebrius, ut verosimile est, lapsus, aquaque ac limo suffocatus) Roterodami in Hollandia finivit, bestię fuit quam homini similior: sine felicitatem ingenii, & carminis Græci, Latini, Gallici, ex tempore fundendi promptitudinem respexeris, videri potest communem hominum sortem supergressus. Fuerit ergo *incomparabilis poëta* (quo eum titulo clarissimus *Rabus*, cui carminum ejus, quæ supersunt, editionem debemus, maestare non dubitavit) cum poetarum forte nemo sit futurus, qui scurrili & cynico vitæ genere comparari cum eo cupiat; pauci vero inveniuntur, qui pari cum eo ingenii capacitate dicam an fecunditate gaudeant. Totum *Horatium*, *Virgilium*, *Juvenalem*, *Homerum*, ad verbum edidicerat, verteratque velut in succum & sanguinem: furore autem poëtico cum percitus ipse esset, versus, nec ineptos, quacunquē de materia prompsisse dicitur, ac recita-

citasse ea celeritate, ut scribendo eos assequi vix quisquam potuerit. Ex quo factum, ut nonnullis magiæ suspectus haberetur: quos quidem *Rabus* noster explodit, principiis, ut videtur, *Balthasaris Beckeri* innutritus, cujus *Mundum Fascinatum* (de quo videantur Acta nostra A. 1692. p. 19. 542, & A. 1693. p. 313.) opus illustre & sapientiæ ac eruditionis plenum vocat. Cæterum, quæ *Beronicius* ipse in chartam coniecit carmina, studiose conquisivit doctissimus *Rabus*, dignaque merito habuit, quæ in fasciculum collecta cum *O. Erudito* communicarentur. Præcipuum inter ea illud est, quo bellum a rusticis Zelandiæ adversus Magistratum suum anno 1673 gestum *Beronicius* descripsit, *Georgarchontomachia* titulo insignitum, quodque notis suis *Rabus* illustravit. Res ipsa, & ut illa tempestate, a modica colonorum seditiosorum manu, urbs ipsa Medioburgum fuerit expugnata, ex *Petro Falckenerio*, *L. Sylvio* aliisque illorum temporum scriptoribus ignota minime est, ut palam adeo sit, non fabulam sed veram historiam enarrari. Ast nemo fortasse accuratius eam posteritati tradidit, quam *Beronicius*, *ἀυτόπτης* ipse, qui minutissima quæque eleganti & faceto hoc carmine complexus est, dignissimo quod ab omnibus legatur. Nec reliqua legisse pigebit, quæ inter eminentes, quibus Celsissimi Arausionensium & Nassoviorum Principis (Potentissimi hodie Magnæ Britanniæ Regis) in Zelandiam A. 1668. adventum, & ex ea discessum celebravit. Nihil addimus, præter epitaphium *Beronicio* a *Buzeroo*, Poeta insigni, Belgico sermone positum.

Hier leit een wonderlijke geest:

Hy leefde en stierf gelijk een beest:

Het was een missehyke Sater:

Hy leefde in vryjn, en stierf in 't water.

Quod Latine sic expresseris:

Hic jacet in varia Vates mirabilis arte,

Bestia qui vivus, qui moriensque fuit:

Quem juvit satyris homines perstringere salus;

Vitam cui vinum præbuit, unda necem,

Hi-

SUPPLEMENTA. Tom. II. Sect. IV. 163
HISTORICA DESCRIPTIO, COMPLECTENS VI-
tam ac Res gestas Beatissimi Viri GULIELMI WICAM
quondam Vintoniensis Episcopi, & Angliæ Cancellarii,
& Fundatoris duorum Collegiorum, Oxoniæ
& Vintoniæ.

Oxoniz e Theatro Sheldoniano A. MDCXC in 4.

Constat 17 $\frac{1}{2}$. plag.

Gulielmus hic *Wicannus*, cujus frequens in historia Anglorum men-
tio, quemque alii *Perottum* (licet diversum hunc a nostro esse Lib. 1. c. 1.
Auctor paulo post ostendat) alii *Longum* appellare maluerunt, na-
tus non illustri quidem, sed honesta tamen stirpe dicitur, in pago sui
nominis Comitatus-Suthantoniensis A. C. 1324. Cum vero nobile in
ipso & ad summa quæque natum se ingenium, exfereret, Nicolaus 6. 2.
Uvedallus eum Vintoniz cum suis aliorumque nobilium liberis a
quodam Gallo grammaticis præceptis imbuendum curavit, mox ar-
tibus, queis puerilis ætas solet, probe instructum ad Academiam Oxo-
niensem misit, ubi per quinquennium mathematicis cum primis di-
sciplinis, tum & juri Cæsareo discendo sedulam navavit operam, non
neglectis interim puriori Latinæ linguæ elegantia, Theologia etiam
ac Jurisprudencia Ecclesiastica; cujus insigne dedit specimen libro ab
se scripto, in quo Monachos a licentiore vivendi genere ad veteris
disciplinæ severitatem revocavit. Abstractus inde, Uvedallo Suthan-
toniensis provinciæ præfecto fuit ab epistolis, idemque munus trien-
nio post apud Edingtonum Vintoniensem Episcopum, Magnumque
Angliæ Thesaurarium, & apud Regem ipsum denique Edwardum
III gessit. 6. 3. Qui cum singularem Geometriæ & Architectoniæ in eo
peritiam cognovisset, non modo quatuor castrorum ei custodiam,
sed & imprimis castrî Windesoriæ ejus consilio exstruendi præfectu-
ram commisit; quin & propensionem ejus singularem erga ordinem
sacerdotalem cernens, Decanum eum S. Martini, Secretarium, & pri-
vati sigilli Custodem, mox *Edingtono* mortuo A. 1367 Vintoniensem
Episcopum, eodemque anno supremum Cancellarium & sacratio-
ris Concilii Præsidem constituit. 6. 4. Gliscebatur tum invidia, qua uni-
versum Cleri nomen, ex eo, quod omnia pene regia munera atque

civilia officia ab Ordine Ecclesiastico administrarentur, odio esse coeperat; quod sentiens *Wicamus*, sigillum Regi ultro in manus dedit, seque munere, quod gesserat hactenus, abdicavit. Neque tamen sic effugere potuit, quin a Johanne Lancastrensi Duce repetundarum primo accusatus, turpissimorum deinde criminum ageretur reus, bonisque omnibus indicta licet causa exueretur: quæ verò consumelia majori non ita multo post honori ipsi fuit, crimine in ipsum ejus auctorem recidente. Interim supremum Eduardus diem obierat, & videbatur sibi quidem *Wicamus* defunctus esse turbis forensibus, ceterum gravioribus post menses aliquot implicitus, novisque criminatibus fuit impetitus, quas Auctor ad septem capita reductas toto *libro secundo* enumerat, simulque quæ ad singula regesserit, & quibus innocentiam tutatus fuerit *Wicamus*, prolixè exponit. His autem ex malis ut se emerfit, nihil aliud egit, quam ut literas, quo posset modo, jureret. Idcirco animum ad condenda duo Oxoniæ & Vintoniæ Collegia adjecit, & Oxoniensis quidem d. 5. Martii A. 1379. fundamenta jacta, opusque intra septennium A. nempe 1386. absolutum; Vintoniense vero d. 26. Martii A. 1387. inchoatum, d. 28. Martii A. 1393. absolutum, velut seminarium Oxoniensis esse voluit, unde in Oxoniense postmodum adoptarentur, quorum egregia in literis bonisque artibus fuisset industria. Mansitque postea hoc institutum (quippe de omnibus legitime fuerat prospectum) & ita feliciter cessit, ut Rex Henricus VI. postea Etonæ atque Cantabrigiæ amplissima Collegia ad exemplum ejus voluerit condi. *Wicamus* vero nondum fatigatus, postquam Richardo II. regnante denuo per triennium Cancellarii amplissimo munere functus esset, Ecclesiæ quoque Cathedralis, quæ Vintoniæ est, navem a fundamentis extruxit, aliaque insignis munificentiae specimina subinde exhibuit. Et quamvis paulo post in publicis Regni comitiis A. 1397. læsæ majestatis ab invidis accusaretur, tertium tamen Regis Judiciumque absolutus sententiis, quod vitæ erat reliquum, Ecclesiæ divinoque cultui impendit, procul a negotiis civilibus remotus. Ita tandem testamento condito, & 670 libris ad elemosynas aliaque pietatis promovendæ exercitia destinatis, A. C. 1404, ætatis 81, diem obiit supremum. Sepultus in sacello templi Vintoniensis, quod ipse sibi quondam struxerat, comitantibus omnibus nobilibus,

bilibus, & maxima vulgi frequentia, omnisque ejus laudum atque nominis honos, quicquid etiam invidia intentare ipsi allaborarit, inconcussus mansit. Unde frustra esse Auctor probat Monachum *Albanum*, cum aliis quibusdam eum secutis, qui vel literarum expertem, vel servum aut ingenio servili fuisse, vel perpetuas cum Lancastriz Duce inimicitias gessisse, vel meretricis opera ad Episcopatum eventum, & paulo post exilio mulctatum diu extra regnum agere necesse habuisse, sint calumniati.

MARS GOTHICUS, SIVE TRACTATUS HISTORICUS, exhibens veterum Gothorum militiam, potentiam, arma, machinas, exercitationes bellicas, acies, castrametationes, &c. auctore Matthæo Pratorio, Præposito & Parocho Starogardiensi, VVieropolitensi, Gorenfi, &c. Sac. Reg. Maj. Polon. Historico & Secretario.

Typis monasterii Olivensis, S. O. C. imprimebat Jo. Jac. Textor, A. 1691. fol. 1. Alphab. 7. plag.

O*Rbem Gothicum* a clarissimo Auctore A. 1688 editum, & a nobis Tomo hoc II. Supplementorum, Sectione I. recensitum, exceptit *Mars iste Gothicus*, quem nunc producemus. In eo universam Gothorum militiam ex instituto descripturus Auctor, præmittit ante omnia fortissimæ hujus gentis celebrationem, quæ ad bellum strenue obcundum usque adeo promptam sese exhibuerit, ut inter ipsa munera matrimonialia, arma etiam numerata fuisse deprehendantur, eademque ad cœnubia non secus ac ad prædam contenderit, a præludio quoddam bellico hæc auspicari solita. Quibus declaratis, ad manus sumit ipsa Gothorum arma, telam ordiens in capite I a defensivis, ubi eos potissimum refutat, qui Caribus, Græciæ populis, primam armorum inventionem tribuunt, seducti, ut censet, ex eo, quod juxta linguam Scytho Gothicam *Carus*, seu, ut scribatur nostro tempore, *Karas*, bellum denotet. Inde enim potius hanc gloriam Gothis concedendam opinatur, a quibus etiam populus Romanus multa ad disciplinam militarem pertinentia in usum suum hausserit. Hinc de corporibus ad expeditius suscipienda prælia maximam partem ut

plurimum nudatis nonnihil differit, & ex armorum apparatu præ reliquis *galeam* de corio & pelle ferarum confectam ob oculos Lætori sistit, totum sæpe rictum leonis, vel ursæ, aut similis feræ, seu potius pellem, qua caput feræ involutum fuerit, capiti humano impositam esse notans, ita ut superior pars rictus partem frontis, inferior maxillas non sine horrore contegeret, quibus omnibus in suprema parte non raro duo cornua adjecta fuerint. Aliam esse ab hac statuit *cassidem*, & cur cristæ hanc exornarent, dispicit. Nec omittit *loricas*, & *sagum*, quam postremam vocem nec Gallicam nec Græcam origine arbitratur, sed a Polonico *Saja*, quod militare istiusmodi amiculum indicet, derivat. Variam hinc *scutorum* materiam & formam apud Romanos, Germanos, Gallos, Britannos, Gothos, Rugios, diversam examinat, memoratque honorem scutis olim habitum, & eorundem insignia, imprimis notatu dignum esse reputans, quod Gothi durante bello textilis anguis, pace vero parta, agni figuram scutis clypeisque suis inculpere consueverint. Capite II. arma offensiva appendit, *arcum* nempe una cum impositis *sagittis*, quarum aciem sæpius viperina sanie cum sanguine humano mixta illi tinxerint, unde mors confestim vel e levissimo earundem tactu consecuta sit. *Gladios* a lævo femore suspensos, & hunc deinceps usum ad Romanos, Gallos, Teutonesque similiter derivatum fuisse docet, cum singuli antea ad dextrum latus ensẽ gestaverint. *Lanceas fræneasque* dum depingit, duo hæc vocabula e lingua Gothis vulgari unice derivat. *Telorum* genera quænam vocitata fuerint *ancones*, quæ *secures*, quæ *saunia*, inquirat. *Kuros* apud Dionem nominatos venditat pro telo ejusmodi, quod merito sustem dixeris. Parilem in modum *contum* fuisse ait telum, quo usi fuerint maxime Nobiles, Principes, imo & ipsimet Reges, & cujus usus necdum in Sarmatia apud supremos Nobilitatis & Regiæ Majestatis anteambulones Marschallus penitus defierit. Ea etiam curiose indagat, quæ apud autores de *romphæis*, *sparis*, *grosphis*, reperiuntur; singulis enim his vocabulis certa tela indicari judicat. Caput III. machinas Gothorum bellicas in medium producit, *currus* puta *falcatos*, adhibitosque in contrariam partem *tribulos* seu *murices ferreos*, quos definit Autor per propugnaculum quatuor palis confixum, quod;

quod, quomodocunque abieceris, constiterit, & erecto quarto pale infestum maximopere camelis equisque & elephantis hostium sese præbuerit. Huc refert quoque *essedas*, *carros* item, quos veteres vocarint *carraginem*, ac imprimis *testudines*, *scutarias* non minus atque *arietarias*, & harum varias figuras structurasque, *turritarum* & *ambulatoriarum* distinctionem, subversos arietum impetus per *malleolos* & *falaricas*, teli genera ignem ipsis inferentia. Multum quoque in hunc usum contulisse dicit *culcitra*, *laqueos*, *lupos*, *centones*, *tolle-nones*, *aggresses*, aliaque istius generis remedia quamplurima. Postmodum declaratur, quales machinæ olim fuerint *falces*, *vineæ*, *caus-fia*, *platei*, *terebra testudinaria*, *musculi*, speciem arietum præ se ferentes; *de scalis*, *de sambuca*, *de exostra*, nonnihil inserit, ac proli-berem semet exhibet in describendis *cuniculis*, quos indagare felicissimo cum successu didicerit Trypho Alexandrinus. Multa quoque de *balistis* narrat, pariterque de *onagris*, *scorpionibus*, de *teli* e machina *missilibus*, ac præcipue *plumbatis*, &c. Qua ratione flumina in bello Gothi trajecerint, disquirat, ac præ cæteris confectum ex utribus inflatis pontem ab oblivione vindicat. In Capite IV. ad militent Gothicum procedit, florentem ubivis maximam copiarum potentiam, Attalique exercitum milites 1000000 complectentem encomio insigni mactans. Quomodo in militum delectu ad ætatem imprimis respexerint ii, quibus cura ista demandata fuerat, probeque intenderint, ut ex vultu, oculis, ac omni membrorum conformatione tyrones officia boni bellatoris impleruri seligerentur; quomodo staturæ proceritatem in milite illi æstimarint, ac vicissim dulciarios, lintearios, aucupes, piscatores, a bellandi munere excluderint; quomodo cognitam animi morumque integritatem anxie quærentes, militem domesticum extraneo plerumque anteposuerint, subinnuit. Laudat eorum in gradu, in cursu, in saltu, in natatu, maturas exercitationes, sanitatemque continuis armorum exercitiis & castrorum mutatione conservatam; nec parum extollit veterum in indaganda loci salubritate sagacitatem, & usurpata adversum serpentes aquasque insalubres remedia. Equis illos insedissee refert, nullo unquam ephippio substrato, mulieresque ipsas facit equites ac *essedarias*, quæ plaustris in modum castrorum circumstructis desuper in hostes depugnarint.

Cer-

Certa fixaque stipendia militaria Gothos suis dedisse inficiatur, & idcirco morem illum approbat, quem hodieque Serenissimus Elector Brandenburgicus in Prussia asservet, quo peculiare agri militibus in bello decertaturis adjudicentur, ipsis insuper in præda, si quam obtinuerint, haud difficulter acquiescentibus. Pœnas militum & leviores & graviore magno numero recenset. Ex legibus militaribus eas refert, quæ tempore Theodorici, Regis Gothorum, cum is in Italia regnaret, in usu ibidem fuisse credantur, quasque olim Ruffus Græcus collegerit, ipse autem interprete Joanne Leunclavio Amelburno acceperit. Caput V. officia Gothorum militaria enumerat, quomodo *Principes* rei militaris distincti a *campiducibus*; quomodo, cum eligerentur, scuta impositi & sustinentium humeris vibrati fuerint; quomodo electionem hanc auspicia & sortes præcesserint, declarans. Adjunctos his fuisse observat *Comites*, maturi viros ingenii, & qui rerum bellicarum pariter atque æconomicarum perspectam satis notitiam fidemque obtinuerint. Nec virorum modo, sed etiam mulierum consilio autoritateque omnem sæpe rei militaris nervum protensum fuisse superaddit. Cæteros officiales, v. g. *signiferos*, *tessexarios*, *tubicines*, *cornicines*, *buccinatores*, suo encomio, licet breviori, haud dedignatus. In capite VI. quod ultimum est, Pyrrhum Epirotam, artificio metandi castra exactissimo celeberrimum introducit; figuram castrorum, quam Gothi communiter rotundam seu orbicularem elegerint, commendat; Deos ante conflictum consuli solitos, præfagia non minus eorum, quam mulierculas fatidicas, producit; de Romanorum aciebus contra Gothorum acies instructis ex Arriano verba plurima mutuatur; & de oblati post victoriam sacrificiis ac Gothorum post eandem moderatione quædam inspergit, inque concisiori militiæ navalis descriptione tandem definit. De cætero, ut suum hunc Tractatum Potentissimo Poloniarum Regi, Johanni III, submissa consecravit Noster, ita Carmen Panegyricum, quod in Herois hujus laudem, post liberatam ab obsidione Turcarum ultima Viennam, Michael Antonius Hacki, Abbas Olivensis Reverendissimus, decantavit, sub finem ab eo superadditum cognoscimus.

A Let-

A LETTER FROM MR. HUMPHRY HODY, TO
a Friend,

i. e.

Epistola ab Humfredo Hody ad Amicum scripta, in qua differitur de collectione quadam Canonum, qui fraudulenter omitti dicuntur in libello contra schisma,

Oxonii apud A. Pifly, 1692. in 4. Plag. 6.

Ededit anno 1691 clarissimus Hody *Novi Anglicani schismatis re-
argutionem*, i. e. *Tractatum ex historiis Ecclesiasticis, quo ostenditur Episcopos, injuste licet depositos, orthodoxi successoris communionem nunquam refugisse; quem inter manuscripta Bodlejana repererat, Latinumque fecerat: & præfatione præmissa Episcopos Anglicanos tunc depositos, ad tenendam communionem cum successoribus suis hortatus est.* Videantur *Acta Erudit.* anni 1692. p. 235. Inde male audiit quibusdam, qui eundem codicem manuscriptum inspicientes animadverterunt, annexam isti tractatui esse Canonum ejusmodi collectionem, qui contra editoris scopum facere visi sunt. Traducetes igitur Hodium, ansam dederunt amico ipsius, ut quæ perceperat, ad ipsum perscriberet. Huic jam respondet Hodius, ac refert, Tractatum nuper editum, olim a se descriptum esse ex Baroeciano manuscripto, & nequam tunc suspicatum se esse, ex ejusmodi occasione aliquando emissum a se iri. Si ergo pertineant isti ad Tractatum canones, errorem esse suum, fraudem minime, asserit: imò dubitare se, utrum pars sint istius Tractatus; quandoquidem non raro plures in uno manuscripto codice reperiantur tractatus diversissimorum, tum autorum, tum rerum, nec obstat, quod una eademque manus eosdem transcripserit. Ut vero plenius satisfaciat Hody amico suo, recenset canones ibi collectos, brevique paraphrasi docet, minime ipsi contrarios esse Tractatui, imò magis congruere. Sunt etenim Canon Apostolorum XXXI, Concilii Gangrensis VI, Concilii Antiocheni V & XV, Concilii Carthaginensis XI, Concilii Constanti-

Y

nopol.

nopol. primi & secundi canones XIII, XIV, XV, editi Bevereg. Hos aliqua ratione schisma improbant, in thesi cum Tractatu edito convenire asserit, quamvis in hypothesei abeant, quæ est: *adbarere Episcopo orthodoxo, licet Antecessor inique fueris ejectus*. Cæterum ejusdem Tractatus manuscriptum aliud extare in Gallia, colligit ex Cotelerii *Monumentis* Ecclesiæ Græcæ, Tom. 3, p. 645. dicentis: *offendisse se in opusculo nunc inedito, olim si Deus dederit edendo, de celebri schismate ob Josephum Presbyterum, hæc verba: Ταῦτα εὑρηται ἐν τῷ τῆ ἀγίας Νικων δευτέρῳ βιβλίῳ, ἐν μία τῶν μεθόδια Ἰπσιλῶν*: quæ ipsa verba Græca in Tractatu a se edito reperiri, & probare, illud ipsum esse opusculum, quod Cotelerius designaverit, sibi persuadet Hodius, ea de re a Dodwello monitus.

Alteram epistolæ partem adversariis suis impendit Hodius, postulatque, ut schisma Episcopi depositi cum orthodoxo successore non communicantis, defensuri probent: 1. Civili Magistratui non competere facultatem deponendi Episcopos; 2. Schisma ejusmodi veterum exemplis adstrui. Et postquam contrariam his sententiam suam esse professus est, vindicat dicta Cypriani, quæ adversariis videntur Episcopum omni eximere jurisdictioni civili.

Sub finem corrigit sententiam suam de autore Tractatus, quem suspicatus erat fuisse *Nicephorum Callisti*. Hæc enim antiquiorem esse, ita colligit: Tractatus iste scriptus est occasione schismatis, Josepho sedem Constantinopolitanam tenente. Arsenius autem, A. 1266. depositus ab Imperatore Michael Palæologo, successorem habuit Germanum, & hic sponte cedens Archiepiscopali sede, locum dedit Josepho, a quo discedit Arsenius & plebs monachique plurimi: non enim nisi tres Episcopi, Alexandrinus, Thessalonicensis & Sardensis ab ipsius steterunt partibus. Jam vero videtur Hodio, sub initium schismatis hujus compositum esse tractatum istum; minimum ante Arsenii mortem, quam contigisse statuit ultimo Septembr. A. 1273. In vivis autem fuisse Metropolitanam, in cujus gratiam conscriptus erat libellus, ex ipso elucere putat. Et schisma denique coalescens anno 1275. antecessit, Hodio nostro judice, tempora Nicephori Callisti, qui 36. annos natus Andronico, Michaelis Palæologi filio, & quidem jam seni, adeoque seculo demum subsequente, historiam suam Ecclesia-

clesiasticam dedicavit. Ne vero alicui verba interpretis, *atatis flos & vigor*, scrupulum de Imperatoris senectute moveant, docet in Græco legi *ἀνθ' ὧρας*, & *florem venustatis* designare; quibus verbis adblandiens Nicephorus, non vegetam Imperatoris ætatem commendat, sed floridam complexionem seu temperamentum corporis optimum.

A TRUE ACCOUNT OF THE AUTHOR OF A BOOK
entituled *Εἰκὼν Βασιλική*.

i. e.

Narratio vera de libro, cujus titulus *Εἰκὼν Βασιλική* seu Imago Caroli I. Angliæ quondam Regis. Authore Antonio Walkero, Theol. D. & nuper Rectore Fyfieldensi in Essexiæ Comitatu.

Londini apud Nath. Ranew, 1692, in 4. Plag. 5.

ERuditissimi Jacobi Regis non indoctus filius Carolus, fortunæ ludibrium, seu potius divinæ providentiæ monumentum, a subditis suis rebellibus regnis exutus, oppugnatus, captus, & tandem privatus vitæ, illustria non solum eruditionis suæ, verum etiam pietatis reliquit documenta. Prostant enim opera ejus, magno volumine comprehensa, apud Anglos vere regia; inter quæ eminet libellus *Εἰκὼν Βασιλική*. Nemo putavit hactenus, tot egregie dicta, preces, suspiria, sententias, ab alio quam Rege sapiente, pio & afflicto potuisse dici & scribi. Sed aliter visum Authori nostro. Is enim non Regem Carolum, sed *Gaudenum* S. Th. D. & olim Worcesteriensem, post etiam Exoniensem Episcopum, facit istius libelli authorem; si duo excipias capita, quæ D. Duppæ Episcopo Salisburiensi asseruit. Ille autem (*Gaudenus*) Regi familiarissimus talem adornavit ipsius Imaginem, Regique misit, cum esset in insula Vecti pacis tractandæ causa, ubi Rex perlegens, sua etiam manu quædam correxisse creditur. Negavit id D. Hollingsworth, & Regi asseruit tractatum istum: sed respondet Walkerus, quanquam *Gaudenus* omnia summo celarit studio, nec aliud quicquam de genuino innotuerit Autore, attamen

Gaudenum ostendisse sibi varias ejusdem libri partes, defendisse etiam contra objectionem suam, scilicet quod sic orbi maligne imposturus esset, Regis personam fingens, imo eadem abutens: respondendo, libelli titulum erudire lectorem, non regem esse autorem, sed alium quempiam: nemo enim, dixisse, suam ipsius pingit imaginem. Et denique tempore alio cum Gaudeno adivisse se Sarisburiensem Episcopum, qui a Gaudeno conscripta perlegens jusserit, ut de decreto contra preces communes, & repulsa, qua Carolus Concionatores suos aulicos secum habere fuit prohibitus, duo etiam formaret capita, sed mox verba sua corrigens, ista themata sibi ipsi pertractanda servaverit, Gaudenum solummodo monens, ut in iis, quæ coepisset, periret. Constituunt autem themata ista in libello capita 16. & 24. Præterea Hollingsworth opposuerat VValkero diploma a Rege Carolo II. concessum bibliopolæ Opera Regia Caroli I. curanti, ubi omnia isto volumine contenta eidem asseruntur Carolo I. Respondet VValkerus, non accurate verborum observari momenta in Cancellariis, æque ac, si concederetur typographo omnia Davidis opera imprimendi facultas, is vero psalmos singulos excuderet, minime tamen sequeretur, omnes Davidis esse. Non autem latuisse Carolum II, istum libellum neutiquam Patris sui esse foetum, colligit VValkerus ex eo, quod Dux Eboracensis rem omnem habuerit cognitam, & Comes Anglesey scripto reliquerit verba ista: *Carolus II. Rex, & Dux Eboracensis, in ultimis sessionibus Parlamenti anno 1675, cum exhiberem ipsis in domo superiori libellum istum manuscriptum, in quo apparent emendationes quadam & immutationes ipsius Regis Caroli I. manu propria facta, affirmarunt non esse autorem ejus Regem dictum, sed Dr. Gaudenum Exoniensem Episcopum: idque hic consigno, ut & alii veritatem cognoscant, manuque mea confirmo. Anglesey.* Objectiones varias contra hoc testimonium produxerat Hollingsworth, sed diluit omnes VValkerus, concluditque observata dignam esse providentiam Divinam, quæ voluerit in medio inimicorum conservare schedas istas, atque permittere, ut sub Regis nomine prodirent in publicum: nunc autem ita disposuerit, ut Regis opus non esse, clare pateat. Quare & iis, qui hujus narrationis editionem curavere, visum est dignum, eandem minime suppressere, licet autor illius Antonius VValkerus, morte præventus, eandem ipse cum orbe erudito communicare nequiverit, A Col.

Collectio verborum Anglicanorum, quæ vulgo non
occurrunt: una cum eorundem significationibus &
originibus. Per Johannem Rajum, Regiæ
Soc. Sodalem. Editio secun-
da auctior.

Londini, apud Christ. Wilk. 1691. in 12. Pl. 10.

Gentes in orbe linguis discriminari, & linguas variis dividi diale-
ctis, quis ignorat? Imo non solum dialectos admittunt gentes
singulæ, verum etiam unaquæque provincia sibi familiaria usurpat
vocabula. Hinc clarissimus Rarus Angliam peragrans collegit, quæ tum
in Meridionali, tum Septentrionali plaga reperit vocabula, utrius-
que incolis non usurpata, & anno 1674. eadem edidit. Nunc a bi-
bliopola rogatus, & ab amicis nonnullis quos recenset præfatio, in-
signiter locupletatus, de novo recudi fecit istum libellum, in duas di-
visum partes, quarum prima Septentrionalium exhibet vocabula,
posterior Orientalium & Meridionalium; & quidem juxta Alfabeticum
ordinem. Addidit præterea catalogum verborum, quæ cum
Wallorum lingua conveniunt, & Glossarium Northumbricum,
docetque per varias sermonis mutationes Angliæ linguam ab il-
lis descendisse.

Appendicis loco sunt enarratio errorum & defectuum in Al-
phabete Anglicano, & historia quorundam mineralium. Hanc fa-
cile sicco transire possumus pede; illam non pariter. Queritur enim
Author, 1. deesse Alphabero gentis suæ aliquas tum vocales, tum con-
sonantes; e. g. vocales a, o, u, diversimode, i. e. clare & aperte, ob-
scure item & quasi per diphthongum pronunciari, eadem vero sem-
per scribi ratione. Necesse itaque esse, ut in gratiam infantum & pe-
regrinorum nova istarum literarum fingeretur forma, quo eo facilius
hanc addiscere possint linguam. Non possumus quidem Viri eruditi
reprehendere desiderium; quanto enim linguam Anglicanam discea-
ntibus impedimento sit ista unius vocalis diversa pronuntiatio, bene

p. 173.

meminimus. Addimus autem, an non potius levi nota diversa ista lectio innui debeat, quam novus fingi character. Apud Polonos triplex reperitur *a*, quorum prius obscurum nude ponitur, alterum lineola (*a*) notatum, clarum est, tertium (*q*) quasi adjectum Hebræorum *y* habet. Sic etiam duplex *c*, *e*, *l*, *n*, *s*, & *z* triplex occurrit, lineola vel puncto singulis probe discretis, adeoque etiam ab infantibus facile dignoscendis. 2. Queritur Autor, abundare linguam Anglicanam *c*, *q*, *x*, *w*, *y*, & putat literas istas eliminandas esse, quoniam *c* aut cum *s* congruat in pronuntiatione, aut cum *k*, pro diversitate vocalium insequentium: *q* nihil aliud sit quam *cu*, & *w* idem ac *oo*, quod Græci per *ou* efferant: *x* denique aperte sit ex *cs* composita litera, & *y* vocalis ab *i* vix quicquam differat. Verum de his, ut & de aliis gentis ejus diphthongis literisque, quæ vel non leguntur, vel aliter pronuntiantur, adeoque ex mente Raji in scriptione immutandæ & omittendæ fortent, nihil definimus.

PENTAS DISSERTATIONVM THEOLOGICARUM de Imputatione peccati alieni, exhibita a Joanne Kahler, S. Theol. D. ejusdemque ut S. Mathemat. ac Metaphys. Prof. Ordin. in Academ. Rinthelensi.

Rinthelii, typis Godofredi Caspari Wächter.

A. 1688. in 4. plag. 11².

Quomodo primi Parentes venenoso velut halitu omnes posteros contaminarint, suaque apostasia hos simul traxerint in casum, quaestio est non parum agitata inter diversarum Religionum socios, ac eam tanto magis dignam Reverendus quoque Autor noster censuit, quam ventilandam sibi accuratius proponeret. Et ejus quidem expositionem quinque Dissertationibus complexus est, quarum *prima* generalis velut nuncupanda videtur in eandem introductio; quandoquidem e variis exemplis istud ibi eruit, quod in foro etiam humano actiones alienæ non minus in præmium ac in culpam imputari soleant; quodque in foro divino idem debeat procedere, ex immutabili justitia supremi Numinis declarat, utpote quæ peccatum inultum trans-

transmittere nequaquam possit; ut adeo mirum haud sit, punito esse Protoplastorum posteros, cum præterea & ipsi a criminis participatione liberari nequeant. Quam assertionem ubi contra Pelagianos, Socinianos, & Remonstrantes, ex loco illo classico Rom. V. v. 12. sq. probavit, ipsum modum, quo id contigerit, summam indicat: quem Augustinus quidem adversus Julianum responso valde implicito insinuaverit, sed quem ipse ita exponendum censeat, ut dicamus, Adamum sustinuisse tutoris aut procuratoris vicem, cujus voluntas utique ad pupillos pertinuerit: quin eum Principem quasi nostrum ac Regem fuisse cum Deo paciscentem; absurdum ergo fore & ridiculum hunc subditum, qui propter incommoda & calamitates ex fœdere a Principe inuito ac rupto ortas multum quereretur. Quod vero in hoc pacto Adami acceptatio ejusmodi quærenda veniat, qua voluntas ejus voluntas nostra, & hinc amissio justitiæ nobismet ipsis facta fuerit culpabilis, exinde probat, quod alias pacti nomen obtinere hæc Dei ordinatio non posset, quo ipso tamen expresse veniat Hof. VI, 7. Interim nonnullas Socini atque Curcellæi objectiones in antecessum refellit, & quæ moneri circa hanc rem ab aliis siveverunt, in subsequenti Dissertationum quaternione strictius persequitur; *secundâ* auspiciatus a consensu Ecclesiarû, Lutheranz, Reformatanz, & Romano-Catholicæ circa imputationem peccati Protoplastorum: ubi tamen Pontificios refutat, qui, quod peccatum originale vel ipsa sit Adami prævaricatio, vel in sola ista & unica transgressionis Adamitice imputatione consistat, asserant, & istud potius ab hac ad eam rationem discernendum esse ait, juxta quam alias effectus a causa, & permanens a transeunte distinguatur. Vicissim eos ex Calvinianis refutat, qui quondam docuerint, naturam peccati originalis ita consistere in sola corruptione hæreditaria omnes homines afficiente, ut imputatio primi peccati locum neutiquam inveniatur; quæ sententia in Synodo nationali Carentoniensi A. 1644. & 1645. publico decreto condemnata fuerit. Hoc autem cum adversus Josuam Placeum, Professore Theologum Salmuriensem, directum esse dicatur, inde quidnam ipse egerit in hoc negotio, quid alii, ex illorum temporum historia observat. Et quoniam nonnulli ita excusant Placeum, quod imputationem peccati primi mediatam & consequentem utique admiserit,

im-

immediatam vero atque antecedentem impugnarit; simul quid de hac distinctione sentiendum sibi videatur, Autor aperit, ac pro immediata potius imputatione depugnat, eandem ex oppositione justitiæ Christi & injustitiæ Adami ulterius declarans. Ut enim justitia Christi imputata certo modo prior sit justitia inhærente, ac prius in Christo justus quam in nobis sancti dicamur: ita etiam prius in Adamo nos extitisse radicaliter & in eodem peccasse affirmat, antequam vitiositatem contraxerimus naturaliter & intime nobis inhærentem, Unde jam suapte sponte istud præfluat, imputationem illam pro immediata venire venditandam. Ad objectionem: quæ modo dici possit peccatum Adami immediate imputari, & tamen requiri connatam perversitatem ad id, ut quis sit reus æternæ damnationis; respondet, immediatam hanc imputationem tum solummodo intelligi, si referatur ad carentiam justitiæ originalis connatamque corruptiorem; verum si ad omnigenam mortis æternæ consummationem respexeris, illius mediatam saltem dari imputationem asserit. Nec indocte etiam motos a Placeo scrupulos resolvit, dogmataque Arminianorum, Deum ea propter injustitiæ alicujus insimulari, Gentiles item a professione Christianismi absterri isto pacto, statuentium enervat. Quinimo ab ipsis etiam Gentilibus Divini hujus juris, quod in alieni peccati imputatione exercere queat, vestigia fuisse observata, in Dissertatione *tertia*, & testimoniis Virgilio, Horatii, Hesiodi, Plutarchi, exemplis item plurimis, quæ & ad vulgum manasse hanc persuasionem doceant, demonstrat. Sicuti ad præscam gentium plebarumque consuetudinem respexisse quoque sanctionem Arcadii & Honorii l. 5. C. ad leg. Jul. Maj. affirmat. Grotium, quod L. II. de J. B. & P. CXXI. §. 13. docuerit, Deum minari, se vindicaturum paternam iniquitatem in posteris, & eandem reapse vindicare, non vi justitiæ, sed jure domini plenissimi, refutat, ac locum Exod. XX. de liberis parentum impiorum piis etiam accipiendum esse monet, qui, licet culpam in se proprie non habeant, puniantur tamen in majorem parentum afflictionem, qui poena isthac liberis inflicta gravius se torqueri sentiant, aut certe, si usque ad poenæ illius immissionem non supervixerint, metu tamen ejusdem indubitato futuræ jamjam afficiantur. Exempla autem e sacris a Grotio ad probandum juris divini
pleniſſ

plenissimi in hac imputatione exercitium commemorata dum examinat, liberos Achanis utique fuisse interfectos dicit, & pro plane innocentibus eos reputare minus sustinet, sive in Parentis factum consenserint, sive illud reticuerint, sive alio modo inique circa id se gesserint; ubi simul, qua ratione totus populus reus Achanis peccato factus dicatur, disquirat. Eundem in modum nec Saulis filios, nec populum a Davide numeratum innocentes pronunciat; quamvis rursus in exemplo posteriori iudicium divinum tanto severiorem a Davide vindictam per populi punitionem sumens apparere arbitretur. Cumque insuper Grotius affirmet, Deum non uti ea severitate adversus impiorum parentum liberos, nisi in sceleribus in sui præcise contumeliam perpetratis; cum legem Deut. xxiv, 16. a piis Regibus in puniendis perduellibus observatam laudet; cum eandem a Josepho & Philone valde commendari asserat: in contrarium ostendit Autor, Deum etiam hoc modo punivisse in liberis flagitia adversus se immediate non commissa; id quod ex pœna peccatum Chami, adulterium Davidis, crudelitatem Persæ Principum adversus Danielem insculta manifestum sit. Allegatam vero legem non moralem esse sed iudicialiæ; Josephi denique & Philonis sententiam non nisi in humanis iudiciis laudem promereri statuit. Posthæc aliquot Judæorum testimonia, e quibus, quod isti paterni sceleris pœnas in liberos redundare posse crediderint, abunde dispalescat, in medium producit, paucissimis sub finem annotans, quod hæc tenus dicta non nisi de pœnis temporalibus intelligenda sint, minimeque ad spirituales extendi debeant. Redit autem in Dissertatione quarta ad Adamitici peccati imputationem, & imprimis sententiam Augustini ponderat, qui alterum alieno crimine ita obnoxium teneri iudicavit, prout aliena fides prosit parvulis. Econtra vero hos propria sua fide salvari docet Autor; qua occasione & salutem infantum ante Baptismum decedentium probat, & eos ab utero sanctos atque fœderatos dici posse negat, soluti iis argumentis, quæ pro imputatione alienæ fidei & sanctitatis fœderalis urgeri alias consueverunt. Ipsam vero Augustini opinionem hoc insuper laborare inconvenienti docet, quod eandem adhibere quis ad suffulcenda Is. Peirerii de Præ-Adamitis placita haud frustra valeat. Quod si enim quibusdam fides in Christum imputari dica-

dicatur, qui communione spirituali cum eodem nondum gaudeam, sequi omnino, quod non sit necessaria communio aliqua inter Adamum aliosque homines ad hoc, ut ejus delictum illis imputetur, atque ita homines ab Adamo non oriundos nihilominus ab ejus delicto participare potuisse; quæ cavillandi anfa prævidatur adversario contentioso; si hanc de fide aliena hypothesein ex animo dimittamus. Scholasticorum tricas circa quæstionem: quomodo Adami inobedientia posteris imputetur, cum in his; utpote nondum existentibus, non videatur fuisse voluntaria? subjungit, easdemque pro instituti sui ratione discutit. Dissertatio *ultima* hanc quæstionem pertractat: an primum Adami peccatum posteris ad potnam & culpam ideo queat imputari, quoniam illis voluntarium fuerit voluntate virtuali, & quod Deus præviderit, posteros idem fuisse facturos; quod fecit Adam, si ei coëxistissent? Circa quam expediendam Autor ita occupatus est, ut potissimum ostendat, quicquid etiam pro illius affirmativa diversimode diversi tradere nitantur, remanere tamen nihilominus difficultates istiusmodi, quæ ab eadem amplectenda accuratos veritatis indagatores satis valide dimoveant. Interim ad fidem sufficere nobis affirmat, dici in Scripturâ, omnes in Adamo peccasse, defæctumque justitiæ originalis & congenitam concupiscentiam peccatum appellari, & tale quidem, propter quod ei mortis & natura filii iræ simus, licet nemo explicare valeat, quomodo peccatum sit, & ad culpam imputetur id, quod posteris voluntate sua non inest; quandoquidem non minus heic atque in aliis credendis ratio sub obsequium fidei captivari summo jure debeat.

AUTEURS DE GUISEZ SOUS DES NOMS
étrangers, empruntez, supposez, feints à plaisir, chiffrez, ren-
versez, retournez, ou changez d'une langue en une autre.

id est,

Scriptores latentes sub nominibus alienis, mutuatis, supposititiis, ad lubitum confictis, per siglas denotatis, inversis, retrogradis, aut ex una in aliam linguam translatis.

Parisii, apud Ant. Desallerium, 1690, in 12.
 constat Alph. 1, pl. 4.

Quæ

Quo tardius ad nos hic pervenit liber, eo gratior extitit ob variam rei literariæ & librariæ cognitionem, in quam nos perducit doctissimus ejus auctor *Adrianus Bailletus*, Bibliothecæ Lamoniæ præfectus; qui etsi in titulo nomen reticuit, vel e pag. 249. tamen, ubi suum *de pueris doctis* commentarium a nobis in Actis mensis Januarii A. 1689. pag. 32. recensitum allegat, cum auctorem esse licet intelligere, & nativa Scriptori huic elegantia ac diffusa per omne librorum genus eruditio, quam liber hic spirat, manifestum facit. Hujus quia nulla ad nos e Gallia perferuntur exemplaria, non ingratum elegantiorum literarum studiosis futurum existimamus, si haud paulo liberaliori stilo delicias has degustandas exhibeamus, usquedum ipsius libri copiam nancisci detur, aut ampliorem recensum latentium Scriptorum (cujus specimen sub finem præsentis tractatus a p. 521. usque ad 615. prodit) nec non plagiariorum impostorumque aliorum in re literaria collectionem, quam alio tempore se daturum promissit, erudita & curiosa ab industria ejus adipiscamur.

De quo in præfati agimus liber in quatuor partes dividitur: quarum *prima* generales quasdam observationes circa nominum mutationem, ejusdemve usum passim receptum, tradit. Nomina propria mutationi & inconstantia non minus, ac aliæ res humanæ, exposita esse, nec mutationem eorum ab ipsis semper, qui ista gerunt, provenire, sed ab sequentibus seculis aut aliis gentibus pro lubitu fieri, *capite I.* ostendit; inque exemplum ejus rei varias primi omnium scriptoris Moïsis appellationes adducit, diversa pro gentium & linguarum diversitate nomina sortiti, quorum quadraginta & plura p. 14. 15. profert. Usum hunc mutandorum nominum valde antiquum esse, *cap. II.* probat, nec ab Abrahamo, & Sara, Jacobove, queis Deus ipse nomina mutaverit, sed inde usque a Babelica linguarum confusione accessit: indeque manifestum esse asserit, nequiquam Deum sibi hoc jus nominum immutandorum reservare voluisse, sed potius id liberum hominibus reliquisse, istamque apud Ebræos consuetudinem hinc invaluisse. A qua nec Salvatore nostrum abhorruisse ait, qui Petro & Zebedæi filiis alia, quam habuerant ante, imposuerit nomina. Ab Ebræis transit ad Ægyptios, quorum rex Pharaonomen *Pfontbomgbaneeb*, seu potius *Sophompanea*, Josepho dedit:

ab his porro ad Chaldaeos, Assyrios & Babylonios, Phoenicios, Aegyptios, Persas, tandem etiam Graecos; inter quos Nicanor, Grammaticus Alexandrinus, peculiari scripto (æque ut Philo inter Ebraeos) nominum mutationem fuerit plenissime exsecutus, sed quod temporum iniquitate perierit. Modos peculiare nominum mutandorum iis usitatos, qui libros sive ingenii monumenta scriptis consignarunt, iisque nomina præfixerunt, *cap. III.* exponit, & ut Melesigenes postea dictus fuerit *Homerus*, Aristocles ab humerorum latitudine *Plato*, Tyrtanus ab eloquii suavitate *Euphrastus* & deinceps *Theophrastus*, Priscus ob severitatem morum curamque reipublicæ *Cato*, Malchus *Porphyrus* nec non *Basilus*, annotat. Inde de ratione nominum ab auctoribus, qui libros scripserant, iis præfigendorum disserit p. 27. 28 29. eamque adversus eos, qui vitio vertunt, tuetur: ex ejus autem neglectu factum docet p. 31. ut plagiarii vera auctorum nomina retineant, suaque apposuerint; alii impostores auctoribus, quorum fama eximia erat, alios libros adscripserint. Hac occasione differentiam anonymorum, plagiariorum, & impostorum a pseudonymis tradit; qui & allonymi, heteronymi & cryptonymi dicuntur (p. 34.) & nemini imponunt, neque aliis sua surripiunt, sed absque omni fraude & cujusquam damno delitescunt. Horum ætatem non antiquiorem esse seculo octavo existimat p. 36: maxime autem frequentes extitisse eos post Carolum Magnum affirmat, qui maxime decorum putant fictis sub nominibus libros conscribere. Donec abusus inde suborientes veritus Paulus II. severis interdictis istum morem coercuit, veritus ne ab his, qui literariæ societatis participes novis nominibus appellabantur, aliquid in se mali cederetur, ad quod evitandum metonomasiam prorsus tollere studuit, *cap. IV.* Quam tamen tolerandam esse Auctor existimat p. 39. si intra terminos olim constitutos consistat: unde nec hodie amplius lis moveatur iis, qui nomina sua, quando libros emittunt, occultant. Eventus tamen *cap. V.* memorat, quibus mutatio nominis, pro varietate circumstantiarum, vitio aut carere possit aut laborare; in eamque rem M. Ant. Majoragium allegat, qui egregie causam in hoc argumento dixit; Cuiacium autem notat, in Zacharia Furnestero improbantem, quod ipse sub *Mercatoris* nomine adversus Robertum commisit. Tandem conclu-

eludit, si maxime excusari queat Pseudonymorum ratio, minus tamen esse probandam: & ex iis potissimum tolerandos eos, qui loco proprii nominis appellativo sunt usi, *Abbatis, Academici, Advocati, Canonici, Consiliarii, Doctores, Nobilis, Officialis, Philosophi, Prædicatoris, Theologi*; eos item, qui appellationem virtutis cujusdam, humilitatis modestiæve, præ se ferunt, ut *Hamartolus, Idiotæ, Incognitus, Peregrinus, Asceta, Dacrianus, Chastodulus, Peccator penitens, Fidelis Subditus, Discipulus, Philadelphus, Timotheus, Sincerus, Simplicius, Verus, Modestus &c.* Nimirum rigidos pseudonymorum insectatores, e quibus Rich. Montacutium & Michaellem Marollium nominat, statuentes quod hi, qui aliud sibi nomen sumunt, baptismati renuncient, improbat p. 51. simulque p. 52. Jac. Thomasius & Theoph. Spizelium reprehendit, ejusdem criminis reos esse statuentes cum plagiaris & impostoribus aliis pseudonymos. Contra quos leg. unicam Cod. de mutatione nominis Lib. IX. tit. 25 allegat, qua Imp. Diocletianus & Maximianus Juliano rescribunt: *mutationem nominum peritulosam innocensibus non esse; itaque mutare nomen, vel prænomen, sive cognomen, sine aliqua fraude, licito jure, minime prohiberis* Quid justum igitur prohibitumve per civiles sit leges, dum *cap. VI.* explicat Auctor, decretaque Principum circa hanc nominis mutationem adducit; mandatum regis Henrici II d. 26. Martii a. 1555. promulgatum eandem ob causam, nequaquam eruditos attingere, sed solum Nobiles, quibus interdicatur suum mutare nomen, ne exindurixarum turbarumve in familiis existant causæ, monet. Ecclesiasticas sanctiones & civiles, cum primis autem Concilii Tridentini decreta e Sess. 4. & 108. nec non Galliz Regum placita *cap. VII.* exponit, quibus ne quis Scriptorum nomen suum immutet reticeatve interdicitur. Sed diversimode tamen eadem exponit, nec unquam observatas fuisse has sanctiones observat, quin imo privilegiis regis libros anonymos & pseudonymos plurimos prodidisse munus. Ad ne quis forte putet, istud privilegium veluti competere Ecclesiæ Gallicanæ libertati, ut decretis Concilii Tridentini obnitatur; ostendit, etiam in aliis Imperiis, ubi Concilii istius auctoritas valet, nihilominus ab ecclesiasticis quoq; viris scripta omnibus auctorum nominibus, vel assumtis aliis, prodire. In cujus rei fidem exemplum allegat Canisius

p. 73. qui octavo post promulgatum istud decretum Tridentinum anno nimirum 1554, primus e Societate ab Ignatio fundata, cum approbatione ipsius non minus ac Ferdinandi Regis, publice librum ediderit, sæpius postea recusum. Eadem ratione Stephanum Gardinorum sub *Constantii & Witi*, Bellarminum sub *Marthai Torri*, Adolphi Schulkenii & *Franc. Romuli*, ipsum Pontificem Alexandrum VII sub *Ernesti de Eusebio*, alios sub aliis nominibus impune scripta emisisse; ac in sola Jesuitarum Societate, omissis aliorum Ordinum sacrorum anonymis, ultra quingentos anonymos, ducentos pseudonymos, observatos esse iis, qui Bibliothecas ejus adornarunt, p. 75. Equum igitur p. 82. censet, omissio nomine auctoris quandoque libros evulgari, quod spectandum sit, non quis, sed quid dicat; ac proinde interdum satius sit occultari nomen auctoris, quando ingenia lectorum ita comparata sunt, ut cognito auctore de ipsa re minus libere minusque prudenter judicent.

Parte *secunda* expendit Auctor causas, ob quas Scriptores nomina interdum immutant; & *cap. I.* generalem, in hominum ingenio ad mutationem proclivi, ac cujusvis arbitrio, collocat; speciales postea recensens. Et *capite* quidem *II. primam* adfert, amorem antiquitatis profanz, quo excitati fuerint multi ad capienda nomina veteribus Græcis vel Romanis usitata; credentes se haud injuria imitari debere eos, qui in Ordinem sacrum allesti nomen a nativitate sibi impositum novo commutant. Ejusmodi enim imaginem referre ait Sodalitium Esquilinz, quod vocant, sive istam eruditorum societatem tempore Pauli II Pontificis, cui originem haud dubiam debeant Societates illæ in Italia literariæ, vel Academiæ, p. 90. 91. Istos vero antiquitatis amatores Auctor in tres classes dispescit: quarum primam ii constituunt, qui nomen cognomenque suum prorsus suppresserunt, antiquo surrogato; ut Petrus Calaber fecit, non aliam nisi *Julii Pomponii Lati* appellationem usque ad mortem usurpans, nisi quod interdum *Sabini* etiam nomen sibi arrogavit. Quem se euti alii, e.g. *Philippus Callimachus Experiens*, *Titus Alexander*, *Fabius Vigil*, *Petrus Apollonius Collatius*, *M. Ant. Coccejus Sabellianus*, adeo vera sua suppresserunt nomina, ut ne divinare quidem ea nunc quisquam valeat, p. 92; quibus accensendi sunt & ii, qui ad tempus tan-

tantum *Ostavi Cleophilis, Marci Licinii, Papyri Censoris, Quinti Januarii Frontonis, Julii Pomponii Dalabella; Attici Secundi; Horatii Gentilis* nominibus fuerunt usi, tempore Cardinalium Richelii & Mazarini, p. 93. Alteram classem absolvunt, qui prænomen in baptisinate sibi imposto aliud aut Græcum adjunxerunt aut Romanum; qua ratione Antonius de Lebrixa *Ælium Antonium Nébriffensem Grammaticum*, Andreas Resendus *Lucii* & interdum *Angelii* adjecto nomine se appellari voluit, quem postremum Chr. Escobar imitatus est p. 94. & in Gallia Florens Christianus, Henrici IV studiorum rector & Bibliothecæ custos, *Quinti Septimii* nomina suis præscribens, p. 95. Eadem ratione Demochares Resonzus *Athronii Monchiaceni*, & Charondas *Ludovici le Caron* nomina suis atque, p. 97. Tertiâ in classe conspiciuntur, qui nomen in baptisinate acceptum proflus rejiciunt, & gentile substitunt, ut Petrus Valerius *Picrius Valerianus*, Petrus Tiara *Petrejus*, Perezus *Petrejus*, Dufæ, Lernutius, Gruterus, Drusus, Bodecherus, Rutgerus, Hauterius, Passeratus, Baifus, Morellus, Gulielmus, Cunradus, Cornarius, Antoniatas, Swola, Dubravus, Pannonius, & complures alii; pro Johanne Janus, Jo. Paulus Parisius *Aulus Janus Parrhasius*; qui Martia nomen tulerunt *Marii*; qui Lucæ *Lucii*; qui Jacobi *Jacobi*, qui Dominici *Domitii*, qui Ignatii *Egnatii*, appellari voluerunt, quod hæc nomina propius antiquitati convenire censerent. Nomen *Tannegy* gentilicium in *Tanaquilis* mutatum a Fabro non improbat p. 105. Exemplum eorum, qui nomina sua retinentes novum accersiverunt; præbere ait p. 105. Joannem Pontanum *Joviani*, & Jacobum Sannazarium *Astii Sinceri* nomina adoptantes; de Nicolao enim Leonico Thomæ non satis sibi perspectam esse rationem affirmat p. 106. *Capite III* affertur *secunda* causa occultationis nominis, prudentia; dum Pseudonymi rationem invenire studuerunt id, quod animo constituerant, melius, si laterent; exequendi. Paulum ipsum propterea nomen suum, cum ad Judæos scriberet, dissimulasse, nec istud epistolæ ad Ebræos præfixisse, ne isti forte præjudicata de ipso opinione, cuncta quæ scriberet aspernarentur, sed ut sic, tecto auctore, melius se insinuaret veritas, neve aliorum Judæorum odio exponerentur hi, qui Christianam religionem fuerant amplexi; quæ Chrysoptomi, Clementis Alexandrini, Eusebii, & Hieronymi senten-

p. 73. qui octavo post promulgatum istud decretum Tridentinum anno nimirum 1554, primus e Societate ab Ignatio fundata, cum approbatione ipsius non minus ac Ferdinandi Regis, publice librum ediderit, sæpius postea recusum. Eadem ratione Stephanum Gardinerum sub *Constantii & Witi*, Bellarminum sub *Matthæi Torii*, Adolphi Schulkenii & Franc. Romuli, ipsum Pontificem Alexandrum VII sub *Ernesti de Eusebio*, alios sub aliis nominibus impune scripta emisisse; ac in sola Jesuitarum Societate, omissis aliorum Ordinum sacrorum anonymis, ultra quingentos anonymos, ducentos pseudonymos, observatos esse iis, qui Bibliothecas ejus adornarunt, p. 75. Equum igitur p. 82. censet, omisso nomine auctoris quandoque libros vulgari, quod spectandum sit, non quis, sed quid dicat; ac proinde interdum satius sit occultari nomen auctoris, quando ingenia lectorum ita comparata sunt, ut cognito auctore de ipsa re minus libere minusque prudenter judicent.

Parte *secunda* expendit Auctor causas, ob quas Scriptores nomina interdum immutant; & *cap. I.* generalem, in hominum ingenio ad mutationem proclivi, ac cujusvis arbitrio, collocat; speciales postea recensens. Et *capite* quidem *II. primam* adfert, amorem antiquitatis profanz, quo excitati fuerint multi ad capienda nomina veteribus Græcis vel Romanis usitata; credentes se haud injuria imitari debere eos, qui in Ordinem sacrum allecti nomen a nativitate sibi impositum novo commutant. Ejusmodi enim imaginem referre ait Sodalitium Esquilinz, quod vocant, sive istam eruditorum societatem tempore Pauli II Pontificis, cui originem haud dubiam debeant Societates illæ in Italia literariz, vel Academiæ, p. 90. 91. Istos vero antiquitatis amatores Auctor in tres classes dispescit: quarum primam ii constituunt, qui nomen cognomenque suum prorsus suppresserunt, antiquo surrogato; ut Petrus Calaber fecit, non aliam nisi *Julii Pomponii Lati* appellationem usque ad mortem usurpans, nisi quod interdum *Sabini* etiam nomen sibi arrogavit. Quem se euti alii, e.g. *Philippus Callimachus Experiens*, *Titus Alexander*, *Fabius Vigil*, *Petrus Apollonius Collatius*, *M. Ant. Coccejus Sabellianus*, adeo vera sua suppresserunt nomina, ut ne divinare quidem ea nunc quisquam valeat, p. 92; quibus accensendi sint & ii, qui ad tempus tan-

tantum *Oleavii Cleophilii*, *Marci Licinii*, *Papyrii Censoris*, *Quinti Januarii Frontonis*, *Julii Pomponii Dalabella*; *Attici Secundi*; *Horatii Gentilis* nominibus fuerunt usi, tempore Cardinalium Richelii & Mazarini, p. 93. Alteram classem absolvunt, qui prænomen in baptisinate sibi imposto aliud aut Græcum adjungere aut Romanum; qua ratione Antonius de Lebrixa *Ælium Antonium Nebrissensem Grammaticum*; Andreas Resendus *Lucii* & interdum *Angelii* adjecto nomine se appellari voluit, quem postremum Chr. Escobar imitatus est p. 94. & in Gallia Florens Christianus, Henrici IV studiorum rector & Bibliothecæ custos, *Quinti Septimii* nomina suis præscribens, p. 95. Eadem ratione Demochares Ressonæus *Antonii Monchiaceni*, & Charondas *Ludovici le Caron* nomina suis attexuit, p. 97. Tertiâ in classe conspiciuntur, qui nomen in baptisinate acceptum prorsus rejiciunt, & gentile substituunt, ut Petrus Valerius *Pierius Valerianus*, Petrus Tiara *Petrejus*, Perezus *Petrejus*, Dufæ, Lernutius, Gruterus, Drusus, Bodecherus; Rutgerius, Hauteius; Passeratus, Baifus, Morellus; Gulielmius, Cunradus, Cœrnarius, Antoniatius, Swola, Dubravius, Pannonius, & complures alii; pro Johanne *Janus*, Jo. Paulus Parisius *Aulus Janus Parrbasius*; qui Mariz nomen tulerunt *Marii*; qui Lucæ *Lucii*; qui Jacobi *Jacobi*, qui Dominici *Domitii*, qui Ignatii *Egnatii*, appellari voluerunt, quod hæc nomina propius antiquitati convenire censerent. Nomen *Tannegy* gentilicium in *Tanaquilis* mutatum a Fabro non improbat p. 105. Exemplum eorum, qui nomina sua retinentes novum accersiverunt; præbere ait p. 105. Joannem Pontanum *Joviani*, & Jacobum Sannazarium *Ælii Sinceri* nomina adoptantes; de Nicolao enim Leonico Thomæ non satis sibi perspectam esse rationem affirmat p. 106. *Capite III* affertur *secunda* causa occultationis nominis, prudentia; dum Pseudonymi rationem invenire studuerunt id, quod animo constituerant, melius, si laterent, exequendi. Paulum ipsum propterea nomen suum, cum ad Judæos scriberet, dissimulasse, nec istud epistolæ ad Ebræos præfixisse, ne isti forte præjudicata de ipso opinione, cuncta quæ scriberet aspernarentur, sed ut sic, tecto auctore, melius se insinuaret veritas, neve aliorum Judæorum odio exponerentur hi, qui Christianam religionem fuerant amplexi; quæ Chrysofomi, Clementis Alexandrini, Eusebii, & Hieronymi senten-

tentia convenire p. 109. affirmat. Vincentii Lirinensis exemplum atque huc trahendum sit, p. 112. 113, disquirat. Plurima dari nostra patrum, que ætate exempla observat, eorum cum primis, qui contra hæreticos calamum strinxerunt, quive conciliatorum partes sibi sumentes, diversa sacra profitentes ad eandem cultus consuetudinem revocare allaborarunt, *Simplicii & Sinceri Christiani* nominibus tecti. Hos inter excellere ait p. 115. *Veranium Modestum Pacimontanum*, quem Calvinus crediderit esse Franciscum Balduinum, cum fuerit Georgius Cassander p. 116. *Tertia causa capite IV* refertur ad timorem Scriptorum, qui verentur aperte cum adversario potente agere, & contra eum scribere qui proscribere potest. Quemadmodum in Anglia sub Eduardo VI & Elisabetha scriptoribus Pontificiis, & in eodem regno hodie prudentioribus usitatum refert diversa gerere nomina p. 120. 121. Socinianis ubique terrarum exosis, si nomina sua occultent, haud exprobrandum p. 122. putat. Pallavicino tamen auctori *Divortii caelestis* (Italice scripti libri) male cessisse suum studium annotat p. 126. *Quartam rationem capite V* allegat, pudorem ea publicandi, quæ loco isti, quem quis tenet, seu ordini, non satis videntur convenire. Qua ratione sub adscititiis *Leonis Adulsi* Noel Failus, Consiliarius in Parlamento Britannico, Franc. Sagonus sub *Matthæi Butingii*, Theophilus Folengus sub *Merlini Coccaji*, Cherubinus Bozzomus sub *Berniesqui Boncherii*, Lopez de Vega sub *Thoma de Burgillos*, Hieronymus Savonenis sub *Olmerii Micheli*, Gabriel Telléz sub *Tyrsi de Molina*, nominibus dignitatem sui ordinis, quam faceret amatorisve libellis imminui credebant, velare studuerunt, p. 132. 133. 134. Contrariam rationem Hispanos & Italos tenere observat, qui majori subinde opprobrio ducant libros sacros piosque, quam profanos & amatorios, vero suo nomine addito, evulgare: quemadmodum Hyacinthus Villalpandus Marchio Offeræ non erubuerit nomen suum præfigere scriptis persona sua omnino indignis; quod tamen velamento *Fabii Clementis* texerit, vitam S. Elisabethæ, Hungaricæ Reginæ, publici juris faciens, p. 135. ad quem modum Petrus Aretinus etiam libris suis non optimæ notæ haud dubitaverit nomen suum præfigere, quod reticuit tamen, & *Partenii Etiri* nomen præposuit paraphrasi Psalmorum penitentialium, & Sancto-

rum

rum aliquota se descriptis vitis, p. 136. Refert huc quoque Principes quosdam doctos, qui indignum forte sua dignatione scribendorum librorum studium rati, nomen suum iis præmittere noluerunt; sicut Imp. Hadrianus libertorum aut domesticorum suorum nomina scriptis a se libris præfixit, & Augustus Dux Lunenburgicus *Gustavi Seleni* nomine commentarios insignivit, qui occultam scribendi rationem & scacchorum ludos exponunt; quorum neuter Principali cura indignus est, p. 137. *Capite VI* causa affertur *quinta*, quod dissimulatione veri nominis, quidam humile suum genus abscondere, alii ex humili in altum se erigere istud posse cogitarunt. Hoc vero improbat Auctor, & minus ex voto cessisse Pomponio Læto, Sabellico, aliisque Italis, Guilielmo item Postello apud Gallos, ostendit p. 143. p. 144. Laudat tamen *Robervallium*, qui rustico parente natus, & in prima ætate pascendis pecoribus victum quærens, excellentissimus Mathematicus evaserit, vero nomine Ægidius Persona dictus, a pago alterum illud nomen bona cum Domini istius venia sumferit, crebro autem suæ & parentum suorum fortunæ tenuitatem commemoraverit, p. 146. Improbat Joannem Antonium, ludimagistrum Imolensem, qui ut e nobili Flaminiorum gente se ortum esse aliis persuaderet, *Marci Antonii Flaminii* nomen sibi attribuerit, p. 148. Cui addendum censet Aldum Manutium, qui & *Bassiani*, & *Romani*, & *Pii* cognomina suis attexerit subinde, p. 150. Bartholomæum quendam Ferrariensem *Ferrini* nomen adoptasse in honorem foceri, divitis mercatoris, qui ferrariam exercebat, p. 151. annotat. *Sextam* causam *capite VII* in eo verti docet, quod nonnulli significationem nominis ominosi, & auribus minus grati, tollere cuperent. Tale apud veteres fuisse *Lurtonis*, *Gurgisii*, *Nepotis*, p. 155. 156. observat. Disnemandum ob hanc rationem (quod Lemovicensium dialecto eum notet qui jentaculis gaudet) istud nomen aspernatum fuisse, & *Aurati* se appellari maluisse, nihilominus filiam Magdalenam docto viro qui *Gonlu*, Latine *Gulomus* vocabatur, elocasse, p. 156. *Vatibus* qui se dici voluit, vero nomine *Oüate blé* appellatum esse, pag. 157. notat. Animalium nominibus homines, & cum primis Romanos, olim fuisse insignitos, nemo ignorat: hæc tamen, ut & alia humilia & abjecta, multis nostro seculo minus commoda fuisse visa, Auctor tradit, ac

propterea Petrum Picam sese *Pium*, Theophilum Vitulum *Viaudum*, Hieronymum Bock seu Hircum *Tragum*, Capreolos *Cheurestos*, Pullain sive Pullos *Paulinos*, Adr. Tournebeuf *Turnebum*, Franc. Juacum *Junium* & *Agmonium* dici voluisse; cum tamen veteres Romani non abhorruerint a nominibus Verris, Scrofæ, Porcii, Suillii, Muris, Capræ, Hirci, Tauri, Caballi, Afinii, Bruti, Belluti, Bestiæ, Bubulci, Fullonis, Latronis, Capitonis, Calvi, Frontonis, Nafonis, Lusci, Cœlitis, Strabonis, Pæti, Labeonis, Chilonis, Balbi, Blæsi, Vari, Valgi & similibus appellari. *Septimam* causam *capite VIII* Auctor a studio accersit, exquirendi aliorum judicia de re quadam vel nova profus, vel cujus successus non sit certus; cujus exemplum præbere Gregorium Nazianzenum ait p. 173. qui cum librum de Fide scripsisset, quasi auctoris nescius aliorum de eo sollicitavit judicia, exemplo Apellis post tabulam latentis; sub quo titulo celebris inter Germanos mathematicus Christophorus Scheinetus e Soc. Jesu Augustæ Vindelicorum A. 1612 scriptum edidit, in quo aliquot Solis maculas, stellasque antea non observatas exposuit, primæ earum observationis Galilæo de Galilæis ambiguam reddens gloriam, p. 175. Pro *octava* causa *capite IX*. affertur modestia scriptorum, qui quod e libris famam non aucupantur, latere malunt, exemplo Moïsi & ple- rorumque sacrorum Scriptorum Veteris & Novi testamenti, qui soli Deo gloria verbi relicta ipsi nomen suum reticuerunt, p. 181. Multos etiam Christianos veteres ignotos voluisse delitescere potius, quam præscriptis nominibus pietatis & industriæ monumentis inelatescere. Cujus humilitatis illustre exemplum præstet insignis *de Imitatione Christi* liber, de cujus auctore Benedictinorum & Canonicorum Regularium concertationes maxime memorabiles & longas in republi- ca literaria existere p. 182. annotat. Huc & eos pertinere ait, qui par- ænetica, ascetica & mystica scripta ediderunt, vel nullo vel alieno nomine iis præscripto, mentis ab omni fastu alienæ testificandæ cau- sâ, v.g. *Idiota*, *Dacriani*, *Hamartoli*, *Tapini*, aut etiam aliarum virta- tum declarandarum ergo, ut *Veri*, *Sinceri*, *Optati*, *Duxtorii*, *Firmi- ani*, *Eubuli*, *Evangelii*, *Fulgentii*, *Flori de sancta Fide*, *Eugenii*, *Eusebii*, *Athanasii*, *Vincenii*, *Philareti*, *Philalestis*, *Simplicii*, *Peregrini*, *Phil- adelphi*, *Philcreni*, *Anastasi*, *Christoduli*, *Theophili*, *Timasbei*.

Quo

Quo postremo nomine *Timothei* Salvianum, Episcopum Massilien-
sem, sæculo quinto, quatuor libros *ad Ecclesiam catholicam toto orbe
diffusam* inscripsisse p. 188. monet, istamque nominis mutationem ad-
ductis ex ipso Salviano rationibus tuetur, usque ad p. 200. *Novam
causam* apud nonnullos in pietate & animi devotione collocatam esse
cap. X. putat, dum amore Dei, ejusque gloriæ studio, ad Ecclesiæ emo-
lumentum, vitam quam mutarunt nominis commutatione testatam
facere quidam student; quod potissimum eos agere, qui relictis se-
culi studiis Ordinem sacrum ingrediuntur, observat. *Capite XI* mu-
tationis nominum *decima* causa, eaque minus laudabilis, affertur,
fraus & impostura, qua simplici turbæ imponitur, & fidei ejus illudi-
tur. A patre mendacii hos instigari, qui in angelos lucis se transfor-
mant, dum præstantium auctororum nomina sibi sumunt, sua reti-
cent, ait p. 205. Nec eos tamen prorsus damnat, qui exemplo Ra-
phaelis angeli, non solum hominis formam induti, sed & Azariæ no-
men gerentis, ad instruendos tanto commodius alios, nomen veteris
Scriptoris sibi sumunt; sicut Vigilius Tapsensis *Athanasii* nomine usus
est, adversus SS. Trinitatis hostes calamum stringens; quod ipsum
nomen quum & sibi imponeret Bullingerus, æque ac Erasmus *Cypri-
ani* de duplici martyrio scribens, non adeo feliciter rem gesserint, p.
209. Ad periclitandas stili & ingenii vires *Ciceronis* nomen suo scri-
pto Carolum Sigonium præfixisse, p. 210. dicit. Iis autem, quorum
mens sit mala, objicit Auctor verba Apostoli 2, Cor. II. v. 13. 14. 15.
p. 211. observatque tempore renascentium literarum ejusmodi falsi-
rios extitisse plurimos; quos cum fabulosis illis cuiusdam insulæ in Ar-
chipelago brucolacis, seu falsis resuscitatis p. 214. comparat, qui a dæ-
monibus animati, ceu reducti essent in vitam, præternavigantibus im-
ponunt. Demum *Cap. XII.* reliquæ quatuor causæ breviter delins-
antur; quarum *undecima* est tædium gloriæ ex libris redundantis;
duodecima liberius maledicendi occasio, & cuius pro lubitu insultan-
di impunitas; *decima tertia* impietas & effrenis licentiâ; *decima
quarta* animi libido & ad hæc latibula proclivitas. Atque hæc nunc
quidem de duabus prioribus libri partibus dicta suffecerint. De dua-
bus posterioribus proxima sectione dicemus.

propterea Petrum Picam sese *Pium*, Theophilum Vitulum *Viaudum*, Hieronymum Bock seu Hircum *Tragum*, Capreolos *Cbeurestos*, Pullain sive Pullos *Paulinos*, Adr. Tournebeuf *Turnebum*, Franc. Juacum *Junium* & *Agmonium* dici voluisse; cum tamen veteres Romani non abhorruerint a nominibus Verris, Scrofae, Porcii, Suillii, Muris, Caprae, Hirci, Tauri, Caballi, Asinii, Bruti, Belluti, Bestiae, Bubulci, Fullonis, Latronis, Capitonis, Calvi, Frontonis, Nasonis, Lufci, Coelitis, Strabonis, Pæti, Labeonis, Chilonis, Balbi, Blæsi, Vari, Valgi & similibus appellari. *Septimam* causam *capite VIII* Auctor a studio accersit, exquirendi aliorum iudicia de re quadam vel nova profus, vel cujus successus non sit certus; cujus exemplum præbere Gregorium Nazianzenum ait p. 173. qui cum librum de Fide scripisset, quasi auctoris nescius aliorum de eo sollicitavit iudicia, exemplo Apellis post tabulam latentis; sub quo titulo celebris inter Germanos mathematicus Christophorus Scheinerus e Soc. Jesu Augustæ Vindelicorum A. 1612 scriptum edidit, in quo aliquot Solis maculas, stellasque antea non observatas exposuit, primæ earum observationis Galilæo de Galilæis ambiguum reddens gloriam, p. 175. Pro *oetava* causa *capite IX*. affertur modestia scriptorum, qui quod e libris famam non aucupantur, latere malunt, exemplo Moïsis & ple-rorumque sacrorum Scriptorum Veteris & Novi testamenti, qui soli Deo gloria verbi relicta ipsi nomen suum reticuerunt, p. 181. Multos etiam Christianos veteres ignotos voluisse delitescere potius, quam præscriptis nominibus pietatis & industriæ monumentis inclarescere. Cujus humilitatis illustre exemplum præstet insignis *de Imitatione Christi* liber, de cujus auctore Benedictinorum & Canonicorum Regularium concertationes maxime memorabiles & longas in republica literaria existere p. 182. annotat. Huc & eos pertinere ait, qui parænetica, ascetica & mystica scripta ediderunt, vel nullo vel alieno nomine iis præscripto, mentis ab omni fastu alienæ testificandæ causæ, v. g. *Idiotæ*, *Daeriani*, *Hamartoli*, *Tapini*, aut etiam aliarum virtutum declarandarum ergo, ut *Veri*, *Sinceri*, *Optati*, *Dufforii*, *Firmi-ani*, *Eubuli*, *Evangelii*, *Fulgentii*, *Flori de sancta Fide*, *Eugenii*, *Eusebii*, *Athanasii*, *Vincentii*, *Philareti*, *Philalethis*, *Simplicii*, *Penegrini*, *Philadelphii*, *Philcreni*, *Anastasi*, *Christoduli*, *Theophili*, *Timothei*.

Quo

Quo postremo nomine *Timothei* Salvianum, Episcopum Massiliensem, sæculo quinto, quatuor libros *ad Ecclesiam catholicam toto orbe diffusam* inscripsisse p. 188. monet, istamque nominis mutationem adductis ex ipso Salviano rationibus tuetur, usque ad p. 200. *Novam causam* apud nonnullos in pietate & animi devotione collocatam esse *cap. X.* putat, dum amore Dei, ejusque gloriæ studio, ad Ecclesiæ emolumentum, vitam quam mutarunt nominis commutatione testatam facere quidam student; quod potissimum eos agere, qui relictis sæculi studiis Ordinem sacrum ingrediuntur, observat. *Capite XI* mutationis nominum *decima* causa, eaque minus laudabilis, afferretur, fraus & impostura, qua simplici turbæ imponitur, & fidei ejus illuditur. A patre mendacii hos instigari, qui in angelos lucis se transformant, dum præstantium auctorum nomina sibi sumunt, sua reticent, ait p. 205. Neceos tamen prorsus damnat, qui exemplo Raphaelis angeli, non solum hominis formam induti, sed & Azariæ nomen gerentis, ad instruendos tanto commodius alios, nomen veteris Scriptoris sibi sumunt; sicut Vigilius Tapsensis *Athanasii* nomine usus est, adversus SS. Trinitatis hostes calamum stringens; quod ipsum nomen quum & sibi imponeret Bullingerus, æque ac Erasmus *Cypriani* de duplici martyrio scribens, non adeo feliciter rem gesserint, p. 209. Ad periclitandas stili & ingenii vires *Ciceronis* nomen suo scripto Carolus Sigonius præfixisse, p. 210. dicit. Is autem, quorum mens sit mala, objicit Auctor verba Apostoli 2. Cor. II. v. 13. 14. 15. p. 211. observatque tempore renascentium literarum ejusmodi falsarios extitisse plurimos; quos cum fabulosis illis cuiusdam insulæ in Archipelago brucolæcis, seu falsis resuscitatis p. 214. comparat, qui a demonibus animati, ceu reducti essent in vitam, præternavigantibus imponunt. Demum *Cap. XII.* reliquæ quatuor causæ breviter delineantur; quarum *undecima* est tædium gloriæ ex libris redundantis; *duodecima* liberius maledicendi occasio, & cuius pro lubitu insultandi impunitas; *decima tertia* impietas & effrenis licentiæ; *decima quarta* animi libido & ad hæc latibula proclivitas. Atque hæc nunc quidem de duabus prioribus libri partibus dicta suffecerint. De duabus posterioribus proxima sectione dicemus.

ACTA ERUDITORUM
PYROLOGIA TOPOGRAPHICA

i. e.

De Igne Dissertatio juxta loca, cum eorum descriptionibus, Dominici Bottoni Leontini, in publico Neapolitano Gymnasio primarii Philosophiæ Lectoris.

Neapoli, apud D. A. Parrinum & M. A. Mutium, 1692. in 4.
Constat plag. 36. schem. 8.

Quandoquidem admiranda valde ignis est natura, quippe qui, cum confector & consumptor sit omnium, ad vitæ tamen usus vel maxime requiritur, merito doctissimi nonnulli viri ad illam investigandam omnem suam operam contulerunt. Quorum in numerum referendus jam nobis est clarissimus Pyrologiæ Topographicæ Auctor, qui non nudam in illa locorum ignibus abundantium enarrationem adtulit, sed multa præterea, quæ per obscuram de ignis natura quæstionem illustrare possunt. *Libro enim primo* ignem undique diffusum esse, atque ultro quasi oculis se nostris ingerere demonstrat, variis observationibus adductis, ad quas illæ quoque pertinent, quibus A. 1670 Messanæ apud sepulcrum sacre ædis S. Minervæ de mercede, post ingentem pluviam, cadavera flammam emittere, nec non calculosorum arenam, quæ talci ad instar lucidas moleculas continet, exsiccatam & igne calefactam noctu insigniter scintillare animadvertit. Deinde veterum pariter ac recentiorum de igne placita suis momentis ponderat: Utrum scilicet substantia sit ignis, an accidens? Num calor, flamma, lux & fumus nihil aliud sint quam ignis? Actus ille sit in mixtis, an potentia? A sulphure num differat? Ignis particule minimæ ex punctis Zenonis utrum sint conflatae, an indivisibiles, & quam habeant figuram? Tandem vero censet ignem corpus esse, ejusque particulas plerisque mixtis, præsertim sulphuri, actu inesse, quamvis dispersas; calorem, flammam, lucem & fumum nihil esse, quam particulas igneas varie modificatas; disceptationem autem de constitutione molecularum ignearum prima, esse temerariam, cum sensu.

sensibus, a quibus omnis nostra cognitio ducat originem, concessum non sit in creationis penetrare mysteria. Eadem sequentibus in libris, prout fert occasio, uberius explicantur, & in *secundo* quidem, qui de ignibus cœlestibus agit, ea quæ ad lucem, ut pote quæ in sideribus maxime conspicua est, declarandam faciunt, proponuntur, Eam enim nihil aliud esse putat doctissimus Bottonus, quam corpuscula ex lucido corpore perpetuo emanantia, & per corporum diaphanorum poros non interruptos nec tortuosos ad oculos nostros adfluentia, Vossiumque potestatem corporum negantem confutans, lucem esse substantiam, quia terminus creationis fuit, secundum c. 1. Genesios, asserit. Porro fixas stellas cum Sole igneas esse propriaque coruscate luce, imo & Cometas ignes esse affirmat, Planetas vero a Sole mutuari lumen, ab ejusque pervadi corpusculis igneis, quæ atmosphæram quasi luminis circa illos componant. Utrum vero sphærica, ut probabile est, sint corpora cœlestia, non liquere satis dicit, cum etiam flamma conica, eminus spectata per tubum opticum, rotunda adparere soleat. Cæterum maxime necessarium ad sustentandum ignem & lucem esse aërem & motum, ex lampyridibus confirmat, quæ si alas illorum colligaveris, non amplius lucent. Hac etiam occasione varias recenset a se observatas cicindelæ species, *alatas* nempe, tam sine vaginitis, (in quibus ovarium innumeris ovis repletum deprehendit) quam cum vaginis alaribus, & *reptiles* subvirides sex pedibus instructas. Inprimis autem alatæ quadrupedis, quæ alas vaginis fuscis inclusas habet, structuram magna cum diligentia indagavit, quæ tamen, extèrnam si speciem spectes, non differt, nisi pedum numero, ab illa, quæ *At. Erudit. Supplem. Tom. 1. Sect. 9. p. 443.* exhibet. Quod vero ad fabricam interiorem attinet, ipsa verbis clarissimi Auctoris concepta hæc est: *Constat hac alata lucula ex octo quadratulis, quæ sicut & ala in tenuissimas desinunt fibrillas, hæque in unum conspirant ramulum, qui ad pulmones tendit, usque ad spinam, unde nascitur. Quadratula hæc curi cartilaginea alligantur, quæ ex illis adinvicem superimpositis media quadam tenuissima membranula sunt connexa, ut elastica quasi vi ad invicem constringi, dilatari, ac ubique ad motuum varietatem conserqueri possint: quorum quadratorum extima pars nigra ac diaphana*

phana quadam lanugine circumdatur, adeo ut villosi serici speciem referat, in inferiori parte, qua ad ventrem spectat, eadem qua supra quadratula observantur, sed superioribus molliuscula. Inter septimū & octavum quadratulum lucida vesicula situatur, qua constrictione obscuratur, dilatatis vero quadratulis noctu refulget, & ad quadraginta circiter passus lucem suam spargit. Hujus lucis color sulphuris flamma est analogus, sicut ille ocellorum cerulea flamma spiritus vini, & noctu absq̄ ullo lumine externe commode microscopio videri solet. (V. tab. III.) Observavit porro, lucidam materiam extractā ex nitedula adhuc splendere, imo & igni adnotam concrematamque succingente pellicula nitorem vivide spargere, ac & ita exsiccata & ustam lucidam materiem per longum tempus detinuit; & majori indagine prosequens vasi vitreo aqua pleno reposuit, ubi immersam adhuc splendentem in aqua ipsa vidit. Hinc autem efficit, in corpore quidem cicindelæ arte conclusum liquorem continuo alarum & quadratulorum motu indigere ut luceat, e corpore autem exemptum ærique expositum ab hoc & æthere agitari, ut alio motu organico non indigeat. Quoniam etiam lampyris recipienti inclusa, & post subtractum aerem convulsionem passa luere desiit, & ab inspirato nitri fumo vires lucemque recuperavit, nitrum quoque ad ignem lucemque plurimum conferre colligit. Tertius liber de ignibus terrestribus agens, ignes tales subterraneos dari ex thermis locisque plurimis ardentibus confirmat. Hunc tamen non ubique vigere statuit Auctor, sed ubi materię ad concipiendum ignem aptę copia præsto est; & obscurum eum quidem esse, dum sub terra est, nec flammantem, nisi quando maxima vi erumpit per montes ignivomos. Defendit quoque contra Alph. Borellum communicationem ignium subterraneorum, quam non intercipient quę intercedunt maria (quippe cum ignes dentur mediis in aquis flagrantes, nec non qui ab aquis accenduntur, vel etiam ex pelago ipso, uti factum A. 1660. prope Santerinium Archipelagi insulam, erumpunt) nec evertat phænomenon, quod Ætna furente non semper exæstuat Vesuvius, uti Anno 1689 contigit, quoniam obstruantur quandoque meatus, per quos commercium intercedit inter ignes subterraneos, Quod si autem de illorum, præsertim quę per montium cacumina erumpunt, pabulo quęstas, mare ipsis suppeditare

per illum canaliculum fubeat.

A. Oefo-

rum
Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 10.

antarc

ditare illud autumat, quandoquidem plerique ardentis montes in oris siti sunt maritimis, ipsumque mare prægnans est variis salibus sulphuribusque cum in ipso natis, tum a fluminibus et terrestribus mineris adportatis, ut venas bituminis, nitri &c. exelas reparare possit. Tandem locorum ardentium per universum orbem descriptionem ex *Kirchero* præcipue, & Reverendi Collegæ nostri *Thoma Ittigii* Tractatu de Montium Incendiis Lipsiæ A. 1670 edito recenset, effigiesque Vesuvii pariter ac *Ætnæ* oculis perlustrandas proponit.

Declaratio Tabulæ TAB. III.

Fig. 1. demonstrat nitedulam in globo vitreo, ex quo fuit extractus aer. A nitedula in vase exhausto convulsionem patiens. B vas vitreum huic observationi appositum. C syringa aerem extrahens.

Fig. 2. demonstrat pulmonem nitedulæ quatuor lobis compositum, in cujus extremitatibus quatuor ductuli in unum confluent & in vesicam lucidam a parte gibba prope intestina se insinuant.

A aspera arteria communem cum œsophago habens tunicam.

B lobus primus dexter.

C lobus secundus sinister.

D tertius dexter.

E quartus sinister.

Qui omnes lobi quid pyramidale æmulantur, in quorum extremitatibus versus intestina aliqua punctula nigricantia habentur, quæ omnia in unum congregantur atque ad finem ventriculi abeunt, & in vesicam lucidam tendunt: si vero per asperam arteriam aer insufflatur, vesica lucida turgere videbitur.

F ductus lobulorum in unum se colligentium.

Fig. 3. Ostendit vesiculam splendescentem, quæ ex duobus musculis rhomboidalibus oblique se colligentibus componitur, ut humorem in vesica contentum magis aeris motu deturbent.

A vesicula.

B tendo, ubi in medio alligantur duo musculi.

Fig. 4. exhibet ventriculum cicindelæ, in cujus latere sinistro adest ductus quidam recta ad vesiculam lucidam tendens. Adhuc nescit, an per illum liquor deferatur, an ut in piscibus etiam aer per illum canaliculum subeat.

A Oeso-

- A Oesophagus.
- B Ventriculus.
- C Ductus recta tendens.
- D Pilorus ad dexteram flectens.
- E Vesica lucida.

Fig. 5. demonstrat oculorum cicindelaë structuram globulosam & retiformem,

Fig. 6. ostendit quadratulordam structuram.

Fig. 7. Cicindela repens quoad inferiorem partem.

Fig. 8. Cicindela repens quoad superiorem partem.

Fig. 9. Cicindela alata quoad partem ventris.

Fig. 10. Eadem quoad dorsum.

Fig. 11. Alia cicindela alata cum lucida vesica ad duo postrema quadratula dilatata, mense Julio.

Fig. 12. Noctilucam aliam eodem mense Julii duas solas alas internas possidentem ostendit.

D. DANIELIS HEINRICI LIBER DE VITÆ humana Terminò, & alia similis argumenti scripta. Ex Museo Hieronymi Dicelii.

Francof. ad Mœnum apud Chr. Genschium, 1691, in 8.
Alph. 2. pl. 10.

Dimidium fere elapsum est seculum, ex quo gravissimum de Vitæ humanæ Terminò argumentum diligenti studio excussit vir celeberrimus *Daniel Henrici*, S. Theologiæ, dum viveret, Doctor & Professor in Academia Lipsiensi Primarius & Capituli Misnensis Decanus, decem disputationibus publice propositis, quibus orthodoxam sententiam adversus varias heterodoxorum matæologias strenue propugnavit. Disputationes istæ cum non sine applausu exceptæ brevique tempore distractæ essent, de nova & longe auctiore operis illius editione cogitaverat quidem Reverendus Auctor ipse, annotatis manu propria in exemplari suo haud paucis, quæ argumento magis magisque dilucidando inservirent: sed ea quominus publicæ luci exponi typorum beneficio posset, mors beati Viri impediit, d. 15 Martii A. 1666 defuncti. Nec adhuc forte nova editio extaret, nisi exemplar Auctoris commodum in manus Viri clarissimi, Hieronymi Dicelii

ceci incidisset, qui ut eadem opera & memoriam præceptoris quondam sui ac patrōni renovaret, & Reipublicæ literariæ prodesset, eam tandem nobis dedit laudabili industria accuratam luculentisq; instructam indicibus. Quæ tamen ut grata magis Eruditis accideret, consultum duxit aliorum quoq; Theologorum æstratiūm, *Egidii Hunni*, *Johannis Majoris*, *Balthasaris Menzeri*, *Justi Fourbornii* & *Job. Guiljelmi Bajeri* de eadem materia commentationes non ubivis obvias adjungere.

RECVEIL D' ARRESTS DV PARLEMENT DE Paris, pris de Memoires de feu Mr. Pierre Bardet, ancien Advocat en la Cour, avec les Notes & les Dissertations de Mr. Claude Berroyer.

hoc est

Sylloge Decretorum Parlamenti Parisiensis, e Commentariis Petri Bardeti, Advocati Curia veterani desumpta. Cum notis & Dissertationibus Claudii Berroyeri, ejusdem Parlamenti Advocati.

Tomus I.

Parisius apud Theodorum Girardum, 1696. in fol. Constat Alph. 7. plag. 1.

NOn heri demum atq; nudius tertius institutum illud colligendi celebriora supremorum Gallia dicasteriorum decreta originem inter eruditos sumit, sed uberem jam corundem in his Actis messem colligere licebit. Ita Anno 1685. p. 61. Franzii Decreta Parlamenti Britannici; eodem An. p. 107. & 154. Luciani Suavis Sylloge Quæstionum Parlamenti Parisiensis decisarum; iterumq; isto anno p. 300. & A. 1688. p. 84. nec non Supplem. Tom. I. p. 393. Ephemeridum fori parisiensis, decima & undecima, recensita reperiuntur. Hisce igitur jure suo jungi meretur presentium collector, tum quod paulo altius Syllogen suam repetierit, illamque Anno 1617, adeoq; sex annis ante Ephemerides Audientiarum coeptam, usque ad annum 1642. inclusive (quod filium postea Luc. Suavis ab anno 1640. usq; ad 1681. continuavit) perduxerit, tum quod multa hic, quæ ab aliis prætermissa sunt,

Bb

sunt,

- A Oesophagus.
- B Ventriculus.
- C Ductus recta tendens.
- D Pilorus ad dexteram flectens.
- E Vesica lucida.

Fig. 5. demonstrat oculorum cicindelæ structuram globulosam & retiformem,

Fig. 6. ostendit quadratulordam structuram.

Fig. 7. Cicindela repens quoad inferiorem partem.

Fig. 8. Cicindela repens quoad superiorem partem.

Fig. 9. Cicindela alata quoad partem ventris.

Fig. 10. Eadem quoad dorsum.

Fig. 11. Alia cicindela alata cum lucida vesica ad duo postrema quadratula dilatata, mense Julio.

Fig. 12. Noctilucam aliam eodem mense Julii duas solas alas internas possidentem ostendit.

D. DANIELIS HEINRICI LIBER DE VITÆ humana Terminò, & alia similitis argumenti scripta. Ex Museo Hieronymi Dicelii.

Francof. ad Mœnum apud Chr. Genschium, 1691, in 8.
Alph. 2. pl. 10.

Dimidium fere elapsum est seculum, ex quo gravissimum de Vitæ humanæ Terminò argumentum diligenti studio excussit vir celeberrimus *Daniel Heinrici*, S. Theologiæ, dum viveret, Doctor & Professor in Academia Lipsiensi Primarius & Capituli Misnenfis Decanus, decem disputationibus publice propositis, quibus orthodoxam sententiam adversus varias heterodoxorum matæologias strenue propugnavit. Disputationes istæ cum non sine applausu exceptæ brevique tempore distractæ essent, de nova & longe auctiore operis illius editione cogitaverat quidem Reverendus Auctor ipse, annotatis manu propria in exemplari suo haud paucis, quæ argumento magis magisque dilucidando inservirent: sed ea quominus publicæ luci exponi typorum beneficio posset, mors beati Viri impedivit, d. 15 Martii A. 1666 defuncti. Nec adhuc forte nova editio extaret, nisi exemplar Auctoris commodum in manus Viri clarissimi, Hieronymi Dicelii

e eli incedisset, qui ut eadem opera & memoriam præceptoris quondam sui ac patriæ renovaret, & Reipublicæ literariæ prodesset, eam tandem nobis dedit laudabili industria accuratam luculentisq; instructam indicibus. Quæ tamen ut grata magis Eruditis accideret, consultam duxit aliorum quoq; Theologorum nostratium, *Egidii Husonii, Johannis Majoris, Balthasari Menzeri, Justi Fourbornii & Job. Guilhelmi Bæjari* de eadem materia commentationes non ubivis obvias adjungere.

RECVEIL D' ARRESTS DV PARLEMENT DE Paris, pris de Memoires de feu Mr. Pierre Bardet, ancien Advocat en la Cour, avec les Notes & les Dissertations de Mr. Claude Berroyer.

hoc est

Sylloge Decretorum Parlamenti Parisiensis, e Commentariis Petri Bardeti, Advocati Curia veterani desumpta. Cum notis & Dissertationibus Claudii Berroyeri, ejusdem Parlamenti Advocati.

Tomus I.

Parisius apud Theodorum Girardum, 1690. in fol. Constat Alph. 7. plag. 1.

NON heri demum atq; nudius tertius institutum illud colligendi celebriora supremorum Gallia dicasteriorum decreta originem inter eruditos sumit, sed uberem jam corundem in his Actis messem colligere licebit. Ita Anno 1685. p. 61. Franzii Decreta Parlamenti Britannici; eodem An. p. 107. & 154. Luciani Suavis Sylloge Questionum Parlamenti Parisiensis decisarum; iterumq; isto anno p. 300. & A. 1688. p. 84. nec non Supplem. Tom. I. p. 393. Ephemeridum fori pars nona, decima & undecima, recensita reperiuntur. Hisce igitur jure suo jungi meretur præsentium collector, tum quod paulo altius Syllogen suam repetierit, illamque Anno 1617, adeoq; sex annis ante Ephemerides Audientiarum cooptam, usque ad annum 1642. inclusivè (quod filum postea Luc. Suavis ab anno 1640. usq; ad 1682. continuavit) perduxerit, tum quod multa hic, quæ ab aliis prætermissa sunt,

Bb

sunt,

sunt, præstitisse se in *Præfatione* fateatur. Ibi vero latius ostensa inter decreta & casus fictos differentia, quod illa præjudicium forment, hi neutiquam; quosdam statuisse, decreta partem constituere Juris Gallici, alios contra omnem eorum collectionem periculi plenam putasse monet. Perpensâ iraque illorum prius opinione, qui decreta instar legum observari volunt; tandem concludit, rem judicatam non habere legis auctoritatem, nisi per consuetudinem approbata, & hæc in actis publicis consignata sit. Duas dehinc inter legem & rem judicatam allegat differentias, partim quod hæc decidat præterita, illa futuris normam præscribat; partim quod lex posterior deroget priori, in contrariis autem præjudiciis ejusdem causæ interdum posterius per modum libelli supplicis sive revissionis actorum revocetur & corrigatur; simul admonens, in hisce non tam ad contrarietatem eorum, quam ad ipsa causæ momenta respiciendum esse. Alteram sententiam, quod decretorum collectio sit inutilis & periculosa, præjudicium quoddam infirmis admodum objectionibus subnixum esse ait, quarum prior eo tendat, quod ejusmodi collectio fœcordibus quibusdam jurisprudentiam ex genuinis fontibus haurire nolentibus patrocinetur, cum confusam quandam e decretis acquirere notitiam ipsi sit integrum; posterior vero collectores, ac si non adeo exactam, quam debebant, diligentiam istis operibus impendant, traducat. At illi quidem occurrit vulgato isto, propter abusum haud esse usum tollendum. Eruditor eam utilitatem ex decretis quotidie percipere, quod vel per consentanea cum principiis in his confirmantur, vel per dissentanea ipsorum judicium acuatur, ansq; præbeat, in illorum veritatem ulterius inquirendi; pluribus rursus declarans, exempla casuum vere decisorum plus efficacis & utilitatis habere, quam fictorum factorum species. Tantum igitur abesse, ut decreta quemvis a principiis alienent, ut eo potius faciant, quo tanto frequentius ad illa recurramus eaq; ruminemur. Alteri objectioni distinguendo satisfacit: aut enim solum decretum, sine facti & rationum commemoratione proponitur, & tunc nihil aliud est, quam species facti secundum principia decisa; aut cum circumstantiis suis adducitur casus, harum vero aliqua omittitur, quo facto ille juxta genuina principia excuti & judicari

judicari debet: utroq; tamen casu utilitati collectionis nullo modo derogatur. Hac occasione in quosdam ejus generis collectores (Chen, Papon, Loyest) excurret, eos eum excusando, tñm contra aliorũ invehivas defendendo laudibusq; extollendo: speciatim autem Editor exponit, duos defectus alias communes, dum vel dēcreta ex alterius narratione accepta, vel absq; omni ordine & circumstantiis facti decidendiq; rationibus referre soleant, sedulo evitasse Auctorem. Adducit simul excusationes suas, cur quædam decreta, quæ alibi æque bene jam publico data sint, velut superflua rescuerit, quædam vero notæ presentibus addiderit, quæ tam parallelismum & errores auctorum similia tractantium, quam dissertationes super questionibus principalibus contineant, quarum aliæ decretis subjunctæ, aliæ in fine operis per modum additionum annexæ sunt. Tandem exhibet vitæ curriculum Auctoris, meminitq; quod præ aliis substitutionum materiam excoluerit, de qua commentaria quædam, sicut & alia ipsius manuscripta, editioni a nepotibus destinata, extant. Illud insuper tanquam singulare quippiam annotat, quod testamentum suum anno 1647. compositum singulis annis reiteraverit ad annum usq; 1685, quo decessit, annos natus 94: nam in lucem editus anno superioris sæculi 91 fuerat, Et hæc sunt, quæ Editor harum decisionum in præfatione latius profecutus est, quæ cum ad totius operis argumentum multum faciant, prætermittere nefas duximus; præterea tamen monitu necessarium esse rati, præter ordinem temporis ubiq; præmissa facti specie, propositisq; utrinq; principioribus causæ momentis, tandem decretum Curie subnecti; cum illa methodus plerumque hujus commatis scriptis familiaris esse soleat. Nihil itaq; amplius restabit, quam ut pro instituti nostri more quædam decreta excerpamus, quæ vel non quotidie obvia decidunt, vel a nostris moribus desectunt, aut illos confirmant, vel specialem quandam consuetudinem concernunt. Tomus autem primus, quem jam exhibemus, (alterum daturi proxime) in quatuor libros dispescitur. / Libro I. Capite 3 Testamentum scriptum iratæ matris, ab ea in agone constituta & a parcho interrogata, per nudam ipsius declarationem, licet a testatrice non signatam, revocari posse decretum est. Cap. 9. Delictum pueri (17. annorum)

patri ad castigationem remissum. Cap. 11. Testamentum scriptum posterius a marito admodum sene in favorem uxoris juvenis factum, quod clausulam derogatoriam (in marutinis meditabor in te, Domine, &c.) priori testamento insertam, & quam testator sua manu in posterioribus scriptam esse voluerat, non repetierat, pro nullo declaratum. (conf. Lib. II. Cap. 26.) Cap. 15. Proprietarius rem ablatam absq; restitutione pretii vindicat. Cap. 26. Testamentum perfectum non revocatur per imperfectum, licet testator illud expresse revocet & annullat, & legata universalis a patre naturali filiis spuris ex soluta & soluta natis, nec non legata particularia concubinæ relicta pro validis declarantur. Cap. 29. Matrimonium banniti in perpetuum, validum est quoad foedus, & liberi sunt legitimi, incapaces tamen successionis paternæ, quæ pertinet ad collaterales, ubi per consuetudinem confiscatio locum non habet. Cap. 32. Testamentum militis Gallici contra prohibitionem Regis in peregrinis regionibus arma gestantis, non potest dici militare, & propter defectum solennitatum nullum est. Cap. 33. Testamentum reciprocum inter maritum & uxorem non potest valide revocari per testamentum posterius unius absq; præcisa alterius. Cap. 46. Minor, qui cautionem in iudicio præstitit, ut pater liberetur carcere, & illum vel rursus sistere vel solvere promisit, non restituitur in integrum. Cap. 50. Donatio inter virum & uxorem superviventi facta, debet esse æqualis in terris, ubi jus scriptum obtinet, & major summa reducenda est ad minorem. (ubi additur in fine sententiz: plurimis, quos fama & meritum nobilissimos in foro produxit, contra Senatus opinionem reclamantibus.) Cap. 53. Notho debentur alimenta, & hæredes patris sumtus ipsi subministrare tenentur, quo in collegium chirurgorum recipiatur. Cap. 54. Sponsa reddere tenetur annulos & gemmas a sponso ipsi donatas, matrimonio ob mortem sponsi haud consummato. Cap. 57. Donatio remuneratoria inter virum & uxorem non revocatur per supervenientiam liberorum, consuetudine Andegavensi. Cap. 68. Posthumus institutus & monstruosus natus cum rostro simiz & pede bifulco (cui propterea baptismus a parocho denegabatur) capax judicatus est successionis paternæ, & substitutio pupillaris aperta in favorem matris.

Cap.

Cap. 39. Testamentum aliena manu scriptum, licet signatum a testatore & ab ipso coram notario agnitum, judicatum est nullum, exceptis legatis ad pias causas. Libro II. Capite 26. Testamentum cum clausula derogatoria non revocari per posterius, quod illam non repetit, & legata piis locis relicta in posteriori non esse valida, definitum est. Cap. 32. Quodam ad mortem condemnato per contumaciam, qui postmodum matrimonium iniiit, femina non potest possidere id, quod conventionis matrimoniali ipsi promissum est, & infantes ex matrimonio illo orti non succedunt suo patri & reliquis ascendentibus. Cap. 39. Præscriptio viginti annorum in criminibus interrumpitur per sententiam in contumaciam executioni in effigie datam, quæ durat triginta annis. Cap. 41. Testamentum totum manu testatoris scriptum consuetudine Engolismensi validum est. Cap. 43. Apud Turonenses donatio reciproca inter conjuges non revocatur per supervenientiam infantis ante tempus legitimum nati & qui ante parentes decedit. Cap. 45. Promissio matris in pactis filie matrimonialibus de servanda inter liberos æqualitate facta, pro irrevocabili habetur. Cap. 47. Maritus non potest accusare quendam ob commissum cum uxore sua adulterium, quamdiu hanc in domo sua retinet, nec eam in ipso crimine deprehenderit. Cap. 62. Legata pauperibus Reformatæ Religionis relicta Eleemosynario adjudicantur, ad distribuenda illa inter pauperes utriusque religionis. Cap. 65. Ex sententia in Flandria Hispanica lata non potest fieri executio in Gallia: sed Curia super eadem causa cognoscens admisit transantem literarum cambialium ad beneficium cessionis bonorum. Cap. 78. Legatum filie relictum ad illam maritandam vel habitum religiosum sumendum, purum, nec conditionale est. Cap. 108. Emphyteuta finita emphyteusi non potest repetere impensas in extructionem novorum ædificiorum ab ipso factas, nec obligatus est ea restituere in eodem statu, quo fuerunt antiqua. Libro III. Capite 4. Apud Aurelianenses donatio a marito in liberos uxoris ex præcedente matrimonio collata, nulla judicata est. Cap. 11. Filia naturalis & legitima, quæ renunciavit successioni patris sui, non tenetur alimenta præstare infanti illegitimo defuncti. Cap. 14. Ille qui bonis cessit, semper & absque exceptione dierum festorum portare debet viridem pileum.

pileum. Cap. 15. Majori conceditur restitutio in integrum intra tres annos, contra renunciationem successionis ipsi delatae factam, re adhuc integra. Cap. 27. Jus representationis in linea collateralis apud Andegavenses locum habet in infinitum: condemnato itaque ad mortem incapace ad successionem fratris sibi delatam, liberi ejus cum fratribus defuncti succedunt. Cap. 76. Promissio matrimonii a minorenni facta non probatur per testes. Cap. 99. Testamentum matris exheredationem filii continens, annullatur etiam quoad legatum universale uni ex liberis suis relictum. Cap. 102. Pharmacopolæ habent hypothecam privilegiatam ratione medicamentorum, durante morbo, & quidem sex septimanis ante mortem debitoris erogatorum; bonis autem defuncti ad solutionem jam antea subministratorum non sufficientibus, mater debitoris in subsidium haud tenetur. Lib. IV. Capite 4. Ubi vulnera haud lethalia fuere, sive vulneratus ante sive post quadraginta dies decedat, accusatum pro homicida haud haberi, sed ad damnum tamen & interesse viduæ exsolvendum, non obstante transactione cum defuncto desuper facta, condemnandum esse, decisum est. Cap. 44. Communio inter conjuges durante matrimonio revocari nequit, & cessio jûris sibi competentis, ab uxore liberis mariti sui ex præcedente matrimonio facta, reputatur pro commodo indirecto mariti sub interpositione liberorum. Cap. 22. Proprietarius tenetur ad damnum & interesse ob mortem conductoris, quæ ex ruina ædium accidit. Cap. 44. Apud Aurelianenses testamentum manu amanuensis notarii scriptum, validum est.

**Excerpta ex Commentariis Mathematico-Physicis
Parisiensibus editis anno 1692. d. 29. Febr. & seqq.**

Quamvis difficile admodum sit observare *Veneris cum Sole conjunctionem*, quando transit superiorem globi solaris partem, suis tamen assiduis observationibus, mense Novembri anni 1691. factis, id assecutus est Dominus *de la Hire*, ut facile concludi possit, veram conjunctionem Veneris & Solis contigisse d. 15. Novembris, hor. II. 4. pomer. Parisiis, quam Argoli Ephemerides 6. hor. 37. min.

min. tardius futuram indicabant. Facile quoq; hinc derivatur,

nodum descendentem conjunctionis momento fuisse in 13. 19. 4. †

si cum Keplero supponatur inclinatio orbitæ Veneris fuisse 3. 22. Jam vero secundum Rudolphinas tabulas si rationes inæas, locum

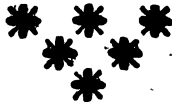
nodis reperies in 14. 11. 53 †: patet ergo has tabulas illum 52, 13 plus, quam par est, promovere. Dominus *Du Vernay* in dissectione quinq; histricum observavit *ductum bilialem* in pylorum patere, & ejus extremitatem versus cavitatem ventriculi conversam, ita ut necesse sit, bilem omnem in illum infundi. Idem in duobus struthiocamelis, in quibus vesicula fœlis nulla comparet, sed duo canales hepatici, majorem ex his in pylorum inferi animadvertit. Ex quo efficitur, *bilem* ad digestionem alimentorum incidendo & dissolvendo chylum facere, & illa animalia reliquis magis esse voracia, in quibus ductus biliaris in ventriculum inferitur; id quod etiam Vesalii quadam observatione in homine facta confirmatur. Invenit quoq; solertissimus ille Vir, *ductum pancreaticum* in histrice, postquam emerit ex inferiore parte pancreatis, inferi in initium intestini jejuni, quod 20. pollices distat a pyloro, ubi erat insertio ductus biliaris: in struthiocamelo vero canalem pancreaticum emergentem ex pancreate medio aperiri in primum reflexum intestinorum, distantia 3 pedum ab extremitate canalis hepatici majoris; minorem vero ductum hepaticum inferi semper versus finem illius flexus, 2. pollic. supra insertionem canalis pancreatici. Ex quo consequitur, necesse non esse, ut recentiores quidam contendunt, duos illos liquores inter se commisceri, quo in alimenta agere possint, cum in exemplis recensitis bilis agat in chylum per spatium non contemnendum, antequam succus pancreaticus ipsi affundatur. Dominus *Sedilcau* Parisiis per triennium observavit *quantitatem tam aque pluvia*, quæ singulis annis decidit in vas stanneum, cujus longitudo est 2. ped., latitudo vero & altitudo 2½ ped. quam *evaporationis* quæ contigit in vase, cujus longit. 3. ped., latitudo 2. ped., altitudo paulo major 2. ped. cum utrumque vas insertum esset terræ, su-

peri-

periorque solum apertura aëris Solisque actioni esset exposita; animadvertitque altitudinem aquæ pluvie, quæ quotannis Parisiis decidit, esse circiter 19. digitorum, sed evaporationem circiter $32\frac{1}{2}$ digitorum. Dominus *Cassini* microscopio *flaccos nivis* accuratius inspiciens deprehendit, sex radios, ex quibus ordinarie singuli componuntur, sæpe esse instar ramulorum foliis instructorum, & flocculos nonnullos speciem quasi floris referre. Dominus *Rolle* *methodum* invenit *resolvendi Aequationes* omnium graduum, quæ generalibus terminis exprimuntur; *Dr. Varignonius* autem demonstrationem communem & *sphæra & spheroidibus ellipticis*, per quam una opera singulorum, independenter ab aliis, soliditates, & rationes ad alia solida parallelepipedâ, cylindricâ, conicâ &c. determinantur: quas tamen nimis prolixum foret huc afferre. Dominus *Cassinus* cruditam circa *Massilia longitudinem & latitudinem* disquisitionem attulit, & postquam examinavit *Pythæ Gassendique* observationem nec non *Ptolomei* placita, suisque nec non *Domini Chazelles* observationibus nixus, *Massiliæ longitudinem* censet esse $25\frac{1}{2}$ grad.

Lutetiæ vero $22\frac{1}{2}$ gr. Latitudinem autem *Massiliæ* $43. 17. 37$. *Lutetiæ* $48. 50. 10$. Quandoquidem vero ex observatione *Pythæ* deducit, illius tempore distantiam Solis solstitialem a Zenith fuisse $19. 6. 46$, quam ipse *Cassinus* usus declinatione Solis $23. 29$. reperit esse jam $19. 48. 13$, patet, differentiam, qua ante bis mille annos minor fuit distantia Solis solstitialis, esse $41. 47$; cujus causa utrum mutationi altitudinis poli, an variationi eclipticæ, aut ambabus, vel ex parte etiam errori, qui in observatione *Pythæ* contigit, tribuenda sit, alio tempore idem *Clarissimus*

Cassinus examina-
bit.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. II. Sect. V.

*DISSERTATIONES ECCLESIASTICÆ,
in quibus pleraque ad Historiam Ecclesiasticam
& Politicam Hispania, Remque Diplomaticam spectantia ac-
curate discutuntur. Auctore Fr. Josepho Perezio, Benedicti-
no, Monacho S. Facundi, Sacrarum Linguarum in Aca-
demia Salmantina Professore Ordinario.*

Salmanticæ, apud Lucam Perez, anno 1688. in 4.
Constant Alphab. 2. plag. 7.

Optime imprimis de Benedictinis suis mereri Auctor in O-
pere præsentis voluit, vestigiis adeo Joannis Mabillonii
insistens, cujus non Acta modo Sanctorum Ordinis D. Be-
nedicti in Seculorum classes distributa, sed veterum quo-
que Analectorum tomos aliquot eo facientes jam olim commemo-
ravimus. Quamvis autem & ad alia quædam cum ecclesiasticæ tum
politice Historiæ capita insimul heic Noster diverterit, maxima tã-
men scriptionis pars Benedictum & Benedictinos respicit, prout u-
nusquisque haud difficulter intelliget, qui ad ea, quæ jam dicturi su-
mus, paululum attenderit.

Ediderat nimirum *Hermenegildus* quidam a *S. Paulo* duo satis
grandia volumina, quæ *originem & defensionem Hieronymianam* in-
scripsit, & in iis inter alia asseruerat, Benedictinos una cum sua regula
ante A. 1030. Hispaniæ fuisse ignoratos. Quod ipsum cum ferre
non possent qui in illo regno tum florebant eruditi, mox prodiit *Gre-*

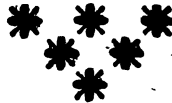
Cc

gerius

periorq; solum apertura aëris Solisque actioni esset exposita; animadvertitque altitudinem aquæ pluvie, quæ quotannis Parisiis decidit, esse circiter 19. digitorum, sed evaporationem circiter $32\frac{1}{2}$ digitorum. Dominus *Cassini* microscopio *floccos nivis* accuratius inspiciens apprehendit, sex radios, ex quibus ordinarie singuli componuntur, sæpe esse instar ramulorum foliis instructorum, & flocculos nonnullos speciem quasi floris referre. Dominus *Rolle* *methodum* invenit *resolvendi Aequationes* omnium graduum, quæ generalibus terminis exprimuntur; *Dr. Varignonius* autem demonstrationem communem & *sphæra* & *sphæroidibus ellipticis*, per quam una opera singulorum, independenter ab aliis, soliditates, & rationes ad alia, solida parallelepæda, cylindrica, conica &c. determinantur: quas tamen nimis prolixum foret huc afferre. Dominus *Cassinus* eruditam circa *Massiliæ longitudinem & latitudinem* disquisitionem attulit, & postquam examinavit *Pythæ Gassendique* observationem nec non *Ptolomei* placita, suisque nec non *Domini Chazelles* observationibus nixus, *Massiliæ longitudinem* censet esse $25\frac{1}{2}$ grad.

Lutetiæ vero $22\frac{1}{2}$ gr. Latitudinem autem *Massiliæ* $43. 17. 37$. Lutetiæ $48. 50. 10$. Quandoquidem vero ex observatione *Pythæ* deducit, illius tempore distantiam Solis solsticialem a Zenith fuisse $19. 6. 46$, quam ipse *Cassinus* usus declinatione Solis $23. 29$. reperit esse jam $19. 48. 13$, patet, differentiam, qua ante bis mille annos minor fuit distantia Solis solsticialis, esse $41. 47$; cujus causa utrum mutationi altitudinis poli, an variationi eclipticæ, aut ambabus, vel ex parte etiam errori, qui in observatione *Pythæ* contigit, tribuenda sit, alio tempore idem *Clarissimus*

Cassinus examina-
bit.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,
SUPPLEMENTA.

Tom. II. Sect. V.

*DISSERTATIONES ECCLESIASTICÆ,
in quibus pleraque ad Historiam Ecclesiasticam
& Politicam Hispania, Remque Diplomaticam spectantia ac-
curate discutuntur. Auctore Fr. Josepho Perezio, Benedicti-
no, Monacho S. Facundi, Sacrarum Linguarum in Acade-
mia Salmantina Professore Ordinario.*

Salmanticæ, apud Lucam Perez, anno 1688. in 4.
Constant Alphab. 2. plag. 7.

Optime imprimis de Benedictinis suis mereri Auctor in O-
pere præfenti voluit, vestigiis adeo Joannis Mabillonii
insistens, cujus non Acta modo Sanctorum Ordinis D. Be-
nedicti in Seculorum classes distributa, sed veterum quo-
que Analectorum tomos aliquot eo facientes jam olim commemo-
ravimus. Quamvis autem & ad alia quædam cum ecclesiasticæ tum
politice Historiæ capita insimul heic Noster diverterit, maxima tã-
men scriptionis pars Benedictum & Benedictinos respicit, prout u-
nusquisque haud difficulter intelliget, qui ad ea, quæ jam dicturi su-
mus, paululum attenderit.

Ediderat nimirum *Hermenegildus* quidam a *S. Paulo* duo satis
grandia volumina, quæ *originem & defensionem Hieronymianam* in-
scripsit, & in iis inter alia asseruerat, Benedictinos una cum sua regula
ante A. 1030. Hispaniæ fuisse ignoratos. Quod ipsum cum ferre
non possent qui in illo regno tum florebant eruditi, mox prodiit *Gre-*

Cc

gerius

gorius de *Quinimilla*, qui suo, ceu vocat, *Tabernaculo federis* aliquam pro Benedictinis apologiam inseruit. Paulo post hunc insecutus fuit alius, *Argais* nomine, & *Instructionem Historicam* Hermenegildo opposuit, ab eo tamen per editam *Instructionem præviam* rursus impugnatus. Quin & ille scriptum adhuc aliud sub titulo *Satisfactio- nis Hieronymiana* superaddidit, & ibi ex instituto istud argumentum profecutus est, ut, quæ adversus Benedictinos Baronius, Gallonius, & alii, commentati forte fuerant, mirum in modum exaggeraret, ac non ipsum modo S. Benedictum, sed Ordinis quoque ab eo instituti membra passim perfringeret.

Istud vero Auctorem nostrum præcipue commovit, ut ipse, provocatus in super tot amicorum superiorumque precibus & imperiis, calamo suo fræna paulo liberius laxaret, & Ordini Benedictino, cui se addictum profiteretur, honorem pristinum pro virili assereret. Sed antequam negotium, quod præcipuum est in ista controversia, aggrediatur, Ordinis prius Hieronymiani, cujus regulam Hermenegildus sequitur, antiquitatem vix tria superare secula ostendit. Divum enim Hieronymum peculiarem ordinasse religiosam familiam, aut a sua statim morte proprios aliquos sui instituti imitatores eo sub titulo habuisse pernegat, ad alium in antiquissimis monumentis silentium provocans. Quæ interim ab Hermenegildo in contrariam partem allata erant rationes, eas fusius examinat, & de Hieronymo testari quidem Ecclesiam non abnuit, quod Bethlehemi cœlestem quædam vitæ rationem instituerit; ex eo tamen nondum censuri posse existimat, peculiaris eum Ordinis autorem fuisse, cum etiam verba illa nihil inferre aliud perquam manifestum sit, quam quod Hieronymus five Elianam, five Antonianam, five Pachomianam, five aliam quamvis e multis, quæ tunc in Oriente vigeant, regulam cum sibi tum suis sedulo observandam proposuerit. Dehinc post aliâ & istud pernegat, quod Romæ Hieronymus monasticum institutum invexerit, ac valde censet ridiculum, quod Benedictum ipsum Hieronymianam ille faciat; prout & Simplicianum, Ambrosium, Eusebium Cremonensem, & Paulinum, inter Ordinis alicujus ab Hieronymo fundati socios numerari debere, penitus inficiatur.

Suum contra Benedictum ex Martyrologii Romani suffragio collapsam in Occidente monachorum disciplinam feliciter restituisse,

at

ac mirifice propagasse contendit; unde ejus regula statim per Italianam finitimamque Siciliam, per Angliam item & omnem ferme Europam disseminata fuerit. Hispanos autem inter primos illius affeclas numerari debere, e tabulariis fide dignissimis indubitatum studet reddere. Licet enim omnia omnino privilegia, in quibus Benedictinæ regulæ ante annum 1030. mentio fiat, corrupta esse Hermenegildus statuerit, temerarium tamen id assertum & maxime injurium Perezus pronunciat. Et cum iste ad suam sententiam roborandam argumentis quibusdam utatur, ideo ea sigillatim sub incudem revocat. Nempe Sancti Majoris diploma A.D. 1022. evulgatum ille produxerat, e quo inter alia possit colligi, Benedictinam vivendi rationem ab eo primum in Hispaniam fuisse inductam. Noster vero pristina tantum observantia & integritati eandem ab hoc fuisse redditam respondet; similiterque se gerit circa objectum Synodi provincialis ad Cojahenam anno 1050. coactæ placitum, quod monasteriis Benedictinam regulam non prima vice id tua præscripserit, sed solum ejus studium accuratius diligenter inculcarit, demonstrans. Nec quicquam lucrari ait Hermenegildum exemplis doli ac fraudis, quam Benedictini alias admiserint, sollicitè congestis, siquidem manifestum esse hunc paralogismum a particulari ad universale procedentem quilibet agnoscat, suos interim ab imputato isthoc crimine immunes præstare nequaquam omittit. Diplomatum autem abs se citandorum auctoritatem prolixè asserit, & præcipue San-Facundino tabulario usurum se in posterum pollicetur, quod contra objectiones adversarii sui vindicat, & antiquitatem ejus minime contemnendam adstruit. Post diplomata diversa, 50. 60. imo 100. & amplius annis ante memoratum ab Hermenegildo Benedictinorum in Hispaniam adventum huic Ordini concessa, in medium producit, & præ reliquis quoddam ab Alphonso A. C. 905. datum contra illius depravationes tuetur. Obtendit tamen Hermenegildus, se in quodam manuscripto Joannis Guardiolæ Benedictini, & Archivo monasterii S. Facundi præfecti, diploma tale invenisse, e quo commendatam æra demum 117 Alfonso VI. Benedicti disciplinam cognoscere quis valeat. Sed Noster omissa per fraudem illa verba recenset, quæ iterum, quod iste eandem non primum in hoc Monasteriū introduxerit, sed ibi renovavit, palam edoceant, idemque pluribus postea rationibus aliis confirmat. Ut ca-

eamustestimoniam, quæ Benedictinos diu ante epocham ab illo constitutam in Hispania floruisse docent, & e tabulariis Albeldensibus, Compostellanis, Carracedensibus, Legionensibus, & Ovetensibus, longe supra fraudem sociorum suorum positæ, luci ab Auctore exponuntur. Neque parvus est in Historicorum Hispanicorum, qui isthoc parilem in modum adstruant, suffragiis accumulandis; quemadmodum & traditionem istam, quæ Ildephonsum, Fructuosum, martyres Caradignenses, aliosque tum ante Hispaniæ cladem, tum post illam florentes, Benedictinos fuisse testetur, ab elevatione intenta liberat. Imo Gothorum etiam tempore tales ibi religiosos locum invenisse ex monasteriis, quæ ante & sub initia Saracenicæ tyrannidis, itemque paulo post Hispaniam sub Muhammedanorum jugum missam, reperta fuerint, demonstrat; & proinde ne Pulgario quidem adstipulatur, qui Benedictum, Abbatem Anianensem, circa annum seculi octavi nonagesimum præcepta hæc Hispanis attulisse, Pellicerium securus finxerit. Sed ut ad Hermenegildum revertatur, ejus, quas vocat, obiectiunculis ad eum modum obviam procedit, ut, quod ille quidem vult, nec sub Carolo demum Magno ac Ludovico Pio, seculoque adeo nono, in Gallia solum propugnari coepisse Benedictinam regulam, ostendat, nec eam per Donatum, Monachum Afrum, A. 570. Hispanis tanquam antea ignotam præscribi potuisse asserat. Cumque lapis in veteri sarcophago, ubi D. Emiliani lipsana delituerant, A. 1601. inventus, Sanctum hunc A. 574. obiisse, eumque Benedictinum monachum fuisse doceat; Hermenegildus vero ne isto quidem argumento se moveri patiat, multaque contra inscriptionem factamque pariter illius protractionem obtendat, idcirco in utraque defendenda prolixè occupatus est, eademque industria diplomatum a Quintanilla productorum, Abarcæ nimirum, qui A. 971, & Sancti Majoris, qui A. 999. Benedictinos privilegiis donavit, fidem adstruit. Frustra urgeri ab Hermenegildo istud argumentum: non, quotquot sub Benedicti regula militarint, Benedictinos fuisse, sed ad id, ut unus idemque Ordo confleret, requiri, ut qui ad eum spectant, uni tantum capiti subditos se sentiant. Huic namque evertendo valide id inservire arbitratur, quod Cassinense & S. Facundi monasterium Benedictini procul dubio Ordinis fuerint, cum tamen eo tempore congregationum sub uno capite usum nondum introductam noverimus. Omnes autem, qui Bene-

Bene-

Benedicti regulam obseruarint, pro Ordinis ejusdem monachis omni ævo venditator apud Ypionem, in suorum annalium prolegomenis, & Manriquium, in Tractatu quem Tomo Concionum de SS. Cisterciensibus præfixit, uberius ostendi annotat. Frustra tandem provocari ad Benedictinam normam in similibus diplomatibus aliis silentio præteritam. Cum enim in Hispania unam S. Benedicti regulam monachi sequerentur, hinc factum, ut nomine monachorum uni Benedictini, & per monasticam porro regulam una itidem Benedictina intelligeretur, id quod testimonia Suaresii, Moralii, Hieronymi Plati, &c. ad votum penitus confirmant. Atque ita post additas appendicis loco nonnullorum diplomatum, antiquitatem regulæ Benedictinæ in Hispania demonstrantium, & a se antea omissorum, vindicias, priorem velitationis suæ partem Auctor concludit.

In altera Benedictum ipsum ejusque regulam a diceris nonnullis Hermenegildi repurgat, vindicatque monumenta eam in rem apud San-Victorium occurrentia, Zachariæ videlicet Papæ diploma, in quo monachorum omnium pater Benedictus appelleretur; & Hildegardis testimonium, juxta quod ante Patris hujus tempora monachi certa lege caruisse memorentur. Speciatim dehinc Hermenegildi objectiones perstringit, primoque Benedictum adversus plagii crimen ipsi intentatum tuetur. Ejus namque regulam vestigia aliorum præ se ferre haud ire vult inficias, unde & regula Patrum a quibusdam hæc Benedictina nuncupata fuerit; non ideo tamen afflatum divinum heic maxime operosum negari debere addit, cum Spiritus Sancti gratia, quæ guttatim Patribus prioribus inspiraverat, ea confertim in hujus omnium justorum Spiritu pleni legislatoris stylum effuderit. Imo si & hanc inspirationem abfuisse dixeris, laudandum nihilominus Benedicti studium, quod ad apis instar e variis floribus hoc mel collegerit, quod, quæ in cæteris regulis tanquam vel laxiora, vel rigidiora, vel obscuriora, vel certis regionibus parum convenientia, occurrebant, ad debitum temperamentum redegerit. Ad morsus item ab Hermenegildo hujus regulæ contentis impactos propius accedit, & cum is eam in cibi ac potus portione præscribenda paulo largiorem tantumque non profusam fuisse censeat, non benignitatis modo hujus rationes exponit, verum etiã ne mediocritatis quidem limites violatos asserit. Ut taceamus, quæ de Abbatis mensa a monasticis discreta, deque hu-

ceamustestimonia, quæ Benedictinos diu ante epocham ab illo con-
 stitutam in Hispania floruisse docent, & e tabulariis Albeldensibus,
 Compostellanis, Carracedensibus, Legionensibus, & Ovetensibus,
 longe supra fraudem sociorum suorum positæ, luci ab Auctore expo-
 nuntur. Nec parvus est in Historicorum Hispanicorum, qui isthoc
 parilem in modum adstruant, suffragiis accumulandis; quemadmo-
 dum & traditionem istam, quæ Ildephonsum, Fructuosum, martyres
 Caradignenses, aliosque tum ante Hispaniæ cladem, tum post illam
 florentes, Benedictinos fuisse testetur, ab elevatione intenta liberat.
 Imo Gothorum etiam tempore tales ibi religiosos locum inuenisse ex
 monasteriis, quæ ante & sub initia Saracenicæ tyrannidis, itemque pau-
 lo post Hispaniam sub Muhammedanorum jugum missam, reperta
 fuerint, demonstrat; & proinde ne Pulgario quidem adstipulari, qui
 Benedictum, Abbatem Anianensem, circa annum seculi octavi no-
 nagesimum præcepta hæc Hispanis attulisse, Pellicerium securus fin-
 xerit. Sed ut ad Hermenegildum revertatur, ejus, quas vocat, obje-
 ctiunculis ad eam modum obviam procedit, ut, quod ille quidem vult,
 nec sub Carolo demum Magno ac Ludovico Pio, seculoque adeo
 nono, in Gallia solum propugnari coepisse Benedictinam regulam, os-
 tendat, nec eam per Donatum, Monachum Afrum, A. 570. Hispanis
 tanquam antea ignotam præscribi potuisse asserat. Cumque lapis in
 vetere sarcophago, ubi D. Emiliani lipsana delituerant, A. 1601. inven-
 tus, Sanctum hunc A. 574. obiisse, eumque Benedictinum monachum
 fuisse doceat; Hermenegildus vero ne isto quidem argumento se mo-
 veri patiat, multa que contra inscriptionem factamque pariter illius
 protractionem obtendat, idcirco in utraque defendenda prolixè oc-
 cupatus est, eademque industria diplomatum a Quintranilla produ-
 ctorum, Abarcæ nimirum, qui A. 971, & Sancti Majoris, qui A. 999.
 Benedictinos privilegiis donavit, fidem adstruit. Frustra urgeri ab
 Hermenegildo istud argumentum: non, quotquot sub Benedicti re-
 gula militarint, Benedictinos fuisse, sed ad id, ut unus idemque Ordo
 confleret, requiri, ut qui ad eum spectant, uni tantum capiti subditos
 se sentiant. Huic namque evertendo valide id inservire arbitratur,
 quod Cassinense & S. Facundi monasterium Benedictini procul du-
 bio Ordinis fuerint, cum tamen eo tempore congregationum sub uno
 capite usum nondum introductum noverimus. Omnes autem, qui
 Bene-

Benedicti regulam obseruarent, pro Ordinis ejusdem monachis omni ævo venditatus apud Yepionem, in suorum annalium prolegomenis, & Manriquium, in Tractatu quem Tomo Concionum de SS. Cisterciensibus præfixit, uberius ostendi annotat. Frustra tandem provocari ad Benedictinam normam in similibus diplomatibus aliis silentio præteritam. Cum enim in Hispania unam S. Benedicti regulam monachi sequerentur, hinc factum, ut nomine monachorum uni Benedictini, & per monasticam porro regulam una itidem Benedictina intelligeretur; id quod testimonia Suaresii, Moralii, Hieronymi Plati, &c. ad votum penitus confirmant. Atque ita post additas appendicis loco nonnullorum diplomatum, antiquitatem regulæ Benedictinæ in Hispania demonstrantium, & a se antea ommissorum, vindicias, priorem velitationis suæ partem Auctor concludit.

In altera Benedictum ipsum ejusque regulam a dictis nonnullis Hermenegildi repurgat, vindicatque monumenta eam in rem apud San-Victorium occurrentia, Zachariæ videlicet Papæ diploma, in quo monachorum omnium pater Benedictus appelletur; & Hildegardis testimonium, juxta quod ante Patris hujus tempora monachi certa lege caruisse memorentur. Speciatim dehinc Hermenegildi objectiones perstringit, primoque Benedictum aduersus plagii crimen ipsi intentatum tuetur. Ejus namque regulam vestigia aliorum præ se ferre haud ire vult inficias, unde & regula Patrum a quibusdam hæc Benedictina nuncupata fuerit; non ideo tamen afflatum divinum heic maxime operosum negari debere addit, cum Spiritus Sancti gratia, quæ guttatim Patribus prioribus inspiraverat, ea confertim in hujus omnium justorum Spiritu pleni legislatoris stylum effuderit. Imo si & hanc inspirationem abfuisse dixeris, laudandum nihilominus Benedicti studium, quod ad apis instar e variis floribus hoc mel collegerit, quod, quæ in cæteris regulis tanquam vel laxiora, vel rigidiora, vel obscuriora, vel certis regionibus parum convenientia, occurrebant, ad debitum temperamentum redegerit. Ad morsus item ab Hermenegildo hujus regulæ contentis impactos propius accedit, & cum is eam in cibi ac potus portione præscribenda paulo largiorem tantumque non profusam fuisse censeat, non benignitatis modo hujus rationes exponit, verum etiã ne mediocritatis quidem limites violatos asserit. Ut taceamus, quæ de Abbatis mensa a monasticis discreta, deque hu-

ius instituti ratione & aliis eo pertinentibus commemorat. De cetero Hermenegildi indignationem a parente in prolem similiter descendere, tanto minus miratur, quanto clarius irarum fons appareat, invidia nempe exinde orta, quod Benedictini iis insignibus Pontificiis utantur, quibus Hieronymiani careant. Inde esse, quod hæc monachos haudquaquam decere, & injusto titulo obtenta fuisse pleno ore clamitet; cum tamen & S. Bonifacius constructo a se monasterio Fuldensi, Anselmus Bobiensi, & qui eo adhuc antiquior, Bertulfus Bobiensi, aliique aliis multa privilegia citra crimen impetrarint. Neque insignia hæc ullo modo arrogantiam prodere, sed potius ex eorum significatione a cunctis modestiam & moderationem exigi subiungit, ac speciatim Benedictinos hac prerogativa, intuitu tot obsequiorum Catholicæ Ecclesiæ nunquam non insigni cum devotione, præditorum, ex merito fuisse donatos autumat. Eos insuper fœditragos & suæ regulæ violatores nuncuparat Hermenegildus, quod, cum illa monachos vestitos & cucullo tectos somnum capere decernat, illi contra vestibus monasticis depositis alium stertere consueverint; quod carnibus, magistri sui interdicto posthabito, vescantur; quod alios, ut sive teporis socios habeant, infament. Sed hæc ita amolitur Noster, ut respondeat, si quid de regulæ rigore, temporis, regionum, ac personarum ratione habita, remissum videatur, id ferme inconsulata Sede Apostolica non esse factum. Nullum autem Ordinem adeo purum haberi & sanctum, ut, quæ ab aliis eidem objiciantur, pro criminationibus confestim vendicanda sint. Humanum recte ab omnibus dici, si quis labatur, sed divinæ virtutis, si quis post lapsum resurgat; unde Ordo Benedictinus sæpius se in meliorem formatum fuisse, probro sibi haudquaquam ducat. Tandem certorum ex Ordine Benedictino hominum famam, quam antagonista hic prosciderat, in integrum restituere allaborat, & inter hos præcipue Quatuor Viros, Sandovalium, Reynerum, Quintanillam, & Yepesum a vicis ipsismet objectis liberos pronunciat.

Cæterum inferere heic Auctori placuit non nihil ex ea Papebrochii clarissimi Dissertatione, quæ Sect. I. Tom. II. Actorum Sanctorum mensis Aprilis præmissa fuit, ubi diploma quoddam a Dagoberto I. Horreensi Benedictinarum Virginum Parthenoni, ut creditum, est hætenus, concessum apertæ falsitatis atque suppositionis arguit.

Id

Id autem ne fraudi sit suo Ordini addictis, cavere Perezius oppido annititur, eaque de causa minime dissimulat, mirari se, eas multa in his Actis inter rejectanea a Papebrochio numerentur, quæ tamen monumentorum maxime genuinorum classe exciendenda minus veniant. Et postquam id Gestorum S. Eleutherii, Actorum Synodi Ratisponensis, Historiæque de pecuniæ summa in Glastoniensem capellam insumta (quæ singula rejecit Papebrochius,) exemplis allegatis confirmavit, ipsas ejus regulas, ad quas diplomata examinari vult, a rei veritate toto cælo aberrare contendit. Prima ibi hæc est; quod diplomata, quæ ab invocatione Dei, Patris nempe, Filii, & Spiritus Sancti, aut, quod multo sit recentius, sanctæ & individuae Trinitatis, non incipiant, pro nothis habenda sint. Eam oppugnat Auctor nosser, inductis e contrario exemplis aliquot, ubi pro lubitu in invocatione ista variaverint antiqui, v.g. Sisnandi, Iriensis Episcopi, qui semel sub Christi nomine, mox in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, iterum in nomine sanctæ & individuae Trinitatis; & Odonii II. Regis Hispaniæ, qui in Christi nomine, in nomine Patris, & Filii, simulque ex ambobus procedentis Spiritus Sancti, item in nomine Domini scriptiones suas inchoaverit. Secundam regulam, quæ monet, ne pro veris ea diplomata agnoscantur, quæ ante Magni Caroli tempora Indictionem adscriptam habeant, infringere conatur ex hoc, quod multo sane serius, aut potius nunquam, in Hispania Indictionum usus invaluerit, & tamen illæ in sincerissimis nonnullis diplomatis extra ordinem reperiantur. Idem ergo & in Gallia coningere potuisse affirmat, dum nempe sciolus aliquis eo pacto majus robur diplomatibus conciliari persuasum sibi habuerit. Nec pluries fieri debere addit, quod de anno incarnationis Christi ante annum 727. minime usurpato sentiat. In Hispania enim celeberrimam epocham cum in publicis tum in privatis scripturis usurpari usque ad annum Domini 1383, cum a Joanne I. in publicis Comitibus illius usus antiquatus, & æra Christiana suffecta fuerit, & tamen haud semel annis Domini publica instrumenta fuisse consignata, ex innumeris privilegiis apparere dicit. Quin & diem Lunæ interdum addi memorat. E charactere literarum & scriptionis debile nimis & imbecille argumentum peti statuit, cum uno eodemque tempore miram formarum diversitatem deprehendas, nemoque adeo stupidus sit, qui in confin-

gen-

gendo aliquo diplomate exemplar ævi antiqui sibi haud proponat. Pluralis numeri appositionem veteri ævo inusitatam fuisse negat, cum unum aliquod Sisnandi, Iriensis Episcopi, diploma utrumque numerum exhibeat. Uti autem, quæ heic objici fortasse queant, diluit, ita tum demum monumenta istiusmodi pro nothis venditanda esse pronunciat, si ea inibi contineantur, in quibus cœvos Historicos deceptos fuisse verosimile haud sit. Sed ulterius recedit a Papebrochio, suspicante, ideo monachos diplomata sua passim adulterasse, quod Procæres quosdam aliosque suis prædiis imminentes, regionum, quæ non habebant, aut certe interciderant, diplomatum terrore objecto compescere & deterrere voluerint. Parum enim processuram fuisse hanc fraudem, ex membranæ recentioris, characterum a prisicis diverforum, & styli immutationis facillima cognitione probat. Nec ullam reperiri posse rationem sat prægnantem, quæ monachos ad hunc dosum perpetrandum impulerit, cum certe illorum prædiorum veterem & ante ab omni hominum memoria inviolatam possessionem valide allegare, cum Reges ipsos, qui tum imperitabant, adire, veraque diplomata antiqua illa confirmantia felici cum successu expetere licuisset. Et ex his pariter ac aliis, quæ de Veteribus Indictionum non sat peritis, & fide adeo diplomatum ex iis prave appositis nondum dubia; de Kalendarum usu prisicis haud ita cognito; de Indictionibus ad triplicem modum, Pontificium, Constantinianum, & Constantinopolitanum, usurpatis commentatur, patere unicuique persuasum sibi habet, quam severe & inique de Benedictinis diplomatis Papebrochius pronunciarit, & in Mabillonii secum eadem sentientis suffragio multum se delectat. Interim tabulas quasdam interpolatas & corruptas quandoque reperiri non inficiatur, assertumque probat ipsemet adducto duplici Diplomate, quorum alterum a Ferdinando Gundisalvo M. Castellæ Comite, cœnobio Æmilianensi datum, alterum a Ranimiro I. Compostellanis concessum credatur, sed neutrum pro authentico habendum veniat.

Sequitur nunc iterum appendix, eaque gemina. Prior Dissertationem de *anno obitus S. Benedicti* sistit, de quo jam olim Diatribam Hispanico idiomate conceptam Auctor opposuerat Josepho Pellicerio, qui scripto contrario, quod *Epistolam* insignivit, se defendit. Sed Noster Diatribæ hujus suæ vindicias denuo consignavit, quas tamen

men edere certis de causis diu noluit, jam vero scripti utriusque summam Latino sermone comprehensam cum eruditis communicat. Et ista eo tendit, ut post alias sententias magno numero allatas reje-ctasque, suam, quæ mortem Benedicti ad annum 543. refert, pluribus stabiliat, ac simul motas a Pellicerio objectiones refutet. Altera difficultatem de *anno suprema cladi Hispania a Saracenis illata*, quam multi in A. C. 714. incurrisse dicant, examinat. Ipse autem annum hunc fatalem potius septingentesimum duodecimum fuisse probat, & mensem Julium, atque in hoc diem decimum septimum cladi assignat. Et cum ex annis Arabicis lucem huic controversiæ præcipuam affuderit, multi autem ambigant, a quo termino epocha Hegiræ inchoanda sit, ideo initia illius ab A. C. 622. repetenda esse demonstrat, ac postea per occasionem dispicit, quoto anno ante epocham Christianam vulgarem æra Hispanica originem habuerit: atque hanc quidem 38. annis istam antevertere, contra Virum suæ gentis clarissimum, qui 39. annos nominet, defendit. Cæterum cum semel de clade Hispanica disputasset, non potuit, quin sub finem monitum aliquod subjungeret de libro anno 1600. Granatæ excuso, hac cum epigraphe: *Vera Historia Regis Roderici, in qua agitur de præcipua causa cladi Hispanica, &c. auctore Abulcacimo, Taracho, Abentharico Arabe, ex Arabico idiomate in Hispanicum conversa per Mich. de Luna, Granatensem, Interpretem Regium.* Et eum sane tanto cum applausu ab eruditis etiam susceptum testatur, ut intra 70. annos sexies recusatus fuerit. Sed meras inibi fabellas contineri, librumque hunc a nebulone pessimo confictum fuisse, rationibus, quæ totam rem manifesto conficiant, declarat.

S. AMBROSII MEDIOLANENSIS Episcopi Opera ad Manuscriptos Codices Vaticanos, Gallicanos, Belgicos &c. nec non ad editiones veteres emendata, studio & labore Monachorum Ordinis S. Benedicti et Congregatione S. Mauri. Tomus II.

Parisiis apud viduam Joh. Baptistæ Coignard,
1690. Fol. alphab. 12½.

Primum Ambrosianæ hujus editionis tomum in Actis A. 1688. p. 64. recensuimus. Secundus isque ultimus, quem nunc addimus, pri-

Dd

mum

num LIBROS TRES DE OFFICIIS exhibet, quos Benedictini de novis Patrum editionibus hætenus præclare meriti, ex fide manusciporum codicum de officiis Ministrorum inscribunt, nec statim ab Ambrosio sub exordium episcopatus sui, quod aliquibus visum est, sed anno demum 391. scriptos suspiciantur. Hos excipiunt LIBRI TOTIDEM DE VIRGINIBUS, quos Ambrosius forori suæ Marcellinæ dedicavit. & circa annum 377. composuit. Cum autem inter Theologos Romanæ ecclesiæ addictos, de statu virginum in primitiva ecclesia non eadem sit omnium sententia, Benedictini nostri in admonitione huic tractatui præmissa non dissimulant, eorum opinionem, qui ab ipsis ecclesiæ incunabulis virgines & solennia continentia vota emisisse, & communem in monasteriis vitam egisse contendunt, haud exiguis difficultatibus premi, cum Romanorum leges celibatum severe interdixerint, neque Christianis religionis causa convenire integrum fuerit. Quæ difficultatum repagula Martyrum quorundam Actis removeri minime posse animadvertunt, cum Acta illa non levi suspitione, sed manifestis prope iudicii corruptionis arguantur. Quæ autem ex Patribus & Conciliis pro contraria sententia adducuntur, haud difficulter ad illorum opinionem traduci posse statuunt, qui a virginibus privata tantum vota emissa, & vitam in paternis ædibus & seculari contubernio transactam arbitrantur, vel etiam in virginibus simplex tantum propositum, quod velo & vestium modestia testata fuerint, agnoscunt. Cum autem Innocentius I. in epistola ad Victricium duplex virginum genus asserat, quorum unum a Sacerdotibus velari meruerit, alterum veli expertum in proposito tamen virginali manserit, utriusque generis virgines perpetuo virginitatis voto adstrictas fuisse contendunt, & ad ea quæ contra illud perpetuæ virginitatis vinculum ex Cypriano obijci possunt, respondere conantur, ac tandem concludunt, jam inde ab Apostolicis temporibus puellas extitisse, quæ vel voto vel promisso virginitatem suam Deo consecrarent, eaque vota postea coram episcopis vel presbyteris, vel parentibus, vel tota ecclesiâ per externa indicia declarari cœpisse; ac primùm quidem sacras illas virgines in patrum ædium secretis commoratas, donec cessante persecutionum tempestate monasteria in Oriente ac deinceps etiam in Occidente ingressæ fuerint; quod vivendi studium ab Ambrosio adeo adiutum at-

que

que amplificatum asserunt, ut vel primus sanctimoniam apud Italos parens, vel saltem patronus & propagator merito audiat. Non minori studio viduitatis studium Ambrosius commendavit, atque hinc LIBER DE VIDUIS natus, cujus occasionem & argumentum cum Benedictini breviter indicassent, notant *Perkinsum*, qui hunc de viduis librum eo nomine in *revelat* suspicionem adducere voluit, quod cum commentario in cap. i. ep. ad Romanos pugnare videatur, cujus argumenti futilitatem jam a Riveto deprehensam observant. Perstringunt quoque Centuriatores, quod librum de viduis ab Ambrosio scriptum dubitaverint, crassa quaedam de invocandis sanctis mortuis illo tractatu contineri causati. Cum enim & ipse Ambrosius in commentario ad Lucam hoc scriptum suum vel quater allegaverit, & Hieronymus in apologia adversus Jovinianum Ambrosii librum de viduis memoraverit, de autore hujus libri minime dubitatum esse censent, indeque colligunt, orthodoxa visa Ambrosio, quae Centuriatores tanquam crassa improbarunt. LIBRUM DE VIRGINITATE, qui proxime sequitur, aliqui pro postrema libri 3. de Virginibus parte habuerunt, aliqui cum tractatu de virginibus tanquam quartum conjunxerunt, alii denique librum secundum de viduis esse censuerunt. Verum hunc librum a priori de virginibus tractatu avelli & libro de viduis postponi oportere, doctissimi Editores variis rationibus demonstrant, & inter alia observant, quod Hieronymus tres tantum libros de virginibus ab Ambrosio scriptos testetur, & ipse Ambrosius totidem a se compositos asserat. Notant praeterea tres libros de virginibus in libro de viduis, & librum de viduis in libro de virginitate allegari. Eos autem qui hunc etiam librum de viduis inscribunt, inde confutant, quod Hieronymus in Apolog. adv. Jovin. unicum Ambrosio librum de viduis attribuerit. Quamobrem hunc tractatum de virginitate inscribere ipsis placuit. Huic subjungunt LIBRUM DE INSTITUTIONE VIRGINIS AD EUSEBIUM, sive ut in manuscriptis codicibus appellari solet, SERMONEM DE S. MARIE VIRGINITATE PERPETUA; quod lemma ratione non caret, cum praecipua hujus tractatus pars in perpetua Mariae virginitate contra Bonosum ejusque affectas asserenda occupetur. Eusebium autem illum, cuius nomini hic liber in editis Ambrosii exemplaribus nuncupatus

deprehenditur, etsi in codicibus suis manuscriptis illud desiderari non dissimulent, non Bononiensem episcopum cum Baronio fuisse statuunt, sed civem tantum Bononiensem, qui cum Ambrosio familiaritatem quandam intercesse, ex epistola a S. Praefule ad illum exarata probant. Sequens tractatus, qui EXHORTATIO VIRGINITATIS inscribitur, sermonem Florentiae in publico coetu habitum continet, cui Baronius annum 392, nostri autem Benedictini annum 393, assignant. Neque dubitant his tractatibus etiam adjungere LIBRUM DE LAPSU VIRGINIS CONSECRATAE, qui etiam inter Hieronymi opera reperitur. Verum Autor hujus operis Episcopum se esse passim indicat, quod Hieronymo minus convenit. Ambrosio Cocus hunc tractatum ob eam rationem abjudicat, quod Autor scribat, puellam, in quam invehitur, si integra virginitate mortua fuisset, futuram fuisse pro parentum peccatis *hostiam vivam Domino propitiatricem*. Verum observant Benedictini, similia apud Ambrosium, libr. 1. de Virginibus c. 7. legi. Aliud dubium movent *Bellarminus, Possevinus, &* ex his *Riverus*, dicentes, c. 8. hujus tractatus sententiam plane Novatianam haberi, quam Ambrosius duobus de poenitentia libris impugnavit. Verum Benedictini autorem hujus tractatus Novatiana haeresi infectum non fuisse, inde probant, quod virginem lapsam ad poenitentiam publicam stimulet, & aeternas poenas sceleri ipsius debitas evitandi spem illi faciat. Quamobrem locutiones paulo duriores eo tantum consilio adhibitas putant, ut majorem commissi propudii horrorem lapsae incuteret, eamque ad poenitentiae opera acrius excitaret. Neque eam ob causam ex genuinis Ambrosii operibus hunc librum eximendum censuerunt, quod Gennadius Nicetam Dacianum dedisse referat ad lapsam virginem *libellum omnibus labentibus emendationis incentivum*; quo argumento non pauci eruditorum permoti hunc librum Nicetae vindicandum censuerunt. Nihil enim obesse censent Benedictini nostri, quo minus etiam Ambrosio occasio idem argumentum tractandi nasci potuerit, cum apud Basilium quoque ejusdem argumenti epistola legatur. Caeterum, etsi plerique qui de hoc Ambrosii tractatu aliquid tradiderunt, eum pro epistola venditaverint, eos tamen erroris facile convinci posse statuunt, quod Ambrosius non solum lapsam virginem, sed etiam virginis corruptorem compellat; unde hic tractatus potius inter publicas Ambrosii

Brosii conciones, quam inter ejusdem epistolas referendus merito judicatur.

Pergimus ad LIBRUM DE MYSTERIIS, qui in Romana editione *initiantis*, in Erasiana *de iis qui mysteriis initiantur*, in Amerbachiana *de mysteriis initiandis* inscribitur. Hunc Ambrosii foetum genuinum esse, Benedictini nostri minime dubitant. Repertas quidem a se referunt literas *Bullingeri* ad Vadianum apud S. Gallum d. 7. Jul. A.C. 1635. datas, quibus adstruit, librum hunc *nequaquam esse Auctoris optimi & judicii emunctissimi facturam*, cum & stylus differat, & ratio Eucharistiae hic aliter, quam in aliis indubitatis Ambrosii operibus tractetur, & tractatio rerum frigidior sit, quam Ambrosio conveniat, ideoque Erasmus, etsi iudicium suum de hoc tractatu dissimulaverit, eum tamen dubio procul pro mangonis alicujus opere habuerit, & hanc ipsam ob causam in postremum editionis suae tomum rejecerit. Verum respondent Benedictini, hanc de Erasmo assertionem, cum mera sit hariolatio, explodendam potius quam rescellendam videri: ceteris autem rationibus unicam hanc responsionem opponunt, quod tractatus hic tanquam catechesis proprio suo caractere gaudeat, cum catecheses simpliciter, perspicue & sine motibus edi oporteat. Addunt Bullingerum censorem scriptorum Ambrosii non admodum idoneum videri, qui extruso foetu legitimo spurium in epistolas Paulinas commentarium admittat. Postea etiam argumenta, quibus *Robertus Cocus* & *Johannes Dallaeus* hunc Ambrosii tractatum impugnarunt, referunt, & subjectis suis responsionibus *Coco* & *Dallaeo* *Blondellum*, *Albertinum* & alios opponunt, quos paucorum e suis censura insuper habita, calculum suum veritati non subtraxisse scribunt. Librum de mysteriis ob argumenti cognationem excipiunt LIBRI VI. DE SACRAMENTIS, de quorum auctore doctissimi editores prolixè disserunt, protestantes, se candide & seposito omni partium studio, hanc controversiam examinaturos esse. Ac primum quidem argumenta proferunt, quibus *Albertinus* & alii hos libros Ambrosio suppositos probare voluerunt, & quid ad ea responderi possit indicant. Primum Albertini argumentum inde desumptum est, quod auctor dubii hujus operis *Roma fideles dici* scribat, quasi illa fidelium appellatio Romae peculiaris fuisset. Responderat Natalis Alexander, nec in manuscriptis melioris notae, nec in edi-

deprehenditur, et si in codicibus suis manuscriptis illud desiderari non dissimulent, non Bononiensem episcopum cum Baronio fuisse statuunt, sed civem tantum Bononiensem, qui cum Ambrosio familiaritatem quandam intercessisse, ex epistola a S. Praefule ad illum exarata probant. Sequens tractatus, qui EXHORTATIO VIRGINITATIS inscribitur, sermonem Florentiae in publico coetu habitum continet, cui Baronius annum 392, nostri autem Benedictini annum 393. assignant. Neque dubitant his tractatibus etiam adungere LIBRUM DE LAPSU VIRGINIS CONSECRATAE, qui etiam inter Hieronymi opera reperitur. Verum Autor hujus operis Episcopum se esse passim indicat, quod Hieronymo minus convenit. Ambrosio Cocus hunc tractatum ob eam rationem abjudicat, quod Autor scribat, puellam, in quam invehitur, si integra virginitate mortua fuisset, futuram fuisse pro parentum peccatis *hostiam vivam Domino propitiatricem*. Verum observant Benedictini, similia apud Ambrosium, libr. 1. de Virginibus c. 7. legi. Aliud dubium movent *Bellarminus, Possévinus, & ex his Rivetus*, dicentes, c. 8. hujus tractatus sententiam plane Novatianam haberi, quam Ambrosius duobus de poenitentia libris impugnavit. Verum Benedictini autorem hujus tractatus Novatiana haeresi infectum non fuisse, inde probant, quod virginem lapsam ad poenitentiam publicam stimulet, & aeternas poenas scelerei ipsius debitas evitandi spem illi faciat. Quamobrem locutiones paulo duriore eo tantum consilio adhibitas putant, ut majorem commissi propudii horrorem lapsae incuteret, eamque ad poenitentiae opera acrius excitaret. Neque eam ob causam ex genuinis Ambrosii operibus hunc librum eximendum censuerunt, quod Gennadius Nicaenam Dacianum dedisse referat ad lapsam virginem *libellum omnibus labentibus emendationis incentivum*; quo argumento non pauci eruditorum permoti hunc librum Nicetae vindicandum censuerunt. Nihil enim obesse censent Benedictini nostri, quo minus etiam Ambrosio occasio idem argumentum tractandi nasci potuerit, cum apud Basilium quoque ejusdem argumenti epistola legatur. Caeterum, et si plerique qui de hoc Ambrosii tractatu aliquid tradiderunt, eum pro epistola venditaverint, eos tamen erroris facile convinci posse statuunt, quod Ambrosius non solum lapsam virginem, sed etiam virginis corruptorem compellat; unde hic tractatus potius inter publicas Ambrosii

Brosii conciones, quam inter ejusdem epistolas referendus merito judicatur.

Pergimus ad LIBRUM DE MYSTERIIS, qui in Romana editione *initiandu*, in Erasiana *de iis qui mysteriis initiantur*, in Amerbachiana *de mysteriis initiandis* inscribitur. Hunc Ambrosii foetum genuinum esse, Benedictini nostri minime dubitant. Repertas quidem a se referunt literas *Bullingeri* ad Vadianum apud S. Gallum d. 7. Jul. A.C. 1635. datas, quibus adstruit, librum hunc *nequaquam esse Auctoris optimi & judicii emunctissimi foeturam*, cum & stylus differat, & ratio Eucharistiae hic aliter, quam in aliis indubitatis Ambrosii operibus tractetur, & tractatio rerum frigidior sit, quam Ambrosio conveniat, ideoque Erasmus, etsi judicium suum de hoc tractatu dissimulaverit, eum tamen dubio procul pro mangonis alicujus opere habuerit, & hanc ipsam ob causam in postremum editionis suae tomum rejecerit. Verum respondeat Benedictini, hanc de Erasmo assertionem, cum mera sit hariolatio, explodendam potius quam resellendam videri: ceteris autem rationibus unicam hanc responsionem opponunt, quod tractatus hic tanquam catechesis proprio suo caractere gaudeat, cum catecheses simpliciter, perspicue & sine motibus edi oporteat. Addunt Bullingerum censorem scriptorum Ambrosii non admodum idoneum videri, qui extruso foetu legitimo spurium in epistolas Paulinas commentarium admittat. Postea etiam argumenta, quibus *Robertus Cocus* & *Johannes Dallaeus* hunc Ambrosii tractatum impugnarunt, referunt, & subjectis suis responsionibus Cocus & Dallaeo *Blondellum*, *Albertinum* & alios opponunt, quos paucorum e suis censura insuper habita, calculum suum veritati non subtraxisse scribunt. Librum de mysteriis ob argumenti cognationem excipiunt LIBRI VI. DE SACRAMENTIS, de quorum auctore doctissimi editores prolixè differunt, protestantes, se candide & seposito omni partium studio, hanc controversiam examinaturos esse. Ac primò quidem argumenta proferunt, quibus *Albertinus* & alii hos libros Ambrosio suppositos probare voluerunt, & quid ad ea responderi possit indicant. Primum Albertini argumentum inde desumptum est, quod autor dubii hujus operis *Roma fideles dici* scribat, quasi illa fidelium appellatio Romae peculiaris fuisset. Responderat Natalis Alexander, nec in manuscriptis melioris notae, nec in edi-

tionibus accuratioribus vocem Romæ haberi, in reliquis autem editionibus vocem illam non nisi ex errore natam, cum nonnulli vocem *recte*, quæ in manuscriptis quibusdam exemplaribus abbreviata legitur, male legerint. At Benedictini nostri huic responsioni Nat. Alexandri, ob numerum & antiquitatem manuscriptorum codicum, in quibus vox Romæ integra legitur, subscribere detrectant, & potius vocem Romæ emphatice positam existimant, quasi Au- or dicere voluisset, non solum in ecclesiis minorum gentium, sed etiam in omnium nobilissima, nempe Romana, baptizatos fideles appellari. Non patitur instituti nostri ratio, ut & cætera Albertini & aliorum hoc opus Ambrosio abjudicantium argumenta referamus, quæ postquam Benedictini nostri non invicti roboris esse demonstrassent, eorum quoque rationes, qui Ambrosium genuinum hujus operis autorem esse censent, non usque quaque firmas esse & solidas evincunt, proindeque non immerito Cardinalem *Bonam*, *Arnaldum* & alios ea de re dubitasse pronunciant. Suam autem sententiam dicturi, id primum certum esse ex ipso opere declarant, quod ejus autor Episcopus aliquis fuerit. Deinde antiquitatem hujus autoris partim ex codice S. Galli, quem *Mabilonius* in Museo Italico ante mille annos exaratum judicavit, partim ex ipso tractatu colligunt, cum Autor eo se vixisse ævo prodatur, quo auctororum baptismus, & gentilium cultus in sua diocesi adhuc viguit, & versio Bibliorum vulgata nondum apud omnes auctoritatem obtinuit. Porro extra controversiam esse dicunt, quod parens horum librorum non quidem Romæ metropoli subditus, sed tamen sedi ab Urbe, cujus ceremonias probe perspectas habuit, non multum distitæ præfectus fuerit. Eum vero Ambrosium fuisse pro certo asserere non audent, neque refragantur, si quis cum *Hermantio* non ipsum Ambrosium, sed Venerium, vel alium quempiam Ambrosii discipulum hos sermones, quibus tractatus de Sacramentis constat, habuisse & literis consignasse dicat. Adjiciunt ex illis, quæ de sacra communione, apud suos & in orientali ecclesia semel tantum singulis annis fieri solita, Autor memorat, conjici posse, quod post Chrysolomi tempora vixerit. Quo minus autem illis omnino suffragentur, qui foetura hunc Ambrosio tribuunt, ea imprimis sibi scrupulum movere dicunt, quod elocutio ab Ambrosiana multum differat; quod tota fere hæc de sacramentis commentatio ex tractatu de mysteriis & libro de institutione virginis expressa sit; denique quod

Autor

Antor in Ecclesiam Romanam ob omiffam in baptifmo pedum lotionem tantis animis infurgat, cum alias Ambrosius fuos cuique ecclefiæ ufus atque ritus liberos permiferit. Nihilominus tamen huic tractatui inter genuina Ambrosii opera locum relinquere voluerunt, ne quis molefte ferret, hanc lucubrationem communè fere confenfus præ Ambrosiana per multa fecula habitam, antiqua fua poffeffione dejecit in qua eam confervare tanto libentius voluerunt, quod ex Ambrosii fententiis & plerumque etiam verbis contexta fuerit. Sequuntur hoc opus de Sacramentis **DUO LIBRI DE POENITENTIA**, quos Augustinus iterum ac tertio sub Ambrosii nomine citavit, & ipfe Ambrosius in ex pofitione Pf. 37. a fe fcriptos testatus est. Unde Benedictini mirantur, quod *Petrus & Soto* hoc opus Ambrosio ereptum ierit. Graviorem tamen Riveti culpam effe censent, quod relatis Soti argumentis opposita maligne tacuerit. Cujus silentii caufam hanc effe fufpicantur, quod in his Ambrosii libris nonnulla eum Reformationum doctrina haud congruentia occurrant. **LIBRI V. DE FIDE**, ad quos editionis hujus ordo devolvitur, in nonnullis codicibus de Trinitate infcribuntur; quo nomine etiam a Magistro fententiarum & aliis citantur. Veruntamen communem epigraphen præferendam effe ex eo probatur, quod & a Leone Pontifice Romano aliisque, & ab ipfo Ambrosio sub titulo librorum de fide memorentur. His de fide libris haud immerito junguntur **LIBRI III. DE SPIRITU SANCTO**, quos pro tuenda Spiritus S. divinitate, non minus quam illos de fide, ad retundendas Arianorum contra divinitatem Christi blasphemias Gratiani Imperatoris iuffa elaboravit. Cum vero Hieronymus in epiftola ad Paulinianum graviter Ambrosium, efi ejus nomine fuppreffo exagitet, quod in hoc tractatu de Spiritu S. inftar corniculæ Æfopice ab omnis plumis fe adornaverit, & Didymi libros, de eodem argumento fcriptos, quos Hieronymus Latine interpretatus est, exfcripferit, & contra Rufinus in Hieronymum graviter invehatur quod Virum de ecclesia meritiffimum verbis tam asperis læcere veritus non fuerit, nec alium in finem opus Didymi de Spiritu S. interpretatus fuerit, quam ut Ambrosii furta cognofcerentur, fateatur Benedictini; Ambrosium non pauca ex Didymo in fuam opus tranftuliffe. Attamen negant Didymo Ambrosium adeo addidum fuiffe, ut ex Basilii M. libro de Spiritu S. nec non ex Athanasii, Grego-

rui Nysseni & aliorum scriptis quædam mutuari fastidiret. Qua in re ipsum non corniculæ Æsopicæ, temere ac promiscue delapsas ab aliis avibus plumas diripienti, sed potius api florum plantarumque succos, unde mella sua colligit, distinguenti similem fuisse judicant; cum alia, quæ in rem suam facere putavit, selegerit, aliâ respuerit, alia immutaverit vel transposuerit, nec pauca de suo addiderit, quæ apud alios autores non reperiuntur. Quamobrem Hieronymum in censura sua, si ea adversus Ambrosium directâ fuit, modum excessisse non dubitant, idemque ipsi contigisse pronuntiant, quod illis accidere solet, qui autores, in quos aliquid studii atque operæ conferunt, elogiis suis ornare non contenti, editos ab aliis de eadem materia tractatus infra, quam veritas atque æquitas sinat, deprimunt. At Rufinum quoque indignatione sua ultra quam decuit abreptum statuunt, cum Hieronymum criminatus est, quasi eo tantum consilio Didymi tractatum de Spiritu S. Latino idiomate donasset, ut Ambrosii furta proderentur.

Cum autem Ariani post libros de fide & Spiritu S. ab Ambrosio editos nondum acquiescerent, sed per duos cubicularios Gratiani Cæsaris objectiones quasdam ipsi proponerent, hinc Ambrosio novi sermonis, quem scripto complexus postea auctiorem edidit, occasio nota est. Inscribitur ille tractatus DE INCARNATIONIS DOMINICÆ SACRAMENTO, cui nonnulli adjiciunt *contra Apollinaristas*. Cujus rei causa est, quod Ambrosius in hoc tractatu etiam Apollinaristas perstringat, & libri cujusdam autorem, quem Benedictini nostri ipsum Apollinarium existimant, blasphemiam arguat. Commodum vero visum est Ambrosianæ hujus editionis curatoribus, huic tractatui fragmentum operis cujusdam Ambrosiani, temporum invidia intercepti, ex Theodoreti dialogis subjungere.

Post tractatus hæcenus enumeratos, comparent Sancti Præsulis EPISTOLÆ, in novum ordinem eo modo digestæ, ut prior classis eas epistolas contineat, in quibus aliquam ætatis seu temporis, quo scriptæ sunt, notam deprehendere licuit; posterior autem epistolas, quarum certum tempus investigari non potuit. Cum autem posterioris hujus classis epistolæ juxta temporis rationem locari non potuerint, materiarum ordo servatus est, agmen ducentibus epistolis, quæ ad explican-

PLICANDAM Scripturam faciunt, proxime sequentibus, quæ in gravi aliquo & religioso argumento versantur, ultimum demique locum occupantibus, quæ ad neutram partem referri commode poterunt. Inter prioris classis epistolæ leguntur aliquot epistolæ nomine Concilii Aquilejensis scriptæ, quibus etiam *Acta Aquilejensis illius concilii contra Palladium & Secundianum* præmittuntur. Etsi enim *Ghiffetius* Acta hæc vertente quinto seculo a Vigilio Tapfensi conficta suspicatus fuerit, ideoq; illa Acta cum reliquis Vigilii Tapfensis operibus ediderit, & conjecturam hanc suam peculiari dissertatone stabilitum iverit, aliter tamen Benedictini sentiunt, nec persuadere sibi possunt, Vigiliam & famam propriam & ecclesiæ catholicæ causam ficto aliquo concilio Arianorum probro atque ludibris exposuisse. Epistolæ 13. & 14. prioris classis, nomine concilii alicujus Italiæ ab Ambrosio ad Theodosium Imperatorem scriptas, & in aliis Ambrosii editionibus hæctenus omittas, ex Sirmondi appendice ad Codicem Theodosianum & Labbeanis conciliorum tomis huc transferre Benedictinis nostris placuit, cum eas non minus quam concilii Aquilejensis literas ad Ambrosium pertinere judicaverint. Epistolis Ambrosii numero 9. quibus etiam Gratiani ad Ambrosium, & Siricii ad Mediolanensem ecclesiam epistolæ, nec non Symmachi relatio & Ambrosii de basilicis sermo, ut & sermo de reliquiis sanctorum Gervasii & Protasii inseruntur, proxime coherent tractatus funerum occasione scripti, quos inter primum locum tenent **LIBRI II. DE EXCESSU FRATRIS SATYRI**, quorum posterior **DE FIDE RESURRECTIONIS** inscribitur. Dubio autem procul hallucinatus est Dungalus, cum in tractatu de cultu imaginum tertium Ambrosii libræ de morte Satyri allegavit; in quem errorem a librariis inductus est, quorum aliqui ob nonnullam argumenti cognationem duobus libris de morte Satyri librum de Paradiso adiunxerunt. Idem vero Dungalus in eodem tractatu epitaphium Satyri tanquam ab ipso Ambrosio positum memorat; ex quo colligi potest, Satyrum Ambrosii fratrem etiam Uraniam cognominatum fuisse. Sic enim se habet:

Uranio Satyro supremum frater honorem

Martyris ad lavam detulit Ambrosius,

Hæc meriti merces, ut sacri sanguinis humor

Penitimas penetrans adhas exuvias.

Es

Forte

rii Nysseni & aliorum scriptis quædam mutua
 ipsum non cornicula Æsopica, temere ac pro
 is avibus plumas diripienti, sed potius api flor
 cos, unde mella sua colligit, distinguenti sim
 alia, quæ in rem suam facere putavit, selegerit
 mutaverit vel transposuerit, nec pauca de su
 os autores non reperiuntur. Quamobrem
 sua, si ea adversus Ambrosium directa fuit, re
 bitant, idemque ipsi contigisse pronuntiant
 qui autores, in quos aliquid studii atque op
 ornare non contenti, editos ab aliis de ead
 quam veritas atque æquitas sinat, deprimunt
 indignatione sua ultra quam decuit abrep
 nimum criminatus est, quasi eo tantum
 de Spiritu S. Latino idiomate donasset,
 tur.

Cum autem Ariani post libros de
 sio editos nondum acquiescerent, le
 ani Cæsaris objectiones quasdam
 brofio novi sermonis, quem scripto
 dit, occasio nata est. Inscribitur
 NIS DOMINICÆ SACRAMENTORUM
ira Apollinaristas. Cujus rei causa
 ctatu etiam Apollinaristas
 quem Benedictini no
 miæ arguat. Com
 nis curatoribus
 brofiani, temp
 jungere.

Post
 PISTO
 ep

tant, & imprimis argumenta singula
 Singulis etiam tractatibus, si hy-
 unt, quas in secundo hoc tomo longe
 ehendere licet. De divisione tracta-
 mmaris & sectionibus, de assertione
 orum rationem instituti, nec non de
 is, ad quos hi tractatus Ambrosiani ex-
 am lectionum inter omittas non con-
 cibus, quibus partim epistolarum nu-
 riantes inter se componuntur, partim
 ræ exaratae sunt, juxta alphabeti ordi-
 Scripturæ, quæ in his Ambrosii tracta-
 & sententiæ in his Ambrosii scriptis no-
 notis explicatae sunt, magna cum indu-
 nus, sed potius ad appendicem propo-

Secundo huic tomo **APPENDIX** ad opera
 em Ambrosii vitam, pseudepigraphi qui-
 Et *prima* quidem *Ambrosii vita a Pau-*
 copo Nolano, ut perperam aliqui opinati
 o, quem postea ad gradum Presbyterii per-
 viris illustribus colligi potest. Altera Am-
 odam anonymo, qui forte Metaphrastes fuit,
 ex Colbertinæ bibliothecæ codicibus nunc pri-
 versione, luce publica donatur. Tertiam Am-
 dictini imprimis ex Ambrosii scriptis college-
 logiæ ordinem digesserunt; in cujus exordio mo-
 dem Ambrosii vitam elaborasse, eamque Roma-
 oni præfixam esse; verum celeberrimi hujus Viri la-
 o ab omnibus probatum non fuisse, ut ipsi Autori
 quippe qui postea, cum Annales Ecclesiasticos scribe-
 us vitæ errata emendaverit. *Hermannii* autem, Doctoris
 am Ambrosianam propterea a se omittam notant, quod
 tiomate scripta sit, & mole sua amplior, quam ut præsentis
 comprehendendi commode potuerit. Inter pseudepigra-
 in hæc appendice legatur, primo loco exhibetur tractatus

deprehenditur, etsi in codicibus suis manuscriptis illud desiderari non dissimulent, non Bononiensem episcopum cum Baronio fuisse statuunt, sed civem tantum Bononiensem, qui cum Ambrosio familiaritatem quandam intercesse, ex epistola a S. Praefule ad illum exarata probant. Sequens tractatus, qui EXHORTATIO VIRGINITATIS inscribitur, sermonem Florentiae in publico coetu habitum continet, cui Baronius annum 392, nostri autem Benedictini annum 393. assignant. Neque dubitant his tractatibus etiam adjungere LIBRUM DE LAPSU VIRGINIS CONSECRATAE, qui etiam inter Hieronymi opera reperitur. Verum Autor hujus operis Episcopum se esse passim indicat, quod Hieronymo minus convenit. Ambrosio *Cocus* hunc tractatum ob eam rationem abjudicat, quod Autor scribat, puellam, in quam invehitur, si integra virginitate mortua fuisset, futuram fuisse pro parentum peccatis *hostiam vivam Domino propitiatricem*. Verum observant Benedictini, similia apud Ambrosium, libr. 1. de Virginitate c. 7. legi. Aliud dubium movent *Bellarminus, Possevinus, &* ex his *Rivetus*, dicentes, c. 8. hujus tractatus sententiam plane Novatianam haberi, quam Ambrosius duobus de poenitentia libris impugnavit. Verum Benedictini autorem hujus tractatus Novatiana haeresi infectum non fuisse, inde probant, quod virginem lapsam ad poenitentiam publicam stimulet, & aeternas poenas sceleri ipsius debitas evitandi spem illi faciat. Quamobrem locutiones paulo duriores eo tantum consilio adhibitas putant, ut majorem commissi propudii horrorem lapsae incutiret, eamque ad poenitentiae opera acrius excitaret. Neque eam ob causam ex genuinis Ambrosii operibus hunc librum eximendum censuerunt, quod Gennadius Nicetam Dacianum dedisse referat ad lapsam virginem *libellum omnibus labentibus emendationis incentivum*; quo argumento non pauci eruditorum permoti hunc librum Nicetae vindicandum censuerunt. Nihil enim obesse censent Benedictini nostri, quo minus etiam Ambrosio occasio idem argumentum tractandi nasci potuerit, cum apud Basilium quoque ejusdem argumenti epistola legatur. Caeterum, etsi plerique qui de hoc Ambrosii tractatu aliquid tradiderunt, eum pro epistola venditaverint, eos tamen erroris facile convinci posse statuunt, quod Ambrosius non solum lapsam virginem, sed etiam virginis corruptorem compellat; unde hic tractatus potius inter publicas Ambrosii

Brosii conciones, quam inter ejusdem epistolas referendus merito judicatur.

Pergimus ad LIBRUM DE MYSTERIIS, qui in Romana editione *initiandis*, in Erasmiiana *de iis qui mysteriis initiantur*, in Amerbachiana *de mysteriis initiandis* inscribitur. Huanc Ambrosii factum genuinum esse, Benedictini nostri minime dubitant. Repertas quidem a se referunt literas *Bullingeri* ad Vadianum apud S. Gallum d. 7. Jul. A. C. 1635. datas, quibus adstruit, librum hunc *nequaquam esse Auctoris optimi & judicii emundissimi seturam*, cum & stylus differat, & ratio Eucharistiae hic aliter, quam in aliis indubitatis Ambrosii operibus tractetur, & tractatio rerum frigidior sit, quam Ambrosio conveniat, ideoque Erasmus, etsi iudicium suum de hoc tractatu dissimulaverit, eum tamen dubio procul pro mangonis alicujus opere habuerit, & hanc ipsam ob causam in postremum editionis suae tomum rejecerit. Verum respondeant Benedictini, hanc de Erasmo assertionem, cum mera sit hariolatio, explodendam potius quam resellendam videri: ceteris autem rationibus unicam hanc responsionem opponunt, quod tractatus hic tanquam catechesis proprio suo caractere gaudeat, cum catecheses simpliciter, perspicue & sine moribus edi oporteat. Addunt Bullingerum censorem scriptorum Ambrosii non admodum idoneum videri, qui extruso factu legitimo spurium in epistolas Paulinas commentarium admittat. Postea etiam argumenta, quibus *Robertus Cocus* & *Johannes Dallæus* hunc Ambrosii tractatum impugnarunt, referunt, & subjectis suis responsionibus *Coco* & *Dallæo Blondellum, Albertinum* & alios opponunt, quos paucorum e suis censura insuper habita, calculum suum veritati non subtraxisse scribunt. Librum de mysteriis ob argumenti cognationem excipiunt LIBRI VI. DE SACRAMENTIS, de quorum auctore doctissimi editores prolixè differunt, protestantes, se candide & seposito omni partium studio, hanc controversiam examinatos esse. Ac primum quidem argumenta proferunt, quibus *Albertinus* & alii hos libros Ambrosio suppositos probare voluerunt, & quid ad ea responderi possit indicant. Primum Albertini argumentum inde desumptum est, quod autor dubii hujus operis *Roma fideles dici* scribat, quasi illa fidelium appellatio Romæ peculiaris fuisset. Responde-
rat *Natalis Alexander*, nec in manuscriptis melioris notæ, nec in edi-

deprehenditur, et si in codicibus suis manuscriptis illud desiderari non dissimulent, non Bononiensem episcopum cum Baronio fuisse statuant, sed civem tantum Bononiensem, qui cum Ambrosio familiaritatem quandam intercessisset, ex epistola a S. Præsule ad illum exarata probant. Sequens tractatus, qui EXHORTATIO VIRGINITATIS inscribitur, sermonem Florentiæ in publico cœtu habitum continet, cui Baronius annum 392, nostri autem Benedictini annum 393. assignant. Neque dubitant his tractatibus etiam adjungere LIBRUM DE LAPSU VIRGINIS CONSECRATÆ, qui etiam inter Hieronymi opera reperitur. Verum Autor hujus operis Episcopum se esse passim indicat, quod Hieronymo minus convenit. Ambrosio *Cocus* hunc tractatum ob eam rationem abjudicat, quod Autor scribat, puellam, in quam invehitur, si integra virginitate mortua fuisset, futuram fuisse pro parentum peccatis *hostiam vivam Domino propitiatricem*. Verum observant Benedictini, similia apud Ambrosium, libr. 1. de Virginibus c. 7. legi. Aliud dubium movent *Bellarminus, Possévinus, &* ex his *Rivetus*, dicentes, c. 8. hujus tractatus sententiam plane Novatianam haberi, quam Ambrosius duobus de poenitentia libris impugnavit. Verum Benedictini autorem hujus tractatus Novatiana hæresi infectum non fuisse, inde probant, quod virginem lapsam ad poenitentiam publicam stimulet, & æternas poenas sceleri ipsius debitas evitandi spem illi faciat. Quamobrem locutiones paulo duriores eo tantum consilio adhibitas putant, ut majorem commissi propudii horrorem lapsæ incuteret, eamque ad poenitentiae opera acrius excitaret. Neque eam ob causam ex genuinis Ambrosii operibus hunc librum eximendum censuerunt, quod Gennadius Nicetæ Dacianum dedisse referat ad lapsam virginem *libellum omnibus labentibus emendationis incentivum*; quo argumento non pauci eruditorum permoti hunc librum Nicetæ vindicandum censuerunt. Nihil enim obesse censent Benedictini nostri, quo minus etiam Ambrosio occasio idem argumentum tractandi nasci potuerit, cum apud Basilium quoque ejusdem argumenti epistola legatur. Cæterum, etsi plerique qui de hoc Ambrosii tractatu aliquid tradiderunt, eum pro epistola venditaverint, eos tamen erroris facile convinci posse statuunt, quod Ambrosius non solum lapsam virginem, sed etiam virginis corruptorem compellat; unde hic tractatus potius inter publicas Ambrosii

Brosii conciones, quam inter ejusdem epistolae referendus merito judicatur.

Pergimus ad LIBRUM DE MYSTERIIS, qui in Romana editione *initiantis*, in Erasiana *de iis qui mysteriis iniciantur*, in Amerbachiana *de mysteriis iniciantibus* inscribitur. Hunc Ambrosii foetum genuinum esse, Benedictini nostri minime dubitant. Repertas quidem a se referunt literas *Bullingeri* ad Vadianum apud S. Gallum d. 7. Jul. A. C. 1635. datas, quibus adstruit, librum hunc *nequaquam esse Auctoris optimi & judicii emundissimi futuram*, cum & stylus differat, & ratio Eucharistiae hic aliter, quam in aliis indubitatis Ambrosii operibus tractetur, & tractatio rerum frigidior sit, quam Ambrosio conveniat, ideoque Erasmus, etsi iudicium suum de hoc tractatu dissimulaverit, cum tamen dubio procul pro mangonis alicujus opere habuerit, & hanc ipsam ob causam in postremum editionis suae tomum rejecerit. Verum respondeat Benedictini, hanc de Erasmo assertionem, cum mera sit hariolatio, explodendam potius quam rescillendam videri: ceteris autem rationibus unicam hanc responsionem opponunt, quod tractatus hic tanquam catechesis proprio suo caractere gaudeat, cum catecheses simpliciter, perspicue & sine motibus edi oporteat. Addunt Bullingerum censorem scriptorum Ambrosii non admodum idoneum videri, qui extruso foetu legitimo spurium in epistolae Paulinae commentarium admittat. Postea etiam argumenta, quibus *Robertus Cocus* & *Johannes Dallaeus* hunc Ambrosii tractatum impugnarunt, referunt, & subjectis suis responsionibus Cocus & Dallaeo *Blondellum*, *Albertinum* & alios opponunt, quos paucorum e suis censura insuper habita, calculum suum veritati non subtraxisse scribunt. Librum de mysteriis ob argumenti cognationem excipiunt LIBRI VI. DE SACRAMENTIS, de quorum auctore doctissimi editores prolixè differunt, protestantes, se candide & seposito omni partium studio, hanc controversiam examinatos esse. Ac primùm quidem argumenta proferunt, quibus *Albertinus* & alii hos libros Ambrosio suppositos probare voluerunt, & quid ad ea responderi possit indicant. Primum Albertini argumentum inde desumptum est, quod auctor dubii hujus operis *Roma fideles dici* scribat, quasi illa fidelium appellatio Romae peculiaris fuisset. Respondebat Natalis Alexander, nec in manuscriptis melioris notae, nec in edi-

tionibus accuratioribus vocem Romæ haberi, in reliquis autem editionibus vocem illam non nisi ex errore natam, cum nonnulli vocem *refte*, quæ in manuscriptis quibusdam exemplaribus abbreviata legitur, male legerint. At Benedictini nostri huic responsioni Nat. Alexandri, ob numerum & antiquitatem manuscriptorum codicum, in quibus vox Romæ integra legitur, subscribere detrectant, & potius vocem Romæ emphatice positam existimant, quasi Au. or dicere voluisset, non solum in ecclesiis minorum gentium, sed etiam in omnium nobilissima, nempe Romana, baptizatos fideles appellari. Non patitur instituti nostri ratio, ut & cætera Albertini & aliorum hoc opus Ambrosio abjudicantium argumenta referamus, quæ postquam Benedictini nostri non invicti roboris esse demonstrassent, eorum quoque rationes, qui Ambrosium genuinum hujus operis autorem esse censent, non usque quaque firmas esse & solidas evincunt, proindeque non immerito Cardinalem *Bonam*, *Arnaldum* & alios ea de re dubitasse pronunciant. Suam autem sententiam dicturi, id primum certum esse ex ipso opere declarant, quod ejus autor Episcopus aliquis fuerit. Deinde antiquitatem hujus autoris partim ex codice S. Galli, quem *Mabilonius* in Museo Italico ante mille annos exaratum judicavit, partim ex ipso tractatu colligunt, cum Autor eo se vixisse ævo prodatur, quo aulorum baptismus, & gentilium cultus in sua diocesi adhuc viguit, & versio Bibliorum vulgata nondum apud omnes auctoritatem obtinuit. Porro extra controversiam esse dicunt, quod parens horum librorum non quidem Romæ metropoli subditus, sed tamen sedi ab Urbe, cujus ceremonias probe perspectas habuit, non multum distitæ præfectus fuerit. Eum vero Ambrosium fuisse pro certo asserere non audent, neque refragantur, si quis cum *Hermansio* non ipsam Ambrosium, sed Venerium, vel alium quempiam Ambrosii discipulum hos sermones, quibus tractatus de Sacramentis constat, habuisse & literis consignasse dicat. Adjiunt ex illis, quæ de sacra communione, apud suos & in orientali ecclesia semel tantum singulis annis fieri solita, Autor memorat, conjici posse, quod post Chrysostomi tempora vixerit. Quo minus autem illis omnino suffragentur, qui factum hunc Ambrosio tribuunt, ea imprimis sibi scrupulum movere dicunt, quod elocutio ab Ambrosiana multum differat; quod tota fere hæc de sacramentis commentatio ex tractatu de mysteriis & libro de institutione virginis expressa sit; denique quod

Autor

Autor in Ecclesiam Romanam ob omiffam in baptifmo pedum lotionem tantis animis infurgat, cum alias Ambrosius fuos cuique ecclefiæ ufus atque ritus liberos permiferit. Nihilominus tamen huic tractatui inter genuina Ambrosii opera locum relinquere voluerunt, ne quis molefte ferret, hanc lucubrationem communi fere confenfu pro Ambrosiana per multa fecula habitam, antiqua fua poffeffione dejecit, in qua eam confervare tanto lubentius voluerunt, quod ex Ambrosii fententiis & plerumque etiam verbis contexta fuerit. Sequuntur hoc opus de Sacramentis **DUO LIBRI DE POENITENTIA**, quos Auguftinus iterum ac tertio sub Ambrosii nomine citavit, & ipfe Ambrosius in expofitione Pf. 37. a fe fcriptos teftatus eft. Unde Benedicini mirantur, quod *Petrus & Soto* hoc opus Ambrosio ereptum ivent. Graviorem tamen Riveti culpam effe cenfent, quod relatis Soti argumentis oppofita maligne tacuerit. Cujus fientii caufam hanc effe fufpicantur, quod in his Ambrosii libris nonnulla eam Reformatorum doctrina haud congruentia occurrant. **LIBRI V. DE FIDE**, ad quos editionis hujus ordo devolvitur, in nonnullis codicibus de Trinitate infcribuntur; quo nomine etiam a Magiftro fententiarum & aliis citantur. Veruntamen communem epigraphen preferendam effe ex eo probatur, quod & a Leone Pontifice Romano aliaque, & ab ipfo Ambrosio sub titulo librorum de fide memorentur. His de fide libris haud immerito junguntur **LIBRI III. DE SPIRITU SANCTO**, quos pro tuenda Spiritus S. divinitate, non minus quam illos de fide, ad retundendas Arianorum contra divinitatem Chrifti blaſphemias Gratiani Imperatoris juſſa elaboravit. Cum vero Hieronymus in epiftola ad Paulinianum graviter Ambrosium, etſi ejus nomine ſuppreſſo exagitet, quod in hoc tractatu de Spiritu S. inſtar corniculæ *Æſopica* aënis plumis ſe adornaverit, & *Didymi* libros, de eodem argumento ſcriptos, quos Hieronymus Latine interpretatus eſt, exciſerit, & contra Rufinus in Hieronymum graviter invehatur quod Virum de eccleſia meritiffimum verbis tam aſperis laedere veritus non fuerit, nec aliam in finem opus *Didymi* de Spiritu S. interpretatus fuerit, quam ut Ambrosii furta cognoſcerentur, fateatur Benedicini, Ambrosium non pauca ex *Didymo* in ſuum opus tranſtuliffe. Attamen negant *Didymo* Ambrosium adeo addictum fuiſſe, ut ex *Baſilio M.* libro de Spiritu S. nec non ex *Achanafio*, Grego-

rii Nysseni & aliorum scriptis quædam mutuari fastidiret. Qua in ipsum non corniculæ Æsopica, temere ac promiscue delapsas ab aliis avibus plumas diripienti, sed potius api florum plantarumque succos, unde mella sua colligit, distinguenti similem fuisse judicant; cum alia, quæ in rem suam facere putavit, selegerit, alia respuerit, alia immutaverit vel transposuerit, nec pauca de suo addiderit, quæ apud alios autores non reperiuntur. Quamobrem Hieronymum in censura sua, si ea adversus Ambrosium directa fuit, modum excessisse non dubitant, idemque ipsi contigisse pronuntiant, quod illis accidere solet, qui autores, in quos aliquid studii atque operæ conferunt, elogiis suis ornare non contenti, editos ab aliis de eadem materia tractatus infra, quam veritas atque æquitas sinat, deprimunt. At Rufinum quoque indignatione sua ultra quam decuit abreptum statuunt, cum Hieronymum criminatus est, quasi eo tantum consilio Didymi tractatum de Spiritu S. Latino idiomate donasset, ut Ambrosii furta proderentur.

Cum autem Ariani post libros de fide & Spiritu S. ab Ambrosio editos nondum acquiescerent, sed per duos cubicularios Gratiani Cæsaris objectiones quasdam ipsi proponerent, hinc Ambrosio novi sermonis, quem scripto complexus postea auctiorem edidit, occasio nata est. Inscribitur ille tractatus DE INCARNATIONIS DOMINICÆ SACRAMENTO, cui nonnulli adjiciunt *contra Apollinaristas*. Cujus rei causa est, quod Ambrosius in hoc tractatu etiam Apollinaristas perstringat, & libri cujusdam autorem, quem Benedictini nostri ipsum Apollinarium existimant, blasphemiz arguat. Commodum vero visum est Ambrosianæ hujus editionis curatoribus, huic tractatui fragmentum operis cujusdam Ambrosiani, temporum invidia intercepti, ex Theodoreti dialogis subungere.

Post tractatus hactenus enumeratos, comparent Sancti Præsulis EPISTOLÆ, in novum ordinem eo modo digestæ, ut prior classis eas epistolas contineat, in quibus aliquam ætatis seu temporis, quo scriptæ sunt, notamprehendere licuit; posterior autem epistolas, quarum certum tempus investigari non potuit. Cum autem posterioris hujus classis epistolæ juxta temporis rationem locari non potuerint, materiarum ordo servatus est, agmen ducentibus epistolis, quæ ad explican-

placitam Scripturam faciunt, proxime sequentibus, quæ in gravi aliquo & religioso argumento versantur, ultimum demique locum occupantibus, quæ ad neutram partem referri commode potuerunt. Inter prioris classis epistolas leguntur aliquot epistolæ nomine Concilii Aquilejensis scriptæ, quibus etiam *Acta Aquilejensis illius concilii contra Palladium & Secundianum* præmittuntur. Etsi enim *Chiffetius Acta hæc* vertente quinto seculo a Vigilio Tapfensi conficta suspicatus fuerit, ideoque illa Acta cum reliquis Vigili Tapfensis operibus ediderit, & conjecturam hanc peculiari dissertatione stabilitum ierit, aliter tamen Benedictini sentiunt, nec persuadere sibi possunt, Vigiliam & famam propriam & ecclesiæ catholicæ causam ficto aliquo concilio Arianorum probro atque ludibriis exposuisse. Epistolas 13. & 14. prioris classis, nomine concilii alicujus Italiæ ab Ambrosio ad Theodosium Imperatorem scriptas, & in aliis Ambrosii editionibus hæctenus omittas, ex Sirmondi appendice ad Codicem Theodosianum & Labbeanis conciliorum tomis huc transferre Benedictinis nostris placuit, cum eas non minus quam concilii Aquilejensis literas ad Ambrosium pertinere judicaverint. Epistolis Ambrosii numero quibus etiam Gratiani ad Ambrosium, & Siricii ad Mediolanensem ecclesiam epistola, nec non Symmachi relatio & Ambrosii de basilicis sermo, ut & sermo de reliquiis sanctorum Gervasii & Protasii inferuntur, proxime coherens tractatus funerum occasione scripti, quos inter primum locum tenent **LIBRI II. DE EXCESSU FRATRIS SATYRI.** quorum posterior **DE FIDE RESURRECTIONIS** inscribitur. Dubio autem procul hallucinatus est Dungalus, cum in tractatu de cultu imaginum tertium Ambrosii librum de morte Satyri allegavit; in quem errorem a librariis inductus est, quorum aliqui ob nonnullam argumenti cognationem duobus libris de morte Satyri librum de Paradiso adjuuxerunt. Idem vero Dungalus in eodem tractatu epitaphium Satyri tanquam ab ipso Ambrosio positum memorat; ex quo colligi potest, Satyrum Ambrosii fratrem etiam Uranium cognominatum fuisse. Sic enim se habet:

Uranio Satyro supremum frater honorem

Martyris ad lavam detulit Ambrosius.

Hæc meriti merces, ut sacri sanguinis humor

Finissimas penetrans adhas exundat.

Es

Forte

Fortè tamen vox Uraani in hoc epitaphio non tam cognominis quam epitheti rationem habet, quo Ambrosius fratris in cœlum recepti beatitudinem denotare voluit; quod Benedictini in medio relinquunt. Medium locum inter tractatus funerum occasione scriptos CONSOLATIO DE OBITU VALENTINIANI, & ultimum ORATIO DE OBITU THEODOSII IMPERATORIS occupat; de qua, num Ambrosium autorem habeat, *Magdeburgenses* & alii nonnulli dubitarunt; quibus Benedictini opponunt, quod inextera historiarum eventuum series, stylus operis, & Scripturæ interpretandæ & argumento accommodandæ ratio, pro Ambrosio invictè pugnent.

Tandem his Ambrosii tractatibus, soluta oratione scriptis, accedunt *Hymni* numero 12. Quamvis enim Gillotius in sua Ambrosii editione sedecim tanquam Ambrosianos admiserit, & Romanæ editionis Curatores octodecim alios addiderint, eumque numerum sequentes Parisinæ editiones aliis quibusdam hymnis additis amplificaverint, Benedictinis tamen nostris placuit, nullum hymnum pro Ambrosiano agnoscere, qui gravis alicujus testis autoritate careat. Non plures igitur quam duodecim; ut diximus, hymnos Ambrosianos exhibent: quorum primus *aterne rerum Conditor*, secundus *Deus Creator omnium*, & tertius *jam surgit bonæ terra*, Augustini testimonio Ambrosio asseri possunt; quartus *veni Redemptor Gentium*, a Cassiodoro, Ildephonso, Fausto Regiensi & aliis Ambrosio tribuitur; quintus *illuminans altissimus*, & sextus seu potius sexti fragmentum *omne mente Dominum*, a Cassiodoro laudantur; septimus *splendor paternæ gloriæ*, & octavus *aterna Christi manens*, Bedam; nonus *somno refectis artibus*, decimus *consors paterni luminis* & undecimus *o lux beate Trinitatis*; Hincmarum Remensem, & duodecimus denique *sit porta Christi pervia*, Ildephonsum Toletanum pro Ambrosio testem & asportorem habet. Quantum autem ad hymnum *Te Deum laudamus* spectat, eum inter Ambrosiana opera omittere Benedictini nostri religioni non duxerunt, notantes neminem esse nostra ætate non plane rudem, qui inficietur fabulam esse, quod hic hymnus, post Augustinum ab Ambrosio baptizatum, ab utroque alternis vicibus cantatus fuerit.

Singulis tractatibus hæctenus recensitis admonitiones prævias doctissimi Editores addiderunt, in quibus variè ad tractatum istum

runt notitiam spectantia pertractant, & insuper argumenta singulorum tractatum recensent. Singulis etiam tractatibus, si hymnos excipias, notas suas addunt, quas in secundo hoc tomo longe quam in primo uberes deprehendere licet. De divisione tractatum in capita, capitumque summaris & sectionibus, de assertionem ordinis epistolarum juxta temporum rationem instituti, nec non de codicibus manuscriptis & editis, ad quos hi tractatus Ambrosiani exacti sunt, de appendice variarum lectionum inter omittas non contemnendarum, variisque indicibus, quibus partim epistolarum numeri in diversis editionibus variantes inter se componuntur, partim personarum, ad quas Ambrosii literarum exaratarum sunt, juxta alphabeti ordinem recensentur, partim loca Scripturarum, quae in his Ambrosii tractatibus explicantur, partim res & sententiae in his Ambrosii scriptis notatu dignae, partim ea, quae in notis explicata sunt, magna cum industria digeruntur, nihil addimus, sed potius ad appendicem properamus.

Coniuncta enim est secundo huic tomo APPENDIX ad opera Ambrosii, in qua post triplicem Ambrosii vitam, pseudepigraphi quidam tractatus continentur. Et prima quidem *Ambrosii vita a Paulino* scripta est, non Episcopo Nolano, ut perperam aliqui opinati sunt, sed Ambrosii Notario, quem postea ad gradum Presbyterii pervenisse, ex Isidori c. 4. de viris illustribus colligi potest. Altera Ambrosii vita ab Autore quodam anonymo, qui forte Metaphrastes fuit, Graece scripta est, quae ex Colbertinae bibliothecae codicibus nunc primum, addita Latina versione, luce publica donatur. Tertiam Ambrosii vitam ipsi Benedictini imprimis ex Ambrosii scriptis collegerunt, & juxta chronologiae ordinem digesserunt; in cujus exordio movent, *Baronius* quidem Ambrosii vitam elaborasse, eamque Romanae Ambrosii editioni praefixam esse; verum celeberrimi hujus Viri laborem usque ad hoc ab omnibus probatum non fuisse, ut ipsi Auctori non satisfecerit, quippe qui postea, cum Annales Ecclesiasticos scriberet, multa illius vitae errata emendaverit. *Hermannus* autem, Doctoris Sorbonici, vitam Ambrosianam propterea a se omissam notant, quod & Gallico idiomate scripta sit, & mole sua amplior, quam ut praesenti volumine comprehendi commode potuerit. Inter pseudepigrapha, quae in hac appendice leguntur, primo loco exhibetur tractatus

de 42. mansionibus Filiorum Israel. Etsi enim Romani Ambrosii Editores, qui primi hunc tractatum vulgarunt, cum inter genuina Ambrosii opera retulerint, Benedictini tamen manifesta suppositio- nis indicia in ipso hoc tractatu deprehenderunt. Sequuntur hunc tractatum *commentaria in epistolas Paulinas*, quæ nec ab Ambrosio, nec ab Hilario Sardo, quæ plurimorum hodie est sententia, scripta esse probant Benedictini, in eam potius inclinantes sententiam, quod hic commentarius non tam ab uno autore scriptus, quam a quodam compilatore e variis commentariis corrasus fuerit. Quam sententiam ex eo confirmant, quod in his commentariis magna & dictionum & sententiarum super eadem materia diversitas occurrat, & non minus quædam sequioris ævi indicia, quam antiquitatis vestigia in istis de- prehendantur. Non veriti quoque sunt Benedictini nostri tracta- tum de *Trinitate* inter opera Ambrosio perperam adscripta numera- re, cum in prima statim lectione hujus operis illud ingenio & stylo Ambrosii destitutum deprehenderint, etsi Romanæ editionis Curato- res hunc tractatum genuinis Ambrosii scriptis adnumeraverint hoc lemma prænotatum: *in Symbolum Apostolorum tractatus*. Iidem Romani Editores inter genuina Ambrosii opera vulgarunt tractatum *de Filii Dei divinitate & consubstantialitate*, qui alias inscribi solet *de fide orthodoxa contra Arianos*, & non solum inter Ambrosii, sed et- iam inter Gregorii Nazianzeni & Vigiliï Tapensis opera a Chiffetio edita occurrit. At *Hermannus* in vita Ambrosii, & *Quænelius* in appendice ad opera Leonis M. hanc lucubrationem Gregorio Elibe- ritanz sedis in provincia Bætica Episcopo adscribere maluerunt; quo- rum conjecturis si quis adquiescere nolit, cum Benedictini monent, ut saltem tractatum hunc antiquum esse agnoscat, cum ab Augustino al- legatus fuerit. Sequitur hunc tractatum *libellus de dignitate sacer- dotali*, qui in codice quodam Lemovicensi Gerberto Philosopho seu Papæ Sylvestro tribuitur, & inscribitur: *sermo de informatione Epi- scoporum*; unde *Mabilionius*, inter Benedictinos illos Parisienses e con- gregatione S. Mauri, quibus novam hanc Ambrosii editionem debe- mus, celeberrimus, cum hunc Gerberti sermonem parte 2. Analecto- rum suorum ederet, diversitate tituli deceptus eum nunquam antea vulgatum existimavit, etsi toties inter Ambrosii opera jam editus fuis- set. De tractatu *ad Virginem devotam* conjiciunt Benedictini, quod
ejus

ejus Antot asceticæ vitæ addictus fuerit. Quisquis autem ille fuerit, ipsorum judicio ab Ambrosiana eloquentia & eruditione procul abfuit. De sermonibus Ambrosii observant, neminem ignorare, quod magna pars sermonum, qui in antiquioribus editionibus Ambrosii nomen præ se ferunt, perperam Ambrosio tribuatur, & inter aliorum Patrum opera circumferatur: deinde accusant Romanæ editionis Autores, quod huic malo non solum medicam manum non adhibuerint, sed etiam multos alios sermones ab Ambrosii stylo & ingenio magis alienos adjecerint. At Benedictini e tot Ambrosii sermonibus, exceptis paucissimis quos cum genuinis Ambrosii operibus ediderunt, nullum deprehenderunt, quem probabili aliqua specie Ambrosio tribui posse arbitrarentur. Cum autem in ista Ambrosianorum sermonum farragine nonnulli tantum apud Ambrosium, alii alibi etiam & imprimis cum Maximi sermonibus vulgati fuerint, priores tantum in hac appendice Benedictini exhibere voluerunt, reliquorum, quos omiserunt, indicem attexuisse contenti. Præterea in fronte singulorum sermonum, quibus in hac appendicæ locum reliquerunt, rationes indicarunt, quarum intuitu sermones illos Ambrosii titulo indignos censuerint. Sermonibus hisce spuriiis etiam supposititias epistolas adjungunt, quarum prima sacris virginibus destinata, etiam a Baronio & aliis repudiatur. Unde se mirari dicunt Benedictini, quid Viris doctissimis, qui Acta Sanctorum a Bollando colligi cœpta continuarunt, in mentem venerit, quod hanc epistolam sub Ambrosii nomine iterum ediderint, nec animadverterint, autorem hujus epistolæ ignarum fuisse rituum atque morum, qui Ambrosii ævo Romana viguerunt. Huic epistolæ junguntur epistola de inventione Sanctorum Gervasii ac Protasii, epistola de inventione Sanctorum Vitalis ac Agricolæ, & epistola ad Florianum, quæ in Romana Ambrosii editione primum prodierunt, & pariter Ambrosio minus dignæ sunt. Et in hac spuriarum Ambrosii epistolarum classe locandam etiam esse epistolam ad Demetriadem, nemo Eruditorum non agnoscit. Cum vero epistola illa non modo in aliis Ambrosii editionibus, sed etiam inter Prosperi opera & in Quesneliana Leonis M. editione legatur, Benedictini eam plane omittere, quam hoc volumine inutili pondere gravare maluerunt. Reliqua hujus appendicis scripta sunt *duæ precesiones; expositio in apocalypsin; quæ Berengando*

vindicatur; *liber de penitentia*, quem Gillotius Victori Cartennensi, Benedictini autem nostri post Sirmondum Victori Tununensi tribuunt; *libellus de Spiritu S.*; tractatus brevis *de concordia Matthæi & Luca in genealogia Christi*; libellus *de dignitate conditionis humanae, & exorcismus* in codice quodam Vaticano Ambrosio adscriptus.

Non latuit Benedictinos, plura Ambrosio in aliis editionibus adscribi opera, quam quæ in nova hac editione ipsi collegerunt. Veram ea consulto omiserunt. Omiserunt *fragmentum de fide resurrectionis*, quod ex epistola Hieronymi ad Pammachium adversus errores Johannis Hierosolymitani conflatum est; *meditationes*, quæ etiam inter Augustini opera, etsi alio ordine leguntur; *breves epistolae Philosophorum*, quæ ab Ambrosio e Græca lingua in Latinam versæ perhibentur; *duas epistolae de monacho emergumeno*, quarum prior ex epistolis Gregorii M. & posterior e sine libri de conflictu virtutis & vitiorum deprompta est. Omiserunt libros *de vocatione Gentium*, cum & ab Ambrosio non scripti sint, & in aliorum quoque Patrum operibus legantur; librum *de vitiorum atque virtutum conflictu*, quem Augustiniani in appendice tomi 6. ultimæ editionis a se præcuratæ Ambrosio Autperto vindicarunt; *expositionem fidei Symboli Nicani contra Arium & Photinum*, quæ tota ex libro primo Ambrosii de fide confarcinata est; exhortationem *ad penitentiam agendam*, quæ fere totidem verbis in sermone 393. inter Augustinianos reperitur; *tractatum de moribus Bruchmanorum*, Ambrosii nomine plane indignum; & *sermonem de purificatione Mariae*, qui in codicibus quibusdam manuscriptis Alcuino, sub cujus nomine hunc sermonem Balazius tomo primo Miscellaneorum suorum edidit, in aliis vero Ambrosio Autperto tribuitur, quem etiam Petrus Diaconus pulcherrimas in hoc festum homilias edidisse testatur. Non fugiebat Benedictinos nostros, in Actis Sanctorum d. 13. Kal. Febr. a Bollandò sub Ambrosii nomine edita fuisse *Acta S. Sebastiani Martyris*, & in nonnullis Hegesippi editionibus *historiam illam belli Judaici & excidii Hierosolymitani* Ambrosio tribui. Verum cum omnes criticos emunctæ naris epigraphen Actorum Sebastiani nullo negotio fallacem deprehensuros judicarent, & historię excidii Judaici nihil Ambrosiani styli atque ingenii inesse censerent, illa quoque scripta ab hac Ambrosii editione removerunt. Non ignorabant, in bibliotheca Sancti-gallen-

tenfi duos antiquos tractatus Ambrosio adscriptos asservari, unum *contra hereticos*, alterum *de laude sanctorum*. Verum cum priora nihil aliud esse deprehenderent, quam partem libri contra Arianos, qui in bibliotheca Patrum sub Gregorii Bætica, & iterum sub Faustini nomine legitur, & alterum quoque tractatum nulli minus quam Ambrosio convenire perspicerent, indignos illos censuerunt, qui cum Ambrosii scriptis ederentur. Nec meliori forte dignas censuerunt alias ejusmodi scriptiunculas, quas codices quidam manuscripti in diversis Italiz & Galliz bibliothecis Ambrosio adsignant; cujusmodi sunt *confessio fides*, quam *Jacobus Hommey* in Supplemento Patrum sub Ambrosii, sed *Pascbasius Quesnelius* sub Faustini nomine vulgavit; tractatus de pœnitentia, qui in appendice operum Hieronymi inscribitur *epistola ad quemdam qui in seculo pœnitebat*, aliaque hujusmodi, quorum titulos recensere superfedemus, ne præfixos nobis brevitatæ limites nimis excedamus; quam ob causam etiam silentio involvimus, quæ de deperditis Ambrosii scriptis versatissimi in Patrum historia Editores rerulerunt.

DE REBUS GESTIS BEATI ALOYSII

Gonzaga, e Societate JESU, auctore Annibale Marchetto, ex eadem Societate.

Florentiz, in officina Jo. Phil. Cecchii, A. 1687. in 8.

l. Alphab. 2½. plag.

EAm post se reliquit nominis celebritatem Aloysius Gonzaga, annorum modo trium & viginti, dum moreretur, juvenis, inter Jesuitas in Collegio Romano sub finem sæculi superioris florentes clarissimus, ut Paulus V. Pontifex paulo post illius obitum, rogatu plurimorum Christiani nominis antistitum, apothecosin illi decerni petentium, causam hanc cognoscendam suis Purpuratis, qui sacris ritibus præfunt, reliquerit, & ex eorum sententia cultum & officia Sanctorum Aloysio huic in omnibus provinciis Gonzagæ familiæ subjectis concesserit. Ea deinceps in universam Societatem Jesu toto orbe dissipatam Gregorius XV. protulit; & brevi eum, accedente imprimis ecclesiasticæ maturitatis tempore, Sanctorum factis adscriptum iri, spern esse minus dubiam testatur Marchettus noster, qui vitam ejus delineam-

lineandam in se suscepit, vestigia legens Virgilio Cæparii, qui similem jam olim operam Gonzagæ navavit, quo cum præter monumenta quædam alia, notas etiam conjunxit, quibus eam vitæ Aloysianæ descriptionem manu sua illustrasse Bellarminum, quasque in Collegio Sociorum Jesu Ragusino asservari iste perhibet. Quandoquidem autem sanctitatis præcipue fama multum emicuit hic Juvenis, ideo in eadem sigillatim exponenda omnem dictionis vim ac orationis satis tersæ elegantiam consumpsit Auctor. Posteaquam enim annum ipsius natalem M.D.LXIX. constituit, majoresque, & inter hos imprimis patrem, Ferdinandum, Castilionis in Gallia Cisalpina Dominum, nominavit, universum vitæ ejus cursum tribus libris emittitur, in primo infantiam & pubertatis annos usque ad ingressum in Societatem Jesu; in secundo res, dum in eadem viveret, bene laudabiliterque gestas; in tertio denique mortem, quam A. M.D.XCI. oppetiit, encomiis prolixis celebrans. Et paginam quidem hæc utramque faciunt virtutes magno ipsi numero tributæ, infucata videlicet in Deum proximumque caritas, humanarum rerum atque opinionum contentus generosus, orandi frequens studium, modestia insignis, cupiditatum sensuumque continentia, & castitatis miranda penitus perfectio, qua usque adeo beatum eum fuisse Auctor memorat, ut ejus corpus nec ullo vel minimo libidinis motu in omni vita concitatum fuerit, nec mentem ulla unquam cogitatio obscœna invaserit foederaveritque; quod tam ingens beneficium ne in sanctissimos quidem eosdemque Christianæ pietatis principes viros, Paulum, Hieronymum, Benedictum, aut alios complures collatum inveniatur. Cum insuper præclarum sui Ordinis decus eum reputet, haud pauca de rigore, quo ab ingressu in Societatem Jesu retrahere ipsum diu multumque Pater laboraverit, animum tamen Juvenis nullis seu minarum terroribus seu blanditiarum delinimentis expugnare valens, commentatur, ac post vitam ipsius, quibus diximus, argumentis plurimum laudatam, aliqua etiam prodigia mortem ipsius infecuta sistit. Eruditionis de cætero gloriam licet ei minus adimere videatur, pauciora tamen hujus producit testimonia, nisi quod institutas subinde Disputationes, & Angelorum, quam vocat, meditationem ab ipso literis mandatam, sacrisque suis meditationibus a Vincentio Bruno insertam, memorat,

RE-

*RECUEIL D' ARRESTS DU PARLE-
ment de Paris, pris des Memoires de feu Mr. Pi-
erre Bardet, ancien Avocat en la Cour. Avec les Notes
& les Dissertations de Mr. Claude Berroyer.*

Sive

Sylloge Decretorum Parlamenti Parisiensis, e
Commentariis Petri Bardeti, Advocati Curia veterani de-
sumta. Cum notis & dissertationibus Claudii Ber-
royerii, ejusdem Parlamenti Advocati,

Tomus II.

Parisii, apud Theod. Girardum, 1690. fol.

Constat alph. 7. pl. 18.

EXhibemus jam promissi nostri memores alterum Decretorum Par-
lamenti Parisini a Bardeto collectorum tomum, qui res ab anno
1632, usque ad annum 1642, ibi judicatas ordine recenset, & in novem
libros dispartitur. Nihil vero hic præ priori, quem Supplemento-
rum Tomi secundi Sectione IV. pag. 193. recensuimus, præcipuum
aut singulare, quod annotari intersit, continet: eundem ordinem ser-
vat, eandem proponendi methodum sequitur. Reliquum itaque
solum erit, ut quædam pro consueto hæctenus more seligamus decre-
ta, eademque Lectori communicemus, unde tanquam ex ungue leo-
nem, cætera dignoscere queat.

Lib. I. Cap. 6. Crimen raptus, cui rapta haud restitit, etsi
postea ea consentiente matrimonium per benedictionem sacerdotia-
lem fuit inicum, non palliatur, nec extinguitur per pacta matrimonii
subsequentis, quod iterum potest annullari. Cap. 8. Privatus non
potest cogi ad vendendum jus, quod ipsi competit habendi portam in
ædibus suis, quæ ipsum commodius ad ædes sacras ducat, sub prætextu
quasi illa eisdem ædibus incommoditatem creet. Cap. 10. Condu-
ctor cui domus locata in majorem locationis securitatem specialiter
oppignorata est, non potest expelli a domino, licet ipse eam inhabi-
tare velit. Cap. 11. Testamentum e regno banniti in perpetuum, nul-
lum est; attamen legata ad faciendas exequias relicta confirmata.

Ff

sunt.

sunt. Cap. 16. Matrimonium minoris, sine consensu & auctoritate tutoris vel curatoris & proximorum agnatorum, nullum est. Cap. 19. Filia ad probationem legitimorum natalium per nudas præsumptiones faciendam, & genus statumque suum asserendum admissa, non obstantibus verbis patris in agone mortis prolatis, & testimonio matris viventis, quæ illam haud agnoscebat. Cap. 29. Hæredes presbyteri non possunt repetere res mobiles, ab ipso, dum viveret, suæ concubinæ donatas.

Lib. II. Cap. 9. Donatio reciproca omnium bonorum generaliter a duobus fratribus superstiti futuro facta, valida est, licet non expressè acceptata. Cap. 10. Eremita, qui aliquot annis cucullum portavit, tamen si nullum fecerit votum sequendi certum ordinem religiosum, inhabilis judicatus est ad succedendum patri suo & matri, ipsique alimenta solum decreta sunt. Cap. 39. Ille, qui munus judicarium gerit, pro majorenni habetur, nec restituitur ex capite minorennitatis. Cap. 57. Legatum legatario studiorum causa relictum non est conditionale, sed purum, simplex & transmissibile ad ejus hæredes.

Lib. III. Cap. 3. Apud Aurelianenses frater defuncti uterinus excludit materteram, quæ privilegio duplicis vinculi gaudere nequit. Cap. 24. Liberi ex Gallo, qui in Sabaudia uxorem duxit, nati, ratione bonorum in Regno Galliarum sitorum succedunt, cum illo tamen onere, ut domicilium ibi figant, nec potestatem illa alienandi habeant. Cap. 28. Donatio ita concepta, ut sit irrevocabilis & tamen mortis causa, habetur pro mortis causa donatione, etiam si donatrix eam insinuari curaverit.

Lib. IV. Cap. II. Testamentum illius, qui in duello occisus, nullum est, quamvis tribus annis antea confectum, & confiscatio tertiarum tantum partis bonorum tum temporis locum habuerit. Cap. 12. Infans mensium quatuor cum dimidio, ex defunctæ matris utero vivus adhuc excisus, sed postea mortuus, pro non nato habetur, ideoque jure ad acquirendam matris hæreditatem, & eam ad patrem transmittendam, quoad mobilia destituitur.

Lib. V. Cap. 5. Testamentum & codicillus avi, quo nepotem suum prodigum exhæredem scripserat, & usumfructum tantum portionis suæ hæreditariæ ipsi legaverat, substitutione in favorem liberorum

rum exhereditati facta, confirmata sunt. Cap. II. Conjugium a filiofamilias tum temporis minore viginti quinque annis sine consensu matris contractum, confirmatur per illius jam majoris declarationem, quod persistere in matrimonio velit. Cap. 26. Suffinetur testamentum hominis morbo contagioso laborantis, licet illud non signaverit, & testes non præsente testatore subsignaverint. Cap. 33. Alienatio bonorum Ecclesiasticorum sine urgente causa & absque solennitatibus facta, nulla est, nec emtor restitutionem pretii petere potest. Cap. 34. Venditio & cessio juris hereditarii non est obnoxia rescissioni ob læsionem ultra dimidium justii pretii, multo minus post lapsum decem annorum.

Lib. VI. Cap. 6. Exhereditatio filii familias, qui matrimonium absque parentis consensu contraxit, non est valida, si illud pro nullo declaratum est. Cap. II. In commodum vel damnum debitoris vergit, si moneta augeatur vel minuatur. Cap. 15. Promissio matrimonii etiam in instrumento publico facta, potest revocari. Cap. 24. Eremita, licet cucullum, quem durante plurium annorum spatio portaverat, deposuerit, & sacerdos secularis factus sit, incapax est succedendi fratri suo. Cap. 29. Matrimonium filii familias minoris, absque consensu sui patris & tutoris consummatum, nullum est. Cap. 30. Legatum indefinitum fidei & arbitrio parochi confessionarii commissum, pro nullo judicatum est.

Lib. VII. Cap. 8. Educatio & informatio liberorum patris Catholicæ religioni addicti, non debet committi matri, quæ Reformatæ est religionis. Cap. 9. Liberi non possunt agere contra parentem ad refarciendum damnum, ex homicidio matris ab illo commisso, ipsi illatum. Cap. 19. Non restituitur filia contra divisionem bonorum paternorum & maternorum cum fratribus factam, hereditate paternæ postea abstinere, & dotem 6000. librarum a patre & suo & tutorio nomine ipsi constitutam ex universis bonis paternis petere cupiens. Cap. 20. Cognatio spiritualis matrimonium haud reddit nullum. Cap. 21. Tutor non admittitur ad cessionem bonorum, pro residuo ex administratione debito. Cap. 31. Actio de supposito partu non competit collateralibus, marito adhuc vivente. Cap. 36. Præscriptio bonorum ecclesiasticorum alienatorum non habet locum, quando ex ipso alienationis titulo nullitas apparet.

Lib. VIII. Cap. 15. Stipulatio pœnalis in casum non consummati matrimonii valida est inter majores. Cap. 21. Hospes de furto in domo a suis domesticis commissô respondere haud tenetur, si res ablata ipsius custodiæ non fuit concredita. Cap. 23. Si locator ædium earumque dominus renunciavit beneficio L. 3. C. Loc. & postea vendidit domum cum onere continuandi locationem, conductor a novo domino expelli nequit. Cap. 32. Matre, quæ tutrix filiz suæ minoris existit, illam matrimonio alicui jungere volente, & avo paterno contradicente, conventus cognatorum paternorum & maternorum decretus est. Cap. 43. Conjugium foeminae sexaginta novem annorum a collateralibus impugnatum, confirmatum est.

Lib. IX. Cap. 12. In conventu cognatorum, vi decreti ad dicendam de conjugio minoris puellæ sententiam facto, majore eorum, parte illi contradicente, nihilominus ejus consummatio ex voto matris tutricis & filiz permissa est. Cap. 26. Testamentum aviz factum in favorem nepotum (ex conjugio suæ filiz cum raptore ad mortem in contumaciam condemnato prognatorum) cum onere, ne pater ipsorum usumfructum percipere valeat, sustinetur contra illum & aliam testatricis filiam. Cap. 32. Pater, qui filio suo impubere donationem propter nuptias cum certa puella inmundas fecit, dehinc voluntatem mutans & filio dissensum suum contra illud conjugium declarans, non potest amplius impugnare illius consummationem, quasi in præjudicium suæ declarationis fiat, nec revocare donationem.

Continuatio Excerptorum ex Commentariis Mathematico-physicis Parisiensibus, usque ad 31. Maji

1692.

Dominus *Merry* in dissectione testudinis marinae triplicem notavit *ventriculum cordis*, quorum tertius in medio basis cordis situs est, magisque prominet quam reliqui. Dexter a sinistro sejunctus est septo caroso & spongioso, in cujus medio foramen est ovale, simile illi, quod in foru humano inter venam cavam & pulmonalem reperitur. Clauditur quidem duabus valvulis, quarum una dextrum ventriculum, sinistram altera respicit: neutra tamen communicationem inter ventriculos illos intercipit. Ex dextro quoque ventriculo

Io in medium per aliud foramen, cujus diameter est 4 linearum, via patet. Recipit etiam venam cavam, ex eoque nascitur aorta & arteria, quæ vicem gerit canalis, qui inter aortam descendentem & arteriam pulmonalem in foetu reperitur; in testudine vero hæc arteria communicationis non unitur cum aorta, nisi demum in ventre. Ventriculus medius nullam recipit venam, & solum dat originem arteriæ pulmonali: contra vero ventriculus sinister recipit venam pulmonalem, nullam tamen arteriam emittit. Ita ventriculus sinister cordis nullam habet arteriam, quæ possit efferre sanguinem, quem recipit a vena pulmonali; adeoque necesse est, ut sanguis, qui a vena illa in ventriculum sinistrum effusus est, transeat per foramen ovale in ventriculum dextrum, non obstantibus valvulis, quæ illud obturare videntur. Quapropter credibile quoque est, *in fœtu, non partem sanguinis, ut vulgo putant, qui cor ingreditur per venam cavam, per foramen ovale exonerari in venam pulmonalem, & hinc statim absque eo, ut dextrum petat ventriculum, ingredi sinistrum; sed contra potius, partem sanguinis, qui ad ventriculum sinistrum per venam pulmonalem allabitur, per foramen ovale pervenire ad venam cavam, non obstante valvula, qua ejus ostium munitur, ut inde pergat in ventriculum dextrum cordis, nec ingrediatur ventriculum sinistrum. Quandoquidem enim foramen ovale testudinis non differt ab illo quod est in foetu, nisi situ, & in utroque directe respondet venæ pulmonali, vero videtur simillimum, illud eundem habere usum tam in foetu quam in testudine.*

Domini de la Hire, d. 19. Martii 1692. hora matutina $6\frac{1}{4}$ paulo post ortum Solis, accurate observavit pælium. Obscura erat tempestas, & in aere multæ hærebant atræ nubes fasciarum instar dispositæ, & commixtæ cum nubibus aliis elatioribus & levioribus, vel potius vaporibus transparentibus super illis crassioribus nubibus sitis, ea in parte ubi Sol erat cum pælio, ita ut satis distincte Sol conspiceretur trans illos vapores, cum densiorum nubium aperturas subibat. Imago Solis seu pælius versus septentrionem erat Solis respectu situs, propiorque paulum Horizonti quam ipse Sol, ejusdemque fere cum astro illo magnitudinis. Cum Dn. de la Hire primum oculos ad illum adverteret, ejus lumen erat maxime vividum, & pars Solem respiciens valde rubicunda. Cum autem validum illud lumen sensum extingueretur, in parte a Sole maxime remo-

Lib. VIII. Cap. 15. Stipulatio pœnalis in casum non consummati matrimonii valida est inter majores. Cap. 21. Hospes de furto in domo a suis domesticis commissio respondere haud tenetur, si res ablata ipsius custodiæ non fuit concredita. Cap. 23. Si locator ædium earumque dominus renunciavit beneficio L. 3. C. Loc. & postea vendidit domum cum onere continuandi locationem, conductor a novo domino expelli nequit. Cap. 32. Matre, quæ tutrix filiz suæ minoris existit, illam matrimonio alicui jungere volente, & avo paterno contradicente, conventus cognatorum paternorum & maternorum decretus est. Cap. 43. Conjugium foeminae sexaginta novem annorum a collateralibus impugnatum, confirmatum est.

Lib. IX. Cap. 12. In conventu cognatorum, vi decreti addicendam de conjugio minoris puellæ sententiam facto, majore eorum, parte illi contradicente, nihilominus ejus consummatio ex voto matris tutricis & filiz permilla est. Cap. 26. Testamentum aviz factum in favorem nepotum (ex conjugio suæ filiz cum raptore ad mortem in contumaciam condemnato prognatorum) cum onere, ne pater ipsorum usumfructum percipere valeat, sustinetur contra illum & aliam testatricis filiam. Cap. 32. Pater, qui filio suo impubesi donationem propter nuptias cum certa puella inundas fecit, dehinc voluntatem mutans & filio dissensum suum contra illud conjugium declarans, non potest amplius impugnare illius consummationem, quasi in præjudicium suæ declarationis fiat, nec revocare donationem.

Continuatio Excerptorum ex Commentariis Mathematico-physicis Parisiensibus, usque ad 31. Maji

1692.

Dominus *Merry* in dissectione testudinis marinae triplicem notavit *ventriculum cordis*, quorum tertius in medio basis cordis situs est, magisque prominet quam reliqui. Dexter a sinistro se junctus est septo carnosio & spongioso, in cujus medio foramen est ovale, simile illi, quod in foetu humano inter venam cavam & pulmonalem reperitur. Clauditur quidem duabus valvulis, quarum una dextrum ventriculum, sinistrum altera respicit: neutra tamen communicationem inter ventriculos illos intercipit. Ex dextro quoque ventriculo

lo

Ita in medium per aliud foramen, cujus diameter est 4 linearum, vi patet. Recipit etiam venam cavam, ex eoque nascitur aorta & arteria, quæ vicem gerit canalis, qui inter aortam descendentem & arteriam pulmonalem in foetu reperitur; in testudine vero hæc arteria communicationis non unitur cum aorta, nisi demum in ventre. Ventriculus medius nullam recipit venam, & solum dat originem arteriæ pulmonali: contra vero ventriculus sinister recipit venam pulmonalem, nullam tamen arteriam emittit. Ita ventriculus sinister cordis nullam habet arteriam, quæ possit efferre sanguinem, quem recipit a vena pulmonali; adeoque necesse est, ut sanguis, qui a vena illa in ventriculum sinistrum effusus est, transeat per foramen ovale in ventriculum dextrum, non obstantibus valvulis, quæ illud obturare videntur. Quapropter credibile quoque est, *in factu, non partem sanguinis, ut vulgo putant, qui cor ingreditur per venam cavam, per foramen ovale exonerari in venam pulmonalem, & hinc statim absque eo, ut dextrum petat ventriculum, ingredi sinistrum*; sed contra potius, partem sanguinis, qui ad ventriculum sinistrum per venam pulmonalem allabitur, per foramen ovale pervenire ad venam cavam, non obstante valvula, qua ejus ostium munitur, ut inde pergat in ventriculum dextrum cordis, nec ingrediatur ventriculum sinistrum. Quandoquidem enim foramen ovale testudinis non differt ab illo quod est in foetu, nisi situ, & in utroque directe respondet venæ pulmonali, vero videtur simillimum, illud eundem habere usum tam in foetu quam in testudine.

Domini *de la Hire*, d. 19. Martii 1692. hora matutina $6\frac{1}{4}$ paulo post ortum Solis, accurate observavit paelium. Obscura erat tempestas, & in aere multæ hærebant atræ nubes fasciarum instar dispositæ, & commixtæ cum nubibus aliis ekterioribus & levioribus, vel potius vaporibus transparentibus super illis crassioribus nubibus sitis, ea in parte ubi Sol erat cum paelio, ita ut satis distincte Sol conspiceretur trans illos vapores, cum densiorum nubium aperturas subibat. Imago Solis seu paelius versus septentrionem erat Solis respectu situs, propiorque paulum Horizonti quam ipse Sol, ejusdemque fere cum astro illo magnitudinis. Cum Dn. *de la Hire* primum oculos ad illum adverteret, ejus lumen erat maxime vividum, & pars Solem respiciens valde rubicunda. Cum autem validum illud lumen sensim extingueretur, in parte a Sole maxime remo-

ta in cœruleum abibat colorem, rubicundo semper durante, usque dum spatium, quod parelius occupaverat, referret similitudinem particulæ iridis per nubes visæ sectæque fasciis quibusdam obscuris, quæque majorem longitudinem quam latitudinem haberet. Forfan eo tempore nihil restabat nisi iris, quæ ordinarie, dum hæc phænomena comparent, Solem ambit, & super qua parelius conspici solet. Non deprehendebatur tamen quidquam de illa, neque super Solem, neque infra illum, neque etiam in latere Soli adverso. Centrum parelii distitum erat a Solis centro $21\frac{1}{2}$ grad. circiter, & hæc distantia eadem semper manebat, quamdiu durabat parelius, atque ita motus ejus motum Solis æquabat. Non constat, quamdiu duraverit parelius, usque dum a Dn. de la Hire primum conspectus fuit; verum ab eo tempore, quo extingui cœperat ejus magnum lumen, usque ad totalem iridis disparitionem, intercesserunt 20. minuta. Diameter iridis, in qua ordinarie parelius adparere solet, est circiter 43. grad. atque adeo dimidia interioris ex duabus iridibus, quæ adparent in guttis pluviz: colore tamen in ea dispositi sunt, ut in exteriori. Quum ergo in phænomeno, quod Romæ anno 1629. visum fuit, duæ comparent irides, & parelii essent in exteriori, necesse est ut colores utriusque eodem fuerint ordine positi, respectu centri communis seu Solis, ac in iridibus ordinariis. In eodem phænomeno Romano supra Solem erat ejus imago, in hoc vero Parisiensi infra eundem.

Notandum quoque est, quod in iridibus, quæ circa corpora luminosa adparent, quando lumen eorum per vaporem transit, v. g. quando candelæ flamma adspicitur per vitrum halitu oris obductum, color rubicundus iridis quæ flammam cingit, extrorsum, cœruleus introrsum est situs: sed in iride, quæ loco parelii remanet, colores dispositi sunt ordine contrario, rubicundus introrsum, extrorsum cœruleus. Dominus de la Hire quoque observavit, semidiametrum unius illorum circulorum alborum, qui quandoque circa Lunam adparent, fuisse 23. gr. 20. min. nec non halonum, aut circulorum circa Solem, semidiametros fuisse 22. gr. 45. min. Unde credibile fit, irides in quibus adparent parelii, eodem formari modo, quo circuli illi albi & halones: nec tamen ullum ex his phænomenis gigni instar iridum ordinariarum in guttis pluviz. Si enim bullula spherica aqua repleta ita exponatur Soli, ut faciat cum Sole angulum æqualem illi,

quem

quem circuli isti efficiunt, nullus ibi color animadvertitur. Quandoque semidiameter illorum circulorum non est nisi 21. grad. id quod oriri potest ex natura corporis, quod illos efformat, & ex raritate aut densitate aëris.

Dominus *Varignon* novam conjecturam proposuit de duritie corporum. Supponit autem, quamvis quies nullam vim habeat resistendi motui, nihilominus vim aliquam ad motum producendum requiri; atque hinc concludit, difficultatem quam sentimus in corpore aliquo frangendo ejusque dimovendo partes, provenire posse ex difficultate tantum producendi motus, quantum ad id requiritur. Cum enim plena sint omnia, necesse est, si corporis alicujus partes separentur, ut in earum locum aliæ succedant, prompteque se accommodent ad omnes, quæ fiunt, aperturas; id quod fieri non posset, nisi sejungerentur & illæ novæ partes ab his, quas contingunt, simulque alias sibi successuras in motum undique concitarent, donec tandem apertura inter partes separandas sit proportionata magnitudini corporum, quibus circumdatur. Evidens ergo est, ut dividatur aliquod corpus, plura alia quoque esse dividenda, dandosque ipsorum partibus motus tam promptos & subitos, ut illico possint irruere in aperturas, quas occupare debent. Id quod tanto majorem vim requirit, quanto plura eodem sunt dividenda tempore, & quo magis concitati motus illis sunt conciliandi. Proinde quia durities corporum non consistit nisi in eo, quod superari debet findendo, frangendo, & rumpendo illa, hinc necessario efficitur, illam forte non consistere, nisi in difficultate faciendi una opera tot divisiones, h. e. in difficultate abripiendi subito tantum materiæ in motum, eumque tam rapidum. Unde adparet, corpus eo durius esse, quo plures eodem tempore ad illud rumpendum divisiones sunt faciendæ inter partes aliorum corporum, quæ illud ambiunt. Et cum nûmerus divisionum eo major foret, quo minores in partes corpora illa essent frangenda, & alias quoque partes illæ eo minores essent reddendæ, quo angustiores essent corporum illorum pori, manifeste hinc sequitur, corpora minus porosa magis esse dura, & eo duriora, quo pori sunt angustiores. Ita corpora, quorum pori essent indefinite parvi, ita dura forent, ut indefinite quoque magna potentia ad illa dividenda requiretetur, si omnia plena supponantur. Contra durissimum quodcumque corpus in vacuo valde molle videretur, quoniam in vacuo solum illud

illud esset dividendum, cum in pleno mille quoque alia eodem tempore sint dividenda.

Dominus *Cassinus*, quod ipsi nunquam antea licuerat, anno 1691, nocte quæ inter 19. & 20. Junii intercedit, *exactam conjunctionem quarti Satellitis Saturni cum stella quadam fixa* observavit, per tubum 34. ped. Tales observationes ad longitudines locorum determinandas facere possent, si tempora conjunctionum nota essent; id quod exactam minutorum visibilium stellarum requirit descriptionem, in qua efficienda Cassinus jam elaborare cœpit. Conducunt etiam tales observationes ad dimetiendas diametros Planetarum apparentes, tanquam media maxime secura; uti Cassinus ostendit exemplo Saturni, cujus diametrum observationis tempore 45. secundorum fuisse concludit.

Dominus *Marchant* grana quadam rotunda invenit in duabus *quercibus* glandibus destitutis *extraordinarie producta*, cum, ut ipse suspicatur, radix justo major respectu ramorum nutriendorum, plus attraxisset, quam requirebatur, succi nutritii. Succus enim in teneros sublatus ramulos, in eisque cum impetu motus, cum contineri non posset a ligni fibris, extra vasa erupit, sequæ cum nonnullis succis magis præparatis aptisque ad nutriendas alias potius partes arboris, quam folia, commiscuit, & ex hac crassi succorum calore Solis condensatorum grana illa fuerunt enata, in quibus nullum ovulorum, muscarum aut vermium ullorum vestigium adparebat.

Dominus *Hornberg* communicavit cum curiosis *modum præparandi Phosphorum urentem Kunckelianum*, qui sequitur: Capiatur urinz recentis quantum lubet, evaporetur igne leni, ne bulliens ex vase effluat, donec restet materia nigra fere sicca. Reponatur hæc materia in cella per tres quatuorve menses, ut putrescat, & postea duæ ejus libræ cum duplo arenæ aut boli probe commisceantur, & retortæ non terretæ sed lapideæ (cornue de grez) eique lutatæ immitantur, cui deinde vas recipiens vitreum capacissimum longoque instructum collo, in quod duo circiter canthari aquæ communis infusi, aperietur, & igni libero exponatur. Principio lenis admodum sit ignis spatio duarum horarum, ne materia nigra in spumam conversa exundet, sed augeatur postea, ut fiat intensissimus, isque alatur per tres sequen-

sequentes horas, ita tamen ut recipiens tegatur linteis aqua frigida madidis. Circa finem trium illarum horarum transibit in recipiens initio parum phlegmatis, deinde parum salis volatilis, postea multum olei nigri & foetentis, & tandem materia phosphori specie nubium albarum, quæ lateri recipientis instar flavæ pelliculæ adhærescent, vel etiam fundum petent recipientis, instar arenularum minutarum. Non autem nisi postquam ignis sua sponte extinctus fuit, tollendum recipiens, ne forte ignescat phosphorus, si admittatur ad illum aër, dum adhuc calet recipiens. Ut vero grana illa parva in unam redigantur massam, proplasmati tereti ex laminis ferreis parato induntur, idque, postquam aquæ parum eidem affusum, igni adponitur, ut instar ceræ liquefiant. Tunc aqua frigida additur, tamdiu, donec materia phosphori concrefcat in cylindrum durum instar ceræ flavæ, qui postmodum in frustula comminuitur, ut indi possint ampullæ aqua repletæ, quæ solícite est obturanda. Quod si phosphorio granis, dum cum ebullitione dissolvi incipiunt, ab olei spicæ drachm. 2, in phiala longiuscula, ita ut duæ tertiæ partes ejus maneant vacuæ, super candelæ flamma paululum incalescentia, affundatur drachma dimidia Mercurii, & fortiter succutiatur phiala spatio 2 aut 3 minut. phosphorus cum Mercurio amalgamatur, & si amalgama transferatur in locum obscurum, totus ille igneus apparet.

Dominus *Casfipi* post Solis obitum versus occidentem A. 1692 d. 21 Martii observavit *lumen perpendiculariter elevatum super horizontem*, lanceæque formam habens. Altitudo ejus erat 14. grad. latitudo duorum. Color flavus clarusque erat, sed sensim fiebat obscurior, tandemque ad igneum accedebat. Lumen hoc distinguebatur nubibus quibusdam longis & horizonti parallelis, videbaturque directe a Sole venire, cujus motum etiam sequebatur; id quod facile adparebat comparanti illud cum objectis in horizonte sitis. Phænomenon hoc rarissimum est: annus quippe quadragesimus agitur, ex quo Dominus *Casfipi* coelum servat, neque illi tamen nisi unicum adhuc ipsi simile visum fuit, quod adparuit d. 21. Maji A. 1672. post Solis occasum circa 8 horam vespertinam. Ejusdem erat figuræ eodemque in situ ad horizontem perpendiculari. Directe a Sole veniebat, ejusque motum sequebatur. Altitudo ejus circiter 15 erat graduum. Sex horas durabat & 22 minut. & cum transisset punctum occasus Solis solstitia-

lis æstivi, disparebat. Anno 1677 tempore eclipsis lunaris, Dominus Cassinus vidit radios crucis efformantes speciem, cujus brachia horizonti exacte parallela erant, pars vero transversa brachiis duobus perpendicularis. Hoc phænomenon forsitan non differt a duobus jam commemoratis; fortassis enim in duobus ultimis observationibus solum radii perpendiculares visi sunt, quia Sol erat sub horizonte.

AUTEURS DEGUISEZ &c.

i. c.

Scriptores latentes sub nominibus alienis &c.

Parisiis apud A. Dezallier, 1690. in 12.

Alph. 1. plag. 4.

Parte tertia (duas enim priores Sectione Tomi II. Supplem. præcedente, pag. 178. & seqq. jam recensuimus) Operis hujus Clariss. Bailletus varios recenset modos, quibus in nominibus suis permutandis scriptores usi sint. Adseita autem nomina subinde locorum, & eum familiarum nominibus commutata fuisse *cap. I.* docet. Placuisse igitur quibusdam in agnominationem recipere (1) natale solum, & pro Sacco *Platinam*, pro Carlerio *Gersonem*, pro Bruno *Aretinum*, pro Massæo *Volaterranum*, pro Richerio *Rhodiginum*, pro Basfo *Politianum*, pro Maria Comite *Majorgium*, pro Heidenbergio *Trisbemiunum*, pro Bildio *Rbenanum*, pro Dunte *Scotum*, pro Whiteo *Anglum*, pro Bodensteinio *Carolostadium*, pro Birago *Castilionum*, pro Ruffeieto *Campanum*, pro Revaldo *Remum*, pro Persona *Robertallium*, *Aponensem* item, *Occanum*, *Clemangem*, *Bielem*, *Cusanum*, *Calepinum*, *Nebrissensem*, *Sleidanum*, *Marsum*, *Minturnum*, *Muretum*, dici. Nec abhorreere ab hac ratione Arabes annotat p. 221. qui a natione eorum, quos indignant, nomina petunt, v. g. *Alcasvini*, *Alfarabii*, *Alfragani*. Multos hac ratione scriptores sub nominibus *Germani*, *Galli*, *Franci*, *Celtae*, *Belga*, *Parisi*, *Pannonii*, *Rbari*, *Brianni*, *Hiberni* delitescere, p. 223. (2) Locum habitationis, sicut olim Theodorus Rhodius etiam dictus fuit *Gadarau*; Apollonius Rhodius cognominatus est *Ægyptius*, *Alexandrinus*, *Naucratis*; Dionysius Alexandrinus *Tbrax* & *Rhodius*; Clemens Alexandrinus *Asbemensis*, p. 225. Apud mediæ ætatis autores id valde usitatum fuisse ait, &

exempla

exempla Antonii *Patavini*, Vincentii *Bellovacensis*, Antonii *Ulyssiponenfis*, Vincentii *Burgundi* p. 228. affert. (3) Locum feudi aut dynastiae, Inde autem apud exteros, quoad Gallorum praesertim nomina, facile nasci errores, ut pro diversis hominibus habeant *Plesseum & Mornaeum*, *Meziriacum & Hachetum*, *Bordesium & Mercerum*, *Boierobertum & Metellum*, *Chambreum & Cureum*, *Cangium & Fresneum*, *Campigobertum Sabaudumque* & fratres *Pithæos*, *Chancoiseum & Sammarthanum*, *Essartium & Herbernjum*, *Fosseum & Rob. Stophanum*, *Besseum & Frenicelum*, *Saussijum & Stellam*, *Popelinierum & Voysinum*, *Sanctamantium & Tristanum*, *Sorlinum & Marefium*, *Gombervillum & Regem*, *Andillium & Arnaldum*, *Depreausium & Boileam*, *Hottmannum & Villerium*, *Stephanum & Grierium*, &c. p. 229. 230. (4) Beneficia ecclesiastica: ex quibus omnium facillime ea deregi possunt, quæ ad Episcopatum dignitatem accedunt; abbatiae enim & prioratus aut canonicatus non adeo noti sunt apud exteros. Sic Conradum Lichtenavium sub *Abbatibus Vrspergensis* nomine ferri annotat, & Simonem celebrem hodiernum criticum sub *Prioris Bollevillei* elogio occultari, p. 233. Multis autem non constare Puteanum simul *Dn. d' Evreux & Dn. Maupas du Tour*, Godaldum *Dn. de Grassé & Dn. de Vençe*, Petrum Marcam *Dn. de Couferans & Dn. de Tolosa*, Philippum des Portes *Dn. de Thiron*, Abbatem Marollum *de Villeloin*, Hedelinum *Abbatem d' Aubignac*, Abbatem Morgensem *de S. Germano*, Caramuelem *Dn. Melroseum*, Hugonem Folietam *Dn. de S. Laurentio* dici p. 232. Alius modus, quo scriptores utuntur in nominibus permutandis traditur *cap. II.* dum nempe alterius nomen mutuantur, absque ulla ejus injuria, imo pecunia interdum soluta aut pretio ei dato, qui istud commodat. Cujus rei rationes habent varias, hanc tamen potissimam, ut periculum evitent, quod timendum sit ipsis, si nomen profiteantur verum. Ita eos, qui causas agunt & litigant, sub nominibus advocatorum suorum Acta (*les Faictums*) evulgare; & qui ad aliam religionem nonnullos converterunt, sub conversorum nomine secedendi causas exponere ait p. 236. Hac cautione usum affirmat Nicolaum Harpsfeldium, dum captivus in Angliâ sub *Alani Copi* exulis nomine librum publici juris fieri curavit p. 237. Quatenus id liceat, & quibus conditionibus haud improbetur p. 239. docet, & quosdam Mathematicos sub *Aristarchi Samii*, *Apollonij*

Galli, Eratosthenis Batavi nominibus libros emisisse ait p. 240. eum autem qui sub *Jo. Charlierii* nomine Joannis Gersonis moralia edidit, Richardum item Simonem, qui *Joannis Reucblini* nomen sibi sumpsit, non usque adeo probat p. 241. Aliud genus supposititiorum auctorum p. 242 profert, eorum nempe qui vel ab aliis scripta emunt, ut suum nomen præponant. similes iis qui liberos emunt, nec molestia eorum procreandorum defungi cupiunt; (quemadmodum de Ferrante Imperato narrant, argento obtinuisse a Nic. Antonio Stelliola, ut suum nomen Historiæ naturali ab ipso conscriptæ præfigeret p. 243.) vel alteri, ut nomen suum præscribi patiatur, pecuniam erogant; quemadmodum Cardinalem Richelium a Joanne Capellano argento præstito obtinuisse narrat p. 245. ut Dramati, quod ipse Cardinalis composuerat, ejus nomen præmitteret. Nec minus memoratu dignum est eam in rem exemplum Ablancurtii, qui cum monasterio egressum Patrem du Bose pecunia juvare illico non posset, ipsi versionem sermonum Patris Narni concessit, ut eam veluti a se concinnatam bibliopola venderet, indeque non minus lucri quam gloriæ captaret. *Cap. III.* alii modi nomen alterius mutuandi recensentur: (1) quando pater filii nomen usurpat; quod Marchionem de Trocival fecisse p. 248. ait, qui filii Antonii Suaresii de Alarcon nomen Relationibus suis genealogicis A. 1656 Madriti in fol. editis præfixit. Complures etiam patres in filiorum gratiam nomen suum in libris editis reticuisse, ut istorum laudibus faverent, Jacobi Gilini, Andreæ Argoli, & Paschalis exemplis ostendit, plura in suo *de Juvenibus litterarum studiis claris* comm. reperiri indicans p. 249. (2) quum fratres nomina invicem commutant; quod Christoph. Besoldum, Valentinum de la Hera, Jo. Gondinum, Jo. Ant. Xarquum, Fr. Freyrium, Balt. Gratianum, Mirabelium, Martinengium, Pancirolum, Bisciolum fecisse indicat p. 250. seq. simulque fraudes duorum Jesuitarum notat, quorum alter se *Conradum Andream*, alter *Andream Scioppium* nominavit, p. 254. (3) quum conjuges nomina sua permutant, & virgines eruditione eleganti celebres, ubi ad nuptiastranseunt, maritorum nomina adsumunt; aut mariti uxorum nomina arripiunt, sicuti Colletetus poemata sub *Claudina* conjugis nomine divulgavit, æque ac Polla Argentaria olim multos versus fecit, quos Pharsaliæ inseruit Lucanus p. 257. (4) quando heri ministro- rum suorum nomina mutantur, exemplo Adriani Imp. qui liberti sui

fui *Pblegonis*, & Pii secundi Pontificis qui *Jo. Gobelini*, (non confundendi cum Gobelino Persona,) Rob. Bellarmini qui *Matthai Torti*, Arnaldi Pontaci qui *Guilielmi du Puy*, Jacobi Cujacii qui famuli *Ant. Mercatoris*, nomina sibi ceperunt. Eadem ratione primus qui Ephemerides litteratorum in Gallia conscribere instituit *Hedovilleus*, famulus creditur fuisse Domini de Sallo; & *Petrus Besfinus*, quem pro autore Indicis nominum priorum in Thuani historia occurrentium ad Latinæ linguæ habitum efformatorum habent ferme omnes, doctus fuit Thuani junioris; quamvis verum autorem istius Indicis vulgo dicant fuisse unum ex fratribus Puteanis, p. 259. De famulis, qui dominis suis scripta clam surripiunt & pro suis evulgant, (quod *Cn. Flavium* scribam Appii Claudii, & *Petrum Belonum* famulum Petri *Aegidii* fecisse annotat) dicendi locum hic non esse putat, cum plagiaris ii accensendi sint, p. 260. E quorum tamen numero excipiendos monet eos, qui Principibus ab epistolis litteras eorum nomine scriptas sub suis in publicum mittunt, quod haud indecore fecit *Cassiodorus* Theodorici, *Petrus de Vineis* Friderici II, *Petrus Damianus* Alexandri III. *Pet. Bembus* Leonis X. *Jo. Boterus* Caroli Borromæi epistolographi p. 261. (5) quando magistri cum discipulis nomen permutant, quod fecisse *Gisb. Voetius* & sub nomine *Martini Schokii* librum edidisse sibi adversum arguitur a *Cartesio*, *Buzæus* item *Godofredi Drielli Neomagi*, *Aug. Vasquez Ludovici Salvatierra*, *Hortensius Scamacca Martini Farinci*, *Darius Tamburellus Octavii Farnesii*, *Honoratus Faber Petri Mounerii*, *Caspar Sanctius* aut *Balth. Cespedius Laurentii Ramireffii*, præ cæteris autem *Carolus Sigonius* discipulorum suorum *Jo. Crasfimi*, *Jac. Mainoldi Galerati*, *Jo. Sumastii*, *Hier. Ragazonii*, *Bern. Lauretani* nomini, libris sub eo editis studuisse censentur p. 263. seq. Non absimilia magistris præstitisse studia discipuli leguntur, ut *Epicteti enchiridion* quod fertur, ab *Arriano* creditur scriptum, & *Vatabli* discipulos omnia sub ipsius, *Melanchthonem* chronicon sub *Jo. Carionis* nomine pro palasse p. 266. *Cap. IV.* Patronymica terminatio novum modum suggerit, ad morem veterum efformata a recentioribus. Nempe ut isti *Alcides*, *Tydidis*, *Æacides* dici se maluerunt; ita hi majorum suorum nomina suis adglutinare non dubitarunt. Apud Arabes, Hispanos etiam & Judæos usitatisimum hoc esse p. 269. observat. Nobis nota sunt *Stephanidis*, *Simonidis*,

Johannidis, Andreadis, Nicolaidis, Antonidis, Adrianidis, cognomina. Quibus accensendi *Henricus Adriani, Adrianus Adriani, Jacobus Ansonii, Guillelmus Bernardi, Martinus Constantini, Joannes Cornelii, Gerardus Eligii, Gerardus Gerardi, Petrus Gerardi, Joannes Guillelmi, Everardus Nicolai, Petrus Godefridi, Nicolaus Everardi, Latinus Latini, Mutius Mutii, Galileus Galilei, Oddus Oddi, Speronus Speroni, Alexius Alexii, Vivianus Viviani, Baldus Baldi, Vinciolus Vinciolii*, &c. p. 274. Peculiarem rationem secutus Paulus Melissus, poeta celebris, cui matris *Otilia Melisse* nomen præ paterno *Balthazaris Schedii* placuit, p. 273. *Cap. V.* annotatur, in proprii nominis locum substitui appellativum dignitatis, muneris, conditionis, patriæ, habitationis, aut aliunde attractum; v.g. *Advocatus, Religiosus, Abbas, Canonicus, Nobilis Francus, Eques Polonus, Fidelis Subditus, Asceta, Academicus, Amicus, Philomathus*, &c. p. 279. *Cap. VI.* nomen interdum a societate peti ab his qui in ea vivunt, traditur: collegio v. g. monasterio, facultate, ordine &c. qualia complura scripta enumerantur sub nominibus *Collegiorum* Anglicani, Bruxellensis, Colonienfis, Augustani, Constantienfis, Molsheimensis, Crosensis, Monachienfis, Eichtetenfis, Dillingani, Paderbornensis, Pragenfis, Romani, Rhedonenfis, Salmanticensis, Conimbricensis, Braidenfis, Ingolstadiensis, Cracoviensis, Complutensis, (quorum autores nominantur p. 283. 284.) *Theologorum* Parisiensium, Lovaniensium, Duacensium, Heidelbergenfium, Wurtembergicorum, Hasso-Darmstadiensium, Transilvanorum, Batavorum, p. 285. 286. *Ordinum* Religiosorum S. Benedicti, Congregationis S. Mauri: *Scholarum* Salernitanæ: *Academiarum* Furfurariæ, Francicæ &c. edita. Alius isque sextus modus mutandorum nominum *cap. VII.* ex tesseriis militaribus petitur, dum litteris dediti eos imitantur qui castra sequuntur, indeque nomina *la Chevre, la Lueur, la Riviere, la Fontaine, la Tour, la Tourelle, la Montagne, la Vallée, la Fleur, la Verdure, la Forest, Tyburce, Thrasybule, Holoferne, Nicanor, Passavant*, &c. profecta existimat p. 293. Religiosos & ecclesiasticos nonnullos, dum amatorios libros & jocosos versus scribebant, hujusmodi nominibus sacrum suum ordinem velasse, exemplo Aprosii, Tellezii & Hieronymi Savonenfis monstrat p. 296. Septimus modus *cap. VIII.* is esse dicitur, quando ridicula agnomina imponuntur aliis: quo refertur exemplum Casauboni, qui Scioppium,

aliquan-

aliquando *Scorpii* aliquando *Scoppii*, Salmasii qui Cyprianum Regnerum *Copriani*, Petavium *Cercopesavii*; Scaligeri qui Temporarium Blesensem *Stercorarii*; Alciati qui Franciscum Floridum Sabinum *Ranisci Olidi* familiabusve aliis nominibus salutarunt minus gratis. Ex transpositione etiam litterarum nata subinde annotat nova nomina, ingrata iis quibus fuerunt imposita, sicut Scaliger per anagrammatismum *Sacrilege*, Calvinus autem modo *Lucianus* modo *Lucanus* dictus Balduino & Hotomanno. Petrus Scriverius a Meursio *Rupex Signatorius*, Hugo Grotius a Vossio *Celsus*, Oecolampadius ab Erasmo *Polyphemus Borussus*, Nicolaus Perottus *Fidentinus*, Angelus Sabinus *Brotéus* a Dom. Calderino, Marefius a Grotio *Borborita* vocati, p. 300. sq. Ab argumento quod tractarunt, nomina sibi multos sumfisse docet *cap. IX.* veluti Jesuita P. Aschendorff de antiqua Ecclesie Romanæ fide scribens *Romanus Abglaub* dici voluit; multi etiam vera se scribere indicaturi, *Aleshophili*, *Philaletha*, *Amandi Veri*, *Lucii Veri* nomina sibi sumferunt; Borrichius apertam nudamque veritatem se tradere professus *Blottesandæ* appellatione, quasi *Nudiverii*, gavifus est, p. 309. Pacem suadentes *Irenai Ebuli* ut Herm. Conringius, *Erasmi Irenici* ut H. Wolmar, *Desiderii Pasi* ut Gul. Saldenus, *Pacati Latini* ut Dom. Baudius, *Pacidii* ut Jac. Gothofredus, *Pacisfi* ut Chr. Herdesianus, *Fridbergeri* ut Andr. Oldenburgerus, *Pacimontani* ut Georg. Cassander, *Pacisfi Abrincensis* ut Des. Deferts, nomina usurparunt. p. 310. Qui articulum de gratia & prædestinatione explicuerunt, dixerunt se subinde *Chariopolitanos* ut P. Courtot, *Thomam Augustinum* ut P. Bagot, nempe ut persuaderet lectoribus, libro suo Augustini doctrinam contineri. *Flori de sancta fide* nomen P. Gerberon accepit, principiis suis de Gratia fidem Catholicam quam maxime efflorescere significaturus, Sinnighius Pauli armis adversus hostes doctrinæ de Gratia ceu erinaceus se munitum existimans, *Pauli Erynachi* nomen libro suo præscripsit p. 311. Ita porro quum de morte veri Christiani scriberet Jac. Canisius, *Christianus Thanaophrastus*; cura de passione Christi Hier. Perea commentaretur, *Gerardus de Cruce*; cum conceptionem immaculatam B. Virginis P. Alva tueretur, *Petrus a Conceptione*; de libertate Evangelica scribens Beatus Rhenanus *Licentius Evangelus*; opinionem Romæ cum sententiis Gallorum conciliaturus

Fr. Maimbourgii *Franciscus Romanus* dici maluerunt. p. 312. Magis est memorabile exemplum Hieronymi Gratiani de Matre Dei, qui cum gratiæ sui Regis, qua exciderat, redderetur, sub *Anastasi*, quasi resurgentis, titulo librum evulgavit; Abbas autem S. Germani Mariæ Mediceæ adversus casus descripturus, nomen sibi imposuit *Benoni*; idemque pro eadem Regina adversus Cardinalem Richelium scribens, *Catonis Christiani* nomen suum fecit p. 313. Inter eos scriptores, qui Jurisprudentiæ aut historiæ civili studium dederunt, repetire licet Melch. Voets de historia Juliaci & Montium scribentem sub nomine *Julii de Monte*: Vincentium Placcium sub *Nomici* & *Analyticophilii* cognominibus scripta ad jurisprudentiam analytice tradendam pertinentia publici juris facientem. Hubertus Languetus adversus Monarchiam insurgens *Junii Bruti* nomina elegit, quod hi duo Regibus & Cæsaribus imperium affectantibus adversati in antiqua historia leguntur; quam ob causam etiam conscientis libertatem asserturi Sociniani nonnulli *Bruti* nomine se appellari voluerunt p. 314. Neque aliarum scientiarum doctores hujusmodi pseudonymiam abhorruerunt. Ac Abbas de Villars nomen *Comitis de Gabalis* colloquia de scientiis secretis edens, quasi ex Cabalistica arte, ascivit; Jesuita Schonsleder de musica commentans, nomen sibi *Volupii Decori Musagete* dedit p. 314. P. Fabri de Peruviano pulvere tractatum edens *Comgii*, quasi salubris pulveris, appellationem adamavit. Petrus Scholarius de arte coquinaria scribens *Magirum*, Porcheres Laugier amatorias litteras evulgans *Erandrum*, Franc. Colonna narrationem de virgine Politenfi *Poliphilum*, Poeta quidam Petr. Placentinus porcorum pugnam describens *Publium Porcium*, se dixerunt, p. 315. Hunc ferme in modum Beierus *Epitimus*, Feramus *Censor Carpianus*, P. Annat *Severinus*, Th. Beza *Nathanael Nezeckins*, Jonas Schlichtingius *Jo. Simplicius*, Socinus *Desiderius Peregrinus*, Balduinus Junius *Constantinus Peregrinus*, Zach. Lifsiesius *Petrus Firmianus* dici, quam propriis suis veris nominibus librorum, quos emiserunt, titulis inscribi maluerunt p. 316. *Cap. X.* quatuor traduntur occultandorum nominum modi, nonus nimirum, qui in Dialogis locum invenit, quando verum auctoris nomen colloquentium personis admiscetur & præcipuè inter eas imponitur; decimus quando titulus libri in auctoris nomen degenerat, sicut *Euphermio* dictus Barclajus, *Theucr.*

Theuerdenk Maximilianus Imp. *Amadisius* scriptor libelli amatorii, quem sub hoc titulo evulgavit, *Pastor* vel ποιμὴν *Hermas*, *Climacus* Johannes quidam de scala sancta sribens, *Scromaceus* Clemens Alexandrinus, *Ixion* Demetrius Adramytenus, *Melissa* Antonius Monachus, *Archibrenius* Jo. Hanrwilleus, *Ligurinus* Guntherus, *Policraticus* Jo. Saresberienfis, *Florilegus* Matthæus Westmonasterienfis, *Lapidarius* Marbodæus, *Apiarius* Th. Cantiptatanus, *Speculator* Durandus, *Conciliator* Petrus Albanus, *Micrologus* Johannes quidam incognitus p. 321. 322. Ubi simul monet Auctor, vix auctoritate Academiae Francicæ prohibitum fuisse, ne *Stephanus Byzanticus*, qui πρὸς πὸ λῶαν reliquit opus, ex errore tantum non ubivis recepto *Stephanus de Urbibus*, (*Estienne des Villes*.) appellaretur. Undecimus modus per antiphrasin procedere dicitur, seu antithesin; quo referendi libri, qui nominibus auctorum celatis, τὸ Ἀντι præfixum gerunt, & sub hoc nomine vulgo feruntur, v. g: *Antimachiavellus*, *Antichoppinus*, *Anticoxenus*, *Antisheophilus*, *Antigarassus* &c. de quibus egregia Dissertatione eruditum orbem sibi devinxit Auctor, memorata a nobis in Actis A. 1690, mense Aprili, p. 202. sqq. His accensendos etiam eos observat, qui cum libros libris opponunt, nomina simul nominibus opposita induunt, v. g. *Nicodemus Macer senior* contra *Nicolaum Crassum juniorem*, *Anastasius à Valle quietis* contra *Constantium à Monse laboris*, *Berubardus Stubrocius* contra *Wilhelmum Wendrockium*, *Vincentius Severinus* contra *Vincentium Lenem*, p. 324. Duodecimus Synonyma adhibet, sive ex eadem lingua, sive ex aliis petita. Ita Nobilis Veneta Modesta Pozzo *Moderam Fonte*, *Nicolaus Villanus Vincenzo Foreæ*, Pater Binetus *Renatus* quasi bis natus, *Melanchthon Melangæus*, Petrus Scriverius *Rupex Signatorius*, *Fabricius Ferrarius*, *Gregorius Hungarus Pannonius*, *Faufus Socinus* modo *Prosper*, modo *Felix*, dicti p. 326. Decimam tertiam rationem mutandi nominis, quæ capitibus XI. XII. XIII. & XIV. exponitur, synonymiam potius, seu conversionem in aliam linguam, quam mutationem dicendam, ait. De ea autem latius tractandum existimavit, quod vulgaris ea hodie & inter eruditos passim recepta sit, qui modo in Ebraicam, modo in Græcam, modo in Latinam, vel ex his in vernaculas linguas nomina transformare satagunt, quorum plura exempla p. 328. sqq. affert: Germanis tamen & Batavis morem istum præ cæteris receptum esse p. 332. asserit, qui e veteribus

exemplo Malchi qui *Porphyrus*, & Morganii qui *Pelagius* (Britannica enim lingua *Morgan* pelagum denotat) dici voluit, se tueatur, p. 333. Hac ratione Franc. Junius *Nadab Agmon*, Antonius de la Roche Chandieu modo *Sadeel*, modo *Zamariel*, David Blondellus *Amandus*, Jacobus Stein *Luffatius*, Johannes Brentius *Huldreich*, Marin le Roy *Tbalassius Basilides*, Vossius *Alopecius & Bassarius*, Bonacci *Agathius*, Stern *Asterius*, Bontemps *Agathochronius*, Vireus *Chlorus*, Schillemus *Cissus*, Feller *Dermasius*, Gottlieb Dachtler *Theophilus Ellychnius*, Capito *Cephalus*, Room *Dendrinus*, Martinus *Aretius*, Victor Rossius *Nicius Erythreus*, Schmidius *Hephestion*, Guidius sive Furerus *Hegemonius*, Schwarzus *Melas*, Chambrunius *Melancthon*, Montaigu *Oxyrus*, Tillet *Philym*, Feuillans *Phyllargus*, Musculus *Myon*, Monnerus & Luneburgicus *Selenus*, p. 330. Frommius *Acacia*, Vander Maude *Ammenius*, Engelhart *Angelocrator*, Becker *Artoprus*, Froschius *Batrachus*, Reuchlinus *Capnion*, Töpfer vel Haffner *Cytricus*, Schwan *Cycaeus*, Enzina *Dryander*, Erizzo *Echinus*, Guthals *Eutrochelus*, Foullon *Gnaphaus*, Hoffmann item Salzmann *Haloander*, Wagnerus *Hamaxurgus*, Starckius *Ischyrius*, Weismann *Leucander & Albinus*, Steenhauer *Lisbacomus*, Stenhaus *Litodomus*, Wolfhart *Lycosthenes*, Felix *Macarius*, Langbein *Macropedius*, p. 331. Schwarzmann *Melander*, Schiffmann *Nauclerus*, Kirchmayer *Nuogeorgius*, Victoria *Nicander*, Häuschein *Oecolampadius*, Schneidewein *Oenotomus*, Herbst *Oporinus*, Oudewater *Palaomydrus*, Garguth *Panagabus*, Storch *Petargus*, Taube *Peristerus*, Wackefeld *Polypus*, Thormann *Pylander*, Eisenmenger *Siderocrates*, Bock *Tragus*, Holzmann *Xylander*, p. 332. Blondellus *Flavianus*, Gerardus *Pulturinus*, la Motte *Tubero*, Socinus *Turpio*, le Vayer *Ocella*, Schottus *Tenebrio*, Kühlmann *Refrigeratorius*, Bucerus *Felinus*, Weisse & Witte *Candidus*, p. 336. dicti. Frischlinum tamen adduci se non passum, ut *Hygiani* vel *Vegetii* nomine suum gentilitium commutaret, p. 335. annotat. Observat Obertum de Orto Jureconsultum Mediolanensem male *du Gardin*, & Garfiam de Orta Medicum Lusitanum *du Jardin*, quasi ab hortis nomen tulissent, appellatos p. 338. Valerium Maximum & Valerianum Magnum Capucinum inepte *Valere le Grand*, & Andream Eudamonem Jesuitam Cretensem male *André l'Neureux* vocari, Turrianum & Tor-

Torrensem de la Tour dici, p. 339. & in genere notat eos, qui aucto-
rum nomina propria pro lubitu in Gallicam linguam convertunt; us-
que adeo infeliciter, ut profus dignosci nequeat quis ille sit, de quo
mentio fit, p. 338. unde contingat haud raro, ex uno duos fingi au-
ctores: quod iis quoque non potest non accidere, qui in linguam La-
tinam, nimio & supersticioso aecurationis studio, nomina omnia de-
torquent; quemadmodum ex Raimundo de Pennaforti, seu de Pen-
na fserte *Rocheport*, ex Torquemada seu Turrecremata Cardinale
de la Tour *brulée*, ex Card. Richelio de *Riccoluogo* vel de *Ricolagar*
vel *Ricolocius*, ex Th. Campanella *Clochotte* p. 340. 341. fecerunt.
Improbat etiam scriptorem qui *Davidium* Mons. l'Abbé David, & Lu-
pum de *Loup* salutavit p. 342, Turrianum item modo de la Torre, mo-
do de la Tour citavit p. 343. Eos item qui Capegistum Nigrum Juris-
consultum Italum *Kopwisch Schwarzium*, & Melanchthonem Italo
more *Terranetam* vocarunt p. 344. Longe aliud sentiendum de iis,
qui ipsi nomina sua permutant, ac de his, qui aliorum nomina in alias
linguas transferunt, cap. XII. docet, & iniquitatis eos arguit, qui ea
in aliud idioma transfusa deformant, dum historias contextunt p. 347,
quod Thuanum in opere suo historico & Paulum Aemilium fecisse
constat. Ad ea, quae pro defendenda istac ratione afferri possunt,
dum veterum Scriptorum exempla allegantur, qui Persarum, Syro-
rum & Aegyptiorum nomina in suam linguam traduxerunt, qua hi-
storias scripserunt, respondet p. 349, & quanta ex ejusmodi nomi-
num conversione oriatur confusio, etiam in genealogiis nobilium,
doctorumque virorum noticia, ostendit. Proinde etiam termina-
tionem nominum propriorum caute immutandam esse, quum ex ea
quoque incertus reddatur lector, monet cap. XIII. ubi prolixè nomi-
num terminationes ex una ad alterius linguae genium accommodatas
perceruset, Thuanumque huic immutationi nimis deditum passim no-
tat. Turbari quoque nomina rationem inde observat cap. XIV, si
articuli, quibus in vernaculis linguis nomina insigniuntur, in Latini-
tate indutis nominibus abjiciantur, quod subinde Thuanum fecisse
notat, adducitque p. 407. 408. Cartesium querentem, quod apud La-
tinos hoc nomine veniat; omisso profus nominis gentilitio articulo
Des Cartes. Suadet igitur, si quis adeo supersticiosus sit, ut Latine
scribens non posse terminationem Latinam non addere arbitretur;

articulum ne omittere velit, sed lineola eum nomini annectere, e. g. Du-Cloſius, La-Bardæus, Des-Cartefius, Du-Cangius, id quod pluribus exemplis inculcat. Cap. XV. modus decimus quartus mutandi nominis affertur in medium, ubi nimirum ſolum prænomen, in baptiſmate collatum, illuſo cognomine, mutatur aut vicem illius occupat. Iſtius exemplum præbet Prætorius antea *Godeſchalcus* dictus, poſtea *Abdie* nomen ſibi ſumens p. 421. Beaulieu dictus *Euforgius Heberem* ſe vocavit, Acoſta *Gabriel* dictus *Vrielem* ſe nuncupavit Judæus factus p. 422. Hujus exemplum præſtat Theologus Gallus Feydeau prænomen ſuum *F. Matthieu* loco cognominis uſurpans p. 425. Decimus quintus modus cap. XVI. cenſetur iis potiſſimum accommodatus, qui pluribus gaudent cognominibus, e quibus modo hoc utantur, modo iſto: unde tamen crebri enaſcuntur errores, ut ſidem ſcriptor habeatur præ diverſis, prout modo a patria, modo a beneficio eccleſiaſtico, modo a dynaſtia, interdum a munere & dignitate qua gaudet, aliquando etiam a corporis qualitate, nomen ſibi ſumit. Hac ratione variis inſignuntur nominibus, qui tamen iidem ſunt, *Rab. Cenault Cenaliſ, Robertus Arboriſenſis: Gul. Alvernus* vel *Arvernus, Gul. Pariſienſis, Divus: p. 427. Richard Fitzraph, Radulphus, Armacabanus: Henr. Brabantinus, Gul. Morbacenſis & Thomas Cantipratanus: Hieronymus Caſtellianus & Cardanus: Hieronymus Ferrarienſis & Savonarola: p. 428. Alb. Madrigal, D' avila, Abulenſis, Toſtatiſ: Papormitanus, Siculus, Nic. Tudeſchi: Jacobus Januenſis, Genuenſis, & de Veragine: Jo. Fiſcher & Roſſenſis: Franciſcus Verulamius & Cancellarius Baconius: Durandus, Eques de Villegagnon: p. 429. Callas, Peiraſcius, Nic. Claud. Fabricius, Faber: Petrus Diaconus, Caſſanenſis, Oſtienſis, Bibliothecarius: Paulus Diaconus & Warmefridus p. 430. Theodoſius Macrobius & Theodoſius Grammaticus p. 431. Amarus & Prudentius, Emilianus & Palladius Emilianus Columella p. 432. Caſiodorus & Senaſor: Quintilianus & Fabius: p. 433. Suetonius & Tranquillus: Severinus & Robertus: Theophrastus, Philippus Aureolus, Bombaſius p. 434. Capite XVII. tres iterum proferuntur nominum occultandorum rationes ſeu modi: decimus ſextus per anagrammata, quorum beneficio Crellius-Cirellus, Fabrius Farbius, De Cailly D' Acilly, De Marinis D' Arminis p. 437. Andre Rey de Aſtieda Aramidorus, Ferdinandus de*

de Santander *Petrus Pentareus Sideratus*, Joannes Ramos del Mancano *Romanus Sfortia Cufanus*, Francesco Maria de Luco *Sereni Cesare Leoni Fruftadino*, Gio Francesco Loredano *Gneo Falcidio Donalero*, Bidermannus *Bernardinus*, P. Fisher *Persew*, Salmafius *Mefsalinus*, Gerberon *Rigberius* p. 438. dici maluerunt. Eadem ratione *Guffavi* cum Augusti, Julii cum *Livii*, Calvini cum *Luciani & Alacini*, Poullaini cum *Pavilloni*, Macri Jurisconfulti cum *Volcmarii Krfstentii* nominibus nomina permutantur p. 438. *Petrus Suavis Palanus* pro Paulus Sarpjus Venetus p. 440. Dari præterea ostendit, anagrammata nominum retrograda, quorum sonus barbarum quidpiam refert, v. g. *Letfac* pro Castell, *Nobel* pro le Bon, *Torvobat* pro Tabourot, *Isenev Ichbanom Imoglus* pro Fulgentii Monachi Veneti, p. 440. Dari etiam observat anagrammata malitiosa, ut quando Italus P. Aprosius contra Equitem Stigianum calamum stringens, nomen sibi fumsit *Mafoto Galistoni da Terama*, quo anagrammaticè, continetur adversarii sui nomen *Tomafio Stigliano da Matera*, p. 441. alii item sub *Clari Bonarscii* nomine adversus *Carolus Scribanium* filium acuerunt, p. 442. quod nomen tamen non ab aliis tributum, sed ab ipso Scribanio sumptum, & *Amphisbeatro honoris* præfixum novimus. Decimus septimus modus recensetur per acrosticha, quibus usum fuisse Epicharmum observat Diog. Laertius, in libris conscribendis: Plautus etiam fabularum argumentis titulos earum hac ratione præfixit p. 442. Eodemque modo Philostorgius, Nicephorus Callistus, Imp. Basilus, Publius Optatianus Porphyrius usi dicuntur p. 443. Lazarus Baifium, Petr. Gringorium, Thomam Sibilletum, Joh. Orchium, Laurent. Calvetum, Franc. Columnam, & Joh. de Fordum similiter se occultaſſe p. 444. seq. annotat. Decimum octavum modum symbolis absolvi, & nomen proprium in alia verba per literarum trajectionem formari, quæ sententiam pariunt, ait, Socinianosque præ aliis eo modo uti observat: Moscorovium, Gittichium, Przypcovium, Pifecium, Stegmannum, qui sub his lateant: *Veri promus custos; A Jesu jugi clementia cinetur; Sapi purius cum zelo; Pacis es ostium; Magnus amicus honesti* p. 447. Nec alii abhorruerunt ab hac ratione; *Espagnetus, Penes nos unda Tagi, & spes mea est in Agno; Petrus Vallius Vray prelude & La vray pedu; Potcheres Cher repos; Petr. Daems Spes me duras*

Mich. Sendivogius *Divi Leschi genus amo*; Johan. Hemelarius *Omnium e aliis havens*; Car. Utenhovius $\gamma\theta\epsilon\nu\ \acute{o}\ \beta\acute{\iota}\textcircled{\text{C}}$, Andr. Orthelius $\acute{\alpha}\nu\theta\rho\acute{o}\varsigma\ \acute{o}\epsilon\theta\acute{o}\varsigma\ \eta\lambda\textcircled{\text{C}}$, alii aliis symbolis usi nomen suum eclauunt, ejusmodi sententiam istius loco posuisse contenti p. 448. sq. Cap. XVIII. nominis occultandi profertur modus decimus nonus, quum nempe solæ nominis initiales literæ appinguntur, quod apud veteres usitatum fuisse in appellatiuis etiam nominibus, eorum libri docent, quibus ista explicantur, Valerii Probi, Mangoni, P. Diaconi, Sert. Vrsati p. 451. In propriis autem vel prænomena, vel cognomina, vel utraque, hac ratione designari observat, variaque exempla adfert p. 452. seq. Judæos, & inter hos Rabbinos, hunc modum præ cæteris amare annotat, apud quos nihil sit vulgarius, quam ex aliquot vocabulorum initialibus literis integrum fingere nomen, v. g. *Radak*; quod notet Rabbi David Kimchi; *Rabag*, R. Levi Ben Gerson; *Rambam*, Rabbi Mose Ben Maimon; *Ramach*, Rabbi Mose Cohen &c. p. 459. 460. Eisdem finales etiam literas ita adhibere e Buxtorffii libro de Abbreviaturis Hebr. tradit p. 461. quos imitatus sit Gulielmus Cambdenus, seu William Cambden, qui per M. N. nomen suum denotaverit, p. 462. Apud omnes fere Europæ gentes literam N huic usui inservire, quando auctores nomen exprimere nolunt, observat p. 462. Cap. XIX. duos adhuc nominis cellandi modos explicat: vigesimum, quando extenduntur syllabæ, v. g. *Velasquez* loco Vasquez, *Simonville* loco Simon p. 464; vigesimum primum, quando eadem abbreviantur vel diminuuntur, v. g. *Demas* pro Demetrius, *Menas* pro Menelaus, *Amphiu* pro Amphiarus, *Arsemon* pro Arsemidorus, *Alexas* pro Alexander, *Theudas* pro Theodorus, &c. Utriusque modi lepidum exemplum adferri a Martiale Lib. VI. ep. 17. annotat. Ultimo capite XX. de corruptione nominum, ex qua complures chimerici auctores sint exorti, agit; causamque depravationis diminutioni seu contractioni, aut etiam e lingua altera in alteram traiectioni impucat p. 475. alias corruptionis hujus occasiones p. 476. seqq. profert.

Parte quarta Auctor incommoda ostendit, quæ ex immutatione nominum in ecclesiam & rempublicam literariam redundant. Religioni periculum imminuisse cap. I. gradit, quando Socini $\acute{\alpha}\nu\theta\rho\acute{o}\varsigma$

1606

puos editus de auctoritate Scripturae sacrae liber, ceu a Jesuita Dominico Lopez scriptus, fuit creditus receptusque a pluribus istius ordinis Theologis p. 488. sub nomine *Hippophili Melangai & Filippo di Ternera* editi Melanchthonis, sub nomine *Gasparis Caballini de Cingulo Molinzi*, & sub *Aretii Felini* nomine Martini Bucerii scripta p. 490. In familiis pseudo-principes & pseudo-nobiles confingi, dum falsa nomina intruduntur, veris exturbatis, cap. II. docet. In re literaria autem plurimam confusionem nasci, & librorum auctores vel ignorari, vel confundi cap. III. pluribus exemplis docet. Bezae quinque, Macedonem undecies, Scioppium vicies, larvatos produisse in publicum, diversis usque nominibus insignitos, p. 502. observat. Seldenum etiam deceptum fuisse, & *Nic. Fabricium Peirescium* pro Nic. Fabro Ludovici XIII. informatore (quem & ipsum *Fabricii* nomine indigitat Baronius) habuisse, p. 505. Prosperum Mandosium simili errore *Eugenium Philadelphum Romanum* Romanis scriptoribus in Bibliotheca accensuisse, qui tamen revera sit P. Annatus in Gallia natus & mortuus, p. 509. Tandem cap. IV & ultimo incommoda enarrat, quae ad ipsos scriptores profecta subinde fuerunt ex nominum immutatione; exemplo Bellarmini, quem omnes adversariorum injurias sustinere oportuit, quousque *Torti & Schulkenii* tegmine latuit, p. 511. eorum item, qui Paulo II. Pontifici ob nomina mutata suspecti visi, velut novarum rerum turbarumque auctores, tormentis excruciatii fuerunt, quos inter Pomponius Latus, Platina, Ph. Callimachus Experiens p. 512. Privari praeterea mutatione istae doctos eo honore, quem e publico applausu capere poterant, observat p. 513. quinimo mortuos aliquando superstitionibus damnantulisse ea transformatione nominum, annotat p. 514. ubi exemplum affert *Petri Lati*, cujus vidua quum causam ageret adversus haeredes Comitum de Laval, vix persuadere ac non nisi productis Scavolae Sammarthani Elogiis apud iudices obtinere potuerit, verum mariti sui nomen esse *Pierre Joyeux*. Tum & accidere nonnunquam, ut quum sub Anonymi larva adversarius credat latere alium, in eum, quem ipse putat, omnem animi effundat bilem: quemadmodum Calvinii indignationem passus fuerit Franc. Balduinus, quem sub nomine *Francois Bodesti Pacimommi* occultari credebat, quum is tamen esset Georgius Gassander p. 515. Et Theophilus Raynaudus a *Esone Jacobi*

Jacobino habitus pro eo, qui nomen sibi sumserat *Amadei Guimenij*, quum tamen Hispanus Matth. de Moya is esset, p. 516. Carceres etiam inde sensisse quosdam, falso crediti qui sunt auctores anonymorum scriptorum, exemplo *Exegeseos articuli de sacra Cena* demonstrat p. 516. *Joach. Curai* nomen quæ præfert, ab Urfino Vratislaviensi scripta: cujus auctorem cum Casp. Peucerum credidisset Augustus El. Sax. & editorem librarium Vogelinum, ambo carcere Dreſdæ multati fuerint. Sic quum Alex. Morus librum Petri Molinæ, cui titulus: *Clamor Regii sanguinis*, Hagæ Comitum absque auctoris nomine curasset imprimi, ac nomen suum Dedicationi ad Carolum II. subscripsisset; maximis injuriis a Miltoño & reliquis Cronwellianis fuisse petiitum p. 517. Trajano autem Boccalino vita confitisse, quod pro autore *Lapido Lydii* (quem a Cardinale tamen Cajetano, vel pluribus, scriptum existimant alii) habitus fuerit, p. 518. narrat.

Hæc potissima sunt egregiæ Dissertationis Ballietianæ capita; cui subjungitur insignis *Pseudonymorum detectorum index*, velut specimen aut pars prima eorum Collectionis: quam vastam & copiosam esse, ex hac sectione intelligimus, cujus nos participes reddidit; sed ne diutius publico invidere velit, doctissimum Auctorem omnium, qui elegantiores Musas earumque delicias amant, nomine obtestamur. Sed & rogandus merito est vir celeberrimus, *Vincencius Placcius*, ut quæ & is de scriptoribus Anonymis & Pseudonymis prælo parata habere dicitur, publico propediem impertiat.

MARTINI LISTERI HISTORIA *Conchyliorum.*

Londini, sumptibus Authoris, 1685. ſqq. in fol.

Constat tabulis æneis plus quam 460. Prostat Lipsiæ
apud Jo. Th. Fritsch.

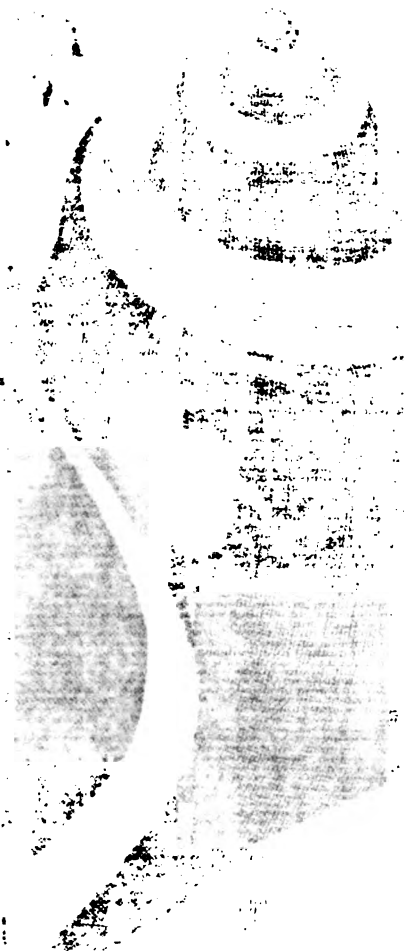
HOminem ideo effectum esse, ut Divini operis rerumque creaturarum contemplator existeret, & dum admiraretur creaturam, ejus auctorem agnosceret, Hermetis in Pimandro effatum fuit. Et enim ex contemplatione tali non omnipotentia & sapientia solum Creatoris, sed & maxime providentia evidentissime oculis mortalium exponitur: ut proinde hominis officio rite fungi censei debeant, qui rerum

H. H. G. V. B.

1871

IV.

rerum naturalium, quarumcunque accuratiori cognitioni studium, tempusque impendunt. Inter eos merito celebratur vir clarissimus, *Martinus Listerus*, cujus eximiam plane in hoc genere industriam, tum alia ejus opera, quibus dudum Orbis Eruditus fruitur, tum illud cumprimis, quod nunc Lectori Benevolo sistimus, abunde comprobant. In eo nimirum doctissimus Auctor universam Conchyliorum nitidissimis figuris delineatorum historiam complexus ita est, ut libro primo, qui A. 1685 prodiit, Cochleas terrestres; secundo A. 1686 edito, Testacea fluviatilia; tertio, qui A. 1687 publicatus est, Bivalvia marina, una cum Conchitis, seu lapidibus concharum marinarum formam exprimentibus; & quarto denique, qui A. 1688 lucem adspexit, Buccina marina, inque Appendice A. 1692 demum adjuncta, lapides buccinatorum imaginem referentes, exhibeat; insertis etiam *Harveri* cochlearum, & *Willisii* ostrearum tabulis anatomicis. Et ea quidem quatuor velut summa Conchyliorum genera in tot tamque diversas species distinxit Listerus, ut singulas hoc loco recensere, prolixum nimis foret, & a nostro instituto alienum. Potius itaque, ut elegantissimi operis specimen, simulque partum qualemcunque, oculorum Lectori præberemus, placuit ex eo mutuari atque huc transferre tabulam, in qua fig. 1. Buccinum ventricosum ampullaceum, fig. TAB. IV. 2. pars uteri ejus, & fig. 3. uterus integer exhibentur.

GEORGII WOLFGANG VVEDELII,
Med. Doct. Consiliarii & Archiatri Saxonici &c.

Exercitationum Philologico-Medicarum

Decas Tertia, 1687.

Decas Quarta, 1689.

Decas Quinta, 1691.

Jenæ apud Jo. Bielken in 4. plag. 21.

PRæmissa de intemperie studiorum præfatione utilissima, laborem suum profecturus celeberrimus Vir, totam de latere Christi aperto historiam *Decadis tertia* Exercitatione *prima* exhibet, statuitque in medio fere thorace inter quintam & sextam costam sinistri lateris introactam fuisse lanceam, vulnusque ad ipsos cordis thalamos penetrasse, indeque sanguinem & aquam effluxisse solide demonstrat; de-
 hinc

hinc ipfius miraculi vim extollit & altius perpendit. Neque minorem poſtea in corporis Chriſti ſudore cruento explicando collocaat operam *ſecunda* Exercitatione. *Tertia* morbos ſenum Salomonæos conſiderat. *Quarta* hypericum myſtice exponit, ejuſque vires accurate & perſpicue perluffat. *Quinta* amellum Virgilit nec caltham paluſtrem, nec meliſſophyllum, nec chelidonium, nec primulam veris, nec chamæmilum, nec aſterem Atticum, ſed potius melilotum flore luteo fuiſſe demonſtrat. *Sexta* autem quæ habetur Exercitatione de fortuna Medici diſſerit, aſſeritque non eum fortunatum Medicum dicendum eſſe, qui omnes ægros ſuos evadere, neminem mori jactitat; nec, qui temerariis auſibus, feliciter tamen quandoq; ægros ad ſanitatẽ perducit, Andabatarum more pugnans, (quatenus ex enormi purgatione, ex qua alias vix centeſimus tutus evadit, hydropicus ſanatus quandoque legitur); nec eum, qui in declinatione morbi accedit: ſed qui artis eſt peritus, poſtmodum recte procedit, cæterum pius, prudens, moratus, & uno verbo, gratioſus eſt, & ab omnibus habetur. *Exercitatione ſeptima* uſum cucumerum rite preparatorum & cum aceto potiſſimum, non cum muria vulgari, conditorum innoxium, quin & non raro ſalutarem oſtendit. *Oſtava* de potu calido & frigido ejuſque uſu lectorem informat, concluditque ea, quæ calide ſumta vires & gratiam immutant, frigida potius aſſumenda eſſe, (cum nemo facile acidulas calefactas aut therinas refrigerium paſſas ſine naufeã hauriat;) ea quoque quæ ventriculo magis conducunt & gratiora ſunt calida vel frigida, non temere eſſe invertenda. Ulterius vero temporis, ætatis, conſuetudinis, morbi, aliarumque circumſtantiarum rationem in potus vel calidi, vel frigidi applicatione, ineundam eſſe adhortatur. *Nona* fundamenta empiricorum, & *Decima* ſtatum aeris auſtrinum doctè indagat & erudito diſcurſu exornat.

Decadis IV. Exercitatio *prima* Lectori unguentum nardinum, cuius mentio Matth. 26. v. 6. 7. Marc. 14. v. 3. Joh. 12. v. 5. fit, enucleat. *Secunda* morbum Hiobi, quem ulcus graviffimum cum inflammatione conjunctum fuiſſe probat celeberrimus Autor, tradit. *Tertia*, quid ſub pane quotidiano, in ſoleni illa precandi formula nobis Chriſtianiſ uſitata comprehendatur, declarat. *Quarta* quadrageſimam medicam, diem criticum ultimum, ſive terminum ultimum morbo-

morborum acutorum dicendum esse ostendit. *Quinta* morbi crassissimi Hippocratis naturam, causam, subjectum delineat, & non nisi colicam scorbuticam a crassitie tartarea, acido, salso, amaro bilis & pituitæ concursu ortam, ipsumque genus nervosum afficientem esse, probat. *Sexta* vocem tetragoni Hippocratis illustrat, eaque nihil aliud quam helleborum album subinquiri docet. *Septima* Hippocratis artem demonstrandi Medico utilem explanat. *Octava* morbum inspuitatum Plauti, inspuitatione curatum dilucidat, ostenditque epilepsiam subintelligendam esse, quæ cum morbus archealis sit, cætenus inspuitatione perfanetur, quatenus in conflictu succumbens archeus inspuitatione excuscitetur, pudore suffundatur, suffususque se cum habitare discat, contra morbum insurgat, eumque devincat. In hujus inspuitationis locum successisse perfusionem capitis cum aqua multa frigida vel falsa, cujus meminit Celsus l. 3. c. 23. Autor magnificus suspicatur. Exercitatio *nona* anil Arabum ipsissimum glastum esse, non secus ac illorum alkekengi solanum vesicarium nobis audiat, & ex ea planta recta præparatione indigo provenire monstrat. *Decima* denique de herbis Germanis, quas Ovidius in canitie corrigenda, & colore meliori querendo, forminas olim adhibuisse dicit libro de arte amandi, Autoris meditationes exhibet, in eaque classe rubiam tinctorum, ferratulam, carthamum, maxime autem, isatidem sive glastum, ex cujus præterea cineribus Germanos sal parasse pro exaltandis coloribus suspicatur, reponit.

Decadis quinta Exercitatio *prima* epispasimum Judæorum, explanat. *Secunda* paralyfin torquentem, qua servus centurionis Matth. 8. v. 6. discruciebatur, spasmodicam seu convulsivam paralyfin fuisse probat. *Tertia* sinapios granum, de quo Matth. 17. v. 20. sermo est, describit. *Quarta* sal insulsum, seu quod saporem ob quem sal audit exiit, ejusque naturam tradit. *Quinta* nectar & ambrosiam Deorum pabulum examinat, & sub iis vinum atque mel delitescere comprobat. *Sexta* balsamationem in genere ejusque varios modos eruit. *Septima* in Christi balsamationem inquirit. *Octava* animalitatem hominis sistit. *Nona* de Naturæ ministro Medico agit, exponitque & vim Naturæ, & Medici in ea adjuvanda officium modumque. *Ultima* autem Naturam Medicam morborum perspicue & erudite tradit & explicat. Præmittit autem celeberrimus

mus Auctor Decadi huic epistolam, quam ad perillustrem Dn. Maurocordatum dederat, & accuratius, ex ejus responsione annexa, quid Maslach Turcos prælium inuituros animans, quid Rusma Turcarum foeminas in balneis depilans, remedii quid Alcohol & Rastich Turcarum sit, non tantum ipse cognoscit, sed &, quæ Viri hujus est integritas & ab omni invidia remotus candidissimus animus, toti orbi literario ea Turcarum arcana communicat, & tot luculentissimis testimoniis, quanto aliis inserviendi studio flagret, comprobatur atque tuetur.

*SAMUELIS STRYKII JCTI SPECIMEN
Ufus Moderni Pandectarum, ad V. libros
prios in Academia Francofurtana publicis disputationibus exhibitum.*

Francos. & Wittebergæ, apud Jerem. Schrey & Henr. Joh. Mayerum, 1690, in 4to. Constat 2. alphab. & 20. plag.

SPECIMEN hoc, quod opus solidum ac tanto JCTo dignissimum promittit, non aliam ob causam aliquantò serius exhibemus, quam quod pulcherrima spes nos foverit hæctenus, partem novam forte non multo post accessuram, quæ huic prædromo commode magis committi posset. Voti vero istius cum nos compotes reddere cõhibeant. concatenati Viri summi labores, quos hoc potissimum tempore in vicina Academia, Halæ Saxonum a POTENTISS. ELECTORE BRANDEBURGICO regali cum magnificentia non ita pridem dedicata, egregio cum successu impendit; idcirco pensum istud adhuc seorsim offerre tenemur. Scopum, quem in hoc opere concinando Autor celeberrimus intendit, duplicem, eundemque amœna concertatione quodammodo contrarium deprehendimus; quandoquidem secundum seriem Pandectarum circa singulos titulos (& hæc quidem vice priorum V. librorum) more solito, h. e. perspicue ac succincte declarat, qua ratione Jus Romanum ad casus in foro nostro obvenientes dextre applicetur, & quibus in articulis idem Jus a Germanico Jure deflectat. Cautè tamen hic semper procedit magnificus Autor, ut istam Jurium discrepantiam intra limites evidenter positos provide coerceat. Hunc in finem locò competente Juris
Roma-

Romani textus quamplurimos adnotat, eorumque soliditatem ac auctoritatem vindicat, quos alii Doctores majori, quam par erat, libertate ac confidentia, contrario fori nostri usu vel nudo non usu abrogatos esse, aut ob scrupulosam (ut ipsis videtur) subtilitatem abrogatione dignos esse, passim declamarunt. Interea nulli dissimulamus, eatenus difficilem istum nobis videri laborem, quando ex hoc specimine aliud specimen pro more apud nos recepto exhibere debemus. Quandoquidem enim Autor, pro summo, quò pollet, ingenii acumine, ea tantum, quæ scitu necessaria ac utilia nec ubivis obvia sunt, hoc in opere selegit, & nervoso ac amœno orationis genere expressit, certe aut prolixa nimis aut subobscura evaderet relatio, si rerum istarum capita adjectis, ut par esset, rationibus aut digressionibus, conciso stylo exponere præsumeremus. Quocirca e re visum fuit, indieare solum potiores materias ac quaestiones, secundum paginarum titularumve seriem. Præmittitur autem ipsi tractatui discursus de usu & auctoritate Juris Romani in foris Germaniæ, in quo (a) *seorsim* exponitur Juris Germanici status & conditio, secundum remotiorum propiorumque seculorum seriem, quamque variaz species ac nomina exinde provenerint; transitus dehinc fit ad Jus Romanum p. 11, quæ facta videlicet post excessum Justiniani Jus ab eodem conditum sustinuerit, quibusque auspiciis ac subsidiis in Germaniam introductum fit: (b) *comparet* magis p. 26. & seqq. declaratur, quam auctoritatem Jus Romanum cum Germanico concurrentem obtineat; quo successu in nonnullis Germaniæ provinciis Jus Romanum in solidum receptum sit, abrogato Jure Saxonico antehac usurpato. Pag. 33. pulchre adstruitur, quod paradoxon primo intuitu videri poterat: Jus Romanum majori auctoritate pollere in causis Principum, quam in causis privatorum. Propè finem istius discursus hæc quaestiones semet offerunt: an Corporis Juris Germanici compilatio expectari commode satis possit aut debeat? quid sentiendum de Autoribus, qui circa Jus Romanum in edendo LL. abrogatarum censu nimium faciles sunt. His præmissis p. 39. tituli singuli Pandectarum prodeunt, quos inter primus de *Just. & Jure* Jus publicum circa Sacra ex parte consistens potissimum declarat. Quæ nostro in foro auctoritas Responsis Jurisprudentum competat, p. 49. distincte docet. Pag. 59. 60. 61. has quaestiones ventilari deprehendimus, an aliquis ex Statibus Imperii Jus Romanum in

suo territorio penitus tollere possit? An Reccessibus Imperii semel probatis per leges provinciales derogari possit? *Pag. 69.* disquiritur, an sententiæ Camerae Imperialis (hoc supposito, quod non solum Imperatoris, sed & Imperii nomine ferantur) eandem auctoritatem habeant, ac si ipse Imperator in Comitibus consensu Statuum sententias ferret? Similis argumenti est illud, quod *pag. 71.* occurrit, de auctoritate sententiarum, quæ ex Tribunalibus Provincialibus promanarunt. Contra Gudelinum & Christinum *p. 110.* asseritur, adoptionum Jura, utut hodie rarius usurpentur, pro abrogatis tamen haberi non oportere. *Pag. 113.* præjudicium conspicuum est, in quo secundum *l. 38. ff. de Adopt.* adoptio non Jure facta a Principe confirmata fuit. Ad mentem famosissimæ *L. Barbarius 3. ff. de off. Prat.* præjudiciis quibusdam confirmatur, gesta coram Judice injurato, qui tamen vi statutorum juramento adstrictus esse debuerat, valida haberi. Item sententiam a Pontifice latam eo tempore, cum omnes Pontificiæ Religionis addicti essent, adhuc stringere successores Evangelicos, cum nihil religioni adversum continent. *Pag. 164.* edocemur parum præsidii præstare Judicibus fori nostri *l. 18. ff. de off. Pras. & l. 6. §. 3. ff. de Off. Procons.* quasi a partibus litigantibus xenia & esculentia licite acceptare possint. Offerebantur etenim talia munera a Provincialibus (non a litigantibus in Judicio) & quidem Præsidibus aut Procons. in provincias remotiores missis, ceu novis hospitibus, cum instructam œconomiam nondum haberent; quæ omnia in nostris Judicibus se longe aliter habere plus quam manifestum est. *Pag. 201.* disceptatur, an Nobilis manutenendus sit contra Principem in exercitio Jurisdictionis ex eo solo, quod hæctenus in quasi possessione fuerit, an vero ipsi simul sit ostendendus titulus? Et hac posteriori sententia recepta, porro quæritur, an omni penitus successionis commodo excidat Vasallus jurisdictionis possessor, an mox ad petitorium ablegandus interdicto interim Jurisdictionis exercitio? *Circ. sis. de Procuras. p. 354.* contra Schilteri objectiones, Brunnemanni assertum defenditur, quod satisfactio impediatur, ne morte mandantis expiret mandatum. *Pag. 375.* novatorum censuræ *ad l. 6. §. 9. l. 8. §. 1. ff. de neg. gest. & l. 8. C. eod.* censuras & ipsæ patiuntur. Sic & *p. 390.* ratio sufficiens desideratur, cujus intuitu ob rem metu ablatam ab actione penali in quadruplum abstinere, & simplici restitutione,

CUR

cum Groenwegen contenti esse debeamus. Eiusdem argumenti sunt, quæ de usu moderno *l. 13. ff. quoties. comm.* non multo post *p. 394.* proponuntur. Occasione tituli de capite minutis *p. 422.* exemplum arrogationis Potentissimi Electoris Brandenburgici autoritate factæ exhibetur. Sub tit. *de inoff. testam.* notiores illæ controversiæ occurrunt, exheredationem a Patre non rite factam, & præteritionem concernentes. Circa tit. *si pars hered. per.* contra novatores adstruitur, & in nostro foro ventri tres portiones secundum *l. 3. d. 1.* in hereditate dividenda reservandas esse, cum possint tergemini nasci, qua in re solenne exemplum civitatem Stralsundensem suppeditasse commemoratur, in qua anno 1672. intra 1. Jan. & festum Paschatos trina vice tres infantes vivi uno partu editi fuerunt. His in titulis cum, ut supra monitum est, Illustris Autor subsistat, & nos subsistimus, serio persuasi, unumquemque, qui veram & non simulatam Jurisprudentiam profiteretur, celeberrimo huic Jcto animitus applaudere, ac enixe vovere, ut Specimen hoc affabre exhibitum per partes impoſterum edendas incrementa lætiora obtineat, & consummati denique operis gloriam successu prosperrimo consequatur.

**FRANCISCI HERCULANI PERUSINI,
Jcti & Equitis Lauretani, Tractatus de Cautione
de non offendendo, nunc denuo accurate revisus & annotationi-
bus Theoretico-Præctico fufus illustratus ab ANDREA
CHRISTOPHORO RŪSENERO,**

J. U. D.

Lipsiæ apud Hæredes F. Lanckisii, 1691. in 4to. Alph. 2. plæg. 20.

FRancisci Herculani Tractatus de Cautione de non offendendo, olim Venetiis A. MDLXIX. in forma octava fuit impressus. Sed hujus editionis exemplaria dudum disparere, ita ut liber hic in officinis librariis ne pretio quidem, nisi forte bibliothecæ alicujus veteris latebras evaserit, comparari poterit. Materiam hanc de cautione de non offendendo utilem & frequentem in foro Jctus ille Italis ingenio Italico, i. e. subtili & acuto, quinquaginta duobus capitibus pertractavit. Librin prioribus viginti quatuor agit de natura cautionis de non offendendo, de ejusdem divisione, quando & quomodo præstanda, de exceptionibus contra eandem opponi solitis, pro quibus & a quo peti possit, item de effectu cautionis præstitæ. In reliquis viginti sex capitibus potissimum tractat de modis, quibus cautio de non offendendo rumpitur, tum licitis, tum illicitis. In ultimis denique duobus capitibus in medium afferuntur scholia & allegationes ad ulterius declarandum

dant hanc cautionem. Ex Autore hoc Mascardus, Farinacius aliique Dd. ea, quæ ad præsentem materiam spectant, haurire non dubitarunt. Librum hunc typis novis iisdemque magis distinctis formaq; commodiore D. Rösener publicæ luci restituit, eumque annotationibus theoretico-præcticis adauxit; ita ut Herculanus ab ipso resuscitatus totus quantus, sed dimidio ferme auctior revixerit. Annotationes a clariss. Editore singulis capitibus sunt subjectæ, in quibus tum ea, quæ in Herculano obscura videbantur, uberius illustrantur, tum etiam quæ deficiebant, ex Jctorum Germanorum scriptis & ipsa Constitutione Criminali Caroli V. paciscendis lectorum desideriis sunt accommodata. Utrobique tam Tractatui quam Annotationibus est adjectus index præcipuarum rerum locupletissimus.

JOHANNIS OLDENDORPII SYLLOGE EXCEPTIONUM FORENSIUM, cum Progymnasmatibus fori, Locis Communibus actionum, probationum, testium &c. denuo revisa, & necessariis supplementis, ex Jure Civili, Imperiali, Canonico & Saxonico, Responsis item ac Decisionibus recentiorum Autorum practitorum collectis, ad forum accommodata ab ANDREA CHRISTOPHORO

RÖSENERO, J. U. D.

Lipsiæ apud Hæredes F. Lanckisii, 1692. in 4to. Alph. 4. pl. 13.

DE Republica optime semper fuit meritum Oldendorpii primi subseclii Jctus, quod ingenii sui monumenta posteritati relicturus, illam Jurisprudentiæ nostræ partem, quæ ad praxin forensis tendit, elegerit, electamque singulari cum diligentia & industria delineaverit. Quem in finem non solum Actiones forenses in septem classes distinctas, sed etiam Syllogen exceptionum forensium, cum aliis fori progymnasmatibus & locis communibus actionum, probationum, testium, usucapionum, præscriptionum, sententiæ & rei judicatæ, publicæ luci exposuit. Quæ opuscula antea in forma octavæ sunt impressa, & maximam partem distracta, jam vero in forma quarta typis denuo excusa. Non vero inanem laborem suscepit consultiſſimus D. Rösener, dum argumentum hoc, ex judicio D. Illiconis Ummii Jcti, procul dubio præclarum & utilissimum, continuavit, revidit, & insuper praxi juris communis tam Civilis, quam Saxonici adauxit. Idcirco cum in priori editione verba tantum initialia fuerint allegata, non solum legum numeros addidit, sed etiam exceptiones ab Oldendorpio concisæ brevitate compositas, & ad processum Cameralem restrictas, novis additionibus & accessionibus locupletavit; ita ut quæcunque ad latissimam hanc exceptionum persecutionem spectare videantur, pro cuiusque materiæ qualitate aliquanto latius pleniusque interpretatus fuerit. Præterea cum viderit, plurimas præter illas ab Oldendorpio traditas, adhuc superesse exceptiones, quæ in foro tam Imperiali quam Saxonico apprimè sunt utiles, easdem D. Rösener secundum ductum Oldendorpii adjecit. Cujus commatis sunt exceptio satisfactionis, guarandæ, legitimi impedimenti, nondum tentatæ amicitabilis compositionis, positionis non admissibilis, refusionis expensarum &c. a pag. 266. usque ad pag. 306. Quo studio atque labore continuato ita excrevit libellus, ut vel triplo plus auctior, & quasi novus liber, novam qui sumserit togam, factus censeatur.

❧ (257) ❧

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,
SUPPLEMENTA.

Tom. II. Sect. VI.

ATLANTE VENETO &c.

Hoc est,

*ATLAS VENETUS, CONTINENS DESCRIPTIO-
nem Geographicam, Historicam sacram & profanam, & Politicam Im-
periorum, Regnorum, Provinciarum & Statuum totius Universi &c.
Opera & studio P. CORONELLI, Cosmographi Reipubli-
cæ Venetæ &c.*

Tomus I.

Venetiis Anno 1691. in folio regali. Constat plagulis III, qua-
rum 61. mappas & figuras continent.

EXhibuimus in Actis anni 1694. pag. 332. seqq. Clarissimi Autoris Epitomen Cosmographicam, seu Introductionem ad Astronomiam, Geographiam & Hydrographiam. Nunc præsens Opus Geo-Hydrographicum sistimus, præclaram itidem Scriptoris sui non minus industriam commendans, quam studium ornandi bonum publicum. Cujus quidem operosa recensione, cum titulus argumentum ejus satis prodat, merito super sedemus: unius tamen alteriusve, cujus indicium ex titulo non æque constat, mentionem facere non pigrabimur. Nam præter compendiosam navigationum duobus abhinc seculis, magna diversorum populorum æmulatione institutarum narrationem, navigiorum hoc tempore celebrioribus gentibus usitatorum genera non tantum descripta, sed & æri curiose incisa, Lector hic offendet: interque ea *Bucentaurum*, Potentissimæ Venetorum Reipublicæ navim famosissimam, annuæ maris Adriatici desponsationi devo-

Kk

tam,

dant hanc cautionem. Ex Autore hoc Mascardus, Farinacius aliique Dd. ea, quæ ad præsentem materiam spectant, haurire non dubitarunt. Librum hunc typis novis iisdemque magis distinctis formaq; commodiore D. Rösener publicæ luci restituit, eumque annotationibus theoretico-practicis adauxit; ita ut Herculæus ab ipso resuscitatus totus quantus, sed dimidio ferme auctior revixerit. Annotationes a clariss. Editore singulis capitibus sunt subjectæ, in quibus tum ea, quæ in Herculæo obscura videbantur, uberius illustrantur, tum etiam quæ deficiebant, ex Actorum Germanorum scriptis & ipsa Constitutione Criminali Caroli V. pascendis lectorum desideriis sunt accommodata. Utrobique tam Tractatui quam Annotationibus est adjectus index præcipuarum rerum locupletissimus.

JOHANNIS OLDENDORPII SYLLOGE EXCEPTIONUM FORENSIUM, cum Progymnasmatibus fori, Locis Communibus actionum, probationum, testium &c. denuo revisa, & necessariis supplementis, ex Jure Civili, Imperiali, Canonico & Saxonico, Responsis item ac Decisionibus recentiorum Autorum practitorum collectis, ad forum accommodata ab ANDREA CHRISTOPHORO

RÖSENERO, J. U. D.

Lipsiæ apud Hæredes F. Lanckisii, 1692. in 4to. Alph. 4. pl. 13.

DE Republica optime fuit meritus Oldendorpius primi subseclii Jctus, quod ingenii sui monumenta posteritati relinqueret, illam Jurisprudentiæ nostræ partem, quæ ad praxin forenses tendit, elegerit, eamque singulari cum diligentia & industria delineaverit. Quem in finem non solum Actiones forenses in septem classes distinctas, sed etiam Syllogen exceptionum forensium, cum aliis fori progymnasmatibus & locis communibus actionum, probationum, testium, ufucapionum, præscriptionum, sententiæ & rei judicatæ, publicæ luci exposuit. Quæ opuscula antea in forma octavæ sunt impressa, & maximam partem distracta, jam vero in forma quarta typis denuo excusa. Non vero inanem laborem suscepit consultissimus D. Rösener, dum argumentum hoc, ex judicio D. Ilconis Um-mii Jcti, procul dubio præclarum & utilissimum, continuavit, revidit, & insuper praxi juris Saxonici tam Civilis, quam Saxonici adauxit. Idcirco cum in priori editione verba tantum initialia fuerint allegata, non solum legum numeros addidit, sed etiam exceptiones ab Oldendorpio concisæ brevitate compositas, & ad processum Cameralem restrictas, novis additionibus & accessionibus locupletavit; ita ut quæcunque ad latissimam hanc exceptionum persecutionem spectare videantur, pro cuiusque materiæ qualitate aliquanto latius pleniusque interpretatus fuerit. Præterea cum viderit, plurimas præter illas ab Oldendorpio traditas, adhuc superesse exceptiones, quæ in foro tam Imperiali quam Saxonico apprime sint utiles, easdem D. Rösener secundum ductum Oldendorpii adjecit. Cujus commatis sunt exceptio satisfationis, guarandæ, legitimi impedimenti, nondum tentatæ amicitabilis compositionis, positionis non admissibilis, refusionis expensarum &c. a pag. 266. usque ad pag. 306. Quo studio atque labore continuato ita excrevit libellus, ut vel triplo plus auctior, & quasi novus liber, novam qui sumserit togam, factus censeatur.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. II. Sect. VI.

ATLANTE VENETO &c.

Hoc est,

*ATLAS VENETUS, CONTINENS DESCRIPTIO-
nem Geographicam, Historicam, sacram & profanam, & Politicam Im-
periorum, Regnorum, Provinciarum & Statuum totius Universi &c.
Opera & studio P. CORONELLI, Cosmographi Reipubli-
cæ Venetæ &c.*

Tomus I.

Venetis Anno 1691. in folio regali. Constat plagulis III, qua-
rum 61. mappas & figuras continent.

EXhibuimus in Actis anni 1694. pag. 332. seqq. Clarissimi Autoris
Epitomen Cosmographicam, seu Introductionem ad Astrono-
miam, Geographiam & Hydrographiam. Nunc præsens Opus
Geo-Hydrographicum sistimus, præclaram itidem Scriptoris sui non
minus industriam commendans, quam studium ornandi bonum publi-
cum. Cujus quidem operosa recensione, cum titulus argumentum
ejus satis prodatur, merito supercedemus: unius tamen alteriusve, cuius
indiciū ex titulo non æque constat, mentionem facere non pigra-
bimur. Nam præter compendiosam navigationum duobus abhinc se-
culis, magna diversorum populorum æmulatione institutarum narra-
tionem, navigiorum hoc tempore celebrioribus gentibus usitatorum
genera non tantum descripta, sed & æri curiose incisa, Lector hic of-
fendet: interque ea *Bucentaurum*, Potentissimæ Venetorum Reipubli-
cæ navim famosissimam, annuæ maris Adriatici desponsationi devo-
tam,

Kk

tam; & quæ terrorem hodie per oras & munimenta maritima late circumferunt, exitio eorum natas *Palandras incendiarias*; cum non ingrata in Heroem incomparabilem *Franciscum Maurocenum* Venetorum Ducem nuper defunctum, memoria: cujus scilicet ingenio *Tiremes (Galeren)* debent, quod longe securiori impetu & audacia, ac *Palandra*, mortariorum fulmina & decretorios ignes in adversa portuum claustra, nunc evibrare sint idoneæ.

Nec sequiori voluptate curiosus Lector classes insignibus nobilitatis expeditionibus, ex antiqua & recentiori historia, hic repetet, quam piscaturæ hinc inde per orbem terrarum tam mari, quam in majoribus fluviiis exercitæ descriptionem. Quos porro notitia Geographiæ sacræ delectat, cum antiquam, sub hierarchia ecclesiastica, quinque Archiepiscopatus cum suis Exarchatibus seu Primatibus complexam; tum modernam diligenti recensu Patriarchatum, Archi- & Episcopatum, quæque ad natales & varia eorum fata spectant, in promptu habebunt. Chartas autem Geographicas, Autoris opera studiose delineatas exornant, quæ ideam universi, varia mundi systemata, cum planisphæriis cœlestibus exhibent: ut adeo optandum sit, & alterum Tomum, in Operis luculentissimi complementum, propediem luci publicæ donari. In quo tamen clarissimum Autorem, a nobis pro veritatis studio etiam atque etiam rogatum, ex Protestantium albo deleturum speramus, perperam iis pag. 31. hujus Tomi accensos cum Anabaptistis Socinianos: quos posteriores etiam tantum abest ut communi secum nomine appellari velint Protestantes, ut ne Christianorum quidem titulo dignos habeant; nec damnatis eorum erroribus renunciantes, nisi sacro Baptismate denuo initiatos, in gremium suæ Ecclesiæ recipiant.

TOPOGRAPHIA HISTORICA GALLO-BRABANTIA, auctore JACOBO BARONE LE ROY, S. R. L.

Domino S. Lamberti &c.

Amstelædami, typis Hermannii Alardi, A. 1692. in fol.

Constat plag. 72. & figuris æneis 57.

Dudum est, quod *Jo. Baptista Gnammaye*, Belgii Principum ac provinciarum Historicus, tribus libris Bruxellis A. 1606. editis, Gallo-Brabantiam pagatim descripsit; quem postea secutus est *Joannes Blondeau,*

deau, urbis Nivellensis Syndicus, qui ampliori opere Gallico idiomate concepto negotium id profectus est, sed cujus editionem mors antevertit. Eorum tamen commentariorum autographum ab hæredibus Auctor noster illustrissimus obtinuit, & cum eadem, qua ille, cura teneretur, in suos usus convertit, ita tamen, ut multa adjunxerit; quædam etiam non rite intellecta enodavit. In illustrandis enim Gallo-Brabantia, aut vèteri verbo, Romanduz oppidis, municipiis, ac dominiis, in monasteriis item, Nobiliumque prætoriiis & castellis delineandis sic occupatus est, ut diligentiam ante omnia designandis temporibus impenderit, e diversis chronicis historicisque non solum typis excusis, sed manuscriptis quoque, præsertim ex supremæ curiæ feudalis Ducatus Lotharingiæ ac Brabantia regestis, uniuscujusque origines ac possessores eruerit, & cuncta alia testimoniis idoneis stabilita dederit, archiva, codices, & tabularia ubivis demonstrans. Pleraque insuper Nobilium prætoria ad vivum in loco ipso delineari suisque sumptibus in æs incidi jussit, exceptis paucis, quæ ad exemplaria pridem facta effingi placuit. Accurata autem tabula geographica, quæ Gallo-Brabantiam universam sistit, præmissa, septem libris hanc dilucidat, quorum primus præfecturam Nivellensem, secundus Genappiensem, tertius præfecturam Montis S. Wiberti, quartus Hulpensem, quintus Gravenensem, Gemblacensem & Gemblacum oppidum, sextus Aincuriæ, Dongelberghæ, Melinii, Gestæ S. Joannis, Gestæ Geronpontis, Jachæ, & oppidum Geldonense, ac septimus deniq; Jandranensem, Orpiensem, Hanutensem, & Hanutum oppidum cum appendicibus complectitur. Sed & insuper alia quædam, ad historiâ quæ spectant, insperguntur, velut ubi is de Pipinorum armis gentilitiis disquirat; ubi de Templariorum excidio & causis dispicit; ubi tumbas aliquot Baronum ac Nobilium illustriores exhibet; ubi de causa necis illatæ S. Lamberto, Tungtorum ac Trajectensium Episcopo, disceptat; deque annulo signatorio, & de ævo, quo coeperint Nobilium cognomina & arma gentilitia esse hæreditaria, non nihil disserit. Cæterum uti proximis annis agros Lovaniensem, Bruxellensem, & Sylvæducentem, tribus voluminibus eodem modo adumbratos, in lucem sese emissurum pollicetur: ita omnes, quorum interest, rogatos in Præfatione vult, ut ad se Antverpiam transmittant, si quæ habuerint operi isti congrua, quæque optent inseri: nulla tamen alia, nisi authentica aut saltem fide digna desiderat, & si

quis correctionem aliquam aut observationem velit suggerere, seorsim illam ut describat, expetit.

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII, MED. D.

Consiliiarii & Archiatri Ducalis Saxonici, & Professoris Publici, Pathologia Medica Dogmatica.

Jenæ sumptibus Joh. Bielkii, in 4. Constat alphabetis quasi tribus.

EXtare voluit illustris Autor hoc opus Pathologicum, ordinem vulgo receptum sequens, sed methodo diversa. Axiomatibus quippe generalibus erutis, satius duxit, stabilire recepta, quam subruere, id non merita; quæ & exhibeant rem prout se habet, & absolvant, in tantum saltem, ut ratum esse queat, quid statuendum tandem sit, quid minus, ne liber ex libro scribatur.

Sic revocantur singula velut ad certas theses, ut lector statim, assequatur rei summam, pluribus hinc dilucidatam. Præmissis ergo, quæ generalius de morbo, ejusque subjecto & causa dici poterant, ipsius differentias essentielles explicat, & summa genera morborum, in æmperiem, conformationem læsam, & unitatem solutam, in species suas dirimit, explicatis terminis necessariis, suggerendo exempla, supponendo mechanicam, & dirigendo singula hæc ad usum.

Hinc differentiis accidentalibus perlustratis, & temporibus morborum, pathologiam in specie dictam claudit, & ætiologiam prosequitur, recensitis differentiis causarum, has ipsas in humorosas, flatulentas, tartareas, animatas, & ex principiis chemicis oriundas dispescens; visis postmodum ordine & remotioribus, supernaturalibus, naturalibus, medicis dictis, non naturalibus & præternaturalibus. Generali huic ætiologiæ specialis subjungitur, in summorum illorum generum morborum causis investigandis occupata.

Tandem & *συμπτωματολογία* aggreditur, & iterum de symptomatibus in genere præmissa tractatione, de causis actionum læsarum, excretorum & retentorum, ac qualitatum mutatarum specialibus agit, in singulis ventribus lustratis.

Ubiquis magis studet in rei ipsius adytis investigandis, quam autorum placitis, controversias vix tractat, antiquâ novis, præsertim chemicis hypothesebus combinat, utraque propriis observationibus hinc inde

de interspersis illustrat, ut suo sic loco dogmata hæc pathologica ad specialiore[m] disquisitionem tum supponi, tum inservire amplius queant. Idque tanto magis, quanto magis huc facientia allaborat scientificum in modum firmis quasi demonstrationibus exponere, quæ ex quibus fluant, ut sic artis forma, quæ scientia ipsa est, statuminetur & Empiricis contra habeatur Pathologia Dogmatica.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΙΑΣ

ΣΧΗΜΑΤΩΝ, &c.

hoc est:

*ALEXANDRI DE FIGURIS SENTENTIÆ ATQUE
elocutionis, Liber primus & secundus: Phœbammonis de Schemati-
bus Oratoriis Scholia, Liber primus & secundus: Minutianus
de Sedibus argumentorum. Interprete Laurentio*

Norrmanno.

Upsalæ, excudit Henricus Keyser, A. 1690. in 8. plag. 13.

TRes heic sub uno conspectu exhibentur sat vetusti Rhetores, quorum duo priores commune de Schematibus Oratoriis argumentum tractant, ac mutuas subinde jungunt operas; tertius vero argumentorum inveniendorum rationem brevi, sed non inutili libello, operis majoris ἀποσπασματίω, complexus est. Et eos jam olim in corpore duodecim Rhetorum ediderat Aldus Manutius, ac clarissimus Norrmannus denuo ad manus eosdem sumsit, locis innumeris, qua ex ingenio, qua investigatis auctorum testimonijs, meliores ornatioresque facere instituit, ac nova versione & notis quibusdam instructos Orbi erudito exhibuit. Prout autem de ipsorummet opusculorum contentis plura dicere non attinget: ita quid de Auctoribus observare Nostro placuerit, paucis eloquemur.

Primus inter eos ALEXANDER est, ac ille quidem, si Conrado Gesnero & Manuscriptorum Vindobonensis Bibliothecæ Indici ad stipuleris, Aphrodisiensis, Medicis & Philosophis celeberrimus, qui principio seculi post C.N. tertii sub Septimio Severo & Antonino Caracalla floruit. Verum Norrmanno secus videtur, qui hæc non esse alium existimat, quam qui Numenii filius, ὁ Νυμηνίου σὺσφισῆς, nullo præterea rerum aut temporum adjecto characterisimo, a Suida appellatur. Sæpe enim hujus sententiæ fundamentum in Julii Rufiniani, antiqui Rhetoris Latini, testimonio positum esse autumat, qui ab initio

libri de figuris sententiarum Aquilam Romanum nonnulla ex Alexandro Numenio desumpsisse affirmet. Quod autem minime diversus ab hoc sub eo nomine indicetur, haud difficulter agnosci putat a quolibet, qui Aquilam cum Alexandro nostro studiosius commiserit. Hujus namque vestigiis, quicquid dissimulet, tum in ordine ac recensu schematum, praesertim sententiarum, tum tractatione ipsa illum plerumque insistere, sic tamen, ut suis auspiciis, suo arbitrio ubique rem gerat, non alieni operis interpretationem condat. Jam igitur certum liquidumque de aetate Alexandri ferri posse iudicium, quod scilicet Antoninorum aetate floruerit; siquidem ipse pater, Numenius Rhetor, Suida teste, παραμυθητικὸν Ἀδριανῶ εἰς Ἀντίοον scripserit, cui cum hypothese etiam περὶ τῶν τῆς λέξεως σχημάτων idem Suidas tribuat, aut simillimum & maxime geminum, aut hoc ipsum forte filii scriptum innui. De aetate lubens proficitur, nec illam Natalis de Comitibus versionem, nec alia hujus Alexandri scripta, quae extare perhibeantur, se vidisse; quamobrem & omne hac de re iudicium iis, quibus meliorum & instructiorum bibliothecarum copia ex voto suppetat, relinquit.

Opusculo secundo nullum Scriptoris in editione Aldina nomen fuit additum; reapse autem PHOEBAMMONIS haec Scholia, non Tiberii aut alius cujuscumque esse, vel ex iis patere asserit, quae ab illo accepta & citata a pluribus in hoc libello compareant, veluti, quod Mathaeus Camarilla, sive quisquis auctor sit τῆς συνοπτικῆς παραδόσεως τῆς ῥητορικῆς, definitionem schematis κατὰ Φοιβάμμονα verbis iisdem, quae heic p. 98. extant, adferat; quod Erasmus adagium, ἡ πορφυρα παρὰ τὴν πορφυραν διακριτία, quod heic eadem pagina legitur, a Phoebammone Sophista in Commentario de figuris rhetoricis referri, manuscripti cujusdam codicis fidem haud dubie secutus tradiderit; quod ex codicibus Regiis & Colbertinis, Phoebammone Sophistam Φόρον pro foro juridico posuisse, in Glossario suo Carolus du Fresne (p. 106.) observaverit. Qua in sententia non leviter se confirmatum addit suffragio Viri clarissimi Thomae Gale, qui in notis ad Tiberium Rhetorem περὶ τῶν παρὰ Δημοσθένει σχημάτων, Phoebammone varias schematis definitiones collegisse, ipsumque ab Aldo sine nomine datum fuisse annotet. Uti autem manifesto sibi apparere censeret, Phoebammone esse hoc opusculum: ita de eo imprimis

queritur,

queritur, quod nihil adhuc præterea de ipso comperire licuerit, nisi quod esse videat, qui eum Hermogene fecerit antiquiorem. Huic autem calculum suum adjicere haud sustinet, quin ita potius existimat, post divisum veteris novæque Romæ imperium, legibus Romanis earumque formulis ubique vigentibus, Phœbammonem vixisse, ac dictionis *καινοτομίαν*, & insolens Græcis hominibus, verum Ægyptiis convenientius nomen, ut Ægyptium Alexandrinumque ipsum esse credat, efficere.

MINUCIANUM tandem patre Nicagora, Sophista, Athenis natum, Gallieni Imp. temporum æqualem, artes oratorias, progymnasmata, variasque orationes scripsisse, ex indicio Suidæ docet, ac minus proin adstipulatur Synopticæ Rhetoricæ auctori, qui ab Hermogene illum tum inaccessi tum describi & compilari memoret. Hermogenem namque, ut Suidas affirmet, *τέχνην* suam *ρητορικὴν* Marco adhuc apud Romanos imperante composuisse, unde nihil sane quicquam ex hortis Minuciani, octoginta amplius annis post viventis, sublegere potuerit. Et librum sane hujus integrum ante duo adhuc secula in manibus hominum versatum, & forsân quoque a Georgio Trapezuntio habitum fuisse subjicit. Utut autem hodie operis adeo luculenti particula, quoquo olim casu modoque a reliquo corpore divulsâ solum extet, fore tamen nihilominus confidit, ut eadem abs se nunc iterum vulgata τῷ Φιλοκάλοις καὶ Φιλαρχαίοις ad ceterâ omnibus vestigiis indaganda & in lucem proferenda, novum aliquod signum sustollat, ducemque sese atque adjutricem præbeat.

ΟΜΗΡΟΥ ΙΑΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΣ ΑΤΤΗΝ ΣΧΟΛΙΑ
τῶν παλαιῶν.

HOMERI ILLAS, ET VETERUM IN EAM SCHOLIA, quæ vulgo appellantur Didymi.

Cambrigiæ ex officina Joann Hayes, A. 1689. in 4. plag. 164.
Prostat Londini apud Ed. Brevvster.

Inter egregia & præclara laudis ornamenta, quæ in Homero præclarè admiratur atq; extollit, non est postremo loco habendus usus, quem opus ejus præstare potest disciplinæ militaris studio. Tametsi enim huic scriptorum generi accenseri Homerus nequeat, qui præcepta di-

ætæ artis tradiderunt, & scriptores Tactici dicuntur; tamen inter histo-
 ricos & poetas epicos, qui res in usu militari positas exemplis illustrare
 satagunt, descriptis eam in rem præliis & oppugnationibus, causisque
 bellorum, foederibus, consiliis ducum, & stratagematis expositis, qui
 principem locum is teneat, dubium facile erit nemini. Nam adeo di-
 lucide bellorum, quæ descripturus erat, causas memorat, libidinem
 in Paride, perfidiam in Laomedonte: tam accurato studio delectum
 militum exponit, ubi non solius imperatoris, verum aliorum quoque
 ducum & militum officia atque discrimina persequitur: adeo sollicitè
 armorum, telorumque genera, cibaria, totamque rationem victus pas-
 sim explicat. Et quem militaris studiosum artis non ea parte juvet, u-
 bi classem maximam militibus, ac sociis navalibus, & omni apparatu
 ornata? ubi castra munienda fossa docet in longum latumque deducta,
 & aggere acutis vallis in orbem præfixo? Quis prudentiam istius non
 miretur, in descriptione castrorum elucentem? Fortissimos siquidem,
 Achillem & Ajacem, in extremis castrorum partibus collocat, muri
 molisque instar aliis objectos: Regem vero mediis in castris facit, velut
 in loco tutissimo, tendentem. Quem non castrorum oppugnatione
 instruat, & gravissima defensio, libro XII. Iliados: sollicita item vigilia-
 rum ratio, libro X. descripta? Quem non varia erudiant præliorum
 genera, navale cum primis libro XII, terrestria toto opere quampluri-
 ma, & in his singulare istud Paridis & Menelai, libro III. memoratum?
 Quis porro approbatam ei instruendæ aciei rationem improbet? pri-
 ma siquidem in acie equites, in postrema pedites constituit, ignaviori-
 bus in mediam conclusis & coactis. Quæ ordinis ratio & sapientissi-
 mo quondam duci Xenophonti visa fuit optima: *Εν πολέμῳ*, dicen-
 ti, *τὰς τε πρώτας ἀρίστους δὲ τάττειν καὶ τὰς τελευταίας, ἐν δὲ μέ-
 σῃ τὰς χειρίδας, ἵνα ὑπὸ μὲν αὐτῶν ἀγωνταί, ὑπὸ δὲ τῶν ὀθῶνται.*
 Nec alia de causa Homerus, ducum alios in prima acie hortantes fin-
 git & pugnantēs, alios qui aciem extremam urgeant & impellant ad
 pugandum. Quis præterea spernenda puret salutaria ejusdem mo-
 nita de curandis & reficiendis ante, quam prælium ineatur, corporis vi-
 ribus? Quem non cautum ac providum efficiat, ubi fortes militum ac
 peritos, silentio & ordinibus servatis; imperitos contra & gloriosos,
 magnis clamoribus, magnoque cum tumultu procedentes ad prælium
 introducit? Quis aversetur consilium ejus, ubi suis quidem hostibus,
 prælio

prælio tamen nondum plane confecto, non continuo prædæ attendendum, sed hostes potius persequendo monuit? Quem non oppugnatione capiat & deleatet oppidi, quæ in clypeo depicta legitur? Quis absque sensu voluptatis, inspersa passim legat stratagemata, quorum aliquot Pausanias collegit in Messenicis? Cui ex usu non sint, quæ subinde inferuntur, militaria consilia, etiam nocte habitum Libr. X, legationes, speculatores, fœdera, induciæ, conciones pulcherrimæ, præmia & poenæ, aliaque ad rem militarem facientia innumera?

Et quid de luculentis dicemus virtutum exemplis, in pulcro poemate passim emicantibus? Lapis sit, quem parum moveat imago fortitudinis in Achille, in Hectore, Ajace, Diomede: prudentiæ in Nestore, Ulysse, Ænea, Pisandro, Sarpedone: vigilantæ denique ac diligentæ in Agamemnone, Imperatore summo, proposita & ad vivum expressa. Habent profecto hic adolecentes generosi & heroica indole, quos prætentur, Antilochum & Merionem: viri Hectorem, Æneam, Idomeneum, Ulysses, alios: senes Nestorem præcipue. Nec ulla facile virtus nominabitur, cujus non exempla proponi cuivis ætati Homero queant.

Quæ diligentius paulo cogitanti minus mirum videbitur, qua ratione adduci Alexander Magnus olim potuerit, ut Homerum cum primis in expeditionibus bellicis sibi eligeret comitem, magistrumque adeo assiduum, ut ne nocte quidem a sese dimitteret: cur idem Poeta, Macedoniæ regi Cassandro, tanto in pretio fuerit, ut complecti memoria totum laborarit: cur adeo familiaris, Strabone teste, & charus fuerit Julio Cæsari, ut Iliensibus agrum majorem ejus causa tribuere, libertatemque & vectigalium immunitatem confirmare decreverit, rerum jam potitus: cur Justinianus, Imperator sacratissimus, tanti eundem fecerit, ut omnis virtutis patrem, in suo Pandectarum præfamine dicere eum nullus dubitarit.

Quanquam vero Plato in Homerum fuerit iniquior, suæque civitate exulare prorsus eum jussit; sed tamen multo benignius idem expertus est in Aristotele, qui id in Homero potissimum admiratus & deprecatur, quod poësin & exorsus sit, & perfecerit: cum alias nulla res, judicio Senecæ, consummata sit dum incipit, & in omni negotio longe semper a confecto fuerint exordia: quod communi etiam

hominum consensu adeo probatur, ut, quod simul affectum sit & perfectum, ne Solem quidem vidisse arbitrentur.

Quæ cum ita sint, nec reprehendendus eorum labor erit, qui in dictis Homeri monumentis ad posteritatem nitide, integreque transmittendis, curam omnem, studium, & operam indefessam posuerunt; quo laudis genere nec Cantabrigianæ hujus editionis Autorem facile quis privet. Ea quippe, textum ipsum quod attinet, editionem Henrici Stephani, anno 1566. adornatam, exprimere contendit, utpotè quam eum in finem se relegisse totam, optimarumque editionum consensu mendâ sustulisse testatur Autor, eaque in re Florentinam, quæ anno 1488. prodit: Romanam, quæ conjuncta est cum Eustathio: & eam quam in Commentariis suis Eustathius sequatur ipse: nec non aliam ab Adriano Turnebo anno 1554. procuratam, sese consuluisse.

Præmissi autem leguntur operi duo de Homero libelli, unus Herodoti, & alius Plutarchi, cum Stephani modo laudati annotationibus. Addita dein Iliados textui nova Latina interpretatio, quæ ipsa ordinem structuramque verborum, quantum quidem linguæ Latine indoles tulit, sequitur, verborum portentis, quas ad imitationem Græcorum compositorum olim erant facta, ejectis inde & proscripitis. Textui continua serie subjecta habes scholia, & lectiones varias, quarum autorem *παλαιός* seu veteres maluit, quam unum Didymum agnoscere. Quinam autem fuerint, ex quorum commentariis hæc Scholiorum epitome confecta, id se recepit ostensurum in peculiari Dissertatione, parti operis sequenti, Odysseæ nimirum, præmittenda: In extremo voluminis occurrunt quoque *Ἐπιτομὴ τῆς Ἰλιάδος*, variarumque lectiones, quas H. Stephanus marginibus Homeri a se editi apposuit, ejusdemque annotationes in suam Homeri editionem; variaz præterea lectiones, emendationes, conjecturæque in Scholia Homericæ, quibus & additamenta nonnulla ex Excerptis MSS. accedunt cum suppositivorum scholiorum elencho.

Cæterum, quæ in Hackiana editione habentur, Scholia Eugduni Batavorum excusa, locis pene infinitis, contra omnium priorum editionum fidem, detorta observat, depravata, mutilata, plurimisque additamentis turpissime coinquinata. Versionem, quam eadem habet Hackiana, & infamem & maculis fœdâ nominare non dubitat, experientia propria edoctus, & Dissertatione cum primis M. Casauboni.

Quam

Quamvis autem de autore fraudis, circa scholia admissa, certi quid pronunciare nolit, optat tamen, non adeo negligentem nominis sui fuisse Schrevelium, ut verba hæc, ACCURANTE CORNELIO SCHREVELIO, dictæ in editionis fronte legi permiserit. Contagionem mali & Oxoniensem editionem trahere non dissimulat, utpote quæ Hackianam, paucis exceptis, *utra modo* sequatur: multoque melius actum cum eruditio fuisse existimat, si istæ bonarum literarum corruptelæ maturius innotuissent publice.

TRAITE DES ETUDES MONASTIQUES &c.

hoc est:

TRACTATUS DE STUDIIS MONASTICIS IN tres partes divisus; una cum enumeratione præcipuarum difficultatum, quæ in lectione Patrum cujusvis sæculi queunt occurrere; ut & catalogo librorum selectiorum, componenda bibliotheca ecclesiastica præcipue inservientium, Auctore JOHANNE MABIL-

LON, Monacho Ordinis S. Benedicti e Congre-

gatione S. Mauri.

Lutetia Parisiorum apud Car. Robustellum &c. 1691. 8.

Alph. 2. plag. 14.

Vetus quæstio, & pridem agitata, *utrum Monachis licitum sit studiis incumbere*, Auctori celeberrimo & toties in Actis hinc laudato quæstionem dedit hunc Tractatum conscribendi; præsertim cum non paucis eam ab utraque parte præmi difficultatibus, probe animadvertisset.

In tres eum dixit partes. In *prima* ostensurus, non licere solum, sed incumbere Monachis, ut studiis navent operam, non differtur quidem, Monasteria non eum in finem condita fuisse, ut Scholarum atq; Academiarum loco essent, sed ut ad sui potius ac rerum mundanarum omnium, interque eas artium non minus ac scientiarum profanarum contemptum ducerent, solique suos Scripturæ considerationi quotidianæ, virtutumque indefesso studio consecrarent. Non posse tamen absque admiculo scientiarum justum illum & a fundatoribus præceptum ordinem servari, vel ex eo patere autumat, quod absque eo nec seniores rite juniores queant instruere, nec Scripturæ iis mysteria explicare, nec dubia eorum solvere, multo minus cum iis

c. I.

c. II.

Ll 2

collo-

- colloquia de rebus spiritualibus a S. Pachomio severe ipsis injuncta, instituire. Jam certum esse, Pachomii discipulos non Scripturæ tantum, sed & Patrum lectioni vacasse, Basiliumque idem fere suis præcepisse. Quod si igitur illis temporibus, cum in prima adhuc puritate esset constituta, literarum studiis disciplina indiguerit monastica, multo magis ea his temporibus futura necessaria. Imprimis vero Abbatibus id negotiû datum inquit, ut studiis navarent operam; quod non solum alios erudire, sed & sæpenumero Conciliis interesse, inque illis Episcoporum vice fungi, tum & alia obize munia, quæ non nisi probe in his talibus exercitatos poscunt, teneantur. De Clericis & Sacerdotibus eo minus dubitandum censet, quo magis status ipsorum accuratam sacræ Scripturæ, tum disciplinæ ac traditionum ecclesiasticarum cognitionem videtur requirere, ne, quam Hof. IV. 6. Deus minatur, poena ipsos tangat. Neque vero etiam exempla deesse eorum, qui maximam doctrinæ atque eruditionis laudem consecuti, non alibi ejus, quam in monasteriis fundamenta jecerint: quales e Græcis Basilus, Chrysostomus, Nazianzenus atque Athanasius; e Latinis Hieronymus, Augustinus atque Gregorius Magnus. Quin & plurimos in Oriente pariter ac Occidente, ne prima quidem literarum elementa degustasse, cum pueri adhuc, ut ætate nondum satis adulta, monasteria ingrederentur, & tantum tamen in iis profecisse, ut Episcopi potuerint prodire. Alios scriptis in publicum editis inclaruisse; ut Ephraemum, Isidorum Pelusiorum, Nilum, Cassianum; Vincentium Lirinensem, Maximum, Anastasium Sinaitam, Bedam Venerabilem, Theodoram Studitem, Anselmum, Bernhardum, aliosque plures; unde jam olim studia in monasteriis floruisse, omnino sit probabile. Idem Bibliothecas innuere antiquitus in monasteriis repertas, nulli alioquin usui futuras, nisi lectio librorum etiam fuisset usitata. Quorum pertineat eorum labor, qui frequentis varii generis librorum transcriptione id egerint, ut quicquid est sacrarum atque profanarum antiquitatum, ad posteros transmitteretur. Sed & S. Benedictum id egisse sedulo, ut sui ordinis Monachis assiduam librorum Veteris ac Novi Testamenti, ut & Patrum ac Interpretum lectionem commendaret, pluribus ejusdem regulis ostendit, & neglectum studiorum causis inclinationis monasteriorum in deteriorem statum annumerandum probat. Unde factum, ut quotiescunque labentem disciplinam restituere
- volue-

voluerint, quibus hæc incubuit cura, omnem moverint lapidem, ut scholæ omnia redintegrarent, bibliothecas congererent, collegia conventusque ordinarent, libros etiam conscriberent. Quid? quod Anselmus in epistola Mauritium expresse non tantum Virgilium, sed & alios auctores profanos legere jubeat, iis solum exceptis, qui puritati atque honestati sunt contrarii. In Monte insuper Cassino literarum studia ad duodecimum usque seculum floruisse, Petrum Diaconum in suo de Viris Montis Cassini illustribus opere satis superque testari. In Anglia Bedam Venerabilem omnis generis scientias fratres suos docuisse, cujus postea exemplum alii fuerint secuti. In Germania præcipue Fuldense atque Hirschfeldense, tum & Hirsaugiense, Scassinabrugense aliaque floruisse monasteria literarum cultu incluta. In Gallia quamplurima scholis academiisque instructissima, Launoyum pridem indicasse. Porro nec Concilia, nec Papas studia monastica prohibuisse, sed suavisse multo magis, probat ex Concilio generali Viennensi, Coloniensi, Tridentino, ut & Constitutionibus Clementis V. atque Benedicti XII. Post abusus studiorum monachalium, examinat, tantique eos momenti esse non putat, ut omnibus in uniuersum literarum cura sit abijcienda. Neque enim sic humilitati atque poenitentiae derogatum iri, neque supervacantibus disputationibus contentionibusque viam aperiri, aut a laboribus consuetis abstrahi Religiosos, dummodo justus studiorum finis ad virtutes atque pietatem ducens rite observetur. Operarum vero manuarium loco, quas, uti pluribus commonstrat, magnopere sibi commendatas Monachi habere debeant, studia nonnunquam assumenda, librisque conscribendis dandam suadet operam. Ita enim & otium vitari, cujus gratia laborem Benedictus Monachis imposuerit, & meatem a perniciosis cogitationibus abstrahi. Eundem portò morem apud Græcos pridem traditum & per singula continuatum secula, multorum exemplis probat, quos vel monasticam amplexos vitam studiis in ea nihilominus inclaustrasse, vel prima saltem literarum rudimenta monasteriis accepta tulisse constat. Ad Latinos denique dum pergit, ingens volumen vix futurum satis ait, ad describendum omnès eos, quotquot a Pammachio, quem primum inter Monachos in prima urbe vocat Hieronymus, in literis gloriam sint consecuti. Imprimis in Gallorum monasteriis, non virtutibus solum, sed doctrinæ etiam scientiisque locum semper fuisse.

c. XI.

c. XII.

c. XIII.

c. XIV.

c. XV.

c. XVI.

maxime testari Lirinense atque Arelatense, tum & Massiliense, Vienne-
nense, Luxoviense, Fontanellense, Corbeienſe, Turonenſe aliſque mo-
naſteria. In Anglia Pelagium funoſtum equidem, ſed certum tamen,
rectius Gildam cognomento Sapientem, Bedam Venerabilem & Al-
cuinum præbere exemplum. Italiam, Hiſpaniam ac Luſitaniam Gre-
gorium præcipue Magnum reddidiſſe celebrem. Germaniam vel u-
nicum Fuldenſe monaſterium, cui tamen Corbejenſe, Hirsaugienſe a-
liaque addi queant, ſatis illuſtraſſe. Omnibus vero hiſ palmam præ-
ripere ordinem S. Benedicti, utpote qui ſolus fore literas pluribus in Eu-
ropa ſeculis conſervavit.

c. I.

Hæc ita cum oſtendiſſet, ad *ſecundam partem* progreditur, da-
cetque, quænam Monachis ſtudia cumprimis, & quibus ea modis ſint
tractanda. Hic ſub initium difficile cenſet atque arduum, certa ſtudi-
orum genera præſcribere, præſertim cum nec ingenia omnibus ſint ea-
dem, nec ordines ſinguli eandem inſiſtere viam habeant necelle. Ni-
hilominus in genere moneri illud poſſe, quod paria ſemper cum Ec-
cleſiaſticis, quorum fere unicum in Scripturæ, Patrum ac Conciliorum
lectiõne conſiſtebat ſtadium, fecerint, utque eo melius ſuperioribus
ſcientiis ſe præpararent, inferiores primum qua par erat induſtria addi-
dicerint. Scripturæ ergo ſacræ ſtadium quod atinet, nunquam illud
omittendum ſuadet. Eſſe tamen ait libros quosdam, quorum le-
ctio familiaris magis eſſe debeat. Baſilium, Nilum atque Iſidorum
Novi Teſtamenti libros non immerito præferre reliquis, quod impri-
mis ad compunctionem ii faciant, atque hinc junioribus præ ceteris
ſint legendi: Caſſiodorum vero Pſalmos etiam ac Prophetas addidiſ-
ſe; ſingulos non excluſiſſe reliquos. Poſt Scripturam Patres etiam
ejuſdem interpretes non omnino negligendos cenſet, nec tamen abſ-
que diſcrimine omnia eorum opera aſſumenda. Itaque exponit plu-
ribus, quænam præcipue Patrum ſcripta & quo ordine ſint legenda, ad-
ultioribus Tractatum de lectiõne Patrum Eccleſiæ, Pariſiis A. 1688. edi-
tum commendans. Speciatiim ad Poſitivam ac Polemicam Theolo-
giam rectius imbibendam Patres ſingulos, vel ſecundum temporum,
vel materiarum ordinem legi jubet; poſteriore tamen uti breviorẽ,
ita fortalliſ utiliorẽ exiſtimat, ſingul de ſingulis articulis in ſpecie qui
ſint legendi, monſtrans. Ab hiſ progreditur ad Notiãiam Concilio-
rum ac utriuſque Juris, & ex quibus Scriptoribus hauriri ea commodiſ-
ſime

c. II.

c. III.

c. IV.

c. V.

fitne queat, ostendit. Scholasticam Theologiam multis inutilibus, miserandis, puerilibus, & sanctissimæ religionis gravitate indignis deformatam quæstionibus, non diffretur; eam tamen tanti olim habitam, nostro seculo longe magis esse purificatam ait. Hic summam D. Thomæ, sub quæ Theologia novo primum habitu induta fuerit, commendat, eique *Episcopi* Institutiones Theologicas, aliquot tantummodo locis exceptis, non dubitat adungere, ac singularem postmodum, in studio Scholasticæ Theologiæ feliciter progrediendi methodum, communicat. Eandem cum Scholasticis, imo pejorem Casuistarum quoque sortem fuisse ait, atque hinc Monachos in legendis iis tempus non perdendum censet, sed illud studio potius Historiæ ecclesiasticæ atque profanæ impendendum, quæ majoris usus sit futura. Itaque post Historiam monasteriorum & Acta martyrum Historicos Græcos pariter ac Latinos, (a quibus nec profani sint omnino excludendi, quorum Historia, Augustino judice, multum ad intelligendam Scripturam conferat,) consuli jubet, simul quæ observanda sint Historicis lectionibus, aliquot regulis tradit. Philosophiam quoque non omnino adspernandam judicat, ita tamen, ut præjudicia tollantur, & non nisi veritatis studio totum negotium suscipiatur. Medicinæ, nisi in quantum ad corpus conservandum faciat, nullam suis cognitionem concedit. Eos qui jam antequam monasticam ingrederentur vitam, Philosophiæ placita pereceperint, ulterius iisdem invigilare non arbitratur necessarium. Qui vero plane *divinos* accesserint, eos prudentis informatione magistri habere opus. Politioris literaturæ studia, quandoquidem ad Patres intelligendos atque veritatem contra adversarios tuendam multum conducant, non penitus omittenda, sobrie tamen, & non ad ostentationem, sed necessitatem potius tractanda. Stylum, non ad superstitionem usque polendum, pronuntiationem distinctam atque gravem, in sacris præsertim actionibus, sequendam; Manuscripta sæpius, et cum circumspeditione quadam, consulenda; Inscriptiones atque Numismata non adeo sollicitè inquirenda; Criticam denique, cuius aliquot proponit regulas, non sine magno multijugæ lectionis apparatu, judicioque limatissimo suscipiendam judicat. Memoriam ut eo consulatur rectius, Adversaria a suis colligi, inque iis quicquid observatum dignum sese offert, paucis notari cupit, ita tamen ut ad fidei dogmata, ethicam Christianam, disciplinam ecclesiasticam ac historiam

c. VI.

p. 286.

c. VII.

c. VIII.

c. IX.

c. X.

c. XI.

c. XII.

c. XIII.

c. XIV.

- riam monasticam pleraque referantur, neque statim simul ac occurrerint, sed probe, etiam per dies aliquot nonnunquam, pensitata in charitam conciantur. Ad scribendum eos cito proflire non jubet, eaque componi solum præcipit, quæ ecclesiæ, vel statui monastico, vel Fratribus ad minimum sint utilia; reliqua aut plane negligi, aut certe parcius tractari cupit, ne dum in onere sibi non imposito occupantur, ab imposito abstineant. Inde optimum laborem eum fore, si quis aut Græcos Patres Latine, aut ex Latino Gallice vertat, aut aliorum versiones emendet. Quod ut eo rectius fiat, aliquot, quæ observari debeant, regulas communicat. Pergit ad colloquia conventusque Monachorum, in quibus divinas olim lectiones exponere, aut de aliquibus quæstionibus salubriter differere inter se fuerint soliti; qualia colloquia jam quidem maximam partem in desuetudinem abierint, commode tamen restituenda. Magis necessarias judicat sacras ad populum orationes, iis maxime instituendas, qui pietate, humilitate, zelo, tum & doctrina, verbiq; cum primis divini intelligentia, non vero inani eruditionis ostentatione, aut eloquentia interno sensu destituta aliis præsent. Ad quas Catechisationes, majoris etiam hic usus futuras, nec adeo, ut quidem sub initium videri queat, faciles, omnino requirantur. His ita expositis, nunc denique quo pacto juniorum ac novitiorum studia, tam Philosophica, quam Theologica sint ordinanda, qui libri iis legendi, quæ exercitia suscipienda monet; iisque regulas peculiare etiam præscribit, qui tantum jam in studiis profecerunt, ut absque cortice natate, h. e. ipsos sectari fontes, & Scripturam pariter ac Patres in linguis originalibus legere queant. Hic Auctores juxta seculorum ordinem enarrat, & quid in quolibet sit attendendum docet. Claudat partem hanc ea indicando brevissime, quæ Superioribus, quorum arduum officium graphice depingit, sint lectitanda. Ubi totam quidem Scripturam una cum Regulis Monasticis, maxime tamen Ezechielis caput XXXIV, Johannis X, Epistolæ Pauli ad Titum ac Timotheum; e Patribus Gregorii Nazianzeni Orationem I, Chrysostomum de Sacerdotio, cum Epistolis Vitisque Sanctorum Monachorum, præ omnibus autem Gregorii Magni ac Bernhaldi Opera quotidie ante oculos habenda præcipit.

In *Parte tertia* de Fine studiorum Monachalium duplici agit; nempe veritatis cognitione, ac charitate cum voluntatis atque morum

rum emendatione conjuncta, absque quibus doctrina omnis inutilis sit ac pernicioſa. Obſtare vero fini huic ait partim inanis gloriæ cupiditatem, partim curioſitatem nimiam, partim veræ ac legitime attentionis defectum: quibus omnibus tum intentionis puritas, tum devotæ ac quotidiana oratio mederi poſſit. His alios adiungit fines minus principales, nempe ut tempus recte collocetur, ut officio ſatisſiat, ut animus ſanctis cogitationibus piisque affectibus repleatur. Tandem quærit, an non ſtudiorum Monachalium finibus accenſeri queant prædicatione ac ſcriptio, utpote quæ directe proximi utilitatem ſpectare videantur. Exiſtimat Auctor, cum vix ea absque oſtentione aliqua, aut gloriæ cupiditate obtinenda ſint, rectius facturos Monachos, ſi ſemet ipſos ante omnia reſpiciant, neque prius ad proximum referre veſint ſtudiorum fructum, quam divino nutu eo impellantur; cum alioquin non levis tentationibus ſe nimii horum affectatores exponant.

c. II.
c. III.
c. IV.

c.V.

Subjunxit his, quam Part. II. c. XX. promiſerat, Enumerationem præcipuam difficultatum, quæ in lectione Patrum, Conciliorum ac ſcriptorum denique Eccleſiaſticorum cujuſvis ſæculi queant occurrere, ubique fere additis Auctoribus, qui has difficultates uberius explicarunt, & propriis nonnunquam obſervationibus. Ita Sec. VII. ex Epistoſa Columbani, quam reperiri ait in Epitome operum ejus a Flemingo concinnata, & Lovanii A. 1667. in fol. edita, probat, Concilium in Gallia circa A. C. 600. in cauſa Paſchatis fuiſſe habitum, cujuſ tamen Le Cointe in Annalibus nullam plane fecerit mentionem, neque aliunde etiam cognitio hauriri queat. Agmen claudit Catalogus librorum ſelectorum, præſtantiſſimarumque eorum editionum, componendæ Bibliothecæ Eccleſiaſticæ cum primis inſervientium, ſingulari ſtudio ac labore congeſtus.

*TRACTATUS DE OFFICIALIBUS BARONUM,
Civilem & Criminalem Jurisdictionem habentium, vel Civilem tantum, aut ſolum Criminalem; Auctore Franciſco
Joſepho de Anglia a Scanno.*

Neapoli apud Franciſc. Benzi, 1689. in fol. Alph. 5.

SI ullus unquam multis homonymiis expoſitus multisque difficultatibus implicitus fuit, certe ille eſt, qui de jurisdictione inſcribitur

M III &

& tractat juris articulus. Sive enim jus vetus civile Romanum, sive modernum respiciamus, tot in utroque nodos, tot a se invicem differentias offendunt nonnulli, ut exinde se vix expedire, vel certi quid statuere queant. Optime itaque de Jurisprudentia mereri illi existimandi sunt, qui intricatam hanc jurisdictionis doctrinam juxta genuina principia curatius excutere, ac præprimis ex loci, quo degunt, consuetudine & ordinationibus dijudicare satagunt. Quibus merito suo accensendus est præsentis tractatus Auctor Nobilissimus, qui non quidem universam jurisdictionis materiam, sed illam saltem, quæ aliis mandata est, excolendam sibi sumsit, & quid tam quoad theoriam, quam potissimum praxin, in variis circa demandatam jurisdictionem, vel criminalem & civilem simul, vel alterutram obvenerint casibus obtineat, late exposuit. Sed digitum maxime ad suam, in qua vivit, regionem, Neapolitanum scilicet Regnum direxit, ac quoniam, ut ipse fatetur, ejusmodi fungitur officio, singula fere, quæ tali officiali ibidem expedienda incumbunt, speciatim persequitur, eumque hinc inde formulis tum Latinis tum Italicis instruit, ut habeat, quo in necessitatis casu recurrat, ne forte contra receptos mores vel Curie stylum ullo modo impingat. Licet vero in eorum gratiam, qui Neapolitani Regni tractant judicia, hoc conscriptum sit opus, nulli tamen dubitamus, quin & in nostris foris versantibus aliquem præbere usum possit.

Ἡ ΘΕΙΑ ΓΡΑΦΗ, ΔΗΛΑΔΗ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ

Διαθήκης ἁπαντα.

DIVINA SCRIPTURA,

nempe

VETERIS AC NOVI TESTAMENTI OMNIA, A

viro doctissimo & linguarum peritissimo diligenter recognita, & multis in locis emendata, variisque locutionibus ex diversorum exemplarium collatione decerptis, & ad Hebraicam veritatem in V. T. revocatis aucta & illustrata.

Παλαιά μὲν ἑστράφη τυκωθεῖσα, καὶ νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα
Ἐπιτίθησι παρὰ Νικολαῦ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαν-
νῖναν. ΑΧΙΖ.

Οὗτοῦ quidem alibi excusa, & nunc primum impressa Venetiis, apud Nicolautū Dulcem Ordinis Johann. 1687. in fol. 86g.

Constat Alphab. tribus, sex triernionibus.

Variæ editiones Bibliorum Græcorum extant, quas inter etiam in Germania nostra superiori sæculo, Argentoratensis jam ab anno 1526, ac Basileensis, & hæc quidem cum textu Latino, in octavo, ut vocant, anno 1582. excusæ laudem merentur. Hoc vero decurrente sæculo in Anglia quidem & Belgio non una forma impressa sunt, cum primis portatili illa; apud Germanos vero, quod sciamus, adhucdum id inter desiderata est, licet summo studio commendatum bibliopolis omnibus peculiari alloquio a *Zacharia Rosenbachio* in *Lexico* in LXX interpretes & libros apocryphos, A. 1634 impresso, P. 197.

Duplex in illis textus cum primis occurrit, non insigni adeo differentia, aliis Aldinam secutis editionem, ut in dictis prioribus illis & dicenda jam, aliis Romanam, ad exemplar Vaticanum, quod in recentioribus alteris hodie secuti sunt magis editores. Operte vero pretium est, notare editionem hæc Venetam, cujus titulum dedimus. Sequitur eadem κατὰ πῶδα & per omnia editionem Wecheliam, (adeoque & Aldinam laudatam,) Francofurti A. 1597 impressam cum variis lectionibus, accurante, ut non sine ratione conjicere licet, *Sylburgio*, editam.

Duplici saltim differt nomine præfatione, seu dedicatione potius Græca, ad Johannem Serbanum Cantacuzenum, cujus munificentiam in distribuendis libris pro sacris ecclesiis deprecatur; & additamento alphabeti & prælogi unius, σὺνοψις τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς κεφαλαίοις τῆςδε τῆς θείας γραφῆς, *Synopsis contentorum in capitulis hujus sacra scriptura* inscripto, velut indice plenissimo. Non aliter ac apud nos etiam seorsim excusa visuntur similem in modum sacrorum Bibliorum summaria. In exempli vicem capitis 1 Genes. hæc est Synopsis: κεφαλ. α. περὶ τῆς τῷ κόσμῳ δημιουργίας. τῆς διαίρεσως καὶ καλλοῆς τῶν κτισμάτων. καὶ τῆς πλάσεως τῷ ἀνθρώπῳ. καὶ ὅτι πάντα ἐπέταξεν αὐτῷ ὁ θεός. Φυλ. 1. De mundi opificio; divisione & pulchritudine creaturarum; formatione hominis; quodque omnia ipsi subjecerit Deus. Fol. 1.

MERCURII IN SOLE ANNO M DC XC, D. XXXI.
OCT. ST. VET. VISI, OBSERVATIONES.

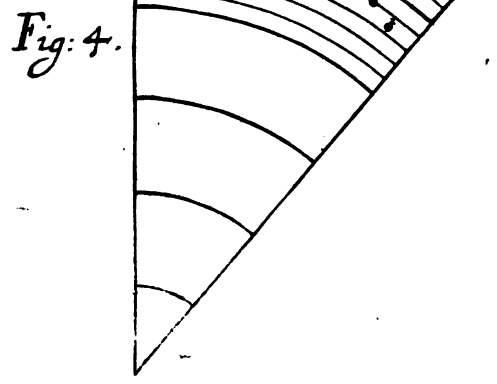
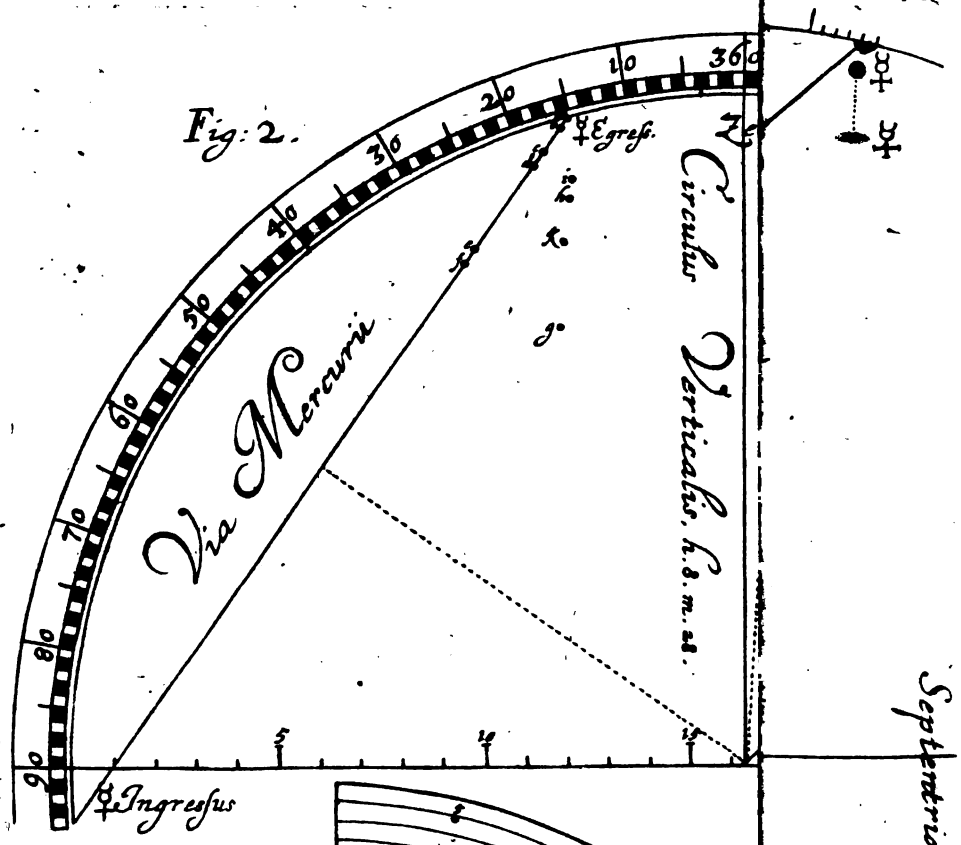
IN votis quidem nobis erat, rarissimi hujus phænomeni historiam, la curiosis ejusdem observatoribus conquistam, Astrophilis quantocyus, & antequam novitatis gratiam exueret, communicare: sed dum speratas hinc inde observationes frustra præstolamur, id temporis nobis effluxit, ut eo quo constitueramus loco, hoc est in mensibus Actorum, eandem exhibere jam non amplius sit integrum. Cœlestium tamen rerum scrutatoribus non ingratum fore persuasi sumus, si eorum quæ Amicorum studio & humanitati accepta debemus, etiam post tantum temporis intervallum, vel in his Supplementis participes redderentur. Quamvis aptem quæ a Clarissimo Kirchio habemus, ipse jam *Epheméridibus* suis ad annum 1692 inseruerit: iis tamen, ad quorum manus eæ non pervenere, repetita eorundem publicatione inserviendū duximus. Junximus his observationes Reverendi P. Kochanski, & Domini Wurzelbaueri: nec indignam censuimus, quæ his annexeretur, observationem rusticolæ cujusdā, in vicinia nostra habitantis, qui naturæ quodam instinctu ad Astronomica studia propensus, jam ab annis inde aliquot inspectandis cœli siderumque vicissitudinibus attentissime incubuit, cœloque favente hunc etiam Mercurii in cursum in Solem animadvertit.

*Excerptum ex literis R. P. A. A. Kochanski Warsavia:
10. Nov. st. n. 1690. datis.*

Solito latior mihi dies illa Novembris illuxerat, quod Horizontem ortivum sereniorē paucisque nubeculis infuscatum cernerem. Cum ergo domui nostræ Varsaviensi, ortus hyemalis plagam templum Parochiale obstruat, me ad arcem Regiam contuli; ubi capto in aula scenica commodo loco, absque mora Solem ipsum profus in nubem cernens, eandem per Telescopium Romanum, quod olim celeberrimus *Eustachius Divini* paraverat, intuitus, interpositis tamen ad attemperandos Solares radios, quaternis tabulis specularibus Venetis, saturati virosi, distinctissime, conspexi maculam nigram rotundam & quidem in ambitu suo accurate terminatam: tubus enim is opticus quanquam haud longior tribus pedibus Rhenanis cum quadrante, computatis una tribus lentibus ocularibus, egregie tamen objecta re-

prz-

præsentat, ipsos etiam comites Joviales hybernis noctibus illuni ac deperato cælo. Situm igitur Mercurii in disco Solari, non quidem ullis instrumentis, sed sola oculi æstimatione deprehendi, qualem *Fig. Prima* exhibet (in qua lineæ oblique ductæ & punctis expressæ, a me tunc mente conceptæ sunt, ut ex earum interfectione Locum Mercurii in Disco Solari memoria firmius retinerem, non ut trami-tem vel orbitam cursus Mercurialis exprimerem; hæc enim ex una inspectione obtineri non poterat) inspectoque sub idem tempus Scia-therico pensili mectum allato, quod constat duabus armillis æneis auro oblitis, Meridiano videlicet & Æquatore, cujus axis mobile gerit fo-tamen pervium, estque opus Anglicum peritæ manus, inveni Horam apparentem 8, cum Minutis 45 vel 48 proxime.

TAB. V.
Fig. 1.

Verum cupidus spectandi hujus Phænomeni per Telescopium pedum 18, & illud quatuor vitris instructum, dum mirarer, id præter solitum, omnia confuse referre, ac proinde in lentibus ocularibus de-bite disponendis diutius immoratus, nequicquam tamen proficerem, (Vitrum quippe Objectivum incuria famuli Tubum bajulantis, sede sua motum oblique constiterat, quod tandem serius deprehendi) Mer-curius interea temporis, quod ipsi solemne est cum turba Alchymista-rum, me spemque meam delusit hiantem, atque a Syzygia Solari abiit, excessit, erupit, evasit. Spectarunt illum vicibus alternis duo Juvenes Ordinis nostri, quos privata institutione Matheseos Elementis imbuendos suscepi; hi, dum ego cum Telescopio illo majore lutarer, identidem exclamabant; video illum ad marginem Solis: quod ego platice dictum ratus, existimabam mihi tempus abunde superfore, pro appulsu ☿ ad Limbum ☉ diligentius observandum: At paulo post inspecto Sole, hunc omni parte illustrem comparere, plurimum indolui. Conjecturam tamen prudenter instituendo, dixerim limbum Solarem a Mercurio peregrinante, Hora IX Solari, quam proxime su-peratum esse. Latitudinem porro Urbis Varsoviensis, a *T. Livio Bu-rattini*, viro in Mathematicis versato, deprehensam esse Grad. 52 cum 15 minutis, ex ipsomet, dum superesset, audivisse memini. De Lon-gitudine certi nihil ausim pronunciare.

*Excerptum ex Ephemeridibus Godofredi Kirchii
Anni 1692.*

Mm 3;

Erfor-

Erfordiam delatus, quoties nocte observationem progressa serenitate frui licuit, fixarum quarundam consecratarum altitudines, quas cum Solis altitudinibus post egressum Mercurii observatis, sequens Tabula ostendit:

Ordo observatorum.	Tempora secundum Horolog. Oscillator.	Altitudo.	Tempora ex altitudinibus supputata.	Differentia.	Ordo Observationum.	Tempora secundum Horologium Oscillator.	Altitudines Solis.	Tempora ex altitudinibus supputata.	Differentia.
	H. / //	Gr. / Proc.	H. / //	/ //	Calcul	H. / //	G. /	H. / //	/ //
1	2. 9. 0	38. 5	2.16. 5	7. 5	21 f	7.40. 0	observ.	7.43. 0	3. 0
2	2.12.30	38.25	2.19.17	6.47	22 e	7.45. 0	g.	7.48. 0	3. 0
3	2.14.35	38.40	2.21.40	7. 5	23 d	8. 7. 0	h.	8.10. 0	3. 0
4	2.16.20	38.55	2.24.20	8. 0	24 c	8.11. 0	i.	8.13. 0	3. 0
5	2.18.43	39.12	2.27. 8	8.25	25 b	8.20. 0		8.23. 0	3. 0
		Reguli			26 a	8.24. 0	a.	8.27. 0	3. 0
6	2.26.34	26.35	2.32. 3	5.29	27	8.55.15	11. 0	8.58.12	2.57
7	2.28.22	27.10	2.35.54	7.32	28	8.56.45	11. 5	8.59.12	2.27
8	2.34.14	27.55	2.40.42	6.28	29	8.57.34	11.12	9. 0 4	2.30
9	2.36.57	28.15	2.42.53	5.56	30	8.58.24	11.17	9. 1. 0	2.36
10	2.39.16	28.48	2.46.37	7.21	31	8.59.13	11.23	9. 1. 56	2.43
11	2.41.49	29. 0	2.47.96	6. 7	32	9. 0.36	11.32	9. 3. 12	2.36
		Arct.			33	9. 1.50	11.36	9. 3.48	1.58
12	5.46.43	24.20	5.51.25	4.42	34	9. 2.42	11.47	9. 5.54	3. 2
13	5.48.55	24.42	5.53.42	4.47	35	10. 2.13	17. 4	10. 4.12	1.59
14	5.50.39	24.55	5.55. 1	4.22	36	10. 3.16	17.12	10. 5.44	2.28
15	5.51.58	25. 6	5.56.12	4.14	37	10. 3.56	17.12	10. 5.44	1.48
16	5.53. 3	25.22	5.57.57	4.54	38	10. 4.34	17.20	10. 7.36	3. 2
17	5.54.29	25.30	5.58.49	4.20	39	10. 5.46	17.24	10. 8.28	2.42
18	6.19.53	29. 6	6.21.36	1.43	40	10. 6.15	17.28	10. 9.24	3. 9
19	6.21.21	29.38	6.25. 4	3.43	41	10. 7.51	17.30	10. 9.52	2. 1
20	6.22.35	29.43	6.25.40	3. 5	42	10. 8.46	17.36	10.11.12	2.26
					43	10. 9.35	17.40	10.12. 8	2.33
					44	10.10.53	17.46	10.13.36	2.43

Ipse Sol quamprimum mihi post horam 7, 30 min. redditus est, Mercurium tam in Tabella per tubum 13 pedum, quam directo intuitu, per tubum octo pedum, quatuor vitris coloratis instructum, sed frustra quarebam. Immutato autem non nihil partium Telescopii prioris situ H. 7, 40 min. Mercurius in Tabula distincte satis apparuit, Solari maculæ non absimilis, & nisi fallit memoria, propior Telescopii limbo oblongior, centro vero rotundior videbatur. Hor. 7, 45 min. horologii mei oscillatorii, attentius Mercurii rimatus sum magnitudinem, coniectisque in chartam aliquot variaz magnitudinis punctulis, in eadem linea dispositis, eadem cum Mercurio contendebam: eoque puncto, ad cuius magnitudinem proximè accedere videbatur, microscopii ope omni cura adhibita examinato, diametrum ejus 15 secunda non excedere animadverti. Hoc ipso quoque tempore circa Hor. 7, 45 min. locum Mercurii *g* (Fig. 2) in Tabula subnotaveram, in limbo Solis inferiori designatum; cum ejus distantia in superiori Solis limbo non amplior quam 2 min. 45 secundorum, & circiter prope *k*, esset: Unde colligere licet, refractionem limbi Solaris inferioris $2\frac{1}{2}$ minutis superasse refractionem limbi superioris, adeoque discum Solarem ellipticum apparuisse. Hora 8, min. 7 & 11 Mercurio cum proximo limbo Solis notato, distantiaque in discum Solis relata, Mercurium in *b* & *i* me deprehendisse video. Ab Hora 8, 20 min. ritibus maculæ tenuiores Mercurium oculis meis abstulerant, & paulo post etiam Solem obscuraverant nubes: quibus dissipatis Mercurius Hor. 8, 24 min. limbum Solis attingebat in *a*, totumque ejus corpus Soli adhuc erat immersum, mox vero nubes quædam labores meos iterum turbabant. Annotaveram tamen antea regionem egressus, quatuor 15 gr. a vertice septentrionem versus esse deprehendi. Si itaque quaratur angulus Eclipticæ cum verticali, tempore memorato egressus Mercurii, Eclipticam invenio 43 gr. 25 min. meridiem versus, quibus si addas 15 gr. egressus Mercurii a verticali, habebis 58 gr. 25 min. egressus Mercurii ab Ecliptica. Si præterea angulum viz vizæ Mercurii cum Ecliptica statuamus 8 gr. 15 min. quantum calculus secundum *Tab. Rudolph.* institutus subindicat, non contradicentibus observationibus antea factis; nec non Solis semidiametrum, quantum recentissimæ optimæque observationes definiunt, 16 min. 17 sec. ut & horarium Mercurii a Sole motum 6 min. 2 sec. quem observationes *Dnn.*

Gallici

TAB. V.
Fig. 2.

Galleri & Halleii anni 1677 me docuere, sequentia ex observatione nostra colligere licebit.

	Erfurti.		Uraniburgi.	
	T. Med. H. / //	T. App. H. / //	T. Med. H. / //	T. App. H. / //
Ingressus Mercurii in discum Solis.	4.50.36	5. 0.30	4.54.36	5. 4.30
Appropinquatio centrorum proxim.	6.34.21	6.44.15	6.38.21	6.48.15
Egressus Mercurii è disco Solis.	8.18. 6	8.28. 0	8.22. 6	8.32. 0
Tota Duratio.	3.27.30	3.27.30	3.27.30	3.27.30
Latitudo Mercurii tempore Ingressus.	10.53	10.53	10.53	10.53
Arcus inter centra in Conjunctione.	12.30	12.30	12.30	12.30
Latitudo Mercurii tempore Egress.	13.52	13.52	13.52	13.52

Et huic rei magis innitendum esse existimo, quam observationibus, quæ Mercurium literis *g, b, i*, in disco Solis notatum exhibent; visa enim illa Mercurii via tantum non impossibilis mihi videtur, maxime quod magnum nimis cum Ecliptica efficiat angulum: interim tamen optima fide omnia ita ut a me fuere deprehensa, Lectori communicare volui, nec quicquam ausus fui curiosa emendatione immutare. Viam porro Mercurii, prout eam ex gradu egressus colligere licuit, totam delineavi, & sub literis *f, e, d, c, b, a*, iis semper in locis exhibui, quæ ille in observationibus occupare debebat. Quod vero observationes *g, b, i*, cum calculo egressus minus accurate consentiant, id ad refractionem refero, cum aeris, tum vitrorum telescopii, qua de re alio loco.

Mercurius in Sole observatus Norimberga A. O. R. 1690.

d. ult. Octobr. Joh. Phil. Wurzelbaur.

TAB. V.

Fig. 3.

Tempora Horol.
Oscillator.

Tempora
supputata
H. M. S.

d. 30. Oct.

H. Min. S.

p. m.

6.32. 0. culminat Os Pegasi
9- 0. 0. culm. Cap. Andromedæ.
8. 4. 0. culm. Jupiter.

9.28.45.
8.52.17.

6.30.0.

2. 31. Oct.
a. m.

6. 30. o. Coelum undiquaque nubibus obductum ut
 7. 30. o. Solis exortus observari nequirit.
 8. o. o. Nubes ab occasu versus ortum propelluntur,
 & vi ventorum ibidem ad horizontem
 constipantur.
 8. 30. o. Sol & nubibus emerfit. Mercurius in disco ejus
 superne a verticali ad dextram, revera ad
 laevam, distans plus quam dimidio digito a
 limbo, exituriens apparet.
 8. 36. o. Mercurius postquam undulanti Solis limbo
 ad Min. temporis circ. adhæsitavit, exit ad
 14° a Zenith Septentrionem versus:
 8. 49. o. Altitudo Solis 10. 5. 8. 38. 38.
 8. 59. 45. Altitudo Solis 11. 10. 8. 47. 48.
 9. 7. 10. Altitudo Solis 12. 10. 8. 56. 24.
 9. 50. o. Altitudo Solis 16. 28. 9. 38. 7.
 11. 1. 30. Altitudo Solis 21. 31. 10. 46. 32.
 12. o. o. Observationem Solis meridianam coelum nu-
 bilis denuo obductum denegavit.

Ratio diametrorum Solis & nuclei Mercurii, dum lucido Solis di-
 sco immorabatur, quantum per auram haud satis defæcatam conjici po-
 terat, erat ut 1000 ad $8\frac{1}{2}$. Post autem quam ad limbum Solis pervene-
 rat, ejusque limbo undulanti ad minimum fere adhæsitaret, & genui-
 nam rotunditatem suam (quæ antea ex luce disci Solaris formam,
 quasi ellipticam mentiebatur) recuperarat, erat ut 1000 ad $12\frac{1}{2}$.

Idem Mercurii transitus ibidem a Domino Sebastiano Braunio
 observatus, exitum ex disco exhibuit Sole 8°. 45 alto, hoc est Hor. 8.
 27. 40.

*Eadem Observatio Sommerfeldæ, pago a Lipsia milliari Ger-
 manico mesotaciam versus distante, a Michaelæ Arnoldo (quem heri die
 nempe 15 April. anni hujus 1695 e vivis excessisse, dum hac scribe-
 remus, inviti accepimus) habita Die 31. Oct. st. vet. 1690.*

Postquam Sol mane ex nubibus, circa Horizontem ortivum con-
 sistentibus emerfisset, capta ejus altitudine 50 minutorum, statim per-
 pendiculi tunc vibrationes, quarum undecim 10 sec. respondent, ope-
 ræque administri numerare cecepi. Quanquam vero tunc tempo-

Na

ris

TAB. V.
Fig. 4.

ris Sol conspicuus esset, aura tamen non usque quaque defæcata, Mercurium non statim deprehendere potui. Cæterum speciem Solis per tubum ii pedum micrometro instructum in alba Tabella, cujus magnitudinem *figura 4* refert, excepi; extremis disci duobus digitis in quinque partes divisus, appenso etiam pro retinendo. situ Tabellæ verticali, perpendiculo. Pro determinanda Mercurii magnitudine, descriptis in charta diversis rotundis punctis aut orbiculis diversæ magnitudinis, iisque umbræ Mercuriali applicatis, diameter ejus 135tam partem diametri Solaris æquare, adeoque 15. sec. fere, mihi visa est. Exitum ejus ex disco Solari nubes post quintam Mercurii stationem, plagam orientis infestantes, interceptere; quæ toto reliquo antemeridiano tempore Solem obtexere.

Vibrat. perpend.	Observ. Mercur.	Altit. Solis.	Temp. Vibrat.
0.	- - - -	0. 1.	1. 11
600.	1.	0. 50.	9. 6.
1000.	2.	- - -	15. 10.
1500.	- - -	3. 45.	22. 45.
2100.	3.	- - -	31. 51.
2200.	- - -	5. 7.	33. 22.
2600.	4.	- - -	39. 26.
2800.	Diam. Solis.	vertic. horiz.	32. 20.
3400.	5.	- - -	51. 34.

ZAMOÆIΣ.
PRIMUS GETARUM LEGISLATOR, ACADEMICA Dissertatione luci publica restitutus &c.
Auctore CAROLO LUNDIO.

Upsalæ typis Henr. Censeri 1687 in 4. Alph. 1 plag. 6.

DEDICAVIT SCRIPTUM hoc Autor doctissimus Regi Sueonum Gothorum & Vandalorum Serenissimo ac Potentissimo, Domino CAROLO XI, præmissisq; illi CAROLUS GRACIAM IN ANTIQVOS ANTI-
947 1100

quarum Legum Geticarum conditores. In Proœmio, quo Legentem salutat, redarguit eos, qui minus recte se fecisse. credituri sint, quod initia legum Geticarum ad SAMOLSEN (sic enim verius scribi,) retulerit. Sibi vero animum fuisse ait, accuratiorem exhibere collationem legum patriarum & Atticarum antiquissimarum, ut cuivis manifestum esset, jus alterum ab altero desumptum: sed hoc sibi non licuisse, cum etiam aliud quoddam separatum volumen tanti momenti conatus requirere visus sit. Quæ in Dissertatione desiderari possint, curis ea posterioribus certis de causis reservata se velle profiteretur. *Capite primo,* membraneos ait codices cum cæteris etiam manuscriptis originem legum patriarum ad *Samolsen* referre, quem licet unus & alter qui sit homo, ac natus nec ne fuerit unquam, nescire se dicant, saniores auctores tamen plusculi tradant ortum terra Thracia, quam *Getæ* tunc temporis incoluerint, tempore procedente *Gothi*, antiquioribus etiam seculis *Scythæ* appellati; quod *Messenius* evincat, & aliorum etiam præclarissimorum virorum, quos adducit, autoritate confirmetur. Moxque nominis *Getarum*, *Gothorum*, & cognatorum nominum originem exhibet, & *Suiones* etiam *Suevique* ac affinia his unde nuncupentur, disquiri: hanc *Odino*, qui etiam *Suidor* dictus, aliisque multis nominibus gaudeat, appellationem deberi negantes confutans, allegando pro se *Eddam*, quam una cum aliis libris non paucis, singulari cura & benignitate cellissimi Herois ac Comitæ, Domini *Magni Gabriælis de la Gardie*, Academia Upsalensis jam pridem possideat. Et liquere quidem ait ex Autoribus gravissimis citatis, Majores suos totæ Europæ ad Ægyptum & Etruriam usque, nec non Scythiæ minori ad Mæotim imperitasse, jaculandi peritia cæteris quibuscunque gentibus præstantes, qui legitimam filiorum bello potissimum ferocium & meliorum ter duodenis arcibus absolverint, non tam ad signorum imitationem cælestium & astrorum, quam XII venerationem Deorum, & hinc *Scythæ* appellati sint, quod in legibus præcis *Æluta* Latino *saggiare* planissime respondeat. Mentionem ante injecerat *Vallis Elysiæ* (*Glysis dal*, *Elysis dal*, *Liushdal*) Ovidio memoratæ, nec non *camporum Elysiarum* (*Glysis hed*, *Elysis hed*, *Liushed*) qui Virgilio aliisque decantati sint, & in Sueonia sua, in regione Helsingiæ, reperiantur. Quare a Gothico *lysa* & à *s. e.* & *lius*, *liuis* five *lysis*, originem censet omnino petendam, quod ætate tempore campi hi semper lu-

P. 2.

P. 3.

P. 4.

P. 7.

P. 9. 10.

P. 17.

P. H.

P. 12. 13.

- p. 14. eentes conspiciantur: indeque locum Poëtarum fabellis factum. Quibus campis Virgilius *Stygius lacus*, a Gothico *Styg*, & verbo *Styggian* formidare, & *migr a Tartara*, a *ταρταριζεν*, quod est gelu tremere, luculenter opponat. Addiderat quoque *Atlanticos*, *Hyperboreos* atque etiam *Elysios* terrarum tractus dierum productiorum longitudine a vetustissimis quibusque scriptoribus quam optime designari. *Capite secundo* docet, cur *vagina nationum* Jornandi *Scandinavia* dicatur. Getas enim sive Gothos, qui iterum & sæpius ante & post N. C. arma longe lateque per orbem victricia circumtulserint, e Gothia sua egressos esse, argumentis plurimis profus evinci tradit. Confirmatque id 1. *monumentis Poëtarum veterum*, quos suæ gentis homines appellarint *Scaldos*. 2. *concentu historiarum patriarum librorumque annalium*. Ut *Olaus Petri* merito sic, ipso iudice, deseratur, qui solus ex aliis atque aliis terris Gothos istos educere conetur. 3. *Communis scriptorum exterorum consensu*. 4. *Legibus Ostrogothorum in Italia, & Visigothorum in Hispania*, præter alias bene multas Longobardorum, Burgundionum, Francorum, Alemannorum, aliarumque gentium, quæ seipsæ ostendant. His adjici cupit confirmationem Regis CAROLI IX. legum R. Christophori communium: nec non Stiernhielmi præfationem in leges W- Gothicas auctoritate publica non ita pridem editas, collato præcipue Codice legum antiquarum Lindembrogii. Nec prætereundum putat, quod in oratione sua de Sueonum Gothorumque vetustate & fortitudine militari concinne persequatur Illustr. *Johannes Skytte*, de legibus hæc Gothicis erudite disserens. Sed & plura cerni ait monumenta virtutis antiquæ Gothorum suorum per Italiam passim aliaque regna, quæ maximam partem, suæ occasione peregrinationis cum consilio riteque institutæ, in Diariis suis, qua ingenii sit felicitate pariter ac industria, fideliter adnotata servet Nobilissimus Juvenis *Johannes Gabriel Sparvenfeld*, lucem forte auspiciatam, Eatis sic adgubernantibus, tandem visura. 5. *Legibus patriis omnium antiquissimis, & sigillatim W- Gothicis*, quæ militaris quoque expeditionis, atque in Græciam aliasque regiones migrationis sat perspicue meminerint. 6. *Moribus, literis, lingua, sacris, & id genus aliis, cum exteris communicatis*. Certe Grotium inquit in Proleg. Hist. Goth. ad Mæotim & mores & linguam & nomen vigere hodie Gothorum, evincere; a quo nec hoc prætermissum, quod plurima
- p. 21.
- p. 22.
- p. 23.
- p. 23.

Perficæ linguæ nomina Scythæ ortis a se Parthis, qui diu Pefidem tenuerant, primum tradiderint. Quin de usu etiam nunc Gothica- rum vocum in Taurica Cherfonefo & Præcopenfi Tartariâ testari vi- ros longe celeberrimos, Melanchthonem, Busbequium, Scaligerum, Vulcanium, Boxhornium, Rachelium affirmat. Neque disimulat, Verelium non pauca ex iisdem vocabulis plane esse Gothica, mon- strasse in notis ad additamenta Vulcanii ad Jornandem. Ant- que posse pari ratione cætera, quæ ibidem videntur, ad eandem referri originem. Id quod curæ quoque novi libri ejus possessoris, Viri Cla- rissimi Wolff, defuncto jam Verelio, consummandum forte relin- quatur. 7. *Gentium naturalis quadam migratione versus meridiem;* quæ verba Cromeri sint. Nec filet hic latitudinem corporis for- mamque, qua scriptores accurati Gothos ab aliis populis distinxerint. 8. *Antistibus sacrorum ex universo fere orbe Christiano in Concilio Ba- fileensi, qui asseveranti hoc Nicolao Ragvaldi, tum Wezionenfi Præ- suli, & ad dictum Concilium legato, postea vero summo Pontifici Up- salensi, ad unum omnes assensu fuerint.* Quibus denique 9. accedat *αὐθεντικὸς legum edita confirmatio CHRISTOPHORI Regis Suediæ, Dan. & Norv.* quæ etiam nunc hodie in tabulario Regni fervetur. E scriptoribus producit *Jornandem*, ipsum Gothum, qui sua e scriptis an- tiquiorum excerpserit, *ab Scania gremio vel ex æveni apum erupisse Gothos* referentem, *Procopium, Paulum Warnefridi* Longobardum qui *Scandinaviam* appellet cum aliis berbe multis & Joanne Boëtio de moribus & ritibus omnium gentium L. III. c. 8, *Protophantem, Melam, Plinium* qui *Scandiam* dicat, *Solinum, Isidorum, Dexippi* libros de rebus Gothorum *ἢ Ἐσθονία* inscriptos, *Eunapium* cujus de Scythiis tradita verbosus, promiscue Ammianus Gothiis & va- riosimilibus tribuat, & vernacula lingua *Ablabium* Gothum: sed & *Dia- nem* qui librum de rebus Gothorum gestis Γετικὴν vocavit, *Zosimum, Zonaram, Trebellium Pollionem, Anastasium, Rosindium* Antiqui. Lustr. *Jacobum Bergomensem* Supplem. Chron. *Sebedium* Sertensium Epit. orbis, Heinsum in Paneg. Gustavi Magni, *Ferrarium* in Panegyri. Re- ginæ Christianæ. Ubi tacere se dicit, quæ de Scythiis eorumque Imperio per orbem longe amplissimo *Herodotus, Xenophon, Strabo, Diodorus Siculus*, aliique aliis atque aliis in locis commemorant. De Hispanis provocat ad *Alphonsum de Villa Diego* in Chron. Goth. Re-

p. 24.

p. 26.

p. 27.

p. 28.

p. 29.

- p. 30. gni; cum quo consentiant *Rodericus Toletanus* de rebus in Hisp. gestis, *Job. Lupus* de J. & J. Regni Navarr. *Alphonsus Carthag.* anac. Regum Hisp. & alii. Exitum etiam Gothorum in Italiam una voce fatentes *Italos Latinosque* indicat; & hic verborum *multare, mulgere, mulcere* fontem e Scythia investigat. Juxtaque *Halophantam*, vocem apud Plaut. in *Curcul.* obviam examinat, quæ unde potissimum descendat, *Salmasius* & *Scaliger* nesciverint. Ipse tamen hominem significare ait nequissimum præcipitis lubricæque fidei, ab *hal* & *fante*; ut necesse non sit cum aliis rectius scribi existimemus *Holophantam*, quasi notetur *ὄλοφάντης*. *Vadari, convadari, vas, vadimonium* quid potissimum intendant, neminem dicit nosse, nisi ad fontem in Suionia recurrat, ubi etiam nunc placide manans cernatur. Pari modo vocabulorum *Bustirapi, (Bustrei-rapi) Mächara, spennere, tennere, unde disponnere & dispennere, focci seu focca, soli, hälli & hallicis* pariter apud Plautum occurrentium, item *Scurra* convitii, & plurimarum adhuc vocum, quæ in *Ennio, Plauto, Catone, Varrone* compareant, inque aliis legantur, significationem & originem Scythicam excutit.
- p. 31. Speciatim monet, *Zyrbum ζύβου* *Diodoro Siculo*, potum etiam *Ægyptiorum Æschylo*, Græcam an *Ægyptiam* vocem statuam, interpretes dubitare: permultos tamen bene deduci a *ζέω*, quod est ferreo, arbitrari: sed esse Gothicam vel inde monstrari, quod *ζύβου* illis sit *syth/šédh*; verbum autem esse *fieda, siuda*, Germ. *sieden* / *coquere*, quia significet potum ex hordeo coctum. Postea *Francos* seu *Gallos*, nec non *Trojanos* e Scandinavia exivisse, auctoribus plurimis probare nititur, & *Galli Trojaque* quid significant, ostendit. *Habenbergium* vero quid humani passum esse arguit, *Lazium* erroris insimulantem, quod *Trojanos* sive *Phryges & Cimbro* *Francosque* unam origine gentem constituerit, atque etiam *Phryges Cimbrica* h. e. *Teutonica* lingua primum usus docuerit. Contra laudat *Petrum Trecentem Gallum*, qui tradat, e Sueonum prosapia *Amazones* processisse; ut *Orosius & Isidorus* referant, communi scriptorum consensu. Et manere dicit etiam nunc in *Verendia Smalandiæ* honorem & antiquæ fortitudinis insigne: nam & fasciis sericis militaribus, *Selttefen* / *foeminas* in conviviis ibidem uti, & ad hæreditatem cum viris ex æquo admitti, cetera promiscuo mulierum jure agentes. Hinc pergit ad clarissimum *Seringham, Cantabrigiensem*, qui c. VII. de Orig. Angl. *Gestas* narret, qui
- p. 32. p. 33. p. 35. p. 36. p. 38. p. 39.

qui postea Gothi nominati sint, ex Scanzia peninsula egressos vicinas insulas primos occupasse, ac perhibeat Anglo-Britannos ex Saxonibus Anglis & Getis duxisse originem. Nec fraudi Scotico nomini esse posse tradit, se Gothorum prolem agnoscere, quum ipse Imperator Carolus V. e Scanzia & Gothia tractibus totius Europæ nobilitatem exortam fuisse, serio discutere solitus sit, *Camdeno* teste. Quæ *Munsteri* etiam in Cosmographia sit sententia. De Germanis *Paulum Fagium*, ipsum Germanum, testem advocat lib. de Meth. Hebr. p. 56. qui a Gothis Theutones produisse commonstret, jungique jubet *Guilielmum Postellum*. *Versheganum* autem, qui priusquam in Scanzia gens ulla unquam consedisset, colonias eo ex abundante incolarum multitudinem Germania ablegatas prodant, a Clarissimo *Seringhamo* domesticis testimoniis convictam vanitatis, ejusdem postulat. Ita quoque *Suizero* primordia nominis gentisque docet & *Stumpffio*, *Hachenbergio*, *Julio Casare Scaligero*, *Werdenhagenio*, ad Sueviam suam jure meritoque referre. Unde etiam *Dani* vicinique reliqui genus ac sanguinem petierint. Idemque *Moscovitis*, qui vetere Goth. lingua *Austurvegimem*, creditum, *Sigismundum Baronem Herbersteinium* in eorum historia confirmare innuit: & *Chytraum* affert Præf. Chron. verbis legam Gothicarum antiquarum, de propagato Gothorum nomine in distinctas alias regiones, exacte respondentem. Tum quando prima Gothorum facta sit emissio declarat, quæque sedes fuerint exeuntibus. Ubi præterea allegatis, *Chronicon vetustum Sueonia* ut videatur, præcipit, progrediturque ad exponendum causas ejuscemodi perfectionum. Deinde monstrato huic assensui, scriptorum omnium cultiorum gentium vetustate roborato, qui opposuerint se recentiores, quos inter emineant *Piascius Episcopus Pramislensis*, *Anton. Bonfinius*, *Goropius Becanus*, *Cluverius*, *Pontanus*, quique annis his proximis scripserint, *Christophorus Hartknoch* Diss. III. de Origine gentis Pruss. & *Philippus de Waldenselise* in Select. Antiquit. a quibus & quomodo referentur, conspiciendum præbet: arguens in primis, adstructa laxius ubertate Sueoniae cultissimi soli ac incolarum fortitudine, a *Kranzto*, cujus fidem *Waldenselius* elevare studeat, stare omnes, qui recte sentiant. Viso sic & cognito progressu Sueonum Gothorumque in regiones pene orbis totius diffusorum, quaerit an *America*, uti nunc appellatur, Sueonibus sine Scythiis suis prorsus incognita & inaccessa fuerit?

P. 406

P. 410

P. 422

P. 430

P. 447

P. 450

P. 460

P. 470 seq.

P. 490 seq.

P. 530

fuerit? simulque septem præcipuas variorum sententias de recens ejus
 p. 54. detecti orbis incolis recenset. Ut autem non neget, prima fronte dif-
 ficultate haud carere, si statuatur, non notitiam tantum Scythiis suis
 fuisse hujus orbis, sed & ipsum iisdem aditum: variis tamen argumen-
 tis, quæ depromit ordine, induci se fatetur, ut sententiam hanc a veri-
 tate minus judicet alienam, *Capite tertio ex Andrea Burei Descripti-*
 p. 55. seq.
 p. 60. *one Sueon. polit. legum W. Gothicarum antiquitatem suffulcit, quam*
frustra labefactare contenderit Herm. Conringius de Orig. Jur. Germ.
c. V. Cujus argumentum primum, quod subjicit, nimirum ante Ulphi-
 lam ne Runicas quidem literas septentrionalibus illis fuisse usitatas,
 p. 62. destructum it ex hoc capite, quod evidentissime monstrat *Job. Ma-*
gnus literarum usum Gothicarum in patria sua ex exigua magnitudinis
 saxi paulo post diluyium erectis. Comprobare idem putat *legem*
Attenis illius primi, quam exhibeat *Messenius Sueopentap. c. III. e*
Chronicis Johannis Martini, conspirantibus etiam membranæ legum
 patriarum antiquissimis. Imo linguam Græcam eandem, quæ fuerit
 Gothorum veterum, existimare ait Nobilissimum *Stiernhielmium* in
 præfat. ad Ulphilam. Et quo nihil dubitetur, literas ejus linguæ, ut a-
 liarum, Gothicis esse acceptas, referendas, cupit Clarissimum *Rudbecki-*
um, affinem suum, in Atlanticis consuli. Sed & probat e Clarissimo
Schæfæ de Hellen. homines primos, qui Græciam populis repleve-
 rint, & Græcæ linguæ fuerint auctores, e Septentrionali & Scythica
 plagæ delatos. *Herodotum* etiam (cujus vulgatum Interpretem hic
 minus convenientis responsionis accusat) diserte testantem profert L. V.
 p. 63. Græcos literas ante usitatas, Septentrionique debitas, ad ductum
 Phœnicæarum, a Cadmo inventarum, accommodatiores reddidisse.
 Ad alterum *Conringii argumentum*, nempe leges scriptas nullas fuis-
 se Sueonibus & Gothicis, antequam iisdem usi sint Dani, juris sui auto-
 res principes laudantes Reges Valdemarum primum, alteramque hu-
 jus nominis, quorum ille Scanicæ & Sialandicæ anno 1163, hic Cimbri-
 cas (seu Jutarum) anno 1240 promulgaverit, & has quidem magnam
 partem ex juris Saxon. speculo acceptas, testante *Arnoldo Huijsfeldis*,
 p. 64. Magno Danici Regis Cancellario præf. leg. prov. Fion. respondet, con-
 cedi facile, juris illius vel emendatores illos Principes, vel auctores. stre-
 nuos extitisse, sed prima ipsis initia deberi, vero non esse consentane-
 um. Historias quoque mittere se ait *multissima* gentis antiquissimas, quæ
 legum

legum ejuscemodi mentionem fecerint, Quod ad Scanicas seorsim attineat, cæteris certe Gothicis persimiles esse contendit, cum & olim Scania pars Regni & cella penaria Gothiæ fuerit, primusque *Amundus Slemme* Rex eandem certis a reliqua Gothia limitibus separari fecerit. Caput autem, quod innuat *Bureus* in Codice Legum. W. Goth. ab judicibus variis istius regionis collectarum, etiam nunc extare, aperte memorans Gothos in *Graciam*, (quæ in veteribus lapidibus membranisque Girkia, Grikia & Gircklandi promiscue, sæpe & Grikum, Grikium & Girkium scribatur) & *Tbraciam* egressos. Quod capientes de profectis religionis causa in terram sanctam refellit, sperans brevi futurum, ut *volumen integrum* ejuscemodi *lapidum Runicorum*, industria præsertim Viri amplissimi, *Joh. Hadorfsi* auspicato denique successu in lucem edatur. Ut alia, quæ capite hoc tertio sequuntur, brevitatis studio prætereamus, *capite quarto* vincere porro Clarissimus Auctor nititur, *Zamolzin* omnino Gothorum olim legislatorem fuisse. Qua occasione varia Herodoti, Laërtii, Strabonis aliorumque idem asserentium loca, cum antiquis membranis Gothicis consentientia excutiuntur. *Capite quinto* *Zamolxin* Deum quoque Getarum celebratum, & pro Saturno, Hercule, Apolline cultum docet. Ubi ut & in sequentibus capitibus, *sexto & septimo* varia, quæ ad Mythologiam veterum nominumque origines spectant, aliaque notatu digna obvia sunt, quæ huc transcribere e libello, brevi tempore a quovis perlegendo superfedemus. Quemadmodum & ea, quæ capitibus *octavo & nono* de Theologia & Philosophia *Zamolxis* & veterum Gothorum, ex *Edda* aliisque monumentis antiquis disseantur, ex ipso fonte malumus hauriri. Desinit Auctor Nobilissimus in elogio *CAROLI MAXIMI* hodierni Sueonum Regis, cujus summa eo redit, ut *mira eum conjunctione & potestatis & sapientia eo usque per-tendisse prædicet, quo virtus vera suffulta prudentia, felicibus etiam auspiciis, unquam possit eniti.*

p. 65.

EXCERPTA EX LITERIS ILLUSTRIS D. MAR-
CHIONIS HOSPITALII ad *Joh. Bernoulli*, addenda
ejus Solutioni problematis æquilibrii in *Actis Erudi-
torum Lipsiensibus A. 1695. pag. 56. publicata.*

Oo

Vix

TAB. V.
Fig. 5.

Vixdum accepi postremas tuas, in quibus significas, esse tibi methodum construendi generaliter per communem Geometriam problema *aquilibrui*, cum & ipse e vestigio hujusmodi constructionem eruerem, quam mitto, ut videas quousque tuae conspiraret, eamque Actis Lipsiensibus inferi cures. *Esse in plano verticali data curva quacunque VBH, queritur altera CMN, ita ut duo pondera data B, M, alligata communi filo BCM ambienti trochleam fixam; C, curvis ubiuis. imposita aquilibrentur.*

Constr. Centro C & radio CQ æquali filo BCM descripto circulo QD, ac per quodvis curvæ punctum B ductis applicata BE radioque CBD, fiat ut pondus M ad pondus B ita abscissa AE ad abscissam CP, & agatur PM parallela ipsi BE, quo facto descriptus centro C & intervallo BD arcus circuli secabit PM in puncto M quod erit in curva quaesita.

Demonstr. Concipiantur pondera B, M per minimum moveri, ita ut filum sumat situm bCm, & ductis applicatis BE, be & MP, mp, describantur centro C arculi minimi BT, MO; & agantur axi parallelæ rectæ minimæ BS, MR, curvæq; perpendicularis BK. Ex constructione pondus M est ad pondus B :: AE.CP :: Ae.Cp :: Ae — AE seu Ee seu BS.Cp — CP seu Pp seu MR, ideoque $B \times BS = M \times MR$; quod

$$\frac{B \times BS}{Tb} = \frac{M \times MR}{Om}$$
iam vero BCM = bCm, sequitur Tb esse = Om & proinde

$$\frac{M \times MR}{Om} = \frac{B \times BS}{Tb}$$
Jam ab angulis CBT, KBb rectis ablato eodem Cbb, relinquantur æquales Tbb, CBK. Ita etiam angulus Sbb vel Ebb = CKB quia uterque cum angulo EBK constituit rectum: Ergo Tb est ad BS ut sinus anguli CBK ad sinum anguli CKB; unde ex stacticis regulis colligitur

Es colligitur $\frac{M \times MR}{Om} = \frac{B \times BS}{Tb}$ exprimer conatum quo pondus B agit in pondus M, & vicissim demonstrabitur esse conatum quo hoc agit in illud. Cum itaque hi conatus sint æquales, æquilibrium fiet.

Q. E. D.

Q. E. D. Exinde satis liquet, punctum fixum trochleæ C cadere posse & supra & infra & in ipsum verticem curvæ VBH, adeoque originem abscissarum AE ad arbitrium infra horizontem AH esse sumendam. Coroll. Existente curva VBH Geometrica, erit & CMN geometrica.

Job. Bernoulli Additio. Hac occasione proponam Geometris aliud jucundum problema curvæ, quæ cum Isochrona tam Hugeniana quam Leibnitiana non parum affinitatis habet. Quæritur nimirum in plano verticali curva ABC, in qua corpus B propria gravitate & libere descendens premat curvam semper æquali vi centrifuga, vel quod eodem redit, ut curvæ DE, ex cujus evolutione progignitur quæ sita ABC circumplicatum filum BE sese evolvendo a pondere appenso B æquales vires tendentes patiat, adeoque quovis momento eadem fili firmitas requiratur.

Problemati huic satisfaciunt plures variorum graduum curvæ,

VITÆ PAPIARUM AVENIONENSIIUM,

edita a Stephano Baluzio, Tutelensi, Tomis II.

Parisius, apud Franciscum Muguet, Anno 1693, in 4. chart. august.

Constat prior Tomus Alph. 4. plag. 7. posterior

Alph. 3. pl. 6.

TAB. V.
Fig. 6.

Famosa satis est diutina illa sedis Pontificiæ apud Gallos commemoratio, quando quidem ab A. C. 1305. usque ad annum 1376, & per annos adeo septuaginta Avenione Romana curia consedit. Istam vero migrationem deterrima comparatione ab Italis exilium vocari Babylonicum Baluzius in sua ad hoc opus Præfatione annotat; eam tamen simul vitiosam omnino insulsamque & ineptam esse perhibet. Pontifices etenim Romanos in suo, id est, vere Romanos ait fuisse Pontifices, tametsi sedem suam extra Romam habuerint; eum vero, qui in suo sit, exulem non posse nuncupari superaddit. Hinc quemadmodum abs natione Itala præter omne fundamentum solidum occasionem plurimorum in rem Christianam redundantium incommodorum derivari exin conqueritur, ita imprimis Gilbertum quoque Genebrardum accusat, qui, licet homo apud Gallos natus & inter eos educatus, ac Regum Galliæ beneficiis ornatus fuerit, nihilo tamen seci-

us translatione hac antiquam Ecclesiæ faciem insigniter foedatam causetur. Mox & in Abrahamum Bzovium, Italum, invehitur, qui demerentissima & inconsideratissima narratione reliquis suis civibus ad stipulari minus dubitet, & hoc pacto miserabili illi schismati, quod velut appendix quædam fuerit translationis modo memoratæ, ansam, suppeditatam fuisse censeat. Sua igitur dum argumenta Noster ipsi objicit, multa simul de lite inter Clementem VII. ac Urbanum VI. disferit, istiusque partes palam præ alterius hujus persona tuetur. De cætero uti historiam illius sæculi, quo curia Romana sedem suam ad ripas Rhodani ita fixam habuit, nobilissimam Historiæ Ecclesiasticæ portionem appellat, ita haud leviter ad eam illustrandam conducunt Vitæ hæ Pontificum Avenionensium, in quibus publicandis pariter ac explicandis non mediocrem Auctor noster industriam collocare dignatus est.

Equidem earum nonnullas Franciscus Bosquetus, Jctus primum Narbonensis, postea vero Episcopus Lodovenis ac Monspe-liensis, jam anno 1632. Lutetiis ediderat, sed adeo mendosas & corrupas in multis locis, ut prona quorundam gravissimorum errorum in Historia occasio extiterint. Baluzhus ergo istas emendavit ad fidem veterum exemplarium Bibliothecæ Regiæ & S. Victoris Parisiensis, tum etiam Fuxensis, cujus apographum inter schedas Andreæ Duchesnii repertum est. Aliquas etiam cum vetustis codicibus Bibliothecæ Colbertinæ contulit, ac præter istas a Bosquero editas plures insuper in antiquis manuscriptis Bibliothecæ Regiæ Colbertinæque ac Sorbonicæ se reperisse, nec Vaticanos codices inconsultos reliquisse testatur. Debentur autem eadem, ut Auctorum nomina speciatim nunc indicemus, Joanni, Canonico S. Victoris Parisiensis; Ptolomæo Lucensi, Ordinis Prædicatorum; Bernardo Guidonis, Episcopo Lodovenis; Auctori cuidam Veneto Clementi V. & Joanni XXII. coætaneo; Amalrico Angerli de Biterris, Frioni S. Mariæ de Aspirano in diocesi Helennensi; Petro de Herentals, Canonico Præmonstratensi & Priori Florentinensi; Canonico cuidam Ecclesiæ Bunnensis in diocesi Colonienfis; Symerico de Peyraco, Abbati Moysiaccensi; quorum quidam plures, quidam unum saltem atque alterum ex Pontificibus istis Avenionensibus describentes producuntur. Cognosces ergo heic referri diversimode, vitas ac res gestas Clementis V, Joannis XXII, Benedicti XII, Cle-

Clementis VI, Innocentii VI, Urbani V, Gregorii XI, Clementis VII, Benedicti XIII, quorum singulorum numismata ex museo Joannis Foy-Vaillant, Antiquarii Regii, mutuata in ipso tractationis frontispicio sistuntur.

Sed nondum in eo sibi acquiescendum Auctor ratus est, ut vitas hæc nominatas nitide ac emendate exhiberet, quin potius præterea res ibi recensitas strictim excutere sustinuit, ut mirum adeo non sit, quod in duos Tomos operam præsentem excrevisse videamus.

Tomus namque prior vitas ante omnia ipsas juxta seriem Pontificum se invicem excipientes complectitur, amplissimumque postea Commentarium subjunctum exhibet, cujus contenta prout antecedaneas de Pontificibus eorumque rebus gestis enarrationes quam maxime respiciunt, ita plurimis, & iis certe utilissimis, quæ ad illorum temporum historiam quadrant, observationibus referta sunt. Nimis autem prolixum foret, si cum B. L. singulas communicare institueremus, ac proinde potiores tantum aliquas breviter nunc delibabimus, & prætermittis iis, quæ ad res gestas Imperatorum Romanorum, Regum item Franciæ, Siciliæ, Arragoniæ, Ducumque diversorum pertinent, ac historiam illorum temporum civilem hac in parte affatim illustrent, ea duntaxat referemus, quæ ad historiam Ecclesiasticam propius spectare videntur, & rei quoque literariæ amantibus alias inserviunt. Primo igitur loco Pontifices jam modo indigitati occurrunt, quorum memorabilia ex monumentis insuper aliis, quam quæ habentur in præmissis vitis, subinde illustrat. Quando v. g. de Joanne XXII. dispicit: utrum sutoris alicujus veteramentarii filius extiterit? & hanc opinionem nullius Auctoris, qui vetustior sit Antonino, Archiepiscopo Florentino, testimonio corroborari ipnuit, p. 689; quando Clementis VI. Genealogiam p. 829. seq. vitæque genus ab eo, usque dum ad Papalis dignitatis fastigium adscenderet, traductum p. 835. seq. exhibet; quando circa Benedictum XII. disquirit: an is Carmelitanus fuerit? & an amasiam habuerit Petrarchæ sororem? quæ scripta in lucem ediderit? p. 796. 825. quando Urbani VI. electionem factam probat arte diabolica, p. 1185. multotiesque eum velut falsum Papam rejicit, crudelitatem, mendaciam, superbiam, & vitia longe plura eidem obiectans. Quin & historiam schismatis, cujus ipse magna portio,

accurate pertractandam sumit, multisque ad hoc se instructum fuisse, scribit collectaneis variorum tractatum ab utraque parte eorum, qui tunc de summo Pontificatu contendebant, editorum, adeo, ut e sola Bibliotheca Colbertina codices illorum XXI habuerit. Pontificibus statim ad sociamus Cardinales, quorum ultra ducentos in scenam heic produxit Noster, ac eorum nomina, officia, & acta in aliis quidem latius, in aliis vicissim strictius enumeravit, quanquam nihil fere eorum immiscuit, quæ apud vulgatos historiæ Cardinalium Scriptores reperiuntur, quin potius errores horum propemodum innumeros sollicite detexit. Longe tamen major est Archi-Episcoporum, Episcoporum, Abbatum, qui introducuntur, numerus, quorum series ex Indice locupletissimo Operi ipsi subjecto haud difficulter potest perspicui. Atque heic sibi magno usui fuisse profiteretur excerpta e libris Obligationum seu Instrumentorum, quibus Episcopi & Abbates promiserint se soluturos communia servitia, ut tum vocabantur, Papæ & Cardinalibus, libros etiam solutionum eorundem servitorum, quorum excerpta amplissima a Viro Clarissimo, Claudio Stephanotio, Monacho Benedictino Congregationis S. Mauri, secum communicata fuisse gratus agnoscit. De Episcopis interim dum agit, Catalogos eorum ab aliis contextos frequentius emendat, traditumque vulgo ordinem Episcoporum v.g. Carcassonensium p. 960. Helenensium, p. 1432. Morinensium, p. 958. Nemaufensium, p. 955. Ruthenensium, p. 1323. Tutelensium, p. 133. Vivariensium, p. 471. occasione ita ferente corrigit. Nec parvus est in gentibus nobilioribus stemmatibusque præ cæteris illustribus delineandis, utpote cum stemma Augiensium Comitum, p. 1430. Belfortiorum genealogiam, quam minus accurate a Iustello informatam queritur, p. 829. seq. Chanacorum item, p. 1086. 1449. Combornensium, p. 1425. Cofnacorum, p. 1443. S. Elziarii, p. 1038. gentem Fargardiorum, p. 879. Fargiorum familiam apud Vasates, p. 662. gentem Fredelorum, p. 631. Gardiorum, p. 879. 985. 1478. Landoriarum, p. 694. Magnacorum apud Lemovices, p. 1313. Pelagiarum, p. 642. nobilitatem Comitum Petragoricensium, p. 771. gentem Pugetorum in Provincia, p. 1299. Revellonum apud Pictavos, p. 1122. Rogeriorum, p. 829. Rufforum apud Cadurcos, p. 750. 1299. Rupensium nobilitatem apud Lemovices, p. 833. Salvianiam gentem apud Aquinam, p. 990. Servulorum apud Petrocorios, p. 946. Testarum apud Condomienses, p. 682.

p. 682. describit. Huc etiam referas, quæ de odio Bonifacii VIII. adversus Columnenses, deque horum plurimis uno die a Nicolao Laurentii Tribuno interfectis, p. 883. ac de Columnensium & Ursinorum inimicitis, p. 813. 828. annotat. Pergendum nobis est ad Viros doctos, quorum memoriam aut vindicare, aut renovare, magisque florentem ad posteros transmittere Auctori placuit. Ex his imprimis nominamus Jacobum Andrea; (qui a multis perperam Andreas dicitur,) Legum Doctorem, p. 806. Thomam de Aquino, de cujus corpore Tulosam translato post alia p. 1015, 1232. differit. Bartolum, quem d. 13. Julii Anno 1357. obiisse monet, p. 969. Armandum de Bellovisu, quem natione Provinciale facit, & eos errare perhibet, qui cum patria Barcinonensem faciant, p. 759. cujus dehinc scripta p. 1419. fratremque Jacobum de Bellovisu, cujus Commentarii in libros Feudorum laudati habeantur ab Ægidio Bellamera, nominat; Jacobum de Butrigariis, Doctorem legum, p. 808. Durandum de S. Porciano, Episcopum Meldensem, p. 784. 794. Jo. Lignanum, JCrum, p. 1400. 1477. Paulum de Liazaris, JCrum Bononiensem, p. 807. Jo. de Rupescissa, cujus præcipue revelationes considerat, p. 942. Jo. Parisiensem. p. 565. seq. &c. Hæreticorum præterea isto ævo aut exortorum aut condemnatorum mentio subinde facta est, Begardorum puta, p. 598. Dulcini, hæresiarchæ Novariensis, p. 605. Jo. Columbini, qui auctor extitit Ordinis Jesuatorum, p. 991. Flagellatorum, p. 908. Petri Joannis Olivi, Minoritæ, p. 583. 752. 693. quibus addantur errores Raymundi Lulli Anno 1390. jussu Clementis VII. examinati, p. 1115. Lectu etiam sunt jucundissima, quæ hinc inde monuit de Academia Montispessulani, de festo conceptionis Beatæ Mariæ Virginis, deque ipsa ejus conceptione maculata an immaculata? quæ de festo S. Stephani Grandimontensis, p. 743. de genuum flexione inter Pascha & Pentecosten intermittere solita, p. 797. de libro hierarchiæ subcoelestis, p. 1279. 1474. de lanceæ & clavorum Christi festo, p. 929. de corpore S. Mariani apud Evaonium, p. 743. de montanariis seu comitatibus & eorum furore, p. 1206. 1461. de origine Controversiæ circa visionem beatificam, p. 787. de concha, in qua olim Constantinus mundatus fuerit a lepra, p. 883. seq. de subterratiōne, foeminarum supplicio, p. 592. curiosè non minus atque erudite consignavit. Juris Canonici Studiosos delectabit quæstio: an Clementinæ nuncupari debeant liber Decretalium septimus? ad quam ita respondet, ut istud

istud quidem per usum hodiernum vix admitti concedat, olim tamen hoc nomen iis datum fuisse inter alia ex literis, quas Michael de Casena ad universos fratres Ordinis Minorum congregatos in Perpiniano Anno 1331. scripserit, edoceat. p. 682. Tacemus nunc, quæ de Templariis, p. 589. Synodoque Tarraconensi adversus eos habita, p. 666. deq; aliis ejusmodi argumentis attulit. Quæ enim hæcenus exin producta fuere, abunde jam, ut opinamur, Lectoris excitabunt animum, ut instructissimam hanc eruditionis suppellectilem evolvere ac perlustrare totus gestiat.

Cum vero in his pariter cæterisque omnibus ubique ad acta vetera Noster provocaverit, non potuit non ea integra in unum Volumen collecta (quod ipsum Tomi secundi nomen sortitum fuit,) sigillatim & ad verbum exhibere, multasque adeo epistolas Pontificum Romanorum, Regum, Principum, fundaciones Ecclesiarum collegiatarum, non pauca testamenta Cardinalium & aliorum Magnatum, pluraque hujuscemodi ad eam historiam pertinentia inibi reperias, Archivis, Codicibus, & schedis aliis, unde unumquodque depromptum fuerit, ad marginem ubique adductis. Totum denique opus Nicolai, Episcopi Botroninensis in Albania, relatione de itinere Italico Henrici VII. Imp. ad Clementem V. Papam ex Codice 9920. Bibliothecæ Regiæ Parisiensis nunc primum edita & ab negotiis hucusque pertractatis non aliena concluditur.

RIME DEL SIGNOR ASCANIO PIGNATELLO.

h. e.

Poemata Ascanii Pignatelli, Ducis Bisaccie &c.

Neapoli apud Antonium Bulifon Anno 1692. in 4.

plag. 14.

CEntum & viginti quinque Carminibus suum hoc absolvit pensum Illustrissimus Autor, in quo ad varios rerum casus hinc inde oblatos excurrit, jamque ob diurnam nimis absentiam suæ cujusdam amariæ solatia sibi ipsi suggerit, jam inopinata amici morte affligitur, jam sulphuream Puteoli voraginem delineat, jam fratris sui Mutii obitum deplorat, nec minus iis, quibus cum sedula ipsi quondam amici-

amicitia fuit, (quales inter plures apparent Ascanius Piccolomini, Atchi-episcopus Senensis, Dux Mocere Caraffa, Dux Castriota, aliique,) aut gratulatur, aut reliquis etiam eorum propensionibus indulget; quæ singula ab industriis versuum Italicorum æstimatoribus contempde magis perlustranda, quam pròlixius a nobis hic recensendæ esse judicamus. Cæterum præfaminis loco nonnulla ex Caroli de Lellis Descriptione perantiquæ *Pignatellorum* familiaræ de Nostri vita, solertissimus adjunxit Bulifon, ex qua tamen illud modo unicum, quod Ascanius hic secundo genitus Scipionis Pignatelli filius, non minus literis quam religione (habitu quippe equestri S. Jacobi sumto,) ac Martæ clarus, obindeque etiam a Rege Hispaniarum Philippo II. A. 1600. Bissicæ Dux creatus fuerit, memorasse nobis jam sufficere.

**BIBLIOTHECÆ MAGNÆ RABBINICÆ D. JULII
BARTOLOCCII de Celleno, Congreg. S. Bernardi Ord.
Cisterc. & S. Sebastiani ad Catacumbas Abbatis
Pars IV.**

**Absoluta & aucta a D. Carolo Joseph Imbonato Mediolanensi, Ejusd. Congr. Monacho, S. Th. & Ling.
S. Profess.**

**Romæ, ex Typogr. Sac. Congr. de Propaganda Fide.
Anno 1693. Fol. Alph. 8. plag. 9.**

Admirabilis industriæ & magnæ utilitatis Opus est, quo Clarissimus Bartoloccus, inter illustres Philologos, quibus Roma hodie inclaruit, de Philologia se optime meritum abunde demonstravit. Amplissima enim pandit thesaurum scriptorum, qui antiquissimam Judæorum in toto orbe fidem, mores ritusque olim sacratissimos, & vel ab illis servatos, vel variis artibus hodie interpolatos, uberrime describant. Fecit Clarissimus Autor, quod Philologo, & in Judæorum monumentis versatissimo Doctore Christiano dignum. Præterquam enim quod paucis datum sit in recondita Rabbiorum penetralia profundius descendere: vix usi alterive par contingit ansa locupletissimam sarraginem librorum Judaicorum, editorum ac manuscriptorum, qui in Vaticana & illustribus bibliothecis aliis Romæ visuntur, distinctius contemplantur, & curatius, præclaro Bartoloccii exem-

Pp plo,

plo, excutiendi. Cujus egregii Operis tres superioribus annis orbi erudito dederat *partes*. Vir laboriosissimus, in *Actis Anni 1686. Mensis Dec.* memoratas. *Quartam* adjicere contendit senex. Ad annos ætatis 75, postquam diemidiam vitæ partem, annos 36, linguæ Hebrææ Professioni & rerum Hebræicarum in Vaticana vigili curæ cum laude impenderat, apoplexia A. 1687. 14. Cal. Nov. vitæ operisque filum rupit. Quem ergo grandævus in senio fidum nactus erat Operis hujus socium ac collegam, felicissimum doctrinæ & famæ æmulum, sumolim in his literis auditorem (f. 229. & 279.) Clarissimum *Imbonatum*, huic ultimam Operi imponendam reliquit manum.

Sagacissimus itaque hic Operis curator ac editor, *Imbonatus*, in præmissa *ad Cardinales S. Cong. de propag. fide Epistola*, in laudes linguæ Hebrææ ejusque fructuosissimi & necessarii studii digreditur. Commendat summorum Pontificum, *Martini V. Clementis VIII. Pauli V. & Urbani VIII.* in ornandis ac promovendis his literis vigilantiam, nec non bina *sacra* illius *de propag. fide Congregationis* decreta, quibus salubriter sancitum, *ut in omnibus Ordinibus orientales linguæ, Hebræica præcipue, doceantur.* Exemplis dein probat, sine Hebræorum fontium peritiâ infelicem sæpe datam & incongruam versionem aut sententiam. Fatetur, veteres, alias eruditissimos, ex linguarum imperitiâ in Scripturæ explicatione plurimum a vero aberrasse. Acutissimum alioqui *Tertullianum*, ex Hebrææ linguæ defectu in exegesi egregie hallucinatum, exemplo Pl. 91, 13. scire demonstrat. Qui, eam in fontibus legatur, *justus יָדָבָר ut palma florebit*, fontium ignarus, ambiguitate versionis Græcæ, *ὡς Πάλμης*, deceptus, de *phœnicæ* æpe exposuerit. In alia *Præfatione ad lætorem* laudatissimi sui Magistri, Bartolocci, ingentia in se ex Rabbinnica informatione merita gratas prædicat.

Johannes Rendsorffius, Hamburgensis, in celeberrimi *Edzardi*, de fontibus Hebræicis meritissimi doctoris, Rabbinnicis scholis primum institutus, dein per multas Germaniæ Academiâs digressus, Regiomonte tandem Cracoviam dilapsus, Romanæque Ecclesiæ castra sectatus, & in Italia ab illustri *Magliabechio* clarissimo *Imbonato* commendatus, eique Romæ arctiori familiaritate junctus, longam Operi præmisit *Orationem*, qua monumento præcipue Bartolocciæque æternitatem augurat.

Quod

Quod ad ipsas reliquias Bartoloccianas, *quæ hæc parte comprehensas attinet*, ad tenorem superiorum trium Tomorum sunt instructæ, utpote scrupulosæ descriptiones scriptorum Rabbincorum, quæ in literas a D usque ad H inciderunt. Historiam & argumenta librorum, nunc breviora nunc longiora, curiosè attexit. Nec diversas editiones neglexit, nec versiones distulavit, nec varios notatæque dignos manuscriptorum characteres prætermisit. Lapsus Philologorum passim notavit, sollicitèque emendavit. Honorificè plerumque Philologos a Romana Ecclesia alienos tractavit, etsi nonnunquam ex religionis affectu duriuscule eos exceperit. Philologicos discursus passim data occasione commode immiscuit: *De factis Pseudo-Messia, Schabbetai Zevi: De Mose, ejus nativitate ac vita genere, virgine ejusque pondere ac duritie, origine, inscriptionibus, de voce Mosi per universam Ægyptum audita, de decem in mari editis miraculis, de tabulis lapideis, de vitulo aureo, de manna, de cornibus Mosi, de serpente aneo, pleraquæ ex Judæorum sententia: De libris Mosi: De Samaritanis, eorum lingua, charactere, Pentateuco: De divisione Pentateuchi in libros, sectiones, capita & versus: De variis editionibus Bibliorum Hebræicorum, diversis translationibus, de vulgata editione: De morte denique Mosi. Nummi Mosi cornuti exhibiti occasione, promisit & descripsit nummos quoque adulterinos Christi. Aureum sigillum Cabalisticum Rabbenu Nissim, aliaque anea Planetarum, Luna, Martis & Mercurii sigilla delineavit, luce ex Kircherò, illis affusa.*

Incidit etiam f. 333. & seq. in quæstionem de Epochâ nativitate Christi, quam diversi diversam ponant, exactè vir definiendam. Quo loco ingenue agnoscit Vir integerrimus, quod in *Actis Erud. anno 1686. f. 588.* modeste notatum erat de *Judæorum Epochâ 3760.* Quem Judæorum calculum in *rerum Judaicarum tractatione* tolerandum candide asseverat, *etiãmsi illa Judæorum Epochâ deprehendatur aliunde falsa.* Ut optime adeo impleverit augurium nostrum dicto loco propositum, qui non ex sua sed Judæorum hypothesi istam Epocham tantisper admiserit, Judæorum genio, ad convincendos illos, argute se accommodaturus. Quod mitissimum Abbatis ingenium, artibus magis quam impetu cum Judæis contendens, effecit, ut non lapsum quidem Judæorum excusaret, dolum tamen ab illis pro sua humanitate amoliri studeret. Quippe qui non tam malitia quam oscitantia sic videantur hal-

lucinati, qui in suæ quoque gentis historia metachronismis ex ignorantia frequentissime impingant. Quando ergo absque dolo ex mera inscitia Judæos sæpissime in Chronologia lapsos, rectissime judicat vir inclytus, humaniter dissimulat callidissimorum Judæorum dolos, in Chronologia commissos, ab ipsismet contribulibus Rabbinis notatos. Ex pluribus unum nunc suffecerit exemplum. *Josephi ben Gorion* Historia Judaica tanti omnino a doctissimis fit Judæis, ut appellent **כל רביו חבור מפור יקר מאד** *præclarissimum opus*, **בן נמצא בו צדק ואמת ועולה לא נמצא בו** *verissimum integerrimumque scriptum*. Cujus integritatis ac veritatis argumentum addunt,

הארת על זה היותו יותר קרוב אל הנבואה מכל הספרים שנכתבו אחרי כתבי הקודש והוא נכתב קודם המשנה והתלמוד גם כפי האמת האיש הזה היתה עליו יד יי' בחבור הספר הזה כמעט היו רביו כדברי איש האלהים

Quod Josephus bicce antiquissimo suo isthoc scripto proximus gradum attigerit divinitatis, quam omnes alii scriptores a sacrorum scriptorum ætate. Tantæ integritatis laudem apud ipsos Judæos obtineat licet celebris hic eorum scriptor, ut ab omni dolo prorsus videatur absolvi: nihilominus Abarbanel, non minoris gloriæ & judicii Judæorum doctor & scriptor, non lapsus duntaxat in Chronologia frequentes, sed & calliditatis nefandissimique doli non unius in metachronismis intrepide eum accusat, fallacis ingenii Judaici optime conficius. In Majene Hajeschua, f. 65. a. b. artem ejus his detegit verbis:

הרכה רבנים כתב בחלוק האמת ובחלוק מה שהעידו עליהם כתבי הקודש כדי להסביר פניהם לרומיים כעבר העומר ביד ארונים קשיים שינבר סמוגים

Plurima scripsit a veritate & ipsa scriptura sacra aliena Romanis adlaudi studio. Ubi sermo fieri solet, quod duro hero gratum. Recensitis fraudis exemplis, וְהַמְּסִיחִי iterum subjicit: מיראתו מן יקצפו עליו כדברו עמם דברי יתרוגרת שלמה הגיעו להם התענים כדברו כלכנסם *Quod metueret iram Romanorum, si illi istiora de Judæis pronancieret, quam Romani audivissent, ad eorum*

rum palatum stylum suum composuit. Mox detectis aliis lapsibus Chronologicis, dolum iterum reprehendit. לַא עֶשְׂרֵה זֶה וְיִסְפֹּן רַק לְהַסְבִּיר פְּנִים עִמָּהֶם כִּי לַא עֶצֶר כַּח בְּתוּךְ אֲחִיכֶם לְחַלֹּק עַל מֵה שֶׁהִירָו מְסוּרָסִים אֲצֵלֶם וְאִין תְּלוּנְרֵי עַל הַגּוֹיִם וְעַל חֻמְיָהֶם רַק עֲלֵיו כִּי הוּא הִיָּה יוֹעֵץ וְחָכֵם חֲרָשִׁים וְכַח לֹאֵל עֲלֵיון שֶׁמֵּאֲשֶׁר רָאָה עֲצַמּוֹ בְּרוּמֵי עַם מְלָכִים וְיוֹעֵצֵי אֶרֶץ לְהוֹרֵת בְּעִינֵיהֶם כְּמַצָּא שְׁלוֹם וְכִמְחֻלָּק לְשׁוֹן כְּתָב הַדְּבָרִים כְּמֵי מֵה שֶׁרָאָה שֶׁהוּוֹ מוֹטְבְּעֵי : Non nisi adulatio Jofippum pellen-

xit, ut dolis uteretur. Inter hostes quippe se earum non esse virium intellexit, ut se opponeret rebus, quas illi palam admitterent. Neque vero indignor gentilibus, eorumve viris doctis, sed huic nostro Jofippo, viro alias prudenti, erudito ac divino sacerdoti, quod inter Romanos eorumque Reges ac illustres viros vivens, consensum simulatoris, adeoque ad falsas illorum hypotheses se accommodavit. Singulos ab Akarbamele in Jofippo damnatos metachronismos examinare hujus non est loci. Apertum interim, ab ipsis sociis suis Judzorum doctissimos accusari in Chronologia fraudis & doli. Uti, genium suum negare haud sustinent. Præterea Rabbini & Christianis dolos, in mutatis Chronologia terminis commissos, imputare non verentur. Ex suo quippe genio Christianorum æstimant ingenium. R. Abraham Hallevi b. David in Sepher Hakkabbala, f. כו. 3. cum observasset, Christianos statuere & multis probare, Jesum sub Herode natum, addit:

אֲמַטֵּר שֶׁעֵינִים כָּל כֵּךְ לֵאמֹר שֶׁלֹּא עֲמֵד חֲבִירָה : Christianos ideo (מְלֻכּוּרֵי יִשְׂרָאֵל אֲחֵר תְּלוּנְרֵי אֵלֵי מַעֲטֵי : sant opere urgere nativitatem Jesu sub Herode verosimile est, ut inde colligant, everso haud longe post ejus suspensionem templo & regno Judæico, Judæos justas cadis illius dedisse penas. Similiter R. Abraham Sanchut in Sepher Juchasin f. ט. c. i. cum eandem Christianorum sententiam, Jesum sub Herode natum, & haud longe ante vastatum templum esse suspensum, commemorasset, subjungit : כּוֹנְנֵתִים לְבִזּוּתֵינוּ וְלוֹמֵר כִּי מִיָּד בְּמַדְרָה קוּרִים ק' שָׁנָה נִחְרַב חֲבִירָה

: 77 הבית בעת מרה שעשינו לך *In nostram hoc Christiani fingunt ignominiam, ut dicant, statim ab ista cade Jese, nondum elapsis quadraginta annis, propter hoc scelus, a Judæis in Jesu commissam, templum fuisse vastatum.* Ubi anguis in herba latet. Et si enim iniqua illa sit imputatio & manifeste falsa, Judæorum tamen genius exinde luculenter patet, qui non solum contribules, sed & in hac ipsa nati Christi epocha Christianos doli accusare non reformidant. Pari igitur jure a Christianis hæc in Judæos retorquetur culpa. Et majori quidem. Quippe quorum fallacem genium jam detexit Abarbanel. Deinde haud obscure apparet, conscientie scrupulo compulsos Judæos, ut, quem in se notandam animadvertent dolum, præveniendò Christianis callide impingerent. A manifestissima namque veritate, quæ toti orbi innotuit, Jesum sub Herode natum, Augusto Romæ imperante, Hillele Hierosolymis præsidium Synedrii tenente, qui abeunt, & *πρωλεθρίαν* urbis cædem Jesu proxime excepisse pernegant, satis abundeque artem produnt, cur filium temporis rumpant, & nativitatem Jesu ab ætate Herodis, Augusti & Hillelis abstrahant, & aliquot fere seculis ante vastatam urbem, sub Jannæo Rege in lucem editam cæsumque Jesum plebi ingerant. Quare, cum una non succederet fallendi via, alia aggrediendum putarunt alii. De cætero doctissimus Imbonatus in præclara sua *Bibliotheca Latino-Hebræa*, eundem Judæorum calculum aperte quoque repudiavit, fidus Bartoloccii interpretis.

Opus tandem perfecturus Imbonatus, exemplo Bartoloccii defuncti dissertatiunculas non paucas & ipse injecit. *Laminam auream in fronte summi Sacerdotis delineavit. De Cabbalisticis bonis malisque vocis ךׁ explanationibus, de Hebræorum Musica & de Excommunicatione egit.* Fini operis attextit & *Appendicem* omissorum, juxta superiorem Alphabeti seriem. In his est dissertatio *de maculis corporis animique, quæ Sacerdotem a sacris arcerent: de libellis repudiis Judaici. Michaëlis, de Molinos dogmata gravissime perfringuntur.* Indices sunt adjecti varii, *Scripturæ locorum, rerum, & autorum in toto opere laudatorum.*

BIBLIQ

BIBLIOTHECA LATINO-HEBRAICA D. CAROLI
JOSEPH IMBONATI Mediolanensis Congr. S. Bernh. Ord. Cō-
suec. Monachi, S. Tb. & L. S. Prof.

Romæ ex Typogr. Sacræ Congreg. de propaganda fide,
A. 1694. Fol. Alph. 8. pl. 16.

E Meritus hic Linguae S. Professor, Bartoloccianis laboribus suis jungens, haud disparem in hoc opere sectatus est methodum. Ut ille Hebraeos, ita hic Latinos de Hebraicis rebus Scriptores ordine recensuit Alphabetico. Ortus, religionis, & vitae conditionem breviter plerumque annotavit. In censum retulit, quicumque vel de Judæorum rebus scripserunt, vel opuscula eorum verterunt, vel illos oppugnarunt, vel in V. T. sunt commentati, vel ad illustrandum studium Hebraicum & Rabbinicum ullam operam subministrarunt, in Grammaticis etiam & Lexicis occupati. Neque exclusæ diversæ religionis formæ additæ, nisi quod discrimen ex indieibus expurgatoriis sæpiusculè adjectum. In *Appendice* pari fide enumerantur, qui absolute opere inciderant. Hæc prima Voluminis pars exhibet.

Altera amplissimas duas *de adventu Messia* dissertationes complectitur. Promiserat enim Bartoloccius in vasto suo opere plus simplici vice *dissertationem de Messia*. Mortis vero injuria hoc monumentum nobis subtraxerat. Quare Clarissimus Imbonatus defectum hunc resarciendū officium promptè in se suscepit. *Chronologiam* totius Scripturæ sacræ usque ad natum Christum continere contentam præmisit: differentia inter computum textus Hebræi, Græci & Samaritani, haud neglecta. Magno studio natalem Christi ad annum a C. M. 4000. deduxit. Quam epocham, suo licet fundamento nitam, qua est modestia, *probabilem* appellat, f. 29. f. Cujus usum etiam adversus Judæos demonstrat. Eoque pacto sua in rempublicam literariam merita audurus, publicis literatorum desideriis (V. f. 46. col. 2.) satisfacere contendit. Cum enim ab ipso Bartoloccio expectaretur in promissa dissertatione Judaicæ Epochæ 3760. examen, quo Judæorum calculum erat repudiaturus, utrumque, pro sua in Bartoloccianos manes pietate, ab obitu ejus ingeniose præstitit Imbonatus. Adjecit suæ chronologiæ varias celebriorum chronologorum de natæ Christi

Christi Epocha opiniones, ut & integrum *breve Judaeorum chronicon*
 נחמך שלם ררס cum versione *Genebrandi*.

Prima Dissertatione Messiam advenisse fuisse & docte probat, & a
 Judaeorum exceptionibus & blasphemis veritatem acute vindicat.
 Historiam quoque Pseudo-Mesiarum longo ordine pertexit. Scitam
 dein exhibet collationem dictorum Veteris & N. Testamenti de Chri-
 sto, ejus genere, adventu, nativitate, divinitate, officiis ac beneficiis,
 suae fidei regulis interim subserviens: similiter de Judaeorum pertinacia,
 perfidia, refectione, dispersione, de excidio Hierosolymitano, de
 omni spe restaurandi templi adempta.

Altera, Haereticorum, qui in doctrinam de Christo, ejus praeci-
 pue humanam ac divinam naturam, ullo usquam modo impegisse vi-
 si, sophismata curate discussit.

DE DISPENSATIONIBUS MATRIMONIALIBUS
 VINCENTIO DE JUSTIS Nobili Lucense
 Auctore Tractatus.

Lucæ apud H. Pacium, 1691. fol. Alph. 6. pl. 14.

Posthimum hoc opus est Auctoris jam pridem defuncti, quod filii
 ejus *Thomas, Honuphrius & Dominicus de Justis* anno demum 1691.
 luci publicæ exposuerunt, Serenissimo Lucensis Reipublicæ Senatui di-
 catum & in tres libros distributum. Eorum primo, postquam de Dis-
 pensatione, i. e. juris communis relaxatione ab eo, qui dispensandi
 potestatem habet, cum causæ cognitione facta, generatim quædam di-
 cta essent, Praxis Dispensationum Matrimonialium in Curia Romana
 late explicatur: altero de Impedimentis matrimonii, quæ secundum
 jus seu Divinum seu Ecclesiasticum obstant, quominus licite & valide
 contrahatur matrimonium, disceptatur: tertio exponuntur causæ, ob
 quas circa impedimenta, Illa Dispensatio concedi valeat. Singula ex
 Jure Canonico & Doctorum Pontificiorum placitis copiose pertractan-
 tur, ut non dubitemus, in Ecclesia Romana Opus hoc, ut titulus ipse
 innuit, *Episcopis, Vicariis, Curatis, cæterisque in utroque foro*
versantibus, perutile ac necessarium futurum.

(305)

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. II. Sect. VII.

HIBERNIA ANGLICANA:

or,

THE HISTORY OF IRELAND FROM THE CON-
quest thereof by the English to this time.

i. e.

Historia Hiberniæ a prima ejus per Anglos subactione
in hunc usque diem. Partes II. Autore RICHAR-
DO COX.

Londini apud Josephum Watts, 1689. in fol. Alph. n.

Suscipit opus hoc Wilhelmo & Mariæ Regibus inscriptum Au-
thor Clarissimus, ut accurata tandem suisque temporibus dis-
tincta Hibernorum historia prodiret. Namque eam adeo hac-
tenus densis tenebris obscuratam in præfatione conqueritur, ut & Hi-
bernis omnibus ignota, & Anglis in indagatione rerum tantum alias
& sagacibus satis & felicibus minus accurate cognita sit: id quod
uberiore Historicorum ejus gentis censura paulo post deducit, ac mo-
do rerum peritiam, modo chronologiam, modo justam operis perfec-
tionem ipsis defuisse ostendit. Quare motum se proficitur, ut in-
satis tanti momenti res e genuinis omnium temporum monumentis
quæ inveniri potuerunt conquireret, atque Historiam consignaret
Hiberniæ integram debitoque modo sibi coherentem. Hanc
uti gratam Orbi Erudito fore non dubitat, (nec sane dubitandi cau-
sam habet) ita præceptis de libro non satis lecto vel intellecto judicium
merito deprecatur, & in labore difficili aliquid molitus bona quæ-

Qq

vis

vis a lectore potius expectat. Ceterum priusquam rem ipsam aggreditur, lectori causas aperit motuum, bellorum, caedum a multis jam annorum centuriis Hiberniam devastantium: easque in tres potissimum classes distingui putat: 1.) discrimen nationum ac ingeniorum in hunc usque diem ingens ac periculosum; 2.) commodi proprii seu ejus quod interest perversam cupidinem; cumprimis autem 3.) schisma Religionum, quod non Hibernorum solum, sed & missorum & Britannia colonorum Papisimo adherentium animos ita exacerbavit, ut illis praeter morem associati ad delendos Protestantes undique concurrerint; id quod recentium seculorum historia plus satis manifestum reddat.

Finis Praefationi Apparatum subjungit, in quo generaliora Insulae exponit: situm nempe ac ambitum, fertilitatem, portuum insignem multitudinem, (praecipuum Anglis retinenda in obsequio Hiberniae medium) flumina & alia istiusmodi. Incolarum originem frustra e libris Hibernorum peti annotat, cum vanissimi sint, & ridiculorum suarum jactatores: interim si conjecturis utendum, eos partim e Britannis, partim e Saxonibus ortos, ex antiquis eorundem sacris, Druidibus, Bardis, lingua, caractere, habitu suspicatur. Linguam enim (a nonnullis inepte pro originalium una venditam) e Cambrica, Danica Latinaque compositam, variis speciminibus ostendit. Regimen Insulanorum antiquum longe pessimum describit; siquidem unicuique provinciae, utut exiguae, regulus cum absoluta potestate; universae autem rei Monarcha praefuit, non ullo ritu vel augurio inunctus, adeoque dux belli verius quam rex: cujus proinde auctoritas non tanta fuit, quin per caedem ejus unusquisque ad summum fastigium grassari niteretur. Ita sane 118 Monarchas subditorum scelere necatos (quorum 86 per parricidia regnum adepti, pari fato id amiserunt) & 600 praelia ballis intestinis commissa refert. In judicis lex nulla fuit scripta vel in ordinem redacta: sola judicis vel reguli voluntas sufficit, praetensis interim nescio quibus antiquis traditionibus, quas pro lubitu inflectere nullius laboris erat. Atrocissima erimum, latrocinia rapinaeque non alla quam pecuniae multa coercebantur; furtis adeo non inter peccata numeratis, ut is civis optimus fortisque vir esset, qui fur artificiosus. Omnium vero consuetudinum duas ait perniciosissimas extitisse, *Tamstry* & *Gavelkind* nominatas;

natas; quatum illa hæredium non maximo natu sed fortissimo ad-
judicavit: hæc spurios ad hæreditatis partem admisit, exclusis uxoribus
& filiabus. Ridiculum est, quod his annectit, munia iudicum, poe-
tarum, historicorum & philosophorum fuisse hæreditaria; atque adeo
stupidis & ineptis æque tributa. Hoc tamen non obstantes, tempus
aliquando fuisse inonet, quo Hibernia ob eruditionem incluta ma-
gnum exterorum confluxum attraxerit, adeo ut 7000 peregrini uno
tempore studiis in ea operam navarint; cum nempe viri docti, perfec-
tionum tempore ob fidem Christianam fugati, se illuc recepissent. Si-
mulac vero sedatis persecutionibus exteri in suas oras regressi sint, in-
pristinam Hibernos barbariem recidisse, & ejus vestigia hodieque
superesse annotat. Ad Christianam fidem in Hibernia propa-
gatam deveniens, omnino antiquissimam Insulanorum conversionem
fateretur, a S. Patricio & Palladio sec. post C. N. V. promotam: sed ve-
ro religionem illam ab hodierna papicolarum doctrina multum dif-
ferre, prolixis ex Usserio, quem in compendium contrahit, verbis di-
ducit. Hodie autem tam crassam ait penes gentem hanc esse rerum
credendarum ignorantiam, ut ne centesimus quidem primarios fidei
articulos norit; sed anili quisque superstitione id omnè imbibat, quic-
quid a monachis ipsi propinetur. Musicen Hibernorum lyra (scuto
totius Insulæ regio) & utriculari tibia constare scribit, & hujus usum
in deducendis præsertim funeribus solennem: ubi præterea ingens
mulierum ejulatus risum moveat, eum ex haud raro ne nomen quidem
defuncti norint; id quod visum a se & auditum affirmat. Non ta-
men adeo novercam Hibernis contigisse naturam addit, quin eorum
multos ingenio callido & ad omnes sagi togæque artes aptissimo bea-
rit; cujus rei illustrissimum exemplum sit, quod aliquando expulsis
Anglis totam Insulam non sine prudentiæ laude gubernarint. Appa-
ratui, quem paulo prolixius excerptisse non poenitebit, ad finem perdu-
cto, tabulam addit Hiberniæ accuratissimam: & sic ad ipsam histori-
am pedem promovet.

Sed quemadmodum Hiberniam nonnisi Anglicanam promise-
rat, ita seriem historiæ orditur ab Henrico II. Plantageneta R. Angliæ,
qui primus Insulæ cupiditate tactus occasionem eam invadendi capta-
vit. Sed pro superstitione temporum illorum, cum nil ea in re, quam
impetrata prius a Pontifice R. licentia tentare auderet, A. C. 1156 Johan-

nem Sarisberienfem Romam mifit, qui ab Adriano IV. ipfomet Anglorum faillime bullam cum annulo aureo in investiturae signum accepit. Hujus vero ab Alexandro III. postmodum confirmatae validitatem non adstruit modo contra Hibernos Auctor; sed & jure Henricum insulam bello petiisse, e quotidiana & infestissima Hibernorum piratica, ingentique in captos savitiae probatum dat; quae scilicet tanta fuerit, ut facti successu temporum ipsimet insulani sint, justo Dei judicio factum, ut quos adeo crudeli modo exercuerant, dominos nunc experiantur. Quicquid autem hujus sit; Henricus cum in Aquitania nimium reperisset negotii, differre Hibernicam expeditionem coactus est usque ad A. 1169, quo Dermondus quidam Leinstriae regulus ob crudelitatem extorris opem Regis supplex imploravit. Tum itaque suis primo: (non dum enim ob res Aquitanicas ipse potuit) in Hiberniam transfretandi licentiam concessit: & cum hi paucis, quas advexerant secum, centuriis terrorem toti insulae incussissent, Henricus ipfemet mensis Augusto anni 1172 cum 4000 militibus Waterfordiae appulit, & statim ab omnibus Hiberniae regulis atque clericis in Monarcham electus homagium fidei ac feudorum accepit. Convocata deinde Synodus, multa quae ad emendandum ecclesiasticum civilemque statum facerent ordinavit, ritusque ad Anglorum mores reformari curavit. Mox tamen ob seditionem filii Papaeque excommunicationem regredi compulsus, fenestram aperuit Hibernorum perfidiae; quanquam ne omnino sibi deesset, Johannem filium Moretoniae Comitum illuc misit, Hiberniae Dominum futurum, non Regem. Menim quam periculosum sit, rege filio gaudere, expertus ingemuit & cavuit: Johannes iste, post parentis atque fratris obitum Rex Angliae, monetam atque leges Anglicanas primus in Hiberniam introduxit. Allatae vero sunt: ejus tempore A. 1194. celebris illius S. Malachiae Clarevallensis reliquiae, & in monasterium Cisterciensium Mellifontense (ad quod diu post nemo nisi antiquissima stirpe Hibernus admittebatur) non sine magna veneratione delatae. Secutus Johannem Henricus III. Episcopos Hibernorum eligi, non petita prius a se licentia, vetuit; appellationes ad Romam Curiam rejecit; tributa auxit; rebellantes domuit; naves ad custodiam portuum extrui curavit; legum Anglicarum observantiam renovavit. Ejus tempore Pontifex R. decimas per Hiberniam contra Fridericum II. Imp. colligi tam severe praecipit, ut ad ca-

lices

hæc usque & sacros habitus extenderentur: quod cum A. 1240 iterato fecisset, Fridericus (qui frustra dementiam Anglo exprobrarat) Legatis insidias strui, & captis in Italia argentum omne jusit adimi, querulosque, sed intactos, Romam dimisit. Sub Eduardo I. represh sunt Scoti, qui Hiberniam ferro & flammis devastabant: fracti quoque in regia commodum bellis mutuis perduelles insulani. A. 1320 Dublinium. Academiæ privilegia per Alexandrum Bireknor Archi-Episcopum a Johanne XXII P.R. obtinuit: hinc S. Patricii templum sacris ejus exercitiis destinatum. Eduardo III. regnare incipiente, Adam Duff quidam Hibernus ob negatam SS. Trinitatem exustus est. Rex vero variis edictis tum in Hibernia publicatis, tum Londino misis, mores ac statum Insulæ emendavit: Ulstriam suis hæc usque Comitibus parentem sibi subjecit: Armachanum præsulem cristas nimis erigentem represit: perque Lionellum filium Clarentiæ Ducem in Hiberniam, cum exercitu missum, salubria multa ordinavit. Quam exigua vero summa pecuniæ Anglis ex Hibernia temporibus istis accreverit, exinde colligas, quod omne argentum Henrico V. in subsidium belli Gallici A. 1420 concessum, & per universam Insulam studiose collectum, vix 400 Sterlingenses libras æquaverit. Sub Henrico VI. parum abfuit quin totam Insulam Hiberni (ipsius Regis, ut credebatur, ope suffulti) excusso Anglorum jugo liberassent; ni Richardus Eboracensis Dux & Eduardus ejusdem filius (post Henricum VI. Rex Angliæ) partim vi, partim prudenti benignitate sub obsequium & redegressent: denuo & continuissent Insulanos. Memorandus sub hoc Eduardo Rege Johannes Worcestrius, Angliæ Thesaurarius & Hiberniæ Prætor, quem suo tempore totius orbis eruditissimum ac eloquentissimum virum extitisse Auctor perhibet. Longe celebrior erecta Regis hujus auspiciis illustris illa S. Georgii Societas (the Brotherhood of S. George) quæ junctis sub uno Duce, quem Capitaneum vocabant, armis Hiberniam Anglicanam (Rege alibi ob negotia varia distento) omni quo posset modo protegeret; suis interim gauderet juribus, redditibus, suo magistratu, quem singulis annis instituto Dublinii conventu solenni mutabat. Quid sub Henrico VII. in Hibernia Eboracensi domui mire favente cum Sinnello impostore actum, ut ille corona Mariæ statuae insignitus, paulo post, victus in Angliâ promum condum in culina Henrici Regis egerit, in vulgus notum: id miratur Auctor, magnatibus

Hibernorum nihil poenæ inflictum, quam quod Rex ostenso in culina Simnello iis illulerit, statim tamen deprecantibus ignoscens. Vehementer autem extollit Poyningi regii per Hiberniam Prætoris merita insignemque prudentiam, qua non Perkinum solum alterum impostorem exegerit, sed & factis aliis quamplurimis æternum sibi nomen paravit. Aliud longe nomen erat Armachanz urbis, cujus pessimos mores & miseriam sequentes versiculi illis temporibus confecti indicant;

Civitas Armachana

Civitas vana

Sine bonis moribus;

Mulieres nudæ,

Carnes crudæ,

Paupertas in ædibus.

Initio regni Henrici VIII. Castellanus Archi-Episcopus cum nimia monachorum flagitia deprehendisset, potentiam ea coercendi politico magistratui, frendente licet clero, concessit. Lites postmodum inter Armachanum atque Dublinensem præfules de prærogativa natæ, in illius favorem decisæ sunt. A. 1535. ordinatus in Dublinensem Archi-Episcopum Georg. Brown, qui cum in Anglia Provinciale Augustinianorum egisset, ac de sola fide salvifica multa pro concione dixisset, primus dein ex Hiberniæ clero Protestantium religioni subscripsit, ac omnino multum ad Papalis eminentiæ destructionem contulit. Coactum non multo post in Hibernia Parliamentum sententiam quidem, ex voto Regis, de ejus divortio & abroganda Pontificis auctoritate tulit; at in executione ejus eo lentius perrexit, cum nimis alte Papalis auctoritas Hibernorum animis insedisset. Secutum A. 1542. aliud Parliamentum celebre decretum, sancivit, ut Henricus cum successoribus in posterum REX (non, ut ante, Dominus) Hiberniæ salutaretur; quod regi non minus gratum quam salubre fuit: Hibernis enim Regis nomen longe magis venerabile visum, adeo, ut solenni festo diem hujus decreti feriantur. A. 1541. Rob. Warchop titularis Archi-Episcopus Armachanus (cæcus ab incunabulis, & equis tamen pernicious sine ullo sui incommodo usus) Jesuitas in Insulam primus asportavit. Ceterum, singulare est quod de Henrico *αὐτοῦτος* Auctor subnectit; illum sc. nunquam

nunquam in rescriptis suis annum vel Christi vel sui regiminis adjecisse, utut mensem diemque sedulo semper annotarit; quod & haud parvam chronologiae confusionem injecisse monet.

Cum Eduardo VI. memoranda in primis veniunt Reformationis initia: edictum de Missa sermone Anglico celebranda diffidia inter Armachanum ac Dublinensem Praesules exinde nata: translatio Bibliorum Hibernica, & alia prolixius ab Auctore relata. Sufficiat binis verbis indicasse, vicisse Brownium Dublinensem Regis auctoritate nixum: Dowdaliu Armachanum sede sua pulsum, & introductam d. 2. Febr. A. 1552. Anglicam liturgiam. Verum cum praematura Regis optimi morte res haec ipsa quoque mutata est. Nolumus autem hic prolixè cum Cl. Cnoxio disquirete, an jure regnum Maria tenuerit, & quamnam in successione regnorum ratio sit observanda. Summa huc redit: *Regem de jure non esse nisi terminum artis & notationem secundam, sicut ens rationis apud Logicos: ac proinde qui regnum consensu Parliamenti occupet ac de facto Rex sit, pro legitimo sine exceptione agnoscendum.* Cum e contrariis, qui relicto regno excessit, non aliter ac maritus uxoris desertor considerandus ac spernendus sit. Maria, cujus artificium omne in festinatione constitit Auctor perhibet, primo statim tempore Pontificis restituit, expulsi Brownio reliquisque Protestantium partibus additis. Inter illos erat & Petrus Walsh Episcopus Methensis ex conscripta Hiberniae Historia notus, qui demum sub Elisabetha exul obiit. Non omittenda vero est pia mulieris ejusdem Hibernae fraus: quae cum Reginae Legatum penes se divertentem sava de trucidandis Protestantibus mandata habere percepisset, iis furtim surreptis chartas luforias studiose compactas substituit, atque adeo Legatum multa jam gloriantem, & in solenni Ordinum conventu prominentem sannis omnibus ac ludibriis exposuit: tunc in Angliam ille discessit, novisque a Regina diplomatibus munitus cum reditum moliretur, obiisse Mariam audivit, quae quamvis Pontificia, nihilo tamen pacatus Eduardo Hibernis imperavit. Elisabetha statim ac regimini admoeta esset, novam sibi & accuratam omnium Hiberniae provinciarum descriptionem transmitti jussit, quae quidem satis miserum Insulam statum repraesentabat. Ecclesiam in eum, quo sub Eduardo fuerat, statum restauravit: Abbatibus totiusque Cleri filios incastris amoribus

bus prognatos muneribus sacris, secus achactenus, abstinere iustis scholas erigi mandavit: tributa auxit; quibus rebus magnam utique Hibernorum invidiam conflavit, non parum per Pii V. P. R. bullam, qua diris devovebatur Elisabetha, roboratam, & a Philippo II. Hisp. Rege, Allenio & Sanderio Jesuitis auctam promotamque. Longum foret enumerare, quot novæ surrexerint, una vix extincta, seditiones: quæ & quanta contulerit ad reparandam Insulæ fortunam prudentissima Registarum: ut varias leges abrogaverit aut sanciverit: ut in eligendis Pro-Regibus prudens fuerit: in ignoscendo malignis vel parientis iis circumspæcta: in mittendis ex Anglia colonis sollicita: in evitendis hostium conatibus sagax & fortunata. Nimirum jacti prolixi fuimus, & restat adhuc recensenda pars altera. Duo tamen adhuc subjiciemus. Erectam A. 1793. in Protestantium commodum ex illustri Collegio Academiam Dubliniensem, cujus alba inscriptus sancto nomine primus est Jacobus Usserius: & Epistolam ab Essexio Comite, Reginae longe carissimo & aliquando ad Hiberniam componendam missa, 15. Jun. 1798. ad eandem scriptam; in qua quid virium ab utraque parte sit, quis genius, qui motus Insulanorum, quæ remedia malis gliscentibus adhibenda, non minus ingenue quam luculenter exponit.

Properamus jam ad II. partem, in qua quidem recensenda tanto parcioribus esse permittum erit, quo pauciorum Regum res gestæ referuntur; & quo propius ea ad nostra tempora accedunt. Ante omnia vero memorandum, summa usum esse Auctorem clarissimum in evolvendis archivis atque scriptis accurratione; cujus non solum universa historia testimonium illustre præbet, verum & subjunctæ XLIX Appendices eandem Sole meridiano clarius ostendunt. In his enim quicquid alicujus momenti scriptorum publicorum in Hibernica re uspiam temporibus III. Regum emissum est, magno historiz studiosorum comodo exhibetur; ut minutiora in Parliamentis, per epistolas alibi acta, quæ ipsimet Historiæ interspersit, hunc taceamus. In Præfatione, singulorum Hiberniæ Prætorum vel numeribus aliis virorum illustrium merita, mores, vitia, æqua semper lance perpendit; nec sanè ipsiusmet Reginae Caroli I. uxoris nimirum in promovenda religione sua studium reticet, annotatque quoties illa publicis se rebus immiscuerit, toties infelicitus Carola omnia cessasse.

cessisse. Sed non propterea culpandum ipsum esse Regem sanctissimum, quasi cum uxore colluserit, aut atrocem calumniam ipsi impingendam, quasi pestiferos Hibernorum conatus foverit. Imo vero totis viribus in contrarium ivisse, & abufos nequissime nomine ipsius perduelles, toto Apparatu, qui post præfationem reperitur, Auctor ostendit.

In accessu ad Jacobi I. historiam, vanam refert Hibernorum traditionem, qua Regem hunc e suo sanguine ortum rectaque ab Adamo linea CXXIum gentis suæ Principem credunt; persuasi scilicet, XI. ante diluivium regnasse: XXVI. post id, antequam in Hiberniam penetrarint: LI. in Hibernia: ac XXXIII. demum in Scotia. Nihil autem id perfidos homines permovet, quo minus variis per totum ejus regni tempus seditionibus Angliæ jugum excutere tentarent; partim diplomatibus Pontificum instigati, partim & nimia Regis benignitate vecordes facti. Vehementer enim id in Jacobo vituperandum censet, quod nimia lenitate in Pontificios homines usus sit, qui tamen, ut successus monstravit, magna pulverariæ conjurationis pars extiterint. Laudat vero Prætores Regios, laudat curam Parliamenti A. 1612. in Hibernia congregati, qui ad propagandam Protestantium tum religionem, tum temporalem quoque potentiam, omne momentum contulere. Diversa e contrario via ingressus Carolus Jacobi successor, cum ad comparandum quem volebat exercitum pecunia indigeret, Hibernis liberum omnino religionis exercitium, modo tributum ob eam rem indictum penderent, concessit: frustra reclamantibus cum Ulsterio XI. Episcopis & Parliamenti Domo inferiore. Hiberni exinde adeo cristam superbe erigere coeperunt, ut non solum monasteria clerumque indes auferent, sed & ausu proprio Dublinii Academiam sibi quoque erigerent. Et quanquam successu temporum se sua sorte contentos simularint, cumque Protestantibus Anglis non commercia solum sed & affinitates miscuerint: id omne tamen pestilentissimo fuce simulatum ostendit atrocissima rebellio Parisiensi lanienæ simillima, cui non Hiberni solum, sed & Anglorum Pontificiorum plurimi implicabantur. Scopus horrendæ seditionis fuerat, omne Protestantium nomen in Hibernia delere, mox & in Angliam transfretare ibique idem aggredi. Hinc Octobri mense anno 1641. in illos crudelissime servitum, &

Et

nihil

nihil in cujuscunque generis, status, ætatis personas exquisitorum, suppliciorum omissum est; adeo quidem, ut etiam sub mortis pœna edicerent, ne quis Protestanti parceret. Sic interfecta intra trimestre spatium 154 hominum innocentissimorum millia. Ægre tamen servatum adhuc detecta conspiratione Dublinium, & comprehensi quatuor factionis infandæ principes, quorum duo iterum aufugerunt. Ceterum cum hæc ipsa laniena ingentem invidiam Regi Carolo, jam tum cum Anglico Parlamento colliso conflasserit; tum quod hucusque nimis indulgentem se erga Pontificios, præsertim Hibernos exhibuisset; tum quod ipsimet Hiberni, ne color facto terribilissimo deesset, se ad id ab eo instructos confictis literis, ac appenso, quod e veteri quodam rescripto dempserant, sigillo mentirentur: Auctor noster omnem lapidem movet ad liberandum a foedo crimine Regem, cujus propterea literas, rescripta, oblatam binis vicibus, cum sancta Numinis invocatione, suo ductu suscipiendam in perduelles expeditionem &c. magno numero adducit. Commendat etiam in primis Ormondi Marchionis, qui Hiberniæ nomine Regis præerat, summam fidem, prudentiam atque fortitudinem, eamque adversus malevolos insectatores ubique tuetur. Rarissimum est, quod de eo in præfatione refert, vidisse illum patrem, avum, proavum, filios, nepotes, pronepotes: natum Comitem, factum Marchionem, demum Ducem; trium Regum fuisse summæ fidei ac dignitatis ministrum. Obiit 21. Jul. 1688. ætat. 78. Tum vero, ut ad scopum redeamus, omni nisu suo parum effecit bonus ille Ormondus, dum Anglia motibus intestinis concussa parum auxilii misit; & id quod mittebat, Ormondo regisque manifesto adversatum est: Hiberni vero ex Hispania, Gallia atque Roma milites, pecuniam, arma nacti, indies Anglis gravius insultabant. Coactus igitur tot malis Prorex, inducias jussu Regis, tum in Scotia degentis, cum perduellibus, mox pacem pepigit, utramque perniciosissimam. Hiberni enim a solo Joh. Bapt. Rinuccini Pontificii Legati ore pendentes, nil adeo sacrum aut venerabile reverebantur, quod non vel ipsa qua juraverant die, frangi posse, si ex re foret, existimarent. Quibus cum se parem amplius non videret Ormondus, cum Parlamento, iterum e præscripto Regis sui, transiit, eique Dublinium, quod sæpe solum in obsequio Regis manserat, tradidit. Hinc everte binis præliis

præliis acerrimis Hibernorum vires; quos tum demum, sed sero, Regem captivum deseruisse poenituit. Poenituit & Insiquinium Parliamentarii exercitus ducem servuisse hominibus, qui Regem, Nobilitatem, jus & fas eversum irent: desertis proinde partibus illis, pro Rege se militare publicis edictis declaravit, & cum Hibernis jam fessis claudibus pacem, renitente licet & excommunicante Legato Papæ, fecit. Reverfus interim ad componendas res Ormondus erat, qui paulo ante post transactionem cum Parlamento regno excefferat. Sed dum is & Insiquinius omnia pro suo Principe moluntur, accidit martyrium Regis infelicissimi omnibus bonis acerbissimum; quod a Pontificiis patrarum optat Auctor, sed & applicat Poetæ versus:

Pudet hæc opprobria nobis

Et dici potuisse, & non potuisse refelli.

Restat, ut de Caroli II. rebus per Hiberniam gestis aliquid dicamus. Verum ne tardio nimia prolixitate Lectori sumus, illa nolumus repetere, quæ in plerorumque memoria adhuc sunt. Id solum cum Auctore fatendum, fidam mansisse & in exilio Carolum, comitatam Hibernorum haud contemnendam partem: nec diffitendum illud, Regem post felicem sui reductionem Insularis multum, favisse. An vero, prout illi ajunt, secretam quoque pro Pontificia religione transactionem inierit, hoc vero est, de quo Auctor dubitat, & quod vel ex eo satis conveli putat, quod Carolus, quamdiu regnavit, 7000. militum Protestantium partibus addictorum aluerit; omniaque munia curiæ pariter ac belli non nisi Anglis caute tradiderit. Secus ac a Jacobo fratre actum, qui semper plus nimio Hibernorum patronum egerit, scilicet non nisi aliquid una cum ipsis actus; quod se postmodum magis quam optarat Anglia prodiderit.

Enimvero hujus, & Wilhelmi gloriosissimi Regis hodierni, tum adhuc in reducenda Hibernia occupati, acta peculiari tertio operis hujus tomo includere Cl. Auctor secum constituit: quem ut quamprimum Orbi erudito communicet, est, quod obnixè ab illo contendimus; a cujus nempe manu non nisi solida quævis & exquisito studio tractata expectamus.

R. 2

PETE

PRodeunt hæc veterum aliquot Græcorum Mathematicorum monumenta, hæctenus aut solo nomine, aut ex versionibus tantum, iisque valde imperfectis cognita, sub auspiciis sumtuque Ludovici Galliarum hodie Monarchæ, e Bibliothecæ Regiæ manuscriptis codicibus, studio maxime & cura Illustris *Thevenotii*, Bibliothecæ laudatæ, dum viveret, præfæcti. Qui uti, præter multiplicem variamque eruditionem, antiquitatis studiosus indagator fuit, hos reconditoris argumenti libros publici juris fieri consultum putans, Regiautor extitit, ut eisdem typis regiis exornatos in lucem prodire permitteret: quanquam ipse morte præventus supremam editionis curam Clarissimo Dn. *de la Hire* reliquit, cujus præfatione teste, in hoc negotio studium & labor omnino commendationem promeruit.

Continentur autem præfenti Volumine, *Asbenaw* de machinis; Poliorcetica excerpta ex libris *Apolladori*, *Philonis* liber quart. de telorum constructione, & quint. tolerandæ institutendæque obsidionis rationes explicans; *Biton* de constructione bellicarum machinarum & catapultarum; *Heronis* Belopœcea, Spiritualia (quibus juncta sunt quatuor, ut vocantur, theoremata *J. Baptistæ Aleotti*, consimilis argumenti, ex Italico in Latinum versa) & Automata. In singulis textui Græco ad latus est Latina interpretatio: Spiritualibus quidem, *Federici Commandini*, insignis superiore seculo mathematici; in reliquis vero, aliorum virorum pereruditorum, *Coselerii*, *Valesii*, *Gonsure*, *Poucharidi*. Qui hos insequuntur, *Julii Africani* Cæsti, Græcè tantum exhibentur. Quanquam enim & hos Latinos dare constitutum erat *Thevenotio*: oblitere tamen permultæ difficultates, ob plurima in iis occurrentia, quæ, nisi restituta, vix explicari potuissent. Visum ergo est illi, eruditorum interea votis, quibus Autoris fama videndorum illorum desiderium excitaverat, satisfacere, peritorumque judicæ prius experiri, quam in Latinum versi omnium oculis subicerentur. Ob quam causam & ultimum Voluminis

minis librum *incerti Auctoris*, de toleranda obsidione, non nisi Græce exhibuit.

Subnexa sunt memoratis scriptis *Bernardini Baldi* in *Heronis* Belopœeca scholia: & quædam de *Julio Africano* observationes, brevesque in eodem notæ, & variz lectiones, a *D. Boivin*, Græcarum & Latinarum literarum peritissimo, ex manuscriptis *Africanis* codicibus collatis maxima fide descriptæ; ejusdemque conjecturæ & annotationes, quibus librum corruptissimum multis in locis restituit; iisque idem Vir eruditissimus in limine Operis testimonia autorum, de scriptoribus & scriptis hoc volumine comprehensis addidit. Postremo, præter indicem nominum propriorum, & vocum notatu digniorum, extat & epistola cujusdam *J. P.* de lectione loci *Pliniani l. II. cap. 37.* quæ emendationem *Halleyanam*, in *Actis Eruditorum anni 1692. p. 532.* exhibitam, ex *Pbilovis l. 5. pag. bajus Volominis 86*, non parum confirmat.

**M. FABII QUINTILIANI DECLAMATIO
NUM LIBER.**

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, A. 1692: in 8. Constat plagulis dimidiatis 31.

DE Quintiliani Declamationibus dudum est quod ita judicavit celeberrimus Gerard. Joan. Vossius, cum Quintiliani declamatoris mentio fiat apud Senecam, non adversari sibi eos, qui avum alterius Quintiliani eo in loco indigitari existiment. Declamationes autem Quintiliano inscriptas Rhetoricisque Fabii libris subungi solitas, neque ejus esse, qui Declamationes alteras fecerit, neque illius, qui Oratorias Institutiones conceperit, cui & Erasmus eas in Ciceroniano suo merito abjudicet, quandoquidem ex Ludovici Vivis observatione plane aliæ sint ab ejus præceptis; & tales, ut ille contra istiusmodi potissimum invehatur. Quia & in codicibus quibusdam MStis M. Floro eas tribui, ac a nonnullis credi esse Posthumii junioris, idcirco quod affirmet Trebellius Pollio, scriptas ab eo haberi declamationes, quas avo suo Quintiliani esse reputaverint. Litent hanc ut componamus, hac vice nostri non est officii; ejus tamen mentionem aliquam ut injiceremus, hic ipse, quem nunc indicamus,

Rr 3,

Decla-

Declamationum liber postulare videbatur. De eo autem nihil amplius dicendum suppetit, quam quod novendecim exhibeantur Declamationes, præteritis istis 388. miseris (ut Editor ea vocat,) & in formibus ruderibus, quæ alias Auctori huic tribui siveverint. Vicissim autem Dialogus *de Oratoribus, sive de causis corrupta eloquentia*, qui ab aliis Cornelio Tacito, & a quibusdam Quintiliano tribuitur, subjunctus est, cunctaque hæc notis, æt iis brevioribus & ad paginarum plerarumque calcem comparentibus, illustrata deprehenduntur.

M. FABII QUINTILIANI DE INSTITUTIONE ORATORIA Libri duodecim, curante Edmundo Gibson, Art. Bac. è Coll. Reg. Oxon.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, Anno 1693. in 4.
Constant 4. Alphas.

ANnus modo unicus Institutiones has Quintiliani Oratorias, Atidem Oxonii impressas, a facta ibi Declamationum jam memoratarum editione sejungit. Et in istis quidem doctissimus Edmundus Gibson industriam suam exercere voluit. Is vitæ etiam a Quintiliano transactæ Commentarios se colligere posse innuit; ast impudens fore arbitratur, post eruditissimum Dodwellum in hac materia quicquam moliri; cum namque apud se confectos habere scribit *Annales Quintiliani*, eosque non denegatum iri tot Amicorum precibus confidit. Nec nobis fane injucundum accidit, si eos Annalibus ipsius *Vellejani*, quos haud ita pridem in Actis nostris recensuimus, adjungere licebit. Brevissimas interim dum de Quintiliano vita Gibsonus noster ducit lineas, Romæ eundem natum esse contendit, verissimamque se adduci conjectura perhibet, ut fidem libris temporum non habeat, ubi legatur *Quintilianus Calagura urbe Hispania oriundus*. Martialem enim, Calaguritanæ agri alumnum, cum Iberos memoria dignos suis epigrammatibus inferat, nullam de Quintiliano mentionem facere, sed eum separatim cum veneratione nominare. Quibus autem is Consulibus, aut quo imperante Cæsare vixerit, se minime legisse profiteatur, quemadmodum similiter, quo anno decesserit, non affirmare audeat. Hactenus quidem inter

ter editiones Quintilianii nostri eminuerunt potissimum *Aldina* A. 1522. & alia A. 1529. a *Jo. Sibarido*, ac rursus alia A. 1542, per *Robertum Stephannum* evulgata; ut nunc *Parisiensem* A. 1542, *Lugdunensem* item *Batavam* A. 1665. cum notis variorum, aliasque taceamus. Noster vero cum in opere hoc denuo edendo versaretur, non impressos modo codices, sed MStos etiam diligenter inspexit, unum ex Bibliotheca Bodlejana, sed eum a linguæ Latinæ imperito scriptum; alterum e Bibliotheca D. Joannis Cantabrigiæ, quem pluribus in locis mutilatum queritur; tertium denique ex Bibliotheca Baliolensi, quæ Oxonii habetur, istumque caractere elegantissimo scriptum, initio tamen ac sine & aliis insuper partibus mutilum esse perhibet. Ex istis ergo pariter ac his codicibus variantes lectiones ipsi passim textui subjecit; post Indicem tamen rerum ac verborum auctorumque a Quintiliano allegatorum, cum Eruditis communicare ipsi visum fuit specimen quarundam emendationum, quâs ope veterum codicum instituit. Imo appendicis in locum exhibet Declamationem hæcenus *avéodorov*, cui *Tribuni Mariani* titulus præfixus est. Cum enim fervente bello Cimbrico, miles quidam Marianus tribunum superam sibi inferre conantem occidisset, reusque ille cædis ageretur apud Imperatorem, tribuni partes contra militem defendendas suscepit hujus declamationis auctor, qui utrum Quintilianus fuerit, in medio relinquit Noster. Nitidum certe orationis stilum spiritumque virilem in ea antiquitatem dicit sapere, quanquam istud contra fraudis alicujus suspicionem moveat, quod in calcem codicis Joannei (inde enim eandem producit) conjiciatur, quodque in tribus exemplaribus MSS. Oxoniensibus nulla ejus vestigia deprehendere concessum sit. De cætero utut librariorum sive incertitia, sive incuria non satis emendate ea scripta sit, nihil tamen quicquam immutare Gibsonus hæc sustinuit, ac singulas proinde exemplaris literas studiose typis representavit, partim, ut ne suo judicio nimium tribuere videretur, partim etiam, ut aliorum opinionibus locum eo ampliozem relinqueret.

CHRONICON EGMUNDANUM, SEU ANNALES
Regalium Abbatum Egmundensium, Auctore Fr. Johanne
de Leydis, Ordinis Carmelitarum.

CUM

210
ACTORUM ERNDITORUM
CUM OBSERVATIONIBUS ANTONII MATTHÆI
Juris in illustri Academia Lugduno-Batava An-
tecessoris.

Lugduni Batavorum apud Fridericum Haaring, 1692. in 4.

Constant Alph. 1 $\frac{1}{2}$.

Joannes de Leydis, seu Joannes Gerbrandus de Leydis, Belga fuit, Ordinis Carmelitarum in Harlemensi cœnobio. Ejus Chronicon Hollandiæ Comitum & Episcoporum Ultrajectensium A. 1620. edidit Franciscus Sweertius Antverpianus: Chronicon vero Egmondanum nuper demum e latibulis erutum publici juris fecit Antonius Matthæus, vir non de patriæ minus historia, quam jurisprudentia præclare meritus. Et illud quidem finitum deprehenditur cum morte Wilhelmi Bavari Hollandiæ Comitis, qui A. 1417. decessit: hoc vero longe ultra productum est, adeo ut historiam attingat captivitatis Francisci I. Galliæ Regis, in annum quidem 1524. perperam (cum anno secuto contigerit) rejectæ; tametsi num Joannes ipse hucusque scribendo progressus fuerit, an vero ab aliena manu quædam fuerint adjecta, non liquet. Certe licet probabile non sit, vixisse jam Carmelitam nostrum & scripsisse Wilhelmi Bavari tempore, quod visum Francisco Sweertio fuerat, obiisse tamen cum A. 1504. & Meursius in Athenis Batavis, & Boxhornius in Theatro Urbium Hollandiæ memorant. Quicquid ejus sit, Chronicon hoc seu Annales Egmondanos non immerito dignos habuit Matthæus, quos ederet & notis suis illustraret. Duo vero nactus est operis (cui Theodori quoque de Leydis & Leonis Monachi Egmondensis Breviculus ex uno tamen solum codice subjunkit) exemplaria, quæ inter se contulit, & ex altero alterum emendavit. Nos Annalibus & Breviculis prætermisissis, ex Editoris eruditis notis ac observationibus pauca recensēbimus.

Ad res Ecclesiasticas illustrandas faciunt, quæ ad inscriptionem Annalium copiose differit, Regales Abbates, Regalē Ecclesiam, Monasteria Regalia esse, quæ omni Episcopali jurisdictioni exempta, præter Papam & Principem superiorem non agnoscunt; vocari etiam Imperialia, libera, βασιλικὰ, αυτοκράτορα, αυτοδέκτα, & ab Episcopis

pis exemptiones averfantibus, acephala, autocephala: debuiffe Principi tantum dona, interdum dona & orationes, interdum tantum orationes, interdum simul militiam & dona & orationes; Abbatesque & ad militiam & ad serviendum Regalitati obstrictos extitiffe: univerrum territorium sub summi Pontificis & Regia tuitione fuiffe, vel in mundo palatii, phrafi in legibus Longobardicis occurrente. Abbates ipsos summos judices, Epifcopo debuiffe nihil: eosdem a Principe constitutos, aut ejus confensu a monasterio expetito, consecratos a quovis & cujusvis provincie Epifcopo. Si dioecesim interdicto supposuiffet Epifcopus, non cessasse eos a sacris: si ille locum exemptum solenni processione ingrederetur, ab Abbate non receptum, ne qua uspiam extaret subjectionis suspicio. Exemptos non edidiffe professionem Epifcopo obedientie, reverentie & subjectionis: debuiffe tamen eundem invitum etiam ipsis prestare benedictionem, eaque ordinis potestatem tribuere: sed nec pro ea, nec pro installatione exemptum quicquam solviffe, nisi aliter conveniffet, cum exemptio primum facta. Datum interdum aliquid fuiffe respectu parochialium ecclesiarum, quae monasterio subiectae. Exemptum cappam gestasse aquila imperiali insignitam, & acu pictam, quo habitu agnosceretur.

Eodem referenda & alia. *Pag. 168.* contentionem attingit, utrum sedes Trajectina subiecta Coloniensi, an Papae immediate, illiusque in Archiepiscopatum evedtionem memorat. *P. 169.* vocis *Capella* significationem enucleat. Capella nimirum initio dicebatur, ubi cappa S. Martini, quam Reges Francorum praeliaturi, ad adiutorium victoriae olim solebant secum habere, asservabatur, eamque custodientes clerici Cappellani coeperunt vocari. Progressu temporis crevit vocis significatio, & quodvis templum Capella, & Sacerdotes servitio ejus adscripti Capellani dicti. Porro oratorium, quod Ecclesiis adjunctum, item ministerium ecclesiasticum, sacra scilicet supellex, vasa sacra & ornamenta, aliaque capellae nomine venerunt. *Pag. 181.* de ligneis templis, usque ad annum a nato Christo millesimum, & de crucis ingenti veneratione, cui divinam vim adscribebant contra incendia, hostem, Diabolum, tempestates; *Pag. 182.* de Ecclesiarum olim commercio, quo vendebant, donabant, dabant pignori, permutabant, in feudum dabant, in dotem; *Pag. 183.* sq. de Stola, Dalmatica, Subtili, vestibus Sacerdotis; *Pag. 192. & 250.* de anniversariis; *Pag. 194.* de conventibus

210
ACTORUM ERADITORUM
CUM OBSERVATIONIBUS ANTONII MATTHÆI
Juris in illustri Academia Lugduno-Batava An-
tecessoris.

Lugduni Batavorum apud Fridericum Haaring, 1692. in 4.
Constant Alph. 1 $\frac{1}{2}$.

Joannes de Leydis, seu Joannes Gerbrandus de Leydis, Belga fuit, Ordinis Carmelitarum in Harlemensi cœnobio. Ejus Chronicon Hollandiæ Comitum & Episcoporum Ultrajectensium A. 1620. edidit Franciscus Sweertius Antverpianus: Chronicon vero Egmondanum nuper demum e latibulis erutum publici juris fecit Antonius Matthæus, vir non de patriæ minus historia, quam jurisprudentia præclare meritus. Et illud quidem finitum deprehenditur cum morte Wilhelmi Bavari Hollandiæ Comitis, qui A. 1417. decessit: hoc vero longe ultra productum est, adeo ut historiam attingat captivitatis Francisci I. Galliæ Regis, in annum quidem 1524. perperam (cum anno secuto contigerit) rejectæ; tamen si num Joannes ipse hucusque scribendo progressus fuerit, an vero ab aliena manu quædam fuerint adjecta, non liquet. Certe licet probabile non sit, vixisse jam Carmelitam nostrum & scripsisse Wilhelmi Bavari tempore, quod visum Francisco Sweertio fuerat, obiisse tamen eum A. 1504. & Meursius in Athenis Batavis, & Boxhornius in Theatro Urbium Hollandiæ memorant. Quicquid ejus sit, Chronicon hoc seu Annales Egmondanos non immerito dignos habuit Matthæus, quos ederet & notis suis illustraret. Duo vero nactus est operis (cui Theodori quoque de Leydis & Leonis Monachi Egmondensis Breviculus ex uno tamen solum codice subjunkit) exemplaria, quæ inter se contulit, & ex altero alterum emendavit. Nos Annalibus & Breviculis prætermisissis, ex Editoris eruditis notis ac observationibus pauca recensēbimus.

Ad res Ecclesiasticas illustrandas faciunt, quæ ad inscriptionem Annalium copiose differit, Regales Abbates, Regalē Ecclesiam, Monasteria Regalia esse, quæ omni Episcopali jurisdictioni exempta, præter Papam & Principem superiorem non agnoscunt; vocari etiam Imperialia, libera, βασιλικὰ, αυτοξύσια, αυτοδιόκεστα, & ab Episcopis

pis exemptiones averfantibus, acephala, autocephala: debuisse Principi tantum dona, interdum dona & orationes, interdum tantum orationes, interdum simul militiam & dona & orationes; Abbatesque & ad militiam & ad serviendum Regalitati obstrictos extitisse: universum territorium sub summi Pontificis & Regia tuitione fuisse, vel in mundo palatii, phrasi in legibus Longobardicis occurrente. Abbates ipsos summos judices, Episcopo debuisse nihil: eosdem a Principe constitutos, aut ejus consensu a monasterio expetito, consecratos a quovis & cujusvis provincie Episcopo. Si dioecesim interdicto supposuisset Episcopus, non cessasse eos a sacris: si ille locum exemptum solenni processione ingrederetur, ab Abbate non receptum, ne qua uspiam extaret subjectionis suspicio. Exemptos non edidisse professionem Episcopo obedientie, reverentie & subjectionis: debuisse tamen eundem invitum etiam ipsis prestare benedictionem, eaque ordinis potestatem tribuere: sed nec pro ea, nec pro installatione exemptum quicquam solvisse, nisi aliter convenisset, cum exemptio primum facta. Datum interdum aliquid fuisse respectu parochialium ecclesiarum, quae monasterio subiectae. Exemptum cappam gestasse aquila imperiali insignitam, & acu pictam, quo habitu agnosceretur.

Eodem referenda & alia. *Pag. 168.* contentionem attingit, utrum sedes Trajectina subiecta Coloniensi, an Papae immediate, illiusque in Archiepiscopatum evedtionem memorat. *P. 169.* vocis *Capella* significationem enucleat. Capella nimirum initio dicebatur, ubi cappa S. Martini, quam Reges Francorum praeliaturi, ad adiutorium victoriae olim solebant secum habere, asservabatur, eamque custodientes clerici Cappellani coeperunt vocari. Progressu temporis crevit vocis significatio, & quodvis templum Capella, & Sacerdotes servitio ejus adscripti Capellani dicti. Porro oratorium, quod Ecclesiis adjunctum, item ministerium ecclesiasticum, sacra scilicet supellex, vasa sacra & ornamenta, aliaque capellae nomine venerunt. *Pag. 181.* de ligneis templis, usque ad annum a nato Christo millesimum, & de crucis ingenti veneratione, cui divinam vim adscribebant contra incendia, hostem, Diabolum, tempestates; *Pag. 182.* de Ecclesiarum olim commercio, quo vendebant, donabant, dabant pignori, permutabant, in feudum dabant, in dotem; *Pag. 183.* sq. de Stola, Dalmatica, Subtili, vestibus Sacerdotis; *Pag. 192. & 250.* de anniversariis; *Pag. 194.* de conventibus

tibus ad charitatem; *Pag. 207.* de carina vel carrena, id est, quadrage-
 gena, sive jejunio quadraginta dierum; *Pag. 217.* de paradiso, templi
 aetrio, quod deambulatoriis & porticibus junctum, alias aula, item
 garfonostasium, quia ibi de plebe pueri, famuli item & pedisequi he-
 ros suos expectabant, appellabatur, & coemeterii usum nonnunquam
 praestabat; *Pag. 236.* de scholis in monasteriis; *Pag. 251.* de rogatio-
 ne, supplicatione, processione, litania; *P. 255.* de doxali vel frequen-
 tius oxali, tabulato transverso ante introitum chori, & de eo, quod
 est in commendam habere ecclesiam, id est, administratorem tantum,
 custodem & procuratorem esse, invenies.

Ad Res Civiles spectant sequentia *Pag. 187.* promissive olim sumta esse
 nomina Consulis, Marchionis, Ducis, Comitis; *pag. 190.* diploma &
 auctoritatem media aetate synonyma fuisse; *pag. 198.* placitum esse dis-
 ceptionem judicalem, sive litigium, a placitare seu litigare, pro quo
 etiam dictum legatur proplacitare; alibi placitum significare trans-
 actionem, & placitare idem ac transigere, aut paciscendi causa colloqui:
 alibi notare placitum, pro quo & placitum invenias, locum judicii &
 mallum; *pag. 201.* cuermede esse jus ex bonis adscriptitii eligendi, ubi
 obiit, unum optimum quodque, equum, bovem, vaccam, vestem, men-
 sam, lectum &c. *pag. 208.* grangiam dici praedium, horreum, a granis,
 quae ibi reponuntur; *pag. 215.* parlamentum nominari confessum,
 colloquium de re alicujus momenti, dietam, mallum; unde mael pro
 convivio, quod de re maxima etiam veteres Germani in convivio o-
 lim consultarent; *pag. 218.* jus olim dictum sub dio, coelo libero & a-
 perto, opaco tamen, ne officeret vel calor, vel Solis ardor: temporis
 progressu, vel ob Solis ardorem, vel ob vim tempestatis, aut pluvia-
 rum, aut frigoris, quae sita ad id loca, ad quae & tutus accessus, & quae te-
 ris munita: & primum quidem templa, templorum porticus, atria;
 deinde, ne quid fieret in loci divino cultui destinati injuriam, domus ex-
 strui ad id iussas: non tamen id ubique tam exacte observatum fuisse,
 sed abusos adhuc fuisse ecclesiis, in quibus instituerentur convivia, col-
 loquia, comitia, mercatus, nundinae, immo & turpis quaestus, & me-
 reticum coitio: olim autem cum sub dio & in campo judicia fierent,
 signis locum denotatum fuisse; unde & mallus a mahl, id est, signo,
 quod aut lapis, aut arbor, aut tignum, aut crux cum gladio fuerit;
P. 231. diffidare aliquem, esse hostem declarare, bellum indicere, a
 faida

faida vel vede, vel ut alii scribunt, vete, id est bellum, inimicitia, quod est a feind; pag. 240. de bonis & personis per naufragium littori maris appropinquantibus, fisco vel servituti olim in Hollandia & alibi addictis, quæ atrocitas temporis progressu abrogata est; p. 245. factum idem esse ac delictum, & multam delicto statutam; & consultum significare consilium, & consulem consiliarium; pag. 256. propinare accipi pro donare, quia propinatio olim symbolum traditionis erat.

Ad *res mixtas*, id est, tam ecclesiasticas quam civiles referantur sequentia. Pag. 172. bullam idem esse quod sigillum, & bullare, quod signare: illam fuisse rotundam, nec semper auream indistincte, argenteam etiam, ceream, plumbeam; prout potens quisq; & illustis, usum quemque qua vellet. Imperatorem aurea vulgo usum, sed non semper, cum ratio etiam haberetur eorum, ad quos literæ fuerint scriptæ: aurea usum ad Reges, ad Sultanos, ad Toparchas; cerea ad uxorem, ad matrem, ad filium. Præter Imperatorem alios quoque auream adhibuisse. Plumbea uti Papam, haut dubie, quod Petrus, cujus Papa successorem se esse perhibet, petenti cœco eleemosynam dixit, argentum & aurum non est mihi, Act. Apost. cap. III. 6. Quod cum Papa sibi proprium usurparet, singulari beneficio signandi plumbo potestatem factam Veneris. Verum & alios id passim fecisse, vel citra licentiam illius, ut Græcos. Episcopos Trajectenses semper adhibuisse olim ceream bullam. Ceram autem variam fuisse, viridem, rubram, albam, prout cuique olim visum fuerit. Per synecdochen demum bullam seu sigillum pro ipso diplomate dictum inveniri. Etenim bullam proprie esse *ἰκτυρωτ*, imaginem literis vel affixam, vel ab iis dependentem, & dependentem vel nudam, vel thecæ seu tympano, ut vocant, inclusam. Pag. 175. subscripsisse olim Principes atramento purpureo, quod vocabant encaustum: vasculum quo continebatur illud, a forma dictum esse caniculum, & a caniculo eum, qui ei præerat, & Principi ministrabat. Frequens item in Occidente fuisse, cum superstitione invaluisset, nominis subscriptioni vel præfigere, vel postponere, vel interponere signum crucis: majori adhuc superstitione subscripsisse, sanguine eucharistico in atramentum intincto: nec integrum, semper nomen, sed sæpe initium ejus tantum, interdum characteribus seu siglis expressum: vulgo eos, qui subscripsierant, sigillum etiam ap-

posuisse, sed non simul semper & indistincte; saepe enim variatum esse: testes interdum neutrum fecisse; cujusque tantum nomen subnotasse Notarium, testatumque de ejus praesentia: interdum non omnes, sed quosdam tantum signasse, interdum alios pro aliis ad signandum admissos. *Pag. 176.* qui Notarii, Scribae, Cancellarii, & quomodo eorum dignitas praesertim apud Principes creverit. *Pag. 210.* Imperatorem Romanum esse etsi non coronatum a Papa, ipsos Pontificios confiteri. *Pag. 257.* Reysam idem quod iter, & iter facientes Reysarios, sed aucta significatione Reysarios Curiae ecclesiasticae Nuncios & Oratores nuncupatos, quibus certum aliquod territorium ad mandata exequentia ab Episcopo assignatum: Reysam porro idem quod territorium; Reysarios etiam portitores, cursores.

Tandem intermixta quaedam sunt, quae *historiis naturalibus* adscribas. *Pag. 193.* cum Johannem de antiquis temporibus pincernam & filium Caroli M. faciant Annales, annoque aetatis 361. mortuum tradant, credentibus aliis, qui allegantur, Auctoribus, neutrum credit Matthaeus, ac aetatem ejus 160. annorum juxta Paulum Aemilium fuisse refert, simulque de longaeuitate hominum quorundam disserit, inter alios allegans ex Borremansii Variis Lectionibus Thomam Parrum, qui hoc saeculo annos natus 150 Londini decessit. *P. 200.* ad narrationem in Annalibus his Egmundanis & aliis Scriptoribus, Margaretam uxorem Comitis de Heymenberch, una vice peperisse trecentos quinquaginta & quindecim liberos, Matthaeus numerum fidei Auctorum quidam relinquit, attamen Scriverium refutat, qui ex eo fabulam esse arguat, quod tum temporis, qui baptizasse eos dicitur, non vixerit Otto Episcopus Trajectensis, quem vero tum vixisse, Noster contendit. Allegat insuper foeminam, quae ex testimonio Reinesii partim evomuit, partim una cum sordibus per secessum dejecit laercas aliquot, bufones, ranas duodecim, unamque ex iis coaxantem & sex dies superstitem: forsan etiam ediros a Margareta foetus non majores rana fuisse, cujusmodi nonnunquam a Colchis edi Busbequius scripserat.

A luxuria absterreat relatio, quae habetur in Annalibus Cap. LXXXIX. de Nicolao ab Adrichem Abbate tricesimo tertio Haemundensi, qui ubi cum aliis viris nobilibus vino astuantibus salinaria, seu ciphos plenos sale & vino mixtos, mutuo bibisset, post potum surgens

gens secretum locum ad corpus purgandum petiit, inque eo sedens mortuus post paucas horas inventus est. Hoc in memoriam revocavit Matthæo pag. 257. Architriclini Regis Scotiæ olim dictum. Cum decrevissent in Scotiam Legatos Ordines fœderati, inter quos & Brederodius, ad levandum Regis filium e baptismatis sacri fonte, Legati pro refrigerio, cum essent jam jam discessuri, cerevisiæ Bremensis & optimæ quidem notæ (*dubbelt Bremer bier*) vasa aliquot coemerunt. Quibus navi impositis feliciter & cursu prospero appellunt ad littus Scoticum. Regius Architriclinus, qui ibi eos prætolatus, adventum gratulatur, in hospitium deducit, fessis vini Hispanici mox cyathum propinat. Abnuunt illi potum calorem nimium distantes, nam erat mensis Augustus. Tandem Architriclino de suo potu propinant. Ille autem cum gustasset & exhaustisset cyathum, exclamat: *Addatur pix & parum salis, & erit potus infernalis.*

FRAMMENTI STORIALI DEL TRIBUNALE
della Real Camera di Napoli, &c.

i. c.

Fragmenta Historica Tribunalis Regiæ Cameræ Neapolitanæ, auctore Nicolao Dati, ejusdem Tribunalis Præside.

Neapoli, typis Johannis Francisci Paci, 1693, in 4.

Alph. I. plag. 14.

Quam inique illi judicent, qui Cameram Regiam apud Neapolitanos vigentem absque ullo ordine & selectu sua pertractare negotia arbitrentur, non melius se ostensurum illustrissimus Auctor hujus libri ratus est, quam si ex adverso industriam ejus testimoniis nonnullis evictam daret, Senatūque hunc gravissimum prudenter, moderate & penitus ad antiquorum morem, in edendis decretoriis sententiis versari innueret. Quod ipsum ut exequeretur eo curatius, Tractatum, præsentem in tres partes sive libros distinxit, quorum quævis capita quinque complectitur; ubique autem genuina rerum tractatarum conditio ante omnia delineatur, & mox instituta circa easdem deliberatio in medium producitur. Singulis capitibus notæ atque observationes, materiam ibi ad Rhetorum magis consuetudinem de-

ductam, S: 3

ductam, ex intima antiquitatis auctorumque classicorum penu confirmantes atque illustrantes subiectæ sunt. Eas tamen glossæ adhuc aliæ post finem libri uniuscujusque collocatæ excipiunt, ut ita, quod ne in notis quidem istis ad satietatem omnium exponi potuerat, in his demum completeretur.

Observandum autem, quod postremam illam seditionem Messanensem A. 1674. ortam, & bellum Hispano-Gallicum in Sicilia excitatum, fundamenti loco ponere Auctori libuerit; quandoquidem illud a suis inde initiis ad finem usque persecutus est, sed ita tamen, ut imprimis accuratissimam solertiam, quam Neapolitana isthæc Camera ad belli illius sustentationem adhibuerit, encomiis illustribus commendare annitatur. Ubi quidem, antequam ad ipsam rei cardinem se conferat, ex Historia repetit, regium patrimonium Neapolitanum a Quæstoribus primum Regalibus administratum; Ladislao autem imperii habenas tractare exorso, non levibus de causis iudicium hoc Camerale institutum, statosque ordinatos fuisse deputatos, qui Præsidium titulo decorati, & in sex, uti appellantur, Togatos, duosque Laicos divisi fuerint; quibus deinceps adjuncti duo Advocati Fisci, cunctisque sub Locumtenentis nuncupatione Officialis aliquis ex supremo Magistratu præpositus. His autem Laicis, etiamsi non semper Jurisprudentiam ex instituto coluerint, nihilo tamen secius Togatos multa, in communi vita quæ occurrunt, negotia committere observat, cum per gradus omnes in iudicio hoc solitos iis ad hanc dignitatem ascendendum sit, istique adeo notitiam præ reliquis accuratam consecuti credantur. Neque tamen Togatos a litibus gravioribus se ita abstrahere, quin priores, partes in istiusmodi quæstis sibi reservatas cupiant. Quamobrem mirum nemini videbitur, si ut plurimum orationes a Laicis hic institutas, consultationesque a Togatis fere approbatas tantum cognoverit.

Annos ergo istos, per quos seditio Messanensis ac infecutæ hinc apud Siculos turbæ deferbuerunt, Autor sic evolvit, ut libro primo tres priores, secundo quartum & quintum, ac denique tertio sextum una cum duobus a finito bello proximis destinat, salubriaque consilia hujus tribunalis ad motuum sedationem, peregrini hostis ejectionem, atque regionis conservationem toties agitata recenset, quæ tamen nunc prolixius adducere nimis forsitan prolixum foret. Inde

modo

modo & ἄγαν ipsum paucis adhuc delineabimus, & quædam insuper *ἠάρεσγα* per opus univcrsum larga satis manu effusa adjungemus.

Pag.14. & 20. seqq. in Diomedæas insulas exspatiatur Noster, aviumque meminit, quas ibi olim Græcorum solum aures cantu suavissimo demplisse, nationes autem alias horrido clamore terruisse, fabulosa credidit antiquitas. Pag.17. & 78. sqq. sylvam, quæ vocetur Sila, in provincia Aprutiana considerat, picemque ibi natam celebrat. Qua occasione non possumus, quin modum in hoc Judicio quoad deliberanda decidendaque teneri solitum, exemplo quodam illustratum sistamus. Contigerat nimirum, ut supremus Melitonensium Magister certam istius bituminis portionem ad naves suas rescificendas a Camera sibi dari postularet, ad privilegia suo Ordini a Carolo V. concessa provocans. Hinc Assessoribus inter se quarrentibus, an petito huic ejus, durante videlicet hac belli tempestate, citra justum doli metum, velificari liceat; mox unus e Laicorum numero respondet, anceps omnino ac periculosum id videri, cum facile in manus hostium deferri pix, & ipsis adeo subsidium concedi posset haud exiguum. Quæ de causa Athenienses bello cum Laconibus implicitos in testimonium allegat, illosque instituto providissimo cavisse refert, ne vel mica picis extra suam regionem deportaretur. Horum igitur vestigia se presuros Togati cum cæteris concludunt, ac Magistro modo memorato nunciari curant, quod absque præviis promissis de adhibenda circumspcctione debita, voto suo potiri nequeat. Et ad hujus instar reliquæ Decisiones omnes formatae reperiuntur, nisi quod in plerisque occurrant plura, interdum tamen longius petita, argumenta seu suaforia, seu dissuasoria, ad quæ in notis etiam, quas supra allegavimus, exempla testimoniaque classica multo cum verborum apparatu Auctor cumulat. P.135. sqq. disquirat, quando & a quo horologia hydraulica inventa, inque Areopagum relata fuerint? ubi post curiosas aliorum observationes in medium allatas, de Areopago nihil se uspiam, quod quidem hanc rem concernat, reperire potuisse queritur. P. 195. numeros aliquot ex ære Corinthiaco conflatos producit, quos Thesaurarius Calabriae tanquam in ruderibus vetusti alicujus templi Junoni Lacinia dicati repertos, tunc opportune ad Cameram transmiserat. Unum in iis latus Janum bifrontem, alterum vero coronam aut triumphalem aut navalem exhibere asserit. De iis autem p.196. seq. & p. 272.

quæ-

quædam alia non injucunda monet, a nobis hac vice non attingenda; prout & reliquas excursions indicare uberius superfedemus.

*DISCURSUS DE PROPORTIONALIS CALORE
Solis in omnibus latitudinibus, cum metodo eum colligendi, lectus
coram Societate Regia ab E. Halley. Translatus ex Transact.
Anglic. A. 1693, p. 378 ff.*

Cum nuper sermo haberetur de parte caloris aëris, quæ simpliciter actione Solis producitur, affirmavi ego, si hæc tanquam sola causa æstus illius consideraretur, me nullam videre rationem, cur non sub Polo solstitialis dies æque ferveret atque sub Æquinoctiali, cum Sol sit verticalis, seu supra Zenith existit: idque hanc ob causam, quia omnibus 24 horis diei sub Polo Solis radii sunt inclinati ad horizontem angulo $23\frac{1}{2}$ grad. & sub Æquinoctiali, licet verticalis Sol fiat, non diutius ille lucet, quam 12 horis; reliquis a. 12 hor. abest, neque per 3 hor. 8 min. ex illis 12 tantum elevatus est, atque sub ipso Polo; adeo ut non sit spatium 9 horarum ex 24 altior, quam ibi est, contra vero per 15 hor. depressior. Jam vero simplex Solis actio, non secus ac omnes reliqui impulsus aut ictus, plus aut minus valida est, pro ratione sinuum angulorum incidentiæ, aut perpendicularium in planum cadentium: unde si verticalis radius, qui maximum parit calorem, sumatur pro *radio*, vis Solis in horizontalem superficiem telluris erit ad maximam, ut *sinus* altitudinis Solis alio quovis tempore ad radium. Quo concessio, sequetur, si tempus, quo lucet continue Sol, sumatur pro basi, & super eam sinus Solarium altitudinum erigantur tanquam perpendiculares, perque extrema sinuum ducatur curva, aream comprehensam fore analogam collectioni caloris omnium radiorum Solarium in eo temporis spatio. Hinc efficitur, sub Polo collectionem universi caloris diei tropici esse proportionalem rectangulo sinus $23\frac{1}{2}$ gr. ducti in 24 hor. seu circumferentiam circuli: h. e. cum sinus $23\frac{1}{2}$ gr. vix sit $\frac{4}{10}$ radii, ut $\frac{8}{10}$ in 12 hor. Polaris itaque calor est æqualis calori Solis continuas 12 hor. supra horizontem morantis, in altitudine 53 grad. qua Sol non magis elevatus est, 5 horarum spatio, sub Æquinoctiali. Sed ut hæc res melius intelligatur,

Sche-

PLATE I

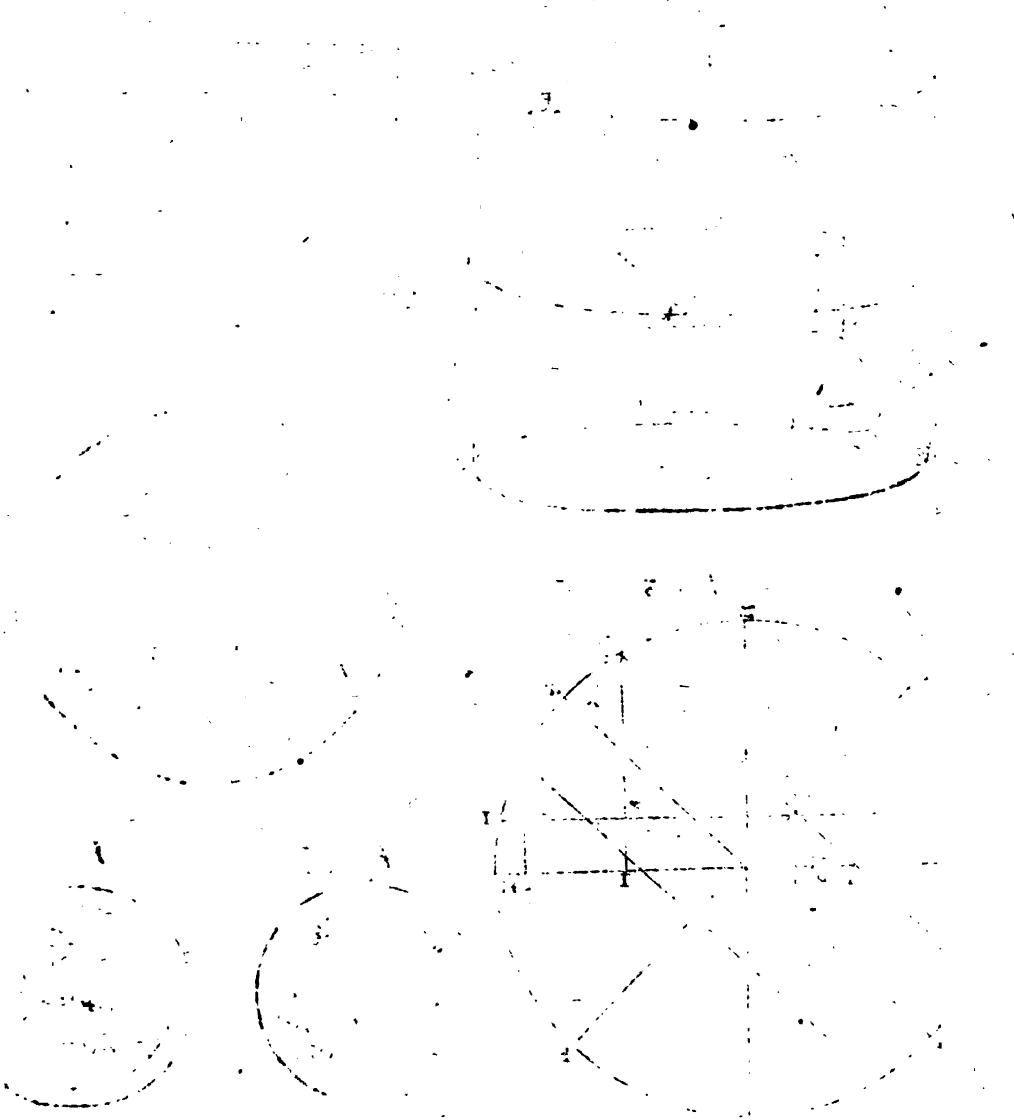

Fig. 1.

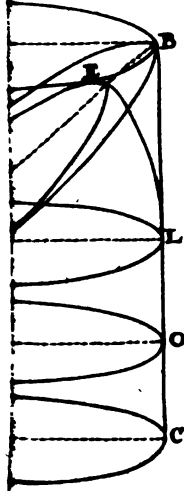
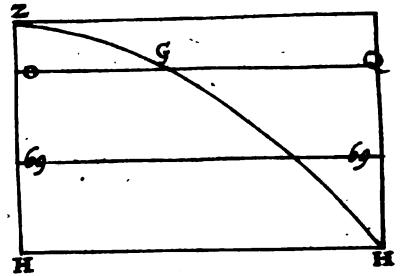

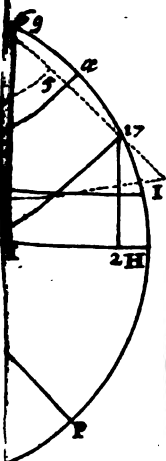
Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Schemate quodam illam declaravi, (Fig. 1) in quo area ZGHH est TAB. VI.
 æqualis areæ omnium sinuum altitudinum Solarium sub Æquinocti- Fig. 1:
 ali, crectorum super horas respectivas ab ortu Solis usque ad Zenith;
 & area HHG est in eadem proportione ad calorem pro iisdem
 6 horis sub Polo, in die Tropicali: & HHQ est proportionalis col-
 lecto calori horis 12, aut dimidio die, sub Polo, quod spatium HHQ
 visibiliter tanto majus est altera areâ HZGH , quanto scil. area HGQ
 est major area ZGO . Quod ita esse, vel oculis manifestum est, ex-
 cessu satis magno, & tantum quoque proportionaliter calor Solis 24
 hor. lucentis sub Polo, excedit calorem 12 horarum sub Æquinoctia-
 li. Hinc, cæteris paribus, non sine ratione concluditur, si Sol perpe-
 tuo esset sub Tropico, Polum tanto laboraturum æstu, quantus jam sub
 Linea Æquatoris sentitur.

Quandoquidem vero natura caloris ea est, ut in subjecto re-
 maneat, postquam causa calefaciens est remota, præcipue in aere: hinc
 fit ut absentia Solis 12 horarum sub Æquinoctiali parum minuat mo-
 tum inpressum a præterita actione radiorum suorum, in quo calor
 consistit, antequam rursus oriatur. Sed sub Polo diurna per 6.
 menses Solis absentia, quibus summum frigus regnat, tantum algorem
 incussit aeri, ut quasi gelatus sit, nec possit, nisi Sol prope accesserit,
 sentire præsentiam ejus, quoniam intercipiuntur ejus radii a densis
 nubibus, perpetuis nebulis, illaque frigoris atmosphæra (ut honorab.
 Dn. Boyle loqui solebat) quæ procedit a glacie sempiterna, a cujus va-
 sta mole rigescit aer vicinus, quamque nimis festinus Solis recessus non
 colliquescentem relinquit, ut denuo increseat durante longa hyeme,
 quæ breve æstatis intervallum consequitur. Verum diversi gradus
 caloris & frigoris in diversis locis magna ex parte dependent ex acci-
 dentaria vicinitate aliorum montium, quorum altitudo valde frige-
 facit aerem, qui a ventis super illos defertur: & ex natura soli, quod
 varie calorem retinet, præsertim sabulosi, quale in Africa, Arabia &
 ubicunque deserta talia arenosa reperuntur, calorem æstatis tantum
 auget, ut incredibilis non expertis videatur.

Cogitationibus his primis insistens solvi problema generaliter,
 nempe: *exhibere proportionalem gradum caloris, aut summam omni-
 um sinuum altitudinum Solarium, quamdiu est supra horizontem in
 sphaera quacunque obliqua*, reducendo id ad inventionem curvæ su-
 perficiæ unguis cylindricæ, aut partis ex illa datæ.

Tt

Hoc

TAB. VI.

Fig. 2.

Hoc autem problema tantæ difficultatis non est, quantæ prima fronte apparet. Nam sit (fig. 2) cylindrus ABCD sectus oblique ellipsi BKDI, & ex centro ejus H describatur circulus IKLM, dico curvam superficiem IKLB esse æqualem rectangulo ex IK in BL, vel ex HK in 2 BL aut BC. Et si alius supponatur circulus, ut NQPO secans dictam ellipsin in punctis P & Q, ducantur PS, QR parallele ad cylindri axem, donec concurrant cum circulo dicto IKLM in punctis R, S, designentur quoque lineæ RTS, QVP bisectæ in T & V. Dico rursus curvam superficiem RMSQDP esse æqualem rectangulo BL aut MD ductæ in RS, aut 2 BL seu AD in ST aut VP; & curvam superficiem QNPÐ esse æqualem RS in MD — arc. RMS in SP, seu arcui MS in 2 SP; vel esse æqualem superficiei RMSQDP, subtracta superficiei RMSQNP. Ita curva superficiei QBPO est æqualis summæ superficiei RMSQDP, (seu rectang. RS in MD,) & superficiei RLSQOP (seu rectang. arcus LS in 2 SP.)

Hoc facile demonstratur considerando, cylindricam superficiem IKLB esse ad inscriptam sphericam superficiem IKLE, sive quoad totam seu quoad analogas partes, ut tangens BL est ad arcum EL, & ex demonstrat. Archim. de Sphæra & Cylindro Lib. I, prop. 30, & 37, 38, quas hic non repetam, sed Lectori examinandas relinquam, qui operam non perdet, si consulat D. Barrovii doctas Lectiones in hunc librum, editas Londini A. 1684, nempe Probl. IX ejusque Corollar.

Fig. 3:

Jamut reducatu noster casus summæ omnium sinuum Solaris altitudinis in data declinatione & latitudine ad prædictum Problema. Consideretur fig. 3, quæ est analemma projectum in planum Meridiani, Z est Zenith, P Polus, HH Horizon, æ æ Equinoctialis, ☉ ☉, ♄ ♄ duo Tropici, ☽ I sinus altitudinis meridiana in ☽: huic æqualis sed perpendicularis ad Tropicum erigatur ☽ 1, & ducatur linea T 1 interfecans Horizontem in T & horæ sextæ circulum in puncto 4, eritque 64 æqualis 6 R, seu sinui altitudinis hor. 6, idemque fiat pro quovis alio puncto in Tropico, erigendo perpendicularem terminatam linea T 1; per punctum 4 ducatur linea 457 parallela Tropico & representans circulum ei æqualem, respondebit tunc Tropicus ☽ ☽ in Fig. 3, circulo NQPO Fig. 9; circulus 457 respondebit circulo IKLM, T 4 r elliptico

liptico segmento QIBKP, 6 R aut 64 respondebit SP, 51 vero BL, arcus autem ST T arcui LS, cum sit arcus semidiurnalis in hac latitudine & declinatione, cujus sinus, licet non possit exprimi in Fig. 3, debet concipi analogus lineæ TS aut UP, in Fig. 2.

Quæ relatio inter has duas figuras si probe intelligatur, ex præcedentibus consequetur, quod *summa sinuum meridianarum Solis altitudinum in duobus Tropicis, (atque ita etiam in aliis duobus oppositis parallelis) multiplicata per sinum arcus semidiurni efficiat aream analogam curvæ superficiei RMSQDP; & si ei addatur in æstate, aut subtrahatur in hyeme, productum ex longitudine arcus semidiurni, (assumpta secundum Lud. van Ceulen numeros) in differentiam distorum sinuum altitudinis meridiana; summa priori, differentia posteriori in casu, sit ut aggregatum omnium sinuum Solaris altitudinis, quamdiu super horizonte commoratur, & consequenter omnis ejus caloris seu actionis in planum horizonis die proposito. Idem quoque extendi potest ad partes ejusdem diei. Nam si antea dicta summa sinuum meridianarum altitudinum multiplicetur per dimidium summæ sinuum distantie horariz Solis a meridie, quando tempora sunt antemeridiana aut pomeridiana; aut per dimidium differentie illorum, quando utraque sunt ad eandem meridiani partem, addaturque in æstate, vel dematur in hyeme, productum dimidii arcus, respondentis proposito temporis intervallo, in differentiam sinuum meridianarum altitudinum; erit summa uno, differentia altero in casu, proportionalis universæ Solis actioni durante illo temporis spatio.*

Prævideo equidem fore, ut mihi obijciatur, me radium circuli, super quem perpendiculares erigo, eundem semper assumere, cum tamen paralleli declinationis sint inæquales; verum respondeo, dictam nostram basin circularem non debere esse analogam parallelis, sed temporibus revolutionis, quæ in omnibus sunt æqualia.

Utile forsan erit dare exemplum computationis secundum hanc regulam, quæ difficilis quibusdam videri potest. Quærat ergo Solstitialis calor in S & J Londini, cujus Lat. 51, 32.

0 /		0 /
38. 28. Compl. Lat.		Differ. Ascens. 33. 11.
23. 30. Deck. Sol.		Arc. Semid. æstiv. 123. 11.
61. 58. Sinus =, 882674		Arc. Semid. hyb. 56. 49. Sin. 836923.
14. 58. Sinus =, 258257		Arc. æstivi mensur. 2, 149955.
Summa. 1, 140931.		Arc. hyb. mensur. 991683.
Different. 624417.		

Hinc 1, 140931 in, 836923 +, 624417 in 2, 149955 = 2, 29734
 Et 1, 140931 in, 836923 —, 624417 in, 991683 = 33895.
 Ita ut 2, 29734 sit ut calor diei Tropicalis æstivi, & 0. 33895, ut ætio Solis in die Solstitii hyberni.

Hoc modo supputavi sequentem tabulam, pro decimo quovis Latitudinis gradu, respectu Æquinoctialis & Tropicalis Solis, ex qua de intermediis quoque gradibus judicium ferri potest:

Lat.	Sol in ♈	Sol in ♎	Sol in ♊
0	20000	18341	18341
10	19696	20290	15834
20	18794	21737	13166
30	17321	22651	10124
40	15321	23048	6944
50	12855	22991	3798
60	10000	22773	1075
70	6840	23543	000
80	3473	24673	000
90	0000	25055	000

Qui plura de hujus Problematis natura, quantum ad Geometriam spectat, cognoscere desiderat, bene faciet, si conferat Prop. XIII, Cap. V, docti tractatus de Calculo centri gravitatis, D. Wallisii editi A. 1670.

Ex hac Règula sequuntur plurima Corollaria notatu digna
 v. g.

v.g. (1) Quod *Æquinoctialis calor*, quando Sol fit verticalis, sit ut duplum quadrati radii, qui instar mensuræ esse potest, cum quo fieri possit in reliquis casibus omnibus comparatio. (2) Quod sub *Æquinoctiali calor* sit ut sinus declinationis Solis. (3) Quod in frigidis Zonis, quando Sol non occidit, calor sit ut circumferentia circuli ducta in sinum altitudinis hor. 6; & consequenter, quod in eadem latitudine aggregata illa caloris sint ut sinus declinationis Solis; & in eadem Solis declinatione, ut sinus latitudinis: vel generaliter, ut sinus latitudinis ducti in sinus declinationis. (4) Quod *Æquinoctialis diei calor* sit ubique ut cosinus latitudinis. (5) Quod in omnibus locis, ubi Sol occidit, differentia inter calorem æstivum & hybernum, cum declinationes sunt contrariæ, sit æqualis circulo in sinum altitudinis hor. 6. in parallelo æstivo, & consequenter hæ differentiæ sint ut sinus latitudinis ducti in sinus declinationis. (6) Ex tabula addita apparet, quod Sol Tropicalis sub *Æquinoctiali* minimam omnium vim exferat; sub polo major sit, quam cujuscunque alterius diei calor, cum sit ad *Æquinoctialem* ut 5 ad 4.

Ex hac tabula corollariisque generalis potest concipi idea summæ omnium actionum Solis in toto anno, illaque pars caloris quæ simpliciter a præsentia Solis oritur reduci ad Geometricam certitudinem. Idem si fieri posset in frigore, quod aliud quoddam est quam nuda absentia Solis, ut ex multis experimentis apparet, spes foret ejus quod ad hanc Meteorologiæ partem refertur, ad perfectam redigendi theoriam.

SPECIMEN EXCELLENTIÆ ALGEBRÆ MODERNÆ, in resolutione Problematis, de inveniendis universaliter focus opticarum vitrorum, auctore E. Halley, S. R. S, translatum ex Actis Philosophicis Anglicanis, Mens. Novembr.

A. 1693, p. 960.

EXcellentia modernæ Geometriæ nulla in re comparari evidentius, quam in plenis & adæquatis Problematum resolutionibus: dum omnes possibiles easus simul repræsentat, atque uno sæpe theoremate integras scientias complectitur, quæ in propositiones prolixè deductæ & veterum more demonstratæ spissos tractatus possent constitui.

Tt 3: tuere:

tuere. Quodcunque enim theorema solvit maxime implicatum alicujus generis problema, id debita reductione adhibita ad omnes quoque subordinatos casus extenditur. Hujus rei illustre dabo specimen ex doctrina Dioptrica.

Problema autem hoc agit *de inveniendo foco cujuscunque lentis, exposita seu convergentibus seu divergentibus a parallelis radiis luminis, procedentibus a certo aut tendentibus versus datum in axe lentis punctum, quacunque sit, pro diversitate diaphana materia, ex qua lens formata, refractionis ratio, dataque lentis crassities inter vertices duorum segmentorum sphericorum.* Quod Problema solutum uno in casu, exhibet, mutatis mutandis, theoremata pro omnibus casibus possibilibus, sive lens sit utrinque convexa aut utrinque cava, sive plano-convexa aut plano-concava, seu convexo-concava, quæ & menisca vocatur. Id quod tamen intelligendum est tantum de illis radiis, qui axi lentis sunt propiores, ita ut nullam sensibilem efficiant differentiam sua ad illum inclinatione. Focus autem ab illis formatus a scriptoribus dioptriciis principalis focus appellari solet, eum ejus in telescopiis & microscopiis construendis usus sit.

TAB. VI
Fig. 4.

Sit ergo (fig. 4) $BE\beta$ lens utrinque convexa, C centrum segmenti EB, & α centrum segmenti $E\beta$, $B\beta$ crassities lentis, D punctum in axe lentis: queritur punctum F, in quo radii procedentes a puncto D colliguntur, si ratio refractionis sit ut m ad n . Sit ergo distantia objecti $DB = DA = d$, (posito puncto A, eodem cum puncto B, quod hic quidem tanquam ab eo distans sumitur ut linearum evitetur coincidentia) Radius segmenti ad objectum converſi CB aut CA = r , Radius vero segmenti ab objecto averſi $K\beta$ aut $K\alpha = \rho$, BE crassities lentis = t , sitque porro sinus anguli incidentiæ DAG ad sinus anguli refracti HAG seu CA ϕ , ut m ad n , erunt in angulis admodum exiguis sinus anguli proportionales. Ex quo consequitur fore;

Ut d ad r ; ita angulum ad C, ad angulum ad D, & $d \mp r$ ut $dn \mp rn$,
angulum incidentiæ GAD; & porro $m:n :: d \mp r$. ————— atque
hoc exprimi angulum GAH = CA ϕ . Quo sublato ex ACD, per
 $md - nd - nr$
 d notato, relinquetur —————, quod analogum erit angulo
A ϕ D.

AΦD. Cumque hoc in casu latera proportionalia sint angulis, quibus subtrahuntur, sequetur quod uti angulus AΦD est ad angulum ADΦ, ita latus AD, aut BD, sit ad AΦ aut BΦ, h. e. quod BΦ sit =

$$m dr$$

_____ , quod ostendit quo in puncto radiis D procedentes

$$md - nd - nr$$

colligantur mediante prima refractione. Si autem nr non potest subtrahi ab md - nd, sequitur post refractionem adhuc divergentes procedere radios & punctum Φ esse in eadem regione lentis trans D. Sed si nr est æqualis md - nd, paralleli axi procedunt, & punctum Φ est infinite distans.

Invento puncto Φ ut antea, & data BΦ - Bβ, quam vocabimus δ, eadem ratione, ut in præcedenti consequitur, quod βF aut

$$\frac{\delta en}{m dr}$$

longitudo focalis quaesita sit = _____ = f. Et loco δ sub-

$$\frac{\delta m - nd + me}{m dr}$$

situendo BΦ - Bβ = _____ - s, posito p pro _____

$$md - nd - nr$$

$$n$$

$$m - n$$

post debitam reductionem orietur hæc Aequatio

$$m p d r e - m p d e r + m p d e t + n p r e o$$

$$= f.$$

$$m dr + md p - m p r e - d m t + n d e + n r t$$

Quod theorema operosum non est, quamvis tale esse videatur, quippe cum magnus sit datorum numerus quæ quaestionem ingrediuntur, & dimidiis terminorum numerus oriatur ex eo quod assumimus lentis crassitiem, quæ plurimis in casibus non magnum effectum producere potest, considerari tamen a nobis debuit, ut regulam daremus perfectam. Si ergo lens sit ex vitro, cujus refractione

$$\frac{\delta dr e - 3 d e t + 4 r e t}{m dr + md p - m p r e - d m t + n d e + n r t}$$

est ut 3, ad 2, erit _____ = f.

$$3 dr + 3 d e - 6 r e - d t + 2 r o$$

Si ex aqua, cujus refractione est ut 4, ad 3, theorema tale erit

$$12 dr e - 3 d e t + 9 r e t$$

_____ = f. Si ex adamante sic

$$3 dr + 4 d p - 12 r e - d t + 3 r o$$

ri posset, cujus refractio est ut 5 ad 2, foret $\frac{10dr\varrho - 2d\varrho r + \frac{4}{3}r\varrho r}{3}$

$\frac{5dr + 5d\varrho - \frac{10}{3}r\varrho - 3dr + 2r\varrho}{3}$
 $\frac{2dr + 5d\varrho - 2r\varrho}{3}$
 $\frac{2dr + 5d\varrho - 2r\varrho}{3} = f$. Atque hæc est regula universalis pro focus vitrorum duplo convexorum expositorum radiis divergentibus. Sed si crassities

lenticis omittatur, multo brevior erit regula, nempe $\frac{pdr\varrho}{dr + d\varrho - ppr}$

$\frac{2dr\varrho}{dr + d\varrho - 2r\varrho} = f$. Quo in casu si d sit tam parva, ut $2r\varrho$ excedat $dr + d\varrho$, orietur $-f$, seu focus erit negativus, id quod ostendit radios post utramque refractionem adhuc procedere divergentes.

Ut hoc ad alios transferatur casus, nempe convergentes radios aut concava vitra, regula ex iisdem semper componenda est terminis, signaque tantum $+$ & $-$ mutanda. Nam distantiam puncti concursus convergentium radiorum a puncto B, aut prima lentis superficie, voco negativam distantiam, seu $-d$, & radium lentis concavæ voco negativum radium seu $-r$, si sit prima superficies, & $-p$, si sit secunda. Cadant ergo convergentes radii in duplo convexum vitrum, & theorema h. m. se habebit $\frac{-2dr\varrho}{-dr - d\varrho - 2r\varrho}$

$\frac{-2dr\varrho}{-dr - d\varrho - 2r\varrho} = +f$, quod ostendit focum hoc in casu semper esse affirmativum.

Si lens fuerit menisca vitrea exposita radiis divergentibus, regula erit $\frac{-2dr\varrho}{-dr + d\varrho + 2r\varrho} = f$, quæ quantitas affirmativa est,

quando $2r\varrho$ est minus $dr - d\varrho$, alias vero negativa. Sed in casu convergentium radiorum cadentium in eandem lentem meniscam, erit $\frac{+2dr\varrho}{+dr - d\varrho + 2r\varrho} = f$, eritque $+f$, si quantitas

$d\varrho - dr$ minor est quam $2r\varrho$, sed si major fuerit, semper erit nega-

negativa seu $-f$. Si lens est duplo concava, focus convergentium radorum est negativus, ubi affirmativus erat in casu divergentium radorum in duplo convexa, nempe

$$\frac{-2drp}{+dr+d\rho-2rp} = f,$$

qui focus tantum affirmativus est, quando $2rp$ excedit $dr+d\rho$. Sed divergentes radii transeuntes duplo concavam lentem semper habent focum negativum, nempe

$$\frac{-2dr\rho}{+dr+d\rho+2rp} = f.$$

Theoremata pro convergentibus radiis in primis usui sunt ad determinandum focum resultantem a quacunque lente collocata in telescopio, inter focum vitri objectivi ipsūque vitrum, facta distantia inter focum dictum & lentem interpositam $= -d$.

In casu radorum parallelorum, & ex infinita quasi distantia venientium (qui supponitur in telescopiis) d quoque erit infinita,

& in theoremate $\frac{pdr\rho}{dr+d\rho-pr\rho}$ terminus $pr\rho$ evanescit, tanquam

finitus, qui non est pars reliquorum infinitorum terminorum, & dividendo residuum per partem infinitam d , theorema tale erit

$$\frac{p\rho r}{r+\rho} = f, \text{ seu in vitro } \frac{2rp}{r+\rho} = f.$$

In casu lentis plano-convexae expositae radiis divergentibus,

loco $\frac{pdr\rho}{dr+d\rho-pr\rho}$, posita r infinita, erit $\frac{pd\rho}{d-pr\rho} = f$, aut $\frac{2dp}{d-2p} = f$, si lens sit vitrea.

Si lens sit duplo-convexa & $r = \rho$, h. e. formata a segmentis

aequalium sphaerarum, reducetur $\frac{pdr\rho}{dr+d\rho-pr\rho}$ ad $\frac{pdr}{2d-pr} = f$,

Ua &

& in casu d infinitæ, contrahetur porro ad $\frac{2}{3}pr$, & p existente =

—, distantia focalis in vitro erit = r , in aqua $1\frac{1}{2}r$, in aëre
 m — n
 manente $\frac{2}{3}r$.

Neque solum hæc conducunt ad investigandum focum ex
 propositis illis datis, sed dato foco possumus quoque hinc determina-
 re objecti distantiam, aut ex dato foco & distantia invenire possumus
 ex quam sphaera sumendum sit segmentum aliud, quod efficiat ut
 datum alterius sphaeræ segmentum projiciat radios ex distantia d ad
 focum f : Ita ex data lente, foco & distantia licet quoque invenire
 rationem refractionis seu m ad n , quæ hisce datis responderet. Quæ
 omnia manifestum est plene determinari ab æquatione hæcenus
 a nobis usurpata, nempe $pdr = drf + def - prf$. Nam ad

inveniendam d , theorema est $\frac{drf}{rf + ef - pr} = d$ distantia objecti.

Pro e regula est $\frac{drf}{pdr - df + prf} = p$. Sed pro p , regula erit

$\frac{drf + def}{der + fer} = p$, quæ ultima determinat rationem refractionis,
 quoniam scilicet m est ad n , ut $1\frac{1}{2}p$ ad p .

Non excurram ad hæc particularia, sed illa relinquam eorum
 exercitio, qui desiderant in opticis materiis esse informati, quas ausim
 dicere in tribus hisce regulis tam plene esse comprehensas, quam he-
 mines maxime inquirendi studiosi desiderare possint, & quoad om-
 nes casus possibiles, modo respectus habeatur ad signa + & —, ut
 in casibus præcedentibus ad focum inveniendum. Duos solum os-
 tendam non minimi momenti usus earum, quorum unus consistit in
 invenienda distantia, qua objectum collocatum, lente data represen-
 tatur specie objecto æquali, id quod conducere potest ad depingen-
 das facies aut alias res in vera sua magnitudine, transmittendo spe-
 cies per vitrum in cameram obscuram, ubi non solum gemina figura

& umbræ, sed ipsi colores æque vividi ac in objecto exhibentur. Hoc in casu d est æquale f , & substituendo d pro f in æquatione, habebimus $pdr\epsilon = ddr + dde - dpe$, & dividendo per d , $pr\epsilon = dr + de - pe$, h. e. $\frac{2prp}{r+f} = d$. Sed si convexitas utraque sit ejus-

dem spheræ, ita ut $r = \epsilon$; erit distantia $= pr$, h. e. si lens sit vitrea $= 2r$. Eritque adeo, si objectum a lente removeatur distantia diametri spheræ, focus tantum ultra lentem, quantum objectum citra lentem est positum, & species objecto æqualis. Sed si lens sit plano-convexa, distantia illa erit $= 2pr$, aut in vitro æqualis quadruplo radii convexitatis. Sed de hac methodo forsitan cum curiosis alias agam ostensurus, quomodo augenda aut diminuenda objecti species in proportionem assignata, (id quod tamen satis obvium erit ex illis quæ jam sunt proposita) nec non quomodo erigendum objectum, quod hac methodo inversum repræsentatur.

Alter usus versatur in invenienda convexitate aut concavitate, quæ requiritur ut maxime remotum objectum repræsentetur in foco dato, postquam una superficies lentis jam est formata. Id quod solum corollarium est nostri theorematis pro ϵ inveniendo, datis p, d, r

& f . Nam cum d sit infinita, regula fit $\frac{rf}{pr-f} = \epsilon$, h. e. in vitro

$\frac{rf}{2r-f} = \epsilon$. Unde si f sit major quam $2r$, p sit negativa, &

$\frac{rf}{f-2r}$ est radius concavitatis quæ sitæ.

Si queratur focus ubi tota spheræ colligit radios procedentes ab objecto in distantia d : erit $r + 2r$ & $r = \epsilon$, factaque reductione primi theorematis erit

$$\frac{2nd + 2nr - mpr}{-mpr + 2nr} = f.$$

Sed si d sit infinita contrahetur ad $\frac{2n}{2m-2n} = f$.

— *f*. Qua propter sphaera vitrea colligit radios Solares in distantia dimidia² partis semidiametri extra se, & aqua sphaera in distantia semidiametri. Sed si ratio refractionis *m* ad *n* sit ut 2 ad 1, focus cadit in superficiem oppositam sphaerae, & si major adhuc sit inaequalitas, intra ipsam sphaeram.

Aliud exemplum erit, si hemisphaerium exponatur parallelis radiis, h. e. si *d* & *g* sint infinita, & *t* = *r*. Nam debita reductione facta

theorema resultat $\frac{mnr}{mm - mn} = f$. Hoc est, in vitro focus est

in distantia $\frac{4}{3}r$, in aqua $2r$, sed si hemisphaerium sit ex adamante, colligit radios distantia $\frac{4}{3}$ radii ultra centrum.

Tandem quod attinet ad conversionem utriusque superficies lentis versus objectum, manifestum est, si crassities lentis tam parva sit, ut negligi possit, seu poni $t = 0$, omnibus in casibus focum ejusdem lentis, quibuscunque exponatur radiis, eundem fore, quaecunque superficies convertatur versus objectum: sed si quis curiose velit attendere ad crassitiem lentis (quae raro considerari meretur) in casu, quo paralleli radii cadunt in vitrum plano convexum, si superficies plana versus objectum est conversa, *t* nullam differentiam creat, sed distantia focalis $f = 2r$. Sed si convexa superficies objectum respicit, contrahitur ad $2r - \frac{2}{3}t$, ita ut focus sit propior $\frac{2}{3}t$. Si lens est duplo convexa, differentia est minor, si menisca, major. Cum convexitates utrinque sunt aequales, longitudo focalis brevior est circiter $\frac{5}{6}t$, quam cum $t = 0$. In vitro menisco conversio concavae superficies versus objectum auget longitudinem focalem, convexae superficies vero minuit eandem. Generalis regula pro differentia oriunda ex conversione lentis, quando focus est affirmativus, haec est:

$\frac{2rt - 2pt}{3r + 3g - t}$ pro duplo convexis diversarum sphaerarum. Sed

pro meniscis haec differentia evadit $\frac{2rt + 2gt}{3r - 3p + t}$. Quarum regularum non necesse est afferre demonstrationem, cum ex praemissis consequan-

sequantur post debitam reductionem, non secus ac theoremata pro problematibus ad focos vitrorum opticorum pertinentibus.

LES SIRENES, OU DISCOURS SUR LEUR
forme & figure.

i. e.

Sirenes, sive Dissertatio de forma earum figuraque.

Parisiis apud J. Anisson, 1691. in 4. plag. II.

SERius isthæc dissertatio, ut fere nunc solent omnia, quæ ex Gallis proficiscuntur, ac nisi nuper demum ad nos pervenit, quæ autorem habet doctissimum Abbatem NICASIMUM, jucunda prorsus ac elegans lectu, ob ea cumprimis, quæ ille ab argumento quasi non aliena, sed nec nota tamen etiam in vulgus, admiscet. Dum enim occasionem hujus dissertationis suæ, in forma epistolæ ad Galliarum Cancellarium, (qui hodie est *Ludovicus de Boucherat*) scriptæ, inde arcessit, quod celeberrimi viri & Academiæ Francicæ socii, Abbates *de Dangeau* & *de Choisy* sententiam celeberrimi Abrincensium Episcopi *Huetii*, statuentis *Sirenes fuisse aves*, in Museo retulerint; inde ansam arripiens historiam fere totam hujus eruditorum Societatis, quæ *Museum Gallicæ le Cabinet* vocatur, exponit. Memorat enim, coeptum jam hunc eruditorum conventum anno 1616 apud *Tbuannum* Parlamenti Parisiensis Præsidem, eoque licet anno 1617 mortuo, *Puteanos* tamen fratres idem institutum in ædibus ipsius ad annum usque 1643 continuasse. Hæc dum recenset, injecta Salmasii mentione, simul edocet, *Jo. Baptistam Lansinum* Parlamenti Divionensis Senatorem, autorem Præfationis ad Claudii Salmasii Exercitationes posthumas de Homonymis Hyles Iatricæ, Exercitationibus ejusdem Plinianis in Solinum in edirione novissima subjunctas, sub manibus habere versionem Latinam manuscripti Græci *Pappi Alexandrini* de numeris, adjuncturumq; eidem Arithmeticam *Nicomachi Geraseni*, notis ac observationibus de numerorum apud Græcos ratione atque analysi illustratam. Dein ceptus ad historiam Musei reversus, cum Nicolaus Rigaltius Bibliothecarius Regis, Parlamenti Metensis Consiliarius esset factus, curaq; bibliothecæ *Fratribus Puteanis*, Petzo & Jacobo, commissæ esset, factum ait, ut in Bibliothecam Regiam transferretur *Museum*

P.4.4.

p.8.

Uu 3 seu

- feu Conventus iste eruditorum. Post eorum vero obitum frequentatum, primum in ædibus *Thuani* junioris, posteaque apud *Dn. de Salmon*, & hoc deinceps anno 1680 defuncto, apud *Dn. de Vilvaulx* Consiliarium Regium, libellorumque supplicum Magistrum, in cujus ædibus hodieque celebretur. Quæ cum ita dixisset Autor, quasdam simul alias Societates Parisiis ad Musei exemplum institutas allegat, apud *Menagium* nempe, atque Abbatem *de Dangeau*; nec non apud *Dn. de Herbelot*, ex variis itineribus susceptis celebrem, quiq; hancam orientalem in iis collectam prælo nunc subjecerit, ab omnibus dudum desideratâ; apud *Dn. item Bignon*, quæ pro scopo sibi fixerit antiquitatis ac rei nummaria: studium, cujus documentum futura sit *Vita M. Aurelii Antonini* Imperatoris a *Bignonio* ex nummis illustrata: qua ratione etiam *Commodi Imp. Vitam* se adornaturum esse ait Autor, ut ex illa optimi, & ex hac pessimi Principis imago ob oculos ponatur. Aliam deinceps huc vocat, cogi solitam apud *Dn. Vaillant* celeberrimum antiquarium; & præter hanc adhuc quasdam, de quibus nec *Nicasii* fuit, nec est quoque nostrum prolixius dicere. Potius, quid de *Sirenibus* edisserat ille, nunc dispiciamus. Antequam vero de figura & forma *Sirenium* aliquid statuatur, peropportune de origine, nominibus, numero, loco, cantu, ac morte, aut potius transmutatione earum agit, simulque librum *Itali pictoris Pauli Lomazzo* *Mediolanensis de forma Musarum*, posthumerum item opus *Francisci Junii* de pictura veterum laudat, nec retinet ea occasione pictorum plerorumque errorem, qui *Sirenes* semper pingant ceu dimidiam corporis partem pisces, nulla habita primi earum status, quo aves fuerint, ratione. Sed enim ita originem *Sirenium* petit ab *Acheloo* flumine patre, matre vero *Musarum* una, quam *Melpomenem* fuisse alii, sed alii *Terpsichorem* volunt aut *Calliopem*. Sunt tamen & qui fingunt, ex sanguine de cornu *Acheloi*, in taurum, cum pugnaret cum *Hercule*, mutati ab *Hercule* avulso profuente, eas esse natas. De numero *Sirenium* certo ac nomine perinde litem adhuc sub iudice esse affirmat, cum sint, qui duas solum statuunt, alii, qui tres quatuorve. Locum, ipsi & habitationem antiqui *Geographi* & *Poëta* itidem diversam tribuunt, plerique tamen prope *Siciliam* in mari alicubi commoratas esse persuadent. Difficilem etiam depictam ac representatam esse

se earum imaginem, inquit Nicasius. Clemens Alexandrinus aureis omnino alis eas fuisse conspicuas fingit. Cumque Apulejus Siculos barbare primum, ac Græce deinceps, tandemque Latine, nec probe tamen locutos asseveret, adeoque trilingues alicubi appellet, mavult Nicasius lingua avium Sirenes potius esse usas, quam Siculorum, ne forte dici queant male loquuntæ. Dum vero Ovidius vocem humanam virgineumque vultum iis adscribit, & plumas pedesque avium, L. V. 10. 24. Metam. paulo prolixius ea exsequitur Claudianus. Ac ubi Hieronymi verba in Epistola ad Furium recensuit Autor, a funesto Sirenum lyra tibiusque modulantium cantu dehortantis, simul de Neapolitano theatro famosissimo quondam ex Senecæ Ep. LXXVI. differit, exque Vitruvii L. V. cap. 5. & Suetonio in vita Neronis cap. XX, Tacitoque L. XV. Annal. & colligit inde, commoratos in Neapolitana urbe Musicos ipsas illas Sirenes fuisse, indeque etiam urbem Neapolin insignium loco ascrivisse sibi Parthenopen lyra canentem. Tum pergit ad varia symbola Sirenum, quidque Plato ac Cicero, & Pythagoras, Homerusque & alii per eas intelligant, docet prolixè. Tum & quotnam res alix Sirenum nomen gerant, exponit, ut animæ facultates, vestes mulierum Gallicarum caudatæ, genus quoddam apum fucorumve, ac pigrities, (quemadmodum apud Horatium est: *improba Siren desidia*) astraque præsertim, & unum ex iis, quod Sirium vocant, instrumentum musicum, & organa hydraulica, ac universim illud omne, quod suaviter afficit, quodque placet cumprimis, ac in consuetudine eximium est & illustre. Quin & gentis *Columnæ* in Italia celeberrimæ, ac Gallicarum familiarum *de Lusigny* & *de Lusignam* (quæ originem suam ad Melusinas referunt) mentionem facit, quæ, (testibus P. Jovio in Dialogis Italicis, atque Capaccio Camerarioque in Emblematis) in insignibus suis gerant Sirena duas inter columnas collocatam. Cantum vero Sirenum dum explicat, intelligendos omnino censet suavissimos Musicorum in Theatro Neapolitano, de quo supra egerat, se exercentium concentus, petitque ex voce *Siren* argumentum, quam auctoritate Boucharti adductus, ex Punica & Ebraica voce *Sir* tantum significante potius vult derivari, quam ex aliorum sententia, a Græcis vocibus *σείρα*, trahere, vel *σείρα*, catena, miraturque merito, quare nec

P. 26.

P. 27.

P. 28.

P. 29.

P. 32.

P. 38.

P. 24. 25. 45.

44. 46.

P. 47. 50.

P. 47.

P. 47.

P. 47.

- p. 54. doctissimus vir J. B. *Persona* Medicus ac Philosophus sub sæculi hujus initium apud Italos clarissimus, in libro, cui titulum fecit: *Noctes solitariae, sive de iis, qua scientificæ ab Homero scripta sunt in Odyssæa*, ac nec vero Athanasius etiam Kircherus in *Musurgia* sua, de Sirenibus differuerint accurate. Multa tamen jubet expectari in opere Dn. *Ouvrard* Canonici in urbe Turonensi, qui, ut Musicæ rei omnium peritissimus, historiam Musices ejusque fatorum jam inde a triginta annis meditetur, cui profutura quædam putat ex MSS. Peirescii de Re Musica, quæ secum servet Dn. *Begon*. Tandem quoque agit de morte Sirenum, quibus cum prædictum esset, fore, ut non morerentur, quam diu suo cantu allicere possent præternavigantes improvide nautas, injunctum tamen fuisse ait, ut, quamprimum quis ipsis resisteret, se præcipitarent statim in mare, idque factum astutia Ulyssis aures suorum cera obturantis, seque alligari jubentis malo. Eorumque sententiam simul allegat, qui id contigisse affirmant, cum Orpheus lyrae suæ suavitate Sirenas cantu vicisset. Inde utrumque Sirenum statum considerat, & quo ante metamorphosin, & quo in ea fuere; ex quo tota, de qua nunc agitur, quæstio dependet, docetque, veram primitivamque Sirenum figuram mutuari debere ex nummis, velut monumentis omnium certissimis. Hos ostendere nimirum, Sirenas in statu priori fuisse alatas ut aves, & in posteriori desisse in pisces, tametsi superne formosas mulieres; inque exemplum suæ assertionis exhibet nummum unum Faustinae junioris, (quem & nos hic exhibemus) in quo mulier repræsentatur inter istas duas Sirenum figuras media stans, addita voce VENUS; meminitque deinceps alterius imaginis Lutetiae extantis in templo B. Mariae, qua Siren una conspicitur ut virgo in asinum desinens; quasi tu *Onocentaurum* diceres. Ac tandem refutat Ulyssom Aldrovandum, qui Sirenes in parte superiore avium, & in parte inferiori foeminarum simulacra fuisse, easdemque vere extitisse, non fabulosas arbitratur. In alio familiae Petroniae nummo (quem sistimus) videre est & alatam Sirena Parthenopem, & cauda avis conspicuam, quam cum Fulvius Ursinus recte explicasset, aliam figuram haud parum diversam in familiae Valeriae nummo (quem itidem expressimus) perinde de Sirene perperam interpretatur, refutatus idcirco ab illustri Spanhemio, qui non Sirenem notati, nec
- p. 55.
- p. 56.
- p. 58.
- p. 59.
- p. 62.
- TAB. VI.
Fig. 5.
- p. 63.
- Fig. 16.
- p. 65.
- Fig. 7.
- p. 73.
- secun-

Secundum Antonium Augustinum Harpyiam, sed notam ex scriptoribus & poetis antiquis volucrem *Symphalidem*, docet Dissert. III. de Præstantia & Ufu Numism. pag. 226. Cumque adeo hæc omnia, quæ dicit, Nicasius collegisset in unum, tandem in sententiam *Hæretii*, qui Sirenes nimirum aves primitus fuisse, non pisces, affirmaverat, descendit, ejusque Operi de *Concordia Rationis & Fidei* verba Petronii peropportune applicat: *Tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertentatum mulcebat æra, ut passeres in æra canere Sirenum Concordiam.*

DESCRIPTION DE LA VILLE DE ROME &c.

h. e.

Descriptio Urbis Romæ, in gratiam peregrinantium. |

Auctore F. D. P.

Lugduni apud Jo. Thiolæ, 1690. 12. Alph. 3. in 12.

Prostat Romæ apud Jo. Crozier.

Certatim veluti suam in describenda Roma diligentiam viri eruditi omni tempore exercuerunt, dum & palatia aliasque ædes & monumenta, quæ urbium hæc domina supra solum ostentat, & quos sub terra insuper abscondit, antiquitatum variarum thesauros accurato penicillo delineatos exhibuerunt. Horum vestigia prescit Vir doctissimus & in his talibus investigandis sagacissimus *Franciscus Desfines* Parisiensis (eum etenim literæ initiales F.D.P. in fronte libri indigitant) inque civium suorum, qui seu a linguarum Latine Italiceve, quibus ut plurimum aliæ urbis Romæ Descriptiones consignatæ sunt, peritia, seu a librorum supellectile, seu ab otio etiam pervolvendi commentarios prolixiores, instructi non sunt, gratiam atque usum præfens opus adornavit, inque eo breviter ac perspicue Gallico sermone complexus est, quæ ad veteris novæque Romæ accuratiorem notitiam spectare existimavit.

Tribus vero partibus Opus constat: quarum prima veterem, Romam Auctor sistit, in qua adumbranda secutum imprimis se fuisse in præfatione profitetur *Famiani Nardini* luculentos in Publii Victoris & Sexti Rufi opuscula de Regionibus urbis Romæ commenta-

X x rios

rios Italico sermone sub titulo *Roma antiqua* editos; ea tamen libertate, ut ex scriptoribus aliis passim allegatis emendaverit, quæ a Nardino minus recte tradita animadverterat. Hic ergo de Urbis origine, septem montibus, muris, pontibus Tiberi impositis, aquæductibus, cloacis, aliisque publicis ædificiis agi, & quatuordecim, in quas divisa Roma fuit, regiones ordine recenseri videas.

Parte altera in duos tomos distincta novam Romam, in quatuordecim itidem regiones, sed ab illis veteris Romæ plane diversas, divisam complectitur, ac templa, palatia, aliaque ædificia publica, quibus hodieque Roma superbit, accurate describit, propria experientia, cum multis jam annis Romæ egerit, passim subnixus. Nec in Præfatione tamen universo Operi præmissa dissimulat, haud pauca ex Octavii Panciroli libro, cui titulus *I Tesori nascosti nella alma citta di Roma*, ex Pompeji Hugonii tractatu de *Stationibus urbis Romæ* Italico itidem idiomate composito, ex Francisci Mariæ Torrigii Cryptis sacris Vaticanis (*Le Sacre Grotte Vaticane*) ex Abbatis Platii (Piazza) libro *Opere pie di Roma* inscripto, & Floravanti Martinelli opere cui titulus *Roma ricercata*, ex Antonii Bosii *Roma subterranea* aliisque ejus generis scriptis se mutuatum; Petri vero de Sebastiano librum, quo *brevis Palatiorum descriptio* continetur, & Abbatis Philippi Titi librum, cui titulus *Studio di Pittura, Scoltura & Architettura delle Chieze di Roma*, tantum non integros in Gallicum sermonem se transulisse & inseruisse huic suo Operi.

Tertia parte doctissimus Auctor & regimen Papale, totiusque Aulæ & Hierarchiæ faciem delineat, & solennes ceremonias justo studio describit, cum *Diario Romano*, & Hodegeta Angelico (*Guida Angelica*) proprias hodierni usus observationes dextre conjungens.

TAVOLE DELLA GEOGRAFIA &c.

i. e.

Geographia Antiqua & Moderna, Ecclesiastica & Civilis, in Tabulas synopticas redacta a SANSONIIS, in Italicum sermonem translata & novis tabulis haud paucis suppleta
a FRANCISCO DESEINE.

Romæ apud Jo. Crozier, 1690. fol. Plag. 47.

En

EN vero aliud specimen industriæ ejusdem clarissimi Viri, qua de Republica literaria bene mereri quavis occasione studet. Cum enim nosset, Tabulas Geographicas a Sanfoniis, patre ac filio, antehac adornatas magno Geographiæ studiosis usui esse, in gratiam Italarum, inter quos a longo tempore degit, in Italicum sermónem eas traduxit non tantum, sed & tabulis novis a semet compositis, inspersisque passim iis quæ deesse visa fuerunt, adauxit insigniter, hac quidem usus ratione. Cum *Sansonii* non nisi Europæ provinciarum Geographiam, si tres aut quatuor aliarum regionum velis excipere, in tabulas redegerint, ipse, ut series existeret tabularum integra, reliquarum quoque orbis partium descriptionem synopticam, ad mapparum Sanfonianarum, præstantiumque hac ætate Geographorum, Lubini, Coronelli, Cantelli, & Abbatis Baudrand, ductum, & ad fidem eorum, quæ Tavernier, Bernier, Chardin, aliique peregrinatores retulerunt, concinnavit; Italiæ vero antiquæ prolixiores equidem, sed usibus curiosorum accommodatissimas tabulas ex *Antiqua* Philippi Cluverii *Italia*, a Luca Holstenio emendata, desumpsit, simul materiam tabularum antiqui Hlyrii P. *Brietio* Jesuitæ, antiquæ porro Armeniæ *Philippo della Ruæ*, & Terræ Sanctæ sive Palæstinæ *Christiano Adrichomio*, referens acceptam. Tum & amplius Sedium Patriarchalium, Archi-Episcopalium & Episcopalium in primis sex Ecclesiæ sæculis, ex Geographia sacra *Caroli de S. Paulo*, ab Holstenio perinde emendata, & Archi-Episcopatum Episcopatumque nostræ ætatis nomina, ac plerumque etiam constitutionis eorundem annos, ex Abbate Baudrand, & Labbei Apparatu Conciliorum mutuavit, nomina vero *Titulorum*, quos vocant, quorum feuda quendam cum notitia Geographica nexum habent, addidit, v. g. Parium Franciæ, Grandium Hispaniæ, Procerum (*Mylords*) Angliæ &c. simul tandem Linguas, Religiones & Monetam, cuique provinciæ peculiæ, hujusque cum aliarum provinciarum re nummaria harmoniam, & quod vel maxime commendari meretur, latitudinis ac longitudinis graduum notas præcipuis urbibus adjecit, quo promptiores essent illæ inventu, easque ad Meridianum in insulæ Canariarum unius Fero parte magis occidentali, jussu & edito Ludovici XIII. G.R. anno 1634 promulgato collocatum, direxit. Ut exinde adeo pateat, quid Sanfonianis tabellis opera *Defseini* accesserit augmenti, qui etiam in Præfatione *Tabulas Chronologi-*

rios Italico sermone sub titulo *Roma antiqua* editos; ea tamen libertate, ut ex scriptoribus aliis passim allegatis emendaverit, quæ a Nardino minus recte tradita animadverterat. Hic ergo de Urbis origine, septem montibus, muris, pontibus Tiberi impositis, aquæductibus, cloacis, aliisque publicis ædificiis agi, & quatuordecim, in quas divisa Roma fuit, regiones ordine recenferi videas.

Parte altera in duos tomos distincta novam Romam, in quatuordecim itidem regiones, sed ab illis veteris Romæ plane diversas, divisam complectitur, ac templa, palatia, aliaque ædificia publica, quibus hodieque Roma superbit, accurate describit, propria experientia, cum multis jam annis Romæ egerit, passim subnixus. Nec in Præfatione tamen universo Operi præmissa dissimulat, haud pauca ex Octavii Panciroli libro, cui titulus *I Tesori nascosti nella alma citta di Roma*, ex Pompeji Hugonii tractatu de *Stationibus urbis Romæ* Italico itidem idiomate composito, ex Francisci Mariæ Torrigii Cryptis sacris Vaticanis (*Le Sacre Grotte Vaticane*) ex Abbatis Platii (Piazza) libro *Opere pie di Roma* inscripto, Ex Floravanti Martinelli opere cui titulus *Roma ricercata*, ex Antonii Bosii *Roma subterranea* aliisque ejus generis scriptis se mutuatum; Petri vero de Sebastiano librum, quo *brevis Palatiorum descriptio* continetur, & Abbatis Philippi Titi librum, cui titulus *Studio di Pittura, Scoltura & Architettura delle Chieze di Roma*, tantum non integros in Gallicum sermonem se transulisse & inseruisse huic suo Operi.

Tertia parte doctissimus Auctor & regimen Papale, totiusque Aulæ & Hierarchiæ faciem delineat, & solennes ceremonias justo studio describit, cum *Diario Romano*, & Hodegeta Angelico (*Guida Angelica*) proprias hodierni usus observationes dextre conjungens.

TAVOLE DELLA GEOGRAFIA &c.

i. e.

Geographia Antiqua & Moderna, Ecclesiastica & Civilis, in Tabulas synopticas redacta a SANSONIIS, in Italicum sermonem translata & novis tabulis haud paucis suppleta a FRANCISCO DESEINE.

Romæ apud Jo. Crozier, 1690. fol. Plag. 42.

En

EN vero aliud specimen industriæ ejusdem clarissimi Viri, qua de Republica literaria bene mereri quavis occasione studet. Cum enim nosset, Tabulas Geographicas a Sanfoniis, patre ac filio, antehac adornatas magno Geographiæ studiosis usui esse, in gratiam Italarum, inter quos a longo tempore degit, in Italicum sermōnem eas traduxit non tantum, sed & tabulis novis a semet compositis, inspersisque passim iis quæ deesse visa fuerunt, adauxit insigniter, hac quidem usus ratione. Cum *Sansonii* non nisi Europæ provinciarum Geographiam, sit tres aut quatuor aliarum regionum velis excipere, in tabulas redegerint, ipse, ut series existeret tabularum integra, reliquarum quoque orbis partium descriptionem synopticam, ad mapparum Sanfonianarum, præstantiumque hac ætate Geographorum, Lubini, Coronelli, Cantelli, & Abbatis Baudrand, ductum, & ad fidem eorum, quæ Tavernier, Bernier, Chardin, aliique peregrinatores retulerunt, concinnavit; Italiæ vero antiquæ prolixiores equidem, sed usibus curiosorum accommodatissimas tabulas ex *Antiqua* Philippi Cluverii *Italia*, a Luca Holstenio emendata, desumfit, simul materiam tabularum antiqui Hlyrii P. *Brietio* Jesuitæ, antiquæ porro Armeniæ *Philippo della Ruæ*, & Terræ Sanctæ sive Palæstinæ *Christiano Adrichomio*, referens acceptam. Tum & amplius Sedium Patriarchalium, Archi-Episcopalium & Episcopalium in primis sex Ecclesiæ sæculis, ex Geographia sacra *Caroli de S. Paulo*, ab Holstenio perinde emendata, & Archi-Episcopatum Episcopatumque nostræ ætatis nomina, ac plerumque etiam constitutionis eorundem annos, ex Abbate Baudrand, & Labbei Apparatu Conciliorum mutuavit, nomina vero *Titularorum*, quos vocant, quorum feuda quendam cum notitia Geographica nexum habent, addidit, v. g. Parium Franciæ, Grandium Hispaniæ, Procerum (*Mylords*) Angliæ &c. simul tandem Linguas, Religiones & Monetam, cuique provinciæ peculiare, hujusque cum aliarum provinciarum re nummaria harmoniam, & quod vel maxime commendari meretur, latitudinis ac longitudinis graduum notas præcipuis urbibus adjecit, quo promptiores essent illæ inventu, easque ad Meridianum insulæ Canariarum unius Fero parte magis occidentali, jussu & edito Ludovici XIII. G.R. anno 1634 promulgato collocatum, direxit. Ut exinde adeo pateat, quid Sanfonianis tabellis opera *Defseini* accesserit augmenti, qui etiam in Præfatione *Tabulas Chronologi-*

rios Italico sermone sub titulo *Roma antiqua* editos; ea tamen libertate, ut ex scriptoribus aliis passim allegatis emendaverit, quæ a Nardino minus recte tradita animadverterat. Hic ergo de Urbis origine, septem montibus, muris, pontibus Tiberi impositis, aquæductibus, cloacis, aliisque publicis ædificiis agi, & quatuordecim, in quas divisa Rôma fuit, regiones ordine recenseri videas.

Parte altera in duos tomos distincta novam Romam, in quatuordecim itidem regiones, sed ab illis veteris Romæ plane diversas, divisam complectitur, ac templa, palatia, aliaque ædificia publica, quibus hodieque Roma superbit, accurate describit, propria experientia, cum multis jam annis Romæ egerit, passim subnixus. Nec in Præfatione tamen universo Operi præmissa dissimulat, haud pauca ex Octavii Panciroli libro, cui titulus *I Tesori nascosti nella alma citta di Roma*, ex Pompeji Hugonii tractatu de *Stationibus urbis Romæ* Italico itidem idiomate composito, ex Francisci Mariæ Torrigii Cryptis sacris Vaticanis (*Le Sacre Grotte Vaticane*) ex Abbatis Platii (Piazza) libro *Opere pie di Roma* inscripto, & Floravanti Martinelli opere cui titulus *Roma ricercata*, ex Antonii Bosii *Roma subterranea* aliisque ejus generis scriptis se mutuatum; Petri vero de Sebastiano librum, quo *brevis Palatiorum descriptio* continetur, & Abbatis Philippi Titi librum, cui titulus *Studio di Pittura, Scoltura & Architettura delle Chieze di Roma*, tantum non integros in Gallicum sermonem se translisse & inseruisse huic suo Operi.

Tertia parte doctissimus Auctor & regimen Papale, totiusque Aulæ & Hierarchiæ faciem delineat, & solennes ceremonias justo studio describit, cum *Diario Romano*, & Hodegeta Angelico (*Guida Angelica*) proprias hodierni usus observationes dextre conjungens.

TAVOLE DELLA GEOGRAFIA &c.

i. e.

Geographia Antiqua & Moderna, Ecclesiastica & Civilis, in Tabulas synopticas redacta a SANSONIIS, in Italicum sermonem translata & novis tabulis haud paucis suppleta a FRANCISCO DESEINE.

Romæ apud Jo. Crozier, 1690. fol. Plag. 42.

En

EN vero aliud specimen industriæ ejusdem clarissimi Viri, qua de Republica literaria bene mereri quavis occasione studet. Cum enim nosset, Tabulas Geographicas a Sanfoniis, patre ac filio, antehac adornatas magno Geographiæ studiosis usui esse, in gratiam Italarum, inter quos a longo tempore degit, in Italicum sermōnem eas traduxit non tantum, sed & tabulis novis a semet compositis, inspersisque passim iis quæ deesse visa fuerunt, adauxit insigniter, hac quidem usus ratione. Cum *Sanfoni* non nisi Europæ provinciarum Geographiam, si tres aut quatuor aliarum regionum velis excipere, in tabulas redegerint, ipse, ut series existeret tabularum integra, reliquarum quoque orbis partium descriptionem synopticam, ad mapparum Sanfonianarum, præstantiumque hac ætate Geographorum, Lubini, Coronelli, Cantelli, & Abbatis Baudrand, ductum, & ad fidem eorum, quæ Tavernier, Bernier, Chardin, alique peregrinatores retulerunt, concinnavit; Italiæ vero antiquæ prolixiores equidem, sed usibus curiosorum accommodatissimas tabulas ex *Antiqua* Philippi Cluverii *Italia*, a Luca Holstenio emendata, desumfit, simul materiam tabularum antiqui Hlyrii P. *Brietio* Jesuitæ, antiquæ porro Armeniæ *Philippo della Ruæ*, & Terræ Sanctæ sive Palæstinæ *Christiano Adrichomio*, referens acceptam. Tum & amplius Sedium Patriarchalium, Archi-Episcopalium & Episcopalium in primis sex Ecclesiæ sæculis, ex Geographia sacra *Caroli de S. Paulo*, ab Holstenio perinde emendata, & Archi-Episcopatum Episcopatumque nostræ ætatis nomina, ac plerumque etiam constitutionis eorundem annos, ex Abbate Baudrand, & Labbei Apparatu Conciliorum mutuavit, nomina vero *Titulorum*, quos vocant, quorum feuda quendam cum notitia Geographica nexum habent, addidit, v. g. Parium Franciæ, Grandium Hispaniæ, Procerum (*Mylords*) Angliæ &c. simul tandem Linguas, Religiones & Monetam, cuique provinciæ peculiare, hujusque cum aliarum provinciarum re nummaria harmoniam, & quod vel maxime commendari meretur, latitudinis ac longitudinis graduum notas præcipuis urbibus adjecit, quo promptiores essent illæ inventu, easque ad Meridianum in insulæ Canariarum unius Fero parte magis occidentali, jussu & edito Ludovici XIII. G.R. anno 1634 promulgato collocatum, direxit. Ut exinde adeo pateat, quid Sanfonianis tabellis opera *Defseini* accesserit augmenti, qui etiam in Præfatione *Tabulas Chronologi-*

cas, in iisque rerum eventus ad supputationem Hebræorum, Græcorum Latinorumque parallelam se nunc adornare affirmat. Quas ut proinde in lucem publicam propediem emittere velit, eruditorum nomine nunc rogamus.

PACIFICATORIUM ORTHODOXÆ THEOLOGIÆ

Corpusculum, auctore THOMA PIERCE, Decano

Sariburienfis.

Londini apud Robertum Clavell. A. 1685. in 8.

Constat Alfab. l. plag. 7½.

Succinctum hoc est satisque perspicuum doctrinæ in Ecclesia Reformatæ, & ea quidem Anglicana, frequentari solitæ compendium, cui Auctor pacificatorii orthodoxæ Theologiæ corpusculi nomen donare voluit, non ideo solum, quod Didacticam modo Theologiam in eodem proposuit, sollicitè ab iis abstinens, de quibus inter litigantes vexatam controversiæ ferram reciprocari noverat, sed etiam, quod istud ita conceptum censet, ut & doctrinæ, quam Ecclesia Anglicana profitetur, in universum conforme sit, & dissidentibus quam minime displicere posse videatur. Quinimò in nonnullis quoque articulis pacis inter eos firmandæ modos prolixius delineat. Quantopere enim concordiam desideret ecclesiasticam, in sua ad hunc librum præfatione parænetica cuius manifeste ob oculos proponit. Nostrium vero institutum minus patitur, ut per singulos fidei articulos sententiam suorum inculcantem nunc sequamur: ea enim abunde alias innovit. Concordiæ tamen persuadendæ rationem quam tenuerit, vel unico in exemplo delineare non inconsultum arbitramur, cumque inter inscrutabilia soli Deo relinquenda, post mysterium de trinitate in unitate, modum præsentis Christi in sacra cœna collocandum omnino reputet, hinc ejus de hoc dogmate effata irenica, quæ in hujus tractatus capite vigesimo tertio proferuntur, succinctè indicabimus. Nimirum ut de usu potius delectuque verborum, quam de ipsis rerum momentis, hoc in negotio litigari affirmat, ita conclusioni paulo post eliciendæ sequentes præmittit hypotheses, de quibus inter omnes convenire existimat. Verba nempe Christi & Apostolorum in Scripturis consignata, quantumvis ardua sint ac *δυσνόητα*, nihilo tamen secius

etc.

æternæ ab omnibus veritatis haberi, nec sine naufragio fidei a quocumque in dubium vocari posse ait. Nec in eo quæquam refragari aſſerit, multa esse a Christo metaphorice, metonymice, & synechdochice dicta, quæ secundum literam intelligere extremam argueret demeritiam. Ulterius hoc nuspam negari contendit, præsentiam Christi in Eucharistia aliquo modo esse realem, quatenus ea phantasticæ, imaginariæ, & duntaxat *κατὰ λέξιν* sumptæ opponatur, Christumque ipsum ex suo instituto verissime nobis offerri, exhiberi, & applicari per fidem veram. Insuper spiritum haberi pro rerum omnium realissima, & quo magis spiritualis sit alicujus entis ratio, eo magis realem censeret eandem debere superaddit. Reformatas denique Ecclesias hoc statuere, quod non omnino carnaliter, materialiter, & crasso modo secundum literam Christus intersit ac præsit cœnæ benedictæ, aut tali pacto comedatur, sed ratione quadam pura, spirituali, celestissima, mystica, nec minus tamen reali istud fieri præsupponit. Hinc autem pronum formari posse statuit iudicium, quod unicuique, qui seposito partium studio Christum sapere nitatur atque profiteri, ea jam tum fides sufficiat, ut corpus & sanguinem crucifixi in cœnæ Dominicæ sacramento spiritualiter & reapse vereque credat percipi, modum tamen, qui sit ineffabilis & incomprehensibilis, inter ea sobrie connumeret, quæ nos Magister optimus docere haud voluerit. Intelligent jam procul dubio benevoli Lectores, quænam sit in cæteris quoque Auctoris hujus methodus; unde nihil amplius de hac observare necessum est. De subnexa tamen appendice vel tribus id monere verbis liceat, quod ea res quasdam in corpusculo ipso omillas postliminio adducat, aliasque breviter ibi degustatas aut obscure nimis exhibitas dilucidet. Ac præcipue quidem circa cultum Dei ad normam divinam exigendum doctissimus Auctor occupatur, eamque ob rem Decalogi præcepta persustrat, & quales unumquodque virtutes postulet, cum cura dispicit.

MEMORIE HISTORICHE DI DIVERSE

Famiglie nobili &c.

i. e.

Commentarius Historicus de diversis Familiis nobilibus tum Neapolitanis, tum extraneis: auctore Dn. BLASIO ALDIMARI Conſiliario Regis Catholici in supremo Senatu arcis Campanæ Regni Neapolitani.

Xx 3

Neapoli

Neapoli apud Jac. Raillard, 1691. fol. Alph. 9.

IN tres partes divisum hoc Opus est, quarum duabus prioribus Auctor celeberrimus Familias recenset, quæ illustrissimæ Genti Carafæ affinitate junctæ sunt, tertia Familias nobiles alias complectitur. Et partes quidem priores duæ integræ deprehenduntur insertæ luculento de Domo Carafæ Operi, quod in Actis Eruditorum anni 1692, mense Septembri, pag. 401. & sequentibus recensuimus; tertia vero pars septuaginta circiter Familias exhibet, Carafæam non attingentes, quas inter & Adimariana est seu Aldimariana, ex qua ortum illustris noster Blasius habet, a Carolo de Lellis justo studio delineata. Plura non addimus, nisi quod optamus, & alia majora Opera, quæ tantum non parata prælo Auctor habet, *Discursus nempe de universis Regni Neapolitani Nobilibus Familiis*, quarum mille & nongentæ numerantur, & spissa duo volumina *de Regni Neapolitani cujuscunque professionis Viris illustribus*, in lucem publicam propediem prodeant.

GUILIELMI POSTELLI, BARENTONII, DE
Magistratibus Atheniensium Liber, notulis atque commentariolo illustratus a Jo. Frid. Hekelio.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Christoph. Weidneri, A. 1691. in 8,
Constat plag. 18.

DUdum est, quod istos Eruditi libros desiderarunt, quos de Atheniensium Republica composuisse perhibetur Aristoteles, ac defectum proinde hunc supplere ex Demosthene, Æschine, Isocrate, Libanio, Ulpiano Demosthenis interprete, Polybio, Plutarcho, Harpocrate, & aliis istius generis auctoribus Postellus studuit, præstantissimam Reipublicæ speciem in ista Politia ostensurus. At satis de cætero hic liber doctis jam pridem innotuit, ut multa de eo dicere, aut qua in re cum Carolo Sigonio, Montecatino, & reliquis, qui de Atheniensium Magistratibus & Republica aliquid commentati sunt, conveniat, iisve præferendus sit, dispicere nunc supervacaneum existimemus. Eum itaque cum denuo vulgandum censeret clarissimus Hekelius, brevem simul addidit commentariolum, in quo varia antiquitatum capita, quæ Postellus attingit, e plurium qua priscorum qua recentiorum scriptorum monumentis illustrantur; ut, quando imprimis de
Draco-

Dracone, primo Atheniensium legislatore, p. 11. de *Χερονωία* seu manuum extensione, p. 18. de Arcopagitis, p. 20. de Æschylo Poëta, p. 28. de Scribis, p. 44. de Episcoporum origine ac munere, p. 52. seqq. differit, & passim loca auctorum a Postello citatorum speciatim indicat; prout idem quoque propositum in notulis succinctis, quas hinc inde ipsi textui subjecit, executus est. Uberiorem denique adjecit indicem, qui non res solum a Postello tractatas accuratius priori intimat, sed eorum quoque, quæ ipse in his notulis ac commentario inspersit, syllabum Lectori conspiciendum exhibet.

**ANNALIUM POLONIÆ AB OBITU ULADISLAI
IV. Climacter primus. Scriptore VESPASIANO A KO-
CHOW KOCHOWSKI, Equite Polono.**

Cracoviz ex officina Georgii & Nicolai Schedel, 1683. in fol.

Alph. 5. plag. 2.

ANNALIUM POLONIÆ CLIMACTER SECUNDUS.

Scriptore eodem.

Cracoviz ex officina Nicolai Alexandri Schedel, 1688. in fol.

Alph. 5. plag. 17.

Gravisimorum bellorum, motuumque civilium, quibus Polonia regnante Johanne Casimiro miserum in modum afflicta fuit, Historiam componere generosissimus Auctor instituit. Cum vero ter septem annis Johannes Casimirus regno Polonico præfuerit, in tria volumina opus universum distinxit, quorum quodque septem annos, id est Climacterem complecteretur. Et primum quidem alterumque Septennium, quorum illo Ukraynensē cum Cosaccis bellum, hoc bella cum Suecis, Moschis, Transylvanis gesta exhibentur, dudum in lucem prodierunt: tertium, quod civiles motus & interna Reipublicæ dissidia usque ad Johannis Casimiri abdicationem enarrabit, nondum, quantum nobis quidem constat, publici factum est juris. Cæterum, ut primi secundique Climacteris argumenta justo studio hic exhibeamus, partim prolixum nimis foret, cum tanta eorum, quæ tum a Polonis, tum a gentibus aliis, Polonorum rebus seu hostium seu foederatorum titulo immixtis, intra quatuordecim illorum annorum spatium gesta fuere, sit varietas, ut in compendium redigi non possint; partim forte & supervacaneum, cum quisque eorum quæ temporibus nostris contigerunt paulo curiosior, facile contextum historiarum hujus & gestorum seriem animo possit præcipere. Suffecerit itaque, summa tantum capita paucis indicasse.

Clima-

- Climactere nempe seu Septennio primo accurate enarrari videas, quæ ori-
 go, quæque causæ fuerint motuum, quos Cosacci in Ukrayna Chmielnicio duce paulo ante extrema Vladislai Regis excitarunt, Scythis etiam seu Tartaris in armorum societatem vocatis: ut post Vladislai obitum, exasperatis utrinque animis bellum acrius exarserit, per pactiõnem Sborovianam Johannis Casimiri Regis auspiciis in itam suspensum magis quam compositum: ut Chmielnicius Turcæarum donis ac promissis audacior resumpserit arma, & postquam magnis utrinque viribus & animis pugnatum sæpius esset, pacem tamen postremo deprecatus sit ac impetraverit, firmaveritque solenni jurejurando: ut mox turbatum denuo fuerit, ingentique clade a Tartaris & Cosaccis affectus Polonorum exercitus: ut bellum in Valachiam etiam & Moldaviam diffusum varia fortuna processerit, donec in pacem iterum conventum: ut novus in Polonos isque formidandus hostis, Magnus Dux Moschoviz, insurrexerit Chmielnicio armorum socio, occupaveritque Smolenscum; vicissim ut Poloni tantis hostibus impares exciverint in auxilium fœdusque ex Taurica Cherfonnefo Scythas, bellumque ita passim sevierit.
- In secundo Climactere memorantur funesta calamitatum, quæ Poloniam hæcenus exercuerant, augmenta, cum Rex Sueciæ etiam Carolus Gustavus hostium curiaulo accessisset, bellumque Johanni Casimiro spretis, quas obtulerat sæpius, pacis conditionibus intulisset. Ita enim eodem tempore Lithuaniz Moschi, Russiæ Cosacci, Poloniæ Prussizque Sueci incubuere, & hi quidem ea vi, ut Johanni Casimiro regni finibus decedendi necessitas esset, dum Cracovia ipsa, quin & robur exercitus Polonici Suecis se dederet, & in Prussia Thoronium, Elbinga, oppidaque alia caperentur, Electore etiam Brandenburgico tantum non oppresso, certe ad pacem & paulatim ad armorum societatem pertracto. Nec diu tamen illibata stetit tanta felicitas. Gedanensium inprimis, qui a fide erga Rempublicam Polonicam nec blanditiis nec minis dimoveri potuerunt, exemplum animos Polonis addidit, ut cornua hostibus obverterent Scytharum suffulti auxiliis. Unde reerudit bellum, Suecis tamen & Brandenburgicis triduo apud Varfaviam prælio victoribus. Sed non multo post mutata rerum facies, Sueciæ Rege cum robore, an reliquis exercitus, ut illatum a Danis bellum propelleret, ex Polonia in Holsatiam digressio: Ragozio Transylvaniæ Principe, qui Suecis auxiliatum venerat, miseranda clade affecto: recepta a Polonis Cracovia: Electore Brandenburgico Poloniæ Regi reconciliato: Leopoldo etiam Archiduce Austriæ, augustissimo paulo post Imperatore, supplicias Polonis ferente, & bello cum Moschis aliquandiu quiescente. Ita factum, ut succurrere jam Poloni laborantibus Danorum rebus possent, & in Prussia Thoronium iusto obsidio ad deditiõnem adigere: quorum & in Ukrayna revixit fortuna, VVyhovio (V Vyhovyski) qui post Chmielnicii obitum inter Cosaccos principatum tenuit, Polonorum prorektionem palam amplexo. Sed prospera illa mox interrumpit Polonici exercitus stipendia tumultuose poscentis confœderatio, instauratumque cum Moschis, etsi non infelici ex parte Polonorum successu, bellum: ut consuli jam tranquillitati publicæ, qua fessis tot malis Polonia præfusus indigebat, non posset, nisi per pacem cum Suecis ineundam, de qua in monasterio Olivensi tractatio suscepta, & ad felicem tandem exitum perducta. Hæc omnia Nobilissimus Auctor ea styli ubertate ac elegantia, eo sententiarum acumine, ea etiam, ut non dubitamus, fide quobus hæc Operis exitum voluminibus persecutus est, ut tertium etiam, quod in præfatione secundo præmissa nec promittere nec abauere sustinuit, luci publicæ exponi exoptaturi omnes sint, quibus priora illa duo volupe fuerit perlustrasse.

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. II. Sect. VIII.

*THEATRUM CONCIONUM SACRARUM TOPICUM
super universam Theologiam de Deo cognoscendo & colendo, in partes
novem distinctum. Auctore BARTHOLOMEO ANHORN AB
HARTWISS, Pastore Ecclesiæ Elsaugiensis in agro
Tigurino.*

Basileæ, apud Johannem Henr. Meierum & Jacobum Christoph. Anhorn, 1691. in 4. Constat Alph. 60. & plag. 10 $\frac{1}{2}$.

Cum singularum Concionum in hoc amplissimo Theatro obviarum argumenta referre nimis prolixum foret, summa tantum capita quarumlibet partium recensere placet, ut de eruditissimi Auctoris instituto aliqua ex parte constare queat. In prima parte de Theologia, ejusque principio cognoscendi, Scriptura sacra, 31 conciones exhibentur: quibus mantissæ loco adhuc tres, quarum prima de Mose & Prophetis, altera de Evangelio, tertia de verbi Dei firmitate & æternitate agit, subjiciuntur. In II. parte de Dei cognitione, ejusque tum affectionibus, tum mediis, tum objectis, de nominibus essentialibus atque accessoriis, essentia absolute considerata, attributis in genere ac specie, mysterio SS. Trinitatis, Spiritus Sancti officio erga bonos pariter ac malos, 39 conciones occurrunt: quibus *Ἐπιπέτες* loco duæ, una de Spiritu Sancto precibus imperando, altera de animo mundo & spiritu firmo, annectuntur. III. de operibus & decretis divinis in genere, prædestinatione, illiusque duabus partibus, electione scilicet atque reprobatione, impiorum execratione, reprobatorum induratione, libro vitæ, voluntate Dei circa salutem electorum, operibus Dei externis, creatione in genere, & in specie de quatuor dierum hexæmeri operibus, 20 concionibus agit;

Y y

ac

ac quomodo materiæ homilia una exhibitæ in pluribus ac diversis concionibus publice tractari possint, sub frontispicium hujus partis dilucide ostendit. IV. Opera Dei quinto & sexto die prodita, sedecim; providentiam Dei, illiusque usum, duabus; Angelorum gubernationem, bonorum confirmationem & officium, malorum lapsum & poenam, scientiam in rebus divinis, diabolicam hominis obfessionem, Pauli furculum & colaphos Satanæ, luctam fidelium atque paupiam spirituales contra Satanam, septem; gubernationem & felicitatem hominis in statu innocentia tribus concionibus representat. V. Lapsum primorum parentum, peccatum originale, & liberum hominis arbitrium, tribus: peccatum actuale, ejusque vel levissimi grave periculum, scandala in Ecclesia Dei, peccatum in Spiritum Sanctum, quatuor: miserias peccatum consequentes septendecim concionibus exponit. VI. Legem naturalem, moralem, ceremonialem hujusque typos personales ac reales Christum adumbrantes, Christianorum in novo Testamento sacrificia, loca cultui ceremoniali consecrata, templa & scholas Christianorum, tempora cultui divino in veteri Testamento destinata, festa Christianorum, privatas quasdam in lege veteri ceremoniali observantias, leges & ceremonias ecclesiasticas in novo foedere, legem Mosaicam forensam & Christianorum leges civiles, viginti & novem: Evangelium illiusque cum lege convenientiam & ab eadem differentiam, tribus: Personam Christi, ejusdemque conceptionem, unionem personalem, idiomatum communicationem, humanæ naturæ excellentiam, nativitatem, viginti concionibus depingit. VII. Christi officium mediatorium in genere, statum exinanitionis atque exaltationis, & in utroque officii prophetici, sacerdotalis & regii administrationem, triginta duabus; vocationem electis atque reprobis communem, Judæorum rejectionem, conversionem, & gentium vocationem, tribus; foedus gratiæ, illius sigilla, sacramenta scilicet veteris & novi Testamenti, viginti quatuor concionibus describit. VIII. Ecclesiæ veræ existentiam, essentiam, visibilitatem & invisibilitatem, formam, adjuncta, notas, fata, externam administrationem, nutritios eorumque circa sacra potestatem, opposita, quatuordecim; electorum vocationem specialem, fidem salvificam, justificationem, adoptionem, sanctificationem, sanctorum perseverantiam, libertatem Christianorum; duodecim;

cim ; gloriosum Christi adventum ad iudicium, iudicium hominis particulare, resurrectionem mortuorum, immutationem superstitum, viventium, iudicium extremum, consummationem seculi, mortem, atque vitam æternam, quatuordecim concionibus delineat. IX. Quomodo Deus per bonorum operum & virtutum Christianarum studium, juxta præceptorum Decalogi regulam, sancte sit colendus, quinquaginta duabus concionibus demonstrat. Cujus operis jam recensiti, & a clarissimo Auctore e Scriptura sacra, Patribus aliisque Auctoribus, indefesso studio ac quotidianatriginta duorum annorum praxi, in gratiam Ministrorum Ecclesiæ, ut iis materia ad usus e quolibet contextu Scripturæ elicitos uberius pertractandos suppeteret, adornati usum, indices, tum generalis omnium materiarum novem partibus comprehensarum primæ parti annexus, tum speciales materiarum, textuum aliorumque locorum Scripturæ sacræ, & rerum ac verborum cuilibet parti adjecti, non parum promovebunt. Cur quatuor priores partes sub nomine *Bartholomæi ab Hartvvis*, nulla *Anhornii* mentione facta, ediderit doctissimus Auctor, rationem ipse in præfatione ad lectorem quintæ parti præfixa reddit, quod, cum in Turgæa inter Pontificios ipsi habitandum, sacra in eodem templo & suggestu cum sacrificulo peragenda, & pacta religiosa observanda essent, suasu superiorum Anhornii nomen istis in oris passim decantatum suppressere, & gentilitium familiæ suæ nomen, sed obsoletum, & ante duo fere secula oblivione sepultum; Hartvvicorum vel Hartvvisorum substituere voluerit, ne in manifestum aliquod periculum incurreret, elenchum fortius in Pontificios stricturus. Qua occasione simul originem nominis Anhornii exponit, observans circa annum Christi 1400 Nobilem quendam, nomine Martinum ab Hartvvic, vel Hartvvis, in Rhætiam venisse, sibi que prædium in summis Falisciensium montium Alpibus comparasse, atque in iis satis splendidam domum extruxisse, ac prope eam platanum (*einen Anhorn-Baum*) plantasse, quæ in arborem proceram & umbrosam brevi tempore excreverit; sub cujus umbra, cum diebus festis, favente cœli temperie, computationes vicini instituerent, ab illa arbore ædium inhabitatorem, Martinum ab Hartvvis, non nisi Martinum *Anhorn* vocatum, idemque nomen etiam in posteros derivatum fuisse. Neutiquam & silentio videtur prætermittendum, quod in eadem præfatione inter raro contingentiâ

jure refert Auctor (quem nupér admodum ex Anglia reducem inque Helvetiam suam contendentem, octogenarium, sed vegetum valentemque in hac urbe vidimus) memorans, anno 1634 Casæ Abbatiscellanorum, mense Septembri, patrem, filium & nepotem intra quadri-duum ex eodem suggestu, & quidem se nepotem die primo & vicesimo; patrem suum, Danielem Anhorn, vicesimo; & avum, cui Bartholomæi quoque prænomen fuit, vicesimo & tertio mensis Septembris, concionatos fuisse.

THE HISTORY OF PHILOSOPHY &c.

i. c.

Historia Philosophica vitas, placita, actiones atque discursus Philosophorum uniuscujusque sæcæ sistens, & nonnullorum effigiebus illustrata per THOMAM STANLEY,

Equitem. Editio secunda.

Londini, 1687. apud Thomam Ballet &c. in fol. Alph. II.

DUdum a nobis recenseri debuerat hoc, quod sistimus, eruditionis profundæ opus, & nunc sero nimis in arenam post tot annos produci forte an nonnullis videri queat. Enimvero sicut non semper, prout quidem optamus, in manus nostras libri justo tempore incidunt; ita dividia haud erit, in Supplementis mentionem facere Stanlejanis laboris, cujus cognitionem orbi erudito fore gratissimam nulli dubitamus. Præcipuus ad eundem instigator Cl. Auctori avunculus Joh. Marshamus fuit, prout ille in epistola nuncupatoria ait; simul & e Gassendi scriptis occasionem ad tentandum istiusmodi quid sibi subnatam fassus: quanquam in eo multum a Gassendo dissentiat, quod is nimirum videatur partium studia secutus, a quibus se maxime alienum non promittit solum, sed & sistit. Neque vero est, ut cum Auctore adhuc quæramus, utrum e re orbis eruditi sit, de antiqua philosophia scribi? cum vecordem admodum atque imperitum esse oporteat, qui id in dubium vocare ausit. Alia profecto, longeque sanior est mens omnium veræ philosophiæ æstimatorum, quos inter Cl. Vir Joh. Clericus, multoties nobis memoratus, Stanlejanos labores adeo non contemnit, ut ejus Historiam Philosophiæ Chaldaicæ magno operi de Græcis Philosophis subjunctam in Latinum idioma transfulerit, additisque notis Amstelodami A. 1690. in 8. vulgarit.

Cete-

Ceterum, ut ad ipsum opus progrediamur, ordo quem Stanlejus in recensendis Philosophis observat, exacte satis Laertianum sequitur: materia vero descriptionis tum quod vitas istorum hominum, tum quod placita eorum concernit, e probatissimis antiquis scriptoribus magna cum ἀκρίβεια simul & amplissime conquesta est: quin imò non dubitat quandoquæ Noster integras auctorum lacinias in Anglicum sermonem versas una inferere, quas nimirum ad illustrationem eorum, quæ dixerat, inprimis conducere existimabat: quales e.g. sunt Epistolæ Socratis & Aristophanis Nubes, vitæ Soeratis subjunctæ: Alcinoi Doctrina Platonis & Joh. Pici Mirandulæ Discursus Platonicus, post vitam Platonis; Jamblichi explicatio Symbolorum Pythagoræ, Timæus de Anima Mundi, nec non Reuchlini explicatio Doctrinæ Pythagoricæ, post Pythagoræ vitam: ut aurea carmina versibus Anglicis eleganter expressa, aliaque hujus generis minutiora taceamus. Et ne aliquid accuratationis desit, Chronologia Philosophorum ad annos Olympiadum summo studio expressa bis comparet, semel finita parte III. concisior, longe vero amplior post totum de Philosophis Græcis opus. Methodus, quam observat, ea est, ut primo natales atque patriam Philosophi, præceptores, itinera, scholam, mores, apophthegmata, mortem: deinde placita per singulas philosophiæ partes, ubi modo licuerit, sedulo ex antiquis (etsi nonnunquam a se mutuo dissentientibus) apponat, eosque, si opus fuerit, hic illic emendet.

Nostrum non est, prolixè quid de philosophis recenseatur excerptere, partim quod id instituti ratio non permittit, partim quod & præposterum videatur, scriptores veteres, e quorum testimoniis maximam partem totum hoc opus constat, in compendium contractos dare. Exhibebimus autem more nostro nonnulla, quæ prægustum præbeant lectori, ipsiusque Stanleji observationibus debentur. Ubi primo statim capite de patria Thaletis elegans se observatio eij offert, falli Laertium, dum, ut e Phœnicia oriundum Thaletem probet, Herodotum adducit testem, qui tamen potius contrarium scribat, eum nempe ὄντα Μιλήσιοι ἀνέκωθεν τὸ γένος εἶναι Φοίνικα, i. e. antiqua stemmatis deductione e Phœnicibus ortum, esse civem Milesium. Hinc locum Laertii obscuriorem emendat, ubi de Thalete nulla veri specie narratur, ἐπολιτογενεσθῆναι ἐν Μιλήτῳ σὺν Νεολέῳ κπεσσόντι Φοινίκης: qui enim Neleus Codri filius Athenarum patrio regno a Medone fra-

tre juniore pulsus, Phœnicia exciderit, quam ne oculis forsan suis usurpavit? aut qui Thales una cum eo abierit, quem totis 4. seculis habuit antiquiorem? Casaubonus & Menagius medicam loco manum admove-re nisi, anachronismum tamen Laertii nec observarunt, nec evitarunt. Bene vero Stanlejus, qui facta levi mutatione, & sermone de majoribus Thaletis accepto, scribendum censet: *επολιτογραφήθησαν ἐν Μιλήτῳ, ὅτε ἦλθον σὺν Νειλέῳ ἐκπεσόντι Φοίνικες*. *adscripti sunt numero civium Mileti Phœnices, quum eodem, quo Neleus patria pulsus, tempore (in Cariam) venissent.* Dignior est adhuc quæ memoretur de Olympiadibus observatio Stanleji, quarum initium communiter in temporibus Iphiti & Lycurgi quæritur, posito victore primo Corœbo Eliensi. Enimvero quum Corœbus iste Iphito & Lycurgo plus seculo junior deprehendatur, neque tamen negandum sit restitutos ab his duumviris ludos Olympicos: noster duplicem Olympiadum epocham agnoscendam monet; unam quæ ab Iphito & Lycurgo incipiens, ob turbatum variis motibus Græcæ Reipublicæ statum, languida, utcunque tamen usque ad Corœbum duravit: alteram vero constantem, a Corœbi victoria, & posthac in omni Græcia communi omnium consensu pervulgatam. De *ἄροσκοπείῳ*, quorum inventorem Laertius Anaximandrum tradit, e Salmasio observat, non illa 12 diei horas, sed tropicos solum & æquinoctia monstrasse: quum *ἄρα* vox eo sensu, quo nunc prostat, longo demum post Anaximandrum tempore recepta sit. Ejusdem Anaximandri Commentarios *περὶ Φύσεως* a Suida numeratos nihil aliud esse quam *ἐκθεσιν κει- Φαλαιῶδη*, quæ in Apollodori Atheniensis manus post mortem Anaximandri, referente Laertio incidit, suspicatur. Dogma hujus Philosophi de lumine Lunæ sibi non contrariari, adversus Casaubonum evincit; dum illi equidem lumen proprium juxta Plutarchum, & Stobæum concesserit, sed adeo tenue, ut *ψευδοφανῆς*, juxta Laertium, mutuato a Sole lumine splendeat. Celebris istius lapidis, quem, ut Anaxagoras prædixerat, de cœlo cecidisse ajunt, lapsum, in annum 4. Olym. 77 incidere, contra Laertium, Plinium & Eusebium e marmore Arundelliano probat.

In vita Socratis de ejus genio prolixus est, & Athenæo, illum indubium paulo acerbius vocanti, calumniatoris dicam impingit, eundemque auctoritate coarvorum & sequentium omnis ætatis scripto-
rum

rum probatorum refutat. Genium vero arbitratur bonum fuisse, rejicitque Franc. Collium, qui in Tr. de Animabus paganorum pro malo habet, eam in primis ob rationem, quod nunquam vitia, semper solum pericula dissuasit; cui contrarium ostensurus noster, e Platonis Theæteto adducit Timarchum juvenem, ad eandem Nicia tendentem, & a Socrate genii instinctu semel iterumque retentum, donec se furtim surripuerit. Ceterum videtur haud improbari Stanlejo sententia Eugubini, qui non male forsan statui posse putet, dæmonium Socratis, cum ille esset vir bonus, hortareturque ad virtutem omnes homines, & ab ipso dæmonio ad bonum semper vocaretur, bonum Angelum fuisse, qui & Baalam hariolo & mago apparuerit. Quod Socratis mortem attinet, miratur Auctor, Leonem Allatium communem totius Græciæ sententiam (Socratem A. 1. Olymp. xcv. æt. 70. jam exacto obiisse) magno molimine rejicere, tantum ut 14 epistolam e Socraticis γνήσιον evincat, quæ Polycratis orationem in Socratem quasi ante tribunal habitam allegat; sed cum ea oratio murorum urbis per Cononem restitutorum meminerit, rei sexto demum post mortem Socratis anno factæ, hinc nimis evidentem anachronismum, jam olim in Laertio a Phavorino notatum, frustra Allatium e Suida, Chronico Alexandrino, aliisque auctoribus, quorum errores omnibus noti sint, tueri observat. Socratem in philosophicis nihil scripsisse cum aliis existimat; Epistolas autem, Euripidis Tragœdias, aliasque forsan his similia illi non penitus abjudicanda censet: at encomium Cyrilli, filii ad Mantineam cæsi, ob temporum inconvenientiam Socrati non bene ab Hermippo & Laertio tribui ait. Septem epistolas Socratis ita translata exhibet, ut ad marginem haud raro vel textum Græcum emendet, vel Allatium castiget.

De Platone Apollinis filio fabulam inde ortam ducit, quod septimo *Ἰαργηλιῶν* mensis die, circa quod tempus Apollinis festum Delii celebrabant, A. 1. Olymp. 88. natus sit, qui & Apollini natalis a poetis affingitur: simul hac occasione conjecturam in locum Laertii prodit, ubi de nativitate Platonis agens Diogenes Speusippum allegat *ἐν τῷ ἐπιγεγενημένῳ Πλάτωνος περὶ δειπνῆς*, Stanlejus vero rectius legi arbitratur *Πλάτωνος ἢ περὶ δειπνῆς*. Castigat deinde illorum inadvertentiam, qui Platonem Jeremiæ auditorem

tores faciant, quo tamen minimum 160 annis junior sit. Non minus errare scribit Steuchum Eugubinum, qui Platonem mysticam suæ philosophiæ partem, præsertim quæ de bonitate Dei scribit, e Trismegisti libris hausisse existimet, cum a Casaubono aliisque satis monstratum sit, ab impostore profectos esse, quos hodie sub nomine Trismegisti libros habemus, e sacro nimirum Codice scriptisque Platonicis compilatos. In vita Carneadis mentionem Callippicæ periodi faciens, illam juxta Petavii methodum computari suadet, quæ quamvis non omni errore vacua, sine dubio tamen melior methodo Scaligeriana sit, quum hujus nulla detur cum observationibus Ptolemæi conciliatio. In Pythagora merentur legi præter ea, quæ de nativitate ejus & adventu in Italiam, contra omnes antiquos erudite disputat, explicatio numerorum atque musices Pythagoræ.

Verum sufficiant hæc loco speciminis e Græciæ Philosophorum historia hic excerpta, quibus pauca nunc e Chaldæorum historia subnectemus. Hujus vero libelli prorsus egregii translationem, sibi non adeo facilem aut expeditam fuisse clarissimus Clericus in præfatione ait, quum Stanlejus ut plurimum verba veterum, sed vernaculo idiomate proferens, auctoresque ad marginem vel generalius vel mendose allegans, haud parum sibi negotii in evolvendis scriptoribus creavit: de cetero esse in ipsomet Stanleji opere menda nonnunquam, quæ ut emendaret Interpres, & Oracula Zoroastris, quæ ex editione Franc. Patricii Stanlejus Græcæ & Latine sub finem opusculi annexerat, longe emaculatiores daret meliusque translata, curam omnem atque studium impigre adhibuit; adjecitque Zoroastri notas, quæ non solummodo textum, sed & ipsam Chaldæorum philosophiam non parum illustrent. De Patricii *ἀβελήσια* enim adeo Clericus queritur, ut dubitet, utrum ipse laudata Zoroastris Oracula male collegerit, an potius ab alio collecta male saltem descripserit: sane, inquit, qui potuit Proclum aliosque Platonicos scriptores evolvere, ut hæc fragmenta erueret, idem etiam multo melius ea vertere & disponere potuit, quam fecit Patricius. Quæ vero ab ipso Stanlejo aut omissa sunt, aut non recte animadversa, in Indice correxit interpres & supplevit. Adducamus exempli loco nonnulla, Lib. I. Sect. I. c. 20. Auctor de quatuor diversis sapientum Babyloniorum generibus Dan. II. 2. memoratis agit; & e
Rab-

Rabbinis præcipue docet, *Hbartumim* esse physicos, qui cognoscenda rerum naturæ operam dederint: *Afcbaphim* sapientes atque myſtagogos, ea quæ ad amorem Numinis pertinent, viſibilium rerum figuris involventes: *Mechafcbepbim* magos ſeu fortiarior, absconditarum rerum revelatores: *Chafcbdim* ſpeciatim aſtologos. Clericus autem in Indice miratur, viros doctos & cum iis Stanlejum in eruendis antiquiſſimis Chaldaicæ Philoſophiæ originibus recentiores Rabbinos allegare, quorum ſimplex auctoritas flocci pendenda ſit: nihil enim eos (antiquis libris, æque ac nos ſumus, deſtitutos) ut plurimum, præter frigidas hariolationes ſuas quali e tripode magna audacia proferre, quibus plures poſſent conjecturæ æque veriſimiles adjungi, niſi hoc foret tempore abuti. Sabzorum Philoſophiam Stanlejus l. III. quanto poteſt ſtudio adumbrat. Verum reſhorum populorum omnes infirmis admodum relationibus niti, Clericus ſub voce *Sabai* aſſerit: & magnam adhuc ſubeſſe dubitationem, an illi Sabzorum libri in Arabicam ex priſtina illorum lingua translati, quibus ſe uſos Maiemonides Arabesque tradunt, genuini ſint; imo videri potius a nugacibus Muhammedanis ad ſtabiliendas nænas conſictos. Cum de Magis Stanlejus agit, illos cum Chaldæis facit eodem; quod vero perperam fieri, interpres ex Origene contra Celſum & e Curtio oſtendit, Magosque ait ſacrorum fuiſſe rituumque antiſtites, meros autem aſtologos Chaldæos. De nomine vero *Magus* obſervat, a Chaldaica voce *Mug*, quæ in participio *Mag diſſolvens, liquefaciens* habeat, derivari eſſe credibile; inditumque id Magis nomen ab incantationibus, queis frangi ac diſſolvi vires hoſtilis exercitus Perſæ credidere. Cetera, quæ notatu digna occurrunt, ut ſunt ſane plurima, uniuſcujuſque lectoris otio, quo nunc abuti congruum non eſt, & arbitrio relinquemus.

EXCERPTA EX COMMENTARIIS MATHEMATICO-Physicis Academia Regia Scientiarum Pariſienſis A. 1692. p. 81--158.

Dominus *Charas* novam præparationem corticis febrifugi China de China communicavit, quæ in eo conſiſtit, ut ex libra cot-

Zz

torem faciunt, quo tamen minimum 160 annis junior sit. Non minus errare scribit Steuchum Eugubinum, qui Platonem mysticam suæ philosophiæ partem, præsertim quæ de bonitate Dei scribit, e Trismegisti libris hausisse existimet, cum a Casaubono aliisque satis monstratum sit, ab impostore profectos esse, quos hodie sub nomine Trismegisti libros habemus, e sacro nimirum Codice scriptisque Platonicis compilatos. In vita Carneadis mentionem Callippicæ periodi faciens, illam juxta Petavii methodum computari suadet, quæ quamvis non omni errore vacua, sine dubio tamen melior methodo Scaligeriana sit, quum hujus nulla detur cum observationibus Ptolemæi conciliatio. In Pythagora merentur legi præter ea, quæ de nativitate ejus & adventu in Italiam, contra omnes antiquos erudite disputat, explicatio numerorum atque musices Pythagoreæ.

Verum sufficiant hæc loco speciminis e Græciæ Philosophorum historia hic excerpta, quibus pauca nunc e Chaldæorum historia subnectemus. Hujus vero libelli prorsus egregii translationem, sibi non adeo facilem aut expeditam fuisse clarissimus Clericus in præfatione ait, quum Stanlejus ut plurimum verba veterum, sed vernaculo idiomate proferens, auctoresque ad marginem vel generalius vel mendoze allegans, haud parum sibi negotii in evolvendis scriptoribus creavit: de cetero esse in ipsomet Stanleji opere menda nonnunquam, quæ ut emendaret Interpres, & Oracula Zoroastris, quæ ex editione Franc. Patricii Stanlejus Græce & Latine sub finem opusculi annexerat, longe emaculatiores daret meliusque translata, curam omnem atque studium impigre adhibuit; adjecitque Zoroastri notas, quæ non solummodo textum, sed & ipsam Chaldæorum philosophiam non parum illustrant. De Patricii *ἀβλεψία* enim adeo Clericus queritur, ut dubitet, utrum ipse laudata Zoroastri Oracula male collegerit, an potius ab alio collecta male saltem descripserit: sane, inquit, qui potuit Proclum aliosque Platonicos scriptores evolvere, ut hæc fragmenta erueret, idem etiam multo melius ea vertere & disponere potuit, quam fecit Patricius. Quæ vero ab ipso Stanlejo aut omissa sunt, aut non recte animadversa, in Indice correxit interpres & supplevit. Adducamus exempli loco nonnulla, Lib. I. Sect. I. c. 20. Auctor de quatuor diversis sapientum Babyloniorum generibus Dan. II. 2. memoratis agit; & e
Rab-

Rabbinis præcipue docet, *Ebartumim* esse physicos, qui cognoscenda rerum naturæ operam dederint: *Afchaphim* sapientes atque mystagogos, ea quæ ad amorem Numinis pertinent, visibilibus rerum figuris involventes: *Mechaschephim* magos seu sortiaros, absconditarum rerum revelatores: *Chaschdim* speciatim astrologos. Clericus autem in Indice miratur, viros doctos & cum iis Stanlejum in eruendis antiquissimis Chaldaicæ Philosophiæ originibus recentiores Rabbinos allegare, quorum simplex auctoritas flocci pendenda sit: nihil enim eos (antiquis libris, æque ac nos sumus, destitutos) ut plurimum, præter frigidas hariolationes suas quasi e tripode magna audacia proferre, quibus plures possent conjecturæ æque verisimiles adjungi, nisi hoc foret tempore abuti. Sabæorum Philosophiam Stanlejus l. III. quanto potest studio adumbrat. Verum res horum populorum omnes infirmis admodum relationibus niti, Clericus sub voce *Sabei* asserit: & magnam adhuc subesse dubitationem, an illi Sabæorum libri in Arabicam ex pristina illorum lingua translati, quibus se usos Maiemonides Arabesque tradunt, genuini sint; imo videri potius a nugacibus Muhammedanis ad stabiliendas nœnias confictos. Cum de Magis Stanlejus agit, illos cum Chaldæis facit eodem; quod vero perperam fieri, interpres ex Origene contra Celsum & e Curtio ostendit, Magosque ait sacrorum fuisse rituumque antistites, meros autem astrologos Chaldæos. De nomine vero *Magus* observat, a Chaldaica voce *Mug*, quæ in participio *Mag dissolvens, liquefaciens* habeat, derivari esse credibile; inditumque id Magis nomen ab incantationibus, queis frangi ac dissolvi vires hostilis exercitus Persæ credidere. Cetera, quæ notatu digna occurrunt, ut sunt sane plurima, uniuscujusque lectoris otio, quo nunc abuti congruum non est, & arbitrio relinquemus.

EXCERPTA EX COMMENTARIIS MATHEMATICO-Physicis Academia Regia Scientiarum Parisiensis A. 1692. p. 81---158.

Dominus *Charas* novam præparationem corticis febrifugi China de China communicavit, quæ in eo consistit, ut ex libra corticis

ticis pulverisati extrahat, mediantibus duabus pintis boni spiritus vini, partem resinofam, ex residuo vero, ope 1 pint. vini albi, partem falinam & spirituofam, utramque deinde folutionem conjungat, in balneo arenæ mediocriter calido maxima ut evaporet humiditatis pars efficiat, tandemque addat 3 uncias optimi fyrupi de Kermes, totumque compositum redigat ad confistentiam extracti mediocriter solidi, cujus dofis est a dimidia drachma usque ad duas, exhibenda ægris, (post purgans vel etiam vomitorium, si opus fuerit, adhibitum) tempore inter paroxysmos medio, tribus aut quatuor vicibus, si intervallam paroxysmorum id concedat, quatuor horis ante aut post pastum; eo quidem cum fructu, ut febris post quartum plerumque infultum non reditura recedat, neque malam aliquam dispositionem in reconualecente post se relinquat. Dominus *Cassini* d. 22 Aprilis Conjunctionem Lunæ & Martis observavit similem illi, quam Aristoteles lib. II. de Cælo cap. 12 se vidisse commemorat. Dominus *Tournefort* fungum extraordinarium generatum in tigno obtulit Academiæ, ejusque descriptionem concinnavit. Dominus *de la Hire* novam methodum rationem inter spheræ superficiem & superficiem maximi in ea circuli, nec non superficiem cylindri, qui pro base habet illum circulum & altitudinem diametro spheræ æqualem, demonstrandi ostendit; una cum quadratura ungule cylindricæ & figuræ sinuum. Dominus *Hombert* variaz recenset experimenta cum phosphoro instaurata, in quibus illa cum primis notari digna, quæ spiritum vini magis contrarium phosphoro esse probant, quam aquam communem, quippe cum hæc ipsum conservet, ille contra, si cum eo digeratur, ejus vim luciferasam imminuat, hac tamen proprietate acquisita, ut si nonnullæ guttæ aquæ communi, vel guttæ aquæ communis tali spiritui vini instillentur, lumen exoriatur illico fulguris instar disparens. Dominus *Cassini* & Dominus *de la Hire* transitum Martis per nebulosam Cæteri observarunt: ille quidem comparandæ viam Martis cum duabus stellis maxime clavis nebulosæ, quæ a se invicem uno & dimidio minuto distant; hic autem, cum in promptu ei esset configuratio stellarum, quæ nebulosam componunt, quam alias delineaverat, attendit ad transitum Martis in respectu ad illas stellulas, viamque Martis in ea figura designavit. Dominus *Tournefort* de productione

ductione fungi ante memorati ita censet, ut eum ex femine natum-
 puret illapso fissuræ tigni, quod ab humiditate putredinem contraxit
 solvente salia tum ligni, tum colorum aqua dilutorum, quibus tignum
 pictum, tum & calcis sabulo subactæ, ut cum ligni cario compone-
 rent terræ speciem nutriendo fungo accommodatam. Dominus
Cassini d. 19. Maji interdiu eclipsin Veneris, ope tubi optici, obser-
 vavit factam a Luna interposita. Dominus *Abbas de Louvois* Aca-
 demix Regix per Dominum *de la Hire* obtulit duo frustra palmæ pe-
 trefactæ, duritie silicem æquantia, quæque hic ostendit ex compa-
 ratione cum palmæ ligno, non lusum esse naturæ, sed palmam in-
 silicem conversam, perinde ut contingit in flumine, quod per ur-
 bem Bakan regni Ava transit, & spatio 10 leucarum virtutem ha-
 bet petrificandi lignum, referente Patre Duchatz, qui vidit ibi spif-
 sas arbores petrefactas ad summam usque aquam, quarum pars re-
 liqua adhuc erat lignea. Domini *de la Hire* observandæ Lunari
 eclipsi d. 28. Julii invigilantis curas nubes densæ eluserunt. Domi-
 nus *Varignon* dimensionem dedit solidi cordis speciem habentis,
 quod oritur ex conversione ellipsis dimidiæ circa diametrum obli-
 quam. Sequitur observatio eclipsis Lunæ *Cassiniana*, & hanc
 quas Dominus *Sedileau* habuit observationes excipiunt circa ori-
 ginem cujusdam papilionis magnitudinis extraordinariæ, nec non
 aliorum quorundam insectorum, sic ut & experimenta nova
 Domini *de la Hire* circa Magnetem. Dominus *Homburg* de
 variis vegetationibus metallicis agit, easque toto cælo non solum
 a vegetatione plantarum sed inter se quoque differre ostendit. Tra-
 dit quoque alium modum arborem Dianæ producendi, quadrantis
 horæ spatio: ℞. 4 Drachm. limaturæ argenti puri. Fiat amalgama
 absque igne cum 2 drachm. Mercurii. Hoc dissolve in 4 unciis aquæ
 fortis, solutionem infunde sesquixertario (*trois demispiers*) aquæ
 communis, & agita paululum, ut commisceantur, tandem in ampul-
 lã vitrea probe obturata asserva ad usum. Hic in eo consistit, ut
 capiatur hujus mixturæ uncia circiter, & lagenulæ vitræ indatur,
 una cum amalgamate ordinario auri aut argenti, butyri adinstar,
 liquidi, parvi pisi magnitudine. Hæc si quieta relinquatur, Mercuri-
 us & argentum liquori innatantia, cujus vis dissolvens ab affusa
 aqua communi valde fuit debilitata, cum offendant in ampullæ

fundo amalgama Mercurii non dissoluti, eidem adhærescunt. Mercurius autem dissolutus, eum conjunctus sit cum certa portione argenti, cujus particulæ duriores sunt quam Mercurii currentis, jungitur amalgamati forma particularum firmarum & durarum, quæ, cum comitentur illas aciculæ nitrosæ dissolventis menstrui, sequuntur directionem illarum acuum nitrosarum, varieque sibi invicem conjunctæ ramos efformant in lagena comparentes. (*Vid. Fig. 1. & 2.*) Alia vegetationis species sine Mercurio fit modo sequenti. Dissolvatur pars argenti puri in tribus partibus aquæ fortis; evaporæt solutionis dimidium, in ejusque locum addatur duplum aceti destillati & dephlegmati, quietaque relinquatur hæc mixtura mensuram circiter; quo elapso, in lagenæ medio reperietur arbuscula abietis formati gerens, non tamen coloris argentei, sed albi & transparentis, adinstar salis. Hæc enim ramificatio nihil aliud est quam argenti crystallisatio ordinaria, additione salis aceti paululum mutata. (*Vid. Fig. 3.*) Tertia vegetationis species absolvitur ope liquoris silicum, & metalli cujusvis in aqua forti aut regia soluti & abstractione menstrui exsiccati, differtque plurimum a præcedentibus, quæ meræ sunt crystallisationes. Nam dum metallum acidis particulis junctum liquori immittitur alcalino, hic illud penetrat & emollit, fitque deinde fermentatio, sed lenta, quia particulæ metallicæ implicantur particulis acidis. In hac autem æra materiis fermentatis secerantur, & bullulæ aeræ egrediuntur ex particula metalli dum fermentatur, & in ejus superficie adparentes, postquam certam acquisiverunt magnitudinem, pelluntur a gravitate liquoris imminentis versus ejus superficiem. Quoniam autem hæc bullæ implicitæ sunt materiæ ex qua egrediuntur, ægre se ab illa liberare possunt, & secum trahunt filamenta materiæ metallicæ, quorum bases sunt bullæ aeræ. Metallum enim dum fermentatur, mollescit, sed hæc finito induratur, unde & ramusculi illi metallici indurantur satis cito, & extra liquorem etiam subsistunt. (*Vid. fig. 4.*) Tandem alia adhuc datur vegetationis metallicæ species, quæ fit, si 3 aut 4 capiantur partes Mercurii, bene purificati; 5 aut 6 diversis sublimationibus, una vero pars auri aut argenti puri, fiatque amalgama sine calore, idque indatur vitro oblongo collo instructo, quod digestioni fortiori, spatio 15 dierum, postquam hermetice sigillatum

TAB. VII.

Fig. 1. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

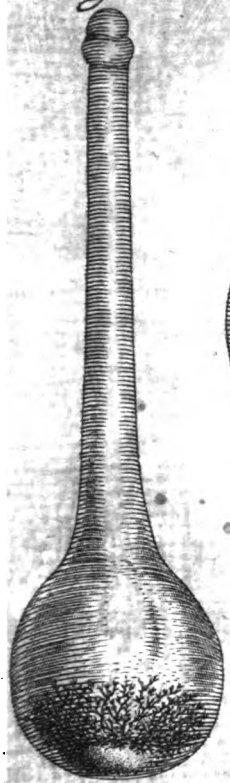

Fig. 3.

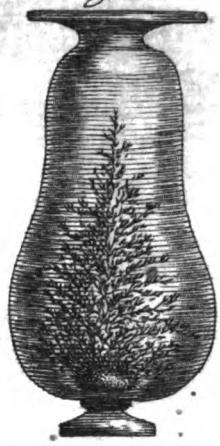

Fig.

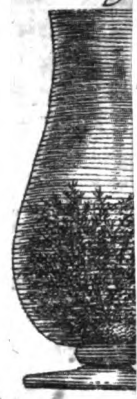
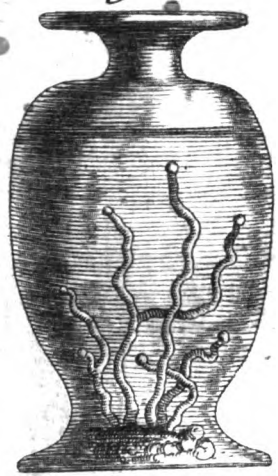

Fig. 4.

II.

III.

TAI
Fig.

E

Fi

latum fuit, est exponendum. Induratur enim sensim amalgama, dum metallum magis magisque penetratur a Mercurio, qui in motum actus ab igne elevatur super amalgamatis superficiem, & secum abripit metalli immixti particulas, arborisque speciem constituit circiter digitum altæ, donec tandem amalgama plane fuerit duratum. (*Vid. fig. 5.*) Dominus *Cassini* dedit eclipses primi Satellitis Jovis anni 1693, supputatas ex tabulis *Cassinianis* a Domino *le Fevre*. Dominus *Charas* fontium calidorum causam deducit ex commixtione aquæ cum succis acribus vitrioli aut sulphuris, quibus accedere quoque possint alii sales aut calces subterraneæ, quas perluit aqua: motus phænomeno olei vitrioli ab aqua communi affusa valde incalescentis, quoniam scilicet, cum omni phlegmate sit privatum, molles, plicatiles & porosæ aquæ partes valde & subito quasi ad ferapit, qui motus fermentationem & calorem producit.

TAB. VII.
Fig. 5.

DISSERTATION HISTORIQUE SUR UNE
Medaille d'Herodes Antipas.

h. e.

Dissertatio Historica Herodis Antipæ nummum illustrans.

Parisii ex officina Antonii Lambin, 1689. in 4. plag. 4.

Scripsit hanc Dissertationem epistolæ forma ad Dn. Begon, regiorum judiciorum & redituum in Tractu Alnensi præfectum, Rigordus. Est autem nummus, quem in ea illustravit, & nos quoque hic exhibemus, ex ære minimo, in altera parte palmam Judææ symbolum exhibens, & legenda ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ. L. ΜΓ. in averfa verba: ΓΑΙΩ ΚΑΙΣΑ, ΓΕΡ ΝΙΚΩ in corona. Ad Herodem Antipam nummum hunc referendum Autor clarissimus existimat, magni scilicet Herodis filium, Galilææ Tetrarcham, criminibus pariter ac dignitate in sacra quoque historia conspicuum. Ille enim est, quem Joannem interfecisse, quem Christum quoque ludibriis male excepisse sacra monumenta perhibent; ille qui dignam facinoribus suis referens mercedem, in exilium tandem, teste Josepho, abire fuit coactus.

TAB. VII.
Fig. 6.
P. 5.

Anno XLIII. imperii hujus Tyrannicolum, quem præmanibus habemus, nummum literæ L. ΜΓ. indicant, quem in Caligulæ

P. 6.

Zz 3,

impe-

imperium incidere inscriptio, quam in averſa nummi parte legimus, neceſſario evincit. Hæc omnia autem cum adeo manifeſta ſint, multum facere hic nummus ad ſtabiliendam Æræ Chriſtianæ certitudinem poterit. Ex computatione enim annorum Regni Herodis Antipæ, facile annus mortis Herodis M. poterit inveniriſ illam autem parvo poſt nativitatem Salvatoris ſpatio ponere nos jubent ſacri Hiſtorici. Age quomodo Autor noſter effici poſſe ita exiſtinet, paulo explicatius exponemus.

P. 7.

Herodis M. mors ex Joſephi ſententia in annum Urb. Cond. 750. vel 751. h. e. annum Julianum 42. vel 43. incidit: quod ſi verum eſt, ante illum omnino, ut ſalutaris nativitas Salvatoris contigerit, neceſſe eſt; ſi tamen, quod ſupponit, menſe Decembri illa accidit: nam ſi ad menſem Majum vel Aprilem vel Septembrem, eam cum quibusdam referamus, nulla ratione evinci poteſt, ante annum Jul. 52. natum Salvatorem eſſe, cum hac ratione eodem anno mori potuerit Herodes quo ille natus fuit.

P. 8.

Cum vero multi apud Clementem Alexandrinum Strom. I. dubiam reddant hanc Autoris noſtri ſuppoſitionem, confirmare eam variorum ex veteribus nititur autoritatibus, Ambroſii præcipue & Mediolanenſis Eccleſiæ, ut patet ex ejus Sermonibus II. & XLVI. de Natali Domini, nec non Chryſoſtomi, qui Serm. XXXI. in Nat. Domini non tantum totius Occidentalis Eccleſiæ illam eſſe ſententiam affirmat, ſed eam quoque iis, qui in Oriente forte de illa dubitabant, perſuadere conatur. Ut adeo, uti non dubitandum eſt, in menſem Decembrem Chriſti nativitatem incidiffe, ita negari quoque non poſſit, natum illum eſſe menſe Decembri annum U. C. 750. præcedente, ſi recte in illum annum a Joſepho Herodis mors fuit collocata.

P. 12.

Sed recte collocatam eſſe negat Baronius, corrigendum ex Eufebio Joſephum eſſe exiſtimans. Nec impedire potuerunt Scali-ger atque Petavius, quo minus cum illo plerique hodie ſentirent.

P. 13.

Imo veteres etiam tantum non omnes, inſuper habito Joſepho, annum Chriſti primum incidere in A. U. C. 751. cum Epochâ Alexandrina, vel 754. cum Epochâ Antiochena & Dionyſio Exiguo ſtatuant. Eufebium itaque illi omnes ſequuntur, qui tamen Joſephum ſe ſequi clariſ verbis, reiſa licet diſſentiens, profiteſtur. Cum vero

ea Chronologorum superiorum fuerit supinitas, ut, rectene an se-
cus pro se Josephum allegaverit Eusebius, inexamatum prater-
miserint, adeoque uter sequendus sit neutiquam potuerint depre-
hendere, cum eorum ipsos latuerit discrepantia: seculo superi-
ori vero demum præcipite perspicacium virorum id animadverte-
rit industria, Eusebio quidem omnium fere veterum ab ipso de-
ceptorum consensus, plerorumque peperit suffragia. Ausus tamen
primus fuit, Keplero teste, Heydelbergensis quidam Professor sequi
Josephum, quem imitatus postea fuit Jesuitici ordinis homo De-
kerus, cujus tamen librum hac de re exaratum imprimi Generalis
ordinis hujus vetuit, quod totam Baronii Chronologiam ista sub-
verteret opinio, novumque Protestantibus telum contra eum sug-
gereret. Sed tunc omnino Josephi fides, ab istis temporibus non
adeo remoti, Autori nostro cum Scaligero & Petavio videtur.

A Josepho autem in dictum annum mortem Herodis conjici,
hoc modo colligitur. Dicit ille Ant. L. XVII. c. 10. Herodem
mortuum esse XXXVII^{mo} postquam Rex a Senatu Romano decla-
ratus esset anno, anno vero XXXIV^{to} post mortem Antigoni &
Hierosolymam ab Sosio expugnatam. Lib. vero XIV. c. 26. per Mar-
cum Antonium & Augustum regnum illi collatum esse ait, Domi-
tio Calvino secundum & Asinio Pollione Coss. penes quos fa-
sces fuerunt A. U. C. 714. Jam ulterius Doctiss. Norisius in Ceno-
taph. Pisani circa mensem Septembrem vel Octobrem hujus anni
714. id factum esse, probatum dedit; ei igitur si addantur 37 anni, qui-
bus in regno fuisse Herodes dicitur, mors ejus incidet in A. 750. vel
751. U. C. Annus enim a septingentesimo decimo quarto trigessimus
septimus, inchoatur mense Octobri anni 750, finitur vero circa
mensem Octobrem anni 751.

Consentit in istis omnibus cum Josepho Dio, nisi quod Hiero-
solymorum expugnationem & conjunctam cum ea Antigoni cla-
dem, Claudio Pulchro & Norbano Flacco Coss. h. e. A. U. C. 716.
contigisse dicat, cum Josephus contra ad Vipsanii Agrippæ & Ca-
minii Galli consulatum, h. e. A. U. C. 717. hæc rejiciat. Adeoque
uno anno antiquiorem secundam Herodis Epocham Dio facere vide-
tur. Sed tamen non obstat illa differentia, quo minus 37. anni a
collato primum in Herodem regno usque ad mortem ejus compu-
rentur,

p. 17.

p. 18.

p. 19.

tentur, cum istud uterque A. 714. factum testetur. Neque etiam 34. annos secundæ Epochæ usque ad mortem Herodis conficere difficile erit, licet vel maxime cum Dione ad A. U. C. 717. ejus initium referatur, modo Norisii paulo ante adductam observationem in auxilium vocare placeat.

p. 21.

Utcunque vero amice satis conspiraret cum Dione Josephus, rejecta tamen hætenus eorum fuit autoritas. Hanc igitur nummo, de quo nunc agimus, ex Autoris nostri sententia en stabilitam. Cusus ille nummus est in Galilæa circa Octobrem vel Novemb. A. U. C. 792. qui erat XLII. Regni Herodis Antipæ, & tertius Imperii Caligulæ. Cusus autem fuit pro anno regni ejus XLIII, pro more scilicet recepto, quo fieri solet, ut sub anni finem pro sequenti anno nummi cudantur, unde etiam refert L. M. Jam si annus U. C. 792. est annus Herodis Antipæ XLII, primus ejus annus adeoque mortis Herodis erit annus U. C. 750.

p. 24.

An vero Caligulæ anno 3. cusum esse hunc nummum, sit satis exploratum, alii viderint. Est ille annus, quo uxoris Herodiados stimulus ambitione, ad Caligulam Bajas circa Novembrem venit, ditionibus suis accessionem petiturus, licet infelici successu; relegatus enim, Agrippæ instinctu, & reliquis quoque ditionibus exutus est, si Josepho habenda est fides. Sane si probabilior Harduini, ad annum primum Caligulæ eum referentis, alicui videatur conjectura, de qua alio loco dicendum, actum erit de toto Autoris nostri Systemate.

p. 39.

Si tamen ista Lectori satisfaciant, omnino circa Novembrem A. U. C. 750. mortuum esse Herodem M. evincet, quod Systema suum non parum confirmari Autor existimat eo, quod Judæi d. 7. mensis Casleu, i. e. stylo nostro d. 25. Novembris, festum celebrent, quo gratias Deo agunt pro morte Herodis, quam hac die contigisse arbitrantur: nec non eo, quod Eclipsi Lunari insignem annum mortis Herodis Josephus faciat, qualem d. 3. Martii anni U. C. 750. contigisse, Mathematici invenerunt. Sed Archelaum quoque Herodis M. filium novem annis regnasse, decimo vero Lugdunum relegatum fuisse, idem memorat. Refert autem Dio istam Archelai degradationem ad A. U. C. 759, a quo si novem anni retro numerentur, initium ejus imperii, adeoque mors Herodis, iterum ad A. U. C. 750. devolvetur.

DIS-

DISSERTATION DE MR. GRAVEROL, AVOCAT
de Nismes, a Mr. Rigord, sur l'Explication d'une Medaille
Grecque, qui porte le nom du Dieu Pan.

h. e.

GRAVEROLLI DISSERTATIO AD RIGORDUM,
de nummo Græco, Dei Panis nomen præferente.

Parisiis ex officina A. Lambini 1689. in 4. Plag. 4.

Subjungitur hæc Græverolli, de nummo Dei Panis nomen ferente, quem itidem hic repræsentamus, Dissertatio, una cum Rigordi responsione, præcedenti de nummo Herodis commentationi. Non caret autem nummus ille Panis difficultate, si averſam partem ejus præcipue spectes, quam lampadem aræ superimpositam alii, alii focum igne coruscantem repræsentare existimarunt. Causa, quæ istam ipsis injecit suspicionem, nulla alia fuit, quam quod ΘΕΟΤ ΠΑΝΟΣ verba capiti hujus nummi superscripta, hujus quoque Dei imaginem in eo expressam esse, ipsis persuaderent. Sane enim colebatur istud pastorum Numen lampade, ut Libanius T. I. Declam. 14. vel foco, cujus ignem extinguere nefas erat, ut Pausanias in Eliæcis & Arcadicis (quo postremo loco expresse *πῦρ ἄποσις ἀποσβευνόμενον* memorat) prodidit. Unde etiam explicanda videtur Graverollo inscriptio a Reinesio non intellecta: LUCIDO PANI. Quæ simul in mentem ipsi revocat Latinam vocem *lucibrum* a multis male acceptam, cum tamen nil aliud significet quam lampadem, quam totas noctes ardere vel ægrorum, vel studiorum, ut Epicteticam, causa, fas erat.

Sed utcunque illa se habeant, repugnat isti, de averſa nummi nostri parte, sententiæ ipsa figura, idque eo magis, quod ne caput quidem Pana significare queat. Ille enim nusquam sine proluxa barba repræsentatur, nisi forte in Philostrati Imaginibus, ubi Nympharum cultellis tonsus exhibetur. Alias enim Herodoto teste, semper *αἰγοπερὸσωπος* est, & ab Ægyptiis, secundum Lucianum, plane sub hujus animalis figura (*ὄλος τράγος*, ut ipse ait) adoratur. Unde etiam Nonnus in Dionysiacis *σηθος ὄλον σμιόμεντα πώγωνα* ipsi adscribit. Imo in Homericæ Dei Panis hymno, simul ac a matre Dryope in lucem esset editus, obstetricem suam, caprina,

A a a

quam

TAB. VII

Fig. 7.

P. 2

P. 3.

quam jam tum habebat, barba territam, in fugam vertisse dicitur.

P. 4.

Isidem itaque potius, quam Pana nummi nostri capite significari putat, cui cornua pariter ac Pani eo tribuebant Ægyptii, quod ea Lunam designarent, quemadmodum Osiride Solem, ut apud Diodorum Siculum, Theodororum & alios legere est. Imo ipsos Romanos, Isis nomine Lunam coluisse, innumeræ inscriptiones, in ditionibus eorundem inventæ, testantur. Sed & ipsi cornua frontei ejus appingebant, qualia in nummo etiam nostro conspiciuntur, nam inquit Ovidius: - - - insunt lunaria fronti

Cornua.

Imo inde Herodorus in Euterpe τῆς Ἰσιος ἀγάλμα βύκερον esse ait, a quo id Libanius Tom. 2. orat. 2. & Athenagoras mutuo accepisse videntur.

P. 5.

Isidem itaque in nummo nostro designari Graverollus non dubitat, præsertim cum duo alia accedant, quæ ejus sententiam multum confirmant. Mammæ scilicet in sinu ejus protuberantes, & in nummo satis conspicuæ, & Dei Panis nomen ei superscriptum. Nam sive naturam ejusque fecunditatem in Iside, exprimat Panis superscripto nomine nummus, sive Lunam cornibus ei appictis, utroque hoc nomine mammæ ei optime conveniunt: *Isis enim cuncta religione celebrabatur, inquit Macrobius, qua sit vel terra, vel natura rerum subjacens Soli; hinc est quod continuatis uberibus corpus Deæ omne densetur, quia vel terra, vel natura rerum alimento nutritur universitas.* Saturnal. I, 10. Et inde etiam hæc Dea, quatenus Lunam notat, a Platone πανδεχῆς & τιθήνη dicitur, cum Lunæ in rerum generatione non postremæ sint partes; quam ob causam Ægyptii quoque, eam parentem terræ esse significantes, μηδῖ vocabant, quod matrem notat, teste Plutarcho de Iside & Osir.

P. 6.

Nomen vero Panis optime huic Deæ convenire, vel solus Apulejus Metamorph. XI. persuadeat, ubi hanc Deam ita loquentem inducit: *Adsum rerum natura parens, omnium elementorum domina.* Huc facit inscriptio a Grutero & Smetio publicata, huic Deæ sacra: TE. TIBI. UNA. QUÆ. ES. OMNIA. DEA. ISIS. ARRIUS.

P. 7.

BALBINUS V. C. Imo in templo ejus, Plutarcho l. c. teste, lege-

P. 8.

batur inscriptum: ἐγὼ εἰμι πᾶν τὸ γεγονὸς καὶ ὄν καὶ ἐσσόμενον. Sed accedat

æcedat tandem etiam Stephani Byzantini testimonium, qui expresse ait, dicere quosdam *Σελήνης εἶδωλον εἶναι τὸν Πᾶνα*. Vide ipsum in *Πάνος, πόλις*.

Ad averſam nummi partem nunc pergendum, quam si focum vel lampadem repræſentare credemus, facile erit apud Theodorum Prodromum in Doſiclis & Rodanthes amoribus, ſacrum ignem, & apud Apulejum Metam. L. XI. lucernam præmicantem, in Iſidis myſteriis invenire. Sed uti diximus, reclamat ipſa in nummo noſtro expreſſa figura, quæ Lunam cornutam, ſive aræ, ſive tripodi ſuperimpoſitam, referre videtur. Hæc itaque, niſi forte *navigium Iſidis* repræſentat, menſe Martio quotannis Deæ Iſidi dedicatum, cujus in Calendariis Romanis mentio, de *Cymbio*, famoſo apud Ægyptios poculo, piſcatoriæ naviculæ forma fabricato, erit accipienda. Erat autem Cymbium nota, quaſi characteriſtica, qua ab aliis Numinibus Iſis diſtinguebatur, quodve ipſi gentis Ægyptiæ cæremoniæ tribuebant, *ad ſuorem aquarum ſignificandum, quas humiſca Luna vis identidem refundit*. Suppoſito tamen, quod iſto ad *navigium Iſidis* non reſpiciatur, aut ad ſignificandam fluentiam lacunarum & inundationem Nili, ut Beroaldus & alii, qui de Religione Ægyptiorum ſcripſerunt, obſervant. Id autem quod ab utroque latere Cymbii hujus conſpicitur, quid ſibi velit, non ita innotuit Graverollo, ut ſibi ipſi ſatisfacere poſſit. Niſi forte id, quod in parte ſuperiori conſpicitur, anſa ſit, quales Cymbia habuiſſe Apulejus autor eſt; id autem quod inferius comparet, ornamenti quoddam genus aſpidis figura, utpote animalis Iſidi ſacri. Nam & Apulejus in ſua Cymbii deſcriptione ait: *anſula inſurgebat aſpis*, & in urnulæ quoque, ad iſta ſolennia ſpectantis, anſa, eodem teſte aſpis conſpiciebatur. Ut de myſtico illo ſigillo, quod ſtatuarii ſemper in manu Iſidis effinxerunt, cum anſa aſpidis forma, nunc taceamus. Quin coronata quoque aſpide dicitur Iſis,

Aſpide cincta comas & ovanti perſona ſiſtro; & in myſteriis quoque ejus ſerpenti ſuas aſſignat partes Ovidius. Forte tamen omnes iſtæ conjecturæ, ipſo ſuſpicante Graverollo, vanæ ſunt, nihilque aliud quam parva quædam ligamenta iſtis figuris deſignantur. Sane non ſunt diſſimiles illis, quæ adhærent ſtatuarum Iſidis tricipitis, ꝓ Liceto in Tractatu de Lucernis editæ.

P. 9.

P. 10.

P. 11.

P. 12.

P. 13. Rotundam illam figuram, quæ in Cymbio conspicitur, ignem repræsentare, facile crederet Autor, ob illa Apuleji verba: *Cymbium aureum, in medio sui patore flammulam suscitans largiorem*, quod etiam summum Sacerdotem in festo ejus prætulisse ait; si figura non obstitet rotunda, cum igni pyramidalis adscribatur oporteat. Vas itaque illam notare putat mammiforme, a quarto Sacerdote in festo Isi lis portarum: *Vasculum, ut Apuleji verbis uramur, in modum papilla rotundatum de quo lacte libabat*. Nisi forte sit *cista secretorum capax, penitus celans operta magnifica religionis*, quæ in hoc festo pariter teste Apulejo præferebatur: aut aliqua sphæricarum illarum figurarum, quarum Synesius in Calvitiei elogio meminit, quas honori vel Solis vel Lunæ consecratas, divino cultu Ægyptiî prosequabantur, teste Eusebio in Præparationibus Evangelicis.

P. 14. Græcæ duæ denique literæ annum nummi constati notant, *ΑΥΝΔ* sc. C. i. c. annum duecentesimum, quæ ad quam epocham referendus sit, divinare non licet, nisi natio a qua nummus ille processit prius innotescat. Suspicitur tamen Graverollus Athenis produisse hunc nummum, nisi Ægyptum ipsam patriam forte habeat: Atheniensibus enim, forma moribusque Ægyptiî similibus, solis ex Græcis per Deam Isidem jurare licuit, ut e Diodoro Siculo. Alexander ab Alexandro Genial. Diar. L. V. c. 10. alii ve notarunt. Et hæc quidem de hoc nummo Graverolli sunt conjecturæ. Sed en tibi B. E. statim

RESPONSORIAM RIGORDI, ad PRÆCEDENTEM

Graverolli Dissertationem, Epistolam.

P. 16. Approbat ille Graverolli de Deo Pane & Iside in hoc nummo conjecturas, ejusque circa hanc rem observationibus addit Pausaniæ locum, ubi de Lunæ in Panem amoribus, h. e. de beneficiis quæ in univ-
 P. 18. versum Luna transfundit, loquitur. Sed unde inquit Rigordus illa Ægyptiorum varietas, qui cum Lunam esse putent Isidem, propterea que cornua ipsi appingant, eam tamen principalem canis celestis, quem *σάθις* vocant, stellam faciunt? Nimio scilicet gratitudinis studio eam tribuendam esse putat, cum enim omnia Isidi se debere Ægyptiî crederent, Nili quoque inundationem ab ipsa derivabant: ejus vero excrescentiam caniculæ tribuebant, quod illa quotannis sub hoc signo contingeret. Ut itaque suæ in Isidem devotioni.

P. 19.

votioni satisfacerent, eam hoc fidus esse fingeant. Quod ipsum probabilem reddit eorum conjecturam, qui rotundam figuram, quæ inter cornua capiti ejus adhærentia passim conspicitur, hoc fidus significare existimant. Sane apud Diodorum Siculum L. I. ipsa Isis se fidus esse canis cœlestis profiteretur.

Veneris quoque nomine cultam Isidem ex Isidoro probat, & quemadmodum Venerem masculam ex Athenæo & Macrobio novimus, ita ISIDI FRUGIFERO etiam inscriptio Reinesiana dedicata legitur. Idem Isidorus Cererem quoque esse Isidem ait, quod etiam Diodoro Siculo l. c. optime consentit, ubi dicit Isis, se invenisse artem qua terræ semina mandantur; unde etiam Isidem mammosam, Cereri in nummo Regio & aliis plane similem, apud Macrobi. l. 20. invenimus. Et hinc est, quod Cereris ac Isis sacra eadem fere deprehendantur; in utrisque enim usus crotali & sistri, foeminarum in utrisque soleanis exigebatur puritas. Imo omnia denique numina complecti Isidem Apulejus L. XI. passim indicat. Et hoc ipsum Rigordo occasionem dedit suspicandi cum aliis viris doctis, puriorem apud Ægyptios fuisse numinis notitiam quam apud alias gentes, quæ obscuris licet symbolorum figuris tecta, latere tamen viros perspicaces non possit.

Sed quam in explicando capite hujus nummi cum Graverollo consentit Rigordus, tantum in averfa parte illustranda ab eo recedit. Ut Cymbiam enim in ea exprimi credat, ideo induci non potest, quod nec ansam, nec aspidem, nec canalem, nec papillæ formam in ea discernere possit, quæ tamen in descriptione Cymbii ab Apulejo memorantur. Nec *Isidis navigium* esse posse putat: illud enim, eodem teste, *navis faberrime facta* figuram exacte referebat. Ipsam itaque Isidem sub forma Lunæ hic sisti credit; istos vero a latere ramos, qui ligamenta videbantur Graverollo, canales esse existimat, salubres Lunæ influxus denotantes.

Hanc opinionem suam eo confirmatam esse ait, quod Nilum & omnes fluvios Osiridis emanationes esse Ægyptii crediderint: quodque in sepulturæ Osiridis festo, Sacerdotes cistam in Lunæ cornutæ formam curvatam ad Nili littora deportaverint, ut scilicet humiditatem, per Osiridem designatam, in Lunæ corpore conservari significarent. In eodem festo ex limo Nili, admixtis aliis liqui-

p. 20.

p. 21.

p. 22.

p. 24.

p. 25.

p. 26.

p. 27. dis pretiosis, effinxisse Ægyptios corpus aliquod ait, Lunæ cornu-
tæ figura, quod numinis instar variis ligamentis integumentisque,
pretio & elegantia raris, varie exornabant. Et hanc ipsam figuram
in nummo suo exhiberi Rigordus existimat: Osirin enim humidi-
tatem corpori Lunæ inclusam, undis hic non obscure comparenti-
bus, designari putat; canales autem ab utroque latere, ad humorum,
p. 28. quibus hoc sidus repletur, profluentiam, & ligamentum denique
a parte superiori conspicuum, ad ornamenta, de quibus diximus, spe-
ctare sibi persuadet.

p. 31. Rotundam illam figuram, quæ inter cornua lunati hujus
corporis conspicitur, hieroglyphicam esse credit, coelum, terram,
mare & aerem designantem, quæ Festus cum Isidoro quatuor par-
tes mundum constituentes esse ait, quas Dea Isis, lunata illa figu-
ra designata, formavit, conservatque formatas. Sane quatuor pun-
cta tale quid innuere, creditu non adeo est difficile. Fuit tamen
nonnemo ex Rigordi amicis, qui loti fructum, folio suo involutum,
rotunda illa figura significari putavit. Describit itaque lotum Au-
tor ex Theophrasto, Plinio & aliis.

p. 33. Sed quod ad rem maxime facit, Pythagoricos credidisse monet, lotum foliis, floribus, & fructibus
suis, quæ omnia rotundam servant figuram, actionem circularem,
spiritus mundi universalis exprimere. Et sane nihil felicius putat
dici potuisse Rigordus; consociatur enim hac ratione in nummo
spiritus universalis cum Iside, quæ rerum significat universitatem: ut
adeo complementum totius theologiæ Ægyptiæ, in qua omnia nu-
mina repræsentat Isis, in eo sistatur. Tripos vero, cui omnes
illæ figuræ sunt superimpositæ, nec tripos est nec ara, sed occam,
instrumentum Isidi, ruris colendi auctori, maxime conveniens, si
noster audiendus est Auctor, repræsentat.

p. 34. Quod Literas denique L. C. attinet, nil se videre fatetur.
Rigordus, Epocham tamen designari non credit; nunquam enim
Epochas per *Αυκίστητον*, sed per *ἔτος* exprimi. Quod si in
nummo, ut est obscurus, pro L. C. legendum esset L. E., ad Sabinam
se relaturum eum esse dicit, Isidis persona in nummo in-
dutam, literasque de anno quinto regni ejus explicaturum. Sane hoc
anno Imperatorem colonias in Ægyptum misisse constat, ad resar-
ciendam hominum jacturam, quam Judæorum furoribus passa illa
fuerat,

fuerat; ut adeo in gratitudinis symbolum nummum hunc forte conflaverit Ægyptus, Sabinamque Deam, Ægypti benefactricem, declaraverit.

JOANNIS HARDUINI SOC. JES. PRESB. CHRONOLOGIA, ex Nummis antiquis restituta, Prolusio
de

NUMMIS HERODIADUM.

Parisi. apud Joannem Anisson, Typogr. Reg. A. 1693. cum privil. Regis, in 4to. constat plag. 14.

Multa sunt, quibus jam dudum de Republica literaria bene meruit Vir dubio procul longe doctissimus, & in quo nihil fortassis, nisi quod nimium nonnunquam confidat ingenio, reprehendi dignum invenias. Sed est illa fere perpetua magnorum Ingeniorum labes, ut dum cum vulgo sentire generose recusant, gloriosius circumferri excellentiæ suæ radios non posse existiment, quam si opinionibus vel plane novis, vel saltem rejiculis collustrandis eos impendant. Et sane haud raro non parum splendoris ab eorum lumine eas accipere videmus; quo si aliud nihil efficitur, in ingenii saltem & doctrinæ admirationem lectores suos abripiunt.

Ne novo hoc ipsum exemplo nobis persuadeat in eo, cujus titulum posuimus, opere doctissimus Harduinus, non immerito veremur. Est illud majoris operis, quo universam Chronologiam, (sicut olim Geographiam) ex nummis illustrabit, ἀποσπασμάτων. Exhibet autem familiæ atque ætatis Herodiadum delineationem, tam, ut Cl. Autoris loquamur verbis, sacris codicibus, nummis antiquis, lapidibusque consentaneam, quam a Josepho aliisque annalibus dispar est & dissentiens. Herodiadum itaque gesta per annorum seriem disposita nummisque illustrata, in tabula quasi primum exhibet, quæ annos circiter 134, ab anno nimirum U. C. 718. usque ad annum U. C. 851, qui est æræ Christianæ 98, complectitur. Tabulam autem istam doctissimis notis deinde confirmat atque illustrat.

Nos, ut sufficientem Systematis Harduiniani ideam lectorum nostro-

p. 90. 91.

nostrorum oculis subjiciamus, melius nos gerere vix posse videmus, quam si generis Herodiani descriptionem geminam, alteram Harduini, Josephi alteram, ab ipso Autore sub finem fere libri concinnatam, repræsentemus, eaque postea ex Harduini notis hinc inde dispersis illustrata, alias quoque nonnullas observationes ejus attingamus; cumque Josepho nunquam non sit admodum iniquus, partes ejus in aliquibus, quæ ultro sese nobis obtulerunt, (omnia enim expendere, nec instituti nec temporis nostri ratio nunc permittit) tuendas suscipiamus; non ut censuram nobis arrogemus, quæ abstinere consuevimus, sed ut doctioribus, & ipsi Harduino, occasionem præbeamus, rem omnem sub accuratius examen revocandi. En tibi igitur B. L. geminam ante omnia, quam tibi promissimus Herodiadum Genealogiam.

HARDUINUS.

HERODES, Echnarcha primum Judææ ac Samariæ, deinde Rex.

Archelaus, Rex Judææ & Samariz. <i>Math. 2, 22.</i>	Philippus, Tetrarcha Iturææ & Trachonitidos. Uxor Herodias.	Herodes, Tetrarcha primum Galilææ, deinde Magnus Rex, adj. Chalciduræ & Trachonitide.
---	---	---

Agrippa, Magnus Rex Galilææ & Iturææ cum Trachonitide, cujus ætate capta sunt Hierosolyma.	Uxor, Berenice, Aet. XXV.
--	---------------------------

Julius Agrippa, Rex, vice Cæsaris præfectus rei militari in Judææ & Palæstina, usque ad suprema fere Domitiani tempora.

Julia Berenice, Regina Magna.

JOSEPHUS.

HERODES Magnus, Rex Judææ Idumææ & Galilææ.

Herodes, ignotus. Salome, uxor Philippi.	Archelaus, Ethnarcha, non Rex. Galilææ.	Herodes, Aristobulus, Philippus, Tetrarcha Trachonitidis.
--	---	---

Herodias, primum uxor ignoti Herodis, M. filii, post & Herodis Tetrarchæ.	Agrippa, Rex Judææ & Galilææ, qui anno Claudii tertio obiit.	Herodes, Chalcidis Rex.
---	--	-------------------------

Berenice. Reliquam Herodis progeniem, quam Josephus recenset L. XVIII. Ant. c. VII. consulto prætermitte Harduinus, quoniam neque ad eam referendam nummi antiqui juvant, neque ipsa vicissim ad numeros illustrandos.	Agrippa, sub quo capta sunt Hierosolyma, quem, usque ad tertium Trajani annum vixisset, Justus Tiberienfis prodidit; longe prius obisse, alii ex Josepho utcumque colligunt.
--	--

Primo

Primo loco de Herode, totius familiae autore, omnino erit loquendum. Judæum illum facit Josephus L. XX. Antiquit. c. VI, cum tamen Idumæum statuat idem Ant. XIV. 2. quæ duo loca inter se conferens Harduinus, parum, pro more, sibi constare Josephum existimat. Sed liceat nobis, cum venia Viri doctissimi, optime sibi constare Josephum credere; locus enim Ant. L. XX. c. VI. paululum latius accipiendus est: cum enim jam a Joannis Hyrcani temporibus una fuerit Judæis atq; Idumæis religio, hi tam Judæi dicebantur, quam Judæi veri & Ἰθαυσινοί, uti jam olim a magno Scaligero observatum fuit. Nec juvat Harduinum, quod τὸ γένος Ἰουδαίων Herodem Josephus eo, de quo agimus, loco dicit; nec enim nationem quidem semper, sed sectam etiam id vocabulum notare deprehendimus, cum τὸ Φιλοσοφῆσαν γένος, Epist. 3. Plato & alii Græcorum dixerint. Sed quicquid de apparente illa Josephi contradictione sentiamus, nec Judæum, ne Idumæum, sed Palestinum i. e. Afcalonitam Herodem hunc nostrum fuisse, Cyrillus Alex. ait L. VII. γλαφυρῶν in Genes. p. 223, negatque ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ fuisse, cum tamen L. X. de Adorat. in Spir. & Ver. p. 345. ex αἵματος Ἰσραὴλ fuisse, hic quoque affirmet. Priori tamen a nobis loco allatam Cyrilli sententiam confirmare videntur Judæi apud Justinum in Dialogo cum Tryphone, ubi Afcalonitam vocant Herodem, sub quo Christus est passus, nostri Herodis filium. Nos sane, si tamen aliquid doctissimi Viri effatis ex nostris admiscere licet, hanc Cyrilli & Justinii sententiam, e fabulosa Julii Africani de Herodis nostri avo relatione originem traxisse, non dubitamus. Illum enim Herodem pariter appellatum, Afcalonitam fuisse & Ἰερόδωλον Ἀπόλων, non ipse tantum tradidit, sed Eusebio quoq; (H. E. I. 6.) persuasit. Sed neque Idumæum, neque Judæum, neque Afcalonitam Herodem fuisse, Nostro placet, qui Athenis potius hoc genus prodiisse, duplici argumento inductus statuit. Primum ex Cicerone desumit, qui in Epistolis ad Atticum, avo suo Herodum familiam Athenis imprimis nobilem fuisse, ait. Quod sane si argumenti vim habet, nescio cur non etiam Herodis Attici inscriptionem, ab illustri Salmasio explicatam, in auxilium vocaverit, quæ Herodum Athenis floruisse familiam satis probat, licet ad ipsum Herodem nostrum Tetrarcham eam, cum quibusdam nimis credulis, non referamus. Sed quicquid sit de hoc argumento, fortius est alterum, quod ex Sponiana inscriptione desumit, ad quam cum aliquoties infra etiam nobis sit provocandum, eam hic exhibebimus.

Η ΒΟΤΑΗ Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
 ΚΑΙ Η ΒΟΤΑΗ ΤΩΝ Χ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ
 ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΕΡΕΝΕΙΚΗΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ ΜΕΓΑΛΗΝ
 ΙΟΥΔΑΙΟΥ ΑΓΡΙΠΠΑ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΘΥΓΑΤΕΡΑ
 ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ
 ΕΤΕΡΕΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΚΓΟΝΟΝ
 ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ
 ΤΙΒ. ΚΛΑΤΔΙΟΥ ΘΕΟΦΕΝΟΥΣ ΠΑΙΑΝΙΕΩΣ.

Argumentum Harduini, prout ex hac inscriptione ab ipso deducitur, fideliter representabimus: de ejus vi autem, cum contra Josephum, cujus auctoritatem tot legitima muniverunt prajudicia, militare debeat, Lectorem esto judicium. Quorsum, inquit, homo Ascalonita, vel Idumaus, vel Judaeus, aut ejusdem liberi ac nepotes, Atheniensium ἡ ἀγορεύουσαν φορεῖται, cum ad tutelam regni Judaicorum opera plane esset inutilis? In promptu autem e diverso causa est hujus *ὑπερβολῆς*, si Atticus Herodes fuit. Nam erga patriam esse aliquem beneficum ac liberalem, memorem originis suae, non est prae-ter morem.

Videtur haec potissimum de patria Herodiadum conjectura, occasione Harduino dedisse, comminiscendi ea, quae de religione eorum satis docte, si modo satis vere commentatus est. Non Judaismo enim, sed Graecanicæ superstitioni eos addictos fuisse, maximeque Platonismo, nobis persuadere conatur. Primo quod Herodes Tetrarcha, nostri filius, in Actis Ap. dicatur non studio propriae religionis, sed ut placeret Judaeis, Christianos esse persecutus; quodque Joannes non licere ipsi habere fratris uxorem dicat, quod tamen licuisset, si Judaeus fuisset: nec responderi posse putat Harduinus, ideo id improbalte Joannem, quoniam adhuc viveret prior ejus maritus; ἡ ἰσχυρὰ enim in hac lege Levit. XIII. 16. dici eam, quae non sit amplius viro subjecta: item quod Caesarea vixerit, cujus urbis praecipua pars Gentilismo fuerit addicta. Sed nullum horum argumentorum firmiter concludere, nemo non videt: praecipue cum vim illius argumenti, quod pascha Herodes quotannis Hierosolymis frequentaverit, unde cum saltem Profolytum fuisse constat, non satis evasisse videatur. Deinde Agrippae nummum, ab Erizzo descriptum, adducit, qui cum foeminam representet, in ejus fronte Lunae crescentis emicat effigies, cum a Rege ethnico profectum arbitratur, cum

Veneris genitricis istud sit symbolum. Forte tamen Lunam illa imagine representari aliquis dicat, cujus cum in dirigendo cultu Judaico plurimum fuerit usus, uti ea, tanquam symbolo, laxior in disciplina Agrippa, potuit. Sed huic de Herodiadum religione sententia, ex Harduini de Herodianis opinione, aliquid roboris etiam accedit, quam hac occasione exponere, non erit ab hoc loco alienum.

Prima igitur Herodianorum in Sacris mentio est Matth. XXII. 16. ubi Pharisei cum Herodianis, h. e. Judæi, qui se immunes a tributu esse optarent, cum Ethnicis *Φιλαλαυδοις*, qui Cæsari pendi tributum vellent, Christum tentantes sciscitantur, an liceat censum dare Cæsari? ut, si affirmaret, Judæi illum pro Messia non agnoscerent; si negaret, Græci Herodiani traderent illum potestati præsidis, tanquam rerum novarum contra Cæsarem auctorem. Ex Marci vero VIII. 15, cum Matth. XVI, 6. collatione, colligit Harduinus, eosdem cum Sadducæis esse Herodianos; quod postmodum comparatione dogmatum, quæ in Scripturis Sadducææ sectæ tribuuntur, cum Græcanica superstitione, quam Herodianismum constituisse putat, illustrare nititur. In tria autem doctrina ista abit capita: dicantur enim Sadducæi neque Spiritum, neque Angelum, neque resurrectionem agnovisse, in quibus proorsus cum Sadducæis Græcos Herodianos convenisse putat.

P. 97.

P. 98.

P. 99. 100.

Per *πνεῦμα*, ut de singulis aliquid dicamus, Deum intelligit Harduinus, ex Joann. IV. 24. *πνεῦμα ὁ Θεός*: & ita quoque hoc vocabulum, f. quod sine articulo Deum, cum articulo Spiritum S. notat, accipiendum esse Act. XXIII. 8. 9. observat, Grotio, qui *ἐπίνοιαν* ibi, seu quendam afflatum per *πνεῦμα* intelligit, non sine amarulencia refutato. Spiritum itaque illum, sive Deum negaverunt Sadducæi seu Herodiani: scilicet, qualem Paulus cum Phariseis & nos credimus, substantiam nimirum omnis expertem corporis, omniumque affectionum quæ corpori propriæ sunt. Aut enim corporeum Deum Sadducæos statuisse, aut quod verius existimat, naturam pro namine habuisse, adeoque Deum re ipsa negasse Harduinus arbitratur.

Eundem quoque de Angelis eorum errorem fuisse credit, Grotiumque refutat, qui id fortè de Angelis Sadducæos sensisse ait, quod *Judeorum nonnullos, sua quoque sensisse a tate, Justinus affirmat*, Dial. cum Tryphone p. 280. *οὐκ ἠμῶν, ἀλλ' αἰωνίως θεῶν δυνάμεις εἶναι. ὁ θεός ὅταν βέληται, προσεηθῶν ποιῆς, καὶ πάλιν ἰσχύς ἔσται πρὸς ἑαυτὸν.* Nam

P. 101.

primo non Judæis, sed Christianorum quibusdam eam sententiam a Justino tribui dicit. Deinde æque conficta forte Hæresis illa apud Justinum fuit, ac perperam Origeni, ab Anonymo apud Photium Cod. CXVII, adscriptam Huetius demonstravit; quod aliquando certis rationibus se persuasurum, aliquis Harduino (forte ipse sibi ipsi) pollicitus est. Si igitur nullus inter Judæos, nullus ne inter Christianos quidem hujusmodi, qualem Sadducæis tribuit Grotius, viguit error, quem alium, nisi qui ipsius Grotii est & Socinianorum, errare poterunt, ut scilicet corporeos angelos esse statuerent? Similiter de anima senserunt, circa quam tamen eum illorum errorem Grotius fuisse ait, quod *νεῦρον* sive temperationem humorum corporis eam esse dicerent, in quo consentientem Josephum & Wolzogenium habuit. Sed confinxerunt illi ista nullò alio, iudice Harduino, sine, quam ne eorum de anima corporea error, in Sadducæis prædemonstratus deprehenderetur. Sane non poterant, inquit Harduinus, animas *νεῦρον* saltem humorum, adeoque post mortem pescentes statuere Herodes & Herodianus, (quos eodem cum Sadducæis esse ex dicto Christi evicisse se ait) An enim Herodes Atticus aliam quam Platonis Atrici sectam sequeretur? aut quæ alia quam Platonis & similium dogmata, cum se Græcia peregrinitas in Asiam infudit, secum invehisse existimanda est? Atqui Platonis sententia est animas, cum e corpore excesserunt, *ὄψις ἀνάγ*. Sed audiat a nobis Harduinus. vicissim, Platonem etiam corporeas non credidisse animas, nec angelos, nec Deum: quomodo igitur Sadducæis, Herodianis, & Herodi Attico, quem in Platonis schola subitè nobis exhibet, istas opiniones, salva Viri doctissimi sententia, poterimus tribuere?

p. 106.

p. 106.

Maxime autem videretur obfscare Harduini, de Sadducæis & Herodianis in unum corpus compingendis sententiæ, quod Herodes Match. XIV. resurrexisset Joannem credat, cum Sadducæi contra resurrectionem plane negaverint. Ista igitur Herodem non de suo sensu protulisse, sed injecta ab aliorum Judæorum sermonibus suspitione, ut est timidus & suspiciosus error, respondet, quod ex Luc. IX. 7. haud obscure colligi posse dicit.

Sed de patria & religione Herodis & Herodiarum satis. Nunc quæ de dignitate, rebus gestis, & morte majoris Herodis in notis Harduini pallim occurrunt notatu digna, in unum colligemus. Agebat nempe Herodes noster ætatis annum XV, si vixit prædidit Josephus,

p. 23.

cum

cum Galilæa ipsi a parente traderetur. At cum ipse Josephus circa annum ætatis suæ LXX Herodem hunc obiisse narret, non quintum decimum, sed septimum supra vigesimum ætatis annum egerit oportet, cum Galilææ principatum suscepit. *Sed vanus Scriptor*, inquit Harduinus, *fortassis nihil aliud eo loci spectabat, quam ut ex Herode priore Herodis magni speciem informaret, atque imaginem principis, Cyro Xenophonis nihil inferioram effingeret.* Itaque in puero generosum in dolum; demique jactum in eo excelsa omnia supra ætatem commentus est. Vidit equidem Vir Clar. suppetias tulisse Josepho Viros doctorum in illo loco; quo quindeccennem Herodem Galilææ præfectum fuisse dicit, pro IE h. e. XV, KE. i. e. XXV. rescribendo. At qui hoc faciunt, inquit, nec verum assequuntur, nec Josephi mentem: siquidem & u^o scribi oportuisse, & auctorem i^e revera scripsisse, Sallianus erudite probat. Sed rogare liceat Virum doctissimum, quid Sallianus ad hoc probandum attulerit, cui jam olim a Viris doctis non fuerit responsum? Sane nullo alio argumento nititur, quam quod *ωασιανων υιου* Herodem eo in loco Josephus dicit, quod XV annis quam XXV melius convenire putat: at, quam infirmum istud sit argumentum ostendere, illud est scribere post Houtterum: sane quampluribus exemplis illud plane fuit exploratum a Casubono, Exercitationis I. AntiBaronianæ N. 34, ut & in notis Polybianis. Quibus merito addas, (cum Judaicus Scriptor sit Josephus) *ωσθηα* respondere Hebraicæ voci *בן שבעים*, quæ militarem ætatem notat, ut dudum Grotius ad 1. Timoth. III. 12. erudite observavit. Alterum vero quod attinet, XXVII nimirum, non XXV scribendum, si Josephus, qui circa LXX annum mortuum esse Herodem dicit, sibi constare debeat, id evicisse Sallianum neutiquam credimus: cur enim circa LXX annum mortuus esse dici non possit, qui LXVIII absolvit, nil quod prohibeat videmus.

Judæam regio titulo datam fuisse Herodi, Josephus ait, primum a Senatu Romano, Cn. Dom. Calvino secundum C. Asinio Polliōne Coss. triennio vero post, Hierosolymis a Sosio expugnatis & Antigono occiso, denuo id confirmatum, ut adeo in annum U. C. 717, Josephi calculo incidere illa Hierosolymorum expugnatio, & regni occupatio videatur. Sed in annum DCCXVIII. eam incidere, ex Fastis triumphalibus Harduinus probat, in illis enim anno U. C. 719. III. Nonas Septemb. Romæ de Judæa triumphasse Sosius dicitur;

ACTORUM ERUDITORUM

- p. 24. sum autem ultra annum differri triumphum, illo ævo mos non fuerit, anno U. C. DCCXVII expugnata Hierosolyma oportet. Causam autem
- cur Judæa, quæ post Sôlii debellationem in provinciam redigi poterat, regio titulo concessa Herodi nostro, post ejus vero & Archelai mortem sisco Augusti adserta fuerit, neglectis, ut ait, Josephi fabulis, hæc reddit. Erat Julius Cæsar Dictator in magno ære alieno Herodis, ut
- p. 25. ex Cicerone Lib. VI. Ep. I. ad Atticum patet. Itaque cum Octavianum Cæsarem affinitas & successio, Antonium vetus necessitudo cum Cæsare, cogere omne illius æs alienum suscipere, sic visum est ambo; bus hoc nomen explicare, si pro sorte nimirum creditori, vel si magis id placet, creditoris filio, Judææ cum Samaria principatam assignarent. Quod beneficium pretiumve postea Augustus eadem de causa Archelao, Herodis filio, prorogavit: at eo extincto, cum solutionem idoneam censeret esse factam, & careret liberis Archelais, regnum Judææ quasi postliminio recepit. Ponamus autem rem acutiusse Harduinum; quod tamen vix esse potest, cum a Senariu Regnum Herodi datum fuerit: an propterea cum hoc pugnabunt eæ, quas Josephus adduxit, causæ, an non amice una consistere possunt? Sed yeremur, ne parum firmo fundamento hanc quoque suam sententiam superstruat Vir doctissimus. Ciceronis verba, quibus totum hoc ædificium innititur, hæc sunt: *jamme a Cæsare per Herodem talenta Attica Lextorssit?* Jam quis non videt, ad Atticum & nescio quos alios illa talenta quinquaginta pertinuisse, quibus placuit per Herodem, non sane Regem, sed alium, cuius etiam L. II. Ep. 2. XIV. Ep. 16. & 18. XV. 27. XVI. 3. mentionem facit, ea a Cæsare extorqueret? An enim illi præcise pecuniæ debentur, cui monitoris & exactoris partes committantur? Præterea quis unquam Herodis nostri patrem, apud quem æs istud alienum contraxisse oportuit Cæsarem, ut ipse vidit Harduinus, sive nummus sive scriptor Herodem nuncupavit? cui Antipatri nomen omnes tribuunt. Et his tamen argumentis fabulas esse, quæ Josephus de causis regni in Herodem collati narrat, evinci sibi persuadet. Sed in dictionibus etiam assignandis Herodi nostro, nimis liberalem Josephum existimat, qui nihil non, ex opinione ejus, commentus est, ut magnum ex Herode Regem effingeret. Galilæam enim ejus regno quodque accenser, quod faciendum negat Harduinus hoc præcipue argumento: Extruxit in Judæa & Samaria saltem munias duas urbes, Cæsaream scilicet & Sebaste, Herodes

des, fidei scilicet atque tutelæ illarum regionum obsides: cum vero in Galilæa & Trachonitide id non fecerit, regionibus Judææ & Samaria multum amplioribus, illas quoque ad regnum ejus non pertinuisse concludit. Sed verosimile est, non tam ut pignora fidei essent, has urbes extruxisse Herodem, quam ut magnificentiam suam ostenderet; quod planissime Josephus intuit. Et quid in Galilæa pignoribus fidei Romanis servandæ opus, cum in Judæa & Samaria, potioribus provinciis, jam aliqua haberent? Ut adeo non videatur firmiter satis hoc argumentum concludere. Ut taceamus, Sebaste etiam ab Herode extructam non esse, sed ab Augusto, si recte Harduinus alibi, pagina nempe operis hujus 86 existimat. Reliquis autem argumentis suis ipse non satis fidit. Quam enim infirmum id, quod ex eo, quod Archelaus ἀρτί πατρός αὐτοῦ a S. Luca III. 1. regnasse dicitur in Judæa, exclusa Galilæa, colligit patrem ejus, qui est noster Herodes, nullum aliud regnum quam Judææ, & quod sub hoc nomine etiam comprehenditur, Samariæ obtinuisse? Sane enim non cogit phrasis ἀρτί πατρός, ut statuamus omnia habuisse Archelaum nec pauciora, quam quæ pater ejus Herodes noster habuit: nome enim, si vis aliqua esset huic argumento, pari ratione concluderemus, Rehabeamum introque regno Salomoni successisse? dicitur enim aliquoties sine addito ἀρτί πατρός αὐτοῦ βασιλεύσας. Quod vero Herodes noster in Sacris, nunquam alio nisi Regis Judææ nomine appellatur, id plane non juvat Harduinum. Primo enim Galilæa, pariter ac de Samaria concedit ipse, Judææ nomine comprehendi potest, siquidem Γαλιλαίης Ἰσραήλ ait doctissimus Grammaticus Stephanus. Sed hunc forte etiam rejiciet Harduinus. An novum igitur est, ut a potiori fiat denominatio? Sane nemo post aliquot secula negabit Scotiæ & Hiberniæ Regem fuisse Gulielmum, quod in monumentis Historicis quibusdam, in quibus incidenter mentio ejus fit, Angliæ Regem eum solum vocari deprehendat.

Sed de Herodé illo priore plus satis: nunc de filiis ejus dicentibus, qui post obitum ejus superstites fuerunt. Quatuor, ut ex supra posito schemate videmus, Josephus, tres vero Autor noster commemorat, cujus rei causa patebit paulo post, ubi de Herode dicemus; nunc enim de Archelao dicere ordo jubet. Ille parenti attino U. C. 756. i. e. anno C.). (cur enim mutata priori sententia, anno U. C. 754. Christum

pu-

P. 95.

- putet natum, alibi se dicturum ait) mortuo, successit Matth. II. 22. Nummus ejus extat nullus, qui sit sincerus; illum enim, qui ejus caput diadematum, cum inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΘΝΑΡΧΟΤ exhibet, suppositivus est: partim, quia vultum inculpi in nummo Judæa non tulisset; partim, quia in *εθναρχία* est duarum istarum vocum *βασιλεύς εθναρχης* junctura. Eum contra Josephi auctoritatem, qui eum Ethnarcham tantum ait, Regem fuisse expresse L. XVII. c. 23. & 25. negat, Regio titulo ornandum Harduinus putat, eo quod a Matthæo *βασιλεύς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς* dicatur. Verum, cum Latius apud Græcos scriptores voces *βασιλεῖν* & *βασιλεύς*, quam apud Romanos pateant, utpote qui Romanos quoque Imperatores *βασιλέας* vocant, ex Matthæi loco regnum Archelæo solide adferri non posse videtur: ut id saltem velle videatur Matthæus, pari potestate Judææ, ac patrem Herodem, Archelæum præfuisse, licet regio careret titulo: nam neque Herodi, postquam Rex esset appellatus, plus potestatis accessisse legimus. Brevis autem imperii fuisse Archelæum, nec anno Christi VII supervixisse, ita Vir doctissimus colligit: Christus Dominus dicitur ante annum ætatis duodecimum singulis annis templum frequentasse: id quod post annum ætatis fere octavum intelligendum videtur, ut saltem per annos quatuor ante id tempus in templum se contulisse credatur, quod adire, Archelæo vivo, quem fugerat, noluisse. Deinde nummus e cimelio *D. Dron*, & ipsius Harduini, æris minimi, qui anno C. VIII vel sub anni sequentis IX initium in Judæa cufus fuit, & ΚΑΙΣΑΡΟΣ nomen cum spica fertilitatis Judaicæ signo, non Archelæi, refert, id evincit. Anno C. VIII. illum cufum esse, ex altera ejus parte discimus, quæ palmam cum literis ΑΘ, h. e. anno XXXIX Asiæ receptæ & Imperii Augusti exhibet, qui annus autumnus anni C. VIII incipit. Archelæum vero tum defunctum, docet eo, quod pro Archelæi nomine, quod haberet si adhuc in vivis fuisset, Augusti nomen repræsentet: pro Augusto enim semper Cæsarem Judæa dixit, ut ex variis N. T. locis notum est.
- P. 28.
- P. 29.
- P. 30.

Ad Philippum progredimur. Eum Ituræ & Trachonitidis tetrarchiam accepisse post Zenodori mortem, ob aliquam cum Zenodoro affinitatem, in quam ille pariter ac frater Herodes, (qui Galilæam ab eodem hæreditario jure obtinuit) eallide se insinuaverant, tamen ea nunc sit obscura, vivo adhuc patre Harduinus existimat. Cum igitur Zenodori hujus historia Philippi & Herodis fratris ejus initiis cohæreat, hic de

eo erit agendi locus. Nummi ejus aliquot extant, in quibus tamen nihil dignosci potest quā caput ejus sine diademate, cum inscriptione ΖΗΝΟ- ΔΩΡΟΣ ΤΕΤΡΑΡΧΟΣ, literisve aliquot exesis, nisi quod in uno, qui in altera parte Octaviani Cæsaris caput sine laurea exhibet, L. ΒΠΕ distincte legatur, quo annum Græcorum 282, autumno anni U. C. 723, in- untem notari, probabile est: sic enim rectius, quam de æra Seleucida- rum, illos annos explicari, Harduinus putat. Eandem Græcorum æram exhibet nummus Tyriorum, tribus annis eo, de quo nunc loquimur, antiquior, qui ista legenda nobis exhibet, ΘΟΞ, i. e. annus CCLXXIX, ΤΡ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ; quem Norisius p. 33. ex epocha, ut Harduinus vocat, commentitia refert ad annum U. C. DCCCCVI, æræ Christianæ 153. et Antonini pii tempora: cum ipse tamen character literæ Σ monere Norisium debuisset, nummi fabricam multo esse vetustiore. Duce- tis itaque fere annis non in isto tantum, sed & in aliis quatuor simi- libus nummis, Norisium aberrasse Harduinus credit. Erroris causam geminam notat, alteram, quod Tyrum metropolin factam esse Ha- driani ævo Suidæ falso testi crediderit: alteram, quod Tyrionum epo- cham in Chronico vetere allatam, genuinam esse, ipso Harduino præ- eunte, sed nunc recantante, putaverit. Ostensurum enim se in Chro- nologia Augusti præmittit, nullam Tyrionum æram fuisse, nisi quæ Græcorum fuit, usque ad Asiam ab Octaviano Cæsare rece- ptam. Sed ut ad Zenodorum redeamus, Josepho eum ignotum fuis- se Harduinus existimat eo, quod L. XV. Antiq. c. 13. de eo loquens, Ζη- νόδωρος τις ait, quod etiam facit Dio L. LIV. p. 602. Sed illud τις eam vim habere, ut ignotum semper significet eum, de quo sermo est, neminem Grammaticorum meminimus tradidisse. Sane non ignotum fuisse Josepho hunc Zenodorum, satis ex iis patet, quæ de dignitate ejus, territorio, vitæ genere, & morte enarrat Antiqu. L. XV. c. 13. & de B. Jud. L. 15. Ut adeo, hoc saltem argumento evincere Hardui- nus frustra conetur, Josephum illius tractus atque ævi, cujus creditur, non fuisse scriptorem. Sed alia quoque sunt, quæ in Zenodori histo- ria Josephum peccasse dicit: contradicere enim eum sibi ipsi putat, dum Tetrarchiam Trachonitidis ei tribuit L. XVI. c. 13, Paneadem vero extra Trachonitidem L. XV. c. 13. Sed excusandi Josephum non tam facultatem, quā voluntatem hic quoque defuisse Harduino, quis non videt? Verum est enim, Josephum L. XVI. c. 13. & L. XV. c. 13. facere

p. 5.

p. 31.

p. 29.

p. 30.

tantum *Τερχων* mentionem, sed ibi de ea regione loquitur, quæ adempta tum Zenodoro, & Herodi tradita fuit. Cæterum non negat spectasse ad ditiones ejus Batanzam quoque cum Auranitide, utpote quam non tantum L talentis elocasse, post ereptam sibi Trachonitidem, eodem L. XV. c. 13. narrat, sed & Trachoni *προεχῆ* fuisse, i.e. ad eam pertinuisse, non tantum L. 1. de B. Jud. c. 15. ait, ubi repetit eadem fere quæ Ant. XVI. 13. dixerat, sed & L. XV. c. 13. Antiquit. *ἦς ἐπαρχίας ἔζηνοδῶρα μέρους τὴν Αὐρανότιν*, & Paneadem quoque ejus ditionis partem fuisse dicit, utpote inter Galilæam & Trachonem mediam: indeque eam quoque, sed post mortem demum Zenodori, Herodi fuisse concessam narrat. Ut taceamus, pari ratione, qua Vir clarissimus paulo ante, Herodem Judææ Regem nominari monuit, Samariâ sub Judææ nomine simul comprehensa, Trachonitidis quoque in altero Josephi loco Tetrarcham Zenodorum, Batanzæ, Auranitide & Paneade non exclusis, dici potuisse. Ut adeo reipsa Josephus dicat id, quo animum suum Harduinus inclinare dicit, Galilææ sc. Trachonitidi, & Iturææ Zenodorum præfuisse. Cæterum fatemur nos capere non posse, qua autoritate Harduinus contra Josephum statuatur, Herodis prioris filiiis potius, Philippo & Herodi, quam ipsi Herodi, Zenodori regiones datas fuisse: nam sane istam affinitatem, quam comminiscitur, ipse obscuram fatetur: nisi forte inde id concludat, quod Cæsaream Paneados Philippus extruxerit, ut Romanis fidei obsidem eam concederet, quæ anno 754. U. C. absoluta fuit, adeoque vivo adhuc, ex Harduini hypothese, patre Herode. Ast si non absolutam, sed ædificari cœptam Cæsaream Philippi anno U. C. 754. dicamus, quod sane non est improbable, cum ejus æra a fundamentis positus quam urbe absoluta pari jure duci queat; deinde vero in annum U. C. 751, ex recepta inter eruditos viros sententia, Herodis patris mortem rejiciamus; nihil relinquetur Harduino ad probandam hypothesein. Sed cum de Cæsarea Paneados nacti hic simus loquendi opportunitatem, varia, quæ de ea monet Vir doctissimus, in medium producamus. Nummos ejus nullos ante annū C. CLXXII. occurrere putat; somnium enim est, quod quidam nuper dixit, Cæsaream Paneados designari in nummis, ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ, Cæsaream vero Palæstinæ in nummis, ΚΑΙΣΑΡΙΑ inscriptis. Cautior itaque fuit Norisius, qui nullum Cæsareæ Philippi adseruit, nisi in quo vel *Παναδ* regionis, vel *Πανεί* mentio sit: quod

quod quidem Πάνειον non montis nomen, ut Norisio visum est, sed fani fuit, Πάνειον enim, ut Σαράπειον, templum notat, non Cæsari (verba sunt Harduini) ut vult Josephus L. XV. c. XIII, sed Pani dicatum. Sed ubi quæso Vir doctissimus apud Josephum Πάνειον dicatum Cæsari invenit? sane ait loco, quem allegavit, πλῆσιον ἔ Πανίς (scrib. Πανίς) Κάσσερναὸν πέτρας λευκῆς exstruxisse Herodem, id est, prope Πάνειον; ipsum vero Πανειον Cæsari dicatum fuisse nusquam in Josepho legimus. Templum autem per Πάνειον intelligi, inde probat Harduinus, quod nullus nummus Cæsareæ Paneados montem, sed vel Pana, vel Panos fistulam exhibeat, nec credendum esse iis, qui apud Plin. L. V. c. 15. 16. pro fonte montem obtrudunt, alibi se ostensurum ait. Quæ autem de situ hujus Cæsareæ monet, quam Decapolitanæ regioni Plinii autoritate, contra quam plurima monumenta, quæ Phœnicæ eam tribuunt, vendicat, nunc, ne nimis prolixi sumus, prætereunda censuimus.

p. 36.

Ut igitur ad Philippum nostrum redeamus, eum maritum Herodiadis facit, Evangelistæ auctoritate, & Josephum increpat, qui Herodem plane ignotum, Herodis Magni filium, nec ulla tamen vel exigua regni portione a patre donatum, sinxerit, cujus uxorem Herodiadem, marito adhuc superstite, frater ejusdem Herodes tetrarcha duxerit, & Philippum ab isto diversum statuerit, quem decessisse sine liberis ait, relicta uxore Salome, ficti illius Herodis filia, L. XIX. Ant. c. 7. Patrem eum fuisse Agrippæ, qui in Harduini schemate priorem locum obtinet, e supra allata inscriptione Sponiana hęc modo evincit: Vocatur in ea Julius Agrippa Julæ Berenices pater. Julii autem nomen procul dubio illi familiæ datum dicit, quæ Augusti ævo vixit, sicut & Sauromatæ Regi, in nummo Baudeloti, eo tempore concessum est; ergo avum hujus Agrippæ junioris, qui Augusti tempore vixit, Julium dictum fuisse, probabile est. Jam vero ab Augusto Cæsare Philippum in Julii nomen, præ omnibus aliis videri adscitum propterea, quod Cæsaream Paneados ei ultro in pignus fidei & clientelæ dederit; cum contra Herodes Tetrarcha frater Philippi, neque Φιλοτέλειον ullo nummo se profiteatur, neque ullo ei dato in oppignerationem fidei oppido suæ ditionis. Sed his conjecturis non satis fidit ipse Harduinus. Sane ut ipsum Herodem priorem, ab Augusto nomine Julii donatum eadem conjectura dicamus, nil videmus, quod obstat; ut adeo ab eo, tanquam

p. 108.

p. 92.

radice; in totam familiam sit derivatum. Namque & ei cum Augusto intercedebat amicitia; ab eo Sebaste & Cæsarea Palæstinæ extracta, nomineque ejus exornata in clientelæ pignus ei concessa fuit: Quod si admittatur, nullum supererit argumentum, quod Philippum potius, quam, ut Josephus dicit, Aristobulum Agrippæ patrem fuisse persuadeat. Sed ut dicendorum de Philippo finem tandem faciamus, in morte quoque ejus describenda, commissum a Josepho errorem Autor noster cum Petavio existimat. Ait enim Antiquit. L. XIIX. c. 6. Philippum anno XX. Tiberiæ, Tetrarchiæ suæ XXXVII. obiisse, cum dicere debuerit, si secum ipse consentire vellet, Tiberii XXII, Tetrarchiæ suæ XXXIIIX.

P. 108.

P. 47.

Sed ad Herodem Tetrarchiam nos ordo nunc ducit. Ei cognomen Antipæ in lapidibus & nummis nunquam dari, primum ex inscriptione quadam Spomanæ observat, in qua nude Ἡρώδης, Ἡρώδης ἔ βασιλεύς υἱός, τετραρχῆς dicitur. Quo primum anno Tetrarchiam obtinuerit, ex nummo a Rigordo explicato eruit. In illo enim L. MI. annum XLIII. hujus Herodis Tetrarchæ, primum vero annum Imperatoris Caji Cæsaris designari existimat. In more enim, inquit, positum fuit Regibus ac Tetrarchis Syriæ, annum suæ potestatis in suo nummo signare; in quem Cæsarum primordia incurrerent. Hanc enim ab illis veluti fidei suæ tesseram dari Cæsaribus oportuit in auspiciis imperii, suamque vel sic probari clientelam aut conjunctionem. Primum igitur Caji Cæsaris annum non possumus hoc loco non interpretari, ubi nullus est expressè signatus: præsertim cum si annus alter, tertiusve aut quartus foret, perinde notaretur in nummo atque annus tetrarchæ XLIII. Sic enim idem Herodes vice versa in nummo anni C. 42, qui Claudii Imp. honori dicatus est, sub eadem plane formula annum Claudii tertium adnotavit; quoruscumque regni sui esset, non expressit, h. m. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΗΡΩΔΗΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΕΤ. Γ. quod vellet intelligi, & in isto suum esse illum regni, βασιλείας, primum nondum expletum, in quem Claudii tertius incurreret: & in nummo priore, si alium a primo Caji annum vellet accipi, æque se expressurum in Cajo fuisse atque in Claudio. Ex his itaque, primum Herodis Tetrarchæ annum, colligit esse annum U. C. DCC XLIIIX. biennium ante, quam e Josepho prioris Herodis obitus colligi queat. Quod sane verissimum esset, si nummum

illum

illum priorem anno primo Caji cūsum esse, solide evinci possit. Sed eum conjectura ista potius sit quam demonstratio, merito ex Josepho potius nummum explicandum, quam ex conjectura de nummo Josephum impugnandum esse putamus; præcipue cum hæc hypothesis cogat Harduinum fingere, quod clientelam Romanorum primum suscipere noluerit, eamque Caji demum tempore susceperit, Tiberio postmodum Tiberiade, in ejus pignus, quoque concessa. Quæ omnia nullum alium autorem nisi Virum doctissimum habent: quibus tamen prolixius enarrandis superfedemus; majoris enim momenti sunt, quæ dicenda restant. Herodem Antipam, inquit, anno C. XL. ablegatum in exilium fuisse, concessamque ejusdem Tetrarchiam fuisse Herodi Agrippæ Regi nemo credet, cui persuasum erit, eundem esse Herodem, qui Antipas cognominatus est a Josepho; & eum qui major Agrippa. Sed videamus, quibus argumentis hoc nobis persuadere nitatur. Quem sacra paginæ, inquit, Herodem vocant, nunquam Agrippam vel Antipam, quis me reprehendum putet, si neque ego hunc Agrippam vel Antipam ausim vocare? quod argumentandi genus Lector expendet. Sed pergit: at unum eundemque Herodem esse qui Antipas ac Tetrarcha, & qui Agrippa senior falsis nominibus nuncupatur, testis est Justinus Martyr, qui in Dial. cum Tryph. p. 258. Herodem Tetrarcham, Herodis prioris filium, βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, ex successione post Archelaum appellat, illum ipsum Herodem, ad quem Pilatus Christum misit. At in Judæa post Archelaum nemini quicquam regia potestate licuit, nisi ei quem Agrippam Josephus, Lucas in Actis Herodem vocat. Ergo quem Lucas in Actis Herodem, & quem Josephus Agrippam nuncupat, ipse est Herodes, Herodis filius, quem Antipam cognominant, qui prius Tetrarcha, postea Rex fuit. Siquidem, ut ex duobus modo allatis nummis patet, a Cajo receptus in amicitiam & clientelam, a Claudio Regis titulum accepit, quem ut Herodes pater, diu postquam Ethnarcha tantum fuisset, sic Herodes Tetrarcha sub auctumntu duntaxat anni XLII æræ Christianæ adeptus est, cum & Cæsaream jussit Claudiam appellari. Sed nondum videmus, quid cogat, ad unum eundemque Herodem utrumque; illum nummum referre, & non potius ex Josepho ad diversos, nisi in Josephum odium Harduini. Ad Justini vero testimonium quod attinet, præterquam quod Ἰουδαίων βασιλεύς non præcise Regem Judææ notat (sunt enim Βαβυλωνίαιου etiam, teste Stephano,

p. 44.

p. 49.

p. 51.

p. 52.

p. 49.

- ἐβν (Ἰουδαίων) memoriarum ille potest esse error, Herode Rege ex Sacris maxime occupata: quod sane facilius est credere, quam monstruosum adeo errorem Antiquitatum auctori, quisquis denique ille fuerit, quem tamen legisse se Justinus alibi testatur, tribuere. De argumento autem,
- p. 53. quod ex Epiphaniū Panario adducit Vir clarissimus, ne dicemus quidem, cum ipse gravissimos alios errores in hoc negotio ibi commissos agnoscat. Et pro Josepho præterea militat nummus nuper a non-nemine editus, & ita inscriptus: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΦΙΛΟΚΑΛΑΤΔΙΟΣ, capite diademato; ab altera parte: Ὁ ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΟΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ M. Nummum qui edidit, ad Herodem Agrippam refert, cujus exitum narrat Lucas in Actis c. XII: & sane egregie cum nummi inscriptione consentiunt, quæ de Agrippa illo seniore refert Josephus. Sed ferre hoc non potest systema Harduinianum, indeque omnibus modis hanc nummi interpretationem impugnat.
- p. 60. En tibi argumenta ejus, & judica. Sapiens nemo, inquit, animum induxerit, ut credat a sacro scriptore Herodē Regem appellari potuisse, quæ nummi Agrippam Regem vocarent: nam usitatio vocabulo designatum ab ipso fuisse Principem, nemo sanus ambigat; usitatio autem illud est, quod nummi repræsentant. Sed nonne, ut ἐν παρόδῳ hoc dicam, Agrippæ nomen Herodi ῥωμαίωντων in nummis potius placere potuit, utpote in familia Imperatoria quoque receptum, quam Herodis inter Judæos notius? Ecce autem, pergit, aliter a S. Luca, aliter a Josepho nuncupatur? Afferam, inquit, non vani semper conjectoris, hic tamen forte nimis suspiciosi (qui fortasse ipse est Harduinus) conjecturam. Deprehendisse ille se dicebat, coetum certorum hominum ante secula nescio quot extitisse, quorum sibi probe nota ætas atque officina sit, qui Historiarum veteris concinnandarum partes susceperint,
- p. 68. qualem nunc habemus, cum nulla tunc extaret. Ex horum officina Cenotaphia etiam Pisana, ante annos fere 500. prodiisse, in Chronologia Augusti se ostensurum promittit; ut & Scriptores Historiarum Augustæ: inque eam rem istis subsidio fuisse Tullium, Plinium, Maronis Georgica, Flacci Sermones & Epistolas ait. Nam hæc ille sola censet ex omni antiquitate Latina genuina monumenta, præter inscriptiones admodum paucas, fastosque nonnullos. Addebat, illis animalium architectis majori fuisse adjumento magnam nummorum antiquorum suppellectilem. Totius consilii principem fuisse aliquem, cui
- p. 61.

Seve-

Severi Archontii nomina dederint, alterum a moribus, alterum ab eo, quem inter ipsos gereret, magistratu. Fuisse tamen istis hominibus nummorum, Græcorum imprimis, minorem copiam ait, quam opus erat, unde multa *σφάλματα* orta; plura etiam ex male intellectis iis quos habebant, esse putat. Atque hujus dicti in Agrippa ponebat exemplum. Nam cum illos vel una nummorum, qui Agrippæ nomen ferunt, dissimilitudo admoneret Agrippam geminum extitisse, & utrumque statuerent ante excidium urbis esse collocandum, quoniam urbe excisa regnum Judæorum defecisse credi vellent, fingi oportuit, Herodi, de quo sermo in Actis, cognomen Agrippæ fuisse. Nam ab anno Claudii IV, quo & priorem Agrippam obiisse, & successisse ponunt alterum juniorem Agrippam, usque ad urbis cladem, plane sunt anni XXVI, quot omnino in veteri Chronico Agrippa posterior regnasse dicitur. In quo dissidet a Josepho, qui quoniam ultra annū XXI. nummos Agrippæ nullos haberet, finem illius quidem, ut iste, circa eversionem urbis, sed primordia maluit ante eam excisionem anno tantum XXI figere. Et hanc illi homini, inquit Harduinus, placuit causam assignare Lucæ & Josephi, in nomine Agrippæ, differentię. Sed quicquid de illa sententia sit, quam ipsius Harduini esse, ex Cl Dupinii præf. in T.V. Bibliothecæ suæ patet, eum ipsum, quid statuat, nondum satis scire inde manifestum est, quod alibi differentię hujus hanc causam assignare ipsi placuerit, quod primi Judaicarum originum conditores, cum sacri libri sola præcise Herodjadum nomina suppeditarent, ubi statuendum fuit, qui, quave cognatione inter se essent conjuncti, in diversas abierint sententias, eo consilio, ut quicquid posteria ea de re statuerent, id ante occupasse ex eo grege aliquis videretur. Sed reliqua etiam argumenta, quibus nummum illum nobis eripere conatur, apponemus. Extat nummus ΗΡΩΔΗΣ, ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ in scriptus, quem Norisius Herodi Chalcidico tribuendum putavit, Noster vero Herodem Chalcidis regem, & Chalcidis regnum unquam extitisse negans, Herodi, Tetrarchæ primum, postea Regi *φιλοκλαυδία* itaque nomen si Herodi tribuitur, quicumque ille fuerit, hoc ipsum argumento est probabili, (sed probabili saltem) non esse Agrippam seniore, qui *Αγρίππης Φιλοκλαύδιου* in nummo nostro dicitur: nam cum eadem ætate reperire non sit duos in nummis Reges *Φιλέλληνας & Φιλορωμαίους*, quo quis documento fidem faciat

p. 62.

p. 63.

p. 57.

p. 63.

p. 58.

- ἐν τῷ (Ἰουδαίων) memoriae ille potest esse error, Herodē Rege ex Sacris maxime occupatæ: quod sane facilius est credere, quam monstruosum adeo errorem Antiquitatum auctori, quisquis denique ille fuerit, quem tamen legisse se Justinus alibi testatur, tribuere. De argumento autem,
- p. 53. quod ex Epiphaniū Panario adducit Vir clarissimus, ne dicemus quidem, cum ipse gravissimos alios errores in hoc negotio ibi commissos agnoscat. Et pro Josepho præterea militat nummus nuper a non-
- p. 59. nemine editus, & ita inscriptus: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΓΡΙΠΠΑΣ ΦΙΛΟΚΛΑΤΑΙΟΣ, capite diademato; ab altera parte: Ὁ ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΟΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ M. Nummum qui edidit, ad Herodem Agrippam refert, cujus exitum narrat Lucas in Actis c. XII: & sane egregie cum nummi inscriptione consentiunt, quæ de Agrippa illo seniore refert Josephus. Sed ferre hoc non potest systema Harduinianum, indeque omnibus modis hanc nummi interpretationem impugnat.
- p. 60. En tibi argumenta ejus, & judica. Sapiens nemo, inquit, animum induxerit, ut credat a sacro scriptore Herodē Regem appellari potuisse, quæ nummi Agrippam Regem vocarent: nam usitatio vocabulo designatum ab ipso fuisse Principem, nemo sanus ambigat; usitatio autem illud est, quod nummi repræsentant. Sed nonne, ut ἐν πικρῶ hoc dicam, Agrippæ nomen Herodi ἑωμαιζοντι in nummis potius placere potuit, utpote in familia Imperatoria quoque receptum, quam Herodis inter Judæos notius? Ecce autem, pergit, aliter a S. Luca, aliter a Josepho nuncupatur? Afferam, inquit, non vani semper conjectoris, hic tamen forte nimis suspiciosi (qui fortasse ipse est Harduinus) conjecturam. Deprehendisse ille se dicebat, coetum certorum hominum ante secula nescio quot extitisse, quorum sibi probe nota ætas atque officina sit, qui Historiæ veteris concinnandæ partes susceperint,
- p. 68. qualem nunc habemus, cum nulla tunc extaret. Ex horum officina Cenotaphia etiam Pisana, ante annos fere 500. prodiisse, in Chronologia Augusti se ostensurum promittit; ut & Scriptores Historiæ Augustæ: inque eam rem istis subsidio fuisse Tullium, Plinium, Maronis Georgica, Flacci Sermones & Epistolas ait. Nam hæc ille sola censet ex omni antiquitate Latina genuina monumenta, præter inscriptiones admodum paucas, fastosque nonnullos. Addebat, illis analium architectis majore fuisse adjumento magnam nummorum antiquorum suppellectilem. Totius consilii principem fuisse aliquem, cui
- p. 61.

Seve-

Severi Archontii nomina dederint, alterum a moribus, alterum ab eo, quem inter ipsos gereret, magistratu. Fuisse tamen istis hominibus nummorum, Græcorum imprimis, minorem copiam aut, quam opus erat, unde multa *σφάλματα* orta; plura etiam ex male intellectis iis quos habebant, esse putat. Atque hujus dicti in Agrippa ponebat exemplum. Nam cum illos vel una nummorum, qui Agrippæ nomen ferunt, dissimilitudo admoneret Agrippam geminum exstitisse, & utrumque statuerent ante excidium urbis esse collocandum, quoniam urbe excisa regnum Judæorum defecisse credi vellent, fingi oportuit, Herodi, de quo sermo in Actis, cognomen Agrippæ fuisse. Nam ab anno Claudii IV, quo & priorem Agrippam obiisse, & successisse ponunt alterum juniorem Agrippam, usque ad urbis cladem, plane sunt anni XXVI, quot omnino in vetere Chronico Agrippa posterior regnasse dicitur. In quo dissidet a Josepho, qui quoniam ultra annū XXI. nummos Agrippæ nullos haberet, finem illius quidem, ut iste, circa everisionem urbis, sed primordia maluit ante eam excisionem anno tantum XXI figere. Et hanc illi homini, inquit Harduinus, placuit causam assignare Luca & Josephi, in nomine Agrippæ, differentiæ. Sed quicquid de illa sententia sit, quam ipsius Harduini esse, ex Cl Dupinii præf. in T. V. Bibliothecæ suæ patet, eum ipsum, quid statuat, nondum satis scire inde manifestum est, quod alibi differentiæ hujus hanc causam assignare ipsi placuerit, quod primi Judaicarum originum conditores, cum sacri libri sola præcise Herodiadum nomina suppeditarent, ubi statuendum fuit, qui, quave cognatione inter se essent conjuncti, in diversas abierint sententias, eo consilio, ut quicquid posteria ea de re statuerent, id ante occupasse ex eo grege aliquis videretur. Sed reliqua etiam argumenta, quibus nummum illum nobis eripere conatur, apponemus. Extat nummus ΗΡΩΔΗΣ, ΦΙΛΟΚΑΑΤΔΙΟΞ inscriptus, quem Norisius Herodi Chalcidico tribuendum putavit, Noster vero Herodem Chalcidis regem, & Chalcidis regnum unquam exstitisse negans, Herodi, Tetrarchæ primum, postea Regi. *Φιλοκλαυδία* itaque nomen si Herodi tribuitur, quicumque ille fuerit, hoc ipsum argumento est probabili, (sed probabili saltem) non esse Agrippam seniore, qui *Αγρίππας Φιλοκλαύδιος* in nummo nostro dicitur: nam cum eadem ætate reperire non sit duos in nummis Reges *Φιλέλληνας* & *Φιλορωμαίους*, quo quis documento fidem faciat

p. 62.

p. 63.

p. 53.

p. 63.

p. 58.

ciat, extitisse una ætate duos *φιλοκλαυδίας*? Sed quis non videt in tanta re ista argumenti vim. obtinere vix posse.

P. 54.

Cæterum Herodes iste, quem Agrippam Seniore[m] vocant, primum Tetrarcha, postea Rex, ex Harduini sententia, ut de ditionibus ejus dicamus, post obitum fratris Philippi, Galilææ suæ Ituræam & Trachonitidem junxit, ducta Herodiade, Philippi uxore, quæ veluti pro dote eam afferret, vel saltem jus ei acquireret, sub tutelæ spec. pro Agrippa, quem Philippi filium ut diximus credit, tum minoræ n[on]iam administrandi. Atque ob hanc ditionis accessionem Magnum Regem appellatum Herodem, & ad eum in lapide Sponiano, ubi *μεγαλων βασιλεων* mentio, respici putat. Sed quomodo ob has ditiones *μεγας βασιλευς* dici potuit, quas ipso Harduino fatente, tutoris saltem nomine administravit? Non tamen Judææ regnum hunc Herodem obtinuisse putat, sed eam post Archelai mortem fisco Augusti fuisse addictam, utpote in qua census etiam fuerit exactus. Nec obstare putat S. Lucam Act. XII, ubi Hierosolymis regia potestate egisse videtur. Nam Apostoli, in quos exercuisse potestatem ibi dicitur, Galilæi fuerunt, adeoque suæ ditionis homines.

P. 57.

De obitu denique Herodis hujus Agrippæ agit Lucas Act. XH. 19, quem quod aliter exponat Josephus, inde factum existimat, ut scilicet Scriptor non Historicam veritatem, sed allegoricum seutus scribendi genus credatur. Contigisse vero illum anno C. 43. propterea existimat, quod nulli deinceps ejus nummi appareant; unde denuo colligit, eum eundem esse cum illo, cujus mortem Lucas l. c. eodem tempore contigisse ait. Cæterum omnia fabulosa esse credit, quæ Josephus de Caji Cæsaris in Galliam, comitante eum Agrippa, expeditione, de legatione ad Cajum pro Judæis & Agrippæ oratione, de Agrippæ gestis in Senatu Romano, ejusque opera adhibita ad Claudium a Principatu suscipiendo deterrendum, passim enarravit.

P. 49.

P. 13.

De Agrippa, filio, ex sententia Harduini, Philippi, jam nonnulla a nobis allata fuerunt: illa itaque non repetimus, sed ut reliqua saltem addamus, operam dabimus. Regnum patris & patru[m] Herodis concessum ei esse a Claudio anno æræ Christianæ LI. putat, unde ille se Magnum Regem & *φιλοκλαυδιον* in vetere nummo appellavit, quem ad Herodem Agrippam alios referre supra vidimus, adductis Harduini contra eos argumentis. Est hic Agrippa, de quo Act. XXV. agitur, quam

quam historiam ad annum æræ Chr. 56. Auctor refert. A. regni ejus XX, qui est Christi LXX, Hierosolyma capta sunt : & extat nummus qui habet ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΤΙΤΟΣ ΚΑΙΣΑΡ capite laureato ; in aver-
sa ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΛΛΩΚΥΙΑΣ, cum Victoria scribente in clypeo, palmæ arbori apposito. Qui enim hunc nummum sic edidere, ut in altera superficie legeretur ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΛΛΩΚΥΙΑΣ, in altera ΚΑ. ΒΑ. ΑΓΡ. ii ex duobus nummis unum conflavere ; pertinet enim posterior inscriptio ad nummum Domitiani a Patino p. 164. exhibitum. Nullus ejus post annum C. 79. nummus habetur ; ultimus enim est, qui ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΟΤΕΠΑΣΙΑΝΩ ΣΕΒΑΚΤΩ superscribit capiti laureato. Ab altera vero parte habet ΕΤΟ. ΚΘ. ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ. Et hoc argumento est, alium esse ab isto Agrippa illum, cujus post annos septem annus præfecturæ XXVI. notatur in nummo Domitiani, de quo mox dicemus. Aliud vero argumentum sumitur ex supra posita inscriptione Sponiana, in qua præter Agrippam Magnum Regem, qui *μεγάλων βασιλέων* nomine, una cum Herode Tetrarcha & Rege Magno intelligitur, Julii quoque Agrippæ mentio facta est.

Hunc Julium Agrippam posteriorem accepisse ex Scto imperium non regium, sed rei militaris tantum in Palæstina anno C. 61, patere existimat Harduinus ex nummo ista : IM. CA. D. VES. F. DOM. AV. GER. COS. XII. *Imp. Caesar Divi Vespasiani Filius, Domitianus Augustus, Germanicus Consul XII.* inscribente capiti laureato: in altera parte ΕΠΙ. ΒΑ. ΑΓΡΙ. ΕΤ. ⅄5 S. C. *sub Rege Agrippa A. XXVI. Senatus consulto*, caduceo gemino cornucopiæ inserto. Nummum illum ad annum C. LXXXVI. refert, cumque numerum XXVI. designare creditur annum suscepti imperii militaris in Palæstina, anno 61, adeoque vivo Agrippa priore, id ab eo impetratum fuisse concludit. Ad annum C. LXXXI. tamen inquit, colligi posse videri ex nummo, qui spectat ad annum C. 94, hunc annum LXXXI primum esse Agrippæ alterius. Nummus autem ille hæc habet: ΚΑΙΣΑΡ. Δ... cum capite Domitiani laureato; ab altera parte Λ. ΙΔ. ΒΑΣΙ. ΑΓΡΙΠ. cum Victoria scribente in clypeo. Annus ille est XIV. Regis Agrippæ, ut Harduinus observat, quo pulsos in Oriente Arabas Parthosq; a diversis Domitiani ducibus, quorum haud postremus Agrippa Rex fuit, nummus notat. Conflatus est is Cæsareæ in Palæstina, hocque anno, qui Domitiani quoq; est XIV, gratulantur Cæsari victoriam aliæ etiam Palæstinæ civitates, ut

p. 82. Raphia, cujus aram biennio Norisius remoratur, & Ascalon. Non regio autem nomine præfuisse hunc Agrippam Judææ, inde probat, quod tabernaculum sive tentorium, in nummis ejus plerisque compareat cum tribus spicis, quæ symbola non festum azymorum & tabernaculorum notare ait, sed fertilitatem Judææ, & officium Agrippæ, cujus potestatis regię usus nullus esset alius, nisi in castris, ad Judææ & Galilææ limitem tutandum, locandis & permutandis. Ut adeo EPII. BA. in nummis ejus non *Rege*, sed *sub Rege* sit explicandum; ut ea formula scilicet constatum esse nummum admoneat, non in eaditione, quam ille regia potestate, sed in provincia quam Cæsaris ac S. P. Q. R. vice, vel præsidis ritu administraret, vel tanquam legatus armis defenderet.

P. 96. De Berenice adhuc paucis agendum, Agrippæ istius filia, cujus in Sponiano lapide aliquoties laudato memoria conservatur. Magna Regina ea dicitur, idque ideo, quod geminæ ditionis, Galilææ nimirum & Trachonitidis sceptrum, obtineret; quæ omnia filere quidem historicos Harduinus fatetur, lapidi tamen fidem habendam existimat. Eam *μαγάλων βασιλέων ἐκγονοῦ* vocat lapis, per eos avum ejus Agrippam priorem, & proavi Philippi fratrem Herodem Tetrarcham intelligens. Sed tota illa Sponiana inscriptio, ne longe aliter exponi possit, valde veremur. Quod tamen facere nostrum nunc non est, qui forte nimis prolixi jam fuimus.

Plurima alia nunc referenda essent, quæ occasione data doctissimus Autor affert, v. g. de ficta templi restauratione, quam Herodi priori tribuunt; de natalibus & situ Cæsareæ Palæstinæ; de vaticinio Jacobi; de fisco Judaico & censu sub Quirino acto; de nummis Ascalonis & Gazæ; de duodecim erratis, quæ in nummis explicandis commisit a nonnemine accusatus fuit, & aliis duodecim quorum ipse Valentem (*Vaillant*) reum peragit; de arâ item Flaviana, Auréliana, Sebastenorum & Neapoleos, Samarizæ & similibus. In quibus ut ubique fere impugnat Josephum, ita in haud paucis ille a Viris doctis, quibus operam suam hisce impendere placebit, defendi poterit. Sed ne modum jam excesserimus veremur, proindeque nil addimus præter ea, quæ sub finem adhuc attexuit, ut ex illis affectus, quo Josephum Harduinus prosequitur, melius pateat Lectorum nostrorum oculis.

P. 109. Dicit itaque de illis, quæ contra Josephum attulit: Nō hi sunt, quos

quos solvendo erudito & *Φιλαλόφει* cuique proponimus, quos si quis salvis antiquitatibus expediri putet posse, laudabimus ingenium. Sed novis criminationibus deinde utemur in *ἀρχαιολόγον*. Indicabimus enim, quam pravo ille consilio ab Hebraici codicis calculo discesserit, carmina Sibyllina descripserit, Historiam Judithæ Tobiaëque omiserit, de probatica piscina siluerit, Straboni quædam de Antigono affinixerit, fati necessitatem induxerit, fatum a faciendo tanquam homo Latinus derivarit, secutus definitionem qualem habet Augustinus L. V. de C. D. c. IIX, aliaque non pauca ejus generis, ex quibus fortassis & totius conscelerati gregis agnoscatur ætas, & si de Sadducæis recte conjecimus, novorum Sadducæorum nefaria consilia retégantur. Quæ criminationum plaustra donec publice Harduinus exponat, erit expectandum. Interea licet veræ nonnullæ ex iis sint, totum opus tamen Josephi propterea esse confictum, nobis ægre persuadebit; quod enim quæso corpus historicum nobis superest, cui nazvi hujusmodi, chronologici imprimis, adpersi non inveniuntur?

*JOANNIS HARDUINI, SOCIETATIS JESU PRESBYTERI,
de supremo Christi Domini Paschate.*

Parisiis, apud Joannem Anisson, A. 1693. in 4. chart. aug.

Constat plag. 12 $\frac{1}{2}$.

Quæ de supremo Christi Domini Paschate inter Eruditos agitur insignis controversia, quæstiones, ut videtur, tres potissimum sub suo ambitu complectitur, istas videlicet: an Servator die cum Judæis eodem id comederit? aut, si diverso, an ille legitimo, Judæi vicissim alieno modo procefferint? ac denique, num is ne Pascha quidem eo anno omnino, sed cœnam vulgarem tantummodo absq; agno paschali cœnaverit? Singulis autem his in præsentî commentatione satisfacere eruditissimus Harduinus voluit, litemque omnem penitus dirimere allaboravit, sacrorum præcipue codicum ac rituum deinde Judaicorum præsidio suffultus; neglectis utique Rabbînorum fabulis atque conjecturis, quæ, si perpauca excipere sit animus, nullam cum sacris literis affinitatem, nullamque apud viros cordatos ac sapientes fidem habeant. Rem itaque totam propositis quibusdam observationibus, breviter a nobis cum B. L. nunc communicandis, absolvit. Ante omnia vocem Phase sive Pascha in sacris literis V. T. duo tantum significare

taſe innuit: videlicet vel agnum hœdumve paſchalem, vel cum agni maſtatione conjunctum paſchale ſacrificium. Priuſquam ex Ægypto progredierentur Iſraelitz, agnum modo hœdumve per eam notatum, poſtea vero & alterum ſignificatum obtinuiſſe ſtatuit, quandoquidem de maſtatione atque immolatione agni paſchalis abunde conſtet ex Deut. XVI, 2. ex 2. Paral. XXXV, 6. &c. nec refragetur Majemonides, nec invitum ſeſe in has partes trahi patiatur Philo. Chriſtum vero re- apſe manducaſſe agnum ſacrificii ritu maſtatum, adeo pro certo amplectendum reputat, ut aduerſam huic aſſertioni ſententiam pro hæretica Theologos doctiſſimos non immerito declaraſſe ſuperaddat. Non duntaxat enim Evangelistarum τῷ ἑστῶτῷ manifeſtam a ſecus opi- nantibus inferri vim, ſed & Judæorum conſuetudini, receptisque apud eòs loquendi formulis aperte contradici oſtendit. Quo anno autem Chriſtus Dominus mortem pro ſalute omnium obierit, tum ipſum, tum Judæos agnum paſchalem eoſpſe die comediſſe inferit, quo die, ut comederetur, ſancitum fuerit. Hoc inde probat, quod Matth. XXVI, 2. diſcipulis ſuis Magiſter optimus ſcientiam Paſchatis poſt biduum comedendi tribuat; hanc autem non aliunde quam ex lege id præci- piente hauſtam fuiſſe. Rurſus Matth. XXVI, 18. cum ille dixerit: apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis, uſum communem juſtumque Sy- nagogæ hoc ipſo firmari. Denique Marc. XIV, 12. expreſſe perhiberi: Apoſtoloſ tum Chriſto Domino Paſcha paraviſſe, quando Paſcha im- molabant Hieroſolymis. Ulterius Phaſe maſtatum ait die decima quarta ad veſperam, hoc eſt, decima quarta exeunte eademque ver- gente in decimam quintam diem, cujus initium a Solis occaſu fuerit. Qua de cauſa iſtud, quod Exod. XII, 6. ſcriptum reperitur: immola- bitque univerſa multitudo filiorum Iſrael **בין הערביים** *inter duas veſperas*, ita exponit, ut veſperam priorem ante Solis occaſum, poſte- riorem poſt occaſum collocet, ſeu primam eſſe arbitretur, cum Sol occidat, alteram, cum lux ſuperſtes, quam crepuſculum vocamus, deficiat, quod ex Matth. XIV, 15. ſeqq. illuſtrat; nulla enim ratione heic retrogredi licere ad meridiem. Quæ vero decima quinta dies cenſeri debeat, cum dici certo non poſſit, niſi de prima conſtiterit, ideo hanc in unoquoque mense ab ea veſpera cœpiſſe docet, quæ Solis ac Lunæ congreſſum vel proxime antecellerit, (ſi nempe illa lumina- rium conjunctio inter Solis occaſum conſequentemque meridiem

conti-

contigerit,) vel quæ sit proxime illam *συνόδου* secuta, (si facta fuerit inter meridiem & proximum Solis occasum;) unde efficiatur, quod aliud interdum sit dies prima mensis, aliud festum calendarum sive neomeniæ. Hoc enim semper continuïsse interlunium seu siderum *συνόδου*, illam vero non semper. Uno verbo: ad neomeniam civilem constituendam, *συνέδρα τῶν ἀστρον.* ut Scaliger alique censuerint, non *τῆς Φάσχα*, sive primi Lunæ conspectus, ut ponant nonnulli, Judæos rationem olim habuisse statuit. Utut enim & *Φάσχα* olim accuratè ab ipsis fuisse observatam, haud ire velit inficias, siquidem id etiamnum hodie summa cum religione fieri videamus: id tamen ideo respondet factum, ut qua primum vespera copiam sui videndi Luna dederit, hymnos in Synagoga concinerent DEO conditori Iudeorum, non ut exinde neomeniam civilem designarent, quam e calculo sane astronomico decreverint: iis namque rei astronomicæ scientiam nequaquam defuisse, multis argumentis probat. E quo nihil eos obtinere infert, qui diem mensis primum a Lunæ conspectu repentes, feriam quintam tantummodo pro decima tertia mensis dividendent. Primum enim diem azymorum seu feriam sextam pro decima quinta primi mensis habendam asserit; illumque insuper primum azymorum diem, qui anno Christi vitæ supremo illuxerit, Hierosolymis fuisse festum ac solennem pernegat, cum certe simul fuerit Parasceve, hoc est, dies negotiosus profestusque & operibus obeundis destinatus, quod ex Joh. XIX, 14. 31. 42. Matth. XXVI, 5. Marc. XV, 42. Luc. XXIII, 54. pateat. Quibus ita constitutis, difficultatem jam præcipuam in eo residere nobis persuadet, quod e sacris Evangelii scriptoribus tres priores prima die azymorum, atque adeo ipsa die Paschæ, cujus a vespera utique more Judaico initium sit, Christum Dominum corporis & sanguinis sui sacramentum condidisse, eademque die in crucem fuisse sublarum enarrent, Joannes autem non ipsa die Paschæ, sed pridie, gestum utrumque referre videatur. Quamobrem ut huic dubio satisfaciatur, duas omnino vespervas mactationi agnorum paschaliū fuisse destinatas, ex amplissima convenarum multitudine, quam curiosus scrutatur, requiri, remque omnem ita peractam censet, ut alii aliis uno die ferius neomeniam civilem Nisan computarint, & altera quidem vespera convenæ e regno Juda cum civibus Hierosolymitanis Pascha immolarint, altera Israelitæ sive Galilæi; quamvis

utrique ea die , quam decimam quintam mensis primi numerarint. Unde emergat , quod anno Christi supremo aliud fuerit Pascha & primus dies azymorum, alius dies festus sive dies solennis Paschæ. Illum diem fuisse Paschæ Galilæorum , istum Judæorum Paschæ destinatum. Tres itaque priores Evangelistas de Pascha prioris turmæ, hoc est, Israelitarum seu Galilæorum , Joannem vero respectu Paschæ Judæorum locutos contendit. Qua occasione regulam , quæ vocari solet *בדו Badu*, memorat, eaque ordinatum refert, ut si in feriam *secundam, quartam, vel sextam*, quæ vocis illius literis designentur, Pascha sive dies XV. Nisan incideret, tunc priore loco Galilæi, qui & Israelitæ, Pascha peragerent, postridie Judæi. Si in cæteras quatuor ferias, 1. 3. 5. 7, tunc illis ipsis Judæi Paschate defungerentur, Galilæi postero die: nec fuerit, ut opinamur, dividia, si hunc apponamus ex eo Schematismum:

- Feria 1. Juda.
 2. Israel. ב
 3. Juda.
 4. Israel. ג
 5. Juda.
 6. Israel. ד

Sabbatum. . Juda.

Hanc regulam pro sexta saltem feria divinitus videri institutam , postmodum vero & ad duas alias propter Galilæos extensam. Annum itaque tricesimum tertium æræ Christianæ in Badu incidisse, hoc est, primam diem azymorum exhibuisse pro Israele quidem feria sexta, pro Juda autem atque urbe sancta postridie, sic probat, ut rationes, quare calculus hic in aliis annis rationem habere non possit, in medium producat. Deinceps ista ratione nullam harum partium a die decima quinta mensis recessisse monet, quandoquidem ita inter se convenerint, ut, quo anno neomenia Nisan Badu foret, hoc est, incideret in ferias 2. 4. 6, eo anno primam mensis diem illis ipsis feriis Israelitæ agerent, postridie Judæi. Diem autem cujusque mensis primam & quintam decimam in similem feriam cadere. Nec violasse ullam ex his gentibus legem, quæ diem decimam quintam primi mensis, non Lunam decimam quintam præscripserit, unde altera alteri cedere in hoc negotio, & in numero dierum se accommodare necessitati, ac neomeniam tardius unò die, quam focii, sanctificare licite potuerit. Quocirca anno æræ Christianæ XXXII. hanc fuisse Paschatis rationem ait: Dies

Dies mensis Nisan.		Dies hebdomadis:
Galilæis.	Judæis.	
13.	14.	Sabbatum. Pascha maectatur ad vesperam pro Judæis.
14.	15.	Feria 1. Pascha Judæorum, primus dies azymorum, dies festus ac solennis. Ad vesperam Pascha maectatur pro Galilæis.
15.	16.	Feria 2. Pascha Galilæorum, dies azymorum secundus, in Galilæa primus.

Et vicissim istam A. XXXIII. qui fuerit Badu Christique supremus :

Dies mensis Nisan.		Dies hebdomadis
Galilæis.	Judæis.	
14.	13.	Feria 5. dies decima quarta mensis primi apud Galilæos, a vespere diei præcedentis. De ea Luc. XXII, 7. <i>venit dies azymorum</i> , quia venit hora, quando Pascha immolabant Sacerdotes in templo pro Galilæis, quod Pascha cum azymis edebatur. Mittit igitur Christus Petrum & Johannem in civitatem, qui parent Pascha. Occidente Sole venit in urbem, vespereque facto cum discipulis discumbit.
15.	14.	Feria 6. prima dies azymorum, eademque decima quarta mensis primi apud Judæos, a vespera præcedentis diei, dies parasceves, dies festus ac solennis in Galilæa. Circa horam nonam Christus extremum spiritum in cruce reddit. In templo Phase & sacrificium pro Judæis immolant Sacerdotes ab hora nona, & Pascha manducant nocte prima cum azymis. Cessatio tamè operis fervilis tantù a Solis occasu.
16.	15.	Sabbatum. Dies secundus azymorum, festus dies ac solennis Paschæ Hierosolymis. Christus Dominus in sepulchro jacuit toto die.

Sed

Sed heic excursionem quandam instituere Auctori libuit, dum rationes computandi neomenias, quæ apud Judæos olim invaluerunt, late examinat, & imprimis, quidnam sit Joh. VII, 14. *jam autem die festo mediantes*, disquirat. Brevem etiam Historiæ Evangelicæ contextum, juxta ordinem mensium dierumque dispositum subjungit, & ex eo paschata imprimis a Christo, dum doceret publice, peracta illustrat. Hierosolymis nimirum id factum non fuisse, præterquam in annis Badu XXXI & XXXIII; anno enim XXX, nisi propter baptismum, e Galilæa pedem ipsum non extulisse, anno similiter XXXII, ibidem permansisse usque ad festam Scenopægiæ. Quid? quod & primum Pascha, quo functus sit tantum duodecennis, anno scilicet XIII. 21æ Christianæ, Badu fuerit; ut videatur, noluisse eum Hierosolymas ad diem Paschæ se conferre, aut certe suum in hanc urbem adventum illo die festo literis consignari, nisi quo anno gens Galilæa propemodum univèrsa ad Phasæ celebrandum illuc convolaret, atque adeo eo anno, qui Badu foret. Galilæos etenim multo majori cum frequentia ad festum Paschæ annis Badu, quam cæteris annis aliisve diebus festis confluisse, Lege enim constituta a majoribus, patresfamilias tunc debuisse adire templum, & mactare Phasæ, arbitrio positum reliquis annis fuerit, quanquam tamen singulis omnino plurimi diligenti studio eo properarint. Ut ita Christus Dominus salutaris suæ passioni annum illum selegerit, quo utraque gens fere univèrsa, Juda & Israel, Hierosolymam convenisset. Neque vero Herodem ipsum, Tetrarcham Galilææ, qui, ut alii multi gentiles (Joh. XII, 20.) ascendere solitus fuerit, ut adoraret in die festo Paschæ, Hierosolymis adfuisse dici cum suis Herodianis, præterquam in annis Badu XXXIII & XLIII, quasi non eo ventitaret, ut privati plerique omnibus annis consueverunt, sed quibus annis duntaxat jus esset univèrsæ suæ ditioni, priore loco in Pascha Hierosolymitano templo velut potiri, atque ibi dominari. Porro a Christi baptismate usque ad ejus obitum quatuor Paschata numeranda esse disputat, tamen tria tantum a Johanne commemorantur, qui primum idcirco prætermiserit, quoniam res gestas a Domino narrare ex in tantum aggressus sit, ex quo Judæis Christus primum innotuerit. Johanne honorificum de ipso testimonium Sacerdotibus eorum ac Levitis perhibente. Ulterius, cum mentio fiat Joh. V, 1. diei festi Judæorum, & hic, ut sacer Evangelii Scriptor haud obscure ponat, in feriam sextam incurrerit, non intelligi debere ait Pascha, sed festum *fortissimum*, præter quod anno Judaico XXXI. (hoc est, a Nisan usque ad Nisan,) quo id contigerit, nullus insuper dies festus in hanc feriam incidit. Tandem ex serie rerum, quas Matthæus commemorat, haud immerito colligi observat, sabbatum *δευτέρου καινου*, de quo tantopere disceptetur, nihil aliud, quam sabbatum primum secundi mensis sive intercalaris fuisse, quem etiamnum Adar secundum vocent. Nam uti aliorum mensium sabbata appellarint Nisan primum, Nisan secundum, Nisan tertium, Nisan quartum: Jjar primum, Jjar secundum, & sic de reliquis: ita secundi Adar sabbata designari brevius commodiusque non potuisse, quam per secundi primum, secundi secundum, secundi tertium, secundi quartum. Fuisse autem illud sabbatum anno isto

XXXII. 21æ Christianæ diem primam Martii, litera Dominicali, neomenia civili in illum ipsum diem cadentē, circa quod tempus (sic hordei in illo tractu penè maturæ fuerint,

* *
*

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. II. Sect. IX.

HENRICI HULSII, THEOLOGICI BRANDENBURGICI
*in Academia Electorali Duisburgensi, Systema Theologiae
plenum.*

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtman, A. 1694. in 8.
Constat alphab. 2. plag. 2.

Non eandem per omnia servare consueverunt Theologi Doctores methodum, quando universam de Deo ac rebus divinis doctrinam Breviariis, quæ vocantur, & Systematibus includunt. Eam enim quisque viam tunc ingreditur, quam ipse reputat expeditissimam, ac pro ingeniorum adeo diversitate non potest non & heic oriri maxima diversitas. Exhibuimus nos subinde haud pauca ejus rei testimonia, quæ passim in Actis nostris recensita comparent, ac inter ea locum ultimum superiori anno p. 346. seqq. nos assignasse recordamur Theologicis Institutionibus, quæ Nicolaë Gütlerio auctore in lucem tunc prodierant. Operam vero eandem novum hoc exemplum postulat, quod adornatum videmus a Viro celeberrimo, Henrico Hulsio, cujus de Vallibus Prophetarum sacris Commentarium sub anni 1694. initia pag. 38. seqq. & pag. 67. seqq. sat prolixè excerpimus, ejusdem Meditationibus in verba Ithiel, Uchal, & Lemoël pag. 77. seq. adjunctis. Huic nempe visum fuit, filo magis naturali haud facile se contexturum aliquod Systema Theologicum, quam si molitionem, opus, & sabbatum Dei tractationis suæ cynosuram constitueret, Numenq; supremum in molitionibus ex abyssu æternitatis ad extra prorumpens, dehinc in opere, quæ moliitū ante fuerat, exequens, ac tandem opere omni absoluto & ad colo-

E e e phonem

phonem dignum perducto. feriatum. sabbatumque celebrans decentissimum ac beatissimum. intento ubivis oculo respiceret. Quamobrem post vestibulum & prolegomena, in quibus suum institutum latius exponit & corroborat, negotium ipsum aggreditur, viginti quinque capitibus ita totum absolvens, ut omisis. fere terminis scholasticis, omisso etiam ut plurimum argumentorum, quæ secus arbitantes urgent, apparatu, suam, quam cum Reformatis profiteretur, thesin. discursu perpetuo delineatam cum legentibus communicet.

- Ut autem modum, quem observat, eo teneamus evidentius, contenta singulorum capitum summatim indicare non pigrabimur. Exorditur statim a Deo in essentia spectato, demonstrataque ante e-
 Cap. I. jus existentia, de nominibus Jehova & Elohim non nihil differit. Hinc ejus attributa recenset, existentialitatem, quam vocat, omnirealitatem, independentiam, vitam, æternitatem, simplicitatem, immutabilitatem, sanctitatem, gloriam & beatitudinem, intellectum, potentiam, voluntatem. De cætero Deum accurata aliqua definitione ob oculos quasi proponi posse negat, bene tamen ipsum ens summe perfectum appellari concedit. Quemadmodum vero essentiam Dei adunitatem in ea conticipendam nos deducere affirmat, ita mox ad hanc questionem progreditur: qua ratione, ista non obstante, Deus tamen, ut trinus simul cogitari debeat? Ubi Trinitatis & omni tempore & in omni negotio divino habitam fuisse rationem exquisitam ostendit, & ejus possibilitatem decentiamque ac necessitatem uberius declarat. In modo concipiendi reverentem esse quemlibet debere admonet, terminosque heic usurpari solitos explanat. Porro generalem pluralitatis ac specialem Trinitatis probationem suppeditat, Filii que ac Spiritus Sancti. divinitatem uberrimo argumentorum numero vindicat.
- III. Sequuntur decreta, atque inter hæc sigillatim prædestinatio, cujus obiectum facit hominem creabilem & labilem, partesque duas, electionem & reprobationem, circa quas regulam & causam minime vocari patitur fidem aut incredulitatem prævisam, sed in ejus locum meram Dei ac liberam voluntatem secundum placitum agentem substituit, sententiamque, quam Reformati tueri solent, conatu non parvo defendit.
- IV. Hæc excipit articulus de creatione, qui adjunctam habet doctrinam de hominis natura & essentia, de concessio ipsi in creaturas dominio, ac de matrimoniali, quæ ab initio ordinata fuit, copula.

Dire-

Directionem hominis primi non per externam quidem distinctamque legem fieri tunc debuisse, nec tamen historiam ipsam in præceptis particularibus ponendis deficere affirmat, & quomodo officia primi hominis non per legem proprie dictam, sed fœderali modo exacta fuerint, ostendit. Vires ad servandum fœdus hoc Dei imprimis imaginem subministrasse docet, atque hanc ob rem integram de ea doctrinam hoc in loco inserit. Vocatur ab Auctore memorata hæc directio morale regimen; huic ergo statim physicum subjungit, per quod divinam providentiam intelligit, cui singulare caput consecrat, sed ita tamen, ut partem ejus haud exiguam ministris hujus providentiæ Angelis simul concedat. Miserandam dehinc operis primi in Adamo collapsionem explicat, & quicquid de peccato, ejusque natura, distinctione, effectis, reliquisque eo pertinentibus, in scholis Theologorum, Reformatorum imprimis, alias proponitur, suppeditat. Mox tamen ad felicem reparationem progreditur, quam per fœdus gratiæ factam innuit, istiusque naturam latius insinuat, potissimum examinans sponsonem a Filio pro nobis præstitam, ejusque mediationem, cujus inter alia æquitatem ac perfectionem sollicitè declarat. Nec potest, quin personam Mediatoris hæc ex instituto describat. Ante omnia proinde adventum ejus pridem factum adstruit, post personæ hujus partes, partiumque unionem, & unionis modum, effectum, principium speciatim excutit. Antequam officia personæ hujus aggrederetur, de statu exinanitionis, deque aliis ad vitam ejus privatam pertinentibus pauca in medium adducit. Postea Propheticum, Sacerdotale, & Regium officium distinctè considerat, singulorumque executionem ut eo melius deducat, obedientiam totius vitæ activam & passivam, passionem ultimam ac mortem crucis, sepulturam & descensum ad inferos, resurrectionem, ascensionem, ad dextram Patris sessionem, & denique Spiritus Sancti missionem simul delineat. Impeccationi gratiæ nunc ejus applicationem associat, de cujus medio a parte Dei, vocatione, & a parte hominis, fide, de actu insuper, quem deprehendamus in justificatione, plura commentatur. Nec, quam operosa sit hæc gratia, docere intermittit; ac adeo doctrinam hæc inspergit de adoptione, de regeneratione, de sanctificatione, de respicientia. Interim nihil hæc de Scriptura sacra fuit monitum; ejus igitur nunc de manu occurrit mentio, dum opus Dei hucusque de-

V.
VI.
VII.
VIII.
IX.
X.
XI.
XII.
XIII.

- scriptum literis utique consignari debuisse Auctor subjicit, & locum de Scriptura, qui primus esse solet apud alios, heic quasi medium constituit, de utroque pariter Testamento, & de Lege non minus, morali puta, ceremoniali, forensi, ac de Evangelio suos copiose informans. Ad oblationem gratiæ novique operis confirmatoriam pedem, proferens, tractationem plenam exhibet de Sacramentis, & generatim spectatis & speciatim, ubi ex Veteri Testamento Circumcisio & Pascha, ex Novo Baptismus atque Coena Domini considerationem justam impetrant, nec spuria, quæ Pontificii superaddunt, Sacramenta sicco pede Auctor transilit. Subjecti gratiam recipientis ubi meminit, locum illustrat de Ecclesia, deque Ministerio Ecclesiastico, ac de Politico Magistratu Ecclesiam dirigente; ubi multa quoque occurrunt de disciplina Ecclesiastica, atque inde doctrina de Anti-Christo subjicitur. Cuncta hæc sub nomine primi Dei operis tractavit hætenus, eademque vocavit præparationem perfectam novæ salutis in se. Nunc ejus dispensationem variam sub titulo secundi operis considerat. Et ad diversa quidem tempora respectum habet, quorum aliud promissionis facit & erectionis fœderis gratiæ in Paradiso, usque ad educationem Israëlitarum ex Ægypto excurrans; cuius temporis periodum quoad rationem & cultus & doctrinæ depingit, & tempus illud fuisse dicit lene, in quo pura puta gratia ac promissio dominata sit sine lege ejusque ira ac jugo, & quidem tanquam promissio sine sui impletione. Aliud deinde tempus vocat Veteris Testamenti nudi, in quo Deus bona Testamenti ac promissionem Patribus factam exhibere inceperit, sine jugo tamen ac onere gravi adhuc addito. Tertium dicit tempus Veteris Testamenti lege ac jugo tecti, in quo lege ad promissionem accedente, tale in populum exercuerit dominium, cum rigore ac onere vario conjunctum, ut inter heredem, puerum, & servum vix discrimen apparuerit. Tandem quartum tempus Novi Testamenti nuncupat, quod complectatur economiam Ecclesiæ ultimam ac meliorem, qua ob justitiam actû adductam & liberi sumus ab omni illo, quod propter extantem reatum olim incubuerit, & bonis ac promissionibus melioribus sine omni onere ac jugo gaudeamus. Sequitur applicatio distributiva gratiæ, quæ Auctori tertium Dei opus audit, istamque pro quatuor horum temporum diversitate & ipsam exitisse diversam innuit. Sub tempore

promissionis quaternis vicibus restauratas Ecclesie collapsæ res, nimirum in Abele, in diluvio, in scelere Babylonico, & carcere Ægyptiaco, quorsum faciem Ecclesie, quam ea usque ad educationem Israelitarum ex Ægypto habueris, contemplatur. Ad tempus Veteris Testamenti integrum refert educationem ex Ægypto, vagationem in deserto, habitationem in occupata terra Canaan, præparationem Ecclesie ad tempus emendationis ac novum. Magnam hoc tempus conficit periodum, & quam historie ecclesiasticæ partem hoc caput ideo sub ambitu suo complectatur, unusquisque haud difficulter judicabit. Ubi denique perventum est ad tempus Novi Testamenti, historiam seculorum a nato Christo carptam a Nostro perlustrari intelligas. Atque hæc ea sunt, quæ occasione molitionis operisque Dei monenda existimavit. Nunc ad Sabbatum seu ad quietem Dei, tanquam ad ultimam Systematis hujus partem, & eam cæteris multo brevior, sese confert. Nempe heic ostendit, ut in Novo Testamento jam adeo perfecta sint omnia, ut Deus & a distributione & a dispensatione olim usurpata quiescere omnino dicendus sit. A quo etiam Christus arduum salvationis opus voce alta: consummatum est! perfecit, restare nunc ait quietem, cujus in hac vita primitias, plenamque in altera copiam habituri sint fideles. Quamobrem & de beatitudine inchoata generatim pariter ac speciatim agit, perseverantiam Sanctorum salutisque in hac vita certitudinem (sed ex suis hypothésibus,) declarans; & de consummatione ipsa Sabbatica distincte dispicit, quæ contineatur his quinque: morte ac statu circa eam, resurrectione corporis, judicio ultimo, consummatione seculi, vitæque ac morte æterna. Quæ extrema pro instituti ratione excutit, inque iis extremam quoque suo operi manum imponit.

XXI.

XXII.

XXIII.

XXIV.

XXV.

**FRIDERICI SPANHEMII F. CONTROVERSIA-
rum de Religione cum dissidentibus hodie Christianis, proluxe &
cum Judæis, Elenchus Historico-Theologicus.**

Amstelod. apud Joh. Wokers, 1694. in 8. Constat 1. Alfab.
21 plagulis.

Cum Elenchi hujus a magni nominis inter Reformatos Theologos
Motto abhinc annis editi contenta in Actis nostris anni octavi & o-
Ecc 3 Æoge

Stogefimi, mense Februario p. 57. seqq. pro instituti ratione satis jam exhibita fuerint, nunc saltem paucis indicasse sufficiet, in nova hae editione cuilibet fere controversiæ Pontificiæ *πρωτων ψευδων* sub finem adjectum fuisse, cæterisque controversiis augmenta quædam ad majorem earum illustrationem facientia subinde accessisse; atque in Elencho controversiarum Anabaptistarum Arentsonium a Dooregeest, Rypensium Mennonitarum Ministrum, qui in epistola quadam Belgico sermone exarata errores complures, Anabaptistis a celebrissimo Spanhemio tributos, amoliri conatur, ob inscitiam vel malam fidem passim vapulasse. Cum & ab eo tempore, quo Elenchus iste in lucem publicam primum prodiit, periculosa quædam hypotheses a nonnullis Reformatis Theologis in scenam productæ fuerint, easdem in iterata hac editione silentio premere noluit clarissimus Au-

p. 665. seqq.

tor. Hinc in appendice controversiarum nostra ætate motarum, perstringit Anonymum Groninganum, qui in scripto multa lucerna elaborato, atque anno 1690 edito, contendit primo, Scripturam utriusque foederis totam esse allegoricam, & historias omnes Veteris & Novi Testamenti, quibus seu naturalia omnia allegorice explicentur, seu futura Ecclesiæ fata ita præfigurentur, ut historiæ Veteris Testamenti exacte figurarint historias Novi Testamenti, hæc vero omnem œconomiam regni Dei in mundo allegorice & prophetice explicarint: secundo asserit, nulla dari in Scriptura Sacra mysteria, quæ sint rationi naturali inaccessa, vel incomprehensibilia, aut quæ nefas sit scrutari. Unde v. g. mysterium Trinitatis, seu Patris generantis, Filii geniti, Spiritus Sancti a spirando denominati, explicat allegorice, de generatione typica, impropria, qua Pater duxerit uxorem Ecclesiam, Filium suscitaverit ex mortuis, qui sua resurrectione inceperit spirare

p. 667. seqq.

& vitam dare peccatoribus. Isti subjungit Autorem Archæologiæ Mosaicæ (Thomam Burnetium) statuentem, Historiam Mosaicam de prima creatione, hexaëmero, Adamo, Eva, Paradiso, serpente tentatore, primis adeo originibus, non intelligendam esse in sensu literali, historico & proprio, quasi hic fuisset mundi ortus, secundum veritatem historicam vel physicam; sed describi omnia a Mose *λαδογματικως*, seu modo parabolico, & crasso, & ex sensu plebejo, pro captu & ingenio Judæorum: idque ut duceret eos ad veri Numinis cultum, & idololatriæ radices evelleret, posita in cultu Solis, Lunæ, siderum, quæ

quæ hinc exhibeat Moses tanquam corpora in usus nostros condita. Cujus Viri hypotheses. de rerum originibus in Actis anni 1693, mensè Junio p. 270. seqq. & mensè Julio p. 291. seqq. a nobis prolixius recensitæ legi possunt. Obelo quoque notat Franekeranum Theologum, cujus *κρίσις δόξας* duas esse judicat. Quarum prima sit, appellationem Filii tributam secundæ Personæ S. Trinitatis, ut & generationem ex Patre, non intelligendam esse proprie, ut sit ab orthodoxis, de vera aliqua generatione, æterna illa quidem & ineffabili, secundum quam Pater generans sit vere & proprie Pater, & Filius genitus sit vere & proprie Filius, modo tamen naturæ divinæ convenienti: nihil autem istis vocibus, Patris & Filii, Generantis & Geniti, innui aliud in Scriptura Sacra, quam 1. quod secunda Persona habeat eandem cum prima Persona essentiam & naturam, illique ab æterno coextiterit; negato modo illo habendi per ineffabilem generationem & sublata personali illa subsistentia Patris generantis & Filii geniti: 2. quod respiciant illa ad œconomiam Testamenti gratiæ, ad manifestationem in carne secundæ personæ, tanquam in visibili Dei imagine, & ad executionem officii mediatorii, ad quod datus est a Deo Patre; quo sensu generare sit idem quod manifestare, gigni idem quod manifestari, patefieri, citatis locis Prov. XVII. 17. XXVII. 1. Cantic. VIII. 5. Altera ejusdem Theologi assertio est, mortem temporalem fidelium esse vere & proprie dictam poenam peccati, qua satisfiat Dei justitiæ: atque; inde sequi, Christum non ita plene Deo satisfecisse, ut etiam satisfecerit pro morte temporali, quatenus hæc est peccati poena. Tandem & p. 673. seqq. mentionem facit hypothesium a Balthasare Bekkero in Orbe Falcinato propositarum, quas, utpote satis in Actis anni 1692, mensè Januario p. 19. seqq. & anni 1694. mensè Junio p. 241. seqq. enarratas hic adducere super sedemus.

*HISTORIA PERSECUTIONIS VANDALICÆ IN
duas partes distincta, opera & studio DOMNI THEODORICI RUF-
NART, Presb. & Monachi Benedic. e. Congregat.*

S. Mauri.

Parisiis, apud Franc. Muguet, 1694. in 8. Constat alphab. 2.

Quam non animo solum concepit, sed & paratam jam habet universam Historiam Persecutionum ab Arianis tum Imperatoribus

bus tum Barbaris motorum clarissimus Ruinartus, ejus quasi specimen esse voluit & partem, Vandalicæ persecutionis, quam hic sistimus, enarrationem. Scilicet, qui ante annos non ita multos in evolvendis pristinoque splendori reddendis sinceris primorum Martyrum Actis occupatus fuerat; de quibus in Actis nostris Tom. I. Supplem. Sect. XII. p. 593. dictum: is in instituto, laudatissimo sane; pergere, & a paganis Christianorum persecutoribus ad Arianos Catholicorum tortores, prioribus haud minus sævos, pedem promovere decrevit. Vandalos autem sibi præcipue describendos sumsit; tum quod illorum persecutio vulgo parum accurate nota, digna omnino limatiore studio videretur; tum quod magna Barbarorum immanitas, Martyrumque & Confessorum multitudo exemplum Ariani genii esset præbitura. Ceterum ita in duas partes suam hanc Historiam dividit Ruinartus, ut prior libros V. Victoris Episcopi Vitenensis, & alia antiqua monumenta cum Codd. MSS. collata & emendata, cum notis & observationibus contineret: posterior vero Commentarium historicum de Vandalicæ persecutionis ortu, progressu & fine, ab ipsomet Ruinarto elaboratum, sistat. De singulis nunc separatim pro instituti ratione breviter aliquid dicendum.

Agmen, uti diximus, Victor Vitenensis ducit; cui præfationem, (ut reliquis omnibus opusculis) peculiarem clarissimus Editor præmittit. In ea postquam causam, cur de Vandalicis rebus tam pauca habeantur, aperuisset, (innatam genti sævam barbariem, qua non loqui tantum, sed & scribere prohibuerit,) ad ipsum Victorem pergit, eumque falso Uticensem a compluribus vocari exinde post alios confirmat, quod eo tempore, prout e Notitia Ecclesiæ Africanæ liqueat, Fulgentius Episcopus loci illius fuerit, nec ullo fundamento huic successisse Victor credatur: testari potius universalem MSS. Codd. consensum, Vitensem esse scribendum, quod probe Rhenanus primus editor observaverit. Primum vero nominis corruptorem putat Reinh. Lörichium, qui in editione sua Colon. 1537. impressa Uticensem pro Vitenfi posuerit, forte non tam codicum fide, quam sua conjectura subnixus: hunc secutos dein alios, & sic errorem latius serpsisse. Perperam autem ait a Lorichio creditum, non fuisse nisi urbium Episcopos; cum in Africa plures fuerint in villis & fundis per agros instituti, exprobrantibus id sibi mutuo Aurelio Catholico, & Primiano Donatista

ista, Episcopi Carthaginiensibus, in Collatione Carthagenensi. An Victor hic idem sit Primas provincie Byzacene, quo concedente Fulgentius in Ruspenfis Ecclesie thronum euectus est, quod Chiffletio visum, Noster in medio relinquit. Non minus, num catalogo Sanctorum Victor unquam adscriptus fuerit, dubitare se fatetur, ejusque nomen ab aliena manu Martyrologio intrusum, Holstenium merito conquestum ait. Manifestius adhuc quoad locum, in quo scripserit Victor, a Chiffletio & Cotelerio se alienum Ruinartus ostendit, quorum ille Constantinopoli, hic in Veteri Epiro scriptam historiam arbitrantur; Noster vero conjicit, Victorem in Africa Historiam suam exarasse. Multo gravius adhuc in eo Chiffletium reprehendit, quod Acacio Cplitano inscriptam abs Victore Historiam affirmat, bonoque adeo Viro notam Acaciani schismatis inurit: cum Africani Episcopi, & inter eos Victor, Romane sedi adeo fuerint addicti, ut manifestissimum illius hostem coluisse credi non queant. Confessio Fidei Hunerico Regi oblata, quae L. III. Historiae Victoris continetur, num Victorem ipsum auctorem habuerit, dubium esse monet, cum Gennadius in Catalogo ejus auctorem faciat Eugenium Carthagenensem Episcopum. Ab ea autem Confessione alium memorat esse Librum, quem a Victore Cartennensi scriptum & Genferico Regi oblatum, Gennadius testis est. Exinde codices manuscriptos, quibus frui ipsi licuit, nec non varias Victoris editiones studiosissime recenset. Quibus missis, ut novam tandem hanc, quam Ruinarto debemus, Victoris editionem aggrediamur, verissimum sane est, quod in fine Praefationis ipse testatur, diligentiam ipsi non defuisse; siquidem non tersa solum est & nitidissima, verum & emaculatissima & notis egregiis illustrata, e quibus pauca nunc, speciminis loco, excerpta dabimus.

In Victoris Prologo Diadochi mentio occurrit, isque ut praceptor ejus, cui librum Victor dedicat, multis laudibus cumulatur. Hunc eundem esse cum Diadocho Photicensi Veteris Epiri Episcopo, quem Phorius in Bibliotheca laudat; fuisse etiam Acacii Constantinopolitani Patriarchae, cui Historiam suam nuncupaverit Victor, praceptorem, suspicatur Chiffletius. Ruinartus priorem ejus conjecturam a verisimili non multum esse alienam arbitrat; maxi-

beatius, qui sub *Didaci* nomine, una cum aliis ejus provinciæ Præfibus, epistolæ ad Leonem Imperatorem datæ (quæ Concil. Chalced. P. III. c. 51. exhibetur) subscripserit: ast posteriorem prorsus respuit, quod Acacius ex præfecto orphanorum hospitii ad sedem Episcopalem evehctus, vix videatur Diadochum audiisse. Sicut & negat iterum, Victorem Acacio, in schismate nimirum extra communionem Romanæ Ecclesiæ defuncto, Historiam suam inscripisse. Inter alios a Genserico in exilium pulsos memoratur L. I. c. 7. *Crescens Aquitania civitatis Metropolitæ, qui 120 Episcopis præerat.* In hoc loco difficili enodando rejicit Ruinartus primo Baronium atque Lupum, quorum ille pro Aquitaniæ *Azuritana* (quæ urbs quidem Africa Proconsularis erat, sed non metropolis) hic *Mauritania* (quæ plane urbs nunquam fuit) reponendum censent. Baluzio magis assentitur, qui *Aguas* Mauritaniæ Cæsariensis urbem intelligi censet. Eum sane præter id, quod ab Aquis facile, prout in Gallia, possit Aquitania derivari, illud præcipue juvare ait, quod Mauritania Cæsariensis 120 Episcopos numerarit, totidem quot Crescens apud Victorem præfuisse dicitur. Quemadmodum vero notissimum est, in reliquis extra Proconsularem Africam provinciis enim, qui inter Episcopos erat ordinatione senior, nulla civitatum facta distinctione, Præmum obtinuisse; ita insolens videtur, Metropolitanum vocari, qui communiter *Episcopus primæ sedis, Senex* aut *Senior* dicebatur. Neque tamen adeo ignotum nomen id Afris fuisse aut peregrinum, ex Augustino Ruinartus probat, qui initio libri de gestis cum Emerico Episcopo Cæsariensi Donatista, Deuterium Metropolitanum Cæsariensem appellet; & e Concilio Ephesino, quod Capreolum Carthaginensem Metropolitanum vocet. Patriarchæ titulum, quem Vandalos Jocundo Episcopo tribuisse, Victor L. II. c. 5. memorat, familiarem Barbaris fuisse, & ab eis in regiones nonnullas, quas incoluerant, introductum, quem & eorum posteri Catholicæ Ecclesiæ reconciliati retinuerint, cum Thomassino observat. Ad locum 1. Joh. V. 7. in Confessione Fidei ab Africanis Patribus pro probanda SS. Trinitate adductum, annotat, illum in Africanis codicibus religiosus, quam in reliquis, conservatum fuisse, ut ex Cypriano etiam & Fulgentio perspiciatur. Neque uspiam Arianos reclamasse legi, qui tamen tunc regali potentia freti, nihil non adversus Catholicos potuerint. Hymnum

p. 150.

p. 165.

p. 178.

num Ecclesie Græcis *Ἁγιῶν* vocatum, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*, qui sub finem libelli Confessionis argumenti loco pro SS. Trinitate adducitur, esse diversum monet a Græcorum *τρισάγιον*, hymno alio, quem ipsi sæpius, Latini nonnisi semel in anno, Feria VI Parasceves, cantare soliti sunt, qui incipiat, *Sanctus Deus, Sanctus fortis, &c.*

p. 189

Victoris de Persecutione Vandalica libros *Passio SS. VII. Monachorum* excipit. Nimirum cum illa de Liberato Abbate ejusque sex Sociis, ob orthodoxam fidem ab Hunerico Rege e monasterio prope Caplensem urbem raptis & obruncatis, Historia in omnibus, quotquot Ruinatus vidit, tum impressis, tum MSS. codicibus Victoris Historiæ subjuncta, imo in nonnullis eorum Victori verbis disertis adscripta inveniatur; quod & ab Adone Viennensi & Nockero S. Galli Monacho factum: Ruinatus eandem quoque Victoris libro subjiciendam censuit, parumque abest ab eodem scriptam & ipse propugnet. Loquendi profecto modis, in utroque opusculo passim obviis eam sententiam haud parum confirmari ratus, tandem concludit, etsi non sine exceptione certum sit, Victorem esse hujus historiæ auctorem, eam tamen antiquissimo scriptori, Victorique coævo, absque dubio tribuendam. Inde in annum atque diem passionis septem illorum Martyrum accuratius inquirat, eaque in re Actis majorem quam Martyrologiis fidem tribuendam ducit. Cæterum natam sibi suspicionem refert, forsitan hos Martyres eosdem cum iis esse, qui in vetustissimo & coævo ferme Calendario Africano sub Capitanorum nomine celebrantur; qua in re consentientem sibi Mabillonium, primum istius Calendarii editorem laudat, qui proinde loco Capitanorum, Capitanos reponendos duxerit. Hæc tamen non nisi conjectando a se proferri monet, probe gnarus, fuisse & alias in Africa civitates, quibus æque Capitanorum nomen attribui possit.

p. 94-101

Post hæc VII Martyrum Historiam, clarissimus Editor in duobus Codd. MSS. Homiliam invenit de S. Cypriano conscriptam, quam proinde & suæ Collectioni inserere consultum duxit; quod, ut in Admonitione ait, etsi fortean Victoris non sit, ejus tamen sit ætatis, nec omnino quæ ipsi tribuatur indigna. Dicta est iis temporibus, quibus Vandali templum pulcherrimum ipsius honoribus in

p. 167.

maris littore sacratum, eiectionis illinc Orthodoxis, tenebant. Hinc ut solaretur miseris Homiliae auctor, commiserantem in caelis suorum sortem S. Cyprianum, & graviter apud Deum intercedentem fingit. Quae preces, secundum Ruinartum, tam efficaces fuerunt, ut post Belisarii in Africam adventum, Ariani, Vandalorum strage audita, in ipso Cyprianici natalis pervigilio, data fuga copiam Orthodoxis dederint, cum ingenti tripudio festivitatem ejus in templo recuperato celebrandi.

p. III.

Ex iisdem binis codicibus, quibus Homiliam de S. Cypriano debemus, breve etiam Chronicon eruit Ruinartus, scriptum ab incerto Auctore, quem tamen ad sexti seculi finem pervenisse, protractum eousque opusculum satis probat. Quanquam vero nihil aliud ferme sit, quam aliorum Chronicorum, ne verbis quidem mutatis, compilatio; quia tamen aliqua referat, quae aliunde non habentur, & ad confirmandas auctorum lectiones, quae in codicibus variae sunt, utile futurum sit, locum illi etiam in hac sua Collectione dedit.

p. II.

Majoris momenti est, qui sequitur Catalogus Episcoporum Catholicorum, qui pro fidei suae ratione reddenda, praecipue Hunerici Regis Vandalorum Ariani, Carthaginem venerant; eorum nomina, sedes & fata ob oculos ponens. Hunc jam dudum Sirmondus e manuscripto codice Laudunensi Opusculis Dogmaticis veterum quinque Scriptorum, sub *Notitia Provinciarum & Civitatum Africae* titulo, Parisiis A. 1630. primus publici juris fecit: secuti dein Chiffletius in editione Victoris & Vigilii, Labbeus in Conciliorum Tomo IV. aliique recudi Notitiam hanc suis laboribus non nihil illustratam curarunt. Non tamen id Ruinartum impedivit, quo minus & ipse curam novae ejus & accuratae editioni impendendam in se susciperet. Quapropter Lauduno forte transiens, Sirmondi editionem cum ipso, quo usus is fuerat, codice contulit; varias lectiones notavit; Thesaurum insuper Ortelii Geographicum Antverpiae A. 1596. editum, cui passim e quodam Halleri codice inserta locorum Africae nomina, ex hac Notitia, quam ille Fragmentum Victoris Uticensis vocat, occurrunt, studiose evolvit, notisque longe amplissimis totum opusculum illustravit. In Admonitione a Chiffletio, qui Victorem vel ipsum hanc Notitiam conscripsisse, vel a forensi tabulario descriptam suis certe libris inseruisse existimavit, ejusque ad hoc Historiae libro

IV.

IV. eam integram annexuit, dissentit, neque id rationibus a Chiffletio adductis evinci ostendit. Cæterum in ipso Notitiæ illius codice Laudunensi, singulare scriptionis compendium observavit. Ruinartus, ubi nempe post Episcoporum nomina sæpissime adduntur literæ *prbr*, vel *pbr*, lineola per literam *b* ducta: quarum loco Sirmondus semper *per*. posuit, innuit scilicet persuasus, Episcopos, quæ istiusmodi notula subjuncta est, in via *perisse*: sicut ii, qui in Corsicam delegati erant, voce *Corsica*, qui fuga elapsi, voce *fug.* inibi designantur. Tutius autem Noster existimavit sequi codicem, in quo toties idem repetatur: quamvis calculus eorum, qui periere, sub finem additus, Sirmondo omnino faveat, nec probabile sit, tot *Presbyteros* (quos literis *prbr* indicari Ruinartus aliquando suspicatus est) loco Episcoporum Carthaginem venisse.

De cetero in Notis suis prolixissimis id in primis & tantum non unice curavit Vir clarissimus, ut intricatissimam Africæ Sacræ seu Ecclesiasticæ Geographiam, omni quo possit modo, e sacris atque profanis monumentis, extricatam faceret & illustratam; idque eo alacrius se aggressum ait, quo magis tali labore ea hæctenus indiguerit. Nam Schelstratenum quidem in *Ecclesia sua Africana* alio cogitationes vertisse, neque de Episcopalis Africæ urbibus valde sollicitum videri. Adjutum tamen se plurimum fatetur, tum Henrici de Noris Censura Notarum Garnerii in Inscriptiones Epistolarum Synodaliæ, in qua multa non minus erudito quam subtili calamo de Africanis urbibus, abstrusa prius & multis ambagibus involuta explicet: tum Stephani Baluzii Observationibus in Collationem Carthaginensem, Tomo I. novæ Conciliorum Collectionis suæ editam. Nos quidem, qui ad reliqua properamus, e Geographicis Observationibus aliquid adducere super sedemus; duo tamen, quæ ad Historiam literariam faciunt, illinc seligentes. Occasione Calamensis urbis, quæ in Notitiæ Episcoporum provinciæ Numidiæ cum Quodvultdeo Episcopo loco tertio recensetur, annotat Ruinartus, urbem illam adhuc exeunte seculo IX. celebrem fuisse, utpote quæ prima recensetur urbium Numidiæ in *Notitia*, quæ imperante Leone Sapiente conscripta fuit. Hanc primus Græce & Latine Carolus a S. Paulo vulgavit, sed mutilam; quod Guilielmus Beveregius factum putavit in gratiam Rom. Pontificum, cum in ea longe plures Episco-

p. 215.

p. 250.

maris littore sacratum, eiectis illinc Orthodoxis, tenebant. Hinc ut solaretur miseros Homiliæ auctor, commiserantem in cœlis suorum fortem S. Cyprianum, & graviter apud Deum intercedentem fingit. Quæ preces, secundum Ruinartum, tam efficaces fuerunt, ut post Belisarii in Africam adventum, Ariani, Vandalorum strage audita, in ipso Cyprianici natalis pervigilio, data fuga copiam Orthodoxis dederint, cum ingenti tripudio festivitatem ejus in templo recuperato celebrandi.

p. III.

Ex iisdem binis codicibus, quibus Homiliam de S. Cypriano debemus, breve etiam Chronicon eruit Ruinartus, scriptum ab incerto Auctore, quem tamen ad sexti seculi finem pervenisse, protractum eousque opusculum satis probat. Quanquam vero nihil aliud ferme sit, quam aliorum Chronicorum, ne verbis quidem mutatis, compilatio; quia tamen aliqua referat, quæ aliunde non habentur, & ad confirmandas auctorum lectiones, quæ in codicibus variæ sunt, utile futurum sit, locum illi etiam in hac sua Collectione dedit.

p. II.

Majoris momenti est, qui sequitur Catalogus Episcoporum Catholicorum, qui pro fidei suæ ratione reddenda, præcepto Hunerici Regis Vandalorum Ariani, Carthaginem venerant; eorum nomina, sedes & fata ob oculos ponens. Hunc jamdudum Sirmondus e manuscripto codice Laudunensi Opusculis Dogmaticis veterum quinque Scriptorum, sub *Notitia Provinciarum & Civitatum Africa* titulo, Parisiis A. 1630. primus publici juris fecit: secuti dein Chiffletius in editione Victoris & Vigili, Labbeus in Conciliorum Tomo IV. aliique recudi Notitiam hanc suis laboribus nonnihil illustratam curarunt. Non tamen ad Ruinartum impedivit, quo minus & ipse curam novæ ejus & accuratæ editioni impendendam in se susciperet. Quapropter Lauduno forte transiens, Sirmondi editionem cum ipso, quo usus is fuerat, codice contulit; varias lectiones notavit; Thesaurum insuper Ortelii Geographicum Antverpiæ A. 1596. editum, cui passim e quodam Halleri codice inserta locorum Africæ nomina, ex hac Notitia, quam ille Fragmentum Victoris Uticensis vocat, occurrunt, studiose evolvit, notisque longe amplissimis totum opusculum illustravit. In Admonitione a Chiffletio, qui Victorem vel ipsum hanc Notitiam conscripisse, vel a forensi tabulario descriptam suis certe libris inseruisse existimavit, ejusque ad eo Historiæ libro

IV.

IV. eam integram annexuit, dissentit, neque id rationibus a Chiffletio adductis evinci ostendit. Caterum in ipso Notitiæ illius codice Laudunensi, singulare scriptionis compendium observavit. Ruinartus, ubi nempe post Episcoporum nomina sæpissime adduntur literæ *prbt*, vel *pbr*, lineola per literam *b* ducta: quarum loco Sirmondus semper *per*. posuit, innuiscilicet persuasus, Episcopos, quæ istiusmodi notula subjuncta est, in via *periisse*: sicut ii, qui in Corsicam relegati erant, voce *Corsica*, qui fuga elapsi, voce *fug.* inibi designantur. Turius autem Noster existimavit sequi codicem, in quo toties idem repetatur: quamvis calculus eorum, qui periere, sub finem additus, Sirmondo omnino faveat, nec probabile sit, tot *Presbyteros* (quos literis *prbt* indicari Ruinartus aliquando suspicatus est) loco Episcoporum Carthaginem venisse.

De cetero in Notis suis prolixissimis id inprimis & tantum non unice curavit Vir clarissimus, ut intricatissimam Africæ Sacræ seu Ecclesiasticæ Geographiam, omni quo posset modo, e sacris atque profanis monumentis, extricatam faceret & illustratam; idque eo alacrius se aggressum ait, quo magis tali labore ea hæctenus indiguerit. Nam Schelstratenum quidem in *Ecclesia sua Africana* alio cogitationes vertisse, neque de Episcopalis Africæ urbibus valde sollicitum videri. Adjutum tamen se plurimum fatetur, tum Henrici de Noris Censura Notarum Garnerij in Inscriptiones Epistolarum Synodalium, in qua multa non minus erudito quam subtili calamo de Africanis urbibus, abstrusa prius & multis ambagibus involuta explicet: tum Stephani Baluzii Observationibus in Collationem Carthaginensem, Tomo I. novæ Concilioꝝum Collectionis suæ editam. Nos quidem, qui ad reliqua properamus, e Geographicis Observationibus aliquid adducere superfedemus; duo tamen, quæ ad Historiam literariam faciunt, illinc seligentes. Occasione Calamensis urbis, quæ in Notitia Episcoporum provinciæ Numidiæ cum Quodvultdeo Episcopo loco tertio recensetur, annotat Ruinartus, urbem illam adhuc exeunte seculo IX. celebrem fuisse, utpote quæ prima recenseatur urbium Numidiæ in *Notitia*, quæ imperante Leone Sapiente conscripta fuit. Hanc primus Græce & Latine Carolus a S. Paulo vulgavit, sed mutilam; quod Guilielmus Beveregius factum putavit in gratiam Rom. Pontificum, cum in ea longe plures Episco-

p. 215.

p. 250.

patus Patriarchæ CPlitano, quam Romano subiecti enumerarentur: unde idem Beveregius Notitiam istam integram e MSS. Bodlejano T. II. Synodici, ad Canones Concilii Trullani, Oxonii A. 1672. publici juris fecit. Enimvero causam non habuisse Beveregium Catholicis pravæ fidei crimen impingendi, tum ex eo Ruinartus docet, quod in ipsa illa Notitia primum ante omnes Patriarchas locum Romanus Pontifex obtineat: tum quod Notitiam eandem integram penitus & insectam, multo ante quam Beveregius scripserit, Jacobus Goar, vir Catholicus & eruditus, in Appendice ad Codinum Europalatem Parisiis A. 1648. ediderit. Alterum, quod selegimus excerptum, de Lucifero Calaritano est. Occurrit hujus nominis Episcopus, inter Sardos in Notitia nominatos primus. Hunc ipsum esse, quem ut Sanctum Sardi venerantur, non priorem seculi IV scripturam, qui schismati vel occasionem vel nomen tribuerit, Natalis Alexander suspicatur. Verum Ruinartus Papebrochio magis accedit, qui ut inanem Natalis suspensionem rejicit, & pro sanctitate prioris asserenda, multa esse & gravia ex antiquis ædibus sacris, quæ sub ejus nomine passim in Sardinia habentur, & traditione Ecclesiæ Calaritanæ, argumenta, cum Ambrosio Machino ejusdem urbis Archiepiscopo affirmat.

Pergendum nunc ad Partem II. Operis, quæ nihil aliud est, quam ipsius Ruinarti de ortu, progressu atque fine Vandalicæ persecutionis Commentarius, juxta Regum seriem e variis monumentis studiosissime digestus. Multa in eo sunt, quæ ad historiam Martyrum & Confessorum (quam præcipue semper ante oculos habuisse Cl. Virum, manifestum est,) multa, quæ ad historiam literariam Ecclesiasticam plurimum omnino conducunt. Et ut a priori incipiamus, speciminis loco nominari possunt Martyrium Arcadii & sociorum c. IV; S. Julix virginis ab Arianis venditæ, a Syris ethnicis interentæ c. V. Historia Confessorum excisis linguis non absque miraculo insigni loquentium c. VII; Eugenii Carthaginensis Episcopi sub Hunerici persecutione vexati c. VIII, & Fulgentii Ruspensis, c. X. sqq. Pertinent huc quæ ex antiquis monumentis ut plurimum eum Codd. MSS. collata & notulis nonnullis illustrata profert: qualia sunt Epistola Honorati Antonini hortatoria ad Arcadium, martyrem. c. IV; Acta S. Julix c. V.; Historia sustigationis Felici Ab-
bati

bati & Fulgentio tum adhuc monacho, ab Ariano sacrificulo inflictæ, e Gregorio Turonensi hausta c. X; Symmachi P. R. epistola ad confortandos Afrorum animos inter tot calamitates perscripta, c. XI: quæ omnia diligentiam Ruinarti summam utique ostendunt.

Ad literariam historiam pertinet, quod Dextrum, prout hodie superest, supposititium, & ejus librum Pseudo-Chronicon nebulonis, cui fidem ullam adhibere religio sit, agnoscit c. II. Honoratum Antoninum nomen unius viri, Constantinæ urbis in Africa (quæ Cirta olim, & a nonnullis Constantia perperam nuncupetur) Episcopi esse, ex antiquissimo Gennadii codice ab annis 1100 Merovingico seu Franco-Gallico caractere scripto, post alios, contra Baronium & Miræum confirmat c. IV. Ibidem de auctore libri, qui sub titulo *Declarationis quorumque locorum de Trinitate contra Varimadum* (ex emendatione Sirmondi, Marivadum) *Ariana secta Diacorum*, tempore persecutionis prodiit, disquirens, breviter, perstringit Chiffletium, qui Vigilium Tapsensem ejus auctorem fecerit contra MSSrum fidem, quæ, fatente ipso, Idacio opus illud adscribant. Idacio autem non Clario, Episcopo Hispano, qui temporibus Theodofii Magni celebris fuit, sed Idacio alteri, Lemicæ in Gallæcia Episcopo, qui Genserici temporibus floruit, cujus Chronicon extat, tribuendum existimat. C. VI. in Petrum de Natalibus Episcopum Equinum invehitur, quamque una cum Ferrando exscriptore suo in Africanorum Martyrum historia turpiter errarit, adductis tribus exemplis memorat; conquestus horum oscitantia & historiarum perturbatione factum, ut Martyrum gesta, alias siaciora, sua auctoritate excidant. Essent adhuc plura, quæ memorari non injucundum foret, nisi specimen solum, non librum ipsum, exhibere propositum nobis fuisset.

NOUVELLE BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS
Ecclesiastiques, Partie II du Tome III, par M. L. E. DUPIN.

h. e.

NOVÆ BIBLIOTHECÆ AUTORUM ECCLESIA-
sticorum Tomi III Pars II, complectens Scriptores seculi post
C. N. quinti, totiusque Operis Tomum IV. constituens.

Autore LUDOVICO ELIA DU PINO.

Montibus Hannoniæ, sumtibus Huguetanorum. 1691. in 4-
Constat alphab. 2. plag. 7.

Primum

PRIMUM hujus Bibliothecæ Tomum in *Actis A. 1693. pag. 77. seqq.* secundum eodem anno *pag. 438. seqq.* & tertium itidem anno eodem *pag. 489. seqq.* recensuimus, & quidem versionem eorum Latinam tum temporis secuti. Nunc quartum ejusdem Bibliothecæ Tomum, cujus Latinam versionem frustra hactenus expectavimus, ex Gallica editio- ne Lectorum nostrorum oculis sistimus, partem secundam tomi tertii constituentem. In prima enim ad annum usque post C. N. 430, in recensendis Ecclesiasticis Scriptoribus Autor fere pervenerat. Cœptum igitur in ea solum hoc, quem præ manibus habemus, tomo pertexit, & ad finem usque seculi semper sibi simili elegantia ac nitore deducit.

P. 2.

Dicendorum initium facit ab *Attico* Episcopo Constantinop. & cujus Epistolam ad Calliopium & Socrate, ad Eupsygium ex Theodoreto, ad Cyrillum denique ex Facundo Hermianensi & ipso Cyrillo memorat. Et quamvis a Vincentio Lirinense inter eos non numeretur, quorum pro fide Catholica testimonia in concilio Ephesino allegantur, tribus tamen vicibus in illo citatum fuisse, ex actis hujus concilii constat. Locum autem in concilio laudato allegatum, ex homiliarum ejus aliqua depromptum quidem existimant Viri docti; recte tamen omnino sentire videtur Autor noster, qui libri ejus de fide & virginitate, in quo Nestorianismum Gennadio teste prædemnavit, fragmentum illum esse docet, a Cyrillo quoque Alexandrino in literis ad Imperatrices allegatum. *Isidori Pelusiota* (quem Damiatæ natum plerique eruditorum credunt, licet Alexandrinum fuisse Ephræmi apud Photium autoritas persuadeat,) tractatum de fato, eundem esse cum libro ejusdem contra gentiles, ideo vero non ab simile Autori nostro videtur, quod eandem rem tractans ad librum de fato provocet L. 3. ep. 203, ad librum contra gentiles vero L. 2. ep. 137. & 228. Poemata scripsisse quod Isidorum nonnulli statuunt, ex male intellecto Evagrii loco ortum credit: verba enim ejus, quibus *κλέειν ἐὺνὲν κατὰ τὴν ποιήσιν* Isidori esse dicit, nil aliud ex mente Viri cl. significant, quam si Latine diceremus, *latissima ejus est, ut utar verbo poetico, gloria*; quemadmodum & doctissimum Valesium interpretatum esse videmus. *Joannem Cassianum* Gallum natione fuisse, maximis Viris, Luca Holstenio & Henrico Norisio locus Colkar. 24. c. 1. persuasit; sed nihil locuta illum probare Dupinius arbitratur contra expressum Gennadii, qui Scytham cum facit, testimonium. Photius vero cum Roma-

P. 24.

num

num dicit, non nativitatis, sed quo potissimam vitæ partem transegit locum, indicat. Honorium autem Augustodunensem, qui Africanum eum facit, quod attinet, ille Scythiam pro Africæ provincia habuisse putandus est, quod enim nonnulli Scythicæ fuisse originis, Carthaginæ vero natum Cassianum arbitrantur, omni profus fundamento destituitur. Cæterum cum Cassianus L. VI. de incarnatione, ex symbolo Antiocheno Nestorium refuret, orta fuit inter eruditorum nonnullos quæstio, quodnam istud sit Antiochenum concilium, cujus symbolum citaverit Cassianus? Cl. itaque Autoris nostri sententia est, de symbolo in Ecclesia Antiochena recitari solito, non vero de symbolo in synodo aliqua Antiochena concinnato, sermonem illi fuisse. *Nili* ætatem investigans, corrigit Menologia Græcorum, quæ Mauritii imperium seum attigisse memorant; ad illud autem accessisse Mauritium circa annum C. 583 constat, quem annis minimum duobus & triginta morte sua antevertisse Nilum ita colligitur: Cum monasterium montis Sinai Barbarorum turbaretur incursionibus, quinquagenarium se fuisse ipse testatur Nilus; istas vero Barbarorum vastationes in annum 410 vel 411 incidere novimus, quæ si quinquagenarius fuit, vix ultra annum 451 vitam extendere potuit. Non in Monologiis igitur tantum pro *Mauritio Marcianus* legendum est, sed castigandus quoque Allatii error, qui sæculo sexto Nilum adhuc vixisse inde colligit, quod in epistola ad Tribunum Zosarium, quæ LVII est Libri I, pro nunquam restauranda Judæorum Republica inde ducat argumentum, quoniam quinque jam a morte Christi elapsa fuerint secula, & nulla tamen Judæis in integrum restituentæ Reipublicæ spes affulgeat. Non enim absolute Nilus annum quingentesimum præterisse a morte Christi ait, sed appropinquare eum; ἰδὲ λόγον πεντακοσίων ἐστίν, inquit, quod imminentem annum quingentesimum notare perspicuum est. Priusquam autem a Nilo pergamus ad alios, non possumus non, quæ occasione tractatus Nili de oratione monuit, adducere. Allegavit illum *Φιλομαθέας* Photius, dividiturque in 153. capita sive sententias, Latine a Turriano vulgatas. Maxima pars earum a p. 543 usque ad p. 575 Evagrio potius quam Nilo, aut forte etiam utrisque est tribuenda. Habebant enim veteres Monachi sententias quamplurimas, meditationesque, quibus sermones suos passim adspergebant, cum aliis ipsis communes, cum vero earum collectiones per Monachos rudes ut plurimum atque

P. 31.

P. 90.

indoctos instituerentur, illi quoque iis præterea aliorum sæpe sententias admiscebant, ut proinde de autoribus earum non ulque-
 quaque certo constare possit. De Professionibus Fidei, quæ Rufino tribui solent, agens, neutram a Rufino Aquilejensi scriptam probat, & rationes adducit, quibus Garnerius inductus Rufinum Syrum Pelagii magistrum, Mario Mercatori memoratum, a Rufino Aquilejensi diversum fuisse asseruit. Esti vero ex duabus Fidei Professionibus, quæ Rufini nomen gerunt, neutram Aquilejensi tribuendam Noster censeat, breviorē tamen eum in finem, ut a Rufino Aquilejensi subscriberetur, ab Anastasio Romano Episcopo scriptam conjicit. De *Theodoretis* in Canticum Canticorum commentariis, an pro genuino ejus opere haberi possint, multi doctorum hodie dubitarunt. Equidem illustrasse librum istum annotationibus suis hunc Patrem, ipse nobis testis est in præfatione in Psalmos; an vero ille idem sit commentarius cum eo, quem Zinus versione ornatum luci donavit, dubitationem omnino admittere videtur. Tribuit tamen ei Autor noster, adductisque argumentis, quæ fidem ei adstruunt, a duobus MSSis, a Pelagii II vel potius Gregorii testimonio, a styli methodique cum aliis ejus commentariis convenientia, a loco Ezechielis in operis hujus præmio eodem prorsus modo, ac a sibi eum explicavit Theodoretus, exposito, desumptis, iis quoque, quæ ab adversa parte proferri solent, respondet. Quod enim primo con-
 vertire non putant Theodoretis, quæ de negotiorum mole, quibus tam urbs, quam castra eum opprimant, in præfatione autor hujus operis queritur, aliter plane sentit Noster. Cum enim in Canticum sub auspicia statim Episcopatus sui se commentatum esse, ipse Theodoretus præfatione in Psalmos testetur, facile apparet, pluribus et non civilibus tantum & ecclesiasticis, sed militaribus quoque negotiis fuisse vacandum. Imporanda enim sæpius ipsi tum temporis fuisse Magistratum & Præfectorum auxilia contra paganorum insultus, vitæ ejus historia docet; ut bella taceamus, quæ diocesi ejus tunc imminere videbantur. Quæ vero obijciunt de Chrysofomo tanquam adhuc vivente ab autore hujus commentarii prolata, & de sermonibus, quos viva voce adhuc exponat, nulla necessitate cogente ita accipi putat: posse enim ea de sermonibus literis consignatis totumque orbem hac ratione collustrantibus optime intelligi. Nec

testis

tertio obstat, quo minus Theodoretus hujus factus parens credatur, quod Theodori Mopvesteni, quem magna veneratione ille semper fuit profecutus, circa interpretationem hujus libri sententias convellat: satis enim huic fecisse videtur eo, quod suppresso semper ejus nomine errores confutet; quod etiam in præfatione in Psalmos fecit, dum eos explodit, qui Judaico more, quod fecit Theodorus, Psalmos interpretantur, quam tamen nemo propterea ei abjudicare ausus fuit. Pari ratione Theodoro restituendum Dupinius judicat, caput ultimum Hæreticarum Fabularum Libri III, quo Nestorianismi texuit historiam. Respondet proinde argumentis Garnerii, quibus id ei ivit ereptum. Vult ille primo comparari ea, quæ isto capite de Nestorio dicuntur, cum iis, quæ Theodoretus de eo alibi scripsit: nunquam non eum excusavit, nunquam nisi bene de eo sensit, tægre demum ad condemnationem ejus se adigi passus fuit; cum contra Satanz *ὄργανον* & plagam Ægyptiacam hic vocet, plaustra denique anathematum & increpationum in eum ingerat. Verum, cum post Concilium Chalcedonense, pronunciatumque solenniter contra Nestorium a Theodoro anathema, Hæreticæ Fabulæ conscriptæ fuerint, perdere hoc argumentum nervos suos Dupinius existimat, imo e re ejus fuisse ait, fœdis depingere coloribus, quem condemnaverat. Urget autem secundo Garnerius, non tantum in iis, quæ doctrinam, sed & quæ vitam Nestorii spectant, contradici hoc capite aliis Theodoretis locis; cum quibus tamen facilis admodum conciliatio Auctori nostro videtur. Quod enim Auctor hujus capitis educationem Nestorii sibi ignotam dicit, cum Theodoretus contra optime noverit, Theodori eum fuisse discipulum; ita intelligendum esse putat, quod Theodoretus primam ejus institutionem, priusquam in Theodori disciplinam se dederit, ignoravit. Quod porro non nosse se ait capitis hujus Auctor, ubi fuerit locorum, antequam Antiochiam pervenit Nestorius, cum Theodoretus tamen eum in S. Euprepii monasterio fuisse, & baptizatum quoque Antiochiæ esse noverit, a Theodoro non alienum videbitur, si priori loco sermonem esse dicamus de itineribus ante Nestorii in dictum monasterium adventum peractis. Quæ denique de ingenio ejus in hoc capite proferuntur, non discrepant ab iis, quæ alibi de eo Theodoretus dixit; nisi quod non excusatorem, sed accusatorem, mutata scilicet

sententia, nunc agere voluerit. Tertium Garnerii argumentum maxime omnium infirmum Dupinio videtur. Inquit ille, promississe Theodoretum in postremo libro refutationem omnium, quorum in precedentibus meminerat, hæresium: at inter eas Nestorianismum omisisse. Verum enim vero sufficit Theodoretum principia suppeditare, quibus configendi erant hæretici, quæ omnibus speciatim applicare, prolixum nimis fuisset; quamobrem præter Nestorianos, Eutychianos quoque & alios quosdam omisit. Quartum argumentum Garnerius a stylo petit, quem tamen a Theodoretiscribendi genere non alienum Dupinius putat; quamobrem ad quintum accedit. Scilicet ex epistola ad Sporaçium; integrum illud caput desumptum esse Garnerius contendit, Historiam Nestorianismi iisdem plane verbis una cum dogmatum Nestorii confutatione complectente. Illa vero epistola manifeste est supposititia, idemque proinde iudicium de hoc capite ferendum. Sed contrarium plane verum esse videtur, translatumque esse hoc caput e fabulis hæreticis in epistolam ad Sporaçium, non ex epistola in fabulas hæreticas, censendum est. Ultimum denique Garnerii argumentum negativum est, inde desumptum, quod nemo hoc caput pro defendendo Theodoretis allegaverit, cum ejus memoria in concilio V generali ob Nestorianismi suspicionem maxime periclitaretur: nec Facundus enim, nec Liberatus, nec Gregorius, nec quisquam cæterorum, qui bene cupiebant ei, ad illud provocarunt. Verum nec ad omnia Theodoretis loca, quæ allegari poterant, provocatum est; nec ad nostras manus omnia pervenerunt, quæ in ejus favorem scripta eo tempore fuerunt; ut taceamus, Gregorio omnia opera ejus non satis nota fuisse. Imo sufficere videtur, quod in sequentibus temporibus a Photio, Leontio, Theodoro Abbate & aliis, pro genuino hoc capite habitum atque citatum fuerit. Major adhuc doctissimo Autori nostro circa *S. Leonis* opera, & majori apparatu, discutienda fuit controversia. Epistolas enim ejus prius quod attinet, Prospero eas tribuendas esse Antelmus nuper persuadere nobis ausus est. Conjecturæ locum ei dedit Gennadius, qui, *Epistolas Papa Leonis adversus Eutychen de vera Christi incarnatione ad diversos datas, a Prospero distatas credi*, ait; quæ verba ne apice quidem mutato, in Chronico Marcellini ad Consulatum Viviani & Felicis repetuntur; unde ad Adonis Viennensis notitiam idem locus.

R. 122.

locus pari ratione, ac ad Honorii Augustodunensis & Trithemii, ex ipso Gennadio pervenit. Huic autem testimonio cum unice fere innitatur Antelmius sententia, en quid ad subruendum illum tibicinem moliat Dupinius noster. Primo Gennadius nil aliud dicit, quam ita *credi vel dici*, nec ipse sive famæ sive opinioni illi fidem habere videtur. Cum enim c. LXX de Leone ageret; epistolam ad Flavianum verbis expressis ei tribuit, nec ullam reliquorum ejus operum mentionem facit, ita ut in Scriptorum Ecclesiasticorum censum eum redigere non potuisset, nisi hanc ipsam Epistolam ab eo profectam esse habuisset persuasum. Deinde dubitari meretur, an Gennadii sint verba illa, quæ ex c. 84. modo allegavimus; interpolatum enim esse caput istud, neminem legentium fugere potest. Postquam enim Gennadius de Prosperi operibus ita esset locutus, ut appareat, doctrinam ejus de gratia minus se illi probare, ab alia manu adjunctum legitur, *hunc Prosperum defensorem fuisse librorum S. Augustini contra Hereticos gratia inimicos*, quæ verba pro assumpto nemo non agnoscit. Immediatè vero ea sequitur locus de epistolis Leonis, quem itidem pro interpolatoris factu habendum esse, hæc argumenta suadent: 1. Si Gennadii esset, textui ejus junctus procul dubio foret, nec assumpto illi demum subnecteretur. 2. Ita concepta sunt verba loci hujus, ut ad præcedentem additionem sese reforte videantur: ita enim incipit: *Epistola quoque*, quod ad additionem præcedentem *Hic Prosper etiam* referri, nec ullum habere posse cum vero textu nexum, legentibus manifestum est. Sed unde, inquires, illa in Gennadio additio? Divinare id Autori nostro non adeo videtur difficile, cum eadem verba in Chronico Marcellini inveniantur. Inde itaque ea ad textum Gennadii assumpta sibi persuadet. Sane enim alterutrum fieri oportuit, cum idem sit verborum tenor, ut scilicet vel Gennadium excrisperit Marcellinus, vel e Marcellino ad Gennadii textum ea addita fuerint. Prius omni verisimilitudine caret; nunquam enim Gennadium excrisperit Marcellinus: alterum itaque factum fuisse, necesse est. Quapropter omnia Antelmius argumenta ad famam reducuntur, quæ temporibus Marcellini, centum annis Leone junioris, increbuerat. Adonem enim quod attinet, eum Marcellinum fuisse secutum patet, nec etiam illius, noni quippe seculi auctoris, magna in hoc negotio esse potest autoritas. Idemque de Honorio Augustodunensi

p. 136.

p. 175.

Junensi & Joanne Trichemio ferendum judicium. Quae ad Notarium Prosperi, quem apud Leonem eum obiisse Ado refert; nec non styli similitudinem, quam inter Prosperi & Leoni adscriptas epistolas invenire se putat Anselmius, reponat Noster, praeterimus, quomodo ipsum Anselmianae sententiae fundamentum subruat, retulisse contenti. Sed non epistolas Leonis tantum Prospero tribuit Anselmius, verum etiam in ejus sermonibus Prosperi stylum & genium agnoscit, neque dubitat, quin sermones ab occupatissimo Pontifice habiti, cum a pluribus expeterentur, a Prospero expoliti & ad majorem elegantiam compositi fuerint. Quam in rem varias rationes cumulat, quibus expendendis & discutiendis operam suam Dupinarius impendit. De Eucherio ubi loquitur Clarissimus Autor noster, occasionem suae de Homiliis, quae sub Eusebii Emesepi nomine circumferuntur, aperiendae sententiae nanciscitur. Illarum centum & quadraginta quinque in dies Dominicos & festos totius anni, manuscriptum Vaticanum & Montis Casinensis Brunoni Episcopo Signinensi restituit. Nec dubitare sinit styli cum caeteris ejus scriptis conformitas, illum verum earum autorem esse. Reliquas Galliam vel unum vel plures agnoscere autores, jam alibi notatum fuit: sunt enim inter eas complusculae Maximi Rhegiensis homiliae similes, quae non possunt non illo tempore, quo monasterium Lirinense florebat, esse compositae. Et in vita quidem S. Hilarii ab Honorato Massiliensi scripta, Episcopum in Gallia circa hoc tempus vixisse discimus Eusebium, qui plura sermonum scripsisse dicitur, quod etiam confirmat Rabani discipulus Helmannus, in Poematibus suis inter celebres Franciae Episcopos Eusebium & Casarium numerans. Illi forte omnes istas homiliae tribuendas censeret, qui aliquas illarum Casarium, Maximumque & Faustum Rhegienses, autores agnoscere non consideraverit. Dogmatissimi vero Autoris nostri sententia est, monachorum Lirinensium eas esse factas, qui nomen Eusebii sibi tribuerint, consueti sub appellativo aliquo nomine delitescere, ut adeo *homilia Eusebii* nihil aliud sit, quam *homilia viri cujusdam pii*. Qui titulus huic collectioni fuerit additus, vel quod veri autores ignorarentur, vel quod illi pro more Lirinensium sermones suos aliter non inscripserint. Pari enim ratione in Commonitorio Vincentium Lirinensem *Peregrini*, Salvianum vero *Timothei* nomen assumisse, & forte ob eandem

eandem causam vitam S. Hilarii Arelatenſis ab Honorato compoſitam Reverendi nomine appellari. Specialius quidem Dupinius, ad quem autorem quilibet horum ſermonum ſint referendi, inquiriſſe ſed illa omnia exſcribere, inſtituti noſtri ratio haud ferre videtur. In *Maximo Taurinenſi* notat, XII ejus Homilias, a clariffimo Mabillonio pro ineditis Tomo I. Muſei Italici vulgatas eſſe; eum tamen tres ex iis inter Ambroſii opera jam antea editæ proſtant. Inter omnes ſententias, quæ de *Autore libri de vocatione gentilium* obtinent, duas ſaltem examen mereri exiſtimat. Altera Queſnellii eſt, qui Leoni Papæ; altera Antelmii, qui Proſpero eum adſerere conatur, proluxa contra Queſnellium adornata diſſertatione; cujus tamen argumentis reſpondere partesque Queſnellianas reſtaurare magno conatu Cl. Autor ſuſcepit. De *Fauſto Rejenſi* ubi agit, de agitatæ inter Sirmondum & ejuſ adverſarios, circa hæreſin Prædeſtinatiam, controverſiſ loquendi caprat occaſionem. Utramque partem non ſecundum rei veritatem, ſed ſecundum opiniones, putat tuliffiſſe iudicium: ipſi igitur ſententiam ſuam, inter utramque fere mediam, luculenter & proluxe circa hanc rem exponere viſum fuit. De anima ejuſque natura & affectionibus, idem fere quod Cartesium ſenſiſſe *Claudianum Mamerſum*, collatis utriuſque opinionibus oſtendit. *Gelaſio Papa* tractatum contra Eutychem & Neſtorium ſtrenue vindicat, explôſiſ, quibus cum Baronio Bellarmino Gelaſio Cyziceno eum aſſerere fatigit, argumentis, quod Proteſtantibus, noſtrarum partium imprimis, ob locum de S. euchariftia ſub ſinem partis prioris, celebri illi Theodoretii loco proſus ſimilem, non poteſt non eſſe gratiffimum.

Quemadmodum vero alia quoque, quæ forte non probantur Curie Romanæ, in hoc Bibliothecæ Eccl. Tomo occurrunt quamplurima: ita mirum non eſt, eandem cum reliquis eum ſubiſſe cenſuram. Taſia ſunt, cum, ubi de conciliis hujus ſeculi pro more agit, ne conſilio quidem Pontificis Romani a Theodoſio convocatum eſſe concilium Ephëſinum, contra Baronium & Bellarminum probat; cum Cyrillum, quem Legati Papæ characterem in hoc concilio ſuſtituiſſe negat, in eo tamen præſediſſe evincit; cum locum a S. Thoma ex Cyrilli theſauro pro Curie Romanæ ſuprematu citatum, genuinum non eſſe contra Labbeum oſtendit: cum e Capreoli libello ad Vitalem & Conſtantium notat, quam ſubmiſſo duo Hiſpani, quid

p. 178.

p. 191.

p. 246.

p. 218.

p. 269.

p. 379.

p. 320.

p. 64.

p. 73.

p. 146.

quid de Nestorianismo statuendum sit, cum interrogaverint, postea-
que ista subjungit: Quid Curia Romanæ dicerent Theologi, si Epi-
scopum Romanum tam submisit isti consulissent, quæ non inde in
favorem Curia illius deducerent consecraria? Cum ipsum Leonem M.
inducit Imperatori *virtutem Sacerdotalem* tribuentem, aliaque ex an-
tiquis Ecclesie monumentis testimonia, pro *Episcopatu* summorum
Magistratum adducit; ut alia hujusmodi quamplurima taceamus.
Cæterum omittit Cl. Autor in hoc Tomo, quam aliis subjungere
spererat, brevem doctrinæ, disciplinæ & morum hujus seculi repræ-
sentationem. Cum enim toties harum rerum repetita sit in hoc & præ-
cedente tomo tractatio, facile nova earum repetitione cariturum es-
se Lectorem existimat.

NOUVELLE BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS
Ecclesiastiques. T. V. &c.

h. e.

NOUVE BIBLIOTHECÆ AUTORUM ECCLESIA-
sticorum Tomus V, Scriptores Ecclesia seculi post C. N. sexti
complexus, autore LUDOVICO ELIA DU PINIO.

Montibus Hannoniæ, in pensis Huguetanorum, A. 1691. in 4.
Constat alphab. l. plag. n.

REcte monet in præfatibne tomi hujus quinti doctissimus Autor,
multum hoc seculum infra præcedentium dignitatem jam subli-
dere. In eo enim sicuti eruditio, præcæque illius simpliciteris pu-
ritas, non deploranda satis decremента passa videtur; ita superstition
velut agmine facta irruerat, veteris disciplinæ gravissimus rigor con-
cidebat, ambitio & Simonia thronum occupabant, schismatibusque
& dissensionibus omnia misceri incipiebant, ita ut si sua ætate meri-
to queri potuit Polycarpus, o bone Deus, in quæ nos tempora refer-
vast! longe meliori jure hoc seculo querela ista repeti potuerit.

Instituit interea Cl. Autor noster examen eorum, quæ in de-
fensione Epistolæ Chrysostomi ad Cæsarium, paulo ante quintum
hunc Bibliothecæ ecclesiasticæ tomum edita, Autor ejus monuerat.
De Facundi enim Hermianensis loco agens, his fere verbis usus fuerat;
Harduino plane persuasum est, sublesta fidei esse istud Facundi opus; illius
enim

enim pariter ac Liberati, Marii Mercatoris, Victoris Tununensis, Casiodori omnia opera, (præter formulas, tractatum de anima, & commentarios in Psalmos,) Isidori item de Scriporibus ecclesiasticis librum, in Gallia nata, multoque quam vulgo creduntur, recentiora esse, cujus rei argumenta aliquando se communicaturum pollicitus est. Partium itaque suarum Nolter existimans Autorum istorum suscipere vindicias, initium earum facit ab Isidoro Hispalensi; illius enim salva fide, Facundi quoque libris & Chronico Victoris Tununensis sua constet oportet autoritas. Isidoro autem facile fidem conciliant Braulionis Episcopi Casaraugustæ, familiaris ejus ac cœtanei, aliquot tamen annis ei superstitis testimonium, qui non tantum opus de Viris illustribus ei tribuit, sed istud quoque uno capite, elogium Isidori complectente, a se auctum fuisse dicit. Alter cujus autoritate Isidorus nititur, Ildefonsus Toletanus est, ætate illo non multum inferior, qui in Præfatione sui de Viris illustribus operis, continuationem istud Hieronymi, Gennadii & Isidori esse cupit. His duobus tertius addi poterit Honorius Augustodunensis, qui in Catalogi sui Autorum ecclesiasticorum libro primo Hieronymum, secundo Gennadium, tertio vero Isidorum nostrum Hispalensem manifeste exscribit. Neque certe in ipsis Isidori scriptis aliquid, quod dubia ea reddat, inveniri potest, nec quicquam est quod Gallum potius quam Hispanum autorem fuisse suadeat; non stylus enim tantum, sed & rerum Hispanicarum cognitio posterius magis probabile reddunt. Imo etiam MSta, e quibus Gasias in lucem eum protulit, in Hispania reperta fuerunt. Nullo alio igitur sine rejectus Isidorus videtur, quam ut Facundus & Victor corruant, qui cum illo stare videntur, utpote ab eo allegati. Sed si hoc ad eum rejiciendum sufficit, ad Ildefonsum etiam extendendus erit censura rigor; quod tamen facere aut oblitus, aut non ausus fuit Harduinus. Sed demus, Isidori de Viris illustribus librum suspicionem admittere, nemo tamen de ejus Originum libris dubitare poterit. Horum vero etiam libro V cap. ultimo Victoris Tununensis meminit, quem Ado Viennensis quoque sub initium Chronici sui & Otho Frisingensis Hist. l. 5. c. 4. allegarunt. Quin totum negotium expedit, quod Joannes Abbas Biclarensis, Victoris cœvus, Chronicum ejus continuaverit, ut ipse sub sui Chronici initium docet; Et quid denique in Victoris Chronico fabulosum, quid eo indignum,

H h h

quid

quid quod falsarium arguat inveniri poterit ? Hac vero ratione, Facundo sua facta tectaue manebit etiam auctoritas, a Victore pariter ac Isidoro allegato. Quin etiam Cassiodoro in Psalmum 138 (quod opus ei reliquit Critica Harduini) id saltem evinci poterit, fuisse aliquando in Africa Episcopum Facundum, qui Justiniano opera sua dedicaverit, *Hereticorum penetrabili subtilitate destructor*. Ipsa vero Facundi opera quod attinet, ea quoque omnes genuini libri characteres habere, luculente ostenditur, quod fere etiam de Marii Mercatoris scriptis censendum esse videtur. Cassiodoro denique eorum scripta sua reliqua, præter commentarios in Psalmos & tractatum de anima abjudicentur, nulla ratio est; præsertim cum Sigebertus Gemblacensis alique Scriptores bibliothecarii, ei constanter illa adscribant. Sed non comparari meretur, inquit Dupinius, Harduini audacia, qua omnia ista monumenta rescit, cum illa, qua Justino Martyri Apologias suas abjudicat, de quibus tamen minus semper quam de Dialogo cum Tryphone, quem relinquit ei Harduinus, disceptatum fuit. Producit itaque argumenta, quæ Harduinum ad saniorum mentem revocare posse putat, & si de hujus libri sinceritate dubitari potest, nullum, inquit, antiquitatis monumentum est, quod tueri se queat. Quod sane ita esse, nupera Harduini de nummis Herodiadum prolusio satis ostendit, in qua non pauca ausa est Viri illius doctissimi critica. Cæterum cum *optima Harduino suspetere argumenta*, Auctor defensionis illius dicat, quibus probet, *sub finem seculi secundi Justiniani Apologias esse fabricatas*, nulla illa esse posse clarissimus Auctor noster demonstrat.

Sed a præfatione ad ipsum librum: in quo recensendo eo erimus breviores, quod steriles hoc ævum, cujus scriptorum maximam partem decretales & aliæ Pontificum Romanorum epistolæ constituunt, ipsum prolixitatem dissuadere videatur. Ex *Antiq.* itaque ep. 23. observat, eum primatum Ecclesiæ Hierosolymitanæ tribuere; scribit enim ad ejus Episcopum, *Apostolorum ejus exercere primatum quem Deus ei concesserit, ostendereque non tantum prerogativis, sed etiam meritis suis, primum in Ecclesia universali locum se tenere*. Credere quis posset, inquit Dupinius, ad Episcopum Romanum hæc scripta fuisse? At non titulus tantum, sed ipse *textus etiam epistolæ, ad Hierosolymitanum ea pertinere evincunt*.

Inte-

Interes non est tanta apud eum Aviti autoritas, ut eum in Ep. 33, in Symmachi Papæ favorem scripta, ægre ferentem, quod concilium Papam judicare fuerit ausum, refutandum non existimet. Et difficile admodum ipsi præcipue videtur, ad sanam mentem reducere ista Aviti verba: *Si Papa urbis Roma vocatur in dubium, Episcopus jam videbitur, non Episcopus vacillare.* Quid enim, inquit, si idololatria, vel hæresi, vel Simonia, vel aliis flagitiis polluat Papæ, num propterea sedes Apostolica periclitabitur? Sic nec *Emodii* autoritas ipsi persuadere potest, eum qui in sedem Romanam evehitur, sanctum subito evadere, Papatumque aut invenire talem aut efficere. Paradoxum enim hoc esse ait, vasto exemplorum numero abunde refutatum. De *Procopio Gaza* ubi agit, mirum est, eum non meminisse ejus Commentariorum in XII Prophetas minores, quos in Bibliotheca Jesuitarum Claromontii esse, a Garnerio jam olim Latine redditos & prælo paratos, a Viro quodam doctissimo, qui eos in Gallia olim vidit, accepimus. Doctiss. Harduinum ejus editioni manum admovere voluisse, idem addebat, quod ut faciat in Reipublicæ literariæ commodum mature, etiam atque etiam est orandus. Vivis admodum coloribus depingit clarissimus Autor *Vigilii* ejusque Antipapæ Sylverii machinationes, quibus se mutuo evertere conati sunt; nec tacet, quod cum religionis etiam dispendio, aulæ Constantinopolitanæ favorem prior sibi conciliaverit. Hinc etiam, quicquid contra molitur cum Baronio Binius, Professionem fidei, in qua Acephalorum stabiliuntur errores, huic tribuendos dicit. Sufficit enim ad hoc probandum Liberati autoritas, qui & literas ad Imperatricem, & secutam eas Professionem istam sub *Vigilii* nomine exhibet; nec ipsum aliquid a se alienum hoc ipso fecisse, ex aliis ejus gestis est evidens. *Primasium* Prædestinati esse autorem, quicquid suadeat codex a Mabillonio inspectus, negat. *Anastasio* vero *Sinaitæ* *Οδὴν* sine omni scrupulo tribuit, quod tamen opus rectius forte collectionem esse dixisset, centonemque tum ex aliorum Patrum, tum ex Anastasii scriptis confarcinatum, cui nomen Anastasii imperitorum postmodum culpa adhæsit. Ita sane factum esse cum innumeris aliis hujusmodi scriptis novimus, ut primi fragmenti autori totus liber postmodum fuerit adscriptus. Collectionem enim hoc opus esse, quisquis priora saltem capita legerit, facile deprehendet; Anastasii certe totum esse non

p. 8.

p. 13.

p. 15.

p. 67.

p. 80.

p. 96.

posse, vel inde manifestum est, quod Eucherius Alexandrinus mortuis in eo accenseatur, quem tamen anno 608. diem demum obiisse constat. E *Gregorio M.* sollicite conquiruntur loca, quibus nemini Episcoporum Patriarchatui universali inhiare permissum esse contendit, quod facere eo tempore Constantinopolitanus Episcopus videbatur; ut & illa, quibus cogi ad fidem homines prohibet, & persecutiones ad amplianda religionis Christianæ pomœria institutas improbat. De *Eustratii Constantinopolitani* ætate mirum plane, dubium, Autorem nostrum hæere: vix enim dubitari potest, Eutychium Patriarcham Constantinopolitanum eum vidisse, quem sibi πάντη ἰσχυρὰ καὶ τιμίαν κεφαλὴν esse dicit; quo loquendi genere eum de homine sibi ignoto non usurum fuisse arbitramur.

Conciliorum hoc seculo larga admodum messis prodit. De *Concilii Agathensis* Can. 2. agens Dupinius, suam de communione peregrina sententiam his fere verbis exposuit: designari per illam existimo locum peregrinis, clericos se esse dicentibus, nullis tamen literis locum instructis, concessum. Illis enim ante laicos quidem locum assignabant, infra tamen ordinis sui clericos. Si e.g. Episcopum se diceret hujusmodi clericus, post reliquos Episcopos, ante Presbyteros tamen locum obtinebat; si Presbyterum, post reliquos Presbyteros, sed ante Diaconos &c. Quo observato, facile esse explicatum, quid communio peregrina fuerit, existimat. Prolixissimus est in historia Concilii Constantinopolitani II, quod quintum generale vulgo audit, occasione trium capitulorum in causa Acephalorum habiti. Sufficit vel sola istius concilii historia, ad corruptos hujus seculi mores penitus perspicendos; quamobrem hic quoque doctrinæ, disciplinæ & morum brevem delineationem sine Lectoris damno omitti posse existimavit.

ONDERSOEK van de BETERENINGE der Kometen &c.
h. o.

DE COMETARUM PRÆSAGIIS DISQUISITIO, OCCASIONE Cometarum, qui A: 1680, 1681, & 1682 comparuere, instituta a BALTHAS. BEKKER O, S: T. D. & V. D. apud Amsteladameses Ministro. Editio nova, priori uno capite & epilogo auctior. Cui accessit ejusdem descriptio methodi, qua Ludov. Gul. de Graaf ad longitudinem locorum inveniendam utendum esse existimavit.

Amsteladami apud Joannem ten Hoorn, A. 1692. in 4. Plag. 15.

Altera

Altera hæc est editio libri rerum non plane vulgarium copia satis referti, auctior tamen aliquantum priore, quam anno 1684. ejus Auctor publicavit. Nos quamvis justo diutius ejus recensionem distulisse videamur, eam tamen vel nunc instituendam censuimus, cum in *Mundo Fascinato*, de quo alibi egimus, passim provocatum ad hunc librum esse videamus. En tibi igitur B. L. ea, quæ spatii, intra quod cohibemur, angustia ex eo decerpere nobis permiserunt.

Communem ante omnia exponit de cometis hominum sententiam, qui inter signa rerum futurarum eorreponere solent, sive in genere eos aliquid, sive bonum sive malum, præfagire statuunt, quod Claudianus & Beza fecerunt; sive in specie pestem, famem, bella atq; hominum insignium fata, mortalibus illis significari sibi persuadeant, quod e veteribus Manilius, & Pontanus inter modernos facere fuerunt ausi: sive denique causas illos, sive nuda signa magnorum eventuum existimant.

Cum autem signum quodvis vel natura sua, sicuti *ἕρανος πύλας*, vel institutione, sicuti iris, ille senenam insequentis diei tempestatem, hæc terram aquis diluvii nunquam denovo submergendam, significet; cometam natura sua nobis nihil significare posse ostendit, cum illa nobis sit plane ignota. Sane enim, ut differentes veterum apud Manilium de cometæ natura taceamus opinionet, quis definire audebit, an magnus Cartesius, an diligentissimus Hevelius, an ingeniosissimus Bernoullius inter recentiores præ cæteris eam exploratam habuerit? Imo quis gloriari potest sibi de colore, figura, & motu cometæ, harumve affectionum diversitate & causis satis certo constare? Si vero non constat, quæ earum cum eventibus, qui illis tribuuntur poterit ostendi connexio? Nec ab Astrologia peti potest cometis prædictionibus auxilium; ipsius enim illius artis regulæ vel solo hoc corruunt ariste, quod ejus principia & fundamenta ex recentiorum Mathematicorum hypothesebus, erroris & falsitatis luculente convincantur, ab hominibus quippe rerum cœlestium non satis peritis conficta. Experientiam quidem objicit vulgi superstitio, sed norunt docti, fallacem esse secundum Hippocratem experientiam, insignemque requirere exemplorum copiam: at rariore sunt, quam ut experientia regulas de iis construere possit, cometæ. Et si quis ad ea quæ in veterum libris occurrunt hic provocet, ei merito occinemus,

H h 3 nimis

p. 4.

p. 7.

p. 9.

p. 15.

p. 20.

p. 24.

posse, vel inde manifestum est, quod Eucherius Alexandrinus mortuis in eo accenseatur, quem tamen anno 608. diem demum obiisse constat. E Gregorio M. felicite conquiruntur loca, quibus nemini Episcoporum Patriarchatui universali inhiare permillum esse contendit, quod facere eo tempore Constantinopolitanus Episcopus videbatur; ut & illa, quibus cogi ad fidem homines prohibet, & persecutiones ad amplianda religionis Christianae pomeria institutas improbat. De *Eustratii Constantinopolitani* aetate mirum plane, dubium, Autorem nostrum hærere: vix enim dubitari potest, Eutychium Patriarcham Constantinopolitanum eum vidisse, quem sibi πάντη ἰεραὴν καὶ τιμίαν κεφαλὴν esse dicit; quo loquendi genere eum de homine sibi ignoto non usurum fuisse arbitramur.

Conciliorum hoc seculo larga admodum messis prodiit. De *Concilio Agathensis* Can. 2. agens Dupinius, suam de communione peregrina sententiam his fere verbis exposuit: designari per illam existimo locum peregrinis, clericos se esse dicentibus, nullis tamen litteris formatis instructis, concessum. Illis enim ante laicos quidem locum adsignabant, infra tamen ordinis sui clericos. Si e.g. Episcopum se diceret huiusmodi clericus, post reliquos Episcopos, ante Presbyteros tamen locum obtinobat; si Presbyterum, post reliquos Presbyteros, sed ante Diaconos &c. Quo observato, facile esse explicatu, quid communio peregrina fuerit, existimat. Prolixissimus est in historia Concilii Constantinopolitani II, quod quintum generale vulgo audit, occasione trium capitulorum in causa Acephalorum habitum. Sufficit vel sola istius concilii historia, ad corruptos huius seculi mores penitus perspicandos; quamobrem hic quoque doctrinae, disciplinae & morum brevem delineationem sine Lectoris damno omitti posse existimavit.

ONDERSOEK van de BETEKENINGE der Kometen &c.
h. 6.

DE COMETARUM PRÆSAGIIS DISQUISITIO, occasione Cometarum, qui A: 1680, 1681, & 1682 comparuerunt, inscripta a BALTHAS. BEKKER O, S: T. D. & V. D. apud Amsteladamenfes Ministro. Editio nova, priori uno capite & epilogo auctior. Cui accessit ejusdem descriptio methodi, qua Ludov. Gul. de Graaf ad longitudinem locorum irveniendam utendum esse existimavit.
Amsteladami apud Joannem ten Hoorn, A. 1692. in 4. Plag. 15.

Alterna

Altera hæc est editio libri rerum non plane vulgarium copia satis referti, auctior tamen aliquantum priore, quam anno 1684. ejus Auctor publicavit. Nos quamvis justo diutius ejus recensionem distulisse videamur, eam tamen vel nunc instituendam censuimus, cum in *Mundo Fascinato*, de quo alibi egimus, passim provocatum ad hæc librum esse videamus. En tibi igitur B. L. ea, quæ spatii, intra quod eohibemur, angustia ex eo decerpere nobis permiserunt.

Communem ante omnia exponit de cometis hominum sententiam, qui inter signa rerum futurarum correspondere solent, sive in genere eos aliquid, sive bonum sive malum, prælagire statuant, quod Claudianus & Beza fecerunt; sive in specio pestem, famem, bella aut hominum insignium fata, mortalibus illis significari sibi persuadeant, quod e veteribus Manilius, & Pontanus inter modernos facere fuerunt ausi: sive denique causas illos, sive nuda signa magnorum eventuum existiment.

Cum autem signum quodvis vel natura sua, sicuti *σφαῖρα κρούουσα*, vel institutione, sicuti iris, ille senenam insequentis diei tempestatem, hæc terram aquis diluvii nunquam denuo submergendam, significet; cometam natura sua nobis nihil significare posse ostendit, cum illa nobis sit plane ignota. Sano enim, ut differentes veterum apud Manilium de cometæ natura taceamus opinionet, quis definire audebit, an magnus Cartesius, an diligentissimus Hevelius, an ingeniosissimus Bernoullius inter recentiores præ cæteris eam exploratam habuerit? Imo quis gloriari potest sibi de colore, figura, & motu cometæ, harumve affectionum diversitate & causis satis certo constare? Si vero non constat, quæ earum cum eventibus, qui illis tribuuntur poterit ostendi connexio? Nec ab Astrologia peti potest cometicis prædictionibus auxilium; ipsius enim illius artis regulæ vel solo hoc corruunt ariete, quod ejus principia & fundamenta ex recentiorum Mathematicorum hypothesebus, erroris & falsitatis luculente convincantur, ab hominibus quippe rerum cœlestium non satis peritis confictæ. Experientiam quidem objicit vulgi superstitione, sed norunt docti, fallacem esse secundum Hippocratem experientiam, insignemque requirere exemplorum copiam: at rariores sunt, quam ut experientia regulas de iis construere possit, cometæ. Et si quis ad ea quæ in veterum libris occurrunt hic provocet, ei merito occinemus,

p. 4

p. 7

p. 9

p. 15

p. 20

p. 24

- nimis ipsos quoque hac in parte fuisse credulos, dum vel plures descriperunt, quam unquam comparuere, (quis enim nescit, quot falsis prodigiis Livius, quot Josephus, quot alii sibi imponi passi fuerint?) vel illis sine ulla ratione tribuerunt secutos eos eventus. Et inde etiam est, quod nemo haestenus specialiora e cometarum motu, colore, aut alius affectionibus praedice potuerit: imo turpiter se dederunt, quicumque verbis, licet Delphicis oraculis obscurioribus, id facere ausi sunt; quod Viri non indocti e recentioribus exemplo Auctor noster confirmat. Quatuor autem potissimum esse ostendit, quae non possunt non iis, qui e cometis futura praedice satagunt, figere crucem. Primo enim negare non possunt, multas hujusmodi stellas comparuisse, quas magnus eventus secutus fuerit nullus; multa vero contigisse, non comparente antea cometa. Deinde cui potissimum minabitur cometa, cum unam provinciam, altera salva, malis hujusmodi, quae significare creditur, premi videamus? Quale denique malum erit, cum in uno loco pestem, famem in altero, bellum in alio forte cometam sequi videamus? Sed ducit Auctor noster, porro a silentio Scripturae argumentum, quae saepe quidem stellarum, nunquam vero earum, quas cometas appellamus, meminit; nedum ut eos tanquam rerum futurarum signa nobis commender. Neque illi intelligi possunt, quod forte aliquis objiciat, ubi de signis caeli sermo est; nam ex inductione hujusmodi locorum patet, de nullis aliis quam ordinariis, ut ita loquamur, signis, Solis scilicet, Lunae, caeterorumque siderum esse sermonem, quae diem & noctem, tempestatesque anni, aut alias hujusmodi varietates naturali sua virtute significant. Ubi vero de extraordinariis sermones ferunt S. Scriptores, nihil dicunt, quod aliquam eorum cum cometis convenientiam arguat. Nec stella etiam quae tempore nativitatis Salvatoris nostri comparuit, huc trahi potest. Illa enim cum non in expanso caeli, loco sideribus proprio, sed inferioris aeris regione comparuerit, in stellarum censum venire non potest. Fuit itaque potius in aere accensa flamma vel lucidus vapor, ut deducendis ad Christum Magis inserviret, excitatus. Neque inter signa mundi conflagrationem praecessura, aliquid huc spectans invenire licebit; cum quicquid de illis a Salvatore & aliis Viris Dei praedicitur, ex sententia Auctoris nostri, in sensu metaphorico sit accipiendum. Imo prorsus repugnans stylo Scripturae rerum infaustarum e stellis praesagia:

fagia : stellæ enim ad regnum hæis in illa pertinere dicuntur, luce vero nunquam non bona, quemadmodum tenebris mala, Scripturæ designant. Quin denique, ut arguendi finis fiat, offenditur, claris S. Oraculorum verbis omnia præfagia, nisi illa quæ ab ipso Deo verbo suo admixta habentur, magis vero speciatim ea, quæ e cœli corporumque cœlestium motu petuntur, severissime prohiberi. Hinc vero patet, non levis etiam criminis apud Deum se facere reos, qui cum vulgo de cometis sentiunt. Quorum error ut penitus refellatur, solite in ejus causas inquiritur. Primum inter eas locum obtinet incuria & negligentia nostra circa ordinaria Dei opera, & stupor que percelli nos patimur, simul ac aliquid præter ordinem contingere judicamus. Naturalis inde ac propria nobis timiditas, superstitio, rerum novarum studium, atque credulitas vanis hominum rumoribus confirmata, haud parum sibi hic vindicant, ut & vanissimum illud, ex Auctoris sententia, quam examinandum aliis relinquimus, præjudicium, omnia propter hominem esse condita : cum tamen Scripturæ loca, quæ innuere istud videntur, nil aliud innuant, quam humanis oculis omnia ista esse exposita, ut spectaculo suo hominem delectarent, non ut aliis ejus usibus unice inservirent. Longe enim plura esse & majora, ad quæ cœlestium v. g. corporum usus sese extendat, ex ipsa eorum natura probare nititur. E quibus omnibus cum satis constare putet, vana esse quæ a cometis desumuntur vaticinia, verum usum, quem eorum pariter ac reliquorum corporum cœlestium contemplatio præstare potest, offendit. Tandemque toti operi enarratione eorum, quæ proximos cometas secuta sunt, significari tamen ab iis non potuerunt, adeoque a nemine etiam ex iis prædicta sunt, bellicorum scilicet cum Turcis & Gallis, Magnæ Britanniæ factorum, & aliorum insignium eventuum, finem imponit.

Descriptio methodi Lud. Will. de Graaf, in inveniendis locorum longitudinibus duabus literis absolvitur. Earum priorè simpliciter narratur, quomodo ille istam methodum suam Ordinibus Belgii Fœderati proponi curaverit, licet, quæ in re illa consistat, nemini unquam aperire voluerit; nisi quod Tabulis Wasmuthianis & Astronomicis observationibus eam inniti, falsus fuerit. Fraudem subesse, Frañqueranus Mathematicus *Fullenius* epistola publice monuerat, ut pote qui imperitiam Viri illius, nauticæ rei alias additi, problemate

quo-

p. 63.

p. 67.

p. 70.

p. 74.

p. 77.

p. 82.

p. 89.

p. 93.

quodam proposito, e tabulis Wasmuthianis solvendo,prehendisse sibi visus fuit. Epistolæ Fullenii tria mendacia objecit *Lud. Wilhelmsus ille de Graaf*, quam tamen accusationem ab eo Autor noster sollicitè defendit. Non expectabunt autem a nobis Lectores prolixam istorum enarrationem, cum ad rem, de qua præcipue agendum erat, vix pertineant; quemadmodum & alteram Epistolam, qua rationes exponit Bekkerus, quibus motus literis Grafi, superiori suæ epistolæ oppositis, non responderit, ideo attingimus solum, quod, ut ipsius Autoris verbis dicamus, ad famam Fullenii tuendam magis, quam ad rem ipsam & artem, quæ occasionem dedit omnibus istis, illustrandam pertinere videatur.

*EXCERPTA EX COMMENTARIIS MATHEMATICIS
& Physicis Academia Regia Scientiarum Parisiensis.*

A. 1692. p. 161. seqq.

Dominus *Tournefort* conjecturas circa usum vasorum in quibusdam plantis non improbabiles protulit, postquam observavit microscopio, vasa illa in plerisque plantis plerumque esse medullosa & quasi spongiosa, aut potius composita ex multis sacculis aut vesiculis cavis, secum invicem communicantibus, transitumque præbentibus succo nutritio, eodem fere, quo filum crassius ex gossypio liquorem filtrandum transmittit, modo. Censet enim, vasa illa plena medulla aut vesiculis alijs adhuc usus habere, quam apportandi succum nutritium, neque tantum partes plantæ fortiores reddere ac sustentare, sed sæpe abire in fibras tensionis capaces, quando partes, in quibus sunt, satis jam creverunt, neque nutrimento amplius opus habent; imo in nonnullis plures quandoque sua dispositione concurrere ad eundem motum, verosque musculos formare; contrahi autem fibras illas, quando planta exsiccare incipit, neque vesiculæ amplius tenduntur a succo nutritio. Id vero cum primis conspicuum est in ovarijs hellebori nigri, aconiti & coronæ imperialis, quæ ubi planta maturitatem adeptæ est, a fibris illis dirumpuntur, partim ut semina ab aere alterentur perfectioraque reddantur, partim, ut hinc inde dispergantur.

Dominus *Cassini* ex suis observationibus conclusit, *Conjunctio-*

nem

nem Veneris cum Sole accidisse die quarto Septembris, mane 7 hor. 7 min., adeoque 36 hor. 33 min. tardius quam Ephemerides Argoli, sed 14 hor. 13 min. quam Tabulæ Rudolphinæ indicant. Maxima Veneris latitudo apparuit 8 grad. 48 min. Eandem conjunctionem Dominus *Sedilcau* ex suis observationibus determinavit, quoad ascensionem rectam contigisse d. 2 Septembr. mane hor. 1. min. 14. in gradu 161, min. 53, secund. 10; quoad longitudinem vero d. 4 Septembr. mane hor. 7. min. 35, in grad. 12, min. 33, sec. 35 Virginis, cum Veneris latitudo esset 8 grad. 45 min. Dominus *Homborg* ostendit modum sequentem extrahendi *sal volatile acidum minerale in forma sicca*, quod solutum in spiritu vini probe rectificato & in pavementum effusum instar aquæ fortis ebullit. Recipe duas uncias argenti puri, easque solve in 5 unciis spiritus nitri, effunde hanc solutionem adhuc calentem in pintam aquæ fluviatilis, in qua tantum antea salis communis solutum, quantum solvere potest, & argentum præcipitabitur instar coaguli albi. Lava sæpius hoc argentum præcipitatum aqua calida, donec insipidum evadat, & probe sicca; habebis duas uncias & dimidiam calcis argenti. Deinde in vase ferreo igni valido calcina duas aut tres libras stanni, cui nullum aliud metallum admixtum, & de hac calce stanni bene sicca unam capucunciam cum dimidiâ, exacteque misce cum 2½ unciis calcis argenti bene quoque siccatæ. Hanc mixturam inde matraccio lutato, ita ut ejus duæ tertiæ partes remaneant vacuæ, illudque exponere igni aperto, ita ut collum ejus deorsum inclinetur; defluet in hoc materia nigricans, quæ statim coagulabitur in lapidem valde durum coloris ferrugini dilucioris, cujus pondus erit circiter uncia unius & dimidiæ. Hic lapis est calx stanni soluta a salibus, quæ erant in calce argenti concentrata, & caput mortuum, quod insipidum restat in fundo matraccii, est argentum in calcem redactum a salibusque liberatum, quæ retinuerat ex suo dissolvente in præcipitatione, potestque in massam ope capellæ ordinariæ sine damno redigi. Tandem lapidem illum in pulverem contunde, eumque bene sicca valde exiguo calore, immisumque vasi sublimatorio (verres de rencontre) sublima secundum legem artis; nancisceris dimidiam unciam salis volatilil, id quod si rectifices bis aut ter igne admodum exiguo, habebis sal volatile acidum, valde album & transparens. Caput mortuum est calx stanni, idque si exponatur aëri 2 aut 3 menses, denuo im-

quodam proposito, e tabulis Wasmuthianis solvendo, deprehendisse sibi visus fuit. Epistola Fullenii tria mendacia objecit *Lud. Wilhelmsus ille de Graaf*, quam tamen accusationem ab eo Autor noster sollicitè defendit. Non expectabunt autem a nobis Lectores prolixam istorum enarrationem, cum ad rem, de qua præcipue agendum erat, vix pertineant; quemadmodum & alteram Epistolam, qua rationes exponit Bekkerus, quibus motus literis Graafii, superiori suæ epistolæ oppositis, non responderit, ideo attingimus solum, quod, ut ipsius Autoris verbis dicamus, ad famam Fullenii tuendam magis, quam ad rem ipsam & artem, quæ occasionem dedit omnibus istis, illustrandam pertinere videatur.

EXCERPTA EX COMMENTARIIS MATHEMATICIS & PHYSICIS ACADEMIAE REGIAE SCIENTIARUM PARISIENSIS,

A. 1692. p. 161. seqq.

Dominus *Tournefort* conjecturas circa usum vasorum in quibusdam plantis non improbabiles protulit, postquam observavit microscopio, vasa illa in plerisque plantis plerumque esse medullosa & quasi spongiosa, aut potius composita ex multis sacculis aut vesiculis cavis, secum invicem communicantibus, transitumque præbentibus succo nutritio, eodem fere, quo solum crassius ex gossypio liquorem filtrandum transmittit, modo. Censet enim, vasa illa plena medulla aut vesiculis alios adhuc usus habere, quam apportandi succum nutritium, neque tantum partes plantæ fortiores reddere ac sustentare, sed sæpe abire in fibras tensionis capaces, quando partes, in quibus sunt, satis jam creverunt, neque nutrimento amplius opus habent; imo in nonnullis plures quandoque sua dispositione concurrere ad eundem motum, verosque musculos formare; contrahi autem fibras illas, quando planta exsiccari incipit, neque vesiculas amplius tenduntur a succo nutritio. Id vero cum primis conspicuum est in ovarii hellebori nigri, aconiti & coronæ imperialis, quæ ubi planta maturitatem adeptæ est, a fibris illis dirumpuntur, partim ut semina ab aëre alterentur perfectioraque reddantur, partim, ut hinc inde dispergantur.

Dominus *Cassini* ex suis observationibus conclusit, *Conjunctionem*

nem

mem Veneris cum Sole accidisse die quarto Septembris, mane 7 hor. 7 min., adeoque 36 hor. 33 min. tardius quam Ephemerides Argoli, sed 14 hor. 13 min. quam Tabulæ Rudolphinæ indicant. Maxima Veneris latitudo apparuit 8 grad. 48 min. Eandem conjunctionem Dominus Sedilcau ex suis observationibus determinavit, quoad ascensionem rectam contigisse d. 2 Septembr. mane hor. 1. min. 14. in gradu 161, min. 53, secund. 10; quoad longitudinem vero d. 4 Septembr. mane hor. 7. min. 35, in grad. 12, min. 33, sec. 35 Virginis, cum Veneris latitudo esset 8 grad. 45 min. Dominus Homberg ostendit modum sequentem extrahendi *sal volatile acidum minerale in forma sicca*, quod solutum in spiritu vini probe rectificato & in pavimentum effusum instar aquæ fortis ebullit. Recipe duas uncias argenti puri, easque solve in 5 unciis spiritus nitri, effunde hanc solutionem adhuc calentem in pintam aquæ fluvialis, in qua tantum antea salis communis solutum, quantum solvere potest, & argentum præcipitabitur instar coaguli albi. Lava sæpius hoc argentum præcipitatum aqua calida, donec insipidum evadat, & probe sicca; habebis duas uncias & dimidiam calcis argenti. Deinde in vase ferreo igni valido calcina duas aut tres libras stanni, cui nullum aliud metallum admixtum, & de hac calce stanni bene sicca unam capere unciam cum dimidiâ, exacteque misce cum 2½ unciis calcis argenti bene quoque siccatæ. Hanc mixturam inde matraccio lutato, ita ut ejus duæ tertiæ partes remaneant vacuæ, illudque exponere igni aperto, ita ut collum ejus deorsum inclinetur; defluet in hoc materia nigricans, quæ statim coagulabitur in lapidem valde durum coloris ferruginei dilutioris, ejus pondus erit circiter uncia unius & dimidiæ. Hic lapis est calx stanni soluta a salibus, quæ erant in calce argenti concentrata, & caput mortuum, quod insipidum restat in fundo matraccii, est argentum in calcem redactum a salibusque liberatum, quæ retinuerat ex suo dissolvente in præcipitatione, potestque in massam ope capellæ ordinariæ sine damno redigi. Tandem lapidem illum in pulverem contunde, eumque bene sicca valde exiguo calore, immixtumque vasi sublimatorio (verres de rencontre) sublima secundum legem artis; nancisceris dimidiam unciam salis volatilis, id quod si rectifices bis aut ter igne admodum exiguo, habebis sal volatile acidum, valde album & transparens. Caput mortuum est calx stanni, idque si exponatur aëri 2 aut 3 menses, denuo in-

bibit novum sal acidum plane simile illi, quod sublimationis ope separatum fuit. Ita ut adhuc semel, vel etiam tertia vice, pluriesque sublimari possit.

Dn. de la Hire ex observationibus in regio observatorio peractis, & cum Tabularum Rudolphinarum calculo comparatis concludit, in Tabulis *Jovis* Rudolphinis epocham anni 1600 augendam esse 6 minutis, ut fiat 5 sign. 10 grad. 0 min. 43 secund., locum autem Aphelii esse promovendum 1 grad. 40 min. ita ut sit pro anno 1600, sign. 6, grad. 8, min. 32, secund. 0. Idem ostendit *Veneris* locum in nodo suo ex jam dictis tabulis non exacte posse haberi, sed contra potius observationes evincere, quod hoc minimum seculo nodus *Veneris* locum non mutarit. Dominus *Homburg* varia circa rupturam *lacrymarum vitrearum* in vacuo fecit experimenta, quibus comperit, longe majori vi dissilire illas, & in minora quoque fragmenta, quam in aere, & si frangantur in tenebris, aliquid de se luminis spargere. Supponit autem, hæc phænomena ut explicet, lacrymam fere esse induratum, ut lamina chalybea, dum aquæ immergitur, temperari solet: atque uti hæc, si nimium curvetur, in plura frustra dissilit, quia incurvatione partes ejus exterius nimis diductæ, interius nimis compressæ, maximaque celeritate ad situm pristinum revertentes se invicem percutiunt atque separantur; ita eodem modo, dum cauda lacrymæ ab-rumpitur, eandem confringi. Quod autem majori hoc fit violentia in vacuo, id ideo contingere putat, quia densus est aer, qui debilitat vim percussiois, dum in eum fragmenta incurrunt; atque hinc quoque frustula fieri minora, quia statim alliduntur ad latera recipientis & denuo comminuuntur. Luminis explicationem alii occasione reservat. Dominus *Porbenot* regulam communicat cum publico inveniendi *positionem alicujus loci*, qui videri nequit ex punctis principalibus, in quibus peragitur observatio. Nimirum assumendæ sunt duæ distantie trium aut quatuor punctorum jam notæ, & ex puncto, cujus positio queritur, capiendi sunt anguli, quos illæ distantie subtendunt; deinde vero super lineas illas cognitatas describenda sunt segmenta circulorum angulos investigatos capientia; horum intersectio dabit loci positionem questitam, si puncta, prout Auctor præcipit, assumpta fuerint. Tandem Dominus *Varignon* regulas motus in genere deducit ex principio suo universali: quod omnibus in motibus, sive provolvendo sive recta protrudendo fiant, sive in linea recta sive curva, sive sint

sint uniformes, sive accelerati aut retardati, in omnibus proportionibus & variationibus imaginabilibus, summa virium motu efficientium in omnibus instantibus suæ durationis sit semper proportionalis summe viarum aut linearum, quas percurreunt omnia puncta corporis moti. Hinc enim, quod ad rotationem attinet, efficit, (1) plus requiri virium ad corpus aliquod, v. g. globum, volvendum super planum mathematicum, quam ad efficiendum, ut recta procuret eadem velocitate in respectu ad eundem motus terminum, & quidem tanto plus, quanto major est summa linearum, quas describunt omnia corporis illius puncta, quam productum ex eodem corpore & via sui centri gravitatis. Quoad reliquos motus ex eodem principio colligitur, (2) quicquid virium omnino requiritur ad illa motus genera, sive accelerati, sive retardati supponantur, uno verbo, variati in omnibus proportionibus imaginabilibus, semper esse proportionale producto ex massa corporis moti, & via, quam ejus centrum gravitatis percurret. In specie autem, si corpus uniformiter moveatur, (3) productum ex duratione motus & vi, quæ ipsum inchoavit, esse semper proportionale producto ex massa corporis moti & longitudine viæ, quam percurret, hoc est, viæ sui centri gravitatis. Ita, si vires *a* & *b* semper eadem seu uniformes protrudant corpora *M* & *N*, quorum massæ sunt *e* & *g*, per spatia *f* & *b*, temporibus *c* & *d*, semper esse:

$$ac \cdot db :: ef \cdot gb. \quad \text{ac proinde:}$$

1. $a \cdot b :: efd :: gbc$
2. $c \cdot d :: efb \cdot gba$
3. $e \cdot g :: acb \cdot bdf$
4. $f \cdot b :: acg \cdot bde$

Has autem quatuor regulas ad varias hypotheses Varignonius accommodat, ex iisque principia Statices tum Galilæi, tum Cartesii deducit.

EXTRAIT D'UNE LETTRE ECRITE A Mr. REGIS &c.

i. e.

Excerpta ex literis ad Dominum Regis, unum ex illis quatuor, quibus cura Ephemeridum Eruditorum injuncta est, de pilorum structura perscriptis a Dn. Chirac, Consiliario Regis ac Professore Medicina Mospeliensi.

Mospeliis, apud Gonticrum, 1688. in n. plag. 6.

Quamvis Leeuwenhoeckius, in *Observatione Affis A. 1683. p. 5m* inserta, filamenta sive fibras non profus deneget pilis, nec crinium cum pennis avium comparatio e Borelli *Obs. microsc. 23.* curiosos fugiat, ejusmodi tamen assertis lucem multo majorem foveratur pilorum structura, quam Autor clarissimus hic evolvere, variaque ex ea solvere phaenomena nititur. Etenim quoad texturam pilorum, ante omnia radices horum, aequae ac plantarum bulbos, fibrosas describit, cum fibrillae ab Hookio *Microgr. Obs. 32.* frustra quaesitae in pilo e barba bovis *Fig. 1.* delineato a cute ipsa oranino interius producantur ac in firmum quendam bulbum oblongum sive ovalem evidenter conglomerentur. Quem bulbum quidem in nullas discerpi potuisse pelliculas fateretur, in eodem nihilominus secundum longitudinem subtiliter absque contentae partis latione dissecto, ac *Fig. 2.* representato planius constituisse, quod bulbus ipse non modo mera membrana seu capsula potius cartilaginea sit ex inferiori fibrillarum tendinosarum cutis fasciculo contexta, sed & interne membrana quadam glandulosa cooperiatur, quae inferius tantum, circa radicem internam sive principium pili, spatium aliquod satis capax sanguine turgidum relinquat. Hinc remoto involucre tali glanduloso, pili principium inhaerens rotundum ac medio fibrillarum subtilissimarum cum exterioribus continuarum fundo capsulae adnexum considerat, ibi hucque e capsula ipsa exentum inferne adinstar caulis pennae cavum ac medulla quadam vesiculas minimas comprehendente ad pollicis fere extra cutim distantiam refertum, atque *Fig. 3 & 4.* expressam admiratur, cavitatem in iis pilis, qui solidi magis apparent, haud difficulter detegi posse observans, si vel medulla ipsa, e corpusculo quodam glanduloso pellucido in *Fig. 3. lit. I.* notato emergens, prout in portuancula pili canini *Fig. 5.* depicta factum, vel succus lakem transparentis crassior, qualis in juniorum etiam avium plumis continetur, eukelli dorso exprimat. In nutritionis quippe gratiam arteriolae pili bulbum inferius una cum fibrillis ingredi, ac partim ad integumentum glandulosum, partim ad glandosum istud corpusculum, a quo medulla enascitur, dispergi censet; licet & sanguis ipse circa internam pili radicem extravasatus nutritioni videatur aptus, modo portio ejus serosa a tunica glandulosa imbibatur, ac intervenientibus meatibus insensibilibus ad reliquum pili contextum fibrosum nutritionis ergo

TAB. VIII.

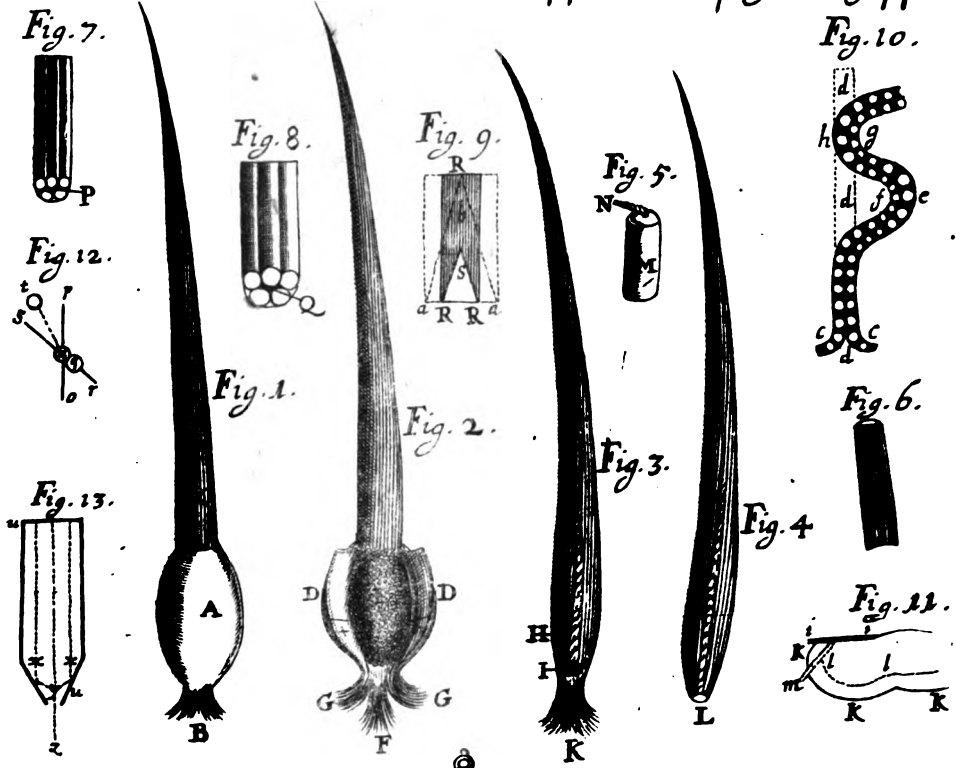
Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3-4.

Fig. 5.

TAB. VIII. ad Tom. II. Supplement, pag. 436. f99.

ergo eadem ratione, ac in medulla cerebri, ossibus, tendinibus & ligamentis, transmittatur. Totum nempe pili truncum revera fibrosam existere continuatum ipsis fibrillis tendinosi, in bulbum quæ colliguntur, e pilorum denique fissuris atque secundum longitudinem, findendi aptitudine, fibrosis solum corporibus propria, non tam hariolatur, quam ad oculum monstrat in *Fig. 6.* pili duas in partes divisi faciem internam fibrosam exhibendo, costæ balenæ discretæ plane conformem; ex eo namque fibrillas tales negandas haud esse, quod non semper oculis pateant, cum nec ossium textura fibrosa in adultis æque distincte ac in recens natis deprehendatur. Sed diversa pilorum phænomena e structura hactenus indigitata porro explanaturus, initium facit eorum, quæ in plica Polonica intricatissimo pilorum affectu occurrunt, qualia imprimis sunt sanguinis e cirris amputatis profusum, extraordinaria pilorum complicatio & cohesio, coecitas, paralysis, ossium ac unguium conformatio vitiosa iis supervenientes, quibus capillitium horridum fuit resectum. Sanguinem siquidem a cirris amputatis, usque a frigido sistatur ære, effundi reputat, quia glandulosum pariter integumentum ac corpusculum, cui medulla adhæret, ab humore nutritio aquosiori simulque corrosivo relaxata, præter lympham sanguini ipsi transitum ad caulem concedat; quin sanguinem interdum e pilis quoque prope eorum extremitates resectis, quousque nec caulis, nec medulla elongatur, promitte stillare, quod a sanguine intra conicum pili caulem semel admisso ac ratione commercii cum reliquo sublato corrupto necessario serum secedat, fibrillasque caulis parietes integrantes comprimendo relaxet ac inflet; fibrillæ autem sic relaxatæ & inflatæ majus longe in medio spatium efficiant, quam in statu naturali fuerit, sicut quinque bacilli subtiliores in cylindrum *Fig. 7.* collecti minus intervallum *P* relinquunt, quam habetur *Q* e majoribus bacillis cylindri *Fig. 8.* resultans; per consequens conus, demonstrante *Fig. 9.* ad eam proportionem, qua fibrillæ nutriuntur sive grandescunt, evadat amplior, ejusque apex a basi recedat, præsertim dum sanguis contentus ab eo, qui radicem pili altius, sine mora propulsus majorem in coni latera impetum exercit, instar fluidi omnis, quod e majori spatio movetur in minus. Complicationis autem & cohesionis pilorum causam nunc inferum idem, quod per fibras relaxatas transudando in superficie pi-

TAB. VIII.
Fig. 6.

Fig. 7. 8. 9.

TAB. VIII.
Fig. 10.

torum post volatiliores particulas evaporatas glutinis naturam vicidam contraxit, rejicit unice, quando nempe pilos absque cincin- nis in chordam vel fasciculum quendam rectum interdum satis longum contingit uniri; nunc vero & frequentius pro causa focia admittit extraordinariam pilorum intorsionem ab inæquali fibrarum nutritione factam, quatenus in pilo, qui v.g. in Fig. 10. e duabus tantummodo fibris *cc.* supponitur compositus, truncus *ddd.* rectissimus quidem formetur, quamdiu ipsarum fibrarum pori & filamenta æqualia persistunt, statim vero ac alterutra fibra quacunque de causa in *e.* magis laxatur magisque nutritur, hinc inde crispari & incurvari is debeat, quoniam fibra eadem in *e.* relaxata tum portionem vicinam continuam *g.* ad se trahit porosque ejus arctat, tum fibram quoque alteram contiguam ex opposito circa *f.* constringit & circa *b.* dilatat. Pathemata demum reliqua, ægros post capillitium demptura vexantia, e. g. cœcitatem, paralylin, ossium ac unguium conformationem depravatam, ab humore excrementicio plus minus acido deducit, qui per pilos excerni præpeditus in massa sanguinea remanet, coacervatusque hanc vel in partem glutinosam seu caseosam & serosam præcipitet, vel saltem absque feri separatione inspisset. Seccus namque partis serosæ ubi supponatur, paralytis generationem in promptu esse, in quantum serum copiosius partium molliissimam cerebrum relaxando consuetam spirituum secretionem ac dispensationem sufflaminet; aut ubi sanguinis solum incrassatio seu consistentia major concipiatur, cœcitatem non minus ac ossium & unguium configurationem perversam induci, quod lymphæ crassior spiculisque acidis instructa humoris crystallini vel vitrei peluciditatem evertat, in ossium autem cellulis diutius subsistens magisque coagulata figuram illorum, cum primis spongiosorum, v.g. spinæ & costarum, depravet, unguisque inæqualiter pariter nutriendo difformes reddat, quamvis aliquando unguium vitium nimis potius ejusmodi ægrorum contabescentiæ debeatur, dum in Fig. 11. unguis *ii* digiti pulpæ *kkk* stricte adnexus fortius omnino ad inferiora trahitur magisque versus *m* flexitur, quo magis fibræ pulpam *kkk* constituentes exsiccandum inter sese contrahant & ad *ll* recedant. Reliquis plicæ symptomatis omisissis, ad alias de pilis quaestiones enodandas progreditur, v.g. cur. pili barbæ semel evulsi renascan-

Fig. 11.

scantur? cur crassities pilorum augeatur, quo sæpius amputantur? cur
 in cadaveribus pili non minus ac ungues crescant? cur pilorum de-
 fluxivium patiantur, qui ex morbis vehementibus convalescunt? cur
 in cute pili non ubique æqualiter proveniant, nec æqualis longitu-
 dinis? quomodo nonnulli ex affectu animi unica nocte canescant?
 tandem quomodo pili in iis, qui inopinato lupum cernunt aliove
 terrore opprimuntur, possint erigi? Novos in specie pilos evulsis
 eadem ratione succedere tradit, ac arbor denuo ex unica radicis
 portiuncula in terra relicta exsurgit, propter mechanicam videlicet
 partium in capsula residuarum dispositionem, qua fibrillæ glandu-
 losum medullæ corpus circumstantes aliquod in medio spatium
 crescendum inter relinquere, adeoque caulem eo crassiorem, quan-
 to magis fibrillæ ab affluxu humorum instantur, formare coguntur.
 Pilos itidem sæpe resectos in crassitie simili modo augeri ostendit, ac
 arborum ramos in extremitate amputatos, quia succus eadem vi
 eademque quantitate ad pili truncum distributus, per extremitatem
 vero exsiccata egredi impeditus, fibrillas eadem proportione, qua
 consuta reiteratur, inflet augeatque. Pilorum vero atque ungui-
 um in mortuis etiam corporibus incrementum putrefactioni humo-
 rum, particulas non solum serosas, sed & oleaginosas ratione salis vola-
 tilis exaltati ad friores sive condensiores pilorum & unguium po-
 ros dispensanti, adseribit, utro tamen concedens, absque putrefac-
 tione quoque incrementum dictarum partium fieri posse a paucis
 qui ad radices earum semper habetur succo, veluti liquido & ab æ-
 re externo compresso proante sese in poros insinuante. Quod ca-
 pilli defluant iis, qui graves superarunt morbos, culpam diverso cu-
 tis adsignat statui, quatenus cutis ex febre durante exarescens nul-
 lum ad radices pilorum nutrimentum admittat, febre autem cessante
 fibrosæ pilorum radices denuo emollitæ majusque nutrimentum
 capientes pilos ipsos exsiccatos foras protrudant. Ut inæqualem
 vero pilorum proventum explicet, cutem tanquam campum fundi
 inæqualis nec ubique vegetationi pilorum apti computat, quem-
 admodum & plantæ non in quavis terra æqualiter progerminant.
 Canitie una nocte ex animi pathemate accidentis rationem,
 ab alteratione sanguinis adeoque & lymphæ intra pilorum po-
 ros contentæ desumit, sive hæc ab acido quocunque coa-
 gula-

coagulata, five etiam rarefacta & in bullulas redacta supponatur. Erectionem denique pilorum, si occasione terroris præter spem incussum certo contingat, ipsis fibrillis radicum tendinosus a copiosiori spirituum influxu æqualiter undique contractis fert acceptam, non secus ac baculus plano incumbens supra alteram extremitatum solet elevari, quando a multis potentiis oppositis, sed æqualibus, trahitur. Tandem uti caulis pilorum in plica elongationem declarare voluit ope Mechanicæ, quod liquida ex angustiori canali in angustiores mota virtutem ac velocitatem majores acquirant, ita de ipso Mechanicæ hujus fundamento, cum primis in Nota literis adjecta, est sollicitus. Idcirco quippe primo canonem a nonnullis pro universali venditatum, quod corpus æquali vel minori motus quantitate ac alterum gaudens nequicquam motus huic in occursum communicare possit, non nisi ad certum casum, quo duo corpora æqualia ac eadem motus quantitate prædita cum iisdem determinationibus sibi obviam fiunt, i. e. unum eorum alterum insequitur, restringit, cum experientia fecundum Fig. 12. monstret, globum chalybeum n supra tabulam planam ab o ad p pergentem mox cursum mutare, cumque ad r dirigere, ubi globus æqualis q ab r versus s tendens occurrat. E diverso dein huic ipsi principio, quod corpus motum ab alio æquali vel minori motus quantitate instructo aliquid motus recipere possit, modo utrumque cum differentibus determinationibus mutuo sibi occurrat, dictam liquidorum mechanicam superstruit, in quantum, si juxta Fig. 13. in alveo mn æqualis capacitatis, saltem ubi flumen declive est, i. e. circa z arctato, tres aquæ columnæ æquales xyx æquali motus quantitate versus z progredi supponantur, laterales omnino columnæ xx ab angustatis canalibus ad mediam y reflexæ huic aliquam & forsan dimidiam motus sui portionem communicent, effluxumque ejus notabiliter intendant.

TAB. VIII.
Fig. 12.

Fig. 13.

Explicatio Figurarum.

Fig. 1.

- A. Designatur bulbis pili e barba bovis multo naturali major.
- B. Radices pili.
- C. Truncus pili.

Fig. 2.

- D. Capsula cartilaginea radicem pili includens.

E. In-

E. Integumentum glandulosum radicem pili immediate tegens.

†† Parvum interstitium partem capsulae inferiorem ac involu-
crum glandulosum intercedens, quod sanguine re-
pletum deprehenditur.

F. Radices pili.

⊙⊙ Filamenta ad capsulam constituendam tendentia.

Fig. 3.

H. Medulla pili, sicut in barba felis apparet.

I. Parvum corpus glandulosum, cui medulla deprehenditur
adnexa.

K. Filamenta cum capsula coherentia & fibrillis exterioribus
continua.

Fig. 4.

L. Apertura caulis pili e barba felis.

Fig. 5.

M. Portio pili e canis barba.

N. Portio medullae ultra planum sectum egrediens, postquam
pilus scalpelli dorso probe fuit compressus.

Fig. 6.

O. Facies pili interna, ubi in duas finditur partes.

Fig. 7. quinque bacillos rotundos in unum fasciculum
collectos representans.

P. Interstitium parvum a bacillis his ibi loci relictum, ubi la-
xitas totius cylindri locatur.

Fig. 8. eosdem quinque bacillos, sed paulo majores,
exprimens.

Q. Intervallum a bacillis his eo loci inter se relictum, ubi la-
xitas totius cylindri locatur, sed multo majus, quam
P Figuræ precedentis.

Kkk

RRR.

Fig. 9.

- RRR. Planum pili una cum caule suo in statu naturali.
 RRS. Planum caulis pili,
 S. Apex conii a caule formati.
 a a R. Planum ejusdem pili una cum caule suo, postquam in
 nimiam crassitiam excrevit.
 a a b. Apex conii protensus versus R sive extremitatem pili,
 cum sanguis latera caulis RRS vi distenderit.

Fig. 10.

- c c. Duæ fibræ in crassitie & longitudine æquales, ad pilum
 efformandum invicem junctæ.
 d d d. Truncus rectus, quem duæ hæ fibræ constituerent, si
 crassities eorum in tota extensione persisteret æqua-
 lis.
 e. Portio alterius harum fibrarum, cujus pori ampliores
 redditi.
 f. Pars opposita, cujus pori ab alterius inflatione fuerunt
 stipati.
 g. Continuatio partis e, cujus pori sunt constricti.
 h. Pars opposita g, cujus pori dilatati sunt.

Fig. 11. planum pollicis una cum ungue repræ-
sentans.

- i i. Unguis.
 k k k. Fibræ pulpam digiti in statu naturali constituentes, un-
 guisque extremitati adhærescentes.
 l l. Eadem fibræ constrictæ & quasi in se ipsas regressæ, post-
 quam pulpa digiti extenuata fuit.
 m. Extremitas unguis deorsum tracta & incurvata.

Fig. 12.

- n. Globus chalybeus ab o recta ad p tendens.
 q. Alius globus chalybeus æqualis eadem motus quanti-
 tate ab r ad s pergens.
 n. r. Linea declinationis a globo n, dum globus q in eum
 impingit, descripta. u u. Al-

Fig. 13.

- uu. Alveus ea parte, qua flumen declive est, arcuatus.
 x x. Columnæ laterales aquæ versus y columnam mediam,
 reflexæ.
 y z. Columna fluminis media.

EXCERPTA EX TRANSACTIONIBUS PHI-
 losophicis Anglicanis,

A. 1693. Num. 196. 197.

Modus Boyleanus conficiendi Phosphorum desumptus ex char-
 ta, tradita Regiæ Societatis Secretariis A. 1680. d. 14. Octobris,
 & aperta post ejus mortem, ita se habet; Sumta fuit quantitas
 considerabilis urinæ humanæ, (liquor enim hic parum tantum exhibet
 quintæ essentia desideratæ) hujusque bona pars per non con-
 temnendum temporis spatium digesta fuit, antequam ad usum ad-
 hiberetur. Postea liquor hic destillatus fuit moderato calore, do-
 nec spirituosæ & salinæ partes fuerunt separatæ; quo factò super-
 flua humiditas quoque fuit evaporata, usque dum substantia remanens
 redacta fuit ad consistentiam densioris syrupi aut tenuioris
 extracti. Deinde probe incorporata fuit hæc substantia cum triplo
 pondere subtilis arenæ albæ, mixturaque indita in validam retortam
 lapideam, cui amplum recipiens, magnamque partem aqua reple-
 tum, ita fuit adaptatum, ut retortæ rostrum fere tangeret aquam.
 His autem cum cura luto obductis, ignis apertus gradualiter admi-
 nistratus fuit spatio 5 aut 6 horarum, ut omne phlegmaticum aut
 volatile primum transiret; deinceps vero ignis auctus fuit per
 horas 5 aut 6 tantum, quantum in fornace non male exstructa por-
 terat, (quæ ignis violentia circumstantia est in hac operatione non
 omittenda.) Hoc pacto transcendit magna copia fumorum albo-
 rum, quales apparent in destillatione olei vitrioli, hisque cessanti-
 bus & recipiens vas non amplius obscurantibus, paulo post succes-
 serunt alii, qui videbantur in recipienti lumen debile & subseru-
 leum edere, simile fere lumini accensorum sulphuratorum. Ulti-
 mo tandem loco, cum ignis valde esset vehemens, alia transcendit
 substantia priori gravior, per aquam nimirum fundum recipientis
 petens, unde exempta (& aliquatenus quoque, cum adhuc ibi esset)

p. 583. seq.

Kkk 2

ex

ex effectibus pluribus aliisque phaenomenis, talis substantiæ species nobis visa est, qualis desiderabatur & expectabatur.

p. 627. seqq.

Num aquæ admixtum sal sit, optime indagari posse censuit R. Boyle affundendo fortem & probe filtratam solutionem argenti puri, factam ope claræ aquæ fortis, vel etiam spiritus nitri, Si enim aquæ, cui vel millesima pars salis admixta, instillentur pauca guttæ solutionis, statim albâ nubes apparet, fundam sensim potens. Idem etiam contingit, quando spiritus salis cum aqua est commistus. Dominus Dr. Hoocke autem aliam methodum hydrostaticam ostendit, partem his millesimam salis aquæ admixtam, investigandi, ope bullæ vitreæ B, collo CC instructæ, ita ut illius diameter 3 digitorum, colli vero CC dimidiæ lineæ magnitudinem non excederet. Erat autem injecto minio ita onerata, ut parum tantum esset gravior aqua pura, colloque suo suspendebatur ex jugo A, subtili admodum agilique ita, ut a parva grani parte commoveretur; deinde vero immittebatur aquæ puræ, contentæ vase EE, usque ad notam D, atque in hoc situ contrapondio in lance F posito detinebatur. Admixta huic aquæ parte bis millesima salis, statim emerfit ex aqua salsa collum dimidii circiter digiti altitudine.

TAB. VIII.
Fig. 14.

p. 650. seqq.

Dominus Halley, thermometrorum ut divisionem accuratiorrem efficeret, varia refert experimenta, circa expansionem fluidorum a calore, a se instituta. Aqua nimirum vulgaris ægre expanditur a calore, nisi ita incalescat ut ab ebulliente aqua solet, quo facto subito expanditur, sed licet calor augeatur, terminum ad quem pervenit non transit, occupatque expansione sua $\frac{1}{20}$ spatii prioris. Mercurius leni expanditur calore, sed vix acquirit $\frac{1}{4}$ spatii prioris, licet aquæ bullienti immergatur. Hinc tamen patet, non omnino exacta esse Mercurialia barometra, cum calido tempore Mercurius expandatur leviorque fiat, requiraturque adeo cylindrus altior ad æquilibrium cum aerē constituendum in ætate quam in hyeme, ita ut, si supponamus, tempestatum extrema efficere tantum $\frac{1}{150}$ differentiæ, ut probabile est, effectus hujus in barometro futurus sit $\frac{1}{10}$ digiti supra & infra medium, vel in universum digiti pars quinta. Spiritus vini gradualiter assurgit crescente calore, tardius tamen principio, citius postquam probe incaluit, certum autem attingens caloris gradum tactui tolerabilem ebullire incipit, & quidem eo citius,

ius quo spirituosior est, neque certi quid ultra hunc terminum de ejus expansione statui potest; adquisivit autem cum ebullire inciperet, $\frac{1}{12}$ prioris molis. Aer autem ordinarius ab æstatis calore expanditur circiter $\frac{1}{3}$, a maximo vero frigore in Anglia condensatur $\frac{1}{20}$, ita ut summa ex illis partibus designet spatium per quod aer a frigore hyemali liberatus ab æstatis calore tandem expanditur, probetque hoc fluidum ad thermometrorum constructionem esse aptissimum.

DE HUYSHOUDING GODS IN SYN KERKE &c.

h. e.

Oeconomia Dei in gubernanda Ecclesia sua temporibus postdiluvianis ad nativitatem usque Isaaci, exposita a PETRO VAN

STAVEREN V. D. in Ecclesia Lugduno-Batava

Ministro.

Lugduni Batav. apud Frideric. Haaring, 1694. in 4.

Alph. 4. plag. 10.

Ejusdem *Oeconomia Dei in gubernanda Ecclesia sua temporibus, quæ inter nativitatem Isaaci & reconciliationem Jacobi cum fratre Esauo intercèsserunt. ibid. 1695. in 4.*

Alphab. 4. plag. 1.

Continuatio hæc est operis, cujus prima pars, tempora antediluviana complectens, ante annos non adeo multos prodiit, quod ipse Reverendus Autor publici quidem juris facere cœperat, morte tamen præventus duarum, quas nunc exhibemus, partium curam, filiiis relinquere fuit coactus. Videtur autem totius V. T. œconomiam ita enarrare in animo habuisse, sed istud filium mors etiam abruptit; quamobrem id saltem, quod a parente elaboratum invenerunt, in privatis scriniis vineis absumentum filii relinquere noluerunt. Methodus hujus operis nulla alia est, quam quod filium textus Moisaici a capite Geneseos VIII ad caput usque XXXIII κατὰ πόδα sequatur, illumque oratione a plebis Christianæ auribus non aliena luculente exponat. Criticas equidem & philologicas meditationes frustra hic quæras, & essent illæ etiam ad scopum, quem Autor propositum habet, parum conducentes; interea tamen non desunt quæ nove dicta videri, eoque Lectori etiam Φιλομαθεῖ se com-

p. 78.

p. 243.

p. 241.

p. 248.

p. 286.

mendare queant. Tale est quo faciem terræ post diluuium longe meliorem, quam ante diluuium fuit, redditam existimat, utpote quæ nec maledictioni amplius vi promissionis diuinæ sit obnoxia. Talia quæ contra Abydenum & Josephum de turri Babel disputat, & quæ de urbis Babylonicæ originibus & incrementis profert. Tabula quæ de Cainane in versione LXX interpretum & Græco Lucæ textu in Abrahami genealogiam intruso commemorat; ut alia, quamplurima taceamus: quamvis fatendum, in his omnibus eam, non adhiberi ἀκριβῶς, quam adhibuisset forte Clarissimus Autor, si cum populo ipsi non fuisset agendum. Cæterum nihil in hoc opere occurrit, quod ad Coccejanorum, (qui ingeniosi, ubi de economia Dei sermo est, esse solent & elegantes) partes propendere, Autorem nostrum suadeat; quod ideo solum monemus, ne ex titulo, istarum alias partium Theologorum libris valde familiari, tale quid Lectores nostri suspicentur.

HET EERSTE BOEK DER PSALMEN, BEGRYPENDE LXI Snaar-Liederen des Konings en Prophete Davids &c.

h. e.

Psalmorum Liber primus XLI Regis & Prophete Davidis Hymnos complectens, quorum diuina, qua sciant, sapientia explicatur, verusque usus breuiter ostenditur. Autore Salomone a Tit. V. D. apud Dordracenos Ministro Scholæque Illustris Professore. Accedit horum Psalmorum Metrica Paraphrasis, Autore Nicolao vander Meer.

Dordraci Anno 1693 in 4.

Methodo utitur Rev. Autor in hac sua Psalmorum explicatione ad ædificationem plebis Christianæ perquam accommodata. In singulis enim illustrandis ita procedit, ut introductione quadam Lector primo ad rectiorem ejus intelligentiam præparetur. Illi accurata Psalmi ἀνάλυσις in tabula subjungitur. Cui brevis difficultiorum verborum & phrasum succedit explicatio. Si propheticus est Psalmus, eventus Prophetiæ ex Historia demonstratur, postremo vero usus Psalmi, quem sub utroque fœdere constitutis præstare potest, ostendit.

ostenditur, ut scilicet eorum eradicetur opinio, qui Psalmorum Prophetorum nullum in V. T., eorum vero, qui res ad antiquum foedus spectantes complectuntur, nullum in Novo esse usum existimant. Cæterum id forte Autori nostro peculiare est, quod omnes fere Psalmos Dialogorum forma scriptos existimet, ita ut vel anima cum Deo, vel Christus cum Ecclesia, vel cum Patre &c. loquens inducatur. Unico id exemplo ostendisse forte suffecerit. In Psalmo statim secundo, qui Christum regnum suum, nequicquam contradicentibus hostibus occupaturum nobis sistit, Legati ejus loquendi faciunt initium, eosque, quos sollicitos habent hostium Christi furores, solatio demulcent, vel insaniam illorum ob oculos ponentes, & irritos fore eorum, contra Jehovah & Unctum ejus, conatus prædicentes. Ipse inde Christus Rex eorum sermones confirmat, ad se spectare regnum ostendens, Patremque suum certo id sibi esse asserturum promittens. Quo facto Legati iterum ad hostium principes verba faciunt, eosque ad debitam observantiam graviter hortantur.

In Metrica sua Paraphrasi religiose Tiliæ interpretationem sequitur alter Vir clarissimus, quæ cum elegantia & puritate sua se satis commendat, lingua Belgicæ peritis non potest non esse longe gratissima.

CLAVIS ECCLESIASTICÆ DISCIPLINÆ, SEU INDEX UNIVERSALIS TOTIUS JURIS ECCLESIASTICI. Opus a Godofredo Hermans Doctore Theologo & Socio Sorbonico, nec non Cathedralis Ecclesiæ Bellovacensis Canonico, ingenti labore concinnatum, operâ & studio Petri Auger in lucem prodit.

Parisiis apud Antonium Dezallier 1693. in fol.

Constat 8. alphab.

OPĒ hujus clavis sive indicis levi negotio inveniri possunt, quæ de præcipuis materiis ecclesiasticis conciliorum generalium & provincialium canones, nec non Pontificum vel Imperatorum rescripta & edicta definiverunt. Tituli materiarum in quinque classes digesti sunt, quarum prima de religione & fide, nec non de hierarchia ecclesiastica & personis ecclesiasticis; secunda de ecclesiæ sacramentis; tertia de personis ab ecclesiâ alienis; quarta de rebus ecclesiasticis variisque ritibus & ceremoniis; quinta denique de fore eccle-

ecclesiæ & jurisdictione ecclesiastica agit. Tres priores classes primam, duæ posteriores secundam hujus Clavis partem, cui nonnullæ doctissimi Auctoris annotationes admixtæ sunt, constituunt. Non autem eum in finem Hermantius hunc indicem collegit, ut typis excrimeretur, sed tantum ut privato usui inseruiret. Veruntamen cum viri quidam eruditi hunc canonum thesaurum oculis usurpassent, eum publici juris fieri exoptarunt. Quorum desideriis moderatus Petrus Augerus nullum laborem detrectavit, ut hæc disciplina ecclesiasticæ clavis cum conciliorum tomis collata & recognita ad communes usus evulgari posset.

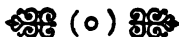
LETTVRA SOPRA LA CONCIONE DI MARFISA
a Carlo Magno, contenuta nel Furioso al Canto trentesimo ottavo,
fatta da GREGORIO CALOPRESE.

i. e.

Explicatio orationis Marfisiæ ad Carolum Magnum, quæ extat in Ariostii Furioso, Hymno XXXVIII, Autore GREGORIO GALOPRESE, in Academia INFURIATORUM Neapolitana Anno 1690 dicta.

Neapoli 1691. in 4. plag. 13.

QUæ in Italia ab eruditis magno hæctenus numero institutæ fuerunt Societates, sive Academiæ, a majoribus illis tamen, quæ & Universitatum nomine gaudent, plurimum distinctæ, eum sibi ferè omnes præfixere scopum, ut, qui iis interessent, docti viri vel medianta sua, quod apud Romanos etiam moris fuisse Plinius Junior testatur, recitarènt, sociorumque libero subicerent examini, vel facultatem dicendi exercerent, vel etiam quid canendo versusque efficiendo in vernacula lingua valèrent, ostenderent. Cumque cæterarum exemplum sequi videatur ista, cui Auctor nomen suum adscripsit, Infuriatorum apud Neapolitanos Academia, is quoque eo, quod allegavimus modo, specimine egregii enarratoris partes explens, sensum carminis Ariostiani explanavit prolixius, & quæ in Poeta conceptuum ubertas & dictionis elegantia sit, patefecit.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. II. Sect. X.

CAROLI RENALDINII EX MONTAGNOLI COMITIBUS, SERENISSIMI COSMI III. M. Ducis Etruria Philosophi ac Mathematici & in Patavino Lyceo Philosophi primæ sedis,

NATURALIS PHILOSOPHIA.

Patavii ex typographia Seminarii, 1694. in fol. Alph. 17, pl. 9.

TRes jam prodierunt Tomi, atque adeo dimidia fere pars illius operis, quo Philosophiam naturalem explicare constituit celeberrimus, & aliquoties in Actis Eruditorum non sine laude commemoratus Renaldinius. Ac *primus* quidem *Tomus* (cui in univ. versam Physiologiam Præfatio, quæ præcipue methodum tradit, quæ procedendum in indagandis rerum naturalium causis, præmittitur, nec non de Physiologiæ laudibus Oratio inauguralis) dissertationes viginti complectitur, in quibus de Physices natura & constitutione, de principiis rerum naturalium, de motu, loco, spatio, vacuo, continuo, infinito, & duratione rerum ita agitur, ut doctissimus Auctor cum doctoribus, quos Scholasticos vocamus, ingenii & subtilitatis certamen instituisse videatur. *Secundus Tomus* decem dissertationes comprehendens versatur in declaranda natura corporis simplicis ejusque specierum, multa tradendo de corporibus cœlestibus eorumque accidentibus, operationibus & influxibus, ita ut Astrologiæ judiciaræ systema quasi integrum exhibeatur; ultimo autem loco de corporibus sublunaribus & de elementis, tum absolute inspectis, tum in ordine ad univ.ersi constitutionem, disquiritur. *Tertius Tomus* in duas dispescitur partes, quarum *prior* duodecim habet dissertationes elucidantes corpus mixtum perfectum, atque adeo agen-

450. ACTORUM ERUDITORUM

tes de elementis in ordine ad mixtum, de naturalium corporum actione & reactione, alteratione, rarefactione & condensatione, generatione & corruptione, de corporibus mixtis inanimatis, de corporum naturalium loco, motu locali, virtuteque motrice, de motu violento, de fossilibus mixtis perfectis similaribus, & corporum mixtorum homogenerum affectionibus. *Posterior* doctrinam de corpore mixto imperfecto exponit, sedecim dissertationibus, agendo de meteoris in genere, de cometis, meteoris ignitis, ignibus subterraneis, igne usuali, meteoris aereis, ventis, terræ motu, iride, meteoris aqueis, mari, fontibus & fluminibus. Hos tomos totidem alii insequuntur, & *quartus* quidem in contemplatione corporis viventis, ejusque specierum, nec non principiorum & affectionum hujusmodi corporum versabitur; *quintus* præcipuam Physiologiæ partem complectetur, variis experimentis mathematicisque demonstrationibus probe suffultam, ibique de motu generatim ejusque speciebus, & aliis cum eodem connexis, ut subeuntibus rationem mensuræ & mensurabilis, tractabitur, tandemque in *sexto* de ente in universum ac ejus affectionibus, deque ejusdem decem generibus, ac postremo de substantiis abstractis, seu nullum habentibus cum materia commercium, agetur. Quamvis autem doctissimus Auctor visus sit nonnullis pertinaciter Aristotelis vestigiis insistere, atque hinc adjecerit primo Tomo protestationem tribus expositam foliis, ne forsan eum alienæ & præsertim Aristoteleæ doctrinæ, neglecta veritate, nimis addictum existiment: ipsa tamen operis inspectio, eum a Peripateticorum sententia non infrequenter discedere, satis edocet. Id quod luculentius ut appareat, ex singulis Tomis nonnulla delibabimus, ex quibus Auctoris doctrina intelligi possit. *Ex primo Tomo* hæc sufficiant: Dari vacuum disseminatum, idque probari posse ex atomorum contextu, quo componuntur corpora fluida; probabile esse, dari primam materiam & substantialem formam, in sensu Aristotelis; excepta simplicis corporis forma & anima, nullam aliam formam substantialem reperiri, & v. g. fossilium formam substantialem *αναλόγως* tantum talem esse; non diffundi actionem sine diffusionem substantiæ; non omnes qualitates de medio esse tollendas, sed parce tantum concedendas, quando scilicet ratio convincit & experientia testatur;

aerem

aerem sua qua constat mole & elastica facultate, & non gravitate, sustinere hydrargyrum in barometro; dari partes actu in continuo, & partes continui tam proportionales, quam æquales indeterminatas & communicantes non esse actu, categorematice, & simpliciter infinitas, sed potestare, syncategorematice & quodammodo ita ut non sint tot, quin plures existere possint. In *Secundo Tomo* sequentia tradit: Astra non esse unum ex nostris elementis, nec aliquid conflatum ex illis, esse tamen in eis naturam mixtam ex elementis alterius rationis ab his, unde & generationi & corruptioni sint obnoxia; lumen esse corpus, & lucidum effluvium non a Sole produci, neque a Sole disjungi, sed esse ejusdem substantiam quaquaversus effusam, semper tamen coherentem suo principio; globum Lunarem non eodem modo reflectere lumen ac globum terraqueum, ob diversitatem substantiæ, sed illum quasi absorbere lumen, hunc non item; atque ideo Lunam mutuatum a Sole lumen sic retinere, ut quamvis e longinquo videatur, non propterea colorem cæruleum, ut mons nive conspersus, induat; orbem quendam densioris substantiæ reliquo æthere, circumfundi corpori Lunari, & a radiis in hac atmosphæra refractis provenire colores, qui in Luna eclipsata adparent; maculas Solares esse effluvia Solis in atmosphæra ejus congregata ad instar nubium, & ferri ab hoc æthere in orbem, non ab ipso Sole, cujus vertigo sit velocissima, ut in omnem partem effluvia propriæ substantiæ jaculetur; Solis magnitudinem non esse majorem ea, quam Ptolemæus determinavit; quamvis in præceptis Astrologorum plurimum sit nugarum, & corpora tamen cœlestia in hæc inferiora operari, & ex eorum positu formari posse prædictiones; potentias ad agendum, calorem, frigus, lucem, pulchritudinem, sanitatem, formam, figuram, motum ad locum, & alia hujus generis multa, minime esse qualitates, qualitatis nomine intelligendo accidentariam formam substantiæ superadditam, & appellatione accidentariæ formæ intelligendo actum perficientem id, cujus est actus, cum quo unum quid secundarium, constituit; calorem esse quid positivum, frigus non item; ignem esse ingenerabilem & incorruptibilem; verosimilius videri, Deum O. M. terram perfecte globosam efformasse, ut aquis posset esse circumfusa,

deinde vero terram, tertio creationis die, in varios montes extulisse, & simul campos ac valles efformasse, & aquas collegisse in unum locum; inanibus initi rationibus, qui terram in medio universi positam esse putant. Censet quoque doctissimus Auctor, systema Copernicanum naturæ primordiis esse consentaneum, & objectiones Aristoteleorum tum ex natura, tum ex Scriptura sacra petitas refellit. In fine tamen hujus tomi protestatur, quæ de quantitate, & influxibus stellarum, nec non de terræ mobilitate aliisque similibus, dixit, se tantum naturæ lumine ductum esse locutum, alioquin (verba ejus referimus) quidquid contra Sanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam videri possit, detestatur, & ejusdem decretis infallibilibus subjicit. In *tertio tomi parte priori* hæc docentur: Elementa esse corpora simplicia, neque in se invicem transmutari; ea esse innumerabilia, non tamen infinita; ab Auctore enim naturæ producta fuisse primas quasdam & simplicissimas substantias, specie differentes, fere innumeras, ut e particulis hiscè natura, figuratione, ordine & positione dissidentibus mutuo complicatis elaborentur mixta, ita ut horum ortus & obitus sola hujusmodi substantiarum congregatione, & a quibusdam secretionibus absolvatur; minus gravia a gravioribus extrudi; ut æquabili motu ascendant; attractionem magneticam, non sequi motus æquabiliter accelerati leges; gravia ut descendant, habere a causa, seu ab interno principio, ipsis a naturæ Auctore indito; motum projectorum a projiciente esse tanquam a principio *quod*, ab impulsu vero ipsis a projiciente impresso, tanquam a principio *quo* a medio, non equidem necessario, si tamen adsit tanquam ab *adjuvante*; fossilia carere anima, quosdam autem lapillos ad vegetabilia pertinere, qui augentur constantem retinentes figuram; gemmas omnes ex materia plus vel minus fluida originem habere. Ex *posteriori parte*, quæ sequuntur, allegasse sufficiat: Cometas caudam ex radiis Solis per Cometæ corpus trajectis refractisque, & materiam, quam Cometa post se trahit, illustrantibus oriri; Cometas motu proprio juxta mediæ agitationem percurrere lineam admodum irregularem & tortuosam, quæ nec recta nec circularis; calorem a luce lumineque re ipsa differre; ignem a Sole produci, quatenus effluvia calida exspiret, quibus similia in mixtis latitantia excitet & excutiat; cibi con-

concoctionem in ventriculo fieri per elixationem; ætherem nihil aliud esse, quam purissimum ignem, defæcatum omni alieno corpore; majorem esse copiam exhalationum, quæ ex imo terræ fervore ignis educuntur, quam quæ ex ejusdem superficie actione Solis elevantur; halitus elevari, quia spiritus igneus illos pervadens secum eos defert, extrusus a corpore ambiente, utpote graviori gravitate specifica; mare salius esse in imo quam in summo, propter aquas dulces influentes. Coronidis loco adjiciemus *constructionem Thermometri* in Dissertat. XVI. Sect. 12. traditam, quod proportionem unius caloris ad alterum designat, cum vulgaria thermometra solum incrementum ac decrementum ejus ostendant. Capiatur tubus gracilis, longitudinis circiter 4 palmorum, cum annexa bulla, eique infundatur spiritus vini tantum, ut spherula glacie circumdata omnino repleatur, neque tamen aliquid redundet, orificiumque tubi sigilletur Hermetice. Deinde parentur sex vasa, quorum quodlibet aquæ libram & aliquid amplius potest recipere, & in primum infundantur aquæ gelidæ uncia 11, in secundum uncia 10, in tertium 9, & sic porro. His peractis thermometrum mergatur in vas primum, eique affundatur aquæ ferventis uncia una, observeturque, quousque ascendat spiritus in collo, & locus unitate notetur; porro transferatur in vas secundum, cui injectæ aquæ ferventis uncia duæ, denuoque notetur locus ad quem ascendit spiritus, noteturque binario, & sic deinceps. Quod si cui placeat ulterius procedere, donec tota aquæ libra sit infusita, perfectius erit instrumentum elaboratum, nempe duodecim numeris aut asteriscis distinctum, quibus caloris termini denotantur.

HISTOIRE DE HENRY III, PAR MONSIEUR VARILLAS.

i. e.

HISTORIA HENRICI III REGIS FRANCIAE, AUCTORE

ANTONIO VARILLASIO.

Hagæ Com. apud Jac. Van Ellinckhyfen, 1694. in 12.

Alphab. 2. plag. 9.

Quod de nonnullis magnis Principibus, & antiquis temporibus observatum, & recentiori ætate subinde comprobatum fuit, illos omnium

mnium mortalium & posteritatis maxime iudicio atque confessione dignos futuros fuisse, qui gentium dispenserent fata, regnarentque, si nunquam regnassent; id in Henrico III. quoque Galliarum Rege tam iuculenter patuit, ut an illustriori argumento hoc unquam firmatum sit, aut firmari quoque possit, merito dubitemus. In ipsa enim pueritia, priusquam militiam nosset, imperator belli effectus, adeo feliciter arma tractavit, ut, quantumquam aduersarum partium duces & dignitate regii sanguinis illum æquarent, & diuturno bellorum usu longe anteirent, nunquam tamen cum illis congressus sit, quin superior ex acie discesserit. Hinc non tantum apud suos clarus magnusque haberi coepit, sed virtutis ejus fortitudinisque adeo omnis orbis personuit fama, ut Poloni, longissime remota gens, eum sibi deposcere Regem nulli dubitarint. Sed vero postquam Galliarum rebus præfectus ipse fuit, fortis strenuque viri, quod sibi paraverat, decus adeo non tuitus est, ut omnem animi magnarum rerum cupidi opinionem amitteret, quin ob segnitiam luxuriamque ab omnibus contemneretur. Is vero tam Galliarum status erat, ut quantumvis accuratus & strenuus Princeps vix tamen ex magnis, quarum undique suboriebantur, difficultatibus eluctari potuisset: incuriosum itaque & negligentem, voluptatumque blandimentis ita irretitum, ut quid faceret, quidve diceret, parum haberet pensi, rebus turbatis adeo nullam attulisse medelam, ut prope a perniciæ extrema abfuerit florentissimum regnum, nemo miretur. Hæc omnia vero prolixè præsentis opere exposuit, ipsis eventuum fontibus, ut solet, indagatis, non una vice nobis commemoratus Varillafius.

Et in præfatione quidem asserit, propius a ruina abfuisse Galliarum regnum, rerum summam tenentem Henrico III, quam cum genti huic præfesset Franciscus I, licet tum proxime ab ea abfuisse asseruerit in Historia Francisci. Quod vero plane non ierit in præceptis, ejus quidem rei duas potissimum esse causas. Per ipsos enim provinciarum hoc stetit præfectos, qui in ista regni Regisque orbitate, cum Henrico Valesiam stirpem extinctum iri, probe intelligentes, eandem & se manere felicitatem sperarint, quam provinciarum præfecti, cum Hugo Capetus rerum summam capesseret, experti sunt, seque adeo, quibus præerant, provinciis plene potituros esse,

sibi

sibi persuaserint. In alteram vero causam ut penetraret, Homerum Tortoram effecisse ait, qui diserte memoriæ prodiderit, noluisse Hispanos Philippo secundo Regi, ad subigendam Galliam, subministrare sumptus. Vidisse enim eos, fore, ut subjugata Gallia, Reges suorum sedem in ea ponerent, commodius cunctis imperiis sui partibus adfuturi: tum vero Hispaniam ita neglectum iri, ut non tam vicisse Galliam, quam a Gallia victa esse, censeri posset.

Hinc Monlucii Episcopi Valentia, & Jacobi Faji Speisei (D'Espèces) cujus in libro secundo non semel injicitur mentio, merita inter se contendit. Utrique cum Polonis res fuit: illi quidem, ut proceres ad Henricum nostrum, Ducem tum Andegavensem, in Regem eligendum induceret; huic, ut post Henrici in Galliam recessum, eisdem persuaderet, e re illorum esse, Stephano Bathorio Transylvaniæ Principi regni habenas committi. Sed accuratius omnibus penfitatis, Speiseum tanto superiorem hic Monlucio fuisse, pronuntiat, quanto difficilius erat, Principi nullis facinoribus conspicuo, quin rerum bellicarum rudi, bellicosa gentis favorem conciliare. Non minus quoque Gallia tum interfuisse, ut Bathorius, ne Austriacus forte Princeps eligeretur, quam antea interfuerat, ut Andegavensis Dux ad Poloniæ regnum perveniret.

Quæ ex Germignyi Legati Gallici ad Turcarum Imperatorem Commentariis Auctor excerptis, Hispanorum, maxime Philippi II Regis sollicitudinem solertiamque singularem, qua in occupando Portugallia regno usus est, arguunt. Intellexisse quippe probe Regem solertissimum, se Portugallis, magno erga Castilianos odio flagrantibus, non futurum parem, si eodem tempore cum Turcis sibi pugnandum esset. Hosce ergo ut demalceret, pacemque ab iis impetraret, nihil fecisse reliqui Hispanorum Legatum, immensaque argenti vi Turcicorum procerum sibi conciliavisse animos, voti tandem, frustra reclamante & renitente Legato Gallico, damnatum.

De Johanne Austriaco in quarto Historiæ hujus libro, multas Auctori sermo est. Hic ergo quæ de nativitate ejus ac educatione rescivit, edisserit. Susceperat nimirum ex illegitimo thoro Carolus V Margaretham & Johannem, illam priusquam uxorem duceret, hunc ea jam defuncta. Vix in lætæa edivum Johannem Quichadæ aulico-

rum

mnium mortalium & posteritatis maxime iudicio atque confessione, dignos futuros fuisse, qui gentium dispensarent fata, regnarentque, si nunquam regnassent; id in Henrico III. quoque Galliarum Rege tam iuculenter patuit, ut an illustriori argumento hoc unquam firmatum sit, aut firmari quoque possit, merito dubitemus. In ipsa enim pueritia, priusquam militiam nosset, imperator belli effectus, adeo feliciter arma tractavit, ut, quantum adversarum partium duces & dignitate regii sanguinis illum æquarent, & diuturno bellorum usu longe anteirent, nunquam tamen cum illis congressus sit, quin superior ex acie discesserit. Hinc non tantum apud suos clarus magnusque haberi coepit, sed virtutis ejus fortitudinisque adeo omnis orbis personavit fama, ut Poloni, longissime remota gens, eum sibi deposcere Regem nulli dubitarint. Sed vero postquam Galliarum rebus præfectus ipse fuit, fortis strenuusque viri, quod sibi paraverat, decus adeo non tuitus est, ut omnem animi magnarum rerum cupidi opinionem amitteret, quin ob segnitiam luxuriamque ab omnibus contemneretur. Is vero cum Galliarum status erat, ut quantumvis accuratus & strenuus Princeps vix tamen ex magnis, quæ undique suboriebantur, difficultatibus eluctari potuisset: incuriosum itaque & negligentem, voluptatumque blandimentis ita irretitum, ut quid faceret, quidve diceret, parum haberet pensi, rebus turbatis adeo nullam attulisse medelam, ut prope a perniciæ extrema abfuerit florentissimum regnum, nemo miretur. Hæc omnia vero prolixè præsentis opere exposuit, ipsis eventuum fontibus, ut solet, indagatis, non una vice nobis commemoratus Varillafius.

Et in præfatione quidem asserit, propius a ruina abfuisse Galliarum regnum, rerum summam tenentem Henrico III, quam cum genti huic præset Franciscus I, licet tum proxime ab ea abfuisse asseruerit in Historia Francisci. Quod vero plane non ierit in præceptis, ejus quidem rei duas potissimum esse causas. Per ipsos enim provinciarum hoc stetit præfectos, qui in ista regni Regisque orbitate, cum Henrico Valesiam stirpem extinctum iri, probe intelligentes, eandem & se manere felicitatem sperarint, quam provinciarum præfecti, cum Hugo Capetus rerum summam capesseret, experti sunt, sequæ adeo, quibus præerant, provinciis plene potituros esse,

sibi

sibi persuaserint. In alteram vero causam ut penetraret, Homerum Tortoram effecisse ait, qui diserte memoriæ prodiderit, noluisse Hispanos Philippo secundo Regi, ad subigendam Galliam, subministrare sumptus. Vidisse enim eos, fore, ut subjugata Gallia, Reges suorum sedem in ea ponerent, commodius cunctis imperiis sui partibus adfuturi: tum vero Hispaniam ita neglectum iri, ut non tam vicisse Galliam, quam a Gallia victa esse, censeret possent.

Hinc Monlucii Episcopi Valentia, & Jacobi Faji Speſsei (D'Espèces) cujus in libro secundo non semel injicitur mentio, merita inter se contendit. Utrique cum Polonis res fuit: illi quidem, ut proceres ad Henricum nostrum, Ducem tum Andegavensem, in Regem eligendum induceret; huic, ut post Henrici in Galliam recessum, iisdem persuaderet, e re illorum esse, Stephano Bathorio Transylvaniæ Principi regni habenas committi. Sed accuratius omnibus penſitatis, Speſseum tanto superiorem hic Monlucio fuisse, pronuntiat, quanto difficilius erat, Principi nullis facinoribus conspicuo, quin rerum bellicarum rudi, bellicosa gentis favorem conciliare. Non minus quoque Gallia tum interfuisse, ut Bathorius, ne Austriacus forte Princeps eligeretur, quam antea interfuerat, ut Andegavensis Dux ad Poloniæ regnum perveniret.

Quæ ex Germignyi Legati Gallici ad Turcarum Imperatorem Commentariis Auctor excerptis, Hispanorum, maxime Philippi II Regis sollicitudinem solertiamque singularem, qua in occupando Portugallia regno usus est, arguunt. Intellēxisse quippe probe Regem solertissimum, se Portugallis, magno erga Castilianos odio flagrantibus, non futurum parem, si eodem tempore cum Turcis sibi pugnandum esset. Hocce ergo ut demalceret, pacemque ab iis impetraret, nihil fecisse reliqui Hispanorum Legatum, immensaque argenti vi Turcicorum procerum sibi conciliavisse animos, voti tandem, frustra reclamante & renitente Legato Gallico, damnatum.

De Johanne Austriaco in quarto Historiæ hujus libro, multus Auctori sermo est. Hic ergo quæ de nativitate ejus ac educatione rescivit, edisserit. Susceperat nimirum ex illegitimo thoro Carolus V Margaretham & Johannem, illam priusquam uxorem duceret, hunc ea jam defuncta. Vix in lucem editum Johannem Quichada aulico-

rum

rum longe solertissimo fidelissimoque tradit, qui educationis curam, pro suo eum venditando filio, gereret. Quichada tanta in hoc negotio usus est fide, ut propriæ uxori Mariæ d' Ulloa, ex qua nullos susceperat liberos, persuaderet, hunc ex alia sibi genitum filiolum. Maria quoque corporis pulchritudine capta, perfidiæ mariti fictæ postquam ignoverat, filii instar habuit Johannem. Sed indole pueri magis magisque se exerente, accedente & summa ac inusitata Quichadæ pro salute & educatione pueri sollicitudine, parum absuit, quin rescisceret fraudem, & vix ac ne vix quidem, ut pro notho marito Johannem porro haberet, adduci potuit. Carolus adeo sibi temperare poterat, ut ne videre quidem Johannem cuperet; Philippo filio tamen, rerum jam potienti, adhuc sibi filium, sed ex illegitimo thoro susceptum esse dixit, cujus curam Quichada gereret; monuitque ut sacro eum ordine disciplinaque initiari curaret. Sed Philippo paternum monitum negligente, adolevit Johannes, ut invitum adscribere sacro ordini non potuerit; simul vero tam præclara in eo enituit indoles, ut omnium oculos animosque in se converteret.

De Genuensibus negotiis dum differit, Gallos fortunam habuisse in consilio, & quod salutis suæ ratio postulabat, exacte perspexisse, cum impedirent, ne Sabaudus Hispanicis adjutus copiis urbe Gentiensi potiretur, contendit. Sane quidem Gallis, quibus non semel a Genuensibus gravissima damna illata fuerant; ferociæ suæ dare eos pœnas, non poterat non gratum esse: sed Hispanorum Austriacorumque vires ita auctum, quin Galliam ditionibus Hispanicis circumseptum iri, intelligentes, utique e re sua esse videbant, Sabaudi intervertere consilia.

Memoratu vero cumprimis digna sunt, quæ de consilio Francisci Andegavensis Ducis (qui frater Regis Henrici III. erat) Antuerpiam sibi subjugandi, libro sexto differit, quæque ad suam sententiam defendendam firmandamque, hic in medium affert. Niti autem se documentis certissimis testium, qui oculis auribusque cuncta usurparunt, scilicet Mareschalli de la Châtre & Domini de Richi, afferit. Cum vero Autores in partes abeant, aliis in Andegavensem, in Belgas & Arausionensem aliis, culpam omnem conjicientibus, Varrillafius quidem ita censer, nec Andegavensem, nec Arausionensem,
nec

nec Belgas ita omnis culpæ expertes esse, ut nihil commiserint, quod reprehendi debeat. Pro Andegavensi facere, quod promissis, quantum penes eum fuit, steterit accurate; Belgas autem egisse perperam, locum tutum, in quem urgente forte necessitate se recipere posset, migrata promissorum sanctissima fide, illi denegando. Jam ergo, nisi in discrimen maximum se ipsum conjicere voluisset Andegavensis, non aliam illi fuisse viam, quam ut redacta in potestatem Antuerpia, salutis suæ consuleret. Contra pro Belgis militat, quod tradita Antuerpia, magnum amittendæ libertatis, pro qua contra Hispanos pugnabant, adituri fuissent discrimen. Arausionensi vero ut ut Belgii imperium debuerit Andegavensis, nihilo secius diversa, quibus addictus erat Arausionensis, sacra haud immerito eum in illam inducebant opinionem, quam diu Arausionensis viveret, pleno Belgii imperio nunquam se potiturum.

Mortem Andegavensis Ducis fuisse septimus liber. Hic vero istud de ea commemorat, quod nemini, ut putat, observatum fuit. Nimirum Galliam nunquam, si a primis initiis fata hujus gentis repetas, a ruina interituque abfuisse propius, quam cum præmatura morte, non relicta prole, mortalium rebus eriperetur Dux Andegavensis. Alterum istud est, quod Guisio, & Henrico Navarra Regi, quorum alterutri plurimum emolumenti, ipsum videlicet Galliarum regnum, mortem Andegavensis allaturam esse multi sibi persuadebant, plurimum ea potius damni, & Guisio ipsam perniciem attulerit. Id quod prolixius persequitur.

Sed plane nobis committendum non est, ut hic non legantur, quæ de Jacobo Bongarsio, doctissimo viro, Noster memoris prodidit. Etenim huncce autorem esse scripti eruditissimi, Romani Pontificis decreto, quo sacris interdixerat Navarra Regi Principique Condeo, oppositi, communi consensu traditur. Sed supra fidem videtur, quod cum conderet istud, Romæque affigeret, vix septendecim annos fuerit natus. Et hoc quidem est, quod in dubium vocat Varillasius. Tam profundam enim eruditionem, tam exactam legum consuetudinumque Gallicarum notitiam, summamque utriusque, tum Civilis tum Canonici Juris peritiam, quam hocce scriptum redoleat, in teneram istam ætatem cadere negat. In erroris itaque

rum longe solertissimo fidelissimoque tradit, qui educationis curam, pro suo eum venditando filio, gereret. Quichada tanta in hoc negotio usus est fide, ut propriæ uxori Mariæ d' Ulloa, ex qua nullos susceperat liberos, persuaderet, hunc ex alia sibi genitum filiolum. Maria quoque corporis pulchritudine capta, perfidiæ mariti fictæ postquam ignoverat, filii instar habuit Johannem. Sed indole pueri magis magisque se exerente, accedente & summa ac inusitata Quichada pro salute & educatione pueri sollicitudine, parum abfuit, quin rescisceret fraudem, & vix ac ne vix quidem, ut pro notho mariti Johannem porro haberet, adduci potuit. Carolus adeo sibi temperare poterat, ut ne videre quidem Johannem cuperet; Philippo filio tamen, rerum jam potienti, adhuc sibi filium, sed ex illegitimo thoro susceptum esse dixit, cujus curam Quichada gereret; monuitque ut sacro eum ordine disciplinaque initiari curaret. Sed Philippo paternum monitum negligente, adolevit Johannes, ut invitum adscribere sacro ordini non potuerit: simul vero tam præclara in eo enituit indoles, ut omnium oculos animosque in se converteret.

De Genuensibus negotiis dum differit, Gallos fortunam habuisse in consilio, & quod salutis suæ ratio postulabat, exacte perspexisse, cum impedirent, ne Sabaudus Hispanicis adjutus copiis urbe Genuensi potiretur, contendit. Sane quidem Gallis, quibus non semel a Genuensibus gravissima damna illata fuerant, ferociæ suæ dare eos poenas, non poterat non gratum esse: sed Hispanorum Austriacorumque vires ita auctum, quin Galliam ditionibus Hispanicis circumseptum iri, intelligentes, utique e re sua esse videbant, Sabaudi intervertere consilia.

Memoratu vero cum primis digna sunt, quæ de consilio Francisci Andegavensis Ducis (qui frater Regis Henrici III. erat) Antuerpiam sibi subjugandi, libro sexto differit, quæque ad suam sententiam defendendam firmandamque, hic in medium affert. Niti autem se documentis certissimis testium, qui oculis auribusque cuncta usurparunt, scilicet Marechalli de la Châtre & Domini de Richi, affert. Cum vero Autores in partes abeant, aliis in Andegavensem, in Belgas & Arausionensem aliis, culpam omnem conjicientibus, Varrillasius quidem ita censet, nec Andegavensem, nec Arausionensem,

nec

nec Belgas ita omnis culpæ expertes esse, ut nihil commiserint, quod reprehendi debeat. Pro Andegavensî facere, quod promissis, quantum penes eum fuit, steterit accurate; Belgas autem egisse perperam, locum tutum, in quem urgente forte necessitate se recipere posset, migrata promissorum sanctissima fide, illi denegando. Jam ergo, nisi in discrimen maximum se ipsum conjicere voluisset Andegavensî, non aliam illi fuisse viam, quam ut redacta in potestatem Antuerpia, salutî suæ consuleret. Contra pro Belgis militat, quod tradita Antuerpia, magnum amittendæ libertatis, pro qua contra Hispanos pugnabant, adituri fuissent discrimen. Arausionensî vero ut ut Belgii imperium debuerit Andegavensî, nihilo secius diversa, quibus addictus erat Arausionensî, sacra haud immerito eum in illam inducebant opinionem, quam diu Arausionensî viveret, pleno Belgii imperio nunquam se potiturum.

Mortem Andegavensî Ducis fuit septimus liber. Hic vero istud de ea commemorat, quod nemini, ut putat, observatum fuit. Nimirum Galliam nunquam, si a primis initiis fata hujus gentis repetas, a ruina interituque absuisse propius, quam cum præmatura morte, non relicta prole, mortalium rebus eriperetur Dux Andegavensî. Alterum istud est, quod Guisio, & Henrico Navarræ Regi, quorum alterutri plurimum emolumentum, ipsum videlicet Galliarum regnum, mortem Andegavensî allaturam esse multi sibi persuadebant, plurimum ea potius damni, & Guisio ipsam perniciem attulerit. Id quod prolixius persequitur.

Sed plane nobis committendum non est, ut hic non legantur, quæ de Jacobo Bongarsio, doctissimo viro, Noster memoriæ prodidit. Etenim hunc autorem esse scripti eruditissimi, Romani Pontificis decreto, quo sacris interdixerat Navarræ Regi Principique Condeo, oppositi, communi consensu traditur. Sed supra fidem videtur, quod cum conderet istud, Romæque affigeret, vix septendecim annos fuerit natus. Et hoc quidem est, quod in dubium vocat Varillafius. Tam profundam enim eruditionem, tam exactam legum consuetudinumque Gallicarum notitiam, summamque utriusque, tum Civilis tum Canonici Juris peritiam, quam hocce scriptum redolest, in teneram istam ætatem cadere negat. In erroris itaque

fontem inquirens, a Reformatis fictum istud contendit, ut haberent; quem Stephano de la Boissie, qui decimo septimo ætatis anno satyræ istam celeberrimam, maximorum Europæ Principum vitam moresque perstringentem edidit, opposerent. Quæ an ita se habeant, & an ratio, qua nititur Autor, hoc rite evincat, alii judicent. Addit porro, undecies Legati munus a Galliæ Rege Bongarsio esse demandatum, quo etiam feliciter functus fuerit: sed præter ultimæ legationis acta, quæ in Bibliotheca Regia extent, ut & quæ ad foedus Henrici IV pro successione in Clivensem Juliacensemque Ducatum spectant, nihil se vidisse fatetur. Bongarsium quoque edidisse *Gesta Dei per Francos*, observat.

Denique & de Henrico IV, ut & Gryllo, duce Gallorum fortissimo, quædam subjicit, & Henricum quidem benignioris fortunæ propitium favorem ita subinde expertum fuisse asserit, ut an ullus unquam Principum eundemque expertus sit, dubitari possit. Namque octo prius Principibus moriendum fuisse, quam ad rerum summam pervenire potuerit Henricus. Præterea cum sæpius graviter ab eodem erratum sit, omnes tamen errores feliciter illi cessisse, ita ut pereundum illi fuisset, nisi talia commisisset, quæ perniciem summam illi potuissent attrahere. Grylli vero vitam moresque prolixius hic edisserit, exemplisque luculentissimis comprobat, fortissimis viris cum omnino esse annumerandum. Quanta vero usus sit in loquendo libertate, inde patet, quod Henrico IV Regi primum inter orbis præstantissimos duces locum illi deferenti responderit: *Mentiris Rex. Tibi enim primus, est mihi secundus debetur.* Atque hæc ex Præfatione delibasse suffecerit.

Jam si ipsam Varillasi perlustrare accuratius Historiam vellemus, instituti plane nobis migrandæ essent leges; adeo multa undique se nobis offerunt, quæ aut observasse, aut diligentius expendisse, & revocasse sub examen, neminem poenitebit. Juvat tamen paucissima indicare. Ut ambitione, ita & calliditate ac solertia, omnes foeminas sanguine & thoro illustres superavit Catharina de Medicis, Henrici mater. Non unum hujus rei documentum hæcce Varillasi Historia exhibet: sed luculentissime tamen ex his, quæ libro II de ea prolixè exponit, hoc patet. Ast magis adhuc observatu dignum, quod

quod de odii inexpiabilis, in quod Henricus Rex Guisiusque Dux exarsere, Noster commemorat. Etenim & antequam regno Galliarum potiretur, & postquam illo potitus est, magna inter illos animorum erat conjunctio. Nec ambitio Guisii, quæ undique se deinceps prodebat, nec manifesta perfidiæ ejus documenta, quæ ab aliis Regi suggererentur, ab illo impetrare poterant; ut alieno ab eo esset animo; donec tandem scripti istius haud incelebris, quod David, Advocatus Parisiensis, perditissimus mortalium, Romam perferre jussus erat, compos fieret. Lepido scilicet commento, Romano Pontifici persuadere volebant Guisii, eorumque fautores, ad Lotharingicam gentem Galliarum regnum pertinere. Stephano nempe secundo Romano Pontifici, Pipini contra Longobardos auxilium imploraturus, in monasterio S. Dionysii, fata Gallici regni coelitus fuisse patefacta ajebant; Pipinum & ejus posteros, ut Galliarum regno ecclesiæque universæ consulerent, a Numine destinatos esse, magnamque Gallorum fore felicitatem, quamdiu imperii summa penes Pipini progeniem futura esset; contra cum pestilentia, intestinisque discordiis, aliisque gravissimis malis, illis fore colluctandum, ubi aliis, quam ex hac gente oriundis Regibus paruerint; hisce vero denuo rerum summæ admotus, pristinam in orbem redituram felicitatem, hinc didicisse Stephanum. Jam & felicitatem, qua sub Carolingicis Gallia usa sit, & pestilentiam, Anglorumque invasiones, litesque intestinas, quæ sub Capeti gente Galliam vexarunt, vaticinio abunde fecisse fidem. Nunc hoc restare, ut Guisii, ex Caroli gente prognati, regni habenas capefiant, omnesque Romanæ ecclesiæ decretis non subscribentes extirpent; & tum quidem Galliarum regnum paci felicitatique pristina restitutum iri. Alia multa, quæ Henricum regno regiaque dignitate indignum esse evincerent, addiderant. Hujus itaque scripti exemplum cum Regi traditurum esset, abundeque illi constaret, rem oronem a Guisii profectam, tum demum recedere a pristina amicitia, odiumque animo concipere coepit, quod non nisi sanguine Guisii expiari potuit.

Nec prætermittenda nobis essent, si accuratius cuncta excutere vellemus, quæ de mortis genere Johannis Austriaci prolixius Noster disputat. Veneno eum periisse, jubente Philippo II Hispaniarum

M m m 2

Rege,

Lib. III.
p. 297.Lib. IV.
p. 400.

Rege, plerique tradunt: ast abnuunt Scriptores, qui a partibus stant Austriacorum. Sane dissectioni corporis interesse neminem voluerunt, carnemque calci vivæ consumendam commiserunt. Sunt qui tradunt, factum istud ideo esse, quod Philippum magna inceserit cupido, sceleron fratris conspiciendi: sed indignam Rege, & fratre, hanc cupidinem curiositatemque fuisse, quin argumento id esse, a fratris cæde non posse liberari Philippum, Noster contendit. Sed alias quoque rationes, quibus idem evincat, affert. Regis enim erga fratrem odium haud obscure istud arguere, quod nec pecuniam, nec copias illi subministraverit, infelicibus nihilofecius rerum in Belgio eventibus illi imputatis. Sed & literas a Johanne hoc ad Johannem Andream D' Oria, & Franciscum de Mendoza scriptas, interceptas autem a Belgis, publicæque luci expositas, hic autem commemoratas, quam infenso erga eum Rex fuerit animo, ignorare neminem sinere. Alterum tertiumque argumentum, quibus idem probat, commentarii Antonii Perezii & responsio Philippi ad hosce commentarios, unde totam artium aulicarum seriem, quibus perniciem Johanni struxerit Philippus, intelligere liceat, Auctori suppeditant.

Cum vero solenne sit Varillasio, omnia ea, quæ utcunque ad historiam Henrici faciunt, persequi, hinc & in alia regna subinde animum lectoris avocant. Non contemnenda sunt, quæ de successione in regnum Portugalliæ, de qua, Sebastiano Rege interempto, plurimi Principes inter se contendebant, commemorat; sane quæ Caramuel vasto opere pro Philippo complexus est, in compendium ita se misisse ait, ut aliquot paginas vix impleant. Quam periculosum sit, Astrologiæ scitis stare, Strossii exemplo comprobant, qui navali prælio, victa jam fugataque classe Hispanorum superior, persequi hostem victoriaque rite uti noluit, quod siderum positus nescio quod malum illa die ei præfagiret. Atque ita omnino hominis aut superstitionem aut credulitatem effecisse, ut Gallorum pro Antonio Priori Cratensis conatus ad eripiendam Hispanis Portugalliam, fuerint irriti. Sic & de Lotharingica gente, quo jure ad Carolum suam originem referat; de Carolo, Philippi II filio, Patris, ut ferunt, jussu suffocato; de Truchsesio; de morte Andegavenis Ducis; de Maria denique Sturta, jussu Elisabethæ obruncata, talia subinde docet, quæ non ubi

Lib. V.
p. 24.

bivis obvia, prudentibus harum rerum existimatoribus non displicebunt. Et de Elisabetha quidem Angliæ Regina ita differit, ut miretur, nemini veram causam, quæ ad Mariæ eadem eam impulerit, introspectam fuisse, cum tamen tot præstantissimi viri in eam inquisiverint. Nimirum quamdiu Hispani in instruenda comparandaque contra Anglos classe occupati erant, suffecisse Elisabethæ detinere in custodia Mariam, omnesque nocendi vires illi adimere; ast postquam jam parata classe, id agere Hispanos intellexisset, ut invaderent Angliam, jam tempus ratam esse, ut tolleret e medio Mariam, ne subditi Romanæ Ecclesiæ sacris addicti, eam libertati redditam Principem sibi constituerent, & cum Hispanis, ad se opprimendam, conspirarent. Hanc si non veram, certe verosimillimam esse rationem, contendit. Reprehendit hac occasione Morerium & Maimburgium, existimantes asserentesque, Galliæ Regem palam quidem per Legatum Mariæ causam apud Elisabetham egisse, ast aliis, iisque occultis mandatis imperasse Legato, ut Elisabetham, ad interficiendam Mariam, impelleret & concitaret. Quod superest, dum & hocce ingenii sui monumentum Galliæ Regi sacrum esse voluit. Auctor, legis, quam ipse sibi constituit, quamque hæcenus observavit, rationem habuit. Cum Henrico III nempe hodiernum Galliæ Regem ita contendit, ut vitiorum, quibus famæ suæ labem æternumque dedecus adspersit Henricus, immunem, virtutibus vero, quibus excelluit, ita præditum, ut non tantum jam pridem adæquaverit, sed infinitis eum superaverit spatiis, asserat. Solum in eo Ludovicum Henrico inferiorem esse, non dissimulat, quod hodie quidem eruditus in Gallia suis carendum sit stipendiis (id quod suo exemplo comprobatur) cum Henrico rerum summam tenente, etiam difficillimis temporibus, sine mora fuerint persoluta, aliis quoque præmiis, ad industriam virtutesque colendas, præclaris mentibus excitatis.

*SAPIENTIA VETERUM HEBRÆORUM PER
universum terrarum orbem dispersa, quam exhibet*

EHREGOTT DANIEL COLBERGIUS.

Gryphiswaldiz, literis Danielis Benjaminis Starckii, 1694. in 4.

Constat pl. 22.

M m m 3

Differ-

Dissertationes sex tractatus hic complectitur, quas Reverendus hodie Wisnariensium Pastor, Colbergius, in Regia Universitate, Gryphiswaldensi, cum ibi adhuc Moralium Professore ageret, publice ventilandas proposuit. Et eæ quidem in unum collectæ fasciculum, dispersæ per totum terrarum orbem veterum Hebræorum sapientiæ titulum obtinuerunt, cum præcipua earundem contenta ad hunc scopum maxime colliment; quemadmodum e præstando a nobis recensu Benevoli Lectores haud obscure intelligent.

In *prima* nempe famam, quæ de Judæis eorumque lege & doctrina orbem universum pervagata fuerit, imo quæ & Judæorum ætatem adhuc anteverterit, præcipuam Gentilibus stravisse viam reputat perveniendi ad aliquam rerum cœlestium notitiam. Nullum enim esse dubium, quin posteri Noachi, cum historia de diluvio & turris Babylonice structura, veram quoque doctrinam posteris suis inculcarint, quæ ab aliis diutius conservata, ab aliis neglecta nihilique habita, ab istis insuper ob temporis diuturnitatem & traditionis multiplicem iterationem non parum immutata fuerit. De diluvio certe quæ non aliqualem habuisse deprehendatur notitiam, vix nationem unam reperiri, testimonio Mornæi generatim probat, ac speciatim de Americanis Rossæum, de Græcis & aliis gentibus Hugonem Grotium testes advocat. Et quanquam Græci duo narrent diluvia, Ogygium & Deucalioneum, circumstantias tamen, quæ occurrant in Historia, non sinere nos dubitare ait, quin narrationis fundamentum sit Noachicum diluvium. Lucianum quoque Deucalionem iis depingere coloribus, ut qui negatum iret, sub illius persona latere Noachum, risu sibi loque dignum videretur. Sic turris Babylonice memoriæ & a Poetis sub fabula gigantum oppugnatorum cœli propositam, & a Platone in Convivio allatam anriorat. Eadem ergo ratione, qua relationes hæc conservari potuerint, dogmata etiam divinitus revelata & a Patriarchis in posteros suos propagata, conservari potuisse existimat. Accedere, quod miraculosa illa populi Israeliticieductio, ob suam singularem excellentiam, latere non potuerit gentes multum etiam remotas, ad quas, si non alia via, per relationem certe peregrinantium, in Ægypto tunc degentium & ad suos postea revertentium, notitia illius penetrarit. Quid? quod exteri Ægyptum adeuntes ab incolis hæc disce-

discere portuerint, quos sublesta quidem fide cum illis egisse, dubium haud sit. Præterea famam, de Josua & ejus bellis ac victoriis universum orbem personuisse, ex Jos. VI, 27. probatum dat, neque id mirandum, cum Phœnices rei nauticæ peritissimos fuisse constet, unde liceat facillimo negotio colligere, nautas & mercatores populis peregrinis indicasse statum suæ patriæ, ac bella in vicinis locis ardentia. Imo cum constet, multos ex incolis Phœnicæ sedes suas ob Josuæ metam reliquisse, (ita autem rem hanc se habere, multis testimoniis confirmat,) assatim patere, quod, quousque Phœnicum se extendissent coloniz, eo usque etiam fama de Judæorum victoriis & doctrinâ propagata fuerit. Sequentibus temporibus Judæos commercia instituisse cum populis exteris, quæ & ipsa occasionem de sua patria suisque sacris apud hos disserendi suppeditarint. Porro incomparabilem Salomonis sapientiam, uti procul dubio alios longissime diffitos; ita Sabæorum imprimis advocasse Reginam. Undenam vero hæc adveniret, inter Auctores equidem adhuc disceptari observat; thesi tamen suæ cum id nihil obstat, ideo nec certi aliquid determinat. Post Judæos in captivitatem abductos, quotidianam conversationem eum illis gentibus, inter quas hi servitutis necessitate vixerint, ansam præbuisse manifestissimam exponendi suæ legis arcana. Peregrinationes a Philosophis gentilibus ad ea loca, ubi Judæos hospitari sciverint, institutas late probat exemplo Thaletis, Pherocydis, Democriti Abderitæ, Pythagoræ, Platonis, Orphei, Homeri. Admissos autem hos ad Sacræ Scripturæ lectionem, adversus dissentientes plures defendit. Cæterum quanquam sapientiæ suæ rivulos ex Hebræo fonte derivarint Græci, studiosè tamen eos id occultasse ait, sive ex metu periculi, sive ex ambitione quadam, sive ex alia quacunque causa hoc factum fuerit. Non deesse interim talia in ipsorum scriptis indicia, quibus sat manifestè, etiam contra suam voluntatem, magistros suos genuinos prodiderint. Tacemus; quod & Diabolum quandoque, ut magis sibi devinceret homines, quædam ipsis revelasse a verò haudquaquam aliena, demonstrat.

Sed eum de *origine Philosophiæ* nonnulli quæstionem movent, alique eam Patriarchis referant acceptam, alii gentibus extra Ecclesiæ gremium viventibus inventionem ejus tribuant, hinc isti de-

eiden-

cidendæ Auctor *secundam* Dissertationem destinat. Er heic sibi pe-
 nitus persuasum habet, illam Philosophiam, quæ ex Oriente ad Græ-
 cos pervenerit, & a Græcis ad Occidentem, & postea ope Religioso-
 rum Pontificiorum per univcrsum pene terrarum orbem disseminata
 fuerit, neque a solis Judæis, neque a solis Gentilibus profectam, sed
 mixturam continere sapientiæ humanæ, quam ratiocinando invener-
 rint Gentiles philosophantes, & doctrinæ Judaicæ, quæ revelationis
 sit. Omnes certe gentes suam habuisse Philosophiam, quam tamen
 diu integram non retinuerint, nempe propter conversationem cum
 populo Dei institutam varias doctrinas, quas ratio sibi relicta non co-
 gnoscat, ei admiscentes. Auspiciam sumit ab Ægyptiis, & quomodo
 illi suam Philosophiam veritate divina ab Hebræis accepta passim im-
 prægnaverint, declarat. Equidem non per omnia adstipulatur Euse-
 bio, qui Josephum secutus ab Abrahamo Ægyptios Sacerdotes Ma-
 thematicam accepisse perhibeat, cum nondum evictum sit, quicquid
 de peritia Abrahami astronomica dici vulgo consuevit. Potius ipsam
 Ægyptiorum Philosophiam domesticam ex Mathesi atque ex Hiero-
 glyphica scientia constituisse notat. Verum heic acquievissè eorum sa-
 pientiam inficiatur; ex Hebræorum contra informatione eam majora
 sumuisse incrementa & perfectionem sortitam asserit. Josephum eos
 non tantum certas rationes œconomicas, sed primario veritatem cœ-
 lestem sanamque religionem docuisse, ex Pf. CV, 22. constare innuit,
 quamvis hanc postea suæ ratiocinationis quisquiliis foede inquinarent
 & corruperint; quo refert male explicatum Trinitatis mysterium,
 figmentum *μυστηριώδης*, & alia eorum dogmata. Dehinc pro-
 gressus ad Chaldæos, domesticam eorum Philosophiam Astrologia
 aliisque divinationum generibus absolutam, sed & doctrinis a Danie-
 le suppediratis postmodum illustratam fuisse, ac idem fatum expertos
 Persas, idem quoque Phœnices Judæis propiores, ostendit. His ergo
 præceptoribus, præter ipsos Hebræos, in cum legantur Gentiles, prom-
 tum hinc manare iudicium, quod sententiam superius allatam abun-
 de confirmet. Eam tamen insuper prolixè, adducto Justini Martyris &
 Clementis Alexandrini suffragio corroborare nititur. Sub finem quæ-
 dam differit de Philosophia Græcorum ad Romanos translata, imo &
 ante Romanorum tempora nonnihil ad occidentales populos pene-
 trasse

trasse conjicit, Germanos puta, a Thuyfcone, qui Noachi filius creditur; Gallos a Gomerō & Samotheo, Japheti filius; Hispanos a Tubale aliisque informatos; si vera modo sint, quæ opinio Scriptorum communis hoc de negotio hinc inde referat.

Tertia Dissertatio *fabulas Poetarum Gentilium* considerat, primosque Poetas tam fabulandi modum, quam materiam fabulis obvolutam ab Ægyptiis didicisse perhibet. Probari enim hoc dicit Auctor ex Ægyptiorum more sua sacra occultandi, arteque hieroglyphica & symbolica tegendi; quæ procul dubio originem suam debeat cacozele vanæ, qua Judæos imitari voluerint Ægyptii, observantes, dari apud istos in tabernaculo segregatum quendam locum, in quo arca fœderis reposita & velamento tecta, quemque nemini, præter Sacerdotem summum, adire licuerit. Dum autem in sensu fabularum indagando occupatur, Olavum refellit Rudbeckium, qui populorum septentrionalium, nominatim Sueonum & Gothorum, res antiquitus gestas sub iis latere asseruerit, supponens, Atlanticam Platonis esse Sueciam, e qua Poetæ Græci notitiam olim suam hauserint. Vicissim vero Noster Platonem sub Atlantica vel rempublicam in idea, vel insulam quandam Africæ, vel, quod magis probabile, statum antediluvianum describere voluisse autumat. Mox, ut sub istarum fabularum involucri sacre lateant historiarum, demonstrat, exempli in locum adducens creationem sub fabula Promethei adumbratam, sicuti & Saturnus ipse primus homo sit, & Evæ creationem primus homo androgynus repræsentet. Statum integritatis depingi per aureum seculum, hortos Hesperidum & Alcinoi, ac per elysios campos. Nectar & ambrosia, moly, nepenthes, symbola ipsi sunt arboris vitæ. Fabulas de Ate & Pandora lapsum Adami referre statuit. Cainum & Abelem sub personis Jovis & Promethei introduci. Jubalem eundem esse ac Vulcanum. Diluvium Noachicum describi in diluvio Deucalionis assertionem iterata monstrat, nec Deucalionem solum, sed & Janum Bacchumque exhibere Noachum superaddit, tandemque breviarium fabularum manantium ex perversa sacrarum literarum lectione, ad ductum Huetti subjungit. In Epilogo se definire nolle adjicit, an Homerus, quæ nonnullorum sit sententia, adventum Christi repræsentaverit? quamvis ad negativam magis se inclinare haud dissimulet.

N n n

In

In *quarta* Dissertatione *legislatores Græcorum & Romanorum Mosaizantes* in scenam producit, ac istud quidem minime defendit, quod omnes omnino leges, quæ apud populos quoscumque viguerunt, imprimis apud Græcos & Romanos, a Mose originem habuerint. Nihil enim detrahendum existimat naturæ legi omnium hominum cordibus inscriptæ, a qua tamen abeuntes haud pauci propriasque suas inclinationes ac mores vitiosos sequentes, impias quandoque, sceleratas, turpissimasque leges tulerint. Earum aliquot enumerat, & mentis humanæ perversitatem exinde satis elucentem movisse Deum asserit, ut legem naturæ in Decalogo repetitam solenniter promulgarit. Factum vero exin, ut Gentiles non tantum multas leges ceremoniales & forenses, sed etiam legis moralis præcepta nonnulla a Judæis hauserint. Asserto huic fundamenti in locum substernit antiquitatem Mosis, quem omnes legislatores anteire in propatulo sit; prout & plures allegat rationes, quæ evincant, quod legislator Ægyptiorum antiquissimus, Mercurius, pro Mose haberi debeat. Quibus ita deductis, ipsas leges atque consuetudines, quas a Mose mutuati sint Ægyptii, recenset, ac ut ab his Græci, & inter hos præcipue Athenienses, opera Solonis suas leges acceperint, ut eadem felicitate beati fuerint Spartani per Lycurgum, declarat. In demonstranda Atticarum Mosaicarumque legum convenientia, adducit pœnam bruti occidentis hominem; mandatum de semine fratri demortuo excitando; Solonis præceptum, ut victimæ integræ nulloque membro mutilatæ Deo offerantur, & alia hujusmodi; ac nondum in his subsistens, a Græcis Romanos plurimas leges transfumisse indicat, & quomodo hi paria in multis cum Mose sanxerint, ex instituta ab Auctoribus magno numero heic allegatis inter utrasque leges collatione edocet. Nec istud prætereundum ducit, quod primi legislatores plerarumque gentium, Zoroastres pura, Minos, Rhadamanthus, Numa, colloquium cum Deo finxerint, & ex hujus suggestione leges suas profectas jactitarint. Istud vero consilium non aliunde natum, nisi ex studio imitandi Mosen, quem a Deo leges suas accepisse illi inaudiverint.

Quinta dissertatio aliquam de *originibus moralibus* disquisitionem inspersam exhibet, communiterque Socratem moralis Philosophiæ auctorem constituit, sed male, observat Noster, quandoquidem

ante

ante hunc Poetæ non minus atque septem illi Sapientes eandem tradiderint. Ideo autem ipsum ejus cenferi inventorem, quod primus sese totum illi studio consecrarit. Antiquissimum igitur omnium, de quorum doctrina morali quædam ad nos pervenere, Pythagoram facit, (sua utique & in his ab Ægyptiis haurientem,) quem, si non in omnibus, tamen in plerisque, secutus deprehendatur Plato, ac proinde horum placita conjungit latiusque inter se componit. Platoni in plerisque adhæsisse ostendit Stoicos, sed ab illo recessisse Aristotelem & Epicurum, cujus utriusque dogmata Lectori in compendio itidem ob oculos proponit. Archelai, Cyrenaicorum, Carneadis, & Pyrrhonis sententiam, justum aut turpe nullum esse natura, e Socratis & Platonis disputationibus, probabiliter solum de rebus philosophicis institui solitis, enatam arbitratur. Itaque uti hanc Philosophiæ moralis faciem inter Ethnicos spectandam exhibet: ita istam, quam inter Christianos adepta ea fuerit, considerans, ortam ait primis temporibus ex Ethica Pythagorico-Platonica Theologiam mysticam; post introductum Aristotelem, cujus principia moralia quidam exponant accuratius, & ad doctrinam Juris Naturæ & Gentium docte applicent. Epicuri dogmata expolivisse Gassendum, amplexumque Sharrokium. Hobbesium Carneadis & Pyrrhonis castra secutum. Quosdam seposito omnium partium studio Philosophiam moralem tractare, & alios quidem mixturam facere Philosophico-Theologicam; alios præsupposita Scriptura, moralia docere; alios sequestrata Scriptura, ex ratione sibi relicta in Moralium investigatione progredi.

Naturalistæ articulos fidei, præsertim qui de persona & officio Christi ac de beneficiis per ipsum acquisitis agunt, ex naturæ lumine cognosci posse; alii item, sapientiores Gentiles divinitus inspiratos & salvatos fuisse probaturi, inter argumenta reliqua ad libros Sibyllinos, ad Hermetis Trismegisti Poemandrum & Asclepium, & ad Zoroastris Oracula frequenter provocant, utpote in quibus ejusmodi doctrinæ ex solo rationis lumine propositæ inveniuntur. Itaque de his quid sentiendum veniat, in Dissertatione *sexta* Auctor exponit. Et ad *Sibyllina carmina* quod attinet, post recensitas complures aliorum sententias, ea distinguit in antiqua, a Tarquinio Seneca, & Syllani belli tempore cum Capitolio cremata; media, quæ deinceps un-

diquaque conquiverint Romani, & ex variis libris fatidicis selegerint, Stilico autem demum combusserit; & nova, hoc est, ea, quæ hodie extant, & a Patribus primitivæ Ecclesiæ allegentur. Antiqua illa a Diabolo inspirata asserit, ac rationes quorundam secus opinantium refutat. Media duplicis iterum esse generis ait, primo vere Sibyllina a Diabolo Pythiæ vel Sibyllæ dictitata; deinde Judaica, a Judæis Hellenistis secundum ductum Sacræ Scripturæ Messiæ adventum promittentis elaborata, partim in sui consolationem, quod tempus adventus Messiani instare perspicerent, partim in confirmationem fidei ac religionis suæ, ne inter gentes dispersi ab illa deficerent. Ex his loca quædam apud Ciceronem, Heliodum, Virgilium, & alios citata uberius examinat, eademque ex sua hac hypothese illustrat. Hi verolibri Sibyllini medii an ad manus Patrum Ecclesiæ, Justini, Origenis, Lactantii &c. pervenerint? anquirat, & heic distincte respondendum esse censet: Nam alios a Sacerdotibus fuisse ordinatos, abjectis illis, quæ spuria viderentur, aut non Sibyllina, quos Augustus sub Apollinis Palatini basi custodiri jussit; ac de iis libere pronunciat, non pervenisse eos in conspectum Christianorum: solis enim eorum inspectionem concessam legi Sacerdotibus. Sed hoc negari non posse, quod ex illis carminibus, quæ Legatis Romanis fuerint exhibita, & propterea, etsi nesciretur, utrum rejecta fuerint a Sacerdotibus, an vero probata ac recepta, Sibyllina audiverint, quædam sancti Patres legerint, & ea quidem alii parvi æstimarint, alii ex sancta simplicitate rumori vulgari fidentes pro genuinis Sibyllinis habuerint. Animadvertentibus hinc quibusdam Christianis, quod testimonia Sibyllinorum consternerent Gentiles, nova subin veteribus ab iis juncta, ac tandem libros illos octo, qui hodie extant, præcisos. Post Hadriani tempora hoc factum esse, haud exiguum inter alia conjecturam facere, quod Imperatorum Romanorum nomina ordine recenseantur usque ad Hadrianum. Sed orthodoxo cuiquam Christiano hunc laborem neququam attribuit, quin potius hæreticorum inventum autumat. De persona auctoris quod dicat, se non habere faterur. Conjecturis si habenda sit fides, quendam e Gnosticorum grege huc fortassis accersendum, nisi Montano, Pseudoprophete Cataphrygum, aut Hermæ quis tribuere hoc opus sustineat. Rationes porro, cur

libros

libros Sibyllinos hodiernos supposititios faciat & recentiores, strictim & ad alios potius Lectorem remittendo proponit. Ab his ad *Mercurium Trismegistum* se confert, & extitisse antiquis temporibus quendam ejus nominis in Ægypto, haudquaquam abnuir, cum tot viri fide dignissimi ad eum provocent. Istum vero numerum librorum, qualis ei tribuatur, ab uno homine profectum fuisse, penitus inter *inadivata* rejicit; quin antiquissimum illum ne unicum quidem librum scripsisse innuit, nisi forte sub eo Moses intelligendus sit. Morem certe sub Mercurii Trismegisti nomine libros condendi, quosdam Platonicos primis post Christum natam seculis introduxisse, ut Mercurii auctoritate ad Ecclesiam aut in partes suas pellicerent Lectores. Is deinceps quoque usos Patres contra gentiles *κατ' ἀνθρώπων* disputantes, eo quod scirent, Mercurium ubivis magni fieri. Libros autem antea nominatos, Pœmandrum nempe & Asclepium, *Ψευδοπυράφης* esse ac falsi nominis, ita probasse refert Casaubonum, ut argumentis ab eo adductis vix quicquam addi possit; unde etiam in summaria eorum repetitione acquiescit. Suam interim de auctore genuino sententiam sic aperit, ut hos libros circa idem tempus, quo Sibyllina carmina, fuisse conscriptos censeat ab hæretico Platonico-Simoniano, cui volupe fuerit, Platoniam Philosophiam & Theologiam puriorem miscere, & hanc juxta illius principia torquere. Incidere eorum natale arbitratur ante æratem Justinii Martyris, qui Apologiam suam contra Gentes scripserit anno post C. N. 150. Denique de *Zoroastris* Oraculis sollicitus, quemlibet suo abundare sensu patitur, quot velit credere Zoroastres, modo hoc observet, quod Chaldæus aliquis Zoroastris nomine artium magicarum & astronomicarum inventor fuerit, a quo deinceps illi, qui has disciplinas in alias regiones introducere, aut eas exercuere, Zoroastres dicti sint, ut ita plures omnino Zoroastres tradant Historiæ. Ea autem Oracula, quæ hodie sub Zoroastris nomine prostant, genuina esse, & Philosophiam Chaldaicam continere negat, eademque post Christum demum statum confecta adstruit. Auctorem eorum dicit Prodicum, aut alium quempiam ex familia Gnosticorum, suumque hoc effatum adversus ea, quæ in contrarium moveri possint, dubia sollicitate corroborat.

Appendicis in vicem, ob materiæ affinitatem, non nihil addit de

Nnn 3.

fieri

scriptis Orphicis, quæ vetusto illi Orpheo tribui non posse statuminat exin, quod & vitæ genus & studia ejus a Philosophia diversa fuerint, ac præterea consensus auctorum antiquissimorum ea ipsi abjudicet. Quinimo nec dogma de S. Trinitate, nec alia fidei Christianæ capita in iis contineri admittit, & Eusebiana Jovis Orphici expliatione allata, multis speculationibus otiosis terminum figere laborat.

Hæc sunt contenta tractatus hujus minime ineruditi, quæ paulo fusius exponere placuit, quod jucunda legentibus futura arbitrati sumus. Unicum tamen istud, ne quicquam reticeamus, indicandum superest, quod Auctor Disputationi quartæ Corollarium subjiciat de Jubileorum inter Christianos origine a Bonifacio VIII. derivanda, & post quintæ finem Jubilea a tempore renati Evangelii in Pomerania celebrata enumeret, occasione illius, quod ante annos aliquot Augustissimus Rex Carolus XI. pro conservatione veræ religionis in regno Sueciæ per præterlapsum seculum indixit, quodque quartum inter reliqua diversas ob causas celebrata constituit,

LA PRATIQUE DES ACCOUCHEMENS PAR MR. PEU.

i. e.

Praxis subveniendi Parturientibus, autore PHILIPPO PAUCO, sive PEU, Chirurgo Parisiensi.

Parisiis apud Joh. Boudot, 1694. in 8. Alph. 1. pl. 15.

NON est negandum, de adjuvandis parturientibus Gallos præ cæteris nationibus nos instruere posse; non ingenio, sed occasione, qualicet ipsis quam frequentissime partui adesse, feliciores. Ita enim moris apud ipsos est, ut posito pudore, etiam recens nuptæ ad tactum atque explorationem omnem chirurgos admittant faciles, & partus tempore præsentés atque adjuutores foeminae quælibet eos expectant. Quod longe fit aliter apud ceteras nationes, ubi plerumque vix persuaderi possunt uxorculæ, cum primis nuper in matrimonium ductæ, ut obstetricibus propriisque sexus amicis suis faciant copiam, nisi doloribus ac necessitate victæ. Proinde libri ab ipsis de hoc argumento editi cæteris præferendi sunt. Tameñ enim chirurgi ipsorum neque in corporis humani historia, neque in iis, quæ inde petuntur, ratiocinationibus texendis feliciores sunt aliis: ea tamen experimenta

& ob-

& observationes depromunt, quæ prudentes medicos mirum in modum juvare possint. Inter alia, quæ huc spectant & ab iis edita sunt opera, præsens hoc Philippi Peu, Franciscum Moricellum, cujus dudum in his præcipua laus fuit (conferantur Acta Erud. A. 1685. p. 149. & A. 1695. p. 42.) ut apparet, æmulantis non postremo est habendum loco. Neque enim præcipiti calamo, sed tum demum, postquam 4000 ad 5000 foeminis laborantibus auxilio fuerat, opus suum edidit in publicum. Ex quo, quanta sit experientia, facile conjectari potest. Nilominus statim in limine fatetur, tam varias hic subinde occurrere circumstantias, ut vix unquam viderit parturientem, cujus partus non aliqua ratione a reliquis fuerit diversus, & se quotidie novas difficultates invenire, quæ antea sibi non fuerint obviæ. Ex quo rei amplitudo & naturæ varietas constare potest.

Divisit totum opus in libros duos, quorum priori agit de partu naturali, in secundo de præternaturali & difficili: neque de partu tantum, sed etiam iis omnibus, quæ præcedunt, malis, & quæ sequuntur, ut opus de morbis prægnantium, parturientium, & puerperarum optimo jure inscribi possit. Primo statim loco docet cognoscere foetum, illumque a mola, veramque imprægnationem a falsa, discernere; ubi accuratissime describit motum infantis in utero. Tum foetum viventem distinguere docet a mortuo: ubi certissimum vitæ signum existimat, si digito immisso in os, suctionem affectet infans; quod in parturientibus experiri liceat, si quis satis sit peritus. Dehinc quomodo, immissa in uterum manu, partes infantis sint dignoscendæ, docet. Pergit ad ea quæ accidunt prægnantibus mala, ex quibus metus abortus est, & quantum ad eum promovendum conferat impotentia animi, ac commotiones ejusdem, memorabilibus exemplis docet. Gibbosas & claudicantes raro abortum evitare, habet persuasum. Miram & notabilem extracti foetus historiam cap. 90. recenset, ex utero mulieris, quæ crura deducere, & aditum ad uterum manibus obstetricis dare non poterat liberum, feliciter tamen a se liberatæ. Post abortus causas & eum evitandi rationes, cautionesque in id observandas, de partu naturali, quam difficile sit, ejus tempus cognoscere, & quomodo id fieri possit, exponit. In eo promovendo superstitiones mulierum Gallicarum recenset, & inter illas
rosæ

rosæ Hierichunticæ dictæ fallacias. Cujus opinionis originem recenset, paucis forte ex nostratibus, cum hic nulla habeatur ejus cura, notam. Nempe propterea ad partum commendari ait, quia super illum, ex quo carpatur, fruticem, Virgo Mater lintea aliquando extenderit, quibus Jesum puerum involvisset. Patet hinc varietas rei, cum non in frutice crescere, sed ex semine nasci perexilis plantula in hortis nostris quædam jam soleat. Agit autem sollicitè de situ parturientis, aliisque in partu observandis, de clisterum, & de venæ sectionis usu. Inter alia monet, elapsis aquis ne situm mutet puerpera, cavendum; periculum enim esse, ne caput infantis ad os pubis appellet, & partus difficilis sequatur.

Porro quando membranzæ foetus rumpendæ sint, docet. Refutat illorum sententiam, qui quoties digito meconium adhæreat, infantem exspirasse contendunt. Porro quo pacto adjuvandus sit progrediens recte quidem, sed difficulter, foetus ostendit, & quomodo, si gemelli sint in utero, se gerere debeat chirurgus vel obstetrix. De ligando etiam umbilico infantis sollicitus est, & de hoc quidem nimium fortasse: nam non modo versus infantem, sed versus matrem, etiam nodum jubet fieri; metuens, ne ex hac omnis, nisi id fiat, sanguis effundatur: cujus metus vanitatem norunt obstetrices nostræ. Subjungit, quo pacto exomphalos curari debeat.

De lacte dein differit, sed ex suæ gentis consuetudine, quæ vix ulla mater nobilis, vel supra plebis sortem sublata, ipsamet nutrit infantem suum, sed in villam aut pagum amandant, statim vero lac comprimere & dissipare consueverunt. Hinc se torquet noster, quorsum abeat lac a partu ostensurus, & modo per uterum, modo per mammæ, per urinam, per anum, per poros corporis sudore elabi censet. Vetat etiam a partu cibum sumere, ne lac generetur abundantius. Quin, ubi nihilominus affluit, omnibus modis occurrendum, illudque dissipandum esse censet, ad quod nihil hydrargyri esse præstantius ait. Denique quomodo puerpera sit conservanda, & a molestiis, quas affert partus, percuranda subjungit, & hic libri primi finem facit.

In alterius cap. I. statim partus difficilis causas recenset. . .
 . . . chirurgum, si vires videat sufficere, ne utiquam præcipitare opus o-
 . . . portere

portere monet, sed naturæ locum dare, quæ sæpe ipsamet inveniat remedium ac viam. Si hæmorrhagia uteri proluxa eveniat, quibus ex causis id fiat, docet, nullumque esse remedium, præter celerrimam foetus extractionem. At quoniam hoc, nisi aperta matrice, fieri non possit, si ea sit clausa, naturæ opus relinquendum præcipit; nunquam enim bene cedere violentam apertionem: quod si foetus ad exitum bene dispositus sit, nihil movendum; si male, approperandam extractionem, pedesque infantis quærendos & extrahendos: & similia quidem multa utilissima monita subiungit, & tum unci usum, (quem sibi esse rarissimum testatur) tum modum inquirendi pedes & extrahendi infantem, item quid agendum, si caput restet abruptum in utero, docet, quæ recensere longum foret.

Cap. II. de partu agit Cæsareo, illumque prorsus disuadet.

Cap. III. quid agendum, si caput vel propter suam magnitudinem, vel loci angustiam egredi nequeat, & quomodo unco tum utendum, exponit. Jubet autem matrem in ventrem collocata, genibusque innixa, per postica foetum trahere,

Cap. IV. de instrumento tractorio a Moricello invento, & in Acta Erudit. A. 1684. pag. 195. transcripto disputat, illudque nunquam dicit esse admittendum: nullam enim certitudinem vitæ vel mortis esse, quamdiu caput ossibus pubis impactum hæreat, sequere in quintum quoque diem ibi hærentem infantem vivum extraxisse, memorat. Neque unquam licere infantem occidere, quo mater serveatur, statuit. Quam sententiam, Sorbonensium ac Navarrensiam Theologorum literis integris insertis, tuetur.

Sequentibus capitibus (nam hæc in specimen voluimus tantum recensere) de ceteris partus difficilis a situ infantis depravato provenientis conditionibus, & quomodo in singulis se gerere chirurgus obstetricans & accidentia mala averruncare debeat, describit. Inter alia, remedia in gangræna uteri vulvæque contusione proponit, ubique insignes historias & observationes ex propria experientia subnectens, raræque cum alia, tum hoc tradit, Diaboli formam referentem infantem se extraxisse, quam uterum gestans mater ex inspectione imaginis, qua Michael Archangelus cum Diabolo pugnans describatur, ipsi impresserat; item ab infante anatem referente matrem

trem se liberasse. Deinde agit de secundinis extrahendis cap. 15, quo multa docet imperitos. Hinc de lochiis quoque sollicitus, Orvietanum in periculum adduxisse, clisterem adstringentem momento interfecisse puerperam a partu, item nimiam stricturam lochia sistere, animadvertit. Posthæc quomodo falsum conceptum (Faux-Germe) quem a mola distinguit, tum quo pacto molam ipsam extrahere, vel destruere liceat, docet. Hinc de scirrhus uteri, condylomate, fungo, tymis, verrucis, poris in partibus genitalibus vel circa illas natis, de hernia, ut partum impediunt, & quomodo chirurgus ea reprimere & semovere debeat, ne obsint; de procidentia uteri post partum, tandemque de varicibus agit: ut hic liber, quamvis suis navis, quum de rebus agitur, quæ transcendunt notitiam chirurgi, non careat, ex præstantissimis tamen esse, qui de hoc argumento prodire, cum propria experientia omnia firmet, sit existimandus.

NOUVELLE BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS ECCLESIASTIQUES. T. VI. &c.

h. a.

NOVÆ BIBLIOTHECÆ SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM Tomus VI, completens Sæculi VII & VIII Scriptores, Auctore L. E. Du PINO, Facult. Theol. Paris. Doctore & Professore Regio.

Accedit ejusdem ad Patrum Congregationis S. Viti (de Saint Vannes) contra Tomum I hujus Bibliothecæ Objectiones

Responsio.

Montibus Harmoniæ, impensis Huguetanorum, 1692 in 4.

Constat Alphab. 1. plag. 9.

QUAMVIS non expectandus esse in sexto hoc Bibliothecæ suæ tomo Scriptores, qui cum præcedentium seculorum Viris illustribus contendere mereantur, agnoscat clar. Autor, utpote quorum potissima pars ultra compilatorum sortem non assurgat; non tamen omnem eruditionem, judicium & eloquentiam eis abjudicandam esse existimat. Tempus hoc est, quo sicut aliz scientiæ ac artes ad methodi regulas fuerunt exactæ, ita religionis quoque præcepta certis doctrinæ corporibus includi primum coeperunt. Disciplinam quod attinet, eam velut per præcipitia declinantem, Hispanica & Gallica Concilia præcipue firmare canonibus suis & sistere studuerunt; quæ tamen in illa

illa seculi corruptione, nisi Principum edictis adjuncta fuissent, parum potuissent efficere. Florebat Anglia hisce temporibus imprimis literarum legumque optimarum splendore, qui in Græcia magis magisque extinguebatur. Quantum fabulis genis horum temporum indulserit, Pratum Spirituale; quantum a critica peritia fuerit alienus, Concilii Nicæni Acta docebunt. Pœnitentia, quæ conservandæ destinata videbatur pœnitentiæ disciplinæ, eam corrumpebant potius, pari ratione ac postmodum Casuistarum libri moralem theologiam. Publica pœnitentia fere evanescebat, substitutis in ejus locum privatis & auricularibus confessionibus. Sacerdotes sanctum sibi opus præstare videbantur, si Missam quotidie celebrarent. S. Eucharistiæ Sacramentum sub utraque quidem distribuiebant specie; minores tamen, quam olim, panes qui offerebantur, confici curabant. Romanæ Ecclesiæ ritus & ceremoniæ in omnes fere occidentales ecclesiâs invehebantur. Pontifices Romani per Pipini & successorum donationes, secularium Principum faciem induebant; spirituales vero etiam potestatem missionibus latissime circumferebant. Inter Episcopos & Clerum ignorantia & licentia regnabant, quos ad meliorem frugem reducere Principum quorundam cura nitabatur. Quin Episcopi quoque nonnulli medicamenta tentabant, qui propterea Clericos suos in monasterio communi convictu Monachorum instar uti volebant; quod etiam Canonicis Regularibus originem dedit, quorum sive institutor sive restaurator Chrodogandus Merensis Episcopus fuisse videtur. Populum denique quod attinet, non religione, sed superstitione ille ducebatur. Quæ omnia ita se habere, ex quamplurimis gestis in libro hocce expositis, & ex modo imprimis, quo de incarnatione Christi, de imaginibus, & aliæ controversiæ tractatæ fuerunt, abunde constare poterit.

Inter Scriptores hoc tomo enarratos, primum locum ISIDORUS HISPALENSIS occupat. Ejus Chronicon contra Harduini objectiones in Præf. tomi V ab Autore nostro vindicatum fuit. Ast abjudicat ei, quæ ad *Massanum de lapsu & reparatione sacerdotii* sub ejus nomine circumfertur, epistolam; cum in ea, contra quam in epistola ad Helladium & libro II Officiorum docuerat, post pœnitentiam ad officium suum iterum admitti jubeat clericum fornicationis cri-

P. 4.

mine pollutum. Idem iudicium fert de epistola ejus quarta ad Clau-
 dium, in qua de Spiritu S. contra Græcos agitur quaestio: ut & de
 quinta ad Redemptum, de qua Labbeum jam dubitasse videmus, ac
 ultima ad Eugenium Toletanum, in qua de Papæ Romani autoritate
 agitur. Illas enim epistolas omnes, post controversias inter Græcos
 & Latinos moras, adeoque post tempora Isidori scriptas esse, mani-
 festum existimat. S. COLUMBANUM juvenem adhuc in Psalmos com-
 mentatum fuisse, a Sigeberto Gemblacensi habemus. Titulum hu-
 jus Commentarii in vetere Bibliothecæ S. Galli catalogo extare dicunt,
 ipso tamen libro in ea non obvio. Sunt tamen, qui eum esse putent
 Commentarium in Psalmos *ἀνετηγὰς*, qui in Bibliotheca Luxo-
 viensi extat; sed cum ille nondum lucem adspexerit, iudicium de
 eo ferre Auctori nostro non licet. Sunt, qui non integram ad ma-
 nus nostras pervenisse putant ejusdem auctoris Regulam Monachalem,
 quod in Concordia Regularum allegatum videant articulum ejus
 XXXIII; verum errore laborare istam citationem, & nomen Columba-
 ni pro alterius cujusdam nomine irrepsisse, noster existimat. De HE-
 SYCHIO, Commentariorum in Leviticum auctore, iis assentit, qui
 Presbyterum Hierosolymitanum fuisse dicunt, & ad seculum VII
 ætatem ejus referunt: quamvis eum postea ad Patriarchatum Hiero-
 solymitanum evehctum fuisse negare nolit; quod tamen alio, quam
 quorundam manuscriptorum & recentiorum auctorum testimonio
 haud niti, non dissimulat. Ad seculum autem VII eum referendum
 esse inde colligit, quod seculo nono Amalarius, Rabanus, Trecul-
 phus & Walafridus Strabo eum citaverint, & seculo VIII Photius
 sermones quosdam ejus recensuerit; si tamen idem est noster cum eo,
 quem Photius allegavit, Hesychio. Salonitano autem Hesychio
 nostrum juniorem esse, inde patere ait, quod contra Eutychianos &
 Nestorianos scribat, quodque Hieronymi utatur versione; unde post
 Gregorium M. eum vixisse, Cl. Dupinio manifestum videtur. Equi-
 dem ad postremum responderi posse videt, non ab Hesychio, sed ejus
 interprete profecta videri, quæ ex Hieronymiana versione allegantur;
 verum plane sibi persuasum esse ait, Latine primitus hoc opus scri-
 ptum fuisse, utpote in quo vulgata versio solite cum LXX & aliis in-
 terpretibus conferatur. Nostrum Hesychium Sermonis de Resurre-
 ctione

p. 5.

p. 6.

p. 9.

ctione Domini, qui Gregorio Nyffeno vulgo tribuitur, & inter eius Sermōnes de Resurrectione Domini secundum locum tenet, autorem facit Combesius: qui tamen, si Hefychii est, non nostro, sed illi, qui sub seculi V vixit initium, ex mente Du Pinii est tribuendus. Cujus etiam esse putat *Κεφάλαια XII Prophetarum minorum* & Esaiæ, ab Hoeschelio una cum Introductione Adriani publicatos, nec non Tractatum de temperantia & virtute ad Theodulum, & Historiam Ecclesiasticam, cujus fragmentum in Concilio V. collectione V. p. 470. citatur. Inter ecclesiasticos JOANNIS PHILOPONI libros, omittit Autor librum contra Severum, cujus Suidas memoriam conservavit, ut & celeberrimum eius opus, quod *Διασητήριον* inscripsit, in quo refutando Nicæ Monachi juxta Photium Cod. 50. exercitata fuit industria, quodque Nicephorus H. E. XVIII. 47. sqq. prolixè commemorat. Operis illius fragmentum non contemnendum ex L. IV. c. 7. extare apud nostrorum nonneminem novimus, prætermissum autem ab Autore nostro ideo putamus, quod Photii mentem l. c. non satis perceperit. Cum enim ille dicat, *κατὰ τῶν τῶ φιλοπόνου κεφαλαίων ζ'* scripsisse Niciam, *ἣν διασημημόνευσεν ἐν τῶ καλεμένῳ αὐτῆ λόγῳ διασητήρις*, verba posteriora, quæ ad Joannem pertinent, ad Niciam retulit, cujus proinde operi contra Philoponium paulo post *διασητήριον* nomen Photii autoritate perperam tribuit. De LEONE II Papa Romano agens, sollicitè contra Baronium Papæ hujus literas, quæ Conciliorum tomo VI exhibentur, vindicat. Ultimo denique loco inter scriptores, quos ad seculum VII refert, AUDOENUM posuit, a quo ad Concilia hujus seculi enarranda sese confert. Sollicitè imprimis texit Concilii Lateranensis in causa Monothelitarum coacti historiam, nec non Concilii III Constantinopolitani sive generalis sexti, in quo eadem controversiæ agitabantur. Non opus esse existimat, ut posterioris hujus Concilii acta contra Pighii & Baronii accusationes prolixè defendat, quæ nulla alia de causa jurati illi Curie Romanæ patroni tanto molimine impugnarint, quam quod Honorii Papæ nomen inter hæreticos in illis condemnatum invenirent. Quamobrem alterum aperte ea impugnare, corruptionis vero insimulare alterum, irritò conatu ausos fuille. Primum enim nihil contra hoc Concilium proferre, quod pari jure Nicæno & Chalcedonen-

p. 12.

p. 33.

p. 46.

p. 57.

p. 61.

donensî objici non queat, siquidem omnes ejus objectiones eo redeant, quod Imperator Constantinus præsens huic concilio fuerit, modumque & ordinem rebus gerendis præscripserit. Baronii vero hypothésin quod attrinet, supponentis Theodorum, Gregorî in Patriarchatu Constantinopolitano antecessorem, a Concilio condemnatum & depositum, ubique nomine suo in Actis crasso nomen Honorii substituisse; eam etiam multis argumentis Autor explosam dedit, quamve ad tuendam Honorii orthodoxiam inparatus accesserit Baronius, pluribus demonstravit.

p. 86.

Sed ad Seculum VII etiam est accedendum, inter cujus Scriptores Bedæ primum locum Vir doctissimus tribuit. Venerabilem eum dictum existimat, quod eo adhuc vivo multum ejus scripta legentur, autorque eorum magni fieret, quem tamen sanctum vocare non ausi, venerabilis titulo cohonestarint. Romæ eum nunquam fuisse, argumentis ex ejus scriptis petitis, omnibus tamen negativis, ostendit. Commentarium in Epistolas Paulinas, ex Augustini scriptis compilatum & inter opera Bedæ impressum, Floro autoritate manuscriptorum Corbejenfis, akeriusque a Trithemio olim visi, & tertii a Mabillonio prolati tribuit. Quod confirmat etiam Collectio manuscriptorum Canonum, in qua Flori nomine Commentarius ille allegatur, & alia ejusdem ex XII Patribus in Paulinas epistolas compilatio, in qua plane Augustinus, alio nimirum opere jam compilatus, præmittitur. Extant tamen manuscriptorum 800 annorum, diversum ab isto in Paulum exhibentia Commentarium, Bedæ nostri nomine præscripto.

p. 94.

BONIFACII Moguntini Episcopi statuta, a Dacherio T. X Spicilegii edita, ei abjudicat, quod Imperatoris in illis mentio fiat, cum tamen

p. 96.

Bonifacii tempore nullus in Germania Imperator fuerit. GREGORII III quoque non esse Canonum Collectionem, quæ ei tribuitur, existimat.

p. 104.

CHRODOGANDI Episcopi Metensis Regulam e Bibliotheca Vaticana puram plane edidisse ait Labbeum. Eam vero, quam Lucas Dacherius in Spicilegio suo vulgavit, nihil aliud esse dicit quam centonem e genuina illa Chrodogandi Regula, Statutis Concilii Aquisgranensis, aliisque nonnullis monasticis constitutionibus confarcinatum.

p. 114.

De HADRIANI I Papæ Rom. epistola ad Tilpinum Remensem Archiepiscopum dubitat; plane vero ei abjudicat, quæ tribuitur

illi,

illi Canonum Epitomen, e Dionysii Exigui Collectione a Papa nostro Carolo M. exhibita, confectam, ut & Capitula in usum Ingilrami collecta, & Privilegium quod monasterio S. Dionysii dedisse dicitur.

Inter Concilia hujus seculi attentionem præcipuam meretur Nicænum II, quod fuit generale VII, in causa imaginum habitum. Prolixus est in representanda ex Actis Concilii hujus historia clar. Autor, cui subnectitur historia Synodi Constantinopoli anno 754 ob eandem controversiam congregata, ut & recensionem librorum in Gallia illo tempore ea de re publicarum, literarumque a Pontificibus Romanis scriptarum. Notari hic imprimis merentur, quæ de libro, Caroli M. nomine & autoritate, de cultu imaginum edito disserit, quem supposititium statuere plane absolum existimat, utpote, cujus autoritatem Hincmarus Remensis qui eum allegavit, Responsio Papæ Hadriani ad eum, conciliaque Parisiense & Francofurtanum, satis tueantur.

p. 146.

p. 120.

De Responsione ad objectiones, quas contra primum Bibliothecæ hujus tomum fecerunt Congregationis S. Vitani Patres, etiam non nulla dicenda sunt. In ejus capite I generaliora, quæ illi moverunt, exponuntur; quæ non sunt tanti, ut prolixè hic repetenda ducamus, nisi quod, quantum ad additiones, quibus opus hoc crescere posse putaverant, fateatur Autor, sibi ipsi esse ad manum quamplurima, quibus meliorem reddere editionem Latinam, quam in doctorum gratiam parare se ait, velit. In hac enim tam veterum quam recentiorum de utroquoque autore se adducturum testimonia, & exactam omnium vetustorum Patrum operum analyfin, una cum accurato dogmatum eorum examine, difficiliorumque locorum explicatione sese exhibiturum pollicetur. Capite II. annotationibus ad versariorum suorum in dissertationem præliminarem respondet. Concernunt illæ Philonem illum antiquiorem, quem libri Sapientiæ auctorem Du Pinus fecerat, sed qui doctrina non ita visus est adversæ parti instructus, ut ab eo liber ille profectus credi queat; quam ei proinde ex Eusebii Præp. IX. 20. 24. & Clementis Alex. Strom. I. p. 333. adstruit Autor: Historiam item Susannæ, Zachariam inter templum & altare occisum, ultima Capita Estheræ, Librum Estheræ & Tobie, ut & reliquos libros apocryphos V. T. In illis quoque, quæ de rebus N. T. animad-

p. 2.

p. 3.

p. 4.

- p. 12. animadverterat Du Pinius, reprehendenda nonnulla Censores ejus invenerant. Talia sunt, quod Ephesinum Episcopum Joannem dixerit Evangelistam, cum tamen Timotheus illam cathedram primus tenuerit; item quæ de loco, ex quo priorem suam epistolam scripsit Petrus, de anno martyrii Petri & Pauli, autoritateque Epistolæ ad Hebræos & Apocalypseos docuit. Et quod locum quidem, e quo priorem suam epistolam Petrus scripsit, attinet, quem Babylonem credit Du Pinius,
- p. 14. fatendum est, exigui ponderis esse quæ ei objecta fuerunt. Ipse tamen interea e Josephi Ant. XII. cap. ult. sibi opponit, omnes Judæos Caji Imperatoris tempore Babylone fuisse ejectos; quid itaque Petrus Judæorum Apostolo ibi tunc fuisset negotii? post illud edictum enim eam epistolam scriptam esse, ipse agnoscit. Putat tamen, paucas forte ibi Judæorum remansisse reliquias, quibus pariter ac reliquis loci incolis evangelium Petrus annunciaverit. Capite III proponuntur dubia, quæ circa doctrinam Patrum, prout ea ab Autore nostro explicata fuit, mota fuerunt. Initium fit a doctrina de peccato originali, quam non adeo clare priorum seculorum Patres proposuisse Du Pinius affirmaverat, ut non dubiis locum reliquerint; contra planissima videntur Justini, Irenæi, Tertulliani & Origenis loca adversariis ejus, quorum proinde accuratum satis instituitur examen. Reprehenderant illi quoque in Du Pinio, quod fidem primorum Patrum exponens doctrinæ de purgatorio non meminerit, de quo luculenta testimonia apud eos extare putans; verum nullum pro illo positivum in trium, primorum seculorum Autoribus occurrere ostendit, profligatis omnibus, quæ ex illis adversarii ejus producere fuerant ausi. Non majoris momenti putat, quæ de templorum & altarium antiquitate sibi obijciuntur, & de libertate quæ concedebatur Christianis, ut ipsi sumerent de mensa S. Eucharistiam: frustra enim ex mente ejus sunt, dum explicare conantur locum Clementis Al. Strom. I. p. 281. de libertate, quæ propius accedere saltem ad sacra mysteria Christianis permixtum fuerit. Adduntur ea, quæ circa disciplinam monuerant, quæ omnia singulatim referre nimis foret prolixum. Capite igitur IV de illis, quæ circa Apostolorum scripta adversarii moverant, agitur. Displacuit eis abjudicatum fuisse Apostolis Symbolum, quod tamen nullis novis argumentis eis assertum iverunt. Nec majori successu de Canonibus

nonibus Apostolicis litem sibi intentatam, Du Pinius docet. Sibyllina suppositicia esse, inter utramque partem convenit; de tempore dissentiunt, dum seculo II Du Pinius, primo adversarii ejus ea conficta esse statuunt. Argumenta igitur denuo pro sententia sua affert, quorum præcipuum est, quod luculenta descriptione Hadrianus & uterque Antoninus in iis depingantur. Adversæ partis potissimæ rationes sunt, quod ab Herma citentur. (Id vero negat Noster, Sibyllam quidem nominari sub initium L. I. Pastoris, nusquam vero Sibyllina allegari inquit.) Quod ab Autore Quæstionum, quæ S. Justinus nomen præferunt, in Resp. ad Qu. 74. Clemens citetur, qui in Ep. ad Rom. dixerit, Sibyllas de fine mundi esse locutas, allegaveritque adeo seculi I scriptor Sibyllina. (Verum Quæstiones illæ non Justinus, sed scriptoris seculi V opus sunt, nec fidem hic merentur; præcipue cum nihil hodie in priore Clementis Epistola hac de re occurrat, nec in secunda tale quid occurrisse, Autor probabile reddat.) Quod Clemens Alexandrinus Stromatum l. 6. dicat, Paulum Sibyllina citasse. (Verum Clementem falli, aut, quod Cotelerius putat, ipsummet citare Sibyllina, non autem a Paulo ea citata affirmare, Autori nostro certum videtur.) Omittimus reliqua argumenta & ad ea responsiones, potiorum non nulla adduxisse contenti. Capite VI, quæ ad autores I & II seculi animadverterunt Du Pini adversarii, confutantur. Parvi momenti sunt, quæ de Dionysii Areopagitæ scriptis monuerunt; fidem enim eorum & antiquitatem defendere ausi neutquam fuere. In Ignatio iis displicuit, quod inter alia eo argumento contra priorem Epistolarum ejus editionem usus Du Pinius fuerit, quod dicatur in iis, a Nicolao Diacono sectam suam perperam deducere Nicolaitas: illud igitur pro viribus ab eo vindicatur. Monuerant quoque illi nonnulla circa rationem, qua locum Ignatii de *συν* Noster vindicaverat, cujus dogmatis inventorem non Valentinum, sed antiquiorem eo Simonem esse statuerat, idque ex Eusebio, qui *principi hereticorum*, per quem Simon omnino sit intelligendus, illam doctrinam tribuit, dederat probatum. Excipiunt illi, apud Eusebium *ἀπεριλέχην* dici, quo nomine tam Valentinus quam Simon venire queat. Verum ostendit Noster, e non inspecto Græco textu hanc objectionem esse natam; in Latina enim solum versione *Heresiarcha*,

p. 31.

p. 34.

p. 35.

Ppp

archa,

- archa*, in tēxtu vero Græco τῶν ἀγίων ἀπειρωτῶν δεχηγὸς invenitur. Præterimus hujusmodi alia, quæ de Polycarpo, Justino, de excommunicatione Asiaticorum a Victore facta, ut & de Irenæo observarunt. De iis enim adhuc nonnulla dicenda sunt, quæ in Seculo III atro carbone notarunt, quibus caput VII Autor impendit. Hic præter ea, quæ pro Evangelio Matthæi a Pantæno apud Indos invento, & de Tertulliano, Hippolyto itidem & Minutio attulerunt, prolixos eos imprimis in Origene invenimus. Revocant
- p. 43. initio ad examen, quæ de Dialogo contra Marcionitâs a Dupinio dicta fuerant; sed cum nihil afferant, ad quod ex ipso ejus tēxtu respondere non liceat, eo lectores suos nunc ablegandos ducit. Fit hac occasione mentio MSi Origenis contra hæreses, a Mabillonio Itineris Italici pag. 168. memorati, quod tamen Origenis non esse, a viro harum rerum satis perito se habere Dupinius ait. Pelagianismi quoque accusari Origenem, ægre Censores nostri tulerunt; quam tamen dicam
- p. 46. juste ei impingi denuo ostenditur. Ob Pœnitentiæ disciplinam, prout ex Origenis scriptis ea fuit explicata, prolixæ controversiæ Autorem involvere nituntur; verum eam prudenter ille declinat, expressis Origenis verbis propositiones, quas ex illo deduxit, confirmans. Non multo breviores sunt in Cypriani rebus examinandis. Notari hic præcipue merentur, quæ ex Ep. Cypriani 51. de libellaticis, post persecutionem Decianam in pœnitentia constitutis, ad Ecclesiam statim (id enim ibi notari vult voce *interim*) admittendis, Dupinius disputat: item de eo, an durante Decii persecutione, quod
- p. 53. paradoxum adversarii ejus defendunt, nemo pœnitentiæ disciplinam subierit? Subiisse omnino, ex Ep. Cypriani 9. 11. 12. 14. 20. 30. &c. manifestum Nostro videtur, qui & Epist. 39. Cypriani enarrans, verba ejus de *unitate Ecclesiæ & unitate cathedræ* episcopalis in Ecclesia, de cathedra, quæ in unaquaque ecclesia est, interpretatus fuerat. Verum de cathedra Romana illa accipiunt adversarii, quos male exponere
- p. 55. h. l. Cyprianum e contextu ejus ostenditur. Duo denique facta, quæ Dupinius, prout res postulaverat, exposuit, ad stabiliendam Curie Romanæ autoritatem pertrahere illis nitentibus obstitit. Alterum est, quod Basilides & Martialis Episcopatu suo exuti ad Romanum Episcopum abierint, ejus communionem petentes; alterum ad Marcianum Arelatensem Episcopum pertinet, de quo scripserat ad Episcopum
- p. 57.

pum Romanum Cyprianus, ut faceret ei, quod ipsemet facere poterit, imo & fecerit; hoc enim a Dupinio ita referri ægre ferunt Censores, Episcopo Romano nescio quam potestatem singularem. hic a Cypriano tribui putantes. Plura de his, ut & de aliis, quæ circa literas Dionysii Alexandrini, maxime Hæreticorum baptismum spectantes, ut & de Lactantio & quibusdam ad Concilia pertinentibus, ultro citroque disputantur, proferre hæremus, ne nimis prolixi Lectoribus videamur veriti, quibus ex hætenus dictis de controversiis istis, quantum a nobis expectare poterant, percipere potuisse, plane nobis persuasum habemus.

DE LUDIS ORIENTALIBUS LIBRI DUO, AUCTORE THOMA HYDE, S. T. D. Lingua Arabica Professore in Universitate Oxoniensi, & Proto-Bibliothecario Bodlejano.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1694. in 8vo,
Constant Alph. 1. pl. 16. & aliquot fig. æn.

Non male succifivas horas collocavit Reverendus Auctor, quando illas componendæ huic Ludorum Orientalium-historiæ impendit: etenim plurima congesta in eadem, Lector inveniet, quæ prodesse non minus atque delectare poterunt, Equidem paulo amplior futurus fuisset hic libellus, si, quam ille similem in modum consignavit, Chartiludii, Culilæque, ceu vocat, ac Dimæ historia accessisset, aut si tractatum addidisset de notis arithmeti-
cis, in quo notarum numeralium originem prodidit, combinandi-
que eas rationem a nemine hætenus traditam commonstravit, varias quoque Chinenfium, Indorum, Turcarum, & aliarum gentium notas numerales exhibuit. At enimvero cuncta hæc & alia in futuram reservavit appendixem. Hanc igitur dum expectamus, operam interea præsentem oculo aliquantum attentiore intuebimur. Partibus autem ea duabus absolvitur, quarum prior *Sbahiludium*, quod au-

. Ppp 2 dit,

dit, posterior Nerdiludium seu trunculorum persequitur. Et altera quidem hæc plures quosdam Arabum, Persarum, Indorum, Chinesium, Orientaliumque aliorum ludos, tam politicos quam bellicos, plerumque Europæis inauditos recenset, expressisque, ubi opus, schematistis videntes concedit. Vocabula, quæ allegat, Orientalia Latine statim Auctor reddit, ne qui istarum linguarum peritia imbuti non sunt, istis absque interpretatione relictis a lectione libri deterreantur. Accedamus ergo propius ad hanc ludorum veluti pinacothecam, & quos ille inibi producit, modos contemplemur.

Exoffus videlicet a *Sbabiludio*, prolegomenorum in vicem, multa differit de ejus natura & excellentia, utpote quod, secus atque ludi reliqui, neutiquam a casu & fortuna, sed ex peritia & cautela, lusorum unice dependeat, ac insuper perfectam belli ideam referat; unde mirum adeo non sit, quod omni ævo viri quoque principes & alii quicumque honoratiores amore illius ducti deprehendantur, ejusque usus hodiernum apud plerasque nationes habeatur frequentissimus. Istud vero imprimis notatu dignum est, quod cæcos etiam, & (quod perinde,) coopertos oculisque velatos hoc ludo excelluisse, testimoniis non unis probat. Enumeratis autem ulterius, quæ cedere in laudem hujus ludi queant, observationibus, disquirat: an & quatenus hic ludus ex Orientalium sententia putetur licitus? Ac usum certe ejus legitimum neque olim neque nunc prohiberem, nec facile insuper prohibendum asserit. Ipsam dehinc historiam a nominibus, quibus ille insigniatur, inchoat, & ejus nullum inveniri ait nomen vere Latinum aut genuinum Græcum, cum veterum Græcorum Latinorumque temporibus inventus nondum cognitusque fuerit; unde nonnisi frustra huc trahantur classicorum scriptorum loca de latrunçalis, quæ passim a viris doctis huic ludo applicari soleant. Originem autem vocis Schach exin derivat, quod inter ludendum apud Orientales frequentius usurpetur monitorium vocabulum Shâh, i. e. Rex, quippe quo Rex, ut ab imminente hoste sibi caveat & periculum evitet, excitari soleat. Europæos igitur insuetis auribus hoc audientes, & operosam gutturalis *b* in fine prononciationem ægre imitantes, variis idmodis deformasse scribit, perperam nempe prononciando Shach vel Schach, idemq; pro vero ludi nomine venditasse; præterea

terea gentem unamquamq; id ad suam prononciationem & dialectum proprio quodam modo accommodasse. Mox genuina Orientalium nomina ludo huic indita producit atque explicat, & recentiora Græca subjungit, qualia sunt Σατραπῆς & Ζατρανίου, deducta procul dubio a nomine, quo eum Persæ indigent, Satrangh, aut, ut ab Arabibus pronuncietur, Shatrangi, quæ vox Mandragoram significet; nec male eam huc quadrare, ob sculptiles hominum figuras, quas inter ludendum illi adhibuerint. Tacemus autem, quæ de hoc vocabulo mandragoram significante porro inspergit, omisissisque nominibus, quæ coærvat, reliquis, ad Shahiludii inventionem properamus. Varias ille opiniones de autore ejus perpendendas sistit, quas heic repetere nil attinet. Id potius referre lubet, quod ludi hocce genus inventum apud Indos, & ab his translatum in Persidem, indeque in Arabiam deportatum autumet, inventoremque primum faciat aliquem, dictum ab Arabibus Siffa IbnDâher, Indum, sed meliori auctoritate dicendum Nafsîr Dahæ. Occasionem inventi narrat hanc: Indorum Rex Mây filios duos moriens reliquit, Ghâv & Tâlachand. Hi vero de successione certantes prælio congressi sunt, eo eventu, ut cæderetur Tâlachand. Cum igitur mater amborum superstes nimis angeretur filii alterius internecione, inventum fuit iam memoriam illius belli, & in quoddam istius solatium hic ludus, quod in eo modum belli filiorum suorum videre melancholiæ matris gratum esset. E collatis autem inter se cunctis narrationum circumstantiis originem illius in seculum a C. N. sextum rejiciendam arbitratur, quanquam, si Hibernorum Chronicis fides adhibenda esset, multo veniret ascendendum altius: e quodam namque MSto locum excerpit, qui, quod circa A. C. 170. hic ludus jamjam innotuerit, ostendat. Inde se ad Tabulam confert, in qua solet exerceri Shahiludium, quæ latino-barbare audit scaccarium, de cujus materia, quantitate, forma, (æri etiam incisa,) quantum satis, differit. Postmodum frustula, quorum in hoc ludo usus, tractanda assumit, schachorumque seu militum lusforiorum nomina variis in linguis obvia examinat. Inter hæc cum elephantis quoque nomen occurrat, prolixè de hoc animali & ejus in bellis ministerio differit, nec pauca affert de Rucho, habito, ut putat, pro camelo dromate, unde etiam Ruch

in hoc ludo dramas sit. Figuras schachorum, pro gentium varietate & pro diverso temporum tractu, & ipsas ait extitisse varias; genuinas autem antiquiores, & secundum ludi hujus institutum primarium, representasse ait animalium imagines, quorum singula sessores suos retulerint, nec non pedes decenter armatos; ceu ex prototypis, quæ ex ebore formata & curiosè elaborata se possidere dicit, quæque ære itidem curavit exprimi, ad oculum demonstrat. Quæ de vocabulis lusorius, de situ lusuum, ac speciatim de Shahiludio Chinesium commentatur, ea allegare nimis longum foret, aut abbreviata recensere nimis obscurum; unde Lectorem ea noscere desiderantem ad Auctorem ipsum remittimus, ac saltim hoc indicamus, quod, cum in hocce ludo apud Chineses usitato milites sclopetis & pulvere pyris instructi conspiciantur, de inventione pulveris pyrii nonnulla in medium afferat. Denique de Shahiludio poemata duo sat antiqua subjicit, quorum alterum tempore Saxonum carmine politico sive pseudo-trochaico exaratum in manuscripto codice Bibliothecæ Bodlejanæ similia alia complectente repererit, alterum e manuscripto quodam exemplari Salustii, quod extet in Bibliothecâ Daventriensi, desumptum a V. Cl. Jacobo Grönovio acceperit; post quæ elenchus auctorum sequitur, qui libris integris hunc ludum illustrare dignati sunt. Sed cum inter hos nulla Hebræorum mentio occurrat, idcirco eis in subsequentiis peculiare spatium largitur, librique primi partem secundam ex tribus Judæorum de ludo Schachorum scriptis componit, quæ inter primum locum occupat R. Abraham Abben-Ezra Poema rythmicum de ludo Shâh-mât; secundum R. Bonfensor Abben-Jachia Oratio prosaica de ludo Scaque; tertiumque anonymi liber, titulum, *Delicia Regum*, præ se ferens. In singulis phrasibus Biblica pertrahitur ad hunc ludum, eique figuratè applicatur. Hebræum autem sermonem punctis destitutum vocalibus invenit. Auctor, quamobrem ea studiose addidit, versionemque e regione associavit. Prelo insuper aptaverat notas aliquot in scripta hæc Hebraica, nec minus præfationem de carmine Hebraico Arabicoque, & de trium horum auctorum vita ac scriptis, sed suas hæc meditationes apud se jam retinere coactus est, alio famen tempore edendas.

Liber

Liber secundus Nerdiludium sive trunculorum considerat, eaque occasione alia simul populorum, quos antè diximus, ludendi genera illustrat, ita quidem, ut in ludis apud Orientales solum usitatis modum ludendi docere satagat, sed in iis, qui & Europæ noti sunt, eundem non semper prosequatur, istum sibi maxime præfigens scopum, ut ludorum, quos tractat, rerumque ad eos spectantium nomina exponat, artem circa illos criticam exerceat, veterum de iis loca explicet, singulorumque originem, inventorem & antiquitatem perscrutetur. *Nerdiludium* nimirum istud ludendi genus est, quod tabulæ ludus, Germ. *Brettspiel* / dicitur. Et hic non Latinas modo Græcasque & reliquas illius enumerat appellationes, sed tabulæ etiam lusoriæ materiam formamque delineat; tesserarum dehinc seu aleas, trunculos lusorios, qui hodiè orbiculi plani, apud antiquiores calculi dicantur, fritillumque & instrumenta ei inservientia cætera commemorat. Nec omittit, quæ de tesserarum iactibus & iusibus ut dicebantur instituti postulat ratio. Agathie Scholastici epigramma Græcum obscurissimum, quo inter Zenonis Imperatoris recreationes tabularum quoque lusus (in quo ille pessundatus fuit,) refertur, dilucidat. Arabum Græcorumque varias de Nerdiludii primaria intentione opiniones indagat. Inventionem ejus ad eam antiquam statuit, ut & ultra aliquot secula ante Christum natum excurrendum sit originem illius primam spectantibus. A Persis eam profectam satis indicare nomen Nerde e lingua Persica petiit, autorem vero non incongrue fortassis dici Artaxerxem Longimanum, qui annis circiter quingentis ante Christum natum obiit; quamvis nihil heic se definire velle asserat. A Persarum Nerdiludio diversum esse monstrat Nerdiludium Chinensium, cujus exercitium tesserais & paxillis erectis perficiatur. Ad Nerdiludium propius accedere Indorum *Tchupur*, atque hujus rationes ex Indo quodam discere se voluisse Auctor narrat, sed non satis commode hunc eas monstrare valuisse fatetur; hinc pauca de eodem disserit, ulteriorem inquisitionem mercatoribus in Indiam navigantibus relinquens. Prolixior est in describendo magnatum Chinensium ludo, qui Sinice *Schin quon tu*, i. e. promotionis Mandarinorum, (ita nempe audiunt omnis generis officiarum) tabula nuncupetur, in qua fere totius regni Chinensis officia

cia & dignitates ludicro modo representantur ac nominatim recensentur. Ejus rationem in amplissimo schemate Noster exhibet, ac deinceps fusiori Commentario explicat. Sequitur paulo post exactior *aleæ* historia, cum disquisitione: utrum Palamedes *πυρρίαια* & *καβίαια* invenerit? quam ita terminat, ut prioris quidem, sed nequam posterioris auctorem ipsum dici posse, huncque hodie incertum esse, statuat. Judicia de lusu *aleæ*, licitone an illicito? qui pro utraque parte collecta intueri exoptat, is sane vacuus ab Auctore nostro minime dimittetur. Et ad modum hactenus recensitum *Talorum* itidem, *Damiludii*, sub latrunculorum etiam nomine propositi, *Triodisque* historiam pandit. Ut taceamus, quæ congerit de *circumveniendi ludo* Chinensium, de *ludo ovorum*, de *nuciludio*, deque aliis, quorum vel triginta adhuc in medium adducit species. Sub finem, rursus Scriptores haud paucos allegat, qui vel de quibusdam ex hactenus recensitis ludis, vel de aliis ejusmodi, tractatus singulares concinnarunt, ac inter hos libri quoque de ludis puerilibus Græcorum meminit, quem Suidas, Tzetzes, Serviusque Suetonio attribuant.

Cæterum quia post præfationem & elenchum contentorum libri primi, vacuum restabat folium, non inutiquadam observatione id complevit Auctor, quæ licet ad præsens institutum nihil conferat, a nobis tamen silentio prætereunda haud videtur. Concernit ea originem nominis *Oxford*, cujus nugatoriam & fabulosam interpretationem (prout ignaris sonare videatur,) per *bonum vadum* ex prava vulgi pronuntiatione natam perhibet. Cum enim in Oxonio præcipue olim notæ fuerit castellum seu fortalitium ad eisdem fluvium vulgo *Onse*, ipsum illud una cum urbe antiquitus nominatum *Ousefort*, quod vulgari incuria Normannorum tempore degeneraverit in *Oxford*, & postmodum, sumpta minus recte voce *ford*, (quæ simpliciter posita in communi usu sit *vadum*, in compositionibus autem veniat pro *fort*, i. e. castellum) *bonum illud vadum* introduxerit.

JULII CÆSARIS PORTUS ICCIUS ILLUSTRATUS.

Sive:

1.) Gui-

1. GULIELMI SOMNERI *ad Chiffletii librum de Portu Iccio responsio, nunc primum ex MS. edita.* 2. CAROLI DU FRESNE *Dissertatio de Portu Iccio. Tractatum utrumque Latine vertit, & nova Dissertatione auxit Edmundus Gibson.*

Oxonii, e theatro Sheldoniano, A. 1694. in 8.
 Constat plagulis undecim.

Controversia satis vexata inter Eruditos est de portu illo, quem Julius Cæsar suo inde in Britanniam trajectu celeberrimum effecit, quique passim Icius & Itius Ictiusque, at usitatius tamen portus Iccius appellari consuevit. Ubi enim de genuino illius situ orta fuit quæstio, reperti sunt, qui Caleti; reperti, qui Vitfandi, Porteti etiam, aut Stapulis, Brugis, Sluysæ, aut ad fanum S. Audomari, alibique istum collocarunt. Versatissimus, in re præsertim Geographica, Philippus Cluverius, Bononiæ eum statuit. Hunc tamen sibi postea impugnandum sumsit Joannes Jacobus Chiffletius, edito tractatu, quem *Portum Iccium Julii Cæsaris* inscripsit, demonstrare potius conatus, quod ille nullus fuerit alius, præterquam situs Dunkirkam inter Gravelingamque portus, quem Mardicum vulgo nuncupant. Enimvero defendendum contra in se suscepit Cluverium æstimatissimus quondam apud Cantuarienses Gulielmus Somnerus, concepto eum in finem libello ad Chiffletianas paginas ita adornato, ut octo, quibus pensum suum hic absolvit, capitibus totidem sectiones opposuerit, ac in iis, quam male suum is, quod dicat, Mardicum ad istum Cæsaris portum trahere laboret, prolixè declararit. Vicissim vero sub finem ostendit, bene se habere omnia, si Gessoriacum, seu hodiernam Bononiam, pro veteri portu Iccio venditemus. Interim ex sententiis supra allegatis istam, quæ Vitfandum seu Witsandum, oppidum Comitatus Bononiensis in littore maris inter Bononiam Caletumque positum pro hoc portu agnoscit, fusius aliquantum asserere dignatus est Cl. Vir, Carolus du Fresne, qui suas hac de lite observationes editis abs se grandioribus de vita S. Ludovici commentariis inseruit. Occupatur autem is potissimum in eo, ut illos, qui pro Gessoriacum, seu, quam eandem esse cum Somnero asseruimus, Bononia decertent, redarguat, testimoniisque plurimis probatum det, Vitfandum pro illo loco habendum venire, unde singulis ætatibus e

Gallia in Angliam navigantes solverint, & in quem ex Anglia in Galliam remeantes appulerint. Utriusque ergo, Somneri puta & Du Fresnii, tractatus heic sistuntur, & ille quidem ex manuscripto a Decano Capituloque Cantuariensi per Henricum Whartonum obtento primum editus, hic ex magno, quem modo diximus, Commentario decerptus, hic etiam ex Gallico, ille vero ex Anglico sermone in Latinum translatus a doctissimo Edmundo Gibsono, cujus industriam hactenus non semel in his Actis nostris commendavimus, celebraturi eam & in posterum, si, quod se facturum in Dissertatione præliminari libellis his duobus præmissa est pollicitus, celeberrimi illius Angli, Henrici Spelmanni, vitam una cum aliquibus ejusdem scriptis nondum hactenus vulgatis ediderit. Hac vice unice intenti operæ, quam his Duum-Viris navavit, memorandæ Lectorem latere nolumus, quod post derivatam Iccii portus a veteri vocabulo Saxonico Wic aut Wics, quod castellum, vicum, sinum innuere observat, denominationem, ea ex ipso Julio Cæsare adducat *Ἰκκία*, quæ in portu Iccii nomen sibi vindicante omnino reperiri debeat, atque juxta horum normam Somneri pro Bononia sententiam tot tantisque, ac illam alteram, quæ Vitsandum substituat, difficultatibus nequaquam laborare existimet.

LA VIE D' OLIVIER CROMWEL.

i. e.

Vita Oliverii Cromwelli, a GREGORIO LETI Italico sermone conscripta, nunc in Gallicum translata.

AMSTELODAMI apud Antonium Schelte, 1694. 12. Alph. z.

NON tacebit ulla ætas Oliverium Cromwellium, Angliæ istum. Protectorem celeberrimum, Tyrannorum omnium, quotquot orbis unquam vidit, longe felicissimum, si modo in improbos felicitas cadit. Et certe occupavit vita ejus jam plurium calamos quibus dubiam tamen reddere palmam annitur non semel nobis commemoratus Gregorius Leti. Hujus ergo dum nunc sistimus de Cromwelli vita commentationem, facere non possumus, quin nonnulla, quæ memoratu digniora visa sunt, paucis delibemus.

Cromwelliam gentem eidem oppido, videlicet Ipswick, suam debere originem, quod & Thomam Volsæum Cardinalem, inconstantis

stantis fortunæ haud ignotum exemplum, dedit, non omnibus forte observatum est. Sed & ejusdem Volsæi ope, Thomas Cromwell, qui ad aliquem honoris gradum suam gentem evexit, in lucem protractus, Regique Henrico VIII. conciliatus est. Thomæ hujus ex sorore nepos fuit Richardus Williams, qui in gratiam avunculi Cromwellius appellitari voluit, & ex Martha d' Ashby illustri foemina Robertum suscepit, atque hic filium reliquit Robertum, Oliverii Protectoris patrem. Hinc ergo illorum commentum refellit Noster, qui Oliverii Cromwellii patrem cerevisiæ coctorem fuisse tradiderunt. Ut vero summorum virorum magnitudinem quibusdā prælagis & omnibus præsignificari nonnulli sibi persuadent, ita forte non ingrata iis, qui minutias curant, ea erunt, quæ Leti noster hic de Cromwellio confessit. Observat, eodem die, forte & eadem hora natum esse Cromwellium, qua mortalium sedes deseruit Elisabetha: nimirum ita occidente demum feliciori isto, quod Britannia affulserat, fidere, malignum astrum oriri oportebat. Qui vero ex siderum positu collegit, Cromwellium magnum Ecclesiæ columen fore, haud dubie aut suam imperitiam, aut artis vanitatem prodidit; nisi sefellisse hic sidera dicat, ut documentum præberent, eo tempore natum toti ferre orbi ficta virtutis & pietatis specie impositurum. Istud vero præcipue memoratu dignum Autor existimat, quod a Comite d' Anglesey, cui multum se debere lubens non semel profitetur, se accepisse perhibet; quod Cromwellius adhucdum teneræ ætatis puer ex pluribus, quos manu tenebat nummis, illum, qui Caroli I. Regis imaginem referebat, cæteris servatis, in ignem projecit: imo quoties deinceps hujus Principis imaginem vidit, temperare sibi non potuerit, quin aut dilaceraret illam, aut Vulcano traderet. Cum vero divina plane in eo se indoles proderet, multosque in admirationem raperet, præsertim eo in Oxoniensi Academia literarum sacris summa industria operante, fuerunt subinde clarissimi viri, qui futurorum augurium inde caperent, sed non omnes eodem successu. Committendum nobis plane non est, ut de Usserio, Viro celeberrimo, quæ refert, hic prætermittamus. Nimirum cum omnes attoniti Cromwellium ob ingenii præstantiam mirarentur, & Ecclesiæ ac Reipublicæ nescio quam felicitatem ab eo pollicerentur, Usserius contra viso Cromwellio, auditaque ejus de rebus quibusdam sacris sententia, ab

Gallia in Angliam navigantes solverint, & in quem ex Anglia in Galliam remeantes appulerint. Utriusque ergo, Somneri puta & Du Fresnii, tractatus heic sistuntur, & ille quidem ex manuscripto a Decano Capituloque Cantuariensi per Henricum Whartonum obtento primum editus, hic ex magno, quem modo diximus, Commentario decerptus, hic etiam ex Gallico, ille vero ex Anglico sermone in Latinum translatus a doctissimo Edmundo Gibsono, cujus industriam hactenus non semel in his Actis nostris commendavimus, celebrari eam & in posterum, si, quod se facturum in Dissertatione præliminari libellis his duobus præmissa est pollicitus, celeberrimi illius Angli, Henrici Spelmanni, vitam una cum aliquibus ejusdem scriptis nondum hactenus vulgatis ediderit. Hac vice unice intenti operæ, quam his Duum-Viris navavit, memorandæ Lectorem latere nonolumus, quod post derivatam Iccii portus a veteri vocabulo Saxonico Wic aut Wics, quod castellum, vicum, sinum innuere observat, denominationem, ea ex ipso Julio Cæsare adducat *νεμεια*, quæ in portu Iccii nomen sibi vindicante omnino reperiri debeant, atque juxta horum normam Somneri pro Bononia sententiam tot tantisque, ac illam alteram, quæ Vitandum substituat, difficultatibus nequaquam laborare existimet.

LA VIE D' OLIVIER CROMWEL.

i. e.

Vita Oliverii Cromwelli, a GREGORIO LETI Italico sermone conscripta, nunc in Gallicum translata.

AMSTELODAMI apud Antonium Schelte, 1694. 12. Alph. z.

NON tacebit ulla ætas Oliverium Cromwellium, Angliæ istum, Protectorem celeberrimum, Tyrannorum omnium, quotquot orbis unquam vidit, longe felicissimum, si modo in improbos felicitas cadit. Et certe occupavit vita ejus jam plurium calamos quibus dubiam tamen reddere palmam annitur non semel nobis commemoratus Gregorius Leti. Hujus ergo dum nunc sistimus de Cromwelli vita commentationem, facere non possumus, quin nonnulla, quæ memoratu digniora visa sunt, paucis delibemus.

Cromwelliam gentem eidem oppido, videlicet Ipswick, suam debere originem, quod & Thomam Volsæum Cardinalem, inconstantis

stantis fortunæ haud ignotum exemplum, dedit, non omnibus forte observatum est. Sed & ejusdem Volsæi ope, Thomas Cromwell, qui ad aliquem honoris gradum suam gentem evehit, in lucem protrahitur, Regique Henrico VIII. conciliatus est. Thomæ hujus ex sorore nepos fuit Richardus Williams, qui in gratiam avunculi Cromwellii appellari voluit, & ex Martha d' Ashby illustri foemina Robertum suscepit, atq; hic filium reliquit Robertum, Oliverii Protectoris patrem. Hinc ergo illorum commentum refellit Noster, qui Oliverii Cromwellii patrem cerevisiæ coctorem fuisse tradiderunt. Ut vero summorum virorum magnitudinem quibusdâ præfagiis & ominibus præsignificari nonnulli sibi persuadent, ita forte non ingrata iis, qui minutias curant, ea erunt, quæ Leti noster hic de Cromwellio congeffit. Observat, eodem die, forte & eadem hora natum esse Cromwellium, qua mortalium sedes deseruit Elisabetha: nimirum ita occidente demum feliciori isto, quod Britannia affulserat, sidere, malignum astrum oriri oportebat. Qui vero ex siderum positu collegit, Cromwellium magnum Ecclesiæ columen fore, haud dubie aut suam imperitiam, aut artis vanitatem prodidit; nisi fefellisse hic sidera dicat, ut documentum præberent, eo tempore natum toti ferre orbi ficta virtutis & pietatis specie impositurum. Istud vero præcipue memoratu dignum Autor existimat, quod a Comite d' Anglesey, cui multum se debere lubens non semel profitetur, se accepisse perhibet; quod Cromwellius adhucdum teneræ ætatis puer ex pluribus, quos manu tenebat nummis, illum, qui Caroli I. Regis imaginem referebat, cæteris servatis, in ignem projecit: imo quoties deinceps hujus Principis imaginem vidit, temperare sibi non potuerit, quin aut dilaceraret illam, aut Vulcano traderet. Cum vero divina plane in eo se indoles proderet, multosque in admirationem raperet, præsertim eo in Oxoniensi Academia literarum sacris summa industria operante, fuerunt subinde clarissimi viri, qui futurorum augurium inde caperent, sed non omnes eodem successu. Committendum nobis plane non est, ut de Usserio, Viro celeberrimo, quæ refert, hic prætermittamus. Nimirum cum omnes attoniti Cromwellium ob ingenii præstantiam mirarentur, & Ecclesiæ ac Reipublicæ nescio quam felicitatem ab eo pollicerentur, Usserius contra viso Cromwellio, auditaque ejus de rebus quibusdam sacris sententia, ab

hoc quidem juvene ingens malum Reipublicæ imminere, submissa voce ad adstantes dixit. Cromwellius de hoc magni Præfulis judicio certior factus, ore ad omnem modestiam composito, gratias ago, inquit, præpotenti Numini, quod per huncce Præfulem me docuerit, quam omnino mihi nihil tribuere debeam, si a virtutis deflectere tramite velim. Ast dolorem iramque, in quam erga Ulfserium exarserat, alto pectore pressit, donec cum exercitu Hiberniam ingressus, Ulfserioque hoc prælagium in memoriam revocans, omnem furorem in optimum innocentissimumque Præfulem impune effunderet. Hinc vero, quam callide modestiam cæterasque virtutes præ se ferre, quam profunde dissimulare odium potuerit, utpote luculentissimo monumento, Noster evincit. Quod vero porro addit, argumento forte fuerit, in claris viris fortuitos casus sæpius in futurorum omina rapi, quodque Gallico interpreti ejusmodi videtur, quo comprobari possit, multa ab Auctore commemorari, quæ alibi frustra quæsieris. Nimirum cum sæpius in Academia Oxoniensi publicæ eloquentiæ, quæ insignis utique & excellentissima fuit, specimina ederet Cromwellius, Regem aut Stuarticam genèrem raro admodum laudabat, a voce Monarchæ aut Monarchiæ autem, quoties de Rege aut regno verba faciebat, summa cum diligentia se abstinere videbatur; quod rursus eo multi interpretabantur, ac si iniquo prorsus animo in eum administrandi civitatem modum fuerit, in quo penes unum rerum summa est. Cæterum postquam per omnes artes ac scientias animum discendi avidum circumtulisset, tantam ingenii & indolis existimationem consecutus est, ut soli Cromwellio nihil arduum, nihil impervium crederetur. Hinc Londinum delatus, ut corpus exercitationibus variis erudiret, ut hactenus mentem erudiverat, Regi Jacobo mirifice se probat, ejusque jussu Doctoris honore ac titulo ornatur ab Academia Cantabrigiensi. Jacobi obitus eum valde afflixit, spem honores magnos consequendi una intercidiisse ratum. A Carolo autem statim alieniori animo esse visus est, cujus & cum Henrica conjugium adeo non probavit, ut nescio, quod malum ex eo regno imminere auguraretur. Castra ergo sequi secum constituit, fortunam armato forte propitiam fore credens, benigneque a Bukinghamiæ Duce, jussu Regis Rupellensibus auxilium laturo, receptus, fortitudinis singularis luculentissima documenta dedit: ast morbo correptus, Londinium rediit. Recupe-

rata

tata sanitate, cum Legato Angliæ Galliam petit, Parisiisque, quæ ad animi pariter ac corporis culturam faciebant, strenue profequitur, omnes eruditos mirifice sibi devincit, ipsique Richelio Cardinali se ita probat, ut præclare admodum de eo sentiret. Dixerat inter alia Cromwellius, ruere nunc in Britannia in pejus literarum studia, eo quod mortuo Jacobo Mæcenate destituerentur Musæ: sed Richelium, tum demum, inquit, hoc credidissem, nisi tu mihi innotuisses. Præcipue vero cum Reformata Ecclesiæ, quæ tum in Gallia erat, Ministris non semel de rebus sacris sermones instituebat, eo quidem eventu, ut ingenium & doctrinam Cromwellii communem hominum excedere sortem, omnes faterentur. In Angliam redux, de Mariæ Mediceæ Cardinalisque Richelii litibus, libellum composuit, utriusque artes insigniores referentem, sed simul, quam funesta regnis sint Principum cum exteris foeminis matrimonia, edocentem. Et in hoc quidem capite & fontem prudentiæ suæ civilis se paucis complexum esse, ad amicos dicere solebat. Interim a matre ad ineundum matrimonium sollicitatur, & vix multis precibus adducitur. Obstabat nimirum ambitio. Etenim magnam animo conceperat spem, munus dignitatemque sacram obtinendi: nec vero eum latebat, & facilius hanc obtineri ab illis, qui in coelibatu vivunt, eosdem etiam apud omnes in majori esse veneratione. Sed tandem se expugnari passus est, forte, ne libidini denuo succumbens, ut Parisius ei contigerat, in vitæ minus caste actæ suspicionem adductus, spe omni excideret. Quæ hic & alibi subinde de uxore Cromwellii ejusque indole & moribus, genio Cromwelliano plane attemperatis, Auctor differit, vel ideo non negligenda esse ipse autumat, quod & ipsa, ambitionis æstro percita, simulatione & ficta pietate itidem ad honores & sublimiorem fortunam, ad quam evehctus Cromwellius fuit, ei muniverit viam: prolixiora tamen sunt, quam ut hic commemorari possint. Cæterum hæc ipsa, præter corporis pulchritudinem & ingenium præstantissimum, exiguum dotis ad Cromwellium attulit. Hinc ambitio rursus in omnem eum versabat partem, cum hinc nullo hæctenus muneri se admotum, illinc re angusta doti se eo magis premi, quo fecundiorum natus erat foeminam, videret. Mœrorem ergo ex hac fortunæ, ut putabat, iniquitate ortum discussurus, in legendis libris, studiisque variis tractandis animum occupat. Incidit autem inter alia in historiam Henrici IV Galliarum

Regis a Baptista Legrain conscriptam, quam adeo sibi ad palatum esse deprehendit, ut eandem in vernaculam linguam transferre inciperet; sed mox, incertum qua de causa, ab opere destitit. Interim huncce Regem tanti fecit, ut omnia ejus facinora bellica in numero haberet, sepiusque tantum Regem tam enormibus criminibus se obstrinxisse, conquereretur. Nec minus plurimi fecit M. Antonium de Dominis, Præsulem illum longe doctissimum, ita ut itidem ejus vitam mandare literis susciperet; ast luci tamen eam non exposuit: quæ vero de moribus Spalatini hujus Archiepiscopi circumferuntur annotationes, an Cromwellii sint, Noster dubitat. Tandem vero benigniorem faciem erga Cromwelliū induere videbatur fortuna. Innotuit quippe Guilielmo Lincolniensi Episcopo, gratia Regis cum primis eâ ætate florenti. Nunc ergo viam ad Ecclesiasticum munus, aut aliam dignitatem sibi apertam credens, ut hunc Præsulem sibi devinceret, pietatisque infimul sibi conciliaret opinionem, nihil fecit reliqui. Ut vero ad omnem fortunam paratus esset, altera vice militatum in Belgium abiit. Sed cum varia obstarent, quo minus statim voti damnaretur, suismet ipse sumptibus militis explere partes gloriosum duceus, interim haud vulgaris fortitudinis documentum omnibus præbuit. Ast sub Bergensis Comitibus signis militare diserte renuit, adeo se perduellionis crimen execrari asserens, ut nequam id a se impetrare possit. Ast priusquam in campum educerentur copię, per hyemem Lugduni commoratus, doctorumque hominum commercus delectatus, omnium animos mirifice sibi conciliavit, & id demum obtinuit, ut Theologus miles communi consensu appellaretur. Domum redux cum familia Londinum commigrat, ibique fortunarum suarum figit sedem, Lincolniensi Præsuli plane addictus, & omnem occasionem in ejus gratiam magis magisque irrependi captans. Ut vero jam pridem egregii Theologi & fortissimi militis, ita nunc prudentissimi aulici famam sibi paravit. Hinc delitescere amplius non potuit, quin protraheretur in lucem, rebusque gravioribus tractandis admoveretur. Facessebat Regi multum negotii Liturgia ista Scotica, funestissimi belli fomes: hanc examinare Lincolniensis Præsul cum aliis jussus, Cromwellio munus literis mandandi, quicquid hac de re tractaretur, dedit. Eluxit & hic summa ejus indoles, ita ut mox in Scotiam ad litem hanc finiendam a Rege missus, novum ad sublimiorem fortunam sibi gradum strueret. Sed propius quam

Lib. IV.

quam putabat, ea ætate aberat à ruina. Lincòlniensis quippe Præful ad Archiepiscopatum Eboracensem evectus, & gratia Regis, suaque auctoritate fretus, lites, quæ jam pridem inter Cantuarienses & Eboracenses Præfuls intercesserant, resuscitavit. Guilielmus Laudus Cantuariensis Archiepiscopus, eruditione & moribus integris clarissimus, non minori contentione suam tuebarur causam, atque ut superior evaderet, Cromwellium strenuum Eboracensis Præfulis propugnatorem, perdendum sibi sumpsit, Regique indicavit, favere huncce hominem Puritanis Regi exosis. Sine mora ergo Cromwellius aula excedere jussus, & favorem Regis & omnem spem ad honores magnos enitendi amisit, simul vero in tantum erga Regem & Cantuariensem Præfulem odio exarsit, ut non nisi utriusque sanguine illud expiari potuerit. Et initio quidem per varia scripta, Regis & Guilielmi Laudi mores acerbe perstringentia, omnem furorem effudit: mox turbato Angliæ statu, & Parlamento contra Regem insurgente, militiæ nomen dedit, & cum undecim audacissimis viris, per medios hostes, Hullum urbem a Regis copiis obsessam ingressus, omnium animos oculosque in se convertit. Erat sane Cromwellio intrepidus animus, ingenium versatile, indoles summa, & ambitione insuper ad quidvis audendum concitabatur. Hinc autoritas ejus indies majora capiebat incrementa, donec tandem suprema bellicarum rerum administratio a Parlamento ei committeretur. Nec vero hic substitit ambitio hominis: quin, incredibile dictu, Rege ipso per inexpressibile scelus caeso, summam rerum ad se rapuit, ita ut ad potestatem regiam, præter nomen, nihil ei deesset. Sed hæc cum neminem fugiant, prolixius ea ex Auctore commemorare merito superfedemus. Nec vero quibus artibus, ut ad istud fortunæ fastigium eniteretur, usus sit; quam habuerit, postquam regnum adeptus erat, fortunatum ad extremum vitæ halitum sibi faventem; quanta ejus fuerit simulatio, pluribus exponere non attinet, cum id perinde esset, ac res omnibus notas sine necessitate referre. Saltem unum adhuc alterumve, quæ ut singularia Auctor observasse visus est, attingemus. Quæ de Cromwellii cum Lamberti uxore adukerius tradidit, omnes docebunt, nullum crimen tam nefandum esse, a quo pietas eum abstinere potuerit; simul vero & prudentissimos, dum foeminis fidunt, turpiter falli, exinde constabit. Namque Cromwellius, dum aliorum arcana per hancce resciscere an-

nititur,

Lib. V. &
seqq.Lib. VI.
p. 359.

Lib. IV.

Regis a Baptista Legrain conscriptam, quam adeo sibi ad palatum esse deprehendit, ut eandem in vernaculam linguam transferre inciperet; sed mox, incertum qua de causa, ab opere destitit. Interim hunc Regem tanti fecit, ut omnia ejus facinora bellica in numerato haberet, sæpiusque tantum Regem tam enormibus criminibus se obstrinxisse, conquereretur. Nec minus plurimi fecit M. Antonium de Dominis, Præsulem illum longe doctissimum, ita ut itidem ejus vitam mandare literis fusciperet; ast luci tamen eam non exposuit: quæ vero de moribus Spalatini hujus Archiepiscopi circumferuntur annotationes, an Cromwellii sint, Noster dubitat. Tandem vero benigniorem faciem erga Cromwelliū induere videbatur fortuna. Innotuit quippe Guilielmo Lincolniensi Episcopo, gratia Regis cum primis eâ ætate florenti. Nunc ergo viam ad Ecclesiasticum munus, aut aliam dignitatem sibi apertam credens, ut hunc Præsulem sibi devinceret, pietatisque infimul sibi conciliaret opinionem, nihil fecit reliqui. Ut vero ad omnem fortunam paratus esset, altera vice militatum in Belgium abiit. Sed cum varia obstarent, quo minus statim voti damneretur, suismet ipsè sumptibus militis explere partes gloriosum ducens, interim haud vulgaris fortitudinis documentum omnibus præbuit. Ast sub Bergensis Comitis signis militare diserte renuit, adeo se perduellionis crimen execrari asserens, ut nequam id a se impetrare possit. Ast priusquam in campum educerentur copiæ, per hyemem Lugduni commoratus, doctorumque hominum commercis delectatus, omnium animos mirifice sibi conciliavit, & id demum obtinuit, ut Theologus miles communi consensu appellaretur. Domum redux cum familia Londinum commigrat, ibique fortunarum suarum figit sedem, Lincolniensi Præsuli planè addictus, & omnem occasionem in ejus gratiam magis magisque irrependi captans. Ut vero jam pridem egregii Theologi & fortissimi militis, ita nunc prudentissimi aulici famam sibi paravit. Hinc delitescere amplius non potuit, quin protraheretur in lucem, rebusque gravioribus tractandis admoventur. Facessebat Regi multum negotii Liturgia ista Scotica, funestissimi belli fomes: hanc examinare Lincolniensis Præsul cum aliis jussus, Cromwellio munus literis mandandi, quicquid hac de re tractaretur, dedit. Eluxit & hic summa ejus indoles, ita ut mox in Scotiam ad litem hanc finiendam a Rege missus, novum ad sublimiorem fortunam sibi gradum strueret. Sed propius quam

quam putabat, ea ætate aberat a ruina. Lincölniensis quippe Præful ad Archiepiscopatum Eboracensem evectus, & gratia Regis, suaque auctoritate fretus, lites, quæ jam pridem inter Cantuarienses & Eboracenses Præfuls intercesserant, resuscitavit. Guilielmus Laudus Cantuariensis Archiepiscopus, eruditione & moribus integris clarissimus, non minori contentione suam tuebatur causam, atque ut superior evaderet, Cromwellium strenuum Eboracensis Præfulis propugnatorem, perdendum sibi sumpsit, Regique indicavit, favere huncce hominem Puritanis Regi exosis. Sine mora ergo Cromwellius aula excedere jussus, & favorem Regis & omnem spem ad honores magnos enitendi amisit, simul vero in tantum erga Regem & Cantuariensem Præfulem odio exarsit, ut non nisi utriusque sanguine illud expiari potuerit. Et initio quidem per varia scripta, Regis & Guilielmi Laudi mores acerbè perstringentia, omnem furorem effudit: mox turbato Angliæ statu, & Parlamento contra Regem insurgente, militiæ nomen dedit, & cum undecim audacissimis viris, per medios hostes, Hullum urbem a Regis copiis obsessam ingressus, omnium animos oculosque in se convertit. Erat sanè Cromwellio intrepidus animus, ingenium versatile, indoles summa, & ambitione insuper ad quidvis audendum concitabatur. Hinc autoritas ejus indies majora capiebat incrementa, donec tandem suprema bellicarum rerum administratio a Parlamento ei committeretur. Nec vero hic substitiæ ambitio hominis: quin, incredibile dictu, Rege ipso per inexplabile scelus cæso, summam rerum ad se rapuit, ita ut ad potestatem regiam, præter nomen, nihil ei deesset. Sed hæc cum neminem fugiant, prolixius ea ex Auctore commemorare merito superfedemus. Nec vero quibus artibus, ut ad istud fortunæ fastigium eniteretur, usus sit; quam habuerit, postquam regnum adeptus erat, fortunatum ad extremum vitæ halitum sibi faventem; quanta ejus fuerit simulatio, pluribus exponere non attinet, cum id perinde esset, ac res omnibus notas sine necessitate referre. Saltem unum adhuc alterumve, quæ ut singularia Auctor observasse visus est, attingemus. Quæ de Cromwellii cum Lamberti uxore adukerius tradidit, omnes docebunt, nullum crimen tam nefandum esse, a quo pietas eum abstinere potuerit; simul vero & prudentissimos, dum foeminis fidunt, turpiter falli, exinde constabit. Namque Cromwellius, dum aliorum arcana per hancce resciscere an-

Libr. V. & seqq.

Lib. VI. p. 359.

ninitur,

Lib. VII.
p. 425.

Lib. VII.
p. 446.

Lib. VII.
p. 411.

nititur, proditur ipse Hollandiæ Comiti, parumque abfuit, ut ita datus fuerit præceps. Rerum summam tenens, non tantum in Anglia omnes sibi obnoxios habuit, sed & plerique Europæ Principes ejus ambiere amicitiam. Solus Moscovitarum Imperator a se impetrare non potuit, ut scelestissimū parricidam pro legitimo Principe haberet. Hinc Legatos Cromwellii adeo non admittere voluit, ut vix fines Moscoviæ ingressos, variis contumeliarum generibus affectos, excedere regno jussit. Contra Julius Mazarinus Cardinalis foedera cum eo inire, colere amicitiam, nullus dubitavit. Quin connubiali foedere Mazariniana gentem cum Cromwellia jungere in animum induxit, utique in hac re voluit ope Christianæ Reginæ Sueciæ Galliam ea ætate perlustrantis. Hanc nimirum præcipuam rationem, quare Christina, misso ad Cromwellium, qui sibi a literis secretioribus erat, propensum suum in eum animum declaraverit, Auctor asserit. Sperabat enim fore, ut a Cromwellio hisce blanditiis delinito, in Angliam invitaretur. Ast hac quidem spe excidit. Cromwellius enim verba verbis reddidit, in omnibus ita se gerens, ac si quid Regina sibi vellet, plane non intelligeret. Nec istud prætermittendum, quod de Judæorum ad Cromwellium Legatione Auctor prolixè commemorat. Hi quippe in Asia fama rerum a Cromwellio gestarum commoti, in eam ingressi sunt opinionem, hunc forte illum Ebrææ gentis liberatorem atque Messiam esse, quem tanto hætenus desiderio expectarant. Miserunt itaque celeberrimum Doctorem Jacobum Ben Azahel, qui per Bohemiam & deinceps Belgium iter faciens, Davidem Ben Eleazar & Manassem Ben Israel comites sibi sumpsit, ad Cromwellium, specietenus quidem, ut de commerciis nonnulla proponeret, ast revera, ut, possitne Messiaz nomen gloriamque sustinere, dispiceret. Benigne a Cromwellio recipiuntur, magno gaudio perfunto, quod in Asiam nominis sui fama penetrasset, & adeo omnia illis indulgente, ut manuscriptos etiam libros, quos undiq; conquirebant, ex Bibliotheca Academix Oxoniensis & Cantabrigiæ illis promitteret; ast dum incautius in gentem & originem Cromwellii inquirunt, rumor percubuit, credere Judæos, Angliæ Protectorem ex sua gente prodiisse: hinc dum multis irridendi & acerbe perstringendi Cromwellium occasio nasceretur, re irrita regno excedere jussi sunt. Sed cætera mittimus, id saltem monentes, Auctorem sæpius quædam referre, quæ nonnisi ore tenus ab aliis accepit, (quod nec ipse diffidetur) cauteque adeo legenda erunt.

* *

497

ACTORUM ERUDITORUM, *qua Lipsia publicantur,* SUPPLEMENTA. *Tom. II. Sect. XI.*

HISTORIE CHRONOLOGICHE DELL' ORIGINE DEGL' ORDINI Militari e di tutte le Religioni Cavalleresche. Opera dell' Abbate BERNARDO GIUSTINIAN.

Id est:

**Historiæ Chronologicæ de Originibus Ordinum Eque-
strium tam Secularium quam Religiosorum, autore Abbate BER-
NARDO JUSTINIANO.**

Venetiis apud *Combi & la Noè*, 1692. in fol.

Alph. 9. plag. 15.

Qui operam suam illustribus argumentis cum cura pertractandis impendunt, eo majorem laudem promereri censendi sunt, quo major est copia difficultatum, quæ vel ex scriptorum in diversa euntium sententiis, vel ex obscuritate dicendorum oriri solent, superandarum. Itaque qui dignum & ingenio suo, & familiæ, ex qua natus est, apud Venetos dudum pacis bellique artibus illustrissimæ honore opus in se suscipit, **BERNARDVS JUSTINIANVS S. Leonardi Abbas, Comes, Eques magna crucis**, nunc tandem id exsequutus est, quod ante ipsum nemo. Equidem jam ante hæc quatuor lustra (velut ex Præfatione ad Lectorem patet, atque porro testimoniis Diarii Eruditorum Veneti XIII. A. 1672. p. 97, & Diarii Eruditorum ab Abbate *Francisco Nazari* Romæ publici juris facti A. 1673. p. 155, tum *Gregorii Leti* in Italia Regnante P. IV. p. 186, qui & Autoris Historiam Hispaniæ A. 1674. Italico idiomate editam l.c. laudat, ac denique Thomæ Bartholini Act. Medic. Hafn. Vol. VI. p. 66. confirmatur,) non dedit ille solum in lucem Ideam, quam in præfatione

R r r

ne

ne vocat *uno sbozzo di questa fatica*, hujus Ordinum Equestrium Historiæ Chronologicæ, verum habuit etiam plures, quos eo in instituto sequeretur ducēs, quosque passim ipse citat. Nimirum allegari hic illic videas opus Gallico idiomate Parisiis anno 1671. sub titulo: *La Description de tous les Ordres Militaires approuvés dans la Chretien-té*, editum; *Francisci Menneni Delicias Ordinum Equestrium*; *Francisci Sansovini Origine degl' Ordini Equestri*; *P. Andrea Mendo opus de Ordinibus Militaribus*; *Giuseppe de Michieli Tesoro Militare di Caval-leria*; *P. Andrea Guérini Origine delle Religioni Equestri*; *Job. Caramuelis Teologia Regolare*; *Petri Beloy Tholofani de Ordini-bus Equestribus*; *Gio: Soranzo Idea del Cavaliere*; *Andrea Favio Thrésorier d'Honneur où des Chevaliers*; *Claudii Fauchet de l' Origine de la Dignité des Chevaliers & des Armoiries*; *Aubertum Mi-raum de Origine Ordinum Equestrium*, pluresq; alios. Sed enim, quod neque hos omnes profundum isthoc argumentum exhaustisse depre-henderit Autor, eos quoque, qui singulari studio quorundam Ordinum historiam speciaticim enarrant, notitiamque eorundem peculiarem ex peregrinatione longa, librorumq; ab exteris compositorum evolu-tione sedula acquisitam, in subsidium operæ simul vocavit. Ut ut vero horum curiositati, quibus Acta, quæ colligimus, perlegere animus est, redacto in compendium toto libro facere velimus satis, & paucis ex-ponere Ordinum omnium, quos Autor enarravit *partibus duabus*, hi-storiam; tamen cum vereamur prolixitatem instituto nostro non con-venientem, hos tantum Ordines Equestres inde excerpere jam juvat, quibus Serenissima Venetorum Respublica & originem dedit & illustre honoris ad nostra usque tempora decus.

P. I.

p. 107.

107.

107. 108.

118.

p. 109.

Primus illos inter est, qui nomen habet *Sodalium della Calza*, sive *Tibialium*. Hi ex nobili Juventute, quæ tum Venetiis erat, selecti, Magistrum Ordinis primum A. 737 acceperunt: quicquid hic, quoad an-num originis, Mendo dissentiat atq; Mennenius, quippe qui demum A. 1562 eum cœpisse statuunt; cum tamen isto anno tantum fuerit pristinae dignitati restitutus, atque tunc ita quidem, ut diversæ Equestrium Ordinum apud Veneros species generali hujus Sodalitatis nomine simul comprehenderentur, quas inter extitere *Sodalitas Floridorum & Sem-pirernorum*. Insigne Sodalium *della Calza* fuisse tibialia sive femoralia, qualia priscis usurpari solita, & usque ad calces promissa, variisque co-
loribus

loribus distincta, a quibusdam etiam figuris & imaginibus exornata. Ornatum vero & habitum integrum Sodalium della Calza, ex *Casari Vecellii* Opere de omnium Nationum Habitibus A. 1589 edito ita describit: *Variis exitere temporibus Tibiales Sodalitates, sed postremo ornatus magna fuit impersa. In interiore cuculli oblongi cuneatique parte pbrugiata propria cuiusque symbola spectabantur. Consocii rubrum vel nigrum pileolum oblique ad aurem intisum capite gestabant. Capillos prolixos, spissos, sericaque astrictos fasciola accurate curabant. Thoraces erant vel bombicini, vel holoserici, vel auro contexti, quorum manica in quibusdam in circuitu scissuris, per quas aliquantisper subucula prominebat, ligulis auro armatis erant astricti. Tibialia variis erant coloribus compacta; quorum alterum ad dimidiam usque copiose abundaque gemmis erat exornatum.* Ordinem Sodalium *Sempiternorum* A. 1541 institutum ad Sodales della Calza pertinere, prolixè deinceps demonstrat, adductis ejus legibus tabulisque publicis, paulo post tamen rursus extinctum. Symbolum Equitum *della Calza* ait se deprehendisse tandem, non una licet ratione a pictoribus delineatum, siquidem quibusdam Equitibus addita fuerit Pallas, aves aliis, & aliis quadrupes bestia, nulla tamen inscriptione notatum; uni vero adpictam Siren innotantem mari, cum epigraphe: *Con tempo*. Denique de pallio variis coloribus, atque de ense gemmis auroque interstincto, tunc de pompa eorum, siquam res posceret, actibusve solemnibus in Republica prolixè commentatur, & de *Equitibus stola aurea* agere pergit. Hos inquit pluralitate suffragiorum a Senatoribus Reipublicæ ex Patriciis & de illa bene meritis Viris creari, & veste uti holoserica latis ac patentibus manicis, stas autem temporibus aurea stola, quæ sesquipalmæ latitudinem exæquet, & ex utraque parte usque ad genua promineat, supra humerum sinistrum exornari; Tibialibus vero & baxis indui rubri coloris; vestes item, quibus amiciantur per hyemem, pellibus albi muris, Scythiæ mustelæ (*Hermelin*) lyncis, aliorumque magni pretii animalium citima parte muniri. Hunc istorum habitum A. 1631 d. 15 Martii autoritate publica, cum vestium ratio civibus certa promulgeretur, fuisse circumscriptum, & hujus Ordinis, quod notari meretur, dignitate, gentium Justinianæ, Contarenæ, & Quirinæ primogenitas ipso natalium jure ex antiquo privilegio gaudere refert Auctor.

p. 116.

p. 110.

p. 111.

p. 15.

p. 116.

p. 117.

p. 118.

p. 119.

p. 120.

p. 119.

p. 120. 121.

p. 122.

p. 123.

Ordinis Equestris, qui *di San Marco, di Collana ò Medaglia* con-
suevit appellari, origo non æque patet, tamen si iudice Nostro, proba-
bile sit, eum cum ipsius Reipublicæ Principatu cœpisse. Solet autem
Senatus hunc honorem tantum eo dignis conferre, ita tamen ut abs
Principe conscriptisque Patribus petatur. Nullo vero illi alio habitu,
quam torque & metallione, sive numo memoriali, cui impressus est

TAB. IX.
Fig. 1.

p. 124. ff.

Leo alatus cum nimbo, ab aliis Equitibus distinguuntur. Est siquidem
iste Leo S. Marci Evangelistæ, quem in Numinis tutelaribus vicem colit
Respublica Venetorum, symbolum, pede uno tenens librum aper-
tum, cui inscripta leguntur hæc verba: PAX TIBI MARCE EVAN-
GELISTA MEVS. Agitur hac occasione Autor de isthoc symbolo
amplius, ejusque originem refert ad cap. I. Prophetæ Ezechielis, ta-
meti Leonis & situs & forma reliqua paululum jam secus repræsentetur,
quam a Propheta describitur; quandoquidem & humi procumbit
interdum (*in maesta*) & sæpe etiam gradiens (*andante*) in tabulis sta-
tuisque publicis exhiberi solet; id quod porro ex monetis Reipublicæ
antiquioribus modernisque, & figillis, (quorum tria observat tempora,
quando videlicet Princeps throno insidet, quando a morte ejus ille va-
cat, & quando demum Princeps cum exercitu abest ab urbe) tum ex

p. 125,

p. 126.

lapidibus monumentisque probat, ac simul ostendit inde, sæpiusculè
sine libro leonem, & absque etiam nimbo reperiri. Neque vero eun-
dem etiam semper ait esse insignium colorem, sed leonem alatum aure-
um quandoque in campo cæruleo, & hoc interdum stellis aureis inter-
stincto exhiberi; quemadmodum etiam vexilla & signa Reipublicæ
eundem colorem non semper præ se ferant, sed belli potissimum tem-
pore leonis ista figura in illis conspiciatur in campo rubro, eoque quasi
sanguinis pro patria profundendi edendarumque inter hostes stragium
indice, posita simul in pedem dextrum aurea cruce cum epigraphe:
in hoc signo vinces. Hi vero S. Marci Equites ut nobili prosapia sint
orti, opus non esse monet, modo alia ratione bene de Republica fue-
rint meriti, creatique eos abs Principe loco publico, verbis istis, post-
quam gladio accinguntur: *Esto miles fidelis*.

p. 127. a. b.

Gaudet autem Dux Reipublicæ Venetæ peculiare nomine suo
Equites. *Cavalieri del Doge ò Prencipe di Venezia* dictos, creandi privi-
legio, quod privatim tamen in domo ejus ac non æque in loco solenni
fieri affirmat Autor. Insigne, quo illi utuntur, est Cruz extremitatibus
cunctis

TAF
ad Tom. II.
pag. 5

Fig. 1.

Fig. 3.

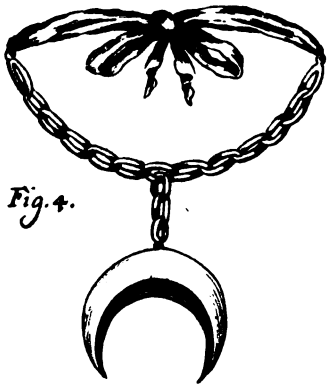

Fig. 4.

E. Andre John sc.

infigne hic exhibemus. Ubi monet, Domum Ottomanicam nonnisi post

R r r 3

Fig. 4.

p. 123.

Ordinis Equestris, qui *di San Marco, di Collana ò Medaglia* consuevit appellari, origo non æque patet, tametsi iudice Nostro, probabile fit, eum cum ipsius Reipublicæ Principatu cœpisse. Solet autem Senatus hunc honorem tantum eo dignis conferre, ita tamen ut abs Principe conscriptisque Patribus petatur. Nullo vero illi alio habitu, quam torque & metallione, sive numo memoriali, cui impressus est Leo alatus cum nimbo, ab aliis Equitibus distinguuntur. Est siquidem iste Leo S. Marci Evangelistæ, quem in Numinis tutelaribus vicem colit Respublica Venetorum, symbolum, pede uno tenens librum apertum, cui inscripta leguntur hæc verba: PAX TIBI MARCE EVANGELISTA MEVS. Agitur hac occasione Autor de isthoc symbolo amplius, ejusque originem refert ad cap. I. Prophetæ Ezechielis, tametsi Leonis & situs & forma reliqua paululum jam secus represententur, quam a Propheta describitur; quandoquidem & humi procumbit interdum (*in maesta*) & sæpe etiam gradiens (*andante*) in tabulis st-

TAB. IX.

Fig. I.

p. 124. ff.

tuisque publicis exhiberi solet; id quod porro ex monetis Reipublicæ antiquioribus modernisque, & sigillis, (quorum tria observat tempora, quando videlicet Princeps throno insidet, quando a morte ejus ille vacat, & quando demum Princeps cum exercitu abest ab urbe) tum ex lapidibus monumentisque probat, ac simul ostendit inde, sæpiusculè sine libro leonem, & absque etiam nimbo reperiri. Neque vero eundem etiam semper ait esse insignium colorem, sed leonem alatum aureum quandoque in campo cæruleo, & hoc interdum stellis aureis inter-

p. 125,

p. 126.

stincto exhiberi; quemadmodum etiam vexilla & signa Reipublicæ eundem colorem non semper præ se ferant, sed belli potissimum tempore leonis ista figura in illis conspiciatur in campo rubro, eoque quasi sanguinis pro patria profundendi edendarumque inter hostes stragium indice, posita simul in pedem dextrum aurea cruce cum epigraphe: *in hoc signo vinces*. Hi vero S. Marci Equites ut nobili profapia sint orti, opus non esse monet, modo alia ratione bene de Republica fuerint meriti, crearique eos abs Principe loco publico, verbis istis, postquam gladio accinguntur: *Esto miles fidelis*.

p. 127. a. b.

Gaudet autem Dux Reipublicæ Venetæ peculiare nomine suo Equites, *Cavalieri del Doge ò Prencipe di Venezia* dictos, creandi privilegio, quod privatim tamen in domo ejus ac non æque in loco solenni fieri affirmat Autor. Insigne, quo illi utuntur, est Cruz extremitatibus cunctis

TAF
ad Tom. II.
pag. 5

Fig. 1.

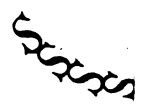

Fig. 3.

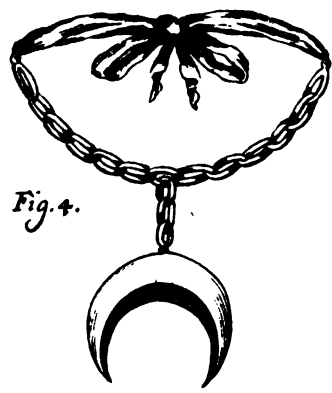

Fig. 4.

E. Andre Sohn sc

insigne hic exhibemus. Ubi monet, Domum Ottomanicam non nisi
R r r 3 post Fig. 4.

P.

TA
E.

P.1

P

P

P.11

fieri affirmat Autor. Insigne, quo illi utuntur, est Crux extremitatibus
cunctis

cunctis bifurcatis, cæruleo encausto & auro ad marginem incrustata, in eujusmedio circellus imaginem Leonis supra descripti refert.

Equitum Ordinis S. Marci Magistros ab anno 737 usque ad annum 1688, CXII fuisse, ostendit tabula chronologica, ut adeo, qui nunc Reipublicæ Dux præest, Serenissimus Sylvester Valerius, centesimi decimi tertii vices sustineat. Ex hac vero Magistrorum serie simul patet, quot ab initiis propemodum suis Duces habuerit ea Respublica.

Cum autem insula regnumque Cypri, antequam in Turcarum veniret potestatem, quod factum esse constat anno 1572, adhuc Venetorum Reipublicæ subesset, Ordo in eo Regius Equitum Silentii (*Cavalieri dell' Ordine Reale di Cipro detto del Silenzio*) floruit, cujus originem ad Principes istius insulæ ex gente Lusignana, tamen si aliter sentiant quidam, autoritate aliorum refert Autor, ejusque insigne inquit esse torquem aureum gemmis & figuris aliquot tortuosis literæ S intertextum, a quo deorsum dependeat gladius, fascia in formam literæ S circumvolutus, cui inscripta sint hæc verba: *pro fide servanda*. Silentium vero esse Equitibus in negotiis pro Regno susceptis literæ S signo injunctum, & gladium appensum vel in peccantes animadversionem severam comminari, vel argumentum esse religionis & legum sanguine & animo forti vindicandarum. Hujus Ordinis ab anno Christi 1195 usque ad 1688 LII recensentur Magistri, qua dignitate Duces Reipublicæ præ cæteris gaudent.

Qua vero ratione Autor istorum Ordinum Equestrium historiam exsequutus est, ea pertractat quoque reliquos, per Europam non solum, sed & Asiam celebres, eosque vel nostra adhuc ætate vel olim florentes, atque ita quidem, ut Magistrorum nomina serie chronologica, autoresque ex quibus profecit, indicet. Nosque adeo, si recte calculum subduximus, CXV ab eo exponi Ordines toto opere, deprehendisse videmur, atque eos inter non a Regibus solum & Principibus, sed a Foeminis quoque Serenissimis institutos, qualis est Ordo *dell' Amarantha*, qui A. 1645 Christinam Sueciæ Reginam autorem habuit; Ordo *Servarum Virtutis (delle Schiave della Virtù)* & Ordo sociatæ venerationis crucis, (*Radunanza nobile della Crociera*) ab Imperatrice vidua Eleonora Gonzaga anno 1662 & 1668 erecti, ut alios taceamus. Memorat & Equestrum apud Turcas Ordinem *Della Luna*, (Lunæ) cujus insigne hic exhibemus. Ubi monet, Domum Ottomannicam nonnisi

R r r 3

post

TAB. IX.
Fig. 2.
p. 128.

P. II. p. 536.

p. 537.
539.
546.

TAB. IX.
Fig. 3.
p. 539.

p. 547.
548. 549.

p. 834. l.
849.
853.

TAB. IX.
Fig. 4.

post captam Constantinopolin Lunam crescentem in symbolum suum adscivisse, nec aliam ob causam, quam quod ea antiquissimum urbis illius seu Byzantii insigne fuisset; quod ex numismatibus comprobatur, & vulgo notum est. Nec id silendum, quod Selimus II Turcarum Imperator non dubitaverit Equestrem hunc Ordinem, sub insigni trium Lunarum crescentium, suamet effigie subjecta, famosissimo pictori *Gentili Belina*, quem Venetiis accerserat, conferre. Confer Fig. 5.

TAB. IX.
Fig. 5.

Quantamcumque jam adeo industriam in enarranda Ordinum istorum historia adhibuerit illustrissimus Autor, tamen quosdam eorum ab eo omissos fuisse, vel dudum celebres, vel recentiori ætate atque non abhinc diu constitutos, quos perinde non ignorare non potuit, patet: ut adeo ægre ipsum non laturum esse persuadeamur, si iudicium quorundam breviter a nobis fiat. Monemus tamen ante omnia, argumentum hoc eleganter, ut solet sua, tamen non admodum prolixè, pertractasse *Claud. Franc. Menestrierum* in libris: *Les Diverses Espèces de Noblesse, & de la Chevalerie ancienne & moderne*, quorum excerpta dedimus in Actis Erud. 1683. p. 51. 250. & 1685. p. 113, Equidem Ordinem Elephantum, qui in Dania floret, percenset Autor; verum eundem, quem *Leonhardus Voigtius* A. 1673 singulari opere Germanico descripsit, anno 1694 d. 5 Julii restitutum, atque nova tunc legum accessione augmentum fuisse, scire non potuit, *Danebrogicum* autem, minoris licet Elephantino dignitatis Ordinem plane præterit. Hujus historiam tradidit *Thomas Bartholinus Filius*, tum in peculiari opere de Origine Equestris Ordinis Danebrogici, Hafniæ A. 1676 edito, tum in Epistola ad Angelicum Aprosium d. 20. Nov. A. 1676. scripta, & Actis Medicis Hafniensibus Vol. VI. p. 66 seqq. inserta. Sed illud quidem ad celeberrimum Autorem nostrum non pervenit, quod & hodieque in paucorum manibus versatur: in Actis autem illis Medicis quod Militaris Ordinis Historiam querere non sustinuerit, vitio ipsi verti non potest.

p. 759.

Ex Germanicis Ordinibus Johannitici Historiam exposuit peculiari tractatu vernacula lingua scripto Vir celeberrimus D. *Job. Christoph. Beckmannus*, cujus nos quoque meminimus A. 1693. p. 521.

Ex Gallicis commemorandus quoque erit anno 1693 mense Aprilia a Rege institutus *Ordo S. Ludovici*, quo excitare ad honorem decusque fortitudinis parandum suos voluit, legibus simul & præmiis liberaliter promulgatis. Descripsit ipsum satis prolixè ac dissertatione pecu-

peculiari Vir celeberrimus Joh. Joachimus Zentgrafius P.P. in Academia Argentoratensi:

In Saxonia cum gloriosissimæ memoriæ Princeps, Elector noster JOHANNES GEORGIUS IV, Serenissimû ac Potentissimum Electorem Brandenburgicum FRIDERICVM III Torgaviz A. 1692 mense Januarii exciperet, utrique Ordinem Equestrem, amicitiz suæ mutique atque Constantis amoris arrham constituere, cujus symbolum est monile aureum, rubeo ligamine brachio dextro annexum, cujus unâ patre manus duæ armatæ sibi junctæ, & sub iis gladii duo decussatim positi, palmæ tamis circumvoluti, cum epigraphæ: *Uny pour ja mais*, representantur. Altera parte nominum Serenissimorum initiales literæ J. G. 4. C. & F. 3. C. (C significat *Chur-Furst* / sive Electorem) leguntur, cum inscriptione: *Sincere Amisié.*

Historiam Ordinis Equitum Cypri insulæ habet quoque exactam P. Lambecius in Diario sacri Itinerarii Cellensis anno 1666 Vindobonæ edito.

Eorum vero qui in Suecia celebres existeret, Equitum nempe *Nominis Jesu, vel Seraphinorum, S. Brigittæ, ab Agno Dei, Gladii & Balzbei, Salvatoris*, & Equitum *Amaranta*, promittit *Elias Brennerus* in Thesauro Nummorum Sueo-Gothicorum. Ordinem denique antiquum *Temperantia*, cui quoque nomina sua dedere Fridericus III. & Maximilianus I. Imperatores, describunt P. Lambecius Biblioth. Vindob. L. II. p. 960, & Dn. Baro de Valvafor cum Erasmo Francisci in Descriptione Ducatus Carniolenfis T. III. L. IX. c. 3. & 4. (quibus addi quoque debet Hubertus Thomas Leodius in Vita Friderici II. Palatini) ubi mentio simul fit Ordinis S. Christophori A. 1517 a quibusdam Ducatum Stiriz, Carinthiz, & Carniolæ Proceribus, cujus scopus fuerit potissimus abrogatio vitiorum, quæ computationibus & jurandi libidine occupantur, salutari consilio instituti. Adhuc addimus, Ordinem Aurei Velleris a celeberrimo Virò *Jacobo Wilhelmo Imboso* in Notitia Procerum Imperii editionis novissimæ A. 1693, fol. 15. - 19, ab eodemque utrumque Eleonoræ Augustæ Ordinem fol. 7, 8, tum quoque porro *Ordinem Teutonicum* L. III, cap. II. fol. 61-65: Ordinem denique *des Sophis* in Persia adhuc celebrem abs *Sansónio* in suo Itinerario Persico, Gallica lingua superiori anno Parisiis edito, describi.

THE GENUINE EPISTLES OF THE APOSTOLICAL

FATHERS. Hoc est:

Epi.

Epistolæ genuinæ Patrum Apostolicorum in Anglicum sermonem translata a GVLIELMO WAKÆO D.

& R. R. M. M. Sacell.

Londini, apud Rich. Sare, 1693. in 8. Alph. 2.

A Postolicæ antiquitatis monumenta, & doctissimo Wakæo Anglice conversa & hoc volumine collecta, in duas partes distinguuntur, quarum prior *primam Clementis ad Corinthios epistolam, & Polycarpi epistolam ad Philippenses*, nec non *septem Ignatii epistolas* Eusebio memoratas, una cum *actis martyrii Ignatii & Polycarpi*; posterior *Barnaba epistolam, Herma Pastorem, & secundam Clementis ad Corinthios epistolam* complectitur. Præmissa sunt huic Apostolicorum Patrum collectioni erudita Interpretis prolegomena, in quibus de his Autoribus eorumque scriptis disserit. Vitas autem illorum Scriptorum sic recenset, ut brevitati studeat, cum eas celeberrimus *Caveus* proluxe non minus quam accurate exposuerit, cujus Vitas Patrum & Primævum Christianismum in omnium Anglorum esse manibus exoptat. De Clementis ad Corinthios epistola agens, ejus auctoritatem veterum testimonii confirmat, neque dubitat quin Autor hujus epistolæ sit idem ille Clementis, quem in Paulina ad Philippenses epistola IV, 3. commendatum legimus. Quo tempore Clemens Ecclesiæ Romanæ Episcopatum adeptus fuerit, & quem proximum antecessorem in illo Episcopatu habuerit, inter incerta referendum esse judicat; cujus rei argumentum esse dicit, quod celeberrimi Duumviri exacte in hoc negotio versati, *Pearsonius & Dodwellus*, in definiendo illo tempore minus inter se consentiant. Martyrium Clementis ipsi suspectum est, cujus famam e martyrio Flavii Clementis Romani Consulis exortam, cum *Dodwello* suspicatur. Epistolam, de qua agitur, paulo post extinctam Neronis persecutionem a Clemente scriptam, & ad Corinthios missam, cum eodem *Dodwello* statuit, observante, quod inter eos, qui hanc epistolam ad Corinthios perreulerunt, Fortunatus nominetur. Supponit enim, quod hic Fortunatus idem sit cum Fortunato, quem Paulus 1. Cor. XVI, 17. eum Stephana & Achæico conjungit. Hunc ergo Fortunatum a Corinthiis Romam missum conjicit, ut Paulum de Ecclesiæ suæ statu certiores faceret; Paulo autem interim e vivis per Neronis gladium sublato, Clementem Ecclesiæ Romanæ nomine Corinthiis hac epistola respondisse. Addit Wakæus, si hæc epistola sub Domitiani de-

demum imperio, ut nonnulli existant, scripta foret, vix fieri potuisse, ut Fortunatus jam senex tam longinquum iter suscipere, cum Paulus domum Stephanæ Achajæ primitias v. 15. appellet, atque hinc etiam de Fortunati ætate conjectura capi possit. Etsi vero Clementis ad Corinthios epistola jam pridem etiam a *Gulielmo Burtono* Anglice versa fuerit; versionem tamen illam, quæ A. 1647 Londini cum uberrimis ejusdem Burtoni scholiis prodiit, a se non ante visam scribit, quam sua translatio typis jam tradita fuisset. Polycarpi epistolam Ignatianis a se præmitti monet, non quod ante Ignatianas scripta sit, sed quod Polycarpus Ignatii epistolas in unum fasciculum collegerit, & suæ ad Philippenses paulo post Ignatii martyrium scriptæ adjunxerit. Refutat præterea eorum sententiam, qui vel integram Polycarpi epistolam, vel ultimam solum ejus partem, quæ epistolarum Ignatii mentionem injicit, eo nomine suspectam habent, quod in ea Philippenses rogentur, ut si quid certi de Ignatio ejusque sociis cognoverint, significent. Nihil enim ob stare doctissimus *Wakæus* observat, quo minus Polycarpus & certam de Ignatii morte notitiam habuisse, & plures illius circumstantias a Philippensibus explorare potuerit. Dissentit etiam a clarissimo *Tenzelio*, qui in *Exercitationibus* suis selectis Polycarpi epistolam ab eodem impostore, qui Ignatii epistolas corrupit, interpolatam statuit. Etsi vero hæc Polycarpi epistola elegantissimo *Cavei* stylo Anglice pridem reddita, & inter vitas celebriorum Patrum ab eodem edita fuerit; denuo tamen *Wakæo* eandem in Anglicum sermonem transferre placuit, quia inconueniens ipsi visum est, solam hanc epistolam intactam relinquere, cum cætera omnia antiquitatis Apostolicæ monumenta genuina se interprete Anglice prodirent. Circa Ignatii epistolas iterum a clarissimi *Tenzelii* sententia recedit, qui post *Usserii* & *Vossii* editiones Ignatii epistolas nondum sinceræ extare arbitratur. Tempus martyrii Ignatianis cum *Wilhelmo Lloyd* in annum 116 conjicit, quo Antiochia gravissimo terræ motu laboravit. Martyrium autem Polycarpi sub *Antonino Pio* A. 147 contigisse, cum *Pearsonio* judicat. In epistola Ecclesiæ Smyrnenfis de martyrio Polycarpi, pro: ἐξήλαθη περιστερῶν, cum *Stephano le Moyne* legendum suspicatur: ἐξήλαθη ἐν περιστερῶν. Minus enim verisimile videtur, quod columba ex perfosso sancti martyris corpore provolaverit. Barnabæ epistolam, *Hermæ* Pastorem, & secundam *Clementis* ad Corinthios epistolam, quæ opu-

scula in secundam collectionis suae partem rejecit, non ejusdem fuisse apud omnes auctoritatis cum illis monumentis, quae in prima parte exhibet, non dissimulat; neque tamen dubitat, quin scripta haec genuinis Apostolicæ antiquitatis monumentis acenserī debeant. Cætera autem Clementi vulgo attributa scripta, nec non quæ Prochozi, Dionysii Areopagitæ, & aliorum quorundam Virorum Apostolicorum nominibus superbiunt, supposita esse censet, nec aliud quicquam ex genuinis Apostolicæ ætatis monumentis superesse arbitratur, quam quæ nunc Anglicano sermone donata conjunctim exhibet. Quæ etsi canonicis libris æquiparare nolit, ecclesiasticis tamen omnibus anteferri cupit, persuasum sibi habens, quod scripta illa majori quadam quam humana auctoritate polleant, cum communi veteris Ecclesiæ, quæ donum discernendi spiritus habuit, suffragio in publicis conventibus lecta fuerint, illorumque auctores, quippe Apostolorum coætanei & discipuli Spiritus Sancti dono instructi, a veritatis tramite nec aberraverint, nec aberrare potuerint. In qua sententia eruditorum plurimi eum non nihil excedere putabunt, uno autem ore omnes fatebuntur, cum in vertendis istis Patrum Apostolicorum scriptis non poenitentiam operam locasse, & de Anglis suis, quibus ea familiaria reddidit, præclare meruisse.

MYOTOMIA REFORMATA:

Or, a new Administration of all the Muscles of Humane Bodies.

Sive

Administratio nova cunctorum Corporis humani Musculorum; in qua veri usus musculorum explanantur, errores superiorum Anatomicorum circa eosdem confutantur, ac muscoli diversi hætenus ignoti designantur, una cum figuris ad vivum expressis. Auctore GVILIELMO COWPER,

Chirurgo.

Londini, apud Sam. Smith & Benj. Walford, 1694. in 8.

Constat plagulis 20. & figuris 18.

Prefat.

Industrius Auctor ex repetitis cadaverum humanorum dissectionibus probe cognovit, a Vesalii & Fallopii temporibus parum hucusque incrementi accessisse Myologia, a multis licet pertractatæ scriptoribus, sed veterum circa musculos aberrationes multiplicari magis, quam corrigi

corrigi a recentiorum plerisque, nec sympatriota suo Johanne Brown excepto, dum autopsya accuratiori neglecta potissimum alios excrībunt. In gratiam proin publici universam musculorum doctrinam utilissimam in præsens reformare voluit, eamque tum ab Autoribus exculatam emendare gemina musculos secandi ratione subnexa, tum observationibus novis locupletare, tum figuris denique illustrare, quæ non modo musculos novos a se inventos, sed & notos nonnullos, verum a *Vesalio*, *Casserio*, & *Bidloo* minus exacte representatos, ad vivum siftereat, atque sceleti desuper conformationem & a pectore, & a tergo, pro musculorum ortu, progressu & terminis designandis exprimerent. Quemadmodum vero observationes novæ vel musculos novos, vel aliorum scrutinium diligentius quoad originem, progressionem atque insertionem, vel usum denique musculorum concernunt: ita potiores earum speciminis ergo promiscue hic excerpemus, figuramq; apud Autorem quartam transcribemus. Scilicet, postquam musculorum texturam motumque in genere explanavit Autor, ab abdominis musculis incipiens, obliquos horum, cum descendentem, tum ascendentem, a processibus lumborum transversis ex parte oriri, contra communem Autorum sententiam pernegat. Acceleratorum penis sive urinx principium ab ipsius urethræ penis parte superiori, dum sub ossibus pubis progreditur, derivat. A levatoribus ani, quatenus prostates & vesiculas seminales simul comprimere valent, seminis quoque emissionem in coitu promoveri asserit. A musculo oculorum obliquo superiori posteriorem bulbi oculi partem versus trochleam moveri, hacque ratione & globum quodammodo antrorsum trahi & pupillam deorsum dirigi, e contrario ab obliquo inferiori posteriorem partem bulbi ad externum angulum palpebræ inferioris adduci, sicque pupillam sursum, globum vero integrum quodammodo extrorsum ferri, ex situ trochleæ atque obliqui inferioris exortu colligit; sicuti oculum ab utroque obliquo non solum recta antrorsum moveri, sed & in situ detineri, quando ab aliquo recto is retrahitur, annotat. Buccinatorum, ordinibus fibrarum diversis haud instructum, nec ea figura præditum, quæ vulgo ipsi tribuitur, antè ab acuto maxillæ inferioris processu, qui corona audit, deducit, terminum ejus superatis gingivis, quibus utrinque adhæret, in labiorum angulo quæsens. Inter proprios labii inferioris musculos non solum depressores, verum ele-

Introd. 1.

Cap. 1.

Cap. 3.

Cap. 5.

Cap. 8.

Cap. 10.

- vatores quoque recenset, a nemine adhuc descriptos, intra labium inferius ita locatos, ut principio carneo inferius a gingivis ad dentes incisores pertinentibus recta ad inferiorem cutis menti portionem, cui inferuntur, descendant, ac in *Fig. lit. F. F.* representatos. Auris internae quatuor numerat musculos, unum stapedis & tres mallei, externum videlicet *Aquapendentis*, externum *du Verney* a situ obliquum vocandum, & internum *Eustachii*. Musculi sterno-hyoidei originem non tam a sterno juxta vulgarem opinionem, quam ab interna claviculari parte prope sternum arcessit. In vicem duplicis musculorum pharyngis paris, quod cephalopharyngeum & sphæropharyngeum dici solet, unicum par substituit intuitu principii pterigopharyngei titulo insignitum. Musculus capitis, in specie anterioribus, novum adjungit musculum, eumque nunc a situ rectum internum minorem, ad differentiam recti interni majoris ante *Bidlonum* a multis aliis observati, nunc ab usu annuentem appellat; quod interveniente hoc musculorum pari, sub recto interno majori, a prima cervicis vertebra juxta processum hujus transversos ad exteriorem offis occipitis appendicem ascendente, caput imprimis flectere sive annuere liceat, pariter atque ope rectorum minorum posteriorum renuere. Præter notos colli musculos, inter bifidas hujus spinas quinque nova parvorum musculorum sub nomine interspinalium describit paria. Sub musculo sacro, quem non minus transversalem lumborum, ac semispinatum transversalem dorsi nominat, aliquando spinalem quendam lumborum occurrere innuit, spinali cervicis omnino similem, a quatuor spinis offis sacri ad vertebra- rum lumbarium spinas protensum. Musculum humeri teretem minorem interdum cum infra spinato confundi, alibi distinctum apparere tradit; in quibus vero is deficiat, latissimo dorsi peculiare fibras carneas ab inferiori scapulae angulo a quo accrescere, ac alias fasciculi ejusmodi carnea a costarum parte inflexa soleant accedere. Circa humerum pariter aliquod ligamentum latum perpendit, a tendinibus immersis, supra spinati, infra spinati & teretis minoris concinnatum. Musculi bicipitis initium alterum exterius a margine acetabuli scapulae petit, illudque ipsum in lotrice quadam, quæ de humero luxato conque- rebatur, unice dislocatum fuisse testatur. Insertionem autem ejusdem non solum tendine robusto ac rotundo in superius radii sub condylo tuberculum, sed & alio externo tenuiori ac instar membranae expanso

in communem musculorum membranam, cunctos externos radii, carpi ac digitorum musculos involventem, observat fieri, quo a fascia ejusmodi tendinosa, in phlebotomia pro symptomatis perversis evitandis non nisi secundum longitudinem incidenda, tum flexio cubiti, tum actio musculorum, quos investit, adjuvetur egregie. Ortum palmaris brevis nec in membrana carnosa cum *Columbo*, nec in octavo carpi ossiculo cum *Fallopio*, sed in externa parte ossis metacarpi digiti minimi atque carpi ossiculo quodam, terminum vero in octavo osse carpi constituit. Lumbricalium in manu principium neutiquam a tendinibus perforantis, sed commune cum ipso perforante exin suspicatur, quod in corpore ultimum dissecto ejus lumbricalis musculi partis, quæ ad indicem pertinet, exortum carneum distinctum porroque tendinem tenuem longum viderit. Ab usu, quem lumbricales musculi potissimum in Musicis instrumentalibus exerunt, dum parvas digitorum motiones edunt, fidicinales appellat. Flexorii tertii internodi pollicis duplex sæpe esse principium advertit, quorum alterum superius ab interno humeri tuberculo inter perforatum & perforantem, alterum inferius duplici fibrarum serie instructum a radio superius emergat. Membranosi musculi terminum haud unice in superiori fibulæ processu querit, verum ab eodem cum simili tendinosa expansione glutæi magni juncto fasciam pariter latam efformari asserit, quæ omnes tibiæ externos aliosque tarfi musculos investiat, eorumque actionem corroboret. Extensori pollicis in pede longo, a fibula antè & superius oriundo, alium extensorem brevem associat vulgo neglectum, aut saltem pro portione extensoris digitorum brevis habitum, ab antico calcanei latere ad superiorem secundi ossis pollicis excurrentem. Flexorem itidem pollicis brevem in duos subdividi musculos arbitratur. Lumbricales pedis non tam a tendinibus perforantis, quam a massa quadam carnea in planta pedis derivat. Tandem, ut evidentius constet, qua ratione musculi penis descripti hunc erigant, structuram penis e partibus cum externis, tum internis resultantem describit, descriptamque figuris aliquot exornat. Missis vero iis, quæ a *Graaffio* atque *Ruyfchio* imprimis mutuatur, eam cuticulæ portionem, quæ glandem stipat, microscopii adminiculo villosam innuit. Cum suspicio sit, vasa penis lymphatica, quæ mercurio preparato in alterutrum vasorum sanguiferorum injecto primum detexit sollicitè depinxit, in-

Cap. 27.

Cap. 28.

Cap. 29.

Cap. 33.

Cap. 35.

Cap. 36.

& ult.
Append.

star aliorum lymphaticorum partium inferiorum ad glandulas inguinales ferri, viam patentem satis reputat, qua in lue venerea materia morbifica hisce speciatim glandulis communicetur. Circa præputium, ubi penem contingit, parvas memorat glandulas a *Tyfone* sub titulo glandularum odoriferarum observatas. Præter frænulum præputii aliud ligamentum considerat, quod suspensorium penis vocat, anterius ab ossibus pubis ad dorsum penis protensum. Venas totidem arteriis continuatas uti duplicis generis constituit, ita externas præputii, internas vero penis ipsius denominat. Superiorem corporis cavernosi urethræ partem, quæ duo corpora nervosa penis interjacet, propter figuram bulbi nomine indigitat, erectionem penis sanguini acceptam ferens, quatenus ille a musculis non solum versus glandem urgeatur, sed imprimis per venas refluxere impediatur, dum erectores, penem ad ossa pubis interventu ligamenti suspensorii adducendo, truncum ipsum venosum, qui per dorsum penis fertur, æque comprimunt, ac musculi acceleratores venas cavernosi corporis urethræ coarctant. Ne tamen hac ratione sanguis omnis subsistere cogatur ac congrumescat, portionem ejus aliquam per venas præputii remeare, hinc in priapismo pertinaci aliquando ipsam venam penis cum successu pertulam fuisse edocet.

TAB. X.

Explicatio Figuræ, quæ os maxillæ inferioris una cum musculis inferioris labii propriis exhibet.

AA. Processus, qui condyli dicuntur.

BB. Duo reliqui processus maxillæ inferioris, qui coronæ audiunt.

CCC. Pars internæ membranæ os investientis.

DDEE. Nervi ac vasa sanguifera e duobus foraminibus maxillæ inferioris ad glandulas & musculos labiorum & buccarum egredientia.

FfF. Musculi elevatores labii inferioris proprii, a nullo hæctenus Auctorum, quantum constat, descripti.

GG. Superficies interna musculi depressoris labii inferioris proprii.

HH. Glandulæ buccarum.

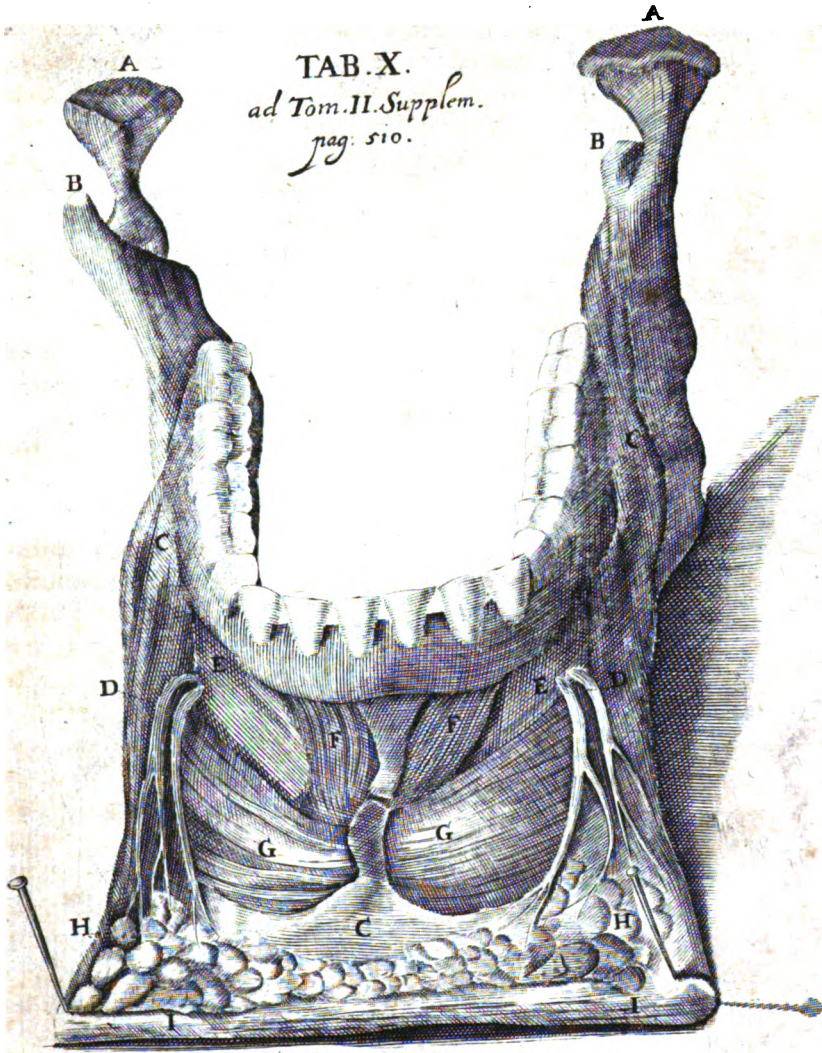
II. Portio musculi sphincteris labiorum.

TWO LETTERS OF ADVICE &c.

id est:

Episto-

TAB. X.
ad Tom. II. Supplem.
pag. 510.

E.A.S. sc. typ.

Epistolæ duæ: quarum prior sacrorum Ordinum susceptionem; posterior studii Theologici, quod scientiam parit, rationem per modum consilii expendit: una cum Appendice de Sanchoniathonis Historia Phœnicia, Autore HENRICO DODWELLO.

Londini, apud B. Tooke, 1691. in 8. Alph. i. pl. 4.

Tertia jam est hæc editio epistolarum clarissimi Dodwelli nobis multoties ob varia eruditionis profundæ monumenta laudati: quæ quidem, cum justo serius in manus nostras inciderint, ipsi Actorum mensibus inferi amplius non possunt: merentur tamen in Supplementis locum vel ob solam de Sanchoniathone diatribam, quæ multum ab opinione communi de ætate Phœnicis hujus atque scriptis disidet. Ut autem ordine procedamus, de singulis disti.cte aliquid dicendum est. In præfatione inquirendum sibi putavit Auctor doctissimus in fontes prolapsæ adeo & apud plurimos nimium neglectæ religionis, irruente interim patulis foribus atheismo: atque eos præcipue e contemptu Ministrorum verbi scaturire persuasum habet, dum nempe sub specioso Christianæ libertatis titulo justa illorum auctoritas subruatur: huic igitur malo quomodo succurrendum sit, in eadem præfatione disquirit. Exinde prima epistola prolixè, solide, atque pie exponit, quæ ad ministerium istud sacrum pertineant, seu præparationem spectes in doctrina & moribus, seu executionem muneris demandati. Hic nihil eorum prætermissum est, quæ animum hominis Christiani verbique ministerio dicati horrore quodam sacro percillant, & ad attentissimam rerum suarum curam iterum iterumque instigent: sollicitè quæcunque in studiis, in vocatione, in vita & moribus observanda, non sine multo rationum pondere descripta: ut vere Dodwellus insigne judicii theologici, & infucatæ pietatis specimen hac sua epistola exhibuisse credi queat. Non minor verborum rationumque vis in posteriori epistola occurrit. Deprehendet ibi Lector, quæ ad scientiam theologicam solidam acquirendam faciunt; quis usus rationis ac theologiz scholasticæ; quid philosophorum, præcipue Stoicorum (quos præ aliis commendat ac defendit) sedula lectio conducatur; quid omnis poetarum & reliquæ eruditionis profanz apparatus: e quibus haud sane pauca ad illustrationem sacri Codicis depromi queunt, & multa alia quæ

quæ ad utilitatem studii Theologici summe faciunt. Inprimis autem in utraque epistola Patrum lectionem inculcat, eorum ante omnia, qui tribus primis Ecclesiæ Christianæ sæculis florere; hanc Theologo & Ministro Ecclesiæ omnino necessariam ratus. Eum in finem non solum in epistola priore, quam commode ea possit institui, paulo prolixius ostendit, sed & eidem catalogum annectit ætatem, scripta, editiones Patrum e tribus prioribus post C.N. sæculis residuorum erudito compendio sistentem,

Cum vero in secunda epistola forte inter ceteros auctores profanos, quos legendos commendat, Sanchoniathonis mentione facta, se dubitare num genuinus sit ille Phœnix historicus (cujus fragmenta apud Porphyrium de Abstinencia & in Eusebii libris Præparationum super sunt) innuisset; nactus inde occasionem mentem suam uberius explicandi, in peculiarem dissertationem conjecit, quæ contra auctorem illum dicenda habuit, ac de quibus jam ante publicationem libelli hujus cum clarissimo viro Thoma Smitho amico suo aliquot epistolis concertarat. Antequam rem ipsam aggrediatur, circa nomen falsi Theodoriti existimat, cum ei Sanchoniathon *κατὰ τῶν Φοινίκων διάλεκτον Φιλαλήθης* est: potius attendendum putat Eusebium; quem Theodoritus transcribens hic non adverterit, & cui Sanchoniathon non vi nominis *Φιλαλήθης*, sed *Φιλαλήθως συναγωγῶν ἔσσυγγράψας* historiam suæ gentis dicatur: fatetur interim, etymologiam Bocharti ad ferendas Theodorito suppetias aptam esse. Eundem tamen Bochartum carpit, quod Abibalum Beryti Regem, cui Sanchoniathon suam historiam nuncupasse fertur, ab Abibalo Tyri Rege Hiram e sacris literis noti patre distinguit: cum & temporum ratio Sanchoniathonis Abibalum eundem cum Hiram patre fuisse fere suadeat, nec argumentum Bocharti, quod Dodwellus diluit, quicquam evincat. Refert dein, quam circa ætatem Semiramidis, cui coævum Phœnicem hunc Porphyrius facit, prisca chronographi discordent: cum monumenta, e quibus eum sua hausisse ajunt, recenset, sacra Taauti sive Mercurii scripta, *δοτόκευφα ἁμμυνέων γεράματα*, *ἑπομνήματα* Hierombali Sacerdotis DEI JEVO, *ἑπομνήματα* Phœnicum urbium, atque *ἀναγεγραφῆς* templorum. Hæc omnia tamen falsi insinulat, & factum postteris fucum persuasus est.

6. Primo igitur observat, omni pro Sanchoniathonis auctoritate argu-

argumentum maxime in Porphyrium revolvi, vaftrum hominem, atque ob id ipsum haud immerito suspectum: hunc enim, si non commentus ipsemet historiam eam sit, (quod quo minus credat Dodwellus, Athenæus facit, qui ante Porphyrium eam allegasse videtur,) certe post neglectum inde ab Adriani tempore, quo id Philo Byblius confinxerit, nomen illud, primum non sine strepitu e tenebris id produxisse, quod tamen, si genuinus Sanchoniathon fuisse, longe notissimum esse oportuerit. Probabiliorem reddere sententiam hanc putat Pythagoræ & Platonis, quorum disciplinam maxime sequebatur Porphyrius, de falsis, ubi sanandis hominum mentibus ea inservirent, licite committendis principium; & propositum ipsius Porphyrii, quod erat Sanchoniathonis auctoritate sacras Literas convellere. Quum itaque usque ad ætatem Porphyrii adeo ignotus fuerit scriptor ille, ut ii etiam, qui vel maxime vicini Phœniciis erant, vel seduli antiquitatum harum indagatores, ne verbo quidem ejus meminerint; non Justinus Martyr Samaritanus; non Tatianus Assyrius, qui alias vice plus una Phœnicum historicos allegat; non Theophilus Alexandrinus, non Tertullianus, non Origenes: imo ne quidem post Porphyrium ullus Patrum, uno Eusebio excepto, Sanchoniathonis scripta viderit; haud vanum illud esse suppositionis argumentum contendit. Et quamvis Theodorus ac Cyrillus Alexandrinus ad ea provocent, nil tamen aliud eos, quam excerpta Eusebii vidisse persuasus est: quod de Cyrillo certe manifestissimum sit, qui memoriæ nimis fidens Clementem Alexandrinum alleget, ubi Eusebius allegandus fuerat; Josephum Sanchoniathonis libros in Græcum idioma transtulisse scribat, quod fecit Byblius Philo; Philonis quoque præfationem pro ipso Sanchoniathonis scripto insigni memoriæ lapsu alleget. Ceterum Philonem hunc, quem de rebus Hadriani scripsisse, adeoque sub illius imperio adhuc vixisse, auctor Suidas est, Herennium Philonem non ab Origene tantum L. I. contra Celsum, sed in MS. etiam quodam ipsius in Metaphysicam Aristotelis commentario (Isaaci Vossii *κρίμαλο*) vocari notat; idque nomen celeberrimum Lloydium ab Herennio Severo Consule derivare ait, & quo nempe Philo libertus, more illius temporis, in familiam adscitus sit: Herennium vero patronum Philonis eundem esse suspicatur cum eo, quem Plinius Epist. L. IV ep. 28, ut literarum æstimatorem atque virum doctum commendat. Reverfus hinc ad Sanchoniathonem Au-

7.8.

14.

9.

16.

18.

quæ ad utilitatem studii Theologici summe faciunt. Inprimis autem in utraque epistola Patrum lectionem inculcat, eorum ante omnia, qui tribus primis Ecclesiæ Christianæ sæculis florere; hanc Theologo & Ministro Ecclesiæ omnino necessariam ratus. Eum in finem non solum in epistola priore, quam commode ea possit institui, paulo prolixius ostendit, sed & eidem catalogum annectit ætatem, scripta, editiones Patrum e tribus prioribus post C.N. sæculis residuorum erudito compendio sistentem.

Cum vero in secunda epistola forte inter ceteros auctores profanos, quos legendos commendat, Sanchoniathonis mentione facta, se dubitare num genuinus sit ille Phœnix historicus (cujus fragmenta apud Porphyrium de Abstinencia & in Eusebii libris Præparationum supersunt) innuisset; nactus inde occasionem mentem suam uberius explicandi, in peculiarem dissertationem conjecit, quæ contra auctorem illum dicenda habuit, ac de quibus jam ante publicationem libelli hujus cum clarissimo viro Thoma Smitho amico suo aliquot epistolis concertarat. Antequam rem ipsam aggrediatur, circa nomen falsi Theodoriti existimat, cum ei Sanchoniathon *κατὰ τῶν Φοινίκων διάλεκτον Φιλαλήθης* est: potius attendendum putat Eusebium; quem Theodoritus transcribens hic non adverterit, & cui Sanchoniathon non vi nominis *Φιλαλήθης*, sed *Φιλαλήθως συναγαγὼν ἔσυγγράψας* historiam suæ gentis dicatur: fatetur interim, etymologiam Bocharti ad ferendas Theodorito suppetias aptam esse. Eundem tamen Bochartum carpit, quod Abibalum Beryti Regem, cui Sanchoniathon suam historiam nuncupasse fertur, ab Abibalo Tyri Rege Hiram e sacris literis noti patre distinguit: cum & temporum ratio Sanchoniathonis Abibalum eundem cum Hiram patre fuisse fere suadeat, nec argumentum Bocharti, quod Dodwellus diluit, quicquam evincat. Refert dein, quam circa ætatem Semiramidis, cui coævum Phœnicem hunc Porphyrius facit, prisca chronographi discordent: tum monumenta, e quibus eum sua hausisse ajunt, recenset, sacra Taauti sive Mercurii scripta, *Ἰσομνήματα Ἀμμωνίων γράμματα*, *Ἰσομνήματα* Hierombali Sacerdotis DEI JEVO, *Ἰσομνήματα* Phœnicum urbium, atque *ἀναγραφὰς* templorum. Hæc omnia tamen falsi insinulat, & factum pofferis fucum persuasus est.

6. Primo igitur observat, omne pro Sanchoniathonis auctoritate argu-

argumentum maxime in Porphyrium revolvi, vasrum hominem, atque ob id ipsum haud immerito suspectum: hunc enim, si non commentus ipsemet historiam eam sit, (quod quo minus credat Dodwellus, Athenæus facit, qui ante Porphyrium eam allegasse videtur,) certe post neglectum inde ab Adriani tempore, quo id Philo Byblius confinxerit, nomen illud, primum non sine strepitu e tenebris id produxisse, quod tamen, si genuinus Sanchoniathon fuisset, longe notissimum esse oportuerit. Probabiliorem reddere sententiam hanc putat Pythagoræ & Platonis, quorum disciplinam maxime sequebatur Porphyrius, de falsis, ubi sanandis hominum mentibus ea inservirent, licite committendis principium; & propositum ipsius Porphyrii, quod erat Sanchoniathonis auctoritate sacras Literas convellere. Quum itaque usque ad ætatem Porphyrii adeo ignotus fuerit scriptor ille, ut ii etiam, qui vel maxime vicini Phœniciis erant, vel seduli antiquitatum harum indagatores, ne verbo quidem ejus meminerint; non Justinus Martyr Samaritanus; non Tatianus Assyrius, qui alias vice plus una Phœnicum historicos allegat; non Theophilus Alexandrinus, non Tertullianus, non Origenes: imo ne quidem post Porphyrium ullus Patrum, uno Eusebio excepto, Sanchoniathonis scripta viderit; haud vanum illud esse suppositionis argumentum contendit. Et quamvis Theodoritus ac Cyrillus Alexandrinus ad ea provocent, nil tamen aliud eos, quam excerpta Eusebii vidisse persuasus est: quod de Cyrillo certe manifestissimum sit, qui memoriæ nimis fidens Clementem Alexandrinum alleget, ubi Eusebius allegandus fuerat; Josephum Sanchoniathonis libros in Græcum idioma transfulisse scribat, quod fecit Byblius Philo; Philonis quoque præfationem pro ipso Sanchoniathonis scripto insigni memoriæ lapsu alleget. Ceterum Philonem hunc, quem de rebus Hadriani scripsisse, adeoque sub illius imperio adhuc vixisse, auctor Suidas est, Herennium Philonem non ab Origene tantum L. I contra Celsum, sed in MS. etiam quodam ipsius in Metaphysicam Aristotelis commentario (Isaaci Vossii *κρημάλι*) vocari notat; idque nomen celeberrimum Lloydium ab Herennio Severo Consule derivare ait, & quo nempe Philo libertus, more illius temporis, in familiam adscitus sit: Herennium vero patronum Philonis eundem esse suspicatur cum eo, quem Plinius Epist. L. IV ep. 28, ut literarum æstimatorum atque virum doctum commendat. Reversus hinc ad Sanchoniathonem Au-

7-8.

14.

9.

16.

T t t

A a a

etor mixtur, quod, cum multi adeo veterum scriptorum, Hieronymus Tyrius, Menander Ephesius, Dius, Hestizus, Philostratus aliique in conquirendis, Græce vertendis atque evulgandis Phœnicum monumentis occupatissimi fuerint; imo cum Josephus in ipsa usque archivorum Phœnicum abdita penetrarit, e quibus varias *ἀναγχαφὰς* & *ἀνωγχαφὰ* epistolarum Hiromi & Salamonis citat; unus tamen iste Sanchoniathon summam & exquisitam tot virorum diligentiam omni etiam sui parte effugerit: quod item tantus Philosophus mundo per tot secula esse potuerit ignotus, licet Plato & Pythagoras recondita quæque Phœnicum sint scrutati, & hic præcipue cum Mochi Phœnicis posteris familiariter conversatus scribatur: quod post expugnatam a Mædonibus Phœniciam, cum ipse Mochus, tum Theodotus & Hypsicrates, ex abstrusis archivorum jam patentium latibulis protracti, Græce loqui ab Asito seu Chæto edocti fuerint, unum Sanchoniathonis nomen & memoria, tenebris plusquam cimmeriis obvoluta, latere tamen usque potuerint. Hæc certe suspectum reddere auctorem, & *ροθίας* tantum non manifesto convincere Dodwellus censet.

20. Jam quod commentarios attinet, & *ἀναγχαφὰς* templorum, e quibus edoctum sua se Sanchoniathon profiteretur: Dodwellus utique magni ea fore momenti asserit, si modo genuina essent; neque etiam a more temporum antiquissimorum alienum existimat; acta gentis inter secreta columnis templorum insculpta asservare. Verum solennem etiam scriptorum illarum gentium, quæ de antiquitate cum Judæis contendebant, fraudem fuisse observat, ut ad præfatas hujusmodi inscriptiones provocarent, quæ tamen nusquam extabant; qua occasione de columnis Mercurii, Chami, Sethi & Taauti erudite differit, easdemque diversis solum nominibus rem unam notare probatum it; alique multa de istiusmodi monumentis notatu dignissima inspergit: quemadmodum & contra Bochartum Ammoniorum philosophiam non Phœnicibus, sed Ægyptiis vindicandam contendit. Interim non ad perlustranda solum, sed & intelligenda atque describenda secretissima Ægyptiorum hieroglyphica Sanchoniathonem, extraneam hominem nec circumcisum, a Sacerdotibus regni ejus admissum, hoc vero incredibile Dodwello fit, perpendenti, quam difficulter Pythagoras, etsi a Polycrate viro potentissimo commendatus, admissus sit, & quam pauci ex ipsismet Sacerdotibus abstrusos eos characteres intellexerint: certe

certe enim adeo invidios fuisse, ut, si monstrata quoque Sanchoniathoni mysteria illa sint, dubia tamen semper interpretatio e sola Ægyptiorum fide pendens maneat. Falsam vero esse Sanchoniathonis de Mercurio Phœnice, & a Phœnicibus dato Ægyptiis Rege relationem observat: nunquam enim ad tantum potentie fastigium ascendisse Phœnices, ut Ægyptiis Regem darent: neminem hoc scriptorum asserere, aut inter quatuor, quos evolvunt, Hermetes Phœnicem scire. Illud etiam incredibile clarissimo viro est, Hermetem (quem Sanchoniathon semper Tautum vocat) sacre Ægyptiorum in celandis mysteriis religionis non solum summe gnarum, sed & moris per hieroglyphicos characteres ex tradendi inventorem, (quod ne ipse quidem Sanchoniathon in excerptis apud Eusebium diffitetur) eadem nihilominus editis libris divulgasse: hæc enim semetipsa destruere: & si Mercurius id fecisset, non divitis profecto honoribus illum Ægyptios culturos, sed potius erectis in contumeliâ tabulis, proscripturos fuisse. Tacemus nunc alia argumenta, ex iis, quæ ad Hermetem pertinent ei enata. Cum vero porro ex Hierombalo, Sacerdote Dei Jovo, se habuisse multa profiteretur Sanchoniathon, magnum id quoque esse suppositionis argumentum Dodwellus credit. Cum enim probabilissime per Hierombalum Gideon sive Jerubbaal, seu, ut est in vulgata Latina, Jerobaal intelligatur; nullam causam comparere ait, cur Sacerdotem Gideonem dicere possit homo, loci non tantum, sed & temporis vicinia ipsi adeo propinquus, qualis Sanchoniathon esse dicitur: cui quidem argumento non satisfacere nonnulla a Bocharto allata ostendit. Sed ne quis excipiat pro Sanchoniathone, adscriptum forte in commentariis Hierombali sive Gideonis eum invenisse Sacerdotis nomen Hierombalo; ex hoc ipso, si factum forte fuerit, contra fidem eorum Dodwellus argumentatur, quippe quatum ne in titulo quidem genuina reperta sint. Neque etiam verosimile videri, Gideonem quicquam post se scriptorum reliquisse: secus enim vel in canonem ea Judæos relaturos fuisse, vel saltem inter tot alia in suis libris allegaturos, quod tamen ne syllaba quidem factum. Confirmare hanc de conscriptis Hierombali scriptis suspicionem tot fabulas de Judæorum rebus ac originibus: v. g. de Abrahamo ortu Phœnice, eodem cum Saturno Græcorum, filium actu immolante &c. quæ sane e monumentis Judaicis prorsus non petita, bene tamen ab æmulo, & horridæ hominum immolationis defensore provenisse

36.

38.

40.

43.

45.

47.

49.

51. queant. Obiter de Moabitatum Rege filium 2 Reg. III, 27 immolante observat, eum non proprium filium, ut communiter existimatur, sed filium Regis Edomitici nefando sacrificio concremasse; idque ex Amos I, 16 probat.

52. His ita explicatis ad interna e Sanchoniathonē argumenta progressus, multa eorundem conquirat, quibus fraudis convinci scriptor ille pseudepigraphus queat: & postquam generaliter observavit consuetum eorum morem, qui de antiquitate gentis cum aliis contendentes, suæ quisque nationi celebres variarum rerum inventiones viros asserant; scateret istiusmodi fictionibus Sanchoniathonem ait. Ita eum

54. Chryforem, ferri inventorem & Vuleano synonymum, Phoenicem facere; cum ipsa Scriptura Tubalcaino, Græci vero Idæi Dactylis, aliis sane a Chryfore, rem illam tribuant, Trojanique belli temporibus, quibus juxta Porphyrium vixit Sanchoniathon, non nisi e cupro fabricata sint heroum arma, prout ex Homero, Apollonii Scholiaste & Pausania constat. Magum, sectæ nomen, solita Græcorum vanitate viri

55. tibi tribuere, quem Titanum & Aletes filium fingat; cum longo post afflictum Sanchoniathoni tempus intervallo Magi a Zoroastre Chaldo,

56. Pythagoræque εὐαρο, coperint; pariter in chronologiam impingere ejus de Dioscuris Phoenicibus fabulosam assertionem. Porro

58. etiam, quod Abrahamum, quod Ægyptiorum Hermetem, quod Bellum Jozem Assyriaci imperii fundatorem, ut & Typhonem Ægyptii

Osiridis fratrem, Adodum Benhadadi Syriæ Regis patrem, Æsculapium, Minervam, Phoenices ad unum omnes fecerit; satis hoc imposturam viri contra omnem historię & chronologiæ fidem rerum harum peritis demonstrare: quam præterea illud etiam de Abrahamo evincat, quod eum, ut Phoenicem fecerit, circumcidisse tamen se concedat, notissimum enim esse, quam averfi Phoenices ab isto ritu fuerint, ut etiam diu post Abrahami mortem incircumcisorum Philistinorum nomine, quasi infami, fuerint notati. His itaque tot rationibus motus noster Dodwellus, suppositum esse spuritumque factum Sanchoniathonis non dubitat. Specialius autem in auctorem libri inquirens, Philonem Byblium ipsammet hujus imposturæ reum agit, (quam vis Porphyrio tribuere illam se malle non dissimulat, modo Athenæus non obstitaret, qui Porphyrio antiquior Sanchoniathonem tamen allegaverit) eumque scriptum hoc Josephi contra Apionem libris opposuisse contendit.

tendit. **N**on cum Josephus Domitiani Imp. temporibus libros illos, non sine magno doctorum inter gentiles quoque virorum applausu, in publicum misisset, iisque suos Antiquitatum libros, Caesarum olim Regumque calculis approbatos, haud parum statuminasset, ac praeterea ad vindicandam suae genti antiquitatem ultimam, Phoenicium praecipue scriptorum, tam editorum quam ineditorum auctoritate fuisset usus: hinc magnam Philoni Byblio causam ad opponendum se nova ratione Josepho subnatam credit. Immiscuisse enim sese illi controversiae Philonem, ex Origenis contra Celsum libris patet, ubi Philonis de Hecatzo allegatur querela, quod *ὡς τις πικρὴ Ἰουδαίων πικρότης* *συνηπιόσθαι* ille se passus fuerit: Auxisse indignationem hanc illud etiam arbitratur, quod jam inter Philosophos quoque caput erigere Judaea religio coeperit, & pro sapiente reputari gens olim una cum barbaris despecta; ita ut jam laudarentur Bileni, libri Aristobuli, Philonis Alexandrini, aliorumque; imo Moses a certa philosophorum gentilitum secta *τῶ πρῶτου* nomine indigiteretur: Byblion itaque Philonem haece, talibus motum, memorabili impetura semet iudicis invictum objecisse, & eum ob defectum genuinorum monumentorum sua auctoritate quaequam efficere non posset, sub priscorum nomine nova studiose admodum finxisse, suaeque gentis gloriam ubique promovete studuisse; quod in patriam suam studium et quoque non obscure prodiderit, quod e Phoenicium urbibus Byblon, patriam suam, antiquissimam comminiscatur, cujus nomen vix Phoenicium sit, quaeve in insulam Beryto, quam Sanchoniathonis patriam ajunt, antiquior non existat. Cum vero Eusebius Philonis librum *περὶ Ἰουδαίων* quasi peculiarem ab Historia Phoenicium citat, arbitratur Dodwellus, peculiarem fuisse libro ejus historiae primo titulum, quales tituli librorum Laetantii aliorumque plurimorum sunt; & ita conciliari quoque cum Eusebio Porphyrium posse putat, quod hic octo, ille novem historiae Sanchoniathonis libros memorat: Porphyrium nempe librum *περὶ Ἰουδαίων* quasi peculiarem omisisse, quem Eusebius una retulerit. Caeterum nolumus nunc in his protixi esse, quae Philonem Byblionem ad tegendam eo tutius fabulam confinxisse etuditis conjecturis potro Vir doctissimus exponit. Unum de Sanchoniathonis nomine jungemus, quod ex Aegyptiorum Sonchide, qui apud ipsos *ἡρχιστοφάνης* atq; *λογικιστῆς* *τῶν ἱερῶν* erat, formatum credit, mutata tamen nonnihil formata vocis, ne factus clato nimis indicio fucus tam facile deprehenderetur.

62.
64.
62.
68.
78.
80.
110.

ACTORUM ERUDITORUM
 LA METHODE D' ETUDIER CHRETIENEMENT
 & solidement les Historiens profanes.

Hoc est:

Methodus qua Christiane & solide Historicorum profanorum studia, respectu ad Religionem Christianam sacrasque Scripturas habito, institui queant, Autore R. P. LUDOVICO THOMASSINO Congr. Orat. Presb.

Parisii, apud Ludovic. Rullandum, 1693. in 8.

Alphab. 4. plag. 3.

PLus inter eruditos fame atque existimationis dudum meruit doctissimus Thomassinus, quam ut nostra qualicumque commendatione apud eos nunc opus habeat. Extat præclarum ejus & duraturum Dogmatum Theologicorum opus. Nec minore doctorum approbatione exceptus fuit elegans de Disciplina Ecclesiastica tractatus, pari nitore, pari doctrina & apparatu conscriptus. Et sufficere quidem possent ista, cum aliis ingenii fecibus quibusdam, ad perennem clarissimo viro conciliandam memoriam, postquam ipse non ita pridem rebus mortalibus fuit ereptus. Verum non contentus seipsum virum eruditum orbi exhibuisse, alios quoque sui similes efficere studuit, quibus viam ad solide tractanda studia sua præire voluit. Fecit istius rei jam ante annos aliquantum inchoatum, in methodo quam Poetas versaturis sapienter præscripsit; parique ratione, quomodo Historici tractandi sint, in præfati opere ostendere sategit, ita tamen ut Oratorum etiam, ubi talis occasio, mentionem facere non neglexerit.

In duos Tomos totum opus abijt, quorum quilibet libros tres, qui in sua iserum subdividuntur ~~sive~~ capita sive sectiones, complectitur. Et liber quidem primus ~~totius~~ de constitutione magnorum mundi imperiorum agit, in cujus prioribus capitibus de antiquissima mundi forma, & quidem in specie de ejus creatione, contra gentilium nonnullos ex gentilibus ~~idem~~ scriptoribus agit, & Aegyptiorum imprimis vanitati respondet, qui antiquitatis suæ fastidiosi jactatores, terram suam, Nilii limo ~~fecundatam~~, primam omnium animalia produxisse nugantur. Alias inde creationis circumstantias, gestave nonnulla eam ad diluvium usque infecuta, profanorum scriptorum auctoritatibus

tatibus communivit. Sic Serpentis seductoris historię vestigia interpretatur, quę apud profanos scriptores de serpentum incantamentis occurrunt. De scriptis quoque antediluvianis, ut & de gigantibus, quorum Genes. VII mentio, nonnulla affert, quę cum aliis quamplurimum memorare super sedemus. Cum autem regulam generalissimam principiumque quasi primum, in omnis historię lectic ne ante oculos habendum, esse existimet illud, quod duę veluti in mundo reperiantur civitates, Dei altera sive piorum, altera vero Dæmonis seu impiorum, in quorum illa charitatis, in hac vero concupiscentię regnum vigeat, semper sibi adversę invicem, & ab ipsis mundi incunabulis in Caino & Abele repręsentatę; generalia quędam pręcepta danda esse vidit, quibus in omni historia regnum charitatis a regno concupiscentię discernatur. Differit inde de gemino Scripturę sensu, & chronologicis historię antediluvianę difficultatibus, in quibus explicandis licet Hebræicum textum Gręcę LXXII Seniorum versioni pręferendam ducat, illum tamen etiam suis non carere obscuritatibus ostendit, quarum causis quibusdam allegatis, cum tandem inde usum in nos redundare existimat, ut ignorantię nostrę convicti humiles esse discamus. Post ista rerum diluvio posteriorum exorditur historiam, cujus initium facit a gestis Noe & filiorum, de quibus gentilibus etiam nonnulla innovisse ostendit. Babyloniorum hic, Ægyptiorum, Sicyoniorum, Argivorum, Phœnicum, Atheniensium itidem regni exponit initia, & cur regium titulum neglexerint principes civitatis Dei viri, qualis Abraham & successores, regia licet potestate instructi, explicat, quorum gesta pręcipua usque ad terrę promissę occupationem hoc loco persequitur. Tum vero primi inter quatuor magna mundi imperia historiam aggreditur, quod Assyriorum fuit, cui Medicum imperium quasi innectitur; unde rationem paulo post reddit, cur ad Cyri usque tempora Assyrium appellatum fuerit. Sub prima hac Monarchia maxime sibi invicem implexas Dei & Dæmonis civitates, nec unquam magis illam ab hac quam eo tempore oppressam fuisse observat; quę in re quod Dei fuerit sapiens consilium, quantum licet menti humanę, assequi allaborat. Jam ubi ad Persarum, quę vulgo dicitur, Monarchiam pervenit, recte Augustinum statuisse contendit, qui duas tantum proprie sic dictas Monarchias admittit, Assyriorum nempe & Romanorum. Persas enim & Gręcos non tam novam Monarchiam stabilivisse, quam continuas-

le vete-

p. 18.

c. III.

c. IV.

c. V.
c. VI.

p. 77.

c. VII.

- se veterem illam Assyriorum ait, siquidem Darius Medus & Cyrus, Balthasaro interfecto, non mutata veteris imperii sede, tanquam illius successores sese gesserint; quod postea Alexander etiam fecerit, ita ut in aliam solum familiam translata summa potestas fuerit, non novo imperio auspicia data: quod & ante Darium & Cyrum in Assyria, & post eos in Romana Monarchia saepe contigerit, quae tamen propterea ita aboleri, ut novae monarchiae locum darent, creditae non fuerint. Equidem fatetur, non admodum favore huic opinioni profanos historicos, sufficiunt tamen ei argumenta sua, quibus etiam aecedit Ottonis Frisingensis calculus, ut partes Augustini non deserendas esse existimet. Interea Medorum & Persarum historiam proponit, comparatis semper inter se invicem sacris & profanis de ea monumentis, & observatis diligenter his, quae civitati Dei sub illis terrestribus civitatis Monarchis contigerunt. Inde ad Graecam Monarchiam procedit, aliaeque imperia quae ejus aeo exorta fuerunt, qualia fuere Parthicum & alia, ut & Rerumpublicarum, quae sub illis praecipue florere, descriptionem & fata, Lacedaemoniorum puta, Romanorum & caeterarum, ita tamen ut Reipublicae Judaicae sub Maccabaeis & Asmonaeis tum paulum respirantis, potissima ratio habeatur. Ad Romanorum autem postquam pervenit imperium, sollicitae Dei in eo stabiliendo & ita efformando, ut civitatis Dei incrementis inserviret, consilia expendit; quod postquam fecisset, de Phoenicum & Carthaginiensium imperio paulo specialius sibi agendum esse ideo putavit, quod paulo plus commercii nationibus illis cum Judaeorum populo intercesserit; qua occasione de coloniis Phoenicum, quibus Carthaginem etiam accenset, non tantum quaedam proferendi occasionem nanciscitur, sed de Atlantide quoque apud Platonem, Aristotelem & Diodorum Siculum adeo celebrata, ut & aliis nonnullis nec inutilibus lectu nec inamoenis. Quae inde sequuntur, eo fere pertinent, ut manifestum faciat, quid primum eo adduxerit mortalium mentes, ut de imperiis constituendis cogitarent, & quomodo ea sensim sensimque creverint. Occasionem namque illis dedere efferati hominum post-Julianorum mores, quibus compescendis Heroes illorum temporum quantum poterant terrarum spatium obibat; unde ortae nobis Herculis, Bacchi, Osiridis & aliorum fabulae, quibus quid veri insit, indicat. Inde sensim aliqua imperii forma exsurrexit, quae tamen via patriam dominationem sub
- inici-
- c. VIII.
- c. IX, X.
- c. XI.
- c. XII.
- e. XIII.
- c. XIV.

initium rigore superaret. Eorum autem, qui imperia affectabant, scopum non tam fuisse propriæ potentiz incrementum, quam ut nationes subjugandas morum rectitudine imbuerent, ipsius Alexandri Magni, in cuius laudibus prolixissimus est, exemplo ostendit, idemque de Romanæ Monarchiæ primis autoribus persuasum nobis esse cupit, quorum pleraque gesta, quæ huc tendere ipsi visa fuerunt, colligit, & quæ obstare sententiæ suæ posse videbantur, apte declinat. Ita ut nihil fere hoc loco omiserit, quod ad laudes Imperii Romani quacunque ratione faceret.

Et hæc quidem absolvunt librum primum. In libro, secundo de Religione Historicorum profanorum agit. Eos itaque solus verum Deum Angelorum suorum ministerio omnia gubernantem, adeoque Imperia quoque vel dantem vel auferentem agnovisse, licet fortunæ vel fati nomine eum quandoque appellaverint, allatis Herodoti, Thucydidis, Xenophontis, Dionysii Halicarnassæ, Plutarchi & aliorum testimoniis assertum sit. Imo eandem Principum & Regum quoque ut plurimum fidem fuisse, Augusti & Hadriani ex Dione, aliorum veto antiquiorum exemplis e Livio confirmat. Ut eorum manifestior res illa evadat, Pudicitiz, Virtutis, Fidei, Pacis & aliorum huiusmodi Numinum nominibus, non alium nisi verum Deum eos intellexisse ostendit, ad quem adorandum naturali instinctu ferebantur, superstitione vero seducti sub variis formis eum colebant. Jam ut ulterius Religio profanorum Historicorum pateat, eorum testimoniis ostendit, nihil magni momenti gestum a veteribus fuisse, non impetrato prius precibus Deorum favore, quo omnia prospere evenirent. Nascitur hic forte de Imperatoribus loquendi occasio, qui Christum, cætera gentiles, aliquo honoris cultu prosequerentur, & quam parum mirandum id sit, inde ostenditur, quod gentilis quoque superstitio adpersa habuerit veritatis de Deo incarnando semina. Laudatur præterea, ita ferente orationis materia, gentilium Historicorum mos, quo ad religionem spectantia semper monumentis suis immiscuerunt, quem plane exolevisse inter Christianos Historicos clarissimus Autor dolet, qui displicere sibi fatetur, ita ab ecclesiastica civilem historiam hodie separari, quasi nefas sit aliquid ad illam pertinens intrare historiz civilis corpus. Sed ad institutum redeundum. De auguriis itaque, auspiciis, somniis & oraculis, antequam ad rem gerendam accederent, a veteribus sollicitè

U u u

captatis,

- captatis, agere pergit. Ubi iterum instinctum naturalem a superstitione, qui cum corrumpit, distinguit, illiusque rectitudinem populi Dei exemplis comprobat. Non vero hoc loco solum de variis expiscandi futura modis inter gentiles receptis, sed etiam de Judæorum oraculis, qualia Urim & Thummim, agit, quæ idem inter eos tandem cessasse ait, ut rebus temporalibus despectis, incertos etiam rerum futurarum eventus patienter ferre discerent. Interea fraudes etiam exponit, quibus corrumpere oracula inter gentiles homines astuti solebant, qui ut rebus suis interservirent, entuntiare oracula faciebant, quicquid vellent, quod factum esse ab Alexandro Magnæ, Lyfandro & aliis quam plurimis ostendit.
- e. VI. Hinc vero de honore sacerdotio & iis quæ ad illud pertinent rebus habito loquitur, & de potestate illi concessa, quam magnam non minus inter gentiles quam Judæos fuisse docet, collatis passim inter se utrorumque circa hæc legibus & institutis. Ut vero finem tandem transactionis de Religione Historicorum faciat, duo adhuc de illis proponit capita, alterum quid de animæ immortalitate statuerint, cujus doctrinæ ab Hebræis haustæ successione inter gentiles ostendit; alterum vero quomodo morti se præparaverint secundum illos magni inter veteres homines, ubi plurima exempla Heroum, qui in hoc agone maxime fuisse conspicui, congesit.
- c. I. Jam in libro III moralem Historicorum profanorum philosophiam examinat. Incipit ibi a virtute religionis, quam exacte ex illis describit, illaque occasione de adorationis cultu, quem Regum nonnulli, v. g. Alexander M. sibi vindicarunt, prolixè agit. De quo, an ut mere civilis considerari possit, in Alexandro inprimis, quem divinum affectasse fastigium certum est, merito dubitat. Ad hanc virtutem refert omnia, quæ pro patria fortiter gesta narrantur, cum ad Deos omnino qui in patria colebantur, ea referri videantur; quod speciatim eorum exemplo, qui pro patria se devovebant, Deorum & aliorum morem secuti, ostendit. Illi enim patriam pro habitaculo Deorum religionisque sanctuario habentes, Diis sese immolari censebant, si pro patria sacrificarentur. Hinc autem pergitur ad virtutes, quæ ad nos ipsos pertinent, initio ab humillitate facta, quam ubi variis modis, præcipue vero miserie humanæ contemplatione, ab Historicis inculcari ostendisset, consecutario quasi inde deducto ex illis ostendit, quam nulla præsentis vite sine virtute expectanda sit felicitas. Ad reliquas inde virtutes morales
- c. II.
- c. III.
- c. IV.

acce-

accedit, easque exemplis & testimoniis ex Historicis petitis proponit, ita ut ista systematis moralis, e dictis & factis sapientum concinnati, loco fore esse possint.

c. V. usque
ad XXI,

Sufficiant ista de tomo primo. Secundum suscipiatur a libro quarto, qui politica Historicorum profanorum principia complectitur. De iis adurtus primo loco Theocratiam antiquissimam esse imperii inter homines formam ostendit, quam inter Israelitas non tantum viguisse, sed a Platone quoque intellectam & commendatam fuisse probat. Imo omnes leges ad hanc reipublice formam collineasse statuit, qui propterea etiam divinitus datas leges suas esse ut plurimum finxerint. Quamvis vero neminem Theocratiam illam in suam rempublicam feliciter adeo ac Moſen introduxiſſe dicat, illum tamen etiam longissime Christum superasse ait, quem denique perfecte Regni Monarchiam stabilivisse, & civitate sua divina, omnes Platonis de republica perfecta ideas superasse declarat. Interim Theocratica quadam imperii forma gavisas fuisse existimat omnes illas Italiae urbes, quibus ex Appiano philosophos & quidem Pythagoricos praefuisse constat. Cum autem Appianus illo in loco, quo id tradit, minus idoneos ad reipublice gubernacula philosophos esse statuatur, ejus sententiam ex instituto refutat, aliaque quamplurima de philosophorum imperio, quo Lacedaemonem quoque & Romam quandoque administratam fuisse ait, observat. Hinc de triplici imperii statu, praecipue vero Monarchico, quem ipse quoque omnium excellentissimum facit, loquitur. Hunc tamen etiam periculosum esse, nisi aliquid Theocratiae illi miscatur, Herodoti, Dionysii Halicarnassaei & aliorum auctoriſſimis ostendit. Simulque etiam de aliis formis mixtis agit, quarum praclarissima quaeque exempla e veteribus Historicis adduci, in perfectissima Monarchia & Theocratia Christi iterum desinens. Jam porro quae fundamenta sint imperiorum e veteribus Historicis ostendit, beneficentia nimirum, vigilantia, industria, frugalitas, & temperantia; quas virtutes maxime omnium illustres in fundatione imperii Jesu Christi & Ecclesiae ejus esse demonstrat. Inde vero regulas a viris principibus & πολιτικοῖς observandas proponit, & quales amicos, quales ministros, quales ipsos denique esse Principes oporteat ostendit, ita ut quartus hic liber idem in politicis praestet, quod in moralibus tertium praestare diximus, dum praecipis salubribus dicta praecleara & exempla moventia ubique jungatur.

c. I.

c. II.

c. III.

c. V. VI.

c. VII.

VIII.
usque ad
XXVII.

- c. I.** Maximi momenti est, qui nunc succedit liber V. In eo enim tam Patrum Ecclesie quam profanorum Historicorum comprehenduntur meditationes, quas summorum imperiorum status atque mutationes in iis excitaverunt. Sub initium autem statim duo Imperia sive civitates ducunt, Dei nimirum & Dæmonis, Christi & mundi inter se contenduntur, quantave sit eorum disparitas, dum in hac spiritus dominationis, in illa beneficentiæ obtinet, ostenditur, idque etiam simul ex Augustino præcipue edocetur, quid Princeps Christianus a Gentili differat, & quomodo legitimum imperium comparatum esse debeat. Pariter, quid bona & mala, quæ in Christiana & Gentili Republica eveniunt, inter se differant, ob oculos ponitur; ubi simul discrimen inter Judæos; Christianos & Gentiles patet. Nullam inde veram rempublicam fuisse; præterquam Christianam, ex ipsis Platonis Ciceronisq; definitionibus, Historicorumve profanorum effatis ostenditur: in ea enim sola regnare justitiam, veramque virtutis studium florere; cum contra falsa gentilitium virtutes, imo umbræ virtutum, quales eas fuisse prolixo & elegantibus discursu evincitur; aliam quam vitiosam rempublicam constituere haud potuerint. His ita præmissis, reliqua omni hujus libri parte id sibi propositum habet clarissimus Autor, ut ostendat, profanos quoque Historicos in rerum eventibus veritatum Christianarum semina indagasse. Initium facit ab iis, quæ de conditione omnis humani fastigii sapienter fuere philosophati, dum scilicet familias, imperia & urbes fatales suas temporum periodos sive ætates habere observarunt. Qua occasione non de ætatibus urbis Romanæ tantum in specie, e Floro, Vopisco & aliis doctè disputat, sed de mundi quoque ætatibus & senectute ex Augustino nonnulla profert. Prolixus imprimis est in hac consideratione, illustres magnorum regnorum, exercituum, urbium vicissitudines atque ruinas undiquaque conquirit, cum nihil consideratione ista sit aptius ad inculcandum vanitatis mundanæ contemptum; quem augere ulterius nititur eleganti consideratione, quam parum utilitatis, quam multum contra vanitatis habuerint semper magnæ quoque victoriæ, triumpho, trophæa, quæ nihil plerumque veræ gloriæ, sed eam solum quam hominum simplicitas illis inesse credit, secum trahant. Contra quantas vastationes ediderint in perniciem generis humani nati ambitiosi Principes, ut imperia sua stabilirent, ob oculos ponit, quos tamen non sine Numine illa omnia effecisse putat, cujus providentiam in con-
- c. II. III.**
- c. IV. V.**
- Vc. I. VII. VIII.**
- c. IX. X.**
- c. XI. XII.**
- stitu-

fituendis malis & bonis Principibus, ex Augustino, Seneca & aliis rimatur. Nec vero hic prætereunda sunt saluberrima monita, quibus Tyrannorum hujusmodi, turpissimis nonnunquam obsecrationibus conspiratorum, historiam tractaturos instruit, ne plus inde intertrimenti forte quam commodi capiatur. Quibus propositis, & addito de invisibili quidem, sed potentissima DEI gubernatione, qua ille efficacius etiam quam ipsi Reges, de rebus humanis disponit, discursu, huic quinto quoque libro finem imponit.

c. XIII.

Sextus liber integer de divitiis & structuris magnificis, veterum scilicet imperiorum monumentis agit, eorumque vanitatem fragilitatemque ostendit. Videas hic licet Babyloniz expositam magnificentiam, Ecbatanarum splendorem, Persarum gazas, Ægypti obeliscos, & quicquid denique superbum, magnum & venerabile, ad parandam sibi apud posterios memoriam, Græcorum Romanorumque Principum ambitio excogitavit; quæ tamen omnia illustribus ruinis hodie involuta ita jacent, ut præter famam nihil fere de iis ad posteros pervenerit. Sane meretur triste istud vanitatis mortalium rerum spectaculum cominus aspici, minus enim representari non aliter, quam solent res e longinquo, hoc est magna sui parte diminutum, potest. Quamobrem nos superficialia istiusmodi atque remota nimis representatione supersedere malumus, Lectorem nostrum, ut propius istud apud ipsum Autorem intueri velit, hortati.

c. I.
c. II. III.
c. IV.

*SANCTI LAURENTII AD PUTEUM, PRESBYTERI
& Martyris, Novariensium Apostoli, agnomento Mellisfui,
Homilia de Chanaan.*

Mediolani ex ædibus Ghisulphianis, 1692. in 4. plag. 4.

Laurentii Novariensis homilias duas, unam de poenitentia & alteram de eleemosynis, jam ante annum 1559 editas fuisse, colligi potest ex literis Lucae Contilis ad Gulielmum bibliothecæ Pontificiæ Præfectum d. 30 Nov. anni 1558 exaratis, in quibus refert, Academiæ Venetæ Laurentii Novariensis tractatum de poenitentia & eleemosynis ab Anguisciola oblatum fuisse, ut iterata editione elegantius imprimeretur. Factumne id tum fuerit, quod Anguisciola a Venetis desideravit, cum ignaris scimus. Id tantum novimus, quod duæ illæ Laurentii homiliæ a Margar. Bignæo A. 1579 in Appendice Bibliothecæ Patrum iterum

- Maximi momenti est, qui nunc succedit liber V. In eo enim tam Patrum Ecclesie quam profanorum Historicorum comprehenduntur meditationes, quas summorum imperiorum status atque mutationes in iis exciavere. Sub initium autem statim duo Imperia sive civitates dux, Dei nimirum & Dæmonis, Christi & mundi inter se contenduntur, quantave sit eorum disparitas, dum in hac spiritus dominationis, in illa beneficentiæ obtinet, ostenditur, idque etiam simul ex Augustino præcipue edocetur, quid Princeps Christianus a Gentili differat, & quomodo legitimum imperium comparatum esse debeat. Pariter, quid bona & mala, quæ in Christiana & Gentili Republica eveniunt, inter se distent, ob oculos ponitur; ubi simul discrimen inter Judæos; Christianos & Gentiles patet. Nullam inde veram rempublicam fuisse, præterquam Christianam, ex ipsis Platonis Ciceronisq; definitionibus, Historicorumve profanorum effatis ostenditur: in ea enim sola regnare justitiam, verumque virtutis studium florere; cum contra falsæ gentilitium virtutes, imo umbræ virtutum, quales eas fuisse prolixo & elegantibus discursu evincitur; aliam quam vitiosam rempublicam constituere haud potuerint. His ita præmissis, reliqua omni hujus libri parte id sibi propositum habet clarissimus Autor, ut ostendat, profanos quoque Historicos in rerum eventibus veritatum Christianarum semina indagasse. Initium facit ab iis, quæ de condicione omnis humani fastigii sapienter fuere philosophati, dum scilicet familias, imperia & urbes fatales suas temporum periodos sive ætates habere observarunt. Qua occasione non de ætatibus urbis Romane tantum in specie, e Floro, Vopisco & aliis doctè disputat, sed de mundi quoque ætatibus & senectute ex Augustino nonnulla profert. Prolixus imprimis est in hac consideratione, illustres magnorum regnorum, exercituum, urbium vicissitudines atque ruinas undiquaque conquirens, cum nihil consideratione ista sit aptius ad inculcandum vanitatis mundanæ contemptum; quem augere ulterius nititur eleganti consideratione, quam parum utilitatis, quam multum contra vanitatis habuerint semper magnæ quoque victoriæ, triumpho, trophæa, quæ nihil plerumque veræ gloriæ, sed eam solum quam hominum simplicitas illis inesse credit, secum trahant. Contra quantas vastationes ediderint in perniciem generis humani nati ambitiosi Principes, ut imperia sua stabilirent, ob oculos ponit, quos tamen non sine Numine illa omnia effecisse putat, cujus providentiam in con-
- stitu-

fituendis malis & bonis Principibus, ex Augustino, Seneca & aliis rimatur. Nec vero hic prætereunda sunt saluberrima monita, quibus Tyrannorum hujusmodi, turpissimis nonnunquam obsecrationibus conspiratorum, historiam tractaturos instruit, ne plus inde intertrimenti forte quam commodi capiatur. Quibus propositis, & addito de invisibili quidem, sed potentissima DEI gubernatione, qua ille efficacius etiam quam ipsi Reges, de rebus humanis disponit, discursu, huic quinto quoque libro finem imponit.

c. XIII.

Sextus liber integer de divitiis & structuris magnificis, veterum scilicet imperiorum monumentis agit, eorumque vanitatem fragilitatemque ostendit. Videas hic licet Babylonie expositam magnificentiam, Ecbatanarum splendorem, Persarum gazas, Ægypti obeliscos, & quicquid denique superbum, magnum & venerabile, ad parandam sibi apud posteros memoriam, Græcorum Romanorumque Principum ambitio excogitavit; quæ tamen omnia illustribus ruinis hodie involuta ita jacent, ut præter famam nihil fere de iis ad posteros pervenerit. Sane meretur triste istud vanitatis mortuorum rerum spectaculum cominus aspici; minus enim representari non aliter, quam solent res e longinquo, hoc est magna sui parte diminutum, potest. Quamobrem nos superficialia istiusmodi atque remota nimis representatione supersedere malumus, Lectorem nostrum, ut propius istud apud ipsum Autorem intueri velit, hortati.

c. I.
c. II. III.
c. IV.

**SANCTI LAURENTII AD PUTEUM, PRESBYTERI
& Martyris, Novariensium Apostoli, agnomento Melliflui,
Homilia de Chanaan.**

Mediolani ex ædibus Ghisulphianis, 1692. in 4. plag. 4.

Laurentii Novariensis homilias duas, unam de poenitentia & alteram de elemosynis, jam ante annum 1559 editas fuisse, colligi potest ex literis Lucae Contilis ad Gulielmum bibliothecæ Pontificiæ Præfectum d. 30 Nov. anni 1558 exaratis, in quibus refert, Academiæ Venetæ Laurentii Novariensis tractatum de poenitentia & elemosynis ab Anguisiola oblatum fuisse, ut iterata editione elegantius imprimeretur. Factumne id tum fuerit, quod Anguisiola a Venetis desideravit, cum ignaris scimus. Id tantum novimus, quod duæ illæ Laurentii homiliez a Margar. Bignæo A. 1579 in Appendice Bibliothecæ Patrum iterum

Uuu 3

editæ

editæ, & ab eo tempore in omnibus, quæ prodierunt, Patrum Bibliothecis recuse, & præterea A. 1615 Novariæ in Novaria sacra Caroli a basilica Petri Episcopi Novariensis impressa fuerint. Homiliam autem de muliere Cananæa in Analectis suis tom. 2. Johannes Mabillon vulgavit, quæ nunc iterum viri clarissimi Lazari Augustini Cottæ studio lucem publicam adspexit, qui statim in ipsa limine observat, hanc ipsam homiliam Franc. Jurco, Jul. Cæs. Bulengerq. & Franc. Amayæ non incognitam fuisse, ex quibus abunde colligi posse dicit, quod hæc homilia jam ante annum 1598 alicubi edita & publici juris facta fuerit. Autorem autem trium illarum, quas diximus, homiliarum non sexto, ut vulgo traditur, sed quarto sæculo floruisse, nec Episcopum sed Presbyterum fuisse asserit, referens, quod primi Novariensium Episcopi Gaudentii magister fuerit, & A. 363. d. 30. Aprilis una cum pueris, quos baptismo initiatos in urbem reduxerat, in campo candido extra moenia gladio percussus & in puteum projectus, martyrii gloriam obtinuerit, Varia deinde Scriptorum de Laurentio Novariensi testimonia colligens, quid Siebertus, Possevinus, Miræus, Mabillonius, Quidius & quidam alii de hoc Laurentio tradiderint, exponit. Imprimis vero Josephi Mariæ de Novaria Capucini de harum homiliarum autore iudicium subnectit, qui non solum in vitis Gaudentii & Laurentii, quas sub Philippi Balioi nomine vulgavit, de hoc Laurentio ejusque scriptis nonnulla retulit, sed etiam, cum novam hanc homiliæ de muliere Cananæa editionem parari intelligeret, peculiarem admonitionem addi voluit, qua imprimis vulgarem & a plerisque hætenus probatam de hoc Laurentio sententiam refellit. Cum enim vulgo statuatur, Laurentium Mellissium, homiliarum superius recensitarum autorem, Novariensem & postea Mediolanensem Episcopum fuisse, & ab Eanodio Ticipensi laudari, illiusque ætate vixisse, Baliothus hunc Laurentium non episcopali infula sed martyrio decoratum, priusque e vivis sublatum censet, quam Novariensis Ecclesia Episcopos haberet. Argumenta quibus Mabillonius vulgarem sententiam confirmavit, discutit, & cum Mabillonius Laurentium in homilia sua de poenitentia ita loqui dicat, quasi eam solis humani arbitrii viribus tribuere videatur, hanc etiam Mabillonii sententiam impugnat. Cæterum Baliothus homiliam Laurentii de poenitentia Luciferiano schismati oppositam, & homiliam de elemosyna in eorum gratiam, qui per Constantii edictum in exilium

missi

missi & ad paupertatem redacti fuerant, habitam suspicatur. Homiliae autem de Cananea, quae noctu in foro, seu; ut Balotus interpretatur, in aula palatii recitata fuit, Constantii ministros interfuisse conjicit, in quorum gratiam haec a Laurentio verba prolata notat: *¶* (Christus) *minor est Patre, quemodo dicit: fiat tibi, sicut vis.* Cum autem hoc argumentum contra Arianos cito abrumpatur, homiliam hanc isto loco mutilam, & librariorum culpa quaedam excidisse censeat; quemadmodum & verba quaedam de publicanis exciderunt, quae in hac editione ex Jureto suppleri videas.

APPARATUS AB BIBLIOTHECAM MAXIMAM VETERUM Patrum & antiquorum Scriptorum Ecclesiasticorum Lugduni editam, Opera Dom. NICOLAI LE NOUVEY, Presbyteri & Monachi Ordinis S. Benedicti e Congreg. S. Mauri. Tomus I. de Scriptoribus primi Ecclesiae seculi.

Parisiis apud Johannem Anisson, 1694. in 8. Alph. 17.

Inter Scriptores ad historiam ecclesiasticam utiles praecipuum quendam locum Patres sibi vindicant, quorum scripta partim seorsim, partim cum aliorum scriptis conjuncta prodierunt: Nam, ut de varis Patrum collectionibus occasione praesentis operis accuratius paulo differamus, prodit Basileae A. 1528 *Johannis Sichardi* studio Antidotum contra diversas omnium ferme seculorum haereses; in quo varia Patrum Graecorum & Latinorum scripta Latine, excepta Procli ad Armenos epistola, quae etiam Graece in hoc volumine legitur, exhibentur. Sichardum imitatus *Henr. Petri* ex officina sua Basileae A. 1550 *Micropresbyticon* seu veterum quorundam Theologorum, qui aut tempore Apostolorum, aut non multo post vixerunt, scripta partim Latine, partim Graece & Latine vulgavit, de singulis, qui in hoc *Micropresbytico* continentur, scriptoribus breviter praefatus; sed in eo, ut hoc obiter notemus, hallucinatus, quod tres Maximos, nempe Maximum, qui sub Commodi & Severi imperio floruit & ab Hieronymo in Catalogo Scriptorum ecclesiasticorum c. 47 memoratus est; & Maximum Taurinensem a Genadio Massil. in Catal. Str. eccles. commendatum, & denique Maximum Monachum & Martyrem, cujus centuriae 4 de charitate in hoc *Micropresbytico* exhibentur, in unum confavit. In quo errore praevium

vium habuit Vincentium Opsopæum, qui in sua præfatione ad Maximi centurias, tres illos Maximos similiter confudit. In eadem urbe Basilea *Job. Heroldus* A. 1555 sub Orthodoxographorum titulo 76 Auctores in unum volumen collectos, & juxta temporum, quibus vixerunt, ordinem dispositos vulgavit, & postea A. 1556 etiam Hæresiologiam seu syntagma veterum Theologorum tam Græcorum quam Latinorum numero 18, qui grassatas in Ecclesia hæreses confutarunt & præcipua Theologiæ capita tractarant, publicavit. Nova vero Orthodoxographorum monumentorum editio *Job. Jac. Grymæi* studio Basileæ A. 1569 prodiit, 85 scriptores complexa. Scripta veterum Latina de una persona & duabus naturis Christi adversus Nestorium, Eutychem & Acephalos olim edita collegit, & annotationibus suis illustrata Tiguri A. 1571. vulgavit *Josias Simlerus*, qui etiam narrationem veterum & recentium controversiarum de una persona & duabus naturis Christi eo imprimis consilio subjecit, ut Calvinianos a Nestorianismo ab solveret, & Lutheranos Eutychanismi postularer. His & similibus aliorum exemplis incitatus *Margarinus Bignæus*, seu de la Bigne, Bibliothecam Patrum, in qua longe majorem Patrum numerum collegit, apparavit. Et prima quidem hujus Bibliothecæ editio in octo tomos digesta Parisiis A. 1575 lucem publicam adspexit, partim *Gregorio XIII* Romano Pontifici, partim Henrico III Regi Galliarum dedicata. Quibus 8 tomis idem Bignæus postea A. 1579 variorum opusculorum appendicem adjecit. A. autem 1589 altera hujus Bibliothecæ Patrum editio itidem Parisiis in IX tomos digesta & Sixto V consecrata prodiit, de qua Possevinus in Apparatu T. 2. p. 63. & sq. agens, inter alia monet, & primam & secundam hujus Bibliothecæ editionem salva conscientia retineri non posse, cum index Magistri S. Palatii plurima in hac Bibliotheca corrigenda notaverit. Intelligit autem per Magistrum S. Palatii Johannem Mariam Brasichellensem Ord. Præd. & Polinianum seu Polymnianensem in Regno Neapolitano Episcopum, cujus Index Expurgatorius A. 1607 ex typographia Cameræ Apostolicæ emissus, inter alia scripta Bibliothecam Patrum Margarini de la Bigne non primam solum, sed etiam secundis curis emendatam, etsi ea a Facultate Parisiensi approbata, & trium insuper Theologorum, *Gilb. Genebrardi*, *Franc. Feuardentii* & *Joh. Dadræi* elogio præmunita foret, plurimis in locis expurgari jussit; neque minor in hanc Patrum Bibliothecam fuit Index Expur-

Expur-

Expurgatorius Sandovallianus, qui Madriti A. 1612 & Genevæ A. 1619 prodiit. Nam Dorscheus in epistola dedicatoria Theologiæ suæ Zacharianæ supra centum Patres nominat, quos index Sandovallianus in Bigneana Patrum Bibliotheca modo caute legendos, modo emendandos decernit. Cum autem Possevini aliorumq; Pontificiorum conscientiarum teneriores essent, quam ut primam & secundam Bignæi editionem tolerari posse judicarent; A. 1609 tertia prodiit, cujus auctarium A. 1610 adjectum duobus tomis constat, quorum unus Scriptores de divinis officiis, qui ab Hittorpio editi fuerant, alter varia Patrum opuscula continet. Verum quemadmodum prima Bignæi editio secundæ præferenda est, cum in secunda Nicolaus Clemangius & alia quædam opuscula Romanæ Ecclesiæ minus grata omissa fuerint; ita secunda editio tertiæ præferenda, quia tertia juxta indicem Joh. Mariæ Brasichelani castigata seu potius pessime corrupta fuit. Tres istas Parisienses Patrum Bibliothecas excepit Coloniensis, quæ A. 1618 prodire cœpit, in 14 tomos primum digesta, quibus postea A. 1622 appendicis instar tomus 15 accessit. Et hæc Patrum Bibliotheca alio plane ordine quam Bigneana procedit. Cum enim in Bigneana Bibliotheca commentariorum, homiliarum, aliarumque certarum classium Scriptores nulla temporis ratione habita conjuncti fuerint; Coloniensis editio Patrum scripta juxta seculorum ordinem exhibet. Hæc Coloniensis editio cum anteriores, & majori scriptorum copia, & concinniori ordine quodammodo obscurare videretur; Parisienses ad æmulationem incitati novas Patrum Bibliothecas ediderunt. Nam A. C. 1624 Parisiis, *Frontonis Ducæi* studio adjuti, Bibliothecam Patrum & multorum librorum accessione & duobus tomis Græco-Latinis auxerunt, in quibus varii Auctores Græci, qui in Bigneana Bibliotheca, ut & in Coloniensi Latine tantum prodierant, utraque lingua editi comparent, adjectis ad calcem utriusque tomis in quosdam scriptores duobus hiis tomis comprehensos, quæ partim a Frontone Ducæo, partim ab aliis quibusdam viris doctis scriptæ sunt. Quibus 2. tomis Græco-Latinis postea etiam appendicem Poetarum Græcorum Christianorum adjectam fuisse, nonnulli Bibliothecarum catalogi indicant: quin etiam in Slusiana Bibliotheca Auctarium Græco-Lat. Parisiis A. 1631 editum & in 4 volumina distributum memoratur. Cum autem adhuc plurimi Coloniensem Bibliothecam Parisiis libris anteponebant, *Egidius Morellus*

anno 1639 auctarium sive supplementum Bibliothecæ Patrum Parisiis vulgavit, quod in 2 tomos distributum, plurimorum Patrum opuscula in prioribus editionibus desiderata exhibet: & primus quidem tomus supra 50, secundus autem, etsi mole non minor, 14 tantum scriptores exhibet; quo auctario Morrellus se effecturum sperabat, ut in posterum Parisiensis Patrum Bibliotheca palmam cæteris præriperet. Neque tamen Morelli studium in Bibliothecam Patrum singulare hoc auctario edito quievit, sed A. 1644 totam Patrum Bibliothecam in XVII tomos distributam ex officina sua exire iussit; quam editionem post decennium A. 1654 trium aliorum Bibliopolarum Parisiensium impensis iterum alia editio in totidem tomos distributa excepit, quam Bosio ignoratam Sluterus in Propyl. p. 69 miratur; verum eam Bosio ignoratam non miramur, cum Labbeus in Gallia vivens, ex quo Bosius sua hausit, eam ignoraverit; nisi forte hæc editio, quæ in tomorum numero cum Morelliana convenit, etiam in scriptorum numero & ordine a Morelliana nihil differt, ideoque Labbeo indigna visa est, quam peculiariter enumeraret. Sane novissimæ illi Patrum Bibliothecæ insertum non deprehenditur auctarium novum Græco-Latinum Patrum Bibliothecæ, quod in 2 tomos distributum jam ante septennium, nempe A. C. 1648, Parisiis ediderat *Franciscus Combesissus*, cujus auctarii tomus primus scripta quædam exegetica, secundus dogmatica & historica continet, quibus etiam notas suas passim Combesissus adjecit. Idem vero Combesissus postea A. 1672 etiam auctarium novissimum, ut appellat, Bibliothecæ Patrum Græco-Lat. edidit, quod in 2 partes divisum varia variorum Patrum opuscula, quoad maximam partem antea nondum edita, cum Combesissii versione Latina & notis exhibet. Ultima denique Patrum Bibliotheca Lugduni anno Christi 1677 prodit in 27 tomos digesta & mere Latina; cujus primus tomus varios indices continet; secundus & sequentes varia Patrum scripta juxta seculorum ordinem ad Colonienfis Bibliothecæ exemplum exhibent. Ultimus autem tomus non Scriptores Sec. XVI, ut non nemo asseruit, sed partim Scriptores quosdam in prioribus tomis omisos & ad varia secula pertinentes, partim Scriptores quorum ætas ignoratur, & nonnullos Anonymos complectitur. Synopsis Autorum, qui in singulis hujus Bibliothecæ tomis exhibentur, Propylæo suo *Sluterus* inseruit; Autores autem, qui Lugdunensi huic Bibliothecæ accesserunt

cesserunt, & in Coloniensi non reperiuntur, indicat *Danmius* in præfat. ad lect. quæ præmissa est Hieronymi disputationi ad Christianam institutionem utilissimæ, in qua præfatione etiam plurimos Autores indicat, quibus Lugdunensis Bibliotheca augeri potuisset; in qua & hoc reprehendit, quod Evagrius de vitiosis cogitationibus semel T. 5, & iterum T. 27 intertus fuerit; cujusmodi vitium etiam in Parisiensi Bignei Bibliotheca deprehenditur. Nam in secunda ejus editione unus idemque liber de Trinitate, in uno eodemque tomo, semel sub Gregoriæ Beatici, & iterum sub Faustini nomine comparet.

Itaque ne sic quidem absolutum adhuc vasti laboris opus, neque satis adhuc ab erroribus cautum est. Quod animo perpendens *Nourrius*, celebratissimus toto orbe Benedictinorum Parisiensium Societatis hæud infimi subfelli membrum, de emendandis Bibliotheca Patrum erroribus & supplendis quæ deficiunt cogitavit; novamque adeo, ut in præfatione testatur, ejus editionem molitus est. Constituerat vero lucubrationes Patrum omnes, quæ nec majoris molis, nec notæ suppositionis essent, typis novis excudere, illasque ad codices prius editos & manu exaratos castigare, aliasque iis ex Spicilegiis, Miscellaneis, Analectis & ceteris hujus generis collectionibus selectas adjungere, imò quasdam hæctenus etiam inæditas superaddere: Græcas insuper Græcæ & Latine evulgare: & quæ ad illustrationem aut exodationem textus a Billio, Petavio, Cotelerio, Sirmondo, Baluzio, Mabillonio aliisque observata sunt, adjicere: præmissa unicuique operi sua peculiari præfatione, synopsis ejus, γρηγορία, descriptionis tempus, & quicquid ad certam de illo ferendum judicium pertinet, ostensura. Cum vero propositum istud viris doctissimis, cum quibus id communicaverat *Nourrius*, majoris molis videretur; alique selectam potius Bibliothecam Patrum optarent, quæ omissis grandioribus, volumen seu magnum seu mediocre per se conficientibus, exigua solum, γρηγορία, multoque usu probata veterum scripta exhiberet: alii vero Apparatum ad Bibliothecam Patrum hucusque desideratum, & a Lugdunensis editionis curatoribus sine exsolutione promissum, necessarium tamen maxime, suaderent; his posterioribus demum cessit. A quo instituto nulla se difficultate operis absterri passus est, sed quemadmodum in edendo splendidissime Ambrosio (qui in Actis nostris A. 1687 p. 64. recensitus est) una cum socio laboris Do-

mo Jacobo du Frisch (nunc præmature multo cum luctu Nourrii defuncto, postquam per biennium operibus S. Gregorii Nazianzeni emendandis omnem industriam adhibuisset) defudavit: ita ne in hoc suo Apparatu quicquam desideretur, omni studio contendet. Suaforem operis & impulsorem præcipuum laudat Illustrissimum Abbatem *Bignonium*, ingenti studio litteras atq; litteratos foventem. In subministrandis vero sibi codicibus illustrissimi *Tellerii* Abbatis eruditissimi atque Bibliothecæ Regiæ præfecti, ac Colbertini chartophylacis celeberrimi *Baluzii* benevolentiam expertum se fatetur, sicque pergit ad dissertationes Apparatus sui, opera Patrum primi Ecclesiæ sæculi certis criterii legibus subjicientes.

p. 1. 3.

4.

10.

11.

29.

30.

31.

34.

Prima generalis est, & varia quasi præliminaria delibatur: causam, cur tam pauca primi sæculi scripta servata sint: ingenia Scriptorum, studia, occupationes & occasiones ad scribendum: hæresum tum generalem ortum, tum speciale uniuscujusq; distinctis capitibus institutum examen. Inter alia Simonis Magi hæresin exponens in statuum ipsi, si Justinio M. fides, erectam incidit, eaque in re S. Justinum erroris non temere postulandum existimat: tum probandum adhuc sit, basin sub Gregorio XIII inventam eandem esse cum ea, de qua S. Pater loquitur. Ceterum Valesium in eo notat, quod præter Dositheanæ & Gorthenæ hæreses, Simoniana verustiores, alias quoq; credidisse videatur. De Nicolaitis agens ambigit, utrum Nicolao Diacono ortus hæresis adscribendus sit, quod Irenæus facit, cujus sententiam omnimode repudiandam non censet. Inde utilitatem doctrinæ de antiquis hæresibus demonstrat, quamque illa partim doctrinam orthodoxæ Ecclesiæ e rejectis erroribus patefaciat, partim ad scripta præcorum Patrum intelligenda viam sternat, omnino haud abs re monet. Post hæreses in antiquitatem scholarum Christianarum inquirens, postquam in aliquot N. T. locis vestigia earum perlustrasset, quæ tamen non usq; adeo certa fatetur, ex *Eusebio* H. E. l. V. c. 10. probari posse persuasus est, Scholam S. Literarum Alexandriæ ab ipso S. Marco Evangelista fundatam, quippe quam *Eusebius* sæculo II commemorans jam a priscis temporibus floruisse dicat.

His ita præstructis pergit ad ipsa sæculi I. monumenta, ea semper methodo usus, ut primo synopsis scripti, de quo acturus est, exhibeat: tum quæ circa auctorem ejus & γυνήθη in utramque partem moneri

moneri possunt, sedulo adducat : porro varias variorum editiones atque observationes recenseat : demum & ipse novas quasdam, ut vocat, observationes addat. Liturgiis itaque, quæ sub Apostolorum nomine circumferuntur, Dissertationem II. impendit. Et sub initium statim fallis, juxta plerosque cum antiquos tum recentiores, Apostolorum Liturgiam non nisi simplicissimam fuisse, sola oratione Domini-
ca, & forte verbis S. Cœnæ institutionis circumscriptam; rejicit eorum opinionem, qui duplici Liturgiæ genere usos Apostolos tradunt, uno brevissimo, tempore persecutionum adhibito, altero longe prolixiori, quo usi fuerint, cum per otii intervalla liceret: quæ distinctio, ipso iudice, plus subtilitatis quam soliditatis habet. Liturgiam autem, quam Justinus Martyr Apologiæ suæ medio II seculo Imperatoribus ethnicis oblatæ inseruit, cum S. Pauli verbis 1. Cor. XI. ea de re præscriptis certissimam fore regulam confidit, juxta quam examinari tutissime Jacobi, Petri atq; Marci, quæ feruntur, Liturgiæ possint. Rejicit proinde Liturgiam Jacobi, non solum quod *ὁ πᾶσις* vocem trina vice exhibeat; quod *τρεῖς ἕως* Sanctus Deus, Sanctus fortis &c. medio demum seculo V natum insertum habeat, & quæ alia aliorum argumenta sunt: sed præcipue, quod a Liturgiis S. Pauli atque Justini vehementer discrepet; id quod facta collatione ostendit, atque adeo pseudepigrapham, eam esse concludit: genuinam illius ætatem non ante pacem Ecclesiæ per Constantinum redditam quæri posse professus. Eadem ratione examinatas Petri Marci quæ Liturgiæ inter supposititia collocat.

Longe vero diversam de Epistola Barnabæ, quam Dissertat' one III. expendit, judicium fert. Illam scilicet omnino genuinam persuasus, argumenta in contrarium allatâ strenue sibi refutanda sumit: speciatim quoque Stephani le Moynes conjecturis responderet, quas adhuc a nemine confutatas existimat, (nempe quod celeberrimi Cavei Historiam Literariam non vidit:) & quidem præcipuum ejus argumentum de morte Barnabæ Hierosolymorum everisionem antegrilla omnino esse incertissimum demonstrat, quum in omni antiquitate nullum ejus asserti fundamentum sit; neque vero quicquam prohibeat, quo minus & videre Barnabæ destructionem urbis, & in sua epistola memorare potuerit. Ceterum observationes Moynii ob nimiam prolixitatem a proposito alienam carpit, atque eruditionem viri docti (quam non contemnit) prudentiori judicio ac locis optioribus collocandam fuisse

39.

42.

44.

47.

49.

53.

56.

73. 199.

80.

86.

cenfet. Cum eodem paulo post, aliisque nonnullis Christiana, ut ait. libertate (loco novarum observationum) expoſtulat de confidentia illorum, qui Barnabam aliosque Scriptores veteres ob plures Veteris Testamenti locos de Meſſia myſtice explicatos arguant. Nihil hac accuſatione iniquius Nouerrius noſter putat, cum Apoſtoli, queis Chriſtus ſcientiam Scripturarum aperuerat, ſuis eandem diſcipulis absque dubio communicarint: quapropter hi, quos inter & Barnabas, novis interpretibus longe præferendi ſint. Cavere hinc inconfideratos Patrum, quos vocat, accuſatores non ſine indignatione jubet, ne vano literalis ſenſus, quem ubique venditent, prætextu a littera occidente percuffi, in cœcitate errorem, quem aliis temere inurant, ipſimet prolabantur. Non minus ægre fert, quartum Eſdræ librum a Moynio cenſoria virgula percuffum, & ad ſuam in Ambroſium de Bona Morte admonitionem provocat, in qua ſe aliud longe demonſtraſſe credit. Barnabam Hermas excipit, de cujus Paſtore IV. Diſſertatio diſquirat. Hunc librum itidem genuinum, & omnino a diſcipulo Pauli (nequaquam Pii I. P. R. fratre, ut nonnulli falſo exiſtiment) ſcriptum adſtruit, & ab argumentis, quæ in contrarium afferri ſolent, vindicatum it. Præcipue ad id argumentum, quod ex Hieronymo, ſtultitiæ librum Hermæ condemnante, *quod ſcriptum in eo ſit, quendam Angelum nomine Tyri præſſe reptilibus*, deſumptum eſt, reponit, Hieronymum in corruptum codicem incidiſſe, ex quo auctoris mentem cognoscere non potuerit: arbitratum nempe, Angelum, quem Hermas reptilibus præſſe ſcribit, Tyrum vocari; cum Hegrin legendum ſit, eaque vox non Angeli, ſed beſtiæ illius, quæ Hermam præterit, nomen exiſtat. Ita enim vulgarem Hermæ lectionem: *Miſit Deus Angelum ſuum ſuper beſtiam, cui nomen eſt Hegrin*, e Colbertino quodam codice emendat: *Miſit Dominus Angelum ſuum ſuper beſtiam, cujus nomen eſt Hegrin*. Nimirum beſtiæ nomen Hegrin tribui, facta ad Pl. 79, 14. alluſione, ubi Pſalter queritur: *μῆνιος ἄρξας* ſingularis *ferus vineam depaſtus eſt*. Ad locum alium Hermæ, ubi mortuos Apoſtolos iis, qui apud inferos erant, nomen Filii Dei prædicante dicit, hæſitabundus Noſter de morte ſpirituſi omnia explicari vult; ita ut Apoſtoli, quoad veterem hominem deſuncti, mortuis ignorantia & incredulitate gentilibus prædicante intelligantur. Poſt Hermam ita vindicatum Diſſertatione, V. Hiſtoriam Prochori de S. Johanne, & Diſſ.

VL Lini

.88

108. & 119.

no.

118.

VI. Lini de Passione Petri & Pauli relationem non tam examinat, quam adulterinas esse post tot alios confirmat.

136.
 Omnium vero prolixissima est Dissertatio VII, de Ignatianis epistolis fufe singula pertractans: cui præfixit Auctor ad ordinem, quo se mutuo excipiunt, eo facilius noscendum, tergemina seriem epistolarum, prout nempe diversa ratione in editione Usserii, Vossii, & in Bibliotheca Patrum locantur: tum e duobus, quos tum ad manus habuit, Colbertinis codicibus, Græco uno, altero Latino, idem facit. In ipsa autem dissertatione, formato ante omnia quæstionis statu, & sub-juncta VII epistolarum analysi, varias variorum circa eas sententias breviter exponit. Usserii Vossiique fidem in editione Ignatii collaudat, eaque majorem neminem desideraturum ait: Salmasii, Blondelli, Hammondi, Dallæi atque Pearsonii mutuas disceptationes recenset, ultimo præferim æquissimus quem in suis Vindiciis tanta claritate & sinceritate epistolarum veritatem adstruxisse judicat, quanta confusione Dallæus omnia turbare tentarit. Quam male vero res voti Larroquani, desperatæ Dallæi causæ nova disputatione opitulaturi cesserit, a se demonstrandum sumit. Nostrum non est, argumenta Dallæi cum responsionibus prolixa recensione exhibere: sed cum pleræque e Pearsonio petita sint, Lectorem eo remittentes illorum potius nonnulla attingemus, quæ Larroquani exceptionibus noster le Nourry reponit. Ad labefactandam Origenis Ignatium allegantisa ueritatatem Dallæus & Larroquanus Homilias in Lucam pseudepigraphas magno nisu contendunt, idque potissimum Larroquanus novo & invito se argumento ex Eusebii Hist. Eccl. l. VI. c. 36. probaturum confidit; ubi scilicet Origenes ante sexagesimum vitæ annum a notariis suas ad populum homilias excipi passus non esse dicitur: jam cum communiter Origenem Homilias in Lucam juvenem adhuc scripsisse tradant, satis putat hoc Eusebii loco istud refelli Larroquanus. Ast ridet Nourrius novam hanc ejus perspicaciam, cum Eusebius nihil obftet, quominus vel ipse Origenes juvenis homilias manu propria scribere potuerit, vel alii invito Origene eas transcripserint. Alia vero mens ipsi de Homiliis in Canticum Canticorum est, e quibus alterum pro Ignatianis epistolis testimonium hauritur. Quamvis enim Homilias istas haud spernendis rationum ponderibus Origeni asseri posse fateatur, alibi tamen, in Admonitionibus nempe ad Ambrosium, ob-

139.
 140.
 147.
 149.
 150.
 167.
 174.
 177.
 servasse

cenfet. Cum eodem paulo post, aliisque nonnullis Christiana, ut ait. libertate (loco novarum observationum) expostulat de confidentia illorum, qui Barnabam aliosque Scriptores veteres ob plures Veteris Testamenti locos de Messia mystice explicatos arguant. Nihil hac accusatione iniquius Nourrius noster putat, cum Apostoli, queis Christus scientiam Scripturarum aperuerat, suis eandem discipulis absque dubio communicarint: quapropter hi, quos inter & Barnabas, novis interpretibus longe præferendi sint. Cavere hinc inconsideratos Patrum, quos vocat, accusatores non sine indignatione jubet, ne vano litteralis sensus, quem ubique venditent, prætextu a littera occidente percussi, in cœcitate errorem, quem aliis temere inurant, ipsimet prolabantur. Non minus ægre fert, quartum Esdræ librum a Moynio censoria virgula percussum, & ad suam in Ambrosium de Bona Morte admonitionem provocat, in qua se aliud longe demonstrasse credit. Barnabam Hermas excipit, de cujus Pastore. IV. Dissertatio disquirat. Hunc librum itidem genuinum, & omnino a discipulo Pauli (nequaquam Pii I. P. R. fratre, ut nonnulli falso existiment) scriptum adstruit, & ab argumentis, quæ in contrarium afferri solent, vindicatum it. Præcipue ad id argumentum, quod ex Hieronymo, stultitiæ librum Hermæ condemnante, *quod scriptum in eo sit, quendam Angelum nomine Tyri præfisse reptilibus*, desumptum est, reponit, Hieronymum in corruptum codicem incidisse, ex quo auctoris mentem cognoscere non potuerit: arbitratum nempe, Angelum, quem Hermas reptilibus præfisse scribit, Tyrum vocari; cum Hegrin legendum sit, eaque vox non Angeli, sed bestię illius, quæ Hermam præterit, nomen existat. Ita enim vulgarem Hermæ lectionem: *Misit Deus Angelum suum super bestiam, cui nomen est Hegrin*, e Colbertino quodam codice emendat: *Misit Dominus Angelum suum super bestiam, cuius nomen est Hegrin*. Nimirum bestię nomen Hegrin tribui, facta ad Ps. 79, 14. allusione, ubi Psalter queritur: *μωϊός ἀγγελος singularis ferus vineam depastus est*. Ad locum alium Hermæ, ubi mortuos Apostolos iis, qui apud inferos erant, nomen Filii Dei prædicasse dicit, hæsitabundus Noster de morte spirituali omnia explicari vult; ita ut Apostoli, quoad veterem hominem defuncti, mortuis ignorantia & incredulitate gentilibus prædicasse intelligantur. Post Hermam ita vindicatum Dissertatione, V. Historiam Prochori de S. Johanne, & Diss.

VI. Lini

88

108. & 109.

110.

118.

VI. Lini de Passione Petri & Pauli relationem non tam examinat, quam adulterinas esse post tot alios confirmat.

Omnium vero prolixissima est Dissertatio VII, de Ignatianis epistolis fufe singula pertractans: cui præfixit Auctor ad ordinem, quo se mutuo excipiunt, eo facilius noscendum, tergerinam seriem epistolarum, prout nempe diversa ratione in editione Usserii, Vossii, & in Bibliotheca Patrum locantur: tum e duobus, quos tum ad manus habuit, Colbertinis codicibus, Græco uno, altero Latino, idem facit. In ipsa autem dissertatione, formato ante omnia quæstionis statu, & sub-juncta VII epistolarum analysi, varias variorum circa eas sententias breviter exponit, Usserii Vossiique fidem in editione Ignatii collaudat, eaque majorem neminem desideraturum ait: Salmastii, Blondelli, Hammondi, Dallæi atque Pearsonii mutuas disceptationes recenset, ultimo præsertim æquissimus quem in suis Vindiciis tanta claritate & sinceritate epistolarum veritatem adstruxisse judicat, quanta confusione Dallæus omnia turbare tentavit. Quam male vero res voti Larroquani, desperatæ Dallæi causæ nova disputatione opitulaturi cesserit, a se demonstrandum sumit. Nostrum non est, argumenta Dallæi cum responsionibus proluxa recensione exhibere: sed cum pleræque e Pearsonio petita sunt, Lectorem eo remittentes illorum potius nonnulla attingemus, quæ Larroquani exceptionibus noster le Nourry reponit. Ad labefactandam Origenis Ignatium allegantisa uctitatatem Dallæus & Larroquanus Homilias in Lucam pseudepigraphas magno nisu contendunt, idque potissimum Larroquanus novo & invito se argumento ex Eusebii Hist. Eccl. I. VI. c. 36. probaturum confidit; ubi scilicet Origenes ante sexagesimum vitæ annum a notariis suas ad populum homilias excipi passus non esse dicitur: jam cum communiter Origenem Homilias in Lucam juvenem adhuc scripsisse tradant, satis putat hoc Eusebii loco istud refelli Larroquanus. Ast ridet Nourrius novam hanc ejus perspicaciam, cum Eusebius nihil obster, quominus vel ipse Origenes juvenis homilias manu propria scribere potuerit, vel alii invito Origene eas transcripserint. Alia vero mens ipsi de Homiliis in Canticum Canticorum est, e quibus alterum pro Ignatianis epistolis testimonium hauritur. Quamvis enim Homilias istas haud spernendis rationum ponderibus Origeni asseri posse fateatur, alibi tamen, in Admonitionibus nempe ad Ambrosium, observasse

136.

139.

140.

147.

149.

150.

167.

174.

177.

servasse se ait, totum id opus nil aliud Cassiodoro videri, quæ amua-
 rum Origenis in Cantica Homiliarum ab Hieronymo Latine reddita-
 rum amplificationem. Ex internis contra Epistolas Ignatianas argu-
 mentis maximum illud est, ex epistola ad Magnesianos petitem, ubi
Χριστὸς λόγος αἰδίου ἐκ αἰῶν σιγῆς παρελθὼν, manifesto suppo-
 sitionis indicio, videtur Valentinianis post Ignatium demum ortis opponi.
 Silemus vero, quæ ad id a Viris doctis Hammond, Pearsonio atque
 Bullo dudum responsa sunt, non Valentinianis ea verba, sed Ebionitis
 opponi; quæque recenset atque ab exceptionibus Latroquani vindic-
 cat Nourry: potius novam ipsius verborum Ignatii explicationem
 proferemus. Putat nimirum, eam ob causam *λόγος ἐκ αἰῶν*
παρελθὼν dici, quod Ignatius in ea epistola duplex mysteriorum Chri-
 sti genus statuatur: unum obscurorum, in tenebris & silentio patratu-
 rum, qualia Mariæ virginitas, partus, & mors Domini, quæ proinde la-
 tuisse Diabolum ac *τρία κραινῆς μυστήρια ἐν ἡσυχία θεῦ παρελθόντα*
 ab Ignatio dicantur: alterum genus luminosorum, quæ suo fulgore
 spendeant, quale esse mysterium æternæ *τῆς λόγου* generationis cre-
 dit Nourrius, dudum nempe ab antiquis V. T. Patribus annunciatum,
 ad quos Ignatius digitum intendat, & forsan ad illud Pfaltis Pf. 119, 5.
in splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genui te: quasi nem-
 pe Verbum æternum ex æterno Patris sinu non in silentio, vel ulla te-
 nebrarum obscuritate, sed in splendoribus sanctorum progrediens
 innuatur. Quodnam futurum sit eruditorum de explicatione judi-
 cium, & annon mysterium generationis æternæ morte Domini,
 & virginitate Mariæ longe abstrusius sit, nostrum definire non est: il-
 lud solum observamus, verba Ignatii de tribus mysteriis *ἐν ἡσυχία*
θεῦ παρελθόντι in alia prorsus epistola, nempe ea quæ est Ephesios, re-
 periri. Quæ porro Auctores pro vindicanda epistolarum genuinarum
 auctoritate assert, quæ item de interpolatore, deque spuris; quæ de
 utrarumque editionibus ac observationibus in easdem scriptis prodit,
 studio præterimus. E novis Nourrii observationibus eam seligemus,
 quæ de codicibus Ignatii MNS. agit. Hos vero ad unum omnes
 magnis defectibus laborare ostendit, ne Usserianis quidem atque Flo-
 rentino exceptis, quorum priores barbaram versionem pluribus in lo-
 cis corruptam sistant: posterior tota ad Romanos epistola truncatus
 sit, cui tamen defectui succurrens Theod. Ruinartus epistolam eam

una cum sinceris martyrii Ignatiani Actis Græce & Colbertino codice in lucem protraxerit. Et omnino ita esse, nos ipsi etiam Supplem. T. I. p. 601, cum Acta Martyrum Ruinarti recenseremus, monuimus. Ceterum observari meretur, quod post factam accuratorem Græci textus cum antiqua versione collationem deprehendimus, & deprehensuri sunt alii, non adeo puram esse epistolam ad Romanos & Colbertino codice vulgatam, quin in multis purgari adhuc a corruptionibus & interpolationibus opus habeat.

Post Ignatianas, Polycarpi epistolam Dissertatione IIX vindicatam offendimus, Carpit Auctor iterum LeMoynium, quod tam strenuo partis prioris propugnator, posteriorem Polycarpo abjudicet. De loco autem I. Joh. IV, 3, quom Polycarpus, prout hodie legitur, adducit, observat, illum a Socrate non in eo ab hæreticis corruptum dici, quod προληψίαν, μη ὁμολογῆν, posuerint, sed quod integram illam sententiam abraserint. Nona Dissertatione Martialis epistolas recenset ac rejicit, nullius omnino eas momenti falsus; quarum ante seculum XII nulla mentio, & quæ non scriptæ sint nisi ab homine Lemovicensis Ecclesie antiquitatem quo jure quaq; injuria asserturo. Prolixâ Dissertatio X. paucis a nobis innui magis quam recenseri opus habet, quippe quæ de scriptis Dionysii Arcopagitæ ita se gerit, ut utriusque partis argumenta cum responsionibus & exceptionibus fusa satis exponat, non celata Auctoris sententia, quæ ad Antiaropagiticos, ut vocat, inclinat: sibi enim ait probabilissimum videri, scripta Pseudo-Dionysii intra A. 431 & 451, id est, duas œcumenicas synodos Ephesinam & Chalcedonensem, ab auctore turbatæ Ecclesie opitulaturo primùm scripta, non statim tamen visa omnibus, vel probata, sed sensim sensimque; donec in Collatione Constantinopolitana A. 533 demum innotescere cœperint & ad omnium pervenerint notitiam. Ceterum, quum in eadem de Dionysio dissertatione Auctor Lutheri a Sorbona, ob rejecta Pseudo-Dionysii scripta, proscripti meminit, in eo fallitur, quod damnationis decretum hæctenus ineditum tradit: nam & eo ipso anno, quo cûsum est, 1521 Coloniz cum Appendicæ Hochstrateri prodiit, & in Lutheri Tomum II. Jenensem Lat. relatum est; ut alias editiones taceamus. Dionysium excipiunt Dissert. XI. Recognitiones Clementis, quibus variis ab auctoribus & in MStis tituli præfiguntur. Aliquando enim vocantur Clementis Recognitio, Clementis Itinerarium, liber Itinerarius Præ-

412. dicationis Petri, Clementis Gesta, vel Historia, aut Chronica, vel Narratio: nonnunquam vero Petri Periodi, vel Circuitus, vel Itinerarium, vel Acta appellantur. Dubitat vero Auctor, an Dialogi S. Petri cum Apione, quorum, ut Clementi suppositorum, apud Eusebium H. E. l. III. c. 38. mentio fit, iudera cum libris Recognitionum sint, eorumque pars posterior, quod Valesio visum. De eo autem, quod Recognitiones Clementi suppositae sint, prorsus non dubitat: potius nil in toto opere sanum, sed omnia corrupta esse, omnia depravata agnoscit. Scriptas existimat ante II. seculi medium, idque inde confirmat, quod Bardesanes Syrus prolixum ex his fragmentum infuam adversus Marcionem librum transtulerit, qui sub Soteris Pontificatu scriptus sit. Quemadmodum vero notum est ex ipsius Ruffini testimonio, non omnia illum, prout in Graecis repererat, transtulisse, & praesertim fragmentum de ingenito genitoque Deo omisisse: ita Nourrius observat, Cotelerium, qui e sex MSS. codicibus novam Recognitionum editionem struxit, fragmentum illud pene totum e tribus eorum codicum restituisse: cujus proinde studium iterum commendat, verum tamen & digressiones improbat.
420. Ultima Dissertatio Patrum Opera expendit, quae in Appendicem Tomi I. rejecta sunt. Inter ea primo loco Historia Aristae occurrit, quam a Iudaeo quodam, caeco religionis amore incenso, non diu ante Christi nativitatem scriptam, quod Humphredus Hody vult, Nourrius non concedit, cum Philo eam pro genuina habuerit, non id facturus, si adeo recentem scivisset. Neque illud Hodio largitur, effectam post Christum natum ab Hellenista quodam aliam Aristae historiam a priori diversam, in quam Epiphanius inciderit: sed respondet, Epiphanium non Aristae verba adducere, sed suo stylo tradere, quae ex Aristae, Josepho aliisque, nonnunquam forte memoria lapsus in medium proferenda consultum duxerit. Dubius autem in vera ejus aetate assignanda est. Non item de Testamento XII. Patriarcharum dubitat, quod omnino respuit. Tandem ad Sibyllina carmina delatus, paucissima eorum ait sincera, & integra: sed existisse tamen genuina quaedam istiusmodi vaticinia negari non posse putat, ex quibus nempe antiquissimi Ecclesiae Patres Christianae religionis veritatem adversus paganos invicte alleruerint ac tutati sint. Edita vero adulterina censet, a variis, forsitan & recentiore manu compacta. Dissertationi monitum de
425. Be.

443. sq. 449. 455.

Berosi Historia Ante-Diluviana subjunctum est, quod vero nihil aliud innuit, quam Gasparem Varrenium in Censura libri ejus Romæ 1565. edita & in Bibliothecis Patrum recusa, *veritas* ejus argumentis invictis demonstrasse. Exinde veterum de Epistola Barnabæ & Hermæ Pastore testimonia studiosissime conquisita sistuntur: tandem copiosissimus rerum index colophonem Apparatus tqmo primo imponit, cujus succedaneos avide nunc expectamus.

GASPARI BARTHOLINI THOM. FIL. DE FONTIUM
Fluviorumque Origine ex Pluviis Dissertatio
Physica.

Hafniæ Anno M DC LXXXIX, Consistat plagulis V. in 8.

Etsi divinum est effatum per Ecclesiasten, *omnia flumina intrare mare, & mare non redundare; ad locum unde exiunt, flumina reverti, ut iterum fluant*, de modo tamen, quo id fiat, varie a Philosophis disputatum est, utrum scilicet ex pluviis & solutis nivibus orientur; an ex mari, velut ex magno aquarum thesauro, per varios telluris vel poros, vel anfractus deriventur; an utraque ratione, ex mari nimirum, tam circulatione quadam superiori per nubes, quam inferiori per secretiores quosdam meandros in intimis terræ visceribus originem trahant. Auctor clarissimus unicam illam fontium fluviorumque ex pluviis originem in hac Dissertatione demonstrandam suscepit. Primo itaque asserit, continuis evaporationibus ascendere particulas aqueas, quæ in nubibus condensatz decidant iterum in superficiem globi terreni, ejusque partes tandiu penetrent, per poros in stratis terrenis vel arenaceis potentes, occultis itineribus se insinuando, donec aliud diversæ naturæ stratum, a quo sisti possunt, occurrat: ex his collectis aquis exsurgere rivos, ex rivulis pluribus, qui ex diversis fontibus concurrunt in unum communem alveum, flumen. Deinde occupatur in explicandis illis telluris stratis, quæ in exteriori ejus parte deprehendimus, & rupturas examinat, quæ variis illis inæqualitatibus, alveis & fissuris, in ejus superficie occurrentibus occasionem dederunt. Quod prius attinet, observat, crustam terrenam exterioriorem non ubique ejusdem naturæ inveniri, sed alicubi esse lapidibus asperam, alicubi arenosam atque sterilem, humori retinendo ineptam, alibi vero pinguem.

& fertilem, utpote quia sale nitroso & pingui gravida est, & ab humore facilius solvi potest, cujus est tenacior, ut margæ diversæ species, quæ prout admixtos habent succos minerales, coloresque & sapes varios, ita & variâs facultates medicas nactæ sunt. Ista autem terrarum genera ita plerumque mixta esse, ut veluti diversa quædam strata sibi invicem ineumbant, eaque, quia conveniunt cum aliis stratis, quæ aqua turbida deponit, haut inconvenienter dici posse efformata ab inundationibus aquarum, quæ diversis temporibus acciderunt. Rupturam, quod posterius est, in terra factam, situmque stratorum varie mutatum probat, quia in quorundam montium vertice ingentia sunt plana & multa strata horizonti parallela, a quorum lateribus strata varia ad horizontem inclinata, & in oppositis collibus ruptorum stratorum facies materiæ & figuræ omnimodam convenientiam demonstrant. Ista autem rupturam fieri potuisse ait, vel ab ignibus subterraneis, vel ab aquis, prout diversa fuerit telluris natura. Ex his itaque apparet, mutatum stratorum situm causam fuisse inæqualitatis, quæ in terrena superficie occurrit; illas autem inæqualitates locum dedisse coærcervationi aquarum in mari, stagnis & fluviis: diversitates autem illas & interruptiones stratorum occasionem dedisse fontibus. Etenim, prout e diversis terrarum generibus strata consent, ita & diversimode eadem præviis penetrari, aut has ab illis sisti: nimirum per arenosum stratum facillime transire aqueas particulas; per strata lapidea autem, aut argillacea, aquæ particulas non transmitti, sed sisti. Quando igitur percolationi aquæ pluvialis, per stratum terrenum vel arenaceum descendens, resistat subjectum lapideum vel argillaceum stratum, atque simul occurrat ruptura coærcervationi aquæ opportuna, fontes generari. Ita quosdam fontes e medio montium erumpere, quibus ortum dedit aqua pluvialis per stratum arenaceum & lapidei etiam strati fissuras viam inveniens, donec in medio montis occurrat aliud, a quo plane sistatur, stratum; adeoque ita collectam tamdiu stagnare, donec naturali sua gravitate viam sibi faciat, exitumque inveniat per rimas lapidum: atque dum alii æstu exsiccantur, hujus generis fontes maxime esse perennes. Præterea animadverti vult, licet in editis locis interdum observentur fontes, nunquam tamen occurrere in locis ita elevatis, quin adsit alius tractus terræ elevatior, a quo suppeditari possit sufficiens aquarum copia, a pluviis ibi antea collecta. Quæ sua sententia

sententia exposita, aliorum Philosophorum opiniones rejicit : *I.* Aristotelis, ex aëris subterranei vaporosi concretionem originem fontium deducens : *II.* Cartesii ex evaporatione aquarum subterraneorum fontium ortum petens : *III.* Becheri, fontium generationem adscribens condensatis in terra vaporibus, ab ipso terrene centro prodeuntibus : *IV.* Kircheri, Schotti, aliorumque, oriri fontes ex aquis marinis per canales subterraneos ascendentibus, asserentium : *V.* Ploti & Sturmii mixtam opinionem foventium, statuendo periodicos quidem, & per vices crescentes atque decrecentes fontes ex pluviis, sed perennes ex aliis causis oriri. His disputatis, objectionem adversariorum solvit, per pluvias sufficientem aquarum copiam omnibus fontibus suppeditari non posse, contrarium demonstrans ex experimento, quod celebris Gallorum Mathematicus *Mariotte*, in libro de *Motu fluidorum*, in Supplementis horum Actorum Tom. I Sect. III. pag. 111, recensito, attulit. Nimirum libero caelo exposuerat vas aliquod quadratum, cujus diameter erat circiter duum pedum, in ejusque fundo canaliculus, aquam illam pluvialem in vase exceptam porro deducens in adjunctum aliud vas cylindricum, ubi facilius mensurari potuit aquae per pluvias quotidie descendens copia. Illud autem primum vas ita erat dispositum, ut nullas aliunde exciperet aquas, nisi illas solum, quae immediate in illam ejus patentem capacitatem deciderent. Atque illud ita integro anno continuatum experimentum confirmavit, pluvias ad septendecim pollicum altitudinem toto anno delapsas esse, plurimumque deinde annorum experientia ejusdem veritatem evidentem deprehendit. Atque ex illa facta observatione supponit *Mariotte*, aquae globum terrenum toto anno irrigantis quantitatem esse solum ad quindécim pollicum altitudinem, factoque calculo cum ista aquae quantitate, quae illum tractum terrae, unde ortum ducit Sequana Galliae fluvius, per pluvias quotannis inundat, cum illa, quae ex ipsius calculo iterum quotannis per eundem fluvium delabitur, & in mare se exonerat, manifesto & haut dubie juxta Bartholinum nostrum evincit, tertiam solum partem delabentis pluviae abunde sufficere omni isti aquae quantitati, quae quotannis per fontes atque fluvios suppeditatur : atque ita, licet supponamus, pluviarum unam tertiam partem statim iterum per vapores elevari, alteram vero tertiam partem absumi in humectanda terrena crassa, & locis subterra-

neis, tamen extra dubium erit, non defecturos fontes, quibus abunde sufficiat tertia aquæ pluvialis pars in terra relicta, ejusque poros & canales in diversis stratis diversimode penetrans. Et si loco quindecim pollicum, ad quorum altitudinem in isto suo calculo supponit quotannis colligi pluvias, sumat octodecim pollices (quemadmodum alius Auctor Gallus fatetur, se ad novendecim usque pollices aquæ altitudinem in eodem experimento deprehendisse) certe, supputato calculo enim advertit, octies majorem esse illam aquæ quantitatem, quæ quotannis per pluvias terræ circumjectæ suppeditatur, quam illam, quæ iterum per Sequanam redditur mari. In fine hujus Dissertationis contenta in compendium contracta repetuntur.

*SUAVILUDIUM MUSARUM AD SEBETHI RIPAM;
sen Epigrammatum Libri X. JACOBI LUBRANI.*

Neapoli ex typographia Jacobi Raillard, 1690. in 8.
Constat Alphabeto uno & plag. 1.

Quantumvis Epigrammata male aliquibus audiant, & tum impudentiæ, tum dicacitatis accusentur; quemadmodum & negandum non est, Martialem in hoc carminum genere principem, malæ linguæ, quam ipse Epigrammatis tribuit, nimium indulgisse, a Mureto propterea scurræ spurcissimi nota inustus; quin & Catullum longe liberiori calamo usum, quam mores pudici vel probare vel ferre possint, quippe cui porinde fuit & lepide loqui & impudice: Auctoris tamen nostri id fuit institutum, ut, sicuti Religiosorum ordini adscriptus est ipse, & per quadraginta annos concionibus habendis fuit intentus, poësin suam & caste & pudice excoleret. Unde nati ipsi Epigrammatum libri X, in quibus & sacra & profana, seria & jocosa, stylo acuminæ non destituto prosequitur; secutus imprimis, quos laudat, suæ Societatis viros, Bahusium, Bidermannum, Sgambatum, & alios. Ut vero ejus scribendi ratio lectoribus pateat, lubet prægustum, aliquem ei uno vel altero exemplo offerre.

Lib. I. Epigr. V. De Parisio sordidissimo.

*Parisius semper pluviaeque & pulveris heres,
Illam tunicam fortis atque luxu;*

Sen

*Sen pedibus metitur iter, curruve clauso,
Sive sedens in equo, vel rari foedibus est.
Frustra Alpes superare per ardua nititur; in uno
Parisi possunt cernere Lusetiæ.*

Libr. IV. Epigr. c. II. istud præfert Epitaphium.

*Quæ jacet hic Helene forma, Laetitia vixit:
Numinis oligeros non nisi passa procos:
Non mentium est oculis pulchrum placuisse, sed ingens
Tarquinio castam dæplicitasse docus.*

PHILIPPI ZEISOLDI LOGICA SACRA TRIPARTITA, secundum edita.

Francofurti & Lipsiæ, apud Joh. Herebordum Klofium, in 4.

A. 1689. Constat alphab. 12. plag. 13½.

Quanto patet de sacris literis studioque exegetico ac philologico meritis sit edita in lucem publicam Philologia Sacra maximi vel ob id nominis Theologus, B. Salomon Glassius, id sane adeo in vulgus notum est, ut ulteriori nostra commemoratione neutiquam indigeat. Istud saltem aureo huic operi adhuc deesse videbatur, quod Auctor ad exemplum a se conscriptæ Grammaticæ Rhetoricæque, Logicæ quoque Sacræ, aliorum præcui dubio negotiorum mole obrutus concinnare non potuerit. Inferat cum in solidi dictorum Scripturæ expositione insignem utique a Logica utilitatem sperari posse nemo ambigat, laudes eo majores debentur Philippo Zeisoldo, Ecclesiæ, dum viveret, Gôlnizensis Pastori ac Diocæseos Altenburgensis Adjuncto, quod defectum hunc supplere industria perquam accurata studuit. Quicquid enim peculiare sacer Codex habet, quod e Logica illustrari postulat, id omne proliquis hinc observationibus exponere instituit. Plurima autem commentatus jam tum fuerat de subjecto, prædicato, copula, & nonnullis signis sub Logici & Theologi considerationem cadentibus; multas de orationibus & enunciationibus sacris, præsertim Novi Testamenti, deque particulis rationalibus & syllogismis in Scriptura deprehensis observationes scripto consignarat, cum laborem ad finem prope perductum rapacitas ignis

una

una cum reliqua ipsius suppellectile libraria in presentissimum rei literariz detrimentum absorberet, pertinacissimosque multorum annorum labores in cineres redigeret. Atque actum ceteris de his lucubrationibus fuisset, nisi solers Viri industria, Jo. Christfriedi Sagittarii monitistunc excitata, laborem universum iterasset, cujus fructus postea sacrarum literarum studiosis propinabantur; cum A. 1677 Gerz imprimi hoc opus curaret Lipsiensis Bibliopola, Christianus Meisnerus. Ex illo autem tempore crevit in dies utilis hujus instituti æstimum, adeo, ut post paucos annos officinae librariz defectum libri, plurimorum tamen votis expecta, senserim. Nata hinc occasio secundæ hujus editionis, quam sua Præfatione, Logicæ in sacris usum, prout is ab aliis quoque ex instituto ostensus fuerit, declarante, auctorem reddidit celeberrimus hodie Lubecensium Præsul, D. D. Augustus Pfeifferus, cui etiam viginti Logicæ Sacræ Canones præmissi debentur. Sed indices quoque auctorum, qui in hac Logica citati fuerunt vel refutati, rerumque ac verborum locupletissimi adjecti sunt, quorum, cum primum prodiret hic liber, nusquam nec vola nec vestigium apparuit.

*INDEX ALPHABETICUS RERUM ET LOCORUM OMNIUM
memorablem ad Annales Cardinalis Baronii.*

Opus posthumum Em. & Rev. Cardinalis
de LAUREA,

Romæ, typis Bernabò, 1694, in 4. Alph. 3. pl. 6.

Nisi Orbi Erudito aliunde constaret de Eminentissimi, dum viveret, Cardinalis de Lauræa eruditione, vel præsens hic Index comprobare eam, ac in defectum Viri in studio literarum laborem commendare abunde possit. Hinc enim videre est, quanta industria vastissimum illud Annalium Baronianorum Opus perlegerit, ac in succum velut ac sanguinem converterit: cujus tamen lectionis fructu ut uberiore omni vitæ spatio fruereetur. Alphabeticum hunc Indicem concinnare non est gratias. Quem tamen suis tantum ipsius usus destinaverit, invidere tamen nec alius voluit, eoque & typographi & R. P. Bartholomæi Comando S. Theologiz Magistro Ordinis Minorum Conventualium perpetuæque Parochi Basilicæ Sanctorum de Urbe, precibus id dedit, ut typis eum excubri permitteret. Quominus vero ipse opus absolutum conspiceret, mors intercessit, quæ die ultima Novembris anni 1693 Cardinali obtigit. Unde & posthumum opus in ipse titulo appellatur.

* * *

545

ACTORUM ERUDITORUM, *quæ Lipsiæ publicantur,* SUPPLEMENTA. *Tom. II. Sect. XII.*

*EVOPLIA FIDEI CATHOLICÆ ROMANÆ HISTORICO-DOG-
matica, ex vetustissimis Syrorum, seu Chaldeorum monumentis eruta.
Autore FAUSTO NAIRONO Banensi Maronita, Chaldaica
seu Syriaca lingua in Alma Urbis Archigymnasio
Professore.*

Romæ typis Congregationis de Propaganda Fide, 1694. in 8.
Constat Alphab. 1, plag. 8.

Orientalium Ecclesiarum cum Romana consensum demon-
straturus Autor clarissimus, variorum Scriptorum editorum
pariter ac imprimis ineditorum testimoniis utitur. Nam ex
quarto seculo, ut ineditorum quos allegavit præcipuos no-
minemus, Jacobum Nisibensem, Ephremum, Isaacum Syrum, & Balai,
quos omnes sanctis annumerat; ex quinto Jacobum Baradæum seu
Zanzalum autorem catecheseos Jacobitarum, Marutam Episcopum
Tagritensem, Severum Patriarcham Antiochenum acerrimum Mono-
physitarum defensorem, & Johannem Darenses Episcopum cujus
commentaria in Dionysium Areopagitam manuscripta Abrahamus
Ecchellenis penes se habuit; e sexto seculo Johannem Maronem Pa-
triarcham Antiochenum, & Xenajam seu Philoxenum genere Persam,
cujus liturgia in Jacobitarum Missali extat; e septimo Jacobum Edes-
senum Episcopum, & Jacobum Episcopum Sarug, cujus varia opera
eleganti stylo composita in monasterio quodam montis Libani as-
servari dicit; ex decimo Abubacrum Abbasidem scriptorem Mu-
hammedanum, Mosen Barcepham Ramensem Episcopum, Theodo-
lum

Zzz

lum, quem nonnullos Orthodoxis, nonnullos Nestorianis annu-
 rare memorat, & Thomam Hharanitam, qui librum 10 propositio-
 num pro Monotheletismo congescit; ex undecimo Davidem quen-
 dam Archiepiscopum Syriam, & Eliam Nisibensem; sex decimo tertio Ben
 Assalum Monophysitam, cujus collectionem canonum in bibliothe-
 ca collegii Maronitarum de Urbe extare notat, & Johannem Benadi,
 qui librum de incarnatione, apologiam pro religione Christiana, aliaq;
 opera, quorum exemplaria in Vaticana bibliotheca asservantur, com-
 posuit; ex decimo quinto Gabrielem Qla Episcopum Maronitam;
 ex decimo sexto Hebediesu, & ex presenti seculo Stephanum Ede-
 nensem producit, quibus præter anonymos Scriptores addi possent
 nonnulli, de quorum ætate nihil certi definire ausus est.

Ipsum autem opus, quod Euopliam Fidei Catholicæ Romanæ in-
 scribit, tribus partibus constat. Et prima quidem orientalium ecclesia-
 rum differentiam breviter exponit, quarum aliquas hæresium labe
 infectas, aliquas a fidei catholicæ tramite nunquam descivisse memo-
 rat. In priori classe Nestorianos, Monophysitas & Melchitas; in
 posteriori Maronitas collocat. Nestorianos etiam Chaldæos appel-
 lari notat, cum Chaldæam incolant & lingua Chaldaica utantur. Eo-
 rum hæresin ex Davide Archiepiscopo delineat, & quamvis
 Euty chius Alexandrinus Nestorianos suo temporis pristinam senten-
 tiam deseruisse dicat, & Autor Martyrologii Egyptii tam ob causam
 Nestorianos hodiernos a Nestorii sententia alienos pronunciet, quod
 cum Jacobitis commercium habeant; Naironus tamen affirmat, Ne-
 storianos adhuc cum Nestorio sentire, etsi aliquando diversis verbo-
 rum formulis utantur. Quam assertionem Eliæ Nisibensis, Nesto-
 riani Episcopi, verbis ipsam Nestorii hæresin experimentibus confir-
 mat. Nec sententiæ suæ obstare dicit, quod interdum Nestoriani
 unam Christo personam tribuunt. Tunc enim eos vel sub Christi
 nomine merum hominem, vel sub personæ nomine extrinsecam fi-
 guram & imprimis vultum seu faciem intelligere observat. Alium
 Nestorianorum errorem de processione Spiritus S. quem a Filio pro-
 cedere negant, non tam Nestorio quam Theodoro to adscribendum
 censet. De sedibus Nestorianorum agens, eorum hæresin usque ad
 Indos & Sinas diffusam memorat, & imprimis quoque antiquum Pres-
 byteri Johannis, ut vulgo dicitur, imperium ea infectum notat. Du-

os Nestorianis Patriarcha præesse refert, quorum unus Patriarcha Orientis, alter Patriarcha Chaldæorum audit; unus Eliæ, alter Simonis nomen sibi adsciscit; unus in monasterio S. Hermetis Persæ prope Qusc, ubi Propheta Nahum natus perhibetur, alter Ormi in montanis Persiæ ad Armeniæ majoris confinia residet; unus quatuor Metropolitans cum pluribus Episcopis, alter tres Metropolitans & viginti alios Episcopos subjectos sibi habet; unius autoritas per Chaldæam, Babyloniam, Assyriam, Mesopotamiam, Parthiam, Mediam, Cathajon, & usque ad Indiam Orientalem, alterius tantum per Assyriam extenditur. Ex his Patriarchis Simonem Sulacam temporibus Julii III Pontificis Romam venisse, & abjurata hæresi Nestoriana ad Catholicam ecclesiam rediisse refert, additque, ejus exemplum & alios secutos, & nuperrime ab Innocentio XI novum Patriarcham Catholicum in civitate Amediensi ad Tigrim constitutum fuisse, cum non paucos Christianos a Nestoriana hæresi alienos in Mesopotamia degere intelligeret. Postea de feriis & jejniis Nestorianorum agit, ac tandem tribus eos liturgiis uti observat, nempe liturgia Theodori Mopsuesteni ab Adventu ad Pascha, liturgia 12 Apostolorum a Paschate usque ad Adventum, & liturgia Nestorii, quam quinquies per annum usurpari scribit, nempe die ultima jejunii Ninive, quod in hebdomade prima ex tribus Quadragesimam præcedentibus per triduum celebratur, feria quinta hebdomadis magnæ, & in festis Epiphaniæ, Johannis Bapt. & Nestorii. Sub Monophysitis, quos secundam orientalium ecclesiarum nationem constituit, Jacobitas, Coptitas, Armenos & Æthiopes comprehendit, qui non cum Nestorianis Christum in duas personas dividunt, sed contrario errore unicam Christi naturam agnoscunt; etsi cum Morino Autor noster statuatur, eos magis ex ignorantia differentia inter naturam & personam, quam ex malitia errare; quam Morini sententiam ex Jacobitarum catechesi confirmat, in qua Solem ex ejus personis, splendore scilicet, luce & lumine cognosci dicunt. Bernardum Luxenburgensem, Prateolum & alios, qui Jacobum Zanzalum Sabellianismi arguunt, eumque unam in Trinitate personam agnovisse, eamque ob causam signum crucis uno digito pinxisse asserunt, a vero aberrare minime dubitat, cum Jacobus in limine suæ catecheseos mysterium Trinitatis profiteatur, & David Barphaulos in dialogo de trisagio aliam causam reddat, cur Jacobitæ crucis signum

unico digito pingam, nempe quia Christus unus est & unica vice crucifixus. Vitriacum etiam, Sanutum & alios refutat, qui confessionem a Jacobitis abrogatam dicunt, cum constitutiones Jacobitarum aliud doceant. Concedit tamen, apud Coptitas, qui & ipsi Jacobitarum hæresi infecti sunt, confessionis abrogationem introductam fuisse, quod Johannis Abulmagedi Patriarchæ Alexandrini ævo evenisse, post Morinum ex Orientali Chronico, quod Abraham Ecchellensis edidit, observat. Abulmagedi autem ille, juxta Chronicon allegatum, non anno 1027, ut apud nostrum Naironum typographi vitio legitur, sed A. 1207 floruit, & juxta compilatorem constitutionum Copticarum Abn Hassalium, eam ob causam confessionis abolitionem decrevit, quod requisita illa rarius concurrant, quæ ad spiritualem hanc medicinam, si rite peragi debeat, necessaria videntur. Porro Jacobitas, Armenos, Coptitas & Æthiopes, etsi in Monophysitarum dogmate conveniant, regionibus tamen, linguis, ritibus & nonnullis aliis levioris momenti differentiis inter se discrepare, Naironus noster observat, quas ex ipsius mente breviter referemus. Jacobitæ igitur Mesopotamiam & aliquam Syriæ partem circa Euphratem incolentes in sacris obeundis Syriaca lingua; Armeni Armeniam majorem & minorem & alia sparsim loca inhabitantes, Armena; Abyssini Æthiopiæ incolæ in sacris lingua, quam Ghez i. e. sacram seu liberam appellant, & Chaldaicam esse asserunt; Coptitæ denique, ab urbe Copto Thebaidos metropoli denominati, in sacris & publicis officiis Ægyptiaca, in profanis autem lingua Arabica utuntur. Jacobitæ in consecranda eucharistia pani triticeo & fermentato oleum & salem admiscunt, quod cæteris Monophysitarum sectis improbatum. Armeni a reliquis Monophysitarum sectis in eo differunt, quod & nullam calici aquam admisceant, & pane azymo utantur; qui cum olim crassior fuerit, & vulgaris panis speciem retulerit, Prateolus aliique Armenos fermentatum panem in eucharistiæ sacramento adhibere sibi persuaserunt. Æthiopes quoque seu Abyssini circa eucharistiæ materiam a reliquis differunt, quod vini defectu succum ex uvis passis infusa aqua igne expressum substituunt. Est etiam aliqua inter sectas illas quoad circumcisionis sacramentum differentia, qua Coptitæ & Æthiopes utuntur, Armeni & Jacobitæ abstinent. Et Æthiopes quidem non solum circumcisionem baptismo adjungunt, sed etiam candenti ferro cauterium

rium

rium vultui inurunt; quem ritum nonnulli perperam Jacobitis adscripserunt. Jacobitæ autem etsi a Jacobo Apostolo Domini fratre nomen suum sortiti in vita Jacobi Syri referantur, potius tamen ab hoc ipso Jacobo Syro nomen acceperunt, qui apud orientales frequenter Baradæus cognominatur, sive ab urbe Bardaa, quæ sententia Davidi Archiepiscopo placuit, sive a clitella, quæ Arabum lingua Bardaa dicitur, quæ denominationis ratio in Jacobitarum catechesi fabella quadam confirmatur. Ajunt enim, cum Jacobus ad excitandum mortuum vocatus fuisset, mulierem quandam alteri dixisse: quis est, qui mortuum excitabit? alteram vero respondisse: qui indutus est pannoso vestitu clitellis simili; & Jacobum, cum hæc audivisset, addidisse: hoc meum nomen erit in æternum, & ab eo tempore Baradæi nomine ipsum cognitum fuisse. Nec defuerunt, qui eum clitellariam artem exercuisse, indeque hoc nomen accepisse tradiderunt. Cum autem Jacobus pertinacissime Eutychnianam hæresin & Dioscori sententiam amplexus fuerit, varias Eutychnianorum sectas in Jacobitarum nomen coaluisse Naironus observat. De Patriarcha Jacobitarum refert, quod Ignatii nomen assumat, & Antiochiæ Patriarcha audiat, & quinque Metropolitanas sibi subjectos habeat, quorum duo intra Mesopotamiam resident, ut Amedensis & Mausolanus, quorum hic Basilii, ille Dionysii quondam nunc Timothei nomine insignitur; reliqui extra Mesopotamiam numerantur, ut Madanensis, Aleppensis, & Hierosolymitanus, ex quibus Hierosolymitanus Gregorii, Aleppensis Dionysii, & Mandanensis Cyrilli nomine designari gaudet. Inter episcopatus celebriores Mardinensem & Nisibensem nominat. Inter orthodoxos Syrorum doctores refert Jacobum Nisibensem & quosdam alios, qui ante Chalcedonense concilium vixerunt, & ex illis, qui concilio Chalcedonensi juniores sunt, Jacobum Edeffenum, quem nonnulli cum Jacobo Zanzalo confuderunt, & Jacobum Episcopum Sarug. Reliquos autem, quos Jacobitæ venerantur, plerosque heterodoxos esse animadvertit. A Jacobitis porro ad Melchitas transit seu Syros, Ægyptios, & Arabes Christianos, qui post sextam generalem synodum, Oriente in varias sectas diviso, Græcorum Imperatorum partibus studuerunt. Et Syros quidem Melchitas ante Photianum schisma & quæstionem de processione Spiritus S. motam, cum Maronitis in doctrina convenisse, postea vero Photiano schisma-

unico digito pingam, nempe quia Christus unus est & unica vice crucifixus. Vitriacum etiam, Sanutum & alios refutat, qui confessionem a Jacobitis abrogatam dicunt, cum constitutiones Jacobitarum aliud doceant. Concedit tamen, apud Coptitas, qui & ipsi Jacobitarum hæresi infecti sunt, confessionis abrogationem introductam fuisse, quod Johannis Abulmagedi Patriarchæ Alexandrini ævo evenisse, post Morinum ex Orientali Chronico, quod Abraham Ecchellensis edidit, observat. Abulmagedi autem ille, juxta Chronicon allegatum, non anno 1027, ut apud nostrum Naironum typographi vitio legitur, sed A. 1107 floruit, & juxta compilatorem constitutionum Copticarum Abn Hassalium, eam ob causam confessionis abolitionem decrevit, quod requisita illa rarius concurrant, quæ ad spiritualem hanc medicinam, si rite peragi debeat, necessaria videntur. Porro Jacobitas, Armenos, Coptitas & Æthiopes, etsi in Monophysitarum dogmate conveniant, regionibus tamen, linguis, ritibus & nonnullis aliis levioris momenti differentiis inter se discrepare, Naironus noster observat, quas ex ipsius mente breviter referemus. Jacobitæ igitur Mesopotamiam & aliquam Syriæ partem circa Euphratem incolentes in sacris obeundis Syriaca lingua; Armeni Armeniam majorem & minorem & alia sparsim loca inhabitantes, Armena; Abyssini Æthiopiæ incolæ in sacris lingua, quam Ghez i. e. sacram seu liberam appellant, & Chaldaicam esse asserunt; Coptitæ denique, ab urbe Copro Thebaidos metropoli denominati, in sacris & publicis officiis Ægyptiaca, in profanis autem lingua Arabica utuntur. Jacobitæ in consecranda eucharistia pani triticeo & fermentato oleum & salem admiscunt, quod cæteris Monophysitarum sectis improbat. Armeni a reliquis Monophysitarum sectis in eo differunt, quod & nullam calici aquam admisceant, & pane azymo utantur; qui cum olim crassior fuerit, & vulgaris panis speciem retulerit, Prateolus aliique Armenos fermentatum panem in eucharistiæ sacramento adhibere sibi persuaserunt. Æthiopes quoque seu Abyssini circa eucharistiæ materiam a reliquis differunt, quod vini defectu succum ex uvis passis infusa aqua igne expressum substituunt. Est etiam aliqua inter sectas illas quoad circumcisionis sacramentum differentia, qua Coptitæ & Æthiopes utuntur, Armeni & Jacobitæ abstinent. Et Æthiopes quidem non solum circumcisionem baptismis adjungunt, sed etiam candenti ferro cauterium

rium vultui inurunt; quem ritum nonnulli perperam Jacobitis adscripserunt. Jacobitæ autem etsi a Jacobo Apostolo Domini fratre nomen suum sortiti in vita Jacobi Syri referantur, potius tamen ab hoc ipso Jacobo Syro nomen acceperunt, qui apud orientales frequenter Baradæus cognominatur, sive ab urbe Bardaa, quæ sententia Davidi Archiepiscopo placuit, sive a clitella, quæ Arabum lingua Bardaa dicitur, quæ denominationis ratio in Jacobitarum catechesi fabella quadam confirmatur. Ajunt enim, cum Jacobus ad excitandum mortuum vocatus fuisset, mulierem quandam alteri dixisse: quis est, qui mortuum excitabit? alteram vero respondisse: qui indutus est pannoso vestitu clitellis simili; & Jacobum, cum hæc audivisset, addidisse: hoc meum nomen erit in æternum, & ab eo tempore Baradæi nomine ipsum cognitum fuisse. Nec defuerunt, qui eum clitellariam artem exercuisse, indeque hoc nomen accepisse tradiderunt. Cum autem Jacobus pertinacissime Eutychnianam hæresin & Dioscori sententiam amplexus fuerit, varias Eutychnianorum sectas in Jacobitarum nomen coaluisse Naironus observat. De Patriarcha Jacobitarum refert, quod Ignatii nomen assumat, & Antiochiæ Patriarcha audiat, & quinque Metropolitanis sibi subjectos habeat, quorum duo intra Mesopotamiam resident, ut Amedensis & Mausolanus, quorum hic Basilii, ille Dionysii quondam nunc Timothei nomine insignitur; reliqui extra Mesopotamiam numerantur, ut Madanensis, Aleppensis, & Hierosolymitanus, ex quibus Hierosolymitanus Gregorii, Aleppensis Dionysii, & Mandanensis Cyrilli nomine designari gaudet. Inter episcopatus celebriores Mardinensem & Nisibensem nominat. Inter orthodoxos Syrorum doctores refert Jacobum Nisibensem & quosdam alios, qui ante Chalcedonense concilium vixerunt, & ex illis, qui concilio Chalcedonensi juniores sunt, Jacobum Edessenum, quem nonnulli cum Jacobo Zanzalo confuderunt, & Jacobum Episcopum Sarug. Reliquos autem, quos Jacobitæ venerantur, plerosque heterodoxos esse animadvertit. A Jacobitis porro ad Melchitas transit seu Syros, Ægyptios, & Arabes Christianos, qui post sextam generalem synodum, Oriente in varias sectas diviso, Græcorum Imperatorum partibus studuerunt. Et Syros quidem Melchitas ante Photianum schisma & quæstionem de processione Spiritus S. motam, cum Maronitis in doctrina convenisse, postea vero Photiano schismate agi-

te agitato, Maronitas non minus quam Jacobitas, Armenos, Coptitas & Æthiopes a Melchitis & Nestorianis in diversa abiisse tradit, cum processionem Filii a Spiritu S. illi asseruerint, hi negaverint & impugnaverint. In eucharistia Melchitas non azymo pane, ut Armenos & Maronitas, sed reliquarum nationum orientalium exemplo, fermentato uti memorat. Patriarcham Melchitarum Antiocheni titulo insignitum Damasci residere, ejusque Metropolitanas & Episcopos per varias Syriæ urbes distributos scribit. Tandem etiam de Maronitis agit, de quorum nomine, origine, & religione peculiarem tractatum Romæ A. 1679. idem noster Naironus edidit. Existimat autem, Maronitas nomen suum accepisse a Marone Abbate, qui quarto seculo floruit, ad quem Chrysostomus exul scripsit, & quem Theodoretus in Philotheo suo a pietate & editis miraculis celebravit. Ex hujus Maronis monasterio postea alium quendam Maronem nomine Johannem, pugnis adversus Jacobitas susceptis nobilem, prodiisse dicit. Cum autem Auctores nonnulli Johannem hunc Maronem hæreticum Monotheletam fuisse, & ab eo Maronitas cognominatos Wilhelmi Tyrii autoritate tradant, qui suo tempore Maronitas, cum per quingentos annos Maronis errores secuti fuissent, ad ecclesiæ catholicæ unitatem rediisse memorat; Naironus noster Gulielmum Tyrium ab Eutychio Alexandrino, quem fabulosum Scriptorem esse censet, deceptum asserit, verumque esse negat, quod Eutychius retulit, nempe Johannem IV Episcopum Romanum, in epistola ad Heraclium, Maronem tanquam autorem hæreseos Monotheletarum introducere. Cætera, quæ pro Maronis & Maronitarum orthodoxia adversus Eutychium, Gulielmum Tyrium, & Dominum De Moni vindicanda assert, nec non quæ de Phœnicia aliisque regionibus, quas Maronitz incolunt, nec non de Patriarcha, Metropolitanis & Episcopis Maronitarum, eorundemque monasteriis & ritibus nonnullis apud Maronitas usitatis disserit, brevitatis studio omittimus, & de reliquis Euopliz hujus partibus pauca addimus.

Secundam igitur partem quantum attinet, in ea harmoniam Romanæ ecclesiæ cum orientalibus a doctrina de 7 ecclesiæ Rom. sacramentis inchoat. Singula autem illius harmoniæ capita enumerare nimis longum foret; aliqua tantum perlustrasse sufficiet. De baptismo agens Calvinistis, a quibus filios illegitimos ad baptismum non admitti

admitti sibi persuadet, Syros opponit, qui hanc gratiæ portam nemini claudi volunt. Ad confirmationis sacramentum accedens non diffimulat, post baptismum in orientalibus ecclesiis infantes etiam eucharistiæ participes fieri, quod a Romana ecclesia alienum est. Addit, apud Orientales confirmationem non solum ab Episcopis, ut in Romana ecclesia fieri solet, sed etiam a Presbyteris peragi. De eucharistia tractans fatetur, in quibusdam Syrorum liturgiis post verba consecrationis Spiritum S. invocari, ut in panem & vinum descendat, eumque corpus & sanguinem Christi faciat. Ne autem Orientales a Latinis dissidere videantur, qui per verba consecrationis panem & vinum in corpus & sanguinem Christi mutari dicunt, existimat, invocationem Spiritus S. in liturgiis orientalibus non eo tendere, ut panem & vinum corpus & sanguinem Christi faciat, sed ut hoc sacramentum percipientibus utile esse jubeat; quod in nonnullis Syrorum liturgiis clarius exprimi asserit. Nec obstare dicit, quod post verba consecrationis prolata adhuc panis & vini mentio fiat, cum hoc nomine tantum residua panis & vini accidentia notentur. Addit tamen se suspicari, quod Syri Jacobitæ sibi antiquitus persuaserint, quod transsubstantiatio non per verba Christi a Sacerdote prolata, sed per Spiritus S. invocationem fiat, cum in nonnullis eorum liturgiis nulla consecrationis formula, sed tantum invocatio Spiritus S. adhibeatur. Circa eucharistiæ materiam non omnes ecclesias orientales cum Romana convenire fateri cogitur, cum inter se ipsæmet haud convenient, aliis azymum, aliis fermentatum panem adhibentibus; quam discordiam Justiniani ævo natam dicit, qui omnes Syros sibi in fide non consentientes persecutus est, & illis tantum, qui a partibus suis steterunt, indeque Melchitæ dicti sunt, immunitatem a persecutionibus concessit. Novum argumentum harmoniæ inter Romanam & orientales ecclesias in eo quaerit, quod in Romana ecclesia communio sub una, apud orientales communio sub utraque vigeat. Hoc enim dissensu concordiam Romanæ ecclesiæ cum orientalibus minime tolli putat, cum orientales ita communionem sub utraque utantur, ut communionem sub una minime condemnent. Ab eucharistia ad confessionem & reliqua Romanæ ecclesiæ sacramenta progreditur. Quibus absolutis in tertia parte de Ecclesia, de Romano Pontifice, de purgatorio, de crucis adoratione, de reliquiarum & sanctorum cultu, de peregrinatione-

nationibus ad loca sancta, de libero arbitrio & merito bonorum operum, de gratia Dei, de lege aliisque fidei articulis agit, in quibus omnibus Romanam ecclesiam cum orientalibus convenire contendit.

A COMMENTARY ON THE FIVE BOOKS OF MOSES.

i. e.

RICHARDI EPISCOPI BATHONIENSIS & WELLENSIS COMMENTARIUS IN PENTATEUCHUM, CUM DISSERTATIONE DE AUCTORE EJUS.

Londini apud Willh. Rogers, 1694. in 8.
Alph. 3. plag. 3.

- D**Amus hic, quas nuper promisimus, Maxime Reverendi Auctoris succinctas in integrum Pentateuchum notas, quas in plebejorum præcipue usum, ad eo magis juvandam & facilitandam S. Scripturæ lectionem scripsit. Erat enim hoc, prout ipsemet in præfatione narrat, jam a plurimis abhinc annis multorum e Londinensi clero propositum, ut inita inter se societate, divisisque partibus, breves in universa S. Biblia notas concinnarent, quibus adjuti simpliciores majori cum fructu in legenda S. Scriptura versarentur. Impeditum vero laudabile institutum est, postquam periculosum Anglia cum Pontificiis bellum sentiens, ad hoc potius omnes Theologorum calamos avocavit: quod cum per annos aliquot durasset, obiere interim societatis illius haud pauci, atque adeo mora huic proposito injecta est. Non tulit tamen Reverend. Auctor, cui tum in distributione Pentateuchus obvenerat, ut in vanum profusus abiret, quod non proficuis minus quam laudandis molitionibus erat cœptum. Sedato proin per insperatam summæ rerum mutationem bello cum Pontificiis, ipse labores pristinos resumit, tum ut officii sibi olim demandati partes expleret, tum ut reliqua etiam suæ societatis membra ad continuandum hoc institutum felici auspicio incitaret; cujus summam utilitatem atque necessitatem, ob vafros contra S. Scripturam hominum atheorum conatus, & magnam simpliciorum in penetrandis locis difficilioribus infirmitatem, sperandam ostendit. Hebraicum
- P. I.
III.
IV.
V.
VI.
XVII.

bræum textum se in suis notis unice semper ut regulam respexisse ait, non neglectis tamen versionibus, Græca LXXvirali, Latina vulgata & Chaldaica Onkelosi, nec non Syriaca atque Samaritana; e modernis omnium optimas versiones-judicat Italam Diòdati, Anglicam, & Latinam Tigrinam. Adhibuit quoque in subsidium Josephum ac Philonem; e Rabbinis omnium maxime Maimonidem, quem a studiosis Theologiæ legendum relegendumque censet, quippe cujus scripta ad interpretationem S. Scripturæ longe plurimum conferant, imo post illam inter præcipua literati orbis *κεφάλαια* numeranda sint; ut mirum non sit, Judæos de Maimonide loquentes dicere, a Mose usque ad Mosen Mose similem non extitisse. Præfationem luculenta Differtatio sequitur de auctore Pentateuchi, quem nullum alium esse, quam ipsum Mosen, contra Spinosam, Hobbesium & Peirerium evictum it, non prætermittis novis exceptionibus, quæ a recentioribus, formari solent. Nostri instituti non est, prolixè ista omnia recensere, quorum partem jam ab aliis quoque dictam meminimus, Illud generatim monemus, eruditissime Virum doctum singula loca vindicare, quæ contra communem tot seculorum de Mose Pentateuchi auctore sententiam objici consueverunt. Non enim repetit solum, quæ ab aliis jam responsa invenit, sed & novis ut plurimum solutionibus sui judicii *ειπέβαιν* demonstrat. Ita ubi de catalogo Regum Edomitiorum agit, qui Gen. XXXVI. 31-39. exhibetur, quemque non ii solum, qui Pentateuchum Mose abjudicant, pro se magno strepitu adducunt, sed quem & vindex prisce opinionis Joh. Clericus ab alio, nescio quo insertum novo argumento contendit; hunc catalogum Mose justo studio vindicat, & Joanni Clerico præcipue succenset, quod tam facile insertos ab alio novem illos versículos concedat, ne de eo quidem sollicitus, ut de *θεοπροψία* eorum constet, dum a *nescio quo* illatos dicat, argumentum adhibens, quod tanti non sit, ut quicquam evincat. Dixerat enim, a Jacobo usque ad Obedum, Davidis avum, non nisi octo generationes poni; usq; ad Mosen a Jacobo solum quatuor: jam cum Esavus Jacobi frater fuerit, & octo tamen ex ejus posteritate reges sibi mutuo succedentes in loco Genesios numerentur; non potuisse hæc a Mose poni, quo multi regum horum extiterint posteriores, nisi forte revelatos illi divinitus dicamus: probabile autem non esse, quod Deus nomina regum peregrinorum, qui nondum extiterant, revelare

XVII.

XVIII.

XXIV.

XXXIV.

XXXIX.

XXXV.

Aaaa

voluerit:

voluerit: hinc, si candide ager liceat, ab alio versus hos insertos esse dicendos. Verum egisse Clericum parum candide, Reverendus maxime

- XXXVI. Episcopus observat, & expectari talia a Deista potius aut Hobbessii discipulo, quam a Mosis vindice debuisse. Si enim vel maxime illa supputatio nonnisi quatuor generationes a Jacobo usque ad Moſen ſtat, non tamen hoc obſtare, quo minus in Eſavi poſteris major illarum numerus dari potuiſſet. Certe a matrimonio Eſavi usque ad Moſis
- XXXV. mortem annos 345 effluxiſſe, quorum intervallum octo regum ſucceſſioni plus ſatis ſuffecerit: neque hoc rarum eſſe, ut frequentior ſit poſteriorum familiae unius ſeries, quam alterius, prout nempe maturius vel ſerius homines matrimonia ineant, & prout primogeniti citius tardiusve ſatis concedant. Eſavum integris 40 annis matrimonium ante Jacobum fratrem iniſſe, quorum ratio in hac ſupputatione magni momenti ſit. Joſephum animum 120 ſenem Ephraimi poſteros in tertiam usque generationem vidiffe: quid obſtet, quo minus intra 345 annos octo generationes Eſavi fuerint? Quamvis autem hoc modo ſpatium octo regibus ſatis amplum, ſi filius ſemper patri ſucceſſiſſet, demonſtratum ſit: non tamen talem ſucceſſionem octo regum fuiſſe, verba illius pericopes manifeſto probare, cum e diverſis urbibus atque regionibus illi Edomitarum reges fuerint, quod de continua filiorum ſucceſſione credi non queat. Imo, quod adhuc magis ad rem, diſerte ſapienter deſuncto regi alterius filium ſucceſſiſſe dici, Belz Jobabum filium Jerah, Jobabo Huſamum e terra Themanorum, Huſamo Hadadam filium Badad &c. ita ut ad ſucceſſionem regum horum, quos inter ſucceſſor facile præceſſorem ætate vel æquare vel ſuperare potuerit, tempus non adeo longum requiratur. Fore vero ſecuturo tempore reges in Iſraël, ſciſſe omnino Moſen, qui Deut. XVII. leges dedit regum tempore obſervandas: quinimo ipſum fuiſſe regem, Deut. XXXIII. 5; quod & Seldenus in ſuo de Synedriis opere prolixè demonſtrat. Hanc vel unam reſponſionem dubio ſuffecturamputat, quod eo tempore, quo Moſes cum Iſraëlitis ex Ægypto proſectus eſt, Edomitz ſub ducum imperio fuerint, qui nempe reges exceperant, non regum, Exod. XV, 15. Tandem igitur exiſtimat, octo reges illos, quos in terra Edom regnaſſe Moſes Genef. XXXVI. ſcribit, ne quidem ex Eſavi progenie, ſed Horitas fuiſſe, quos poſtmodum Edomitz terra ſua expulerint, & a ſe integram regionem appellaverint.
- XXXVII. tardiusve ſatis concedant. Eſavum integris 40 annis matrimonium ante Jacobum fratrem iniſſe, quorum ratio in hac ſupputatione magni momenti ſit. Joſephum animum 120 ſenem Ephraimi poſteros in tertiam usque generationem vidiffe: quid obſtet, quo minus intra 345 annos octo generationes Eſavi fuerint? Quamvis autem hoc modo ſpatium octo regibus ſatis amplum, ſi filius ſemper patri ſucceſſiſſet, demonſtratum ſit: non tamen talem ſucceſſionem octo regum fuiſſe, verba illius pericopes manifeſto probare, cum e diverſis urbibus atque regionibus illi Edomitarum reges fuerint, quod de continua filiorum ſucceſſione credi non queat. Imo, quod adhuc magis ad rem, diſerte ſapienter deſuncto regi alterius filium ſucceſſiſſe dici, Belz Jobabum filium Jerah, Jobabo Huſamum e terra Themanorum, Huſamo Hadadam filium Badad &c. ita ut ad ſucceſſionem regum horum, quos inter ſucceſſor facile præceſſorem ætate vel æquare vel ſuperare potuerit, tempus non adeo longum requiratur. Fore vero ſecuturo tempore reges in Iſraël, ſciſſe omnino Moſen, qui Deut. XVII. leges dedit regum tempore obſervandas: quinimo ipſum fuiſſe regem, Deut. XXXIII. 5; quod & Seldenus in ſuo de Synedriis opere prolixè demonſtrat. Hanc vel unam reſponſionem dubio ſuffecturamputat, quod eo tempore, quo Moſes cum Iſraëlitis ex Ægypto proſectus eſt, Edomitz ſub ducum imperio fuerint, qui nempe reges exceperant, non regum, Exod. XV, 15. Tandem igitur exiſtimat, octo reges illos, quos in terra Edom regnaſſe Moſes Genef. XXXVI. ſcribit, ne quidem ex Eſavi progenie, ſed Horitas fuiſſe, quos poſtmodum Edomitz terra ſua expulerint, & a ſe integram regionem appellaverint.
- XXXVIII. tardiusve ſatis concedant. Eſavum integris 40 annis matrimonium ante Jacobum fratrem iniſſe, quorum ratio in hac ſupputatione magni momenti ſit. Joſephum animum 120 ſenem Ephraimi poſteros in tertiam usque generationem vidiffe: quid obſtet, quo minus intra 345 annos octo generationes Eſavi fuerint? Quamvis autem hoc modo ſpatium octo regibus ſatis amplum, ſi filius ſemper patri ſucceſſiſſet, demonſtratum ſit: non tamen talem ſucceſſionem octo regum fuiſſe, verba illius pericopes manifeſto probare, cum e diverſis urbibus atque regionibus illi Edomitarum reges fuerint, quod de continua filiorum ſucceſſione credi non queat. Imo, quod adhuc magis ad rem, diſerte ſapienter deſuncto regi alterius filium ſucceſſiſſe dici, Belz Jobabum filium Jerah, Jobabo Huſamum e terra Themanorum, Huſamo Hadadam filium Badad &c. ita ut ad ſucceſſionem regum horum, quos inter ſucceſſor facile præceſſorem ætate vel æquare vel ſuperare potuerit, tempus non adeo longum requiratur. Fore vero ſecuturo tempore reges in Iſraël, ſciſſe omnino Moſen, qui Deut. XVII. leges dedit regum tempore obſervandas: quinimo ipſum fuiſſe regem, Deut. XXXIII. 5; quod & Seldenus in ſuo de Synedriis opere prolixè demonſtrat. Hanc vel unam reſponſionem dubio ſuffecturamputat, quod eo tempore, quo Moſes cum Iſraëlitis ex Ægypto proſectus eſt, Edomitz ſub ducum imperio fuerint, qui nempe reges exceperant, non regum, Exod. XV, 15. Tandem igitur exiſtimat, octo reges illos, quos in terra Edom regnaſſe Moſes Genef. XXXVI. ſcribit, ne quidem ex Eſavi progenie, ſed Horitas fuiſſe, quos poſtmodum Edomitz terra ſua expulerint, & a ſe integram regionem appellaverint.
- XXXIX. tardiusve ſatis concedant. Eſavum integris 40 annis matrimonium ante Jacobum fratrem iniſſe, quorum ratio in hac ſupputatione magni momenti ſit. Joſephum animum 120 ſenem Ephraimi poſteros in tertiam usque generationem vidiffe: quid obſtet, quo minus intra 345 annos octo generationes Eſavi fuerint? Quamvis autem hoc modo ſpatium octo regibus ſatis amplum, ſi filius ſemper patri ſucceſſiſſet, demonſtratum ſit: non tamen talem ſucceſſionem octo regum fuiſſe, verba illius pericopes manifeſto probare, cum e diverſis urbibus atque regionibus illi Edomitarum reges fuerint, quod de continua filiorum ſucceſſione credi non queat. Imo, quod adhuc magis ad rem, diſerte ſapienter deſuncto regi alterius filium ſucceſſiſſe dici, Belz Jobabum filium Jerah, Jobabo Huſamum e terra Themanorum, Huſamo Hadadam filium Badad &c. ita ut ad ſucceſſionem regum horum, quos inter ſucceſſor facile præceſſorem ætate vel æquare vel ſuperare potuerit, tempus non adeo longum requiratur. Fore vero ſecuturo tempore reges in Iſraël, ſciſſe omnino Moſen, qui Deut. XVII. leges dedit regum tempore obſervandas: quinimo ipſum fuiſſe regem, Deut. XXXIII. 5; quod & Seldenus in ſuo de Synedriis opere prolixè demonſtrat. Hanc vel unam reſponſionem dubio ſuffecturamputat, quod eo tempore, quo Moſes cum Iſraëlitis ex Ægypto proſectus eſt, Edomitz ſub ducum imperio fuerint, qui nempe reges exceperant, non regum, Exod. XV, 15. Tandem igitur exiſtimat, octo reges illos, quos in terra Edom regnaſſe Moſes Genef. XXXVI. ſcribit, ne quidem ex Eſavi progenie, ſed Horitas fuiſſe, quos poſtmodum Edomitz terra ſua expulerint, & a ſe integram regionem appellaverint.
- XL. tardiusve ſatis concedant. Eſavum integris 40 annis matrimonium ante Jacobum fratrem iniſſe, quorum ratio in hac ſupputatione magni momenti ſit. Joſephum animum 120 ſenem Ephraimi poſteros in tertiam usque generationem vidiffe: quid obſtet, quo minus intra 345 annos octo generationes Eſavi fuerint? Quamvis autem hoc modo ſpatium octo regibus ſatis amplum, ſi filius ſemper patri ſucceſſiſſet, demonſtratum ſit: non tamen talem ſucceſſionem octo regum fuiſſe, verba illius pericopes manifeſto probare, cum e diverſis urbibus atque regionibus illi Edomitarum reges fuerint, quod de continua filiorum ſucceſſione credi non queat. Imo, quod adhuc magis ad rem, diſerte ſapienter deſuncto regi alterius filium ſucceſſiſſe dici, Belz Jobabum filium Jerah, Jobabo Huſamum e terra Themanorum, Huſamo Hadadam filium Badad &c. ita ut ad ſucceſſionem regum horum, quos inter ſucceſſor facile præceſſorem ætate vel æquare vel ſuperare potuerit, tempus non adeo longum requiratur. Fore vero ſecuturo tempore reges in Iſraël, ſciſſe omnino Moſen, qui Deut. XVII. leges dedit regum tempore obſervandas: quinimo ipſum fuiſſe regem, Deut. XXXIII. 5; quod & Seldenus in ſuo de Synedriis opere prolixè demonſtrat. Hanc vel unam reſponſionem dubio ſuffecturamputat, quod eo tempore, quo Moſes cum Iſraëlitis ex Ægypto proſectus eſt, Edomitz ſub ducum imperio fuerint, qui nempe reges exceperant, non regum, Exod. XV, 15. Tandem igitur exiſtimat, octo reges illos, quos in terra Edom regnaſſe Moſes Genef. XXXVI. ſcribit, ne quidem ex Eſavi progenie, ſed Horitas fuiſſe, quos poſtmodum Edomitz terra ſua expulerint, & a ſe integram regionem appellaverint.

rint. Hoc nempe cum antecedentibus maxime congruere ait, quæ v. 20. Horitas Sciri posteros ab Edomitibus apertissime distinguant, tum eorundem duces exhibeant v. 21. sqq; hos excipere reges Horitarum v. 31-39. tandem principes posterorum Esavi v. 40. eos ipsos nempe, qui pulsus regibus sibi regimen ac provinciam vindicarint: nec obstare, quod Moses reges eos in terra Edom regnasse dicat, atque adeo ab Horitis distinctos innuere videatur: ita enim locutum Mo-
sen, quia suo tempore id nomen jamdudum, obtrito pristino, obtinuerit.

Non minus ægre fert reverendus Præsul, in alio Pentateuchi loco æque facilem Clericum ad abjudicandum Mosi eundem reperiri: cum scilicet Exod. XVI. 35, Israëlitzæ per 40 annos manna comedisse dicuntur, donec fines terræ Canaan attigerint. Hæc a Mose profecta non esse Clericus opinatur, quippe qui, licet, ut e Numerorum libro constet, cessaturum aliquando cœlestem cibum e divina revelatione compererit; non tamen in hoc Exodi loco præteritum מִן־הַמָּן de futura re adhibere potuisset. Enimvero tam frequentem esse in sacris literis præteriti pro futuro enallagen, in prophetiis præcipue ad eo majorem rei certitudinem innuendam, Noster de ipso etiam מִן־הַמָּן adductis locis parallelis ostendit, ut simul non ignorare hoc posse visum doctum, sed nodum in scirpo quærere voluisse, ferme indignabundus dicat: adeoque locum Exodi transfert, *Filii Israël comedent manna 40 annis &c.* quam translationem aliquot similibus exemplis probat.

Ita in diluendis quoque reliquis objectionibus (quarum in universum XXII confutat) studium omne felici, nisi fallimur, successu pōnit. Ut ternarium adhuc numerum uno addito expleamus, placeat nomen מִן־הַמָּן *Propheta* producere, e quo, cum aliquoties in Pentateucho occurrat, nonnulli Mosē ejus auctorem esse non posse argumentantur, cum juxta 1. Sam. IX. 9. antiquis ante Samuelem temporibus non מִן־הַמָּן dictus propheta sit sed רֹאֶה *videns*. Ast vero observat Auctor primo, in iis ipsis locis, quæ Hobbesius ut genuinæ Mosi assumit, a Deut. XI. usque ad XXVII, aliquoties nomen מִן־הַמָּן occurrere, ut Deut. XIII. 1, 3. XVIII. 15, 18. 20, 22: deinde in iis etiam locis reperiri, quæ Apostoli ut verba Mosi allegent, quales vaticinium de Messia Propheta Num. XVIII. 18. a Petro & Stephano tan-

XLIX.

L.

LII.

LXVI.

quam effatum Mosis Act. III. 22. & VII. 37. laudatum, quæ testium θεοπνεύτων autoritas animum Christianum extra omne dubium ponat: denique non id inquit in loco Samuelis dici, prophetæ nomen ignotum penitus usque ad Sannuelis tempora fuisse, sed prophetam tum temporis vulgo i. e. videntem dictum. Potuisse tamen utrumque nomen sciri, si vel maxime posterius priori notius atque vulgo recèptius extiterit: quemadmodum longo post temporum intervallo Micha propheta III. 7. (eui addi & Amos potest c. VII. v. 12.) i. e. videns vocatus repètiatur; ridiculus vero sit, qui ne tum quidem notum *Propheta* nomen fuisse, inde velit exsculpere.

Atque hæc e Dissertatione excerpisse sufficiat. Libris singulis, quorum versio Anglica brevioribus, ut jam dictum, notis illustrata comparet, præfixum semper generale argumentum est, quod non contenta solum illorum quasi uno intuitu repræsentat, sed & ad commendandam eorundem lectionem, quis usus lectores maneat, una subjungit. In argumento Deuteronomii Auctor simul objectionem, a tot Pentateuchi repetitionibus, quæ præcipue in quinto Mosis libro occurrant, desumptam, sibi diluendam sumit, adversus eos, qui diversis potius collectoribus, & præpostera sedendarum collectorum locationi, quam Mosis ipsi, inutiles repetitiones adscribendas contendant. Verum falli hos, nihilque sua suspicione evincere Noster luculenter ostendit. Primo enim non e meris repetitionibus Deuteronomium constare; imo esse in eo leges & vaticinia, quæ in reliquis quatuor libris frustra quæras: ad hæc, argumenta ad observandam legem moventia tam ponderosa affert, ut cum iis, quæ in prioribus libris prolata fuerant, comparata, nova omnino videri queant. Deinde repetitiones vel esse factorum, vel legum. Facta in Deuteronomio non jejuna recensione repeti, sed semper ad incitandum & firmandum in perseverantia populum egregie applicari. Leges pariter, dum repetuntur, vel novis atque clarioribus additamontis explicari, vel cautionibus ab abusu præstrui, quandoque novis argumentis firmari, aut digna dispensatione limitari: quæ omnia exemplis in medium adductis abunde probat. Neq; vero Deum ad certas artis aut scientiæ regulas, quales homunculi nobis fingimus, teneri: sufficere, si voluntatem indicet, quam si per partes ac diversis occasionibus dederit, nostrum esse spiritualia cum spiritualibus componere, atque ita, quæ
mens

mens totius revelationis sit, pie indagare. Quodsi non Moses auctor Pentateuchi, sed incertus sparsarum hic illic schedatum collector extitisset, profecto longe facilius omitti tot repetitiones potuisset. Concludit denique, quemadmodum levis illa diversitas relationum, quæ in scriptis IV Evangelistarum reperitur, adeo non contra eadem faciat, ut potius fidem, quam iis tribuimus, confirmet, dum scilicet eos collatis ad decipiendum consiliis non scripsisse inde convincimur: ita cum repetitionibus Pentateuchi rem se habere; & frustra omnino esse, qui vel contra libros, vel contra auctorem aliquid moliantur.

Supereft, ut e notis aliqua speciminis loco producamus. Ad Genes. XLVIII. 22. terram illam, quam Jacobus suo gladio atque arcu partam Iosepho legat, esse ipsam Sichemitarum urbem (de qua Genes. XXXIV. 25. sqq. existimat: Amoritarum vero terram dici, vel quod ii post abitum Jacobi urbem Sichemitarum sibi subjecerint, postmodum reverso Jacobo & indubium jus repetente repulsi: vel quod sub Amoritarum, gentis idololatricæ atque præpotentis, nomine vicinæ etiam nationes, atque proin Sichemitarum regio, simul fuerint comprehensæ, quod aliis quoque S. Scripturæ locis fit. Quamquam vero Jacobus serio filiorum crudelitatem in Sichemitis perhendendis adhibitam detestatus sit; quia tamen a Deo promissionem possidendarum earundem terrarum acceperit, justum ipsi exinde titulum enatum vindicandi in posterum sibi regionem, quam jure belli sine ullo sui ipsius crimine acquisiverit. De divisione præceptorum Decalogi ad Exod. XX. 17. agens, ad defendendam suæ Ecclesiæ hypothefin, quæ non nisi unum præceptum de concupiscentia statuit, varia in medium profert: quod scilicet nonum apud nos atque Pontificios de concupiscentia domus proximi præceptum in Deuteronomio demum post id de concupiscentia uxoris ejus, atque adeo post partem decimi ponatur, manifesto indicio, illud quoque partem hujus explere: quod Paulus unicum de concupiscentia præceptum alleget: quod idem Iosephus, idem Philo Judæi sentiant. Quibus argumentis tantum noster Auctor tribuit, ut Ecclesiam Romanam, ob contracta perperam (ut existimat) prima duo præcepta, notoriæ prævaricationis accuset, quasi non alio illud sine fecisset, quam ut receptum apud suos cultum imaginum eo facilius tueretur.

Ad Num. XXIV. 14, ubi Balaam pseudopropheta reditum ad

suos parans Balacum Moabitarum regem ultimum allocutus ait: *venuntamen pergens ad populum meum, dabo consilium* &c. observat Auctor, suppleendum hic e Josepho atque Philone, quodnam istud elabendi consilium sit, quod necromanticus ille vates Balaco dederit: nempe ut pulchritudine mulierum suæ terræ Israëlitas ad lasciviam, & ex hac ad idololatriam irritaret, ad quam pronos fore statim suspicabatur, si modo prius turpi exterarum foeminarum amore arserint. Ita autem revera rem accidisse, & non fictum a Josepho aut Philone, sed in ipsismet S. Literis Balaami dolo adscribi, e Num. XXV, 1. 2. 3 & XXXI. 16 demonstrat.

Difficilem in primis Deut. c. X. versum sextum agnoscit, quippe qui non solum ægre cum antecedentibus cohæret, sed & duabus aliis difficultatibus implicatur. Ad primum tamen respondet Noster, Mosens, postquam capite præcedente suam pro populo intercessionem memoraverit, hoc jam effectus suæ intercessionis narrare; quales sint, tabularum Decalogi restauratio & positio in arcam; itinera Israëlitis non impedita; sacerdotium post Aaronis mortem non desinens, sed Eleazaro collatum: quæ omnia bene satis sibi cohæreant. Si vero quærat, qui possint hoc loco Israëlitis ex Beeroth Bæ-Jackan Moseram iter instituisse dici, cum Num. XXXIII. 31. Mosera profecti Bæ-Jackan petiisse referantur? respondet, rarum in illa Israëlitis peregrinatione non fuisse, ut eandem retro viam peterent, quam paulo prius fuerant emensæ. Quod tandem Aaron eodem versiculo Moseræ mortuus perhibetur, quem e Num. XX. 25. 28. in monte Hor obiisse novimus; ita Auctor *évavλο Davoicav* tollit, ut eundem locum binominem arbitretur, Hor montem atq; Moseram, (sicut Horeb & Sinai montis unius nomina sint) vel hanc certe locum monti adjacentem censet. Verum satis jam ex istis, quæ delibavimus, patere existimamus, quam elegans labor iste sit, & quam proficiuus Anglis hominibus futurus; si præsertim in explicandis hoc, uti coceptum est, modo reliquis quoque S. Codicis libris in commodum universæ nationis pergatur.

THE CASE OF SEES VACANT BI AN UNJUST OR
Uncanonical deprivation, stated &c.

Hoc

Hoc est:

CAUSA SEDIUM EPISCOPALIUM PER INJUSTAM VEL non Canonicam depositionem vacantium decisa. Ubi tractatui cui-dam, cujus titulus: Vindiciæ pro Episcopis depositis, ut & alius sbedii tractatui Barocciano nuper oppositis responderetur, ab HUMFREDO HODY, S. Theol. D. & Collegii Wadhamensis apud Oxoniensës Socio.

Londini apud Henr. Mortlock, 1693. in 4. plag. 27.

Redargutio Schismatis Anglicani, quam ex MSo Barocciano ante hoc quadriennium, & quod excurrit, instituit D. Hodius, (nobis quoque in Actis Erud. 1692, p. 235 memorata,) varios ipsi excitavit adversarios. Recordabuntur Lectores, hoc ipso Supplementorum tomo p. 169 a nobis relatum fuisse, ut contra illorum non neminem, fraudem ipsi ob omisso, qui tractatui illi in codice MSo subnexi fuerant, Canones objicientem, bonam fidem suam Epistola quadam tueri coactus fuerit. Sed non ille solus fuit, qui Hodio ob libri illius editionem dicam scripsit; a sex enim aliis editis de ea re libris se impetitur ipsemet in præsentis operis præfatione testatur. Causam, cur tot machinis oppugnetur opus istud, eam esse sibi persuadet, quod cum duæ saltem sint propositiones, quarum utraque, modo de veritate earum constat, causam Episcoporum a Magistratu politico dejectis succedentium tueatur; posterior earum tuculente tractatu Barocciano stabiliatur. Est illa: *quod concedatur licet, Magistratui politico jus Episcopum ob crimina mere politica deponendi baud comperere, nibilominus tamen recipiendus sit ille, quem de facto antecessore deposito, in locum ejus surrogavit, modo alio ille visio non laboret, idque conservanda pacis ecclesiastica causa.* Hanc propositionem a quoquam defendi cum inopinatum prorsus adversæ parti accideret, cujus animis altera solum hæctenus obversata fuerat, quod scilicet *liceat Magistratui ob crimina mere politica, sive vera, sive pro talibus habita, ejicere sede sua Episcopum,* quam solum impugnandam putaverat; unanimi consensu in Baroccianum tractatum, qui priori locò a nobis commemoratam propositionem manifeste defendit, calamos convertit. Et hinc tot nobis contra Hodium atque Baroccianum opus enati sunt libelli, quos inter

inter cum principem locum facile teneant *Vindicia pro Episcopis depositis* a summa eruditionis Viro, (quem legentibus illas facile proderent genius ejus, & eruditio minime hodie vulgaris) conscriptæ; iis potissimum præsens opus suum opposuit clarissimus Autor noster, ita tamen, ut si in reliquis aliquid, quod scrupulum movere possit, occurrat, id quoque prætermissum haud fuerit.

Absolvitur autem totum hoc opus, si primum & ultimum ejus caput excipias, petitis ex antiquitate ecclesiastica exemplis, e quibus pateat, Episcopos injuste depositorum successores, ab Ecclesiis receptos & agnitos fuisse: vel si rejecti ab iis fuerint, ideo id factum non esse, quod injuste depositis successerint, sed quod vel hæreseos vel alterius cujusdam criminis labe adpersi crederentur. In primo autem capite rationibus etiam ita omnino faciendum esse ostendit, ne forte contra exempla, quibus, ut diximus, enarrandis omnis hic labor fuit doctissimo Viro impensus, vitio ea non carere quisquam excipiat. Rationum autem instar omnium ipsi est pax Ecclesiæ. Hanc ut conservarent, sollicitos veteres Ecclesiarum præfules contra canones, sanctissime etiam alias observatos, dispensasse nonnunquam ostendit. Hinc secus ac decreverat Concilium Nicænum, duos nonnullis urbibus concessos Episcopos, ut contractum e Donatistarum schismate vulnus sanaretur: hinc multis pedum pastorale haud ereptum, quibus Simoniacis artibus istud quæsierat; hinc sæpe adeo, qui seculari tantum autoritate cathedram conscenderant, tenere eam non fuisse prohibitos. Fateretur interea, servandæ pacis prætextu ea, quæ sine peccato fieri nequeunt, admitti non posse, vel quæ res habent consequentes adeo perniciosas, ut brevis Ecclesiæ pax gravioribus longe malis sit redimenda. Ast neutrum horum in præsentî negotio timendum esse ait. Nam peccatum in Deum hic nullum admitti ostendit, dum neque in mandatum aliquod divinum impingi probat, (cum nullum de hac re extet, nisi illud, quo parere superioribus generalibus verbis jubemur, relicto nostræ prudentiæ, si duo de præfulatu contendant, utri sit ad hærendum judicio) neque alieni peccati eo nos reddi complices vincit, (cum alias etiam injusto feudi possessori absque crimine pensio annua solvi queat;) nec denique juramentum de canonica obedientia violari docet, utpote quod ei præstetur qui Episcopus est, quamdiu se in Ecclesiæ regimine potest tueri. Multo minus autem adhærere

P. 2.

P. 3.

P. 4.

adhærere huic cum Episcopo, injuste depositi successore, communi-
 oni peccatum propterea existimat, quod proprie & secundum rei ve-
 ritatem loquendo, Episcopus ille non sit; ut clarissimus *Vindiciarum*
 Auctor voluit. Præterquam enim, quod solius Cypriani auctoritati in Ep.
 LV ista superstruatur doctrina; ne illum quidem ad causam præsentem,
 si accurate inspiciatur, trahi posse putat, utpote qui de Novatiano lo-
 quatur Schismatico, Romanam cathedram ambiente, cum Cornelius,
 ne seculari quidem id impediens auctoritate, eam adhuc teneret: quo
 adeo *primo* adhuc in cathedra sedente Episcopo, *secundus* omnino
esse non poterat. Jam ad alterum quod attinet, neque verendum esse
 ostendit, ne consequantur rem istam pericula universum Ecclesiæ
 statum quassatura. Et licet etiam aliquid subesse periculi quis
 largiatur, nec magna tamen, nec certum adeo id esse ait, quam id,
 quod adversæ partis principia secum trahant, quæ non posse non
 schismata & persecutiones acerbissimas concitare, certissime persua-
 sam habet. Hæc fere argumentorum summa est. Jam ad exem-
 pla delabitur, inæer quæ agmen ducunt summi Judæorum Sacerdotes,
 cum quibus, injuste licet antecessoribus eorum expulsis, communi-
 onis tamen uniri vinculo, neque alios virós pios, nec Christum at-
 que Apostolos ait dubitasse. Cumque e doctissimi Seldeni con-
 jectura, per Sacerdotes summos in historicis N. T. libris non sacra-
 rum rerum Præfules, sed Præsides Synedrîi intelligentis, objectio hic
 moveri possit: Christum & Apostolos his tantum Synedrîi Præsidi-
 bus sese submisisse, neutiquam vero summis Judæorum Pontificibus,
 sacrorum curæ præfectis; istam opinionem docte confutat. Sed
 illis etiam responderet, qui factum id a Salvatore & discipulis ejus ideo
 dicunt, quod templo in potestate secularis Magistratus illo tempore
 posito, solennes religionis suæ ritus (quod extra templum facere
 nefas) peragere non potuissent, nisi præfectum templo a Magistratu
 Sacerdotem summum etiam recepissent. Nam pari ratione, qua ho-
 die Judæi ritus istos & sacras cæremonias obire non tenentur, templo
 destituti; olim etiam iis non adstrictos fuisse censet, si summo Sacer-
 dote juxta leges non constituto, aditus ad templum illis præclusus
 fuisset. Ad exempla, quæ Christianæ Ecclesiæ veteres suppeditant, ac-
 cedens monet, frustra ea quæri in tribus prioribus seculis: neque
 nocere causæ suæ, quod Episcopis suis, a gentilibus Imperatoribus

p. 9.

c. II.

p. 31.

p. 34.

inter cum principem locum teneant *Vindicia pro Episcopi depositis* a summæ eruditionis Viro, (quem legentibus illas facile prodent genius ejus, & eruditio minime hodie vulgaris) conscriptæ; iis potissimum præsens opus suum opposuit clarissimus Autor noster, ita tamen, ut si in reliquis aliquid, quod scrupulum movere possit, occurrat, id quoque prætermissum haud fuerit.

Absolvitur autem totum hoc opus, si primum & ultimum ejus caput excipias, petitis ex antiquitate ecclesiastica exemplis, e quibus pateat, Episcopos injuste depositorum successores, ab Ecclesiis receptos & agnitos fuisse: vel si rejecti ab iis fuerint, ideo id factum non esse, quod injuste depositis successerint, sed quod vel hæreseos vel alterius cujusdam criminis labe adpersi crederentur. In primo autem capite rationibus etiam ita omnino faciendum esse ostendit, ne forte contra exempla, quibus, ut diximus, enarrandis omnis hic labor fuit doctissimo Viro impensus, vitio ea non carere quisquam excipiat. Rationum autem instar omnium ipsi est pax Ecclesiæ. Hanc ut conservarent, sollicitos veteres Ecclesiarum præfules contra canones, sanctissime etiam alias observatos, dispensasse nonnunquam ostendit. Hinc secus ac decreverat Concilium Nicænum, duos nonnullis urbibus concessos Episcopos, ut contractum e Donatistarum schismate vulnus sanaretur: hinc multis pedum pastorale haud ereptum, quibus simoniacis artibus istud quæsierat; hinc sæpe adeo, qui seculari tantum autoritate cathedram conscenderant, tenere eam non fuisse prohibitos. Fateretur interea, servandæ pacis prætextu ea, quæ sine peccato fieri nequeunt, admitti non posse, vel quæ res habent consequentes adeo perniciosas, ut brevis Ecclesiæ pax gravioribus longe malis sit redimenda. Ast neutrum horum in præsentī negotio timendum esse ait. Nam peccatum in Deum hic nullum admitti ostendit, dum neque in mandatum aliquod divinum impingi probat, (cum nullum de hac re extet, nisi illud, quo parere superioribus generalibus verbis jubemur, relicto nostræ prudentiæ, si duo de præfultu contendant, utri sit ad hærendum judicio) neque alieni peccati eo nos reddi complices vincit, (cum alias etiam injusto feudi possessori absque crimine pensio annua solvi queat;) nec denique juramentum de canonica obedientia violari docet, utpote quod ei præstetur qui Episcopus est, quamdiu se in Ecclesiæ regimini potest tueri. Multo minus autem
adherere

adherere huic cum Episcopo, injuste depositi successore, communi-
 oni peccatum propterea existimat, quod proprie & secundum rei ve-
 ritatem loquendo, Episcopus ille non sit; ut clarissimus *Vindictiarum*
 Auctor voluit. Præterquam enim, quod solius Cypriani auctoritati in Ep.
 LV ista superstruatur doctrina; ne illum quidem ad causam præsentem,
 si accurate inspiciatur, trahi posse putat, utpote qui de Novatiano lo-
 quatur Schismatico, Romanam cathedram ambiente, cum Cornelius,
 ne seculari quidem id impediende auctoritate, eam adhuc teneret: quo
 adeo *primo* adhuc in cathedra sedente Episcopo, *secundus* omnino
esse non poterat. Jam ad alterum quod attinet, neque verendum esse
 ostendit, ne consequantur rem istam pericula univrsam Ecclesiæ
 statum quassatura. Et licet etiam aliquid subesse periculi quis
 largiatur, nec magna tamen, nec certum adeo id esse ait, quam id,
 quod adversæ partis principia secum trahant, quæ non posse non
 schismata & persecutiones acerbissimas concitare, certissime persua-
 sum habet. Hæc fere argumentorum summa est. Jam ad exem-
 pla delabitur, inter quæ agmen ducunt summi Judæorum Sacerdotes,
 cum quibus, injuste licet antecessoribus eorum expulsis, communi-
 onis tamen uniri vinculo, neque alios virós pios, nec Christum at-
 que Apostolos ait dubitasse. Cumque e doctissimi Seldeni con-
 jectura, per Sacerdotes summos in historicis N. T. libris non sacra-
 rum rerum Præfules, sed Præsides Synedrii intelligentis, objectio hic
 moveri possit: Christum & Apostolos his tantum Synedrii Præsidi-
 bus sese submisisse, neutiquam vero summis Judæorum Pontificibus,
 sacrorum curæ præfectis; istam opinionem doctè confutat. Sed
 illis etiam respondet, qui factum id a Salvatore & discipulis ejus ideo
 dicunt, quod templo in potestate secularis Magistratus illo tempore
 posito, solennes religionis suæ ritus (quod extra templum facere
 nefas) peragere non potuissent, nisi præfectum templo a Magistratu
 Sacerdotem summum etiam recepissent. Nam pari ratione, qua ho-
 die Judæi ritus istos & sacras cæremonias obire non tenentur, templo
 destituti; olim etiam iis non adstrictos fuisse censet, si summo Sacer-
 dote juxta leges non constituto, aditus ad templum illis præclusus
 fuisset. Ad exempla, quæ Christianæ Ecclesiæ veteres suppeditant, ac-
 cedens monet, frustra ea quæri in tribus prioribus seculis: neque
 nocere causæ suæ, quod Episcopis suis, a gentilibus Imperatoribus

p. 9.

c. II.

p. 31.

p. 34.

- ejectis, adhæserint Christiani antiquissimi, cum alii in eorum locum nunquam fuerint surrogati. A Felice itaque Hauspicator, qui Romæ anno 355 Liberio injuste deposito succedebat, ab omnibus tamen, quibus de recta fide ejus constabat, recipiebatur. Immiscet autem passim exempla eorum, qui cum injuste ejectis succederent, recepti haud fuerunt, qualis erat Lucius, qui Petro Alexandrino violente expulso succedebat. Verum istos ob hæresin vel alia crimina, non ob antecessoris injustam depositionem repudiatos fuisse docet: sic enim Lucium respicientes Alexandrini nullam aliam causam, quam Arianismum ejus prætendebant. Timothei, qui Macedonio de sede Constantinopolitana injuste deturbato successit, mentionem hic faciendam esse ideo putavimus, quod ejus occasione Flavianum Antiochenum, & Eliam Hierosolymitanum Patriarcham ab apostasie nota contra *Vindiciarum* Autorem defendat, a quo eam non aliam ob causam illis impactam fuisse ait, quam quod, Timotheum quippe recipientes, a suis opinionibus alienos eos fuisse deprehenderet. Elias quoque ille Hierosolymitanus violente sede sua exuebatur, Johanne in locum ejus substituto, cujus tamen communionem propterea non repudiasset Ecclesias, inter alia loco Photii probat, quem cum ex inedito ejus libro, *Συναγωγὰὶ καὶ ἀποδείξεις ἀκριβεῖς* inscripto, & in celeb. Bodlejana Bibliotheca extante depromserit, hic quoq; comparere volumus: Τῆ Ἱεροσολύμων, inquit, Ἡλίας πρὸς τῶν Ἀποστόλων ἐξοστρακισθέντος τῆς ἐκκλησίας, ἀντιπαύθη παρὰ τῶν αὐτῶν εἰς τὴν ἐκείνου θρόνον Ἰωάννης, συνήμενοι κοινωνῆσαι Σεβήρω καὶ ἀναθεματῆσαι τὴν πλείστην συνέδον· παιδεῖς δὲ τοῖς ἁγίοις Σαββα καὶ Θεοδοσίῳ, καὶ τὰναντία διαπραξάμενοι, καὶ μόνον ἔδεν ἐβλαβῆ, ἔδὲ ἐπιτιμῆθη, ἀλλὰ καὶ ὡς ἅγιος, μετὰ Ἡλίας μέχρι τῆς σήμερον μνημονεύεται· ἀλλ' ἔδὲ εἰ κοινωνήσωμεν αὐτῷ ἐπαύον τι εἰς τὴν οἰκείαν τιμὴν. De Silverii, Papæ Romani a Belisario Petri cathedra ejecti successore Vigilio agens, doctè contra Baronium ostendit, ordinationem ejus post Silverii mortem denuo repetitam non fuisse. Quamvis autem neque Silverius neque alii quam plures, de quibus in sequentibus agit, acquiescere voluerint in eorum, a quibus depositi fuerant sententia, nihilominus tamen successores eorum pro Episcopis agnitos fuisse evincit. Illustre est inter alia exemplum Eutychiei Constantinopolitani, cui exturbato Johannem Scholasticum succedere jubebat Justinianus. Istud silentio præter-

præterire vel ideo nefas duximus, quod varios Quakenthorpii errores in libro de Justiniano Imperatore, dum negotium istud exponit, commissos castigaverit. Primo namque falsum eum esse ostendit in eo, quod propter Origenianos errores Eutychium depositum ab Imperatore fuisse statuat. Non enim omnium Græcorum solum istam sententiam repugnare suffragio, *Autoris* scilicet *Synodici, Glyca, Zonara, Theophani, Joëli, Nicephori & Eustratii*, qui omnes ideo eum a Justiniano patriarchatu privatum testantur, quod *Aphthardocetarum* subscribere nollet erroribus; sed *librum* etiam *de Resurrectione*, ob quem, tanquam Origenianismo infectum, eum condemnatum fuisse Quakenthorpius opinatur, post depositionem ejus demum editum fuisse, e Gregorio M. l. 14. Moral. c. 29. observat. Quibus accedit, quod ex Evagrio quoque constet, Justinianum ab *Aphthardocetis* ante obitum suum seductum fuisse; cujus autoritas ne in dubium vocetur, eam Nicetii Trevirensis Epistola ad Imperatorem istum de lapsu ejus, T. V. Concil. p. 832. edita, confirmat, in qua mentio etiam fit Episcoporum quorundam exilio multatorum, ut illa hæresis eo felicius propagaretur. Deinde etiam contra Quakenthorpium ostendit, vitam Eutychii non recentioris alicujus, ut ille voluerat, Monachi commentum, sed scriptoris coævi esse. Tria potissimum Quakenthorpii pro sua sententia argumenta sunt. Primum, quod vitæ illius Autor dicat, Eutychium ultra 12. annos in exilio vixisse, cum e Paulo Diacono constet, eum statim, postquam Justinianus vivis excessit, sedi suæ restitutum, coronasse Justinum Imperatorem; imo etiam Nicephorus in Chronol. testetur, per duos solum annos mensesve VII exilium ejus durasse. Sed Paulum Diaconum quod attinet, eum in manifesto errore versari Noster ostendit, cum Anastasius Bibliothecarius, quem semper ille sequitur, expresse a Johanne coronationem illam peractam fuisse dicat; quod etiam Theophanes atq; Cedrenus confirmant. Nicephori autem locum in Chronologia ejus corruptum esse, ex ipso Nicephoro probat; in catalogo enim Patriarcharum Constantinopolitanorum Johanni *ἔτη 18' μῆνας 2'* tribuit, ut adeo in Chronologia etiam *ἔτη 18'* pro *ἔτη 18'* omnino sit restituendum. Alterum Quakenthorpii argumentum contra vitam Eutychii illud est, quod in ea dicatur, Eutychium ab Episcopo Amaseno Constantinopolin missum esse ad concilium Generale V: paulo vero post, quam eo delatus esset, Mennam Constantinop. Episcopum

mortuum, & in locum ejus Eutyrium surrogatum fuisse. Falsam enim totam illam narrationem esse contendit, cum Mennas XXI Justiniani anno rebus mortalibus valedixerit, concilium vero Generale V anno XXVI ejusdem Imperatoris sit congregatum. Verum cum annus mortis Mennæ a Quakenthorpio indicatus nitatur testimonio Legatorum Romani Pontificis in Actione III Concilii Gener. VI; eos vel errasse, vel scribere illud esse vitium Hodius contendit. Ad initium enim usque Concilii Generalis V vitam extendisse Mennam, ex epistola Vigilii Papæ ad Valentinianum Scytharum Episcopum, anno XXIII Justiniani scripta, quæ extat in Act. Conc. Gen. V. collat. 7. p. 557, probat, in qua Mennæ tanquam in vivis adhuc existentis fit mentio. Idem Theophanis, Evagrii & Photii etiam confirmat testimonio, quæ hic commemorare non opus. Minus adhuc ponderis inesse putat tertio Quakenthorpii argumento, a miraculorum commentis, quibus vita illa referta est, petito. Familiarem enim admodum fuisse Scriptoribus illius ævi miraculorum narrationem, aliis etiam exemplis docet. Sed ut ad rem, quæ præcipue a clarissimo Autore agitur, redeamus, necesse quidem haud esse putamus, ut catalogus a nobis exemplorum omnium ab eo allatorum texatur; Photianam tamen causam plane silentio prætermittere non placet, quam prolixissime omnium persequitur, & ob alias plane rationes Photium rejectum esse a nonnullis ostendit, quam ob depositionem injustam antecessoris ejus Ignatii. Harum autem præcipua fuit, quod sub anathemate esse tum Photius crederetur, ordinatusve etiam diceretur ab heterodoxo Episcopo; ut reliqua quæ affert, taceamus. Cum vero celebris sit ob causam Photianam etiam Synodus *πρώτη & δευτέρα*, in rationem hujus appellationis inquirat, vanam esse existimans ea de re Beveregii conjecturam, quam in Synodici T. II. p. 170. profert. Ipse existimat, unam eandemque esse Synodum, quæ *πρώτη καὶ δευτέρα* dicitur, ita appellatam, quod duabus distinctis vicibus Patres illius sederint, & duas etiam distinctas in utraque sessione controversias tractaverint, Photianam scilicet atque Iconoclasticam. Argumento hujus rei ipsi est epistola Nicolai Papæ ad Clerum Constantinop. quæ extat inter Acta Conc. VIII. act. 7. p. 1068. In ea enim dicit, Imperatorem Michaëlem sibi, post condemnationem Ignatii, a Synodo, in qua Legati sui præfederant, Constantinopoli pronunciatam, *duo*
vols-

p. 150.

volamina misisse, quorum unum depositionis Ignatii gesta continebat, alterum autem de sanctis imaginibus habebat acta. Paulo post vero de eadem synodo tanquam duabus, ob duas ejus distinctas partes actaque gemina, ita loquitur: *Alia illa concilia, que imminentibus illis (Radoaldo & Zacharia Legatis presidentibus) Constantinopoli celebrata sunt, videlicet tam id, quod adversus Patriarcham Ignatium, quam id, quod pro sacris imaginibus collectum est.* In Chrysoctomi etiam causa multus admodum est, quem non communicasse quidem cum successoribus suis largitur; sed monet tamen, hujus rei solam causam fuisse, quod malis artibus isti effecissent, quod ipse sede depelleretur. Deinde etiam alios tamen Chrysoctomum monuisse observat, ne sui causa ab Ecclesia secederent. Imo partes Chrysoctomi non rationibus sed affectibus actas; ante etiam quam successor ei daretur, secessionem eum fecisse; indeque a Theodoro quoque & aliis, quibus tamen displicebat Chrysoctomi depositio, successores nihilominus ejus receptos fuisse ostendit. De Eustathii Antiocheni depositione a Synodo Hæretica facta, Hæreticos etiam ipsi surrogante, dum loquitur, contra Baronium, Valesium & alios evincit, Eustathium vixisse usque dum Meletius orthodoxus sedem ejus conscenderet; quo facto, etiam ipse illius Ecclesie regimen amplius non attigerit, cum antea, quamdiu Hæretici illam rexerunt, nunquam Episcopi munere abstinere voluerit. In conclusione denique ostendit, ipsam charitatem obstringere Episcopos a civili Magistratu depositos, ut acquiescant; sive id faciant autem sive minus, Ecclesiam tamen ei, qui tenet cathedram, jure meritoque parere, iterum iterumque pertendit.

c. XVI.

c. XVII.

c. XIX.

ROMANA ANTIQUITAS DISSERTATIONIBUS HISTORICO-CRITICIS illustrata, a D. Julio Minutolo, Celestinorum Abbate.

Romæ, typis Jo. Jac. Komarek, 1689. in 8.
Constat 1. Alph. 6. plag.

Admirandam Romani Imperii magnitudinem egregio civilis & militaris disciplinæ ordine, legum, jurium, sacrorum, religionum, magistratuum, comitiorum, censuum, armorum, castrorum constitutione, omniumque ordinum ac officiorum prudenti descriptione,

B b b b 3

in tam

in tam excelsum fastigium erectam fuisse, bene annotat Polybius. In hanc igitur istius Reipublicæ tam pulchram constitutionem oculos intendere oportet, qui historiarum amore & civilis prudentiæ studio tenentur: proindequæ Antiquitates ejus, e priscis scriptoribus collectas, complures auctores recensuerunt. Quos secutus *Mimutolium* septem Dissertationibus potissimas illustrandas sibi proposuit: quarum *prima* urbis Romæ originem exponit, & communem Remi ac Romuli historiam, diversis narrationibus impeditam, quas Plutarchus, Festus & Dionysius Halic. recensent, aut fabulis prorsus annueratam, ut a Ph. Cluverio & Jo. Temporatio factum, vindicat, & Æneæ adventum in Italiam adversus negantes Græcos scriptores asserit; *Zamorenensis* etiam Floriani & Emanuelis de Faria ineptias, quorum ille Hispanos, hic Lusitanos, Romæ conditores fuisse contendunt, confutat p. 19. Latii reges hoc ordine p. 28. seq. enumerat: Janus, Picus, Faunus, Latinus, Æneas, Ascanius, Sylvius, Alba, Capetus, Capys, Calpetus, Tiberinus, Agrippa, Aventinus, Procas, Amulius, Numitor, Lausus, Romulus. *Conditiæ* Romæ historiam p. 35. texit. *Secunda* incrementa & occasum potentissimæ hujus Urbis & Imperii describit. Ad incrementa p. 44. refert asyli extructionem; descriptionem civium in tribus, curias & decurias; divisionem in plebejos & patricios & equites; constitutionem sacrorum & legum; matrimoniorum a Sabinis per vim obtentum, indeque cum vicinis gentibus bella, foedera; augmentaque sub Regibus septem, Consulibus & Imperatoribus. *Occasum* sub Trajani temporibus cœpisse p. 79. affirmat, Alaricum autem nimium quantum eum promovisse p. 80. tandemque sub Momylo seu Augustulo imperium Rom. desisse p. 82. *Tertia* urbis Romæ topographicam descriptionem exhibet, Donatum & Nardinum, qui in eo argumento se exercuerant, carpens interdum. *Quadratam*, non circularem, formam ejus fuisse p. 88. contendit; moenia a Servio Tullio dilatata, nec ab alio postea vel Consule vel Cæsare ampliata fuisse usque ad Aurelianum Imp. p. 97. contra Donatum, Panvinium, Marlianum, Fabricium, Lipsium & alios, Dionysio Halic. innixus, evincit. *Quo loco* quid *pomarium* fuerit p. 99. explicat, & qua ratione pomœrium urbis intactis moenibus ampliatum fuerit p. 103. ostendit. *Situm* moeniorum Servii Tullii p. 104. monstrat, & eorum magnitudinem p. 109. non ad XIII millia passuum, ut e Plinii lib. III. cap. 5. contendit

Maacus

Isaacus Vossius, seq VIII milliaria extendendam; hac etiam ratione Plinii locum & numerum restituendum esse, cum Fabretto & Seuerolio p. 110. existimat; Vossii simul de nimia Urbis magnitudine sententiam p. 113. seq. expendit. Ampliata seu propagata moenia a Aureliano, ut urbem validiorem redderet contra hostium insultus, & Flavio Vopisco in Aurel. tradit p. 118, & ampliacionis eorum modum investigat. De portis urbis p. 128, seqq. de septem collibus p. 138. de fontibus p. 140. de cloacis p. 141. de viis p. 142. de vicis p. 148. de pontibus p. 150. de Tiberi fluvio p. 154. de Tiberina insula p. 158. de suburbis p. 159. de incolarum numero p. 162. de regionibus urbis quatuordecim p. 166. differit. *Quarta* domibus in Roma impendit, earumque materiam, lapides, arenam, calcem, lateres, crates, p. 175. tum formam, & tres antiquorum Græcorum ædificandi ordines, Doricum, Corinthium & Ionicum, Italicum item & Toscanicum seu Rusticum p. 179. 180. genus porro reticulatum, incertum, ordinarium, lateritium, cæmentitium, formaceum, cratitium, spicatum, p. 180. exponit; ac dein sex ætates Romæ constituit p. 189. & quod quavis ætate ædificiorum genus obtinuerit p. 190. sqq. tradit. Partes domorum p. 198. designat, vestibulum, januam, atrium, tablinum, cavædium, conclavia, cellas seu penus, triclinia, dormitoria, exedras, stabula, culinam, basilicas, œcos, balnea, valetudinaria, armamentaria, viridaria, scalas, xystra, caminos, fenestras, usq; ad p. 231. Numerum ædium & insularum (quo nomine parvæ ædes veniunt) in quatuordecim regionibus urbis Romæ p. 236. seqq. indagat, eumq; oppido magnum: de Augusti magnificis ædibus p. 245. a Tiberio, Caligula & Nerone ampliatis differit. *Quinta* in sacris locis versatur, & Tempa eorumq; in urbe Roma originem p. 259. causas p. 261. inaugurations p. 266. religionem pag. 268. partes, quæ sunt; area, atrium, fores, basilica, prodromus aut pronatum, cella, adytum, penetrale, sacrarium, donarium, tectum, ara, p. 273. seqq. ornamenta p. 292. species, quæ sunt fanum, sacellum, ædícula, lararium, tesca, lucus, dianium, minervium, bidental, delubrum, p. 293. numerum p. 297. nomina p. 298. & præcipuas in singulis urbis regionibus præ cæteris magnificas ædes sacras recenset. *Sexta* in sepulcris eorumque nominibus p. 326. speciebus p. 331. materia p. 334. structura p. 335. amplitudine p. 339. ornamentis p. 340. situ p. 342. conditoribus p. 352. conditis non solum hominum sed etiam brutorum cadaveribus p.

354. sepulcri honore indignis p. 356. ejus religione p. 357. violatione p. 359. eorundem in regionibus urbis Romæ designatione p. 362. actandem lucernis sepulcralibus & harum materia, magnitudine, perpetuo igne & istius ratione investiganda, p. 373. seqq. versatur. *Septima*, eaque ultima, ædificiorum, quæ judiciis exercendis dicata fuerunt, descriptioni impenditur. Inter hæc primo loco ponit Forum, cujus vocis originem, & varias significaciones p. 387. multiplicem usum p. 390. figuram p. 390. numerum & diversa genera p. 391. recenset. Aliud enim rebus vendendis destinatum fuisse, ut boarium p. 391. piscarium p. 392. olitorium p. 393. suarium, pistorium, argentarium, archimonium, Sallustii, cupediarium p. 394. macellum p. 395. aliud judiciis exercendis idoneum, cujus generis fuerit Romanum, (quod etiam Latinum, Palladium, vetus & magnum sit dictum p. 396. cujus situm aliter quam Baronius aut Marlianus constituit p. 397. & de ejus ornamentis, porticibus p. 405. Colosso equestri Domitiani p. 406. lacu Curtio p. 407. olea, vite, ficu, cloaca & doliolis p. 408. differit) Cæsaris p. 408. Augusti p. 412. Nervæ p. 414. (quod & Transitorium & Palladium fuerit dictum p. 415.) Trajani seu Ulpium, in quo insignis illa columna Trajani posita p. 416. Post fora enumerata adjunctas iis basilicas, in quas e foro translata fuerunt judicia, earumque ætatem p. 423. formam p. 423. partes, quæ sunt ambulatorio, Chalcidica, navis, pluteus p. 425. genera, quæ nominat Portiam, Semproniam, Opimiam, Juliam, Æmiliam, Caji & Lucii, Pompeji, Trajani, Gordiani, Antonini, Severi p. 429. explicat. Dein Rostra describit p. 430. & Curias p. 434. recenset, veteres, Hostiliam, Calabram, Pompeji, Pompilianam, Juliam, Augusti, Gerusiam, Octaviam, Leucadiam, Saliorum, Præturam præsentissimam, Græcostasim. De Senaculis, qualia fuerunt Martis aut Bellonæ templum, aliudve extra portam Capenam, & in Quirinali colle, pauca p. 443. delibet. De Comitio, qui locus comitiis agendis destinatus, postea *septum* & *ovile* dictus fuit p. 445. agit, istoque primùm hunc Dissertationum tomum claudit: quorum plures sperare nos jubet, sæpiusque secundum & tertium allegat, in quibus Antiquitatum Romanarum ritus, sacra, militaria, & alia se expositurum promittit. Nec profana modo aut Gentilium in litteratura se studium ponere, sed sacras etiam consuetudines veteres ritusque annotare inde discimus, quod in Adversariis jam paratum

ratum se opus habere p. 324 indicat, in tres partes distinctum, cui titulus *Antiquitas Ecclesiastica Illustrata*, quod paginis etiam 352 & 385 allegat.

ATHENÆ OXONIENSES. AN EXACT HISTORY
of the Writers and Bishops &c.

i. e.

*HISTORIA EXACTA SCRIPTORUM ATQUE EPI-
scoporum, qui prodierunt ex antiquissima & celeberrima Oxoni-
ensi Academia ab A. D. 1500 ad A. 1690. Accedunt FASTI
OXONIENSES. Volumen II.*

Londini apud Thomam Bennet, 1692. in fol. Plag. 122.

DE Operis hujus, quod clarissimo Viro *Antonio a Wood* debemus, ordine & instituto jam olim diximus, cum in *Actis Eruditorum* A. 1692. pag. 35. primum ejus volumen repræsentarem. Et illud quidem ad annum 1640. Auctor perduxerat: in secundo autem hoc filium illud pertexens, *Scriptorum ac Episcoporum*, qui *Oxonienſis* *Academiz* alumni fuerunt, *Historiam* porro ad annum usque 1690 extendit. Complectitur illud *Scriptores* 542, quorum ultimus *Richardus Lowerus* est, inter *Medicorum filios* scriptis suis satis notus, *Episcoporum*, quorum 75 enarrantur, postremus est *Ezechiel Hopkins Londino-Deriz* in *Hibernia* *Episcopus*, anno 1690 mense *Junio* fatis functus. Fama fuit, tertium quoque volumen, ut *Supplementi* loco esset, molitum doctissimum Auctorem fuisse: sed istud confilium mors ejus intervertit, quæ anno 1695 ipsi obtigit. Tametsi adversum etiam fatum, quod secundum hoc volumen, ob quædam in eo liberius dicta, quæ ut *Magnatum Angliæ* nonnemo ferre posset, expertum fuit, abstertere *Virum* ab edendis libris potuisset. Et certe accepimus ab hominibus fide dignis, haud pauca eum parata habuisse *Adversariorum* ad *Antiquitates Anglicanas* inprimis spectantia volumina, quorum magnam partem, cum mortem sibi imminere sentiret, igne aboleverit, reliquis amicorum rogatu *Museo Ashmolano*, in quo *Academiz Oxoniensis* pleaque asservantur κειμήλια testamento legatis.

ERRATA.

Pag. 44. lin. 16. pro *senio* lege *radio*. P. 43r. l. 26. pro *potui erunt* lege *potuerunt*.

Ccc

INDEX

354. sepulcri honore indignis p. 356. ejus religione p. 357. violatione p. 359. eorundem in regionibus urbis Romæ designatione p. 362. ac tandem lucernis sepulcralibus & harum materia, magnitudine, perpetuo igne & istius ratione investiganda, p. 373. seqq. versatur. *Septima*, eaque ultima, ædificiorum, quæ judicii exercendis dicata fuerunt, descriptioni impenditur. Inter hæc primo loco ponit Forum, cujus vocis originem, & varias significationes p. 387. multiplicem usum p. 390. figuram p. 390. numerum & diversa genera p. 391. recenset. Aliud enim rebus vendendis destinatum fuisse, ut boarium p. 391. piscarium p. 392. olitorium p. 393. suarium, pistorium, argentarium, archimonium, Sallustii, cupediarium p. 394. macellum p. 395. aliud judicii exercendis idoneum, cujus generis fuerit Romanum, (quod etiam Latinum, Palladium, vetus & magnum sit dictum p. 396. cujus situm aliter quam Baronius aut Marlianus constituit p. 397. & de ejus ornamentis, porticibus p. 405. Colosso equestri Domitiani p. 406. lacu Curtio p. 407. olea, vite, ficu, cloaca & doliolis p. 408. differit) Cæsaris p. 408. Augusti p. 412. Nervæ p. 414. (quod & Transitorium & Palladium fuerit dictum p. 415.) Trajani seu Ulpium, in quo insignis illa columna Trajani posita p. 416. Post fora enumerata adjunctas iis basilicas, in quas e foro translata fuerunt judicia, earumque ætatem p. 423. formam p. 423. partes, quæ sunt ambulatorio, Chalcidica, navis, pluteus p. 425. genera, quæ nominat Portiam, Semproniam, Opimiam, Juliam, Æmiliam, Caji & Lucii, Pompeji, Trajani, Gordiani, Antonini, Severi p. 429. explicat. Dein Rostra describit p. 430. & Curias p. 434. recenset, veteres, Hostiliam, Calabram, Pompeji, Pompilianam, Juliam, Augusti, Gerusiam, Octaviam, Leucadiam, Saliorum, Præturam præsentissimam, Græcostasim. De Senaculis, qualia fuerunt Martis aut Bellonæ templum, aliudve extra portam Capenam, & in Quirinali colle, pauca p. 443. delibat. De Comitio, qui locus comitiis agendis destinatus, postea *septum* & *ovile* dictus fuit p. 445. agit, istoque primum hunc Dissertationum tomum claudit: quorum plures sperare nos jubet, sapiusque secundum & tertium allegat, in quibus Antiquitatum Romanarum ritus, sacra, militaria, & alia se expositorum promittit. Nec profana modo aut Gentilium in litteratura se studium ponere, sed sacras etiam consuetudines veteres ritusque annotare inde discimus, quod in Adversariis jam paratum

ratum se opus habere p. 324 indicat, in tres partes distinctum, cui titulus *Antiquitas Ecclesiastica Illustrata*, quod paginis etiam 352 & 385 allegat.

ATHENÆ OXONIENSES. AN EXACT HISTORY
of the Writers and Bishops &c.

i. e.

*HISTORIA EXACTA SCRIPTORUM ATQUE EPI-
scoporum, qui prodierunt ex antiquissima & celeberrima Oxoni-
ensi Academia ab A. D. 1500 ad A. 1690. Accedunt FASTI
OXONIENSES. Volumen II.*

Londini apud Thomam Bennet, 1692. in fol. Plag. 122.

DE Operis hujus, quod clarissimo Viro *Antonio a Wood* debemus, ordine & instituto jam olim diximus, cum in *Actis Eruditorum* A. 1692. pag. 35. primum ejus volumen repræsentarem. Et illud quidem ad annum 1640 Auctor perduxerat: in secundo autem hoc filium illud pertexens, *Scriptorum ac Episcoporum*, qui Oxoniensis *Academiz* alumni fuerunt, *Historiam* porro ad annum usque 1690 extendit. Complectitur illud *Scriptores* 542, quorum ultimus *Richardus Lowerus* est, inter *Medicorum filios* scriptis suis satis notus, *Episcoporum*, quorum 75 enarrantur, postremus est *Ezechiel Hopkins Londino-Deriz* in *Hibernia* *Episcopus*, anno 1690 mense *Junio* fatis functus. Fama fuit, tertium quoque volumen, ut *Supplementi* loco esset, molitum doctissimum Auctorem fuisse: sed istud confilium mors ejus intervertit, quæ anno 1695 ipsi obtigit. Tametsi adversum etiam fatum, quod secundum hoc volumen, ob quædam in eo liberius dicta, quam ut *Magnatum Angliæ* non nemo ferre posset, expertum fuit, abstertere *Virum* ab edendis libris potuisset. Et certe accepimus ab hominibus fide dignis, haud pauca eum parata habuisse *Adversariorum ad Antiquitates Anglicanas* in primis spectantia volumina, quorum magnam partem, cum mortem sibi imminere sentiret, igne aboleverit, reliquis amicorum rogatu *Museo Ashmolano*, in quo *Academiz Oxoniensis* pleaque asservantur *κειμήλια* testamento legatis.

ERRATA.

Pag. 44. lin. 16. pro *senio* lege *radio*. P. 43r. l. 26. pro *potui erunt* lege *potuerunt*.

Ccc

INDEX

INDEX AUCTORUM

quorum Libri aut Inventa hoc
volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A Abhuhabh (<i>Isaaci</i>) <i>Candelabrum lucis.</i>	44
S. Ambrosii <i>Operum Tomus II.</i>	209
Anhorn ab Hartwiss (<i>Bartholomai</i>) <i>Theatrum concionum sacrarum topicum.</i>	353
Anonymi <i>via iustorum.</i>	44
Anonymi <i>Canticum Canticorum Salomonis, cum paraphrasi.</i>	64
Anonymi <i>discursus de naturali & revelata religione &c.</i>	62
Anonymi <i>nova editio Bibliorum Græcorum.</i>	274
Baluzii (<i>Stephani</i>) <i>Vita Papatum Avenionensium.</i>	291
Ciampini (<i>Johannis</i>) <i>dissertatio, an Romanus Pontifex baculo pastorali utatur?</i>	91
<i>Sacro-historica disquisitio de duobus emblematis &c.</i>	92
Clementis <i>Epistola prima ad Corinthios.</i>	504
Cölbergii (<i>Ebregott Danielis</i>) <i>Sapientia veterum Hebræorum &c.</i>	461
Comberi (<i>Thoma</i>) <i>fraudes Romana in editione Conciliorum priorum IV seculorum.</i>	39
S. Cypriani <i>Litera selecta ad Confessores & Martyres.</i>	103
Dodwelli (<i>Henrici</i>) <i>Epistola dua de sacrorum ordinum susceptione & studii Theologificatione &c.</i>	511
Dubojs (<i>Gerhardi</i>) <i>Historia Ecclesia Parisiensis.</i>	114
Harduini (<i>Johannis</i>) <i>Traëtatus de supremo Christi Paschate.</i>	395
Heideggeri (<i>Job. Henrici</i>) <i>Tumulus Tridentini Concilii.</i>	82
Heinrici (<i>Danielis</i>) <i>Traëtatus de vita humana termino.</i>	192

Her-

INDEX AUCTORUM

Hermard (<i>Godofredi</i>) <i>Clavis ecclesiastica disciplina</i>	571
Hody (<i>Humfredi</i>) <i>Epistola de collectione canonum &c.</i>	437
<i>de causa sedium Episcopatum vacantium &c.</i>	169
Huetii (<i>Petri Danielis</i>) <i>Demonstratio Evangelica.</i>	599
<i>Epistola ad Marchionem de Feuquieres.</i>	98
Hulfii (<i>Henrici</i>) <i>Systema Theologia plenum.</i>	101
Kahleri (<i>Johannis</i>) <i>Pentae dissertationum Theol. de imputatione peccati alieni.</i>	401
<i>De Lauræ Cardinalis Index Alphabeticus ad Baronium.</i>	374
<i>S. Laurentii ad Puteum Homilia de Chanana.</i>	544
Leydekkeri (<i>Jacobi</i>) <i>Historia Ecclesiastica V. & N. T.</i>	525
Mabillonii (<i>Johannis</i>) <i>Traclatus de studiis monasticis.</i>	61
Martene (<i>Edmundi</i>) <i>Traclatus de antiquis Monachorum ritibus.</i>	267
Montfalconii (<i>Bernhardi</i>) <i>Veritas historia Juditha adstructa.</i>	67
Morelli <i>Traclatus de Simonia</i>	49
Naironi (<i>Faufti</i>) <i>Euoplia Fidei Catholica Romana.</i>	26
Le Nourri (<i>Nicolai</i>) <i>Apparatus ad Bibliothecam maximam veterum Patrum &c.</i>	545
Perezii (<i>Fr. Josephi</i>) <i>Dissertationes Ecclesiastica.</i>	527
Piazze (<i>Caroli Bartholomei</i>) <i>Vaticanum &c.</i>	201
Pierce (<i>Thoma</i>) <i>Pacificatorium Orthodoxa Theologia Corpusculum.</i>	145
<i>De Pin Nova Bibliotheca Auctorum Ecclesiasticorum Tomi III, Pars II, seu T. IV.</i>	348
<i>Tomus V.</i>	415
<i>Tomus VI.</i>	424
Pocockii (<i>Eduardi</i>) <i>Commentarius in Prophetiam Joelis.</i>	474
Polycarpi <i>Epistola ad Philipenses.</i>	45
Pufendorffii (<i>Samuelis</i>) <i>epistola super Theologia in formam demonstrationis redigenda.</i>	505
Richardii <i>Commentarius in Pentateuchum</i>	99
Ruinart (<i>Domni Theodorici</i>) <i>Historia Persecutionis Vandalica.</i>	552
Schonebeck (<i>Adriani</i>) <i>brevis foundationis Ordinum sacrorum Historia.</i>	407
Spanhemii (<i>Friderici</i>) <i>Elenchus Controversiarum de Religione.</i>	103
<i>Van Staveren (Petri) Oeconomia Dei in gubernanda Ecclesia sua.</i>	405

<i>A Til (Salomonis) Liber primus Psalmorum, LXI Davidis Hymnos complectens.</i>	436
Thomassini (Ludovici) <i>Methodus, qua Christiane Historicorum studia institui queant &c.</i>	518
Victoris, <i>Episcopi Vitenfis, Libri V de Persecutione Vandolica.</i>	408
Wakzi (Guilielmi) <i>Epistola genuina Patrum Apostolicorum.</i>	504
Warthoni (Henrici) <i>Anglia Sacra.</i>	105. 153
Zeisoldi (Philippi) <i>Logica sacra tripartita.</i>	543

- II. Juridici.

<i>De Angelis (Francisci Josephi) tractatus de Officialibus Baronum &c.</i>	273
Bardeti (Petri) <i>Sylloge Decretorum Parlamenti Parisiensis. Tomus I.</i>	193
Tomus II.	225
Dati (Nicolai) <i>Fragmenta Historica Tribunalis Regia Camera Neapolitana.</i>	325
Herculani (Francisci) <i>de Cautione de non offendendo, cum Notis A. C. Roseneri.</i>	255
<i>De Justis (Vincentii) de Dispensationibus matrimonialibus tractatus.</i>	304
Oldendorpii (Johannis) <i>nova editio Sylloges Exceptionum Forensium.</i>	256
Röseneri (A. C.) <i>Nota in Herculatum de Cautione de non offendendo.</i>	255
<i>Nota ad Oldendorpii Syllogen Exceptionum Forensium.</i>	256
Savarii (Jacobi) <i>Consilia & Responsa de causis commerciorum.</i>	131
Strykii (Samuelis) <i>Specimen usus moderni Pandectarum.</i>	252

III. Medici & Physici.

Academix Regia Scientiarum Parisiensis <i>Commentarii Mathematico-Physici.</i>	198. 228. 361. 432
Anglicanæ Regia Societatis <i>Acta Philosophica.</i>	328. 443
Bartholini (Caspari) <i>Dissertatio de fontium fluviorumque origine ex pluviiis.</i>	539
Bekkeri (Balibasaris) <i>Disquisitio de Cometarum presagiis.</i>	428
Bottoni (Dominici) <i>Pyrologia topographica.</i>	188
Chira	

INDEX AUCTORUM

573

Chirac <i>Excerpta literarum de pilorum structura.</i>	439
Cowper (<i>Guilielmi</i>) <i>Myotomia reformata.</i>	506
Domergii <i>modi faciles conservandi sanitatem absque medicamentorum usu.</i>	56
Langii <i>Tractatus de Vaporibus.</i>	6
L. Lemoniere <i>Tractatus de fistula ani.</i>	128
Leontini (<i>Dominici Bottoni</i>) <i>de igne dissertatio &c.</i>	188
Listeri (<i>Martini</i>) <i>Historia Conchyliorum.</i>	248
Peu (<i>Philippi</i>) <i>Praxis subveniendi parturientibus.</i>	470
Renaldini (<i>Caroli</i>) <i>Naturalis Philosophia.</i>	449
Wedelii (<i>Georgii Wolfgangi</i>) <i>Exercitationum Philologico-Medicarum Decas III. IV. & V.</i>	249
<i>Pathologia Medica Dogmatica.</i>	260

IV. Mathematici.

Academiz Regia scientiarum Parisiensis <i>Commentarii Mathematico-Physici.</i>	198. 228. 361. 432
Africani (<i>Julii</i>) <i>Cest.</i>	316
Arnoldi (<i>Christophori</i>) <i>Observatio Mercurii in Sole visi d. 1690. d. 31 Oct.</i>	281
Athenzi <i>aliorumque Mathematicorum veterum Opera.</i>	316
Bekkeri (<i>Balthasaris</i>) <i>de Cometarum presagiis.</i>	428
Coronelli (<i>Vincentii</i>) <i>Atlas Venetus.</i>	257
Hallei (<i>Edmundi</i>) <i>Discursus de proportionali calore Solis in omnibus latitudinibus &c.</i>	328
<i>Specimen excellentia Algebra in resolutione problematis de inveniendis universalibus focus opti- corum vitrorum.</i>	333
Hospitalii <i>Marchionis Solutio Problematis aequilibrii.</i>	289
Kirchii (<i>Godofredi</i>) <i>Observatio Mercurii in Sole visi.</i>	276
Kochanski (<i>Adami Adamandi</i>) <i>Observatio Mercurii in Sole visi.</i>	276
Palmæ (<i>Johannis Baptiste</i>) <i>in Geometriam Exercitationes.</i>	125
Taylor (<i>Johannis</i>) <i>Gazophylacium Mathematicum.</i>	149
Wurzelbaur (<i>Johannis Philippi</i>) <i>Mercurius in Sole observatus.</i>	280

V. Historici, Geographici, Genealogici, & ad Rem Nummariam spectantes.

Ccc 3

Alii-

<i>A Til (Salomonis) Liber primus Psalmorum, LXI Davidis Hymnos complectens.</i>	436
Thomassini (Ludovici) <i>Methodus, qua Christiane Historicorum studia institui queant &c.</i>	518
Victoris, <i>Episcopi Vitenfis, Libri V de Persecutione Vandalica.</i>	408
Wakzi (Guilielmi) <i>Epistola genuina Patrum Apostolicorum.</i>	504
Warthoni (Henrici) <i>Anglia Sacra.</i>	105. 153
Zeisoldi (Philippi) <i>Logica sacra tripartita.</i>	543

- II. Juridici.

<i>De Angelis (Francisci Josephi) tractatus de Officialibus Baronum &c.</i>	273
Bardeti (Petri) <i>Sylloge Decretorum Parlamenti Parisiensis. Tomus I.</i>	193
<i>Tomus II.</i>	225
Dati (Nicolai) <i>Fragmenta Historica Tribunalis Regia Camera Neapolitana.</i>	325
Herculani (Francisci) <i>de Cautione de non offendendo, cum Notis A. C. Roseneri.</i>	255
<i>De Justis (Vincentii) de Dispensationibus matrimonialibus tractatus.</i>	304
Oldendorpii (Johannis) <i>nova editio Sylloges Exceptionum Forensium.</i>	256
Röseneri (A. C.) <i>Nota in Herculanum de Cautione de non offendendo.</i>	255
<i>Nota ad Oldendorpii Syllogen Exceptionum Forensium.</i>	256
Savarii (Jacobi) <i>Consilia & Responsa de causis commerciorum.</i>	131
Strykii (Samuelis) <i>Specimen usus moderni Pandectarum.</i>	252

III. Medici & Physici.

<i>Academix Regia Scientiarum Parisiensis Commentarii Mathematico-Physici.</i>	198. 228. 361. 432
<i>Anglicanæ Regia Societatis Acta Philosophica.</i>	328. 443
Bartholini (Caspari) <i>Dissertatio de fontium fluviorumque origine ex pluviis.</i>	539
Bekkeri (Balthasaris) <i>Disquisitio de Cometarum presagiis.</i>	428
Bottoni (Dominici) <i>Pyrologia topographica.</i>	188
Chira	

INDEX AUCTORUM

573

Chirac <i>Excerpta literarum de pilorum structura.</i>	439
Cowper (<i>Guilielmi</i>) <i>Myotomia reformata.</i>	506
Domergii <i>modi faciles conservandi sanitatem absque medicamentorum usu.</i>	56
Langii <i>Tractatus de Vaporibus.</i>	6
L. Lemoniere <i>Tractatus de fistula ani.</i>	128
Leontini (<i>Dominici Bottoni</i>) <i>de igne dissertatio &c.</i>	188
Listeri (<i>Martini</i>) <i>Historia Conchyliorum.</i>	248
Peu (<i>Philippi</i>) <i>Praxis subveniendi partorientibus.</i>	470
Renaldini (<i>Caroli</i>) <i>Naturalis Philosophia.</i>	449
Wedelii (<i>Georgii Wolfgangi</i>) <i>Exercitationum Philologico-Medicarum Decas III. IV. & V.</i>	249
<i>Pathologia Medica Dogmatica.</i>	269

IV. Mathematici.

Academiz Regie scientiarum Parisensis <i>Commentarii Mathematico-Physici.</i>	198. 228. 361. 432
Africani (<i>Julii Cesti</i>).	316
Arnoldi (<i>Christophori</i>) <i>Observatio Mercurii in Sole visi A. 1690. d. 31 Oct.</i>	281
Athenziorumque Mathematicorum veterum <i>Opera.</i>	316
Bekkeri (<i>Balthasaris</i>) <i>de Cometarum praesagiis.</i>	428
Coronelli (<i>Vincentii</i>) <i>Atlas Venetus.</i>	257
Hallei (<i>Edmundi</i>) <i>Discursus de proportionali calore Solis in omnibus latitudinibus &c.</i>	328
<i>Specimen excellentia Algebra in resolutione problematis de inveniendis universalibus focus opticorum vitrorum.</i>	333
Hospitalii Marchionis <i>Solutio Problematis aequilibrii.</i>	289
Kirchii (<i>Godofredi</i>) <i>Observatio Mercurii in Sole visi.</i>	276
Kochanski (<i>Adami Adamandi</i>) <i>Observatio Mercurii in Sole visi.</i>	276
Palmæ (<i>Johannis Baptiste</i>) <i>in Geometrisam Exercitationes.</i>	125
Taylor (<i>Johannis</i>) <i>Gazophylacium Mathematicum.</i>	149
Wurzelbaur (<i>Johannis Philippi</i>) <i>Mercurius in Sole observatus.</i>	280

V. Historici, Geographici, Genealogici, & ad Rem Nummariam spectantes.

Ccc 3

Alti-

Aldimari (<i>Blasii</i>) <i>commentarius de diversis familiis nobilibus &c.</i>	349
<i>Anonymi vita Tassi.</i>	17
<i>Anonymi dissertatio de aliquibus Numismatibus Caroli M. &c.</i>	36
<i>Anonymi narratio de rebus Ultrajectinis, illustrata per Ant. Mattheum</i>	135
<i>Anonymi Senatus Populique Antuerpiensis Nobilitas.</i>	152
<i>Anonymi vita & res gesta Guilielmi Vicami.</i>	163
<i>Anonymi dissertatio de nummo Herodis Antipa.</i>	365
Bailleti (<i>Adriani</i>) <i>Scriptores latentes sub nominibus alienis.</i>	178-234
Baluzii (<i>Stephani</i>) <i>Vita Papporum Avenionensium.</i>	291
Begoni <i>Dissertatio Historica Herodis Antipa nummum illustrans.</i>	365
Bœcleri (<i>Job. Henrici</i>) <i>Specimen annotationum in Ænea Silvii Hist. &c.</i>	73
● Ciampini (<i>Joannis</i>) <i>Disquisitio Sacro-Historica de duobus emblematicis &c.</i>	92
Coronelli <i>Atlas Venetus.</i>	257
Cox (<i>Richardi</i>) <i>Hibernia Anglicana &c.</i>	305
Dati (<i>Nicolas</i>) <i>Fragmenta Historica tribunalis Regia Camera Neapolitana.</i>	325
Deseine (<i>Francisci</i>) <i>descriptio urbis Romæ.</i>	345
<i>Geographia antiqua & moderna &c.</i>	346
Du Fresne (<i>Caroli</i>) <i>Dissertatio de portu Iccio.</i>	491
Gibsoni (<i>Edmundi</i>) <i>Julii Cesaris portus Jecius illustratus.</i>	490
Graverolli <i>dissertatio de nummo Græco Dei Panis nomen preferente &c.</i>	369
Harduini (<i>Jobannis</i>) <i>Prolusio de nummis Herodiadum.</i>	375
Justiniani (<i>Bernhardi</i>) <i>Historia Chronologica de originibus Ordinum equestrium.</i>	497
A Kochow Kochowski (<i>Vespasiani</i>) <i>Annalium Polonia climaster primus & secundus.</i>	351
Leti (<i>Gregorii</i>) <i>Vita Oliverii Cromwelli.</i>	492
<i>De Leydis (Fr. Jobannis) Chronicon Egmundanum</i>	319
Lundii (<i>Caroli</i>) <i>Zamolxes primus Getarum legislator.</i>	282
Marchetti (<i>Annibalis</i>) <i>de rebus gestis B. Aloysii Gonzaga.</i>	223
Minutoli (<i>Julii</i>) <i>Romana Antiquitas illustrata.</i>	565

Matthæi

Matthæi (<i>Antonii</i>) <i>Nota in Autoris incerti Narrationem de rebus Ultra-</i> <i>jectinis</i>	135
<i>Nota in Chronicon Egmondanum Joannis de Leydis.</i>	320
Piazza (<i>Caroli Bartholomæi</i>) <i>Diarium Vaticanum.</i>	145
Pöstellii (<i>Guilielmi</i>) <i>de Magistratibus Atheniensium liber.</i>	350
Prætorii (<i>Matthæi</i>) <i>Orbis Gothicus &c.</i>	1
<i>Mars Gothicus &c.</i>	165
Ragueneti <i>Historia Oliverii Cromwelli</i>	137
Rigordi <i>responsoria ad Graverollum de nummo Græco Dei Panis nomen</i> <i>preferentiæ.</i>	372
<i>Dissertatio Historica Herodis Antipæ nummum illustrans.</i>	365
Roberti (<i>Gaudentii</i>) <i>Miscellanea Italica Erudita.</i>	47
Baronis le Roy (<i>Jacobi</i>) <i>Topographia Historica Gallo-Brabantia</i>	258
Ruinartii (<i>Theodorici</i>) <i>Historia persecutionis Vandalica.</i>	407
Silvii (<i>Æneæ</i>) <i>Historia Rerum Friderici III. Imperatoris.</i>	73
Somneri (<i>Guilielmi</i>) <i>Responsio ad Cbiffletii librum de Portu Iccio.</i>	489
Stanley (<i>Thomæ</i>) <i>Historia Philosophica.</i>	356
Theisslerii (<i>Antonii</i>) <i>Catalogus auctorum qui librorum catalogos, Bi-</i> <i>bliothecas &c. confignarunt.</i>	5
Thomassini (<i>Ludovici</i>) <i>Methodus Christiane & solide profanos Histori-</i> <i>cos tractandi.</i>	518
Trithemii (<i>Johannis</i>) <i>Annales Hirsaugienses.</i>	83
Varillafii (<i>Antonii</i>) <i>Historia Henrici III. Regis Francia.</i>	453
Walkerii (<i>Antonii</i>) <i>narratio vera de libro: Εικὼν βασιλική.</i>	171
A Wood (<i>Antoni</i>) <i>Athensæ Oxonienses.</i>	568

VI. Philologici & Miscellanei alii.

Alexander <i>de Figuris sententiarum &c.</i>	261
<i>Anonymi via justorum.</i>	44
<i>Anonymi disquisitio de Felicitate & de vita humana.</i>	59
<i>Anonymi discursus de naturali & revelata religione &c.</i>	62
Bartolocæii (<i>Julii</i>) <i>Bibliotheca Magna Rabinnica Pars IV.</i>	297
Beronicii (<i>P. I.</i>) <i>opera.</i>	191

Calo-

Aldimari (<i>Blasti</i>) <i>commentarius de diversis familiis nobilibus &c.</i>	349
<i>Anonymi vita Tassi.</i>	17
<i>Anonymi dissertatio de aliquibus Numismatibus Caroli M. &c.</i>	36
<i>Anonymi narratio de rebus Ultrajectinis, illustrata per Ant. Mattheum</i>	135
<i>Anonymi Senatus Populique Antuerpiensis Nobilitas.</i>	152
<i>Anonymi vita & res gesta Guilielmi Wicami.</i>	163
<i>Anonymi dissertatio de nummo Herodis Antipa.</i>	365
Bailleti (<i>Adriani</i>) <i>Scriptores latenses sub nominibus alienis.</i>	178. 234
Baluzii (<i>Stephani</i>) <i>Vita Papparum Avenionensium.</i>	291
Begoni <i>Dissertatio Historica Herodis Antipa nummum illustrans.</i>	365
Bœcleri (<i>Job. Henrici</i>) <i>Specimen annotationum in Aenea Silvii Hist. &c.</i>	73
● Ciampini (<i>Joannis</i>) <i>Disquisitio Sacro-Historica de duobus emblematis &c.</i>	92
Coronelli <i>Atlas Venetus.</i>	257
Cox (<i>Richardi</i>) <i>Hibernia Anglicana &c.</i>	305
Dati (<i>Nicolas</i>) <i>Fragmenta Historica tribunalis Regia Camera Neapolitana.</i>	325
Deseine (<i>Francisci</i>) <i>descriptio urbis Roma.</i>	345
<i>Geographia antiqua & moderna &c.</i>	346
Du Fresne (<i>Caroli</i>) <i>Dissertatio de portu Iccio.</i>	491
Gibsoni (<i>Edmundi</i>) <i>Julii Caesaris porcus Jecius illustratus.</i>	490
Graverolli <i>dissertatio de nummo Græco Dei Panis nomen preferente &c.</i>	369
Harduini (<i>Jobannis</i>) <i>Prolusio de nummis Herodiadum.</i>	375
Justiniani (<i>Bernhardi</i>) <i>Historia Chronologica de originibus Ordinum equestrium.</i>	497
A Kochow Kochowski (<i>Vespasiani</i>) <i>Annalium Polonia climaster primus & secundus.</i>	351
Leti (<i>Gregorii</i>) <i>Vita Oliverii Cromwelli.</i>	492
<i>De Leydis (Fr. Jobannis) Chronicon Egmundanum</i>	319
Lundii (<i>Caroli</i>) <i>Zamolxes primus Getarum legislator.</i>	282
Marchetti (<i>Annibalis</i>) <i>de rebus gestis B. Aloysii Gonzaga.</i>	223
Minutoli (<i>Julii</i>) <i>Romana Antiquitas illustrata.</i>	565

INDEX AUCTORUM 575

Matthæi (<i>Anthonii</i>) <i>Nota in Autoris incerti Narrationem de rebus Ultra-</i> <i>jeſtinis.</i>	135
<i>Nota in Chronicon Egmundanum Joannis de Leydis.</i>	320
Piazza (<i>Caroli Bartholomæi</i>) <i>Diarium Vaticanum.</i>	145
Postelli (<i>Guilielmi</i>) <i>de Magistratibus Athenienſium liber.</i>	350
Prætorii (<i>Matthæi</i>) <i>Orbis Gothicus &c.</i>	1
<i>Mars Gothicus &c.</i>	165
Ragueneti <i>Historia Oliverii Cromwelli</i>	137
Rigordi <i>reſponſoria ad Graverollum de nummo Græco Dei Panis nomen</i> <i>preferentiæ.</i>	372
<i>Differtatio Historica Herodis Antipa nummum illustrans.</i>	365
Roberti (<i>Gaudentii</i>) <i>Miscellanea Italica Erudita.</i>	47
Baronis le Roy (<i>Jacobi</i>) <i>Topographia Historica Gallo-Brabantia</i>	258
Ruinarti (<i>Theodorici</i>) <i>Historia perſecutionis Vandalica.</i>	407
Silvii (<i>Æneæ</i>) <i>Historia Rerum Friderici III. Imperatoris.</i>	73
Somneri (<i>Guilielmi</i>) <i>Reſponſio ad Cbiſſetii librum de Portu Iccio.</i>	489
Stanley (<i>Thomæ</i>) <i>Historia Philoſophica.</i>	356
Theiſſerii (<i>Anthonii</i>) <i>Catalogus auſtorum qui librorum catalogos, Bi-</i> <i>bliothecas &c. conſignarunt.</i>	5
Thomaſſini (<i>Ludovici</i>) <i>Methodus Chriſtiane & ſolide profanos Hiſtori-</i> <i>cos traſtandi.</i>	518
Trithemii (<i>Johannis</i>) <i>Annales Hirſaugienſes.</i>	83
Varillaſii (<i>Anthonii</i>) <i>Historia Henrici III. Regis Francia.</i>	453
Walkeri (<i>Anthonii</i>) <i>narratio vera de libro: Εἰκὼν Βασιλική.</i>	171
A Wood (<i>Anthonii</i>) <i>Athena Oxoniænſes.</i>	568

VI. Philologici & Miscellanei alii.

Alexander <i>de Figuris ſententiærum &c.</i>	261
<i>Anonymi via juſtorum.</i>	44
<i>Anonymi diſquiſitio de Felicitate & de vita humana.</i>	59
<i>Anonymi diſcurſus de naturali & revelata religione &c.</i>	62
Bartoloeii (<i>Julii</i>) <i>Bibliotheca Magna Rabinnica Pars IV.</i>	297
Beronicii (<i>P. I.</i>) <i>opera.</i>	191

Calo-

Galoprese (<i>Gregorii</i>) <i>explicatio orationis Marfisia ad Carolum M. in Arioſti Furioſo.</i>	449
Camdeni (<i>Galielmi</i>) <i>& illuſtrium Virorum ad eum epiſtola.</i>	139
Cauſei de la Chauſſe (<i>Angeli</i>) <i>Romanum Muſeum.</i>	33
Chauvini (<i>Stephani</i>) <i>Lexicon rationale.</i>	47
Ciampini (<i>Johannis</i>) <i>Diſquiſitio de duobus emblematicis &c.</i>	92
Golbergii (<i>Ehregott Danielis</i>) <i>Sapientia veterum Hebraeorum.</i>	461
Frugoni (<i>Franciſci Fulvii</i>) <i>Opus maximum de Cane Diogenis.</i>	133
Heckelii (<i>Jo. Friderici</i>) <i>Nota in Poſtelliſ librum de Magiſtratibus Athe- nienſium.</i>	350
Heinrici (<i>Danielis</i>) <i>liber de vita humana termino.</i>	192
Homeri <i>Ilias.</i>	267
Hyde (<i>Thoma</i>) <i>de Ludis Orientalibus libri.</i>	483
Imbonati (<i>Caroli Joſephi</i>) <i>Bibliorheca Latino-Hebraica.</i>	303
Liſteri <i>Hiſtoria Conchyliorum.</i>	248
Lubrani (<i>Jacobi</i>) <i>Suaviludium Muſarum ad Sebetti ripam.</i>	542
Minutianus <i>de ſedibus argumentorum.</i>	261
Minutoli (<i>Julii</i>) <i>Romana antiquitas illuſtrata &c.</i>	565
Nicaſii <i>Diſſertatio de Sirenibus.</i>	341
Normanni (<i>Laurentii</i>) <i>Rhetores antiqui, Alexander, Phœbammon, Mi- nucianus.</i>	261
Phœbammonis <i>Scholia de Schematibus oratoriū.</i>	261
Pignatelli (<i>Aſcanii</i>) <i>Ducis Biſaccia Pœmata.</i>	296
Poſtelli (<i>Guilielmi</i>) <i>de Magiſtratibus Athenienſium Liber.</i>	350
Quintilianꝝ (<i>M. Fabii</i>) <i>Declamationum Liber.</i>	317
<i>de Inſtitutione oratoria libri XII.</i>	318
Raji (<i>Johannis</i>) <i>Collectio verborum Anglicanorum qua vulgo non occurrunt.</i>	173
Roberti (<i>Gandentii</i>) <i>Miſcellanea Italica erudiſa. Tomus II, III IV.</i>	47
Teiſſerii (<i>Antonii</i>) <i>Catalogus auſtorum, qui Indices, Bibliorhecas, Elo- gia &c. deſcripſerunt.</i>	5
Walkeri (<i>Anſonii</i>) <i>narratio vera de libro: Εἰκων Βασιλική.</i>	171

INDEX RERUM NOTABILIORUM

In hoc Volumine obviarum.

A Barbanelis <i>Animadversiones in Historiam Judaicam Josephi ben Gorion.</i> 300	nem Geometriam generaliter constructum. 290
Abbatibus studiis navare operam de- ret. 268	Aër & motus igni & luci conservan- dis necessaria. 189
Abortus causa occasionalis. 471	quomodo hydrargyrum susti- neat in barometro? 451
Abulcacimi <i>Historia Regis Roderici fabulosa.</i> 209	Aeris calor a Sole productus ad va- rias latitudines, & modus colligendi. 328 sq.
Abyssini in <i>Eucharistia succo ex u- vis passis expresso utuntur.</i> 549	Aether purissimus est ignis. 463
Acidum fermentorum quomodo carrigendum? 14	Africae sacra Geographia illustrata. 413
Aëtio de <i>supposito partu non compe- tit collateralibus marito ad- huc vivente.</i> 227	Africani Episcopi num. Romanis Pon- tificibus obnoxii fuerint? 41
Aëiones pœnales non temere pro abrogatis reputanda. 254	Agathæ Scholastici epigramma Gracum illustratum. 487
Adoptio non jure facta a Principe confirmatur. 254	Agrippa, senior & junior, ex fami- lia Herodiadum. 390. sqq.
Adultera accusari nequit a marito, quamdiu iste uxorem in sua do- mo retinet. 197	Albertinus notatus. 213
Ægyptiorum Philosophia. 464	Albertus M. fueritne magnus? 90
in occultandis sacris suis studi- um. 514	Alcalia que? 14
Æquationes omnium graduum ge- neralibus terminis expressas re- solvendi methodus. 200	S. Aldhelmi vita. 126
Æquilibrii problema per commu- nem Geometriam generaliter con- structum. 290	Aldrovandus notatus. 344
	Alemannus refutatus. 38
	Alexander librorum de Figuris sen- tentia atque elocutionis auctori, quis fuerit? 261
	Alexandrina schola a S. Marco fun- data. 532
	Dddd
	Alla-

- Allatius (Leo) notatus. 359. 417
 Allodium quid? 136
 Amazones ex Suecia profecta. 286
 S. Ambrosii pro virginitate & vi-
 duitate studium. 210 sq.
 pseudepigrapha. 219. sq.
 S. Ambrosius num auctor fuerit li-
 bri de lapsu virginis consecrata?
 212
 num in libris de Spiritu S. Di-
 dymum exscripsit? 215
 num auctor hymni: Te De-
 um laudamus? 218
 Amellum Virgilii quid? 250
 Ammoniorum Philosophia an a
 Phœnicibus? 514
 Amotitarum terra qua Genes.
 XLVIII. 22? 557
 Amygdalarum oleum num colica
 medeatur? 14
 Anastasio Sinaita Οδνδὺν num re-
 ste tribuerit Dupinius? 427
 De Angelis qua sententia Sadducaeo-
 rum fuerit? 379 sq.
 Anglia Romanis olim Pontificibus
 tributaria. 148
 Angliæ Archi-Episcoporum & Epi-
 scoporum Historia. 105. 599. 153.
 599.
 Anglicani Alphabeti defectus. 173
 Anglicarum rerum sub Cromuvello
 Historiographi. 137
 Angli num iuste occuparint Hiber-
 niam? 307. 599.
 Anhorniorum in Rbatia Familia
 315.
- De Ani fistulis tractatus. 128. sq.
 Anil Arabum quid? 251
 De Anima humana qua fuerit Sad-
 ducaeorum sententia? 380
 Animalia voracia qua? 199
 Antelmii de Prospero Epistoliarum,
 qua S. Leoni tribuuntur, auctore
 sententia examinata. 420
 Antverpienses septem tribus Patri-
 cia. 125
 Apocrifarii olim qui? 121
 Apostolorum qui vocantur Cano-
 nes num ab Apostolis ipsis sanciti?
 40
 Aquæ pluvia annuatim decidua
 quantitas & comparatio. 199
 Ad Aquam admixtio salis quomo-
 do indaganda? 434
 Arboris Diana productio. 363
 Archelaus Herodis filius num Esbn-
 archa tantum, an Rex Iudeo-
 rum fuit? 383. sq.
 império fuit potius breui. 384
 Arentsonius a Dooregeest Menno-
 nitarum Minister refutatus. 406
 Argoli Ephemerides notata. 433
 Ab Arianis perpetratarum Perse-
 cutionum Historia a Ruinaro
 promissa. 407
 In Ariosti Furioso Oratio Marfisia
 ad Carolum M. explicata. 438
 Aristæ Historia num genuina? 538
 Arma veterum Gothorum. 466
 Armeni in quo differant a reliquis
 Monophysitarum sectis? 541

Arphaxad num idem cum Deioce ab cum Pbraorts?	51. 59.	Baleus notatus.	109. 117. 154
Astrologia vanitas.	429. 460	Barbam num Monachi aluerint?	72
Astrorum natura.	451	Barbari unde dicti?	4
Athenæus notatus.	358	Barhabæ Epistola vindicata.	533. 59.
Atheniensium Magistratus.	350	Barometrorum Mercurialium de- fectus.	434
Atlantica Plasmis quanam?	465	Baroniæ Annalium Index.	544
	520	Baronius notatus.	39. 599. 42. 599.
Atlas Venetus P. Coronelli.	257		477
Atmosphæra Lunaris, æthere d-n- fior, colorum in Eclipsibus a Luna productrix.	451	Barrivus Gorborum quid?	4
Atmosphære Planetarum undi?	189	Bavariæ pars ut Austria accesserit?	76
Atticus Episcopus Constantinopoli- tanus.	416	Bavaricæ Domus Genealogia.	88
Avenionensium Paparum Histori- a.	291. 599	De Beda Venerabili quadam.	478
De Avito monita.	426	Bellarminus notatus.	212
Augustinus notatus.	177	Bellica veterum Gothorum instru- menta.	166. 59
primus Cantuariensium Epi- scopus quo tempore consecra- tus fuerit & mortuus?	109	Benedictinorum ordinis in Hispa- niæ antiquitas asserta.	201. 599
Auris interna musculi quatuor.	508	privilegia vindicata.	206
Austria accessione partis Bavaria dilatata.	76	S. Benedictus quo anno diem obie- rit?	208. 59
Austriacorum adversus Fridericum III Imperatorem bellum ab Enea Silvio descriptum.	75. 78. 599.	Berengarii de Eucharistia disputa- tiones.	125. 126
Austriæ descriptio.	75	Beronicii (P.I.) Poëta mores & ingenium.	169
Ducum privilegia unde?	76	Bethulia tempore Manassis obsessæ	53. 599.
B aculo Pastoralis num Roma- nus Pontifex utatur?	91	Beveregius (Guilielmus) notatus.	413. 564
Badu, regula designans diem Pa- schatos a Judæis, aut Galilæis seu Israëlitis celebrandi.	398. 400	Bibliorum Græcorum editio nova	274.
		Bibliotheca Bibliothecarum Anto- ni Teisserii.	5
		Rabbinnica Julii Bartoloccii.	297

- Allatius (Leo) notatus. 359. 417
 Allodium quid? 136
 Amazones ex Suecia profecta. 286
 S. Ambrosii pro virginitate & vi-
 duitate studium. 210 sq.
 pseudepigrapha. 219. sq.
 S. Ambrosius num auctor fuerit li-
 bri de lapsu virginis consecrata?
 212
 num in libris de Spiritu S. Di-
 dymum exscripserit? 215
 num auctor hymni: Te De-
 um laudamus? 218
 Amellum Virgilii quid? 250
 Ammoniorum Philosophia an a
 Phœnicibus? 514
 Amoritatum terra qua Genes.
 XLVIII. 22? 557
 Amygdalarum oleum num colica
 medeatur? 14
 Anastasio Sinaita Οδύδν num re-
 ste tribuerit Dupinius? 427
 De Angelis qua sententia Sadducaeo-
 rum fuerit? 379 sq.
 Anglia Romanis olim Pontificibus
 tributaria. 148
 Angliæ Archi-Episcoporum & Epi-
 scoporum Historia. 105. sqq. 153.
 sqq.
 Anglicani Alphabeti descriptus. 173
 Anglicarum rerum sub Cromuvello
 Historiographi. 137
 Angli num iuste occuparint Hiber-
 niam? 307. sqq.
 Anhorniorum in Rbatia Familia
 315.
- De Ani fistulis tractatus. 128. sq.
 Anil Arabum quid? 251
 De Anima humana qua fuerit Sad-
 ducaorum sententia? 380
 Animalia voracia qua? 199
 Antelmii de Prospero Epistoliarum,
 qua S. Leoni tribuuntur, auctore
 sententia examinata. 420
 Antverpienses septem tribus Patri-
 cia. 125
 Apocritarii olim qui? 121
 Apostolorum qui vocantur Cano-
 nes num ab Apostolis ipsis sanciti?
 40
 Aquæ pluvia annuatim decidua
 quantitas & comparatio. 199
 Ad Aquam admixtio salis quomo-
 do indaganda? 434
 Arboris Diana productio. 363
 Archelaus Herodis filius num Ethn-
 archa tantum, an Rex Iudeo-
 rum fuit? 383. sq.
 imperio fuit potitus breui. 384
 Arentsonius a Dooregeest Menno-
 nitarum Minister refutatus. 406
 Argoli Ephemerides notata. 433
 Ab Arianis perpetratarum Perse-
 cutionum Historia a Ruinaro
 promissa. 407
 In Ariosti Furioso Oratio Marfisia
 ad Carolum M. explicata. 438
 Aristæ Historia num genuina? 538
 Arma veterum Gothorum. 466
 Armeni in quo differant a reliquis
 Monophysitarum sectis? 541

Arphaxad num idem cum Deioce an cum Pbraorte? 51. sq.	Baleus notatus. 109. 111. 154
Astrologiæ vanitas. 429. 460	Barbam num Monachi alucine? 72
Astrorum natura. 451	Barbari unde dicti? 4
Athenæus notatus. 358	Barthabæ Epistola vindicata. 533. sq.
Atheniensium Magistratus. 350	Barometrorum Mercurialium de- fectus. 434
Atlantica Platonis quænam? 465	Baronii Annalium Index. 544
	Baronius notatus. 39 sqq. 42 sqq.
Atlas Venetus P. Coronelli. 257	
Atmosphæra Lunaræ, æthere d-n- fior, colorum in Eclipsibus a Luna productrix. 451	Barritus Gothorum quid? 4
Atmosphære Planetarum undi? 189	Bavaricæ pars ut Austria accesserit? 76
Atticus Episcopus Constantinopoli- tanus. 416	Bavaricæ Domus Genealogia. 88
Avenionensium Paparum Histori- a. 291 sqq.	De Beda Venerabili quadam. 478
De Avito monita. 426	Bellarminus notatus. 212
Augustinus notatus. 177	Bellica veterum Gothorum instru- menta. 166 sq.
primus Cantuariensium Epi- scopus quo tempore consecra- tus fuerit & mortuus? 109	Benedictinorum ordinis in Hispa- nia antiquitas asserta. 201 sqq.
Auris interna musculi quatuor. 508	privilegia vindicata. 206
Austria accessione partis Bavaria dilatata. 76	S. Benedictus quo anno diem obie- rit? 208 sq.
Austriacorum adversus Fridericum III Imperatorem bellum ab Ænea Silvio descriptum. 75. 78 sqq.	Berengarii de Eucharistia disputa- tiones. 125. 126
Austriæ descriptio. 75	Beronicii (P.I.) Poëta mores & ingenium. 169
Ducum privilegia unde? 76	Bethulia tempore Manassis obsessaq. 53 sqq.
B aculo Pastoralis num Roma- nus Pontifex utatur? 91	Beveregius (Guilielmus) notatus. 413. 564
Badu, regula designans diem Pa- schatos a Judæis, aut Galilæis seu Israëlitis celebrandi. 398. 400	Bibliorum Græcorum editio nova 274
	Bibliotheca Bibliothecarum Anto- nii Teisserii. 5
	Rabbinnica Julii Bartolœcii. 297

- Latino-Hebraica Imbonati.* 303
Bibliotheca Patrum. 527
Bignzi (Margarini) Bibliotheca Patrum. 528 sqq
Biliaris ductus in pylorum patens. 199
Bilis, quomodo ad digestionem faciat? 199
Bilis & succi pancreatici mixtura, ut agere possint in alimenta, non necessaria. 199
Binius notatus. 39 sqq
Bochartus notatus. 512
Bongarsius (Jacobus) editor operis, quod Gesta Dei per Francos inscribitur. 457
Bononia num Portus Ictius Julii Caesaris? 489
Borellus (Alfonsus) notatus. 190
Bosqueti (Francisci) vita Pontificum Avenionensium mendosa. 292
Boyleanum phosphorum preparandi ratio. 433
Britannia Camdeni, opus laudatum & ab auctore ipso defensum. 140. 142
Britanniz vocis origo. 144
Brunonis in eremum secessio ex qua causa facta? 126 sq.
Buccinum ventricosum ampullaceum, genus conchyliorum. 249
Bucentauri descriptio. 257
Bullarum usus varius. 323
Bullingerus notatus. 213
Bundschuch, liga Rusticorum. 88
Burnetii (Thoma) de Historia creationis Mosalica sententia refutata 406
Bzovius notatus. 292
C*Ainan in Abrahami genealogiam intrusus.* 436
Calor, flamma, lux, fumus, particula ignea varie modificata. 188
diversus a luce & lumine. 452
Aeris a Sole productus ad varias latitudines, & modus colligendi. 328. 59
Caloris & frigoris diversi gradus unde? 328. 329
Calicum sacrorum pictura. 93
De Cambio quaestiones singulares. 131. 132
Camdeni (Guilielmi) elogium & vita. 139
in Academiam Oxoniensem merita. 143
Annalium tomi secundi editio a Thoma Smitbo promissa. 145
apparatus. 145
Cametæ Imperialis sententia quam auctoritatem habeant? 254
Canis Diogenis, liber moralis. 133
Canones Apostolorum num ab Apostolis ipsis sanciti? 40
Contra Canones saepe pacis Ecclesia causa dispensatum. 560
Canonicorum ortus. 121. 124. 128
Canticum Canticorum Salomonis illustratum. 64. sqq
Cantuariensium Archi-Episcoporum historia. 109. sqq. 126. sqq.
C*api-*

Capitis musculi recti minores novi	508	usur.	14
Cappella & Cappellatorum nomen unde?	328	Chirurgorum Gallicorum in adiuvandis parturientibus solertia.	470
Caribus, Gracia populi, num armorum inuentio recte tribuatur?	165	Christianæ religionis veritas asserta.	63
Caroli IX. Gallia Regis in Torquatum Tassum affectus.	20	capita num in formam demonstrationis redigi possint? 99. 599	
Caroli M. liber de cæca imaginum.	470	Christi nativitas epocha. 303. 366 in S. Cena presentia qualis?	349
Carolus M. suprematum Roma tenuit ante assumptum Imperatoris titulum.	37	latus apertum.	249
Carolus I. Rex Angliæ num auctor libri ΕΙΣΟΥ ΕΑΘΙΛΗΝ?	171	De Christi supremo Paschate dissertatio Harduini.	395. 599
a calumnia, quod Hibernorum rebellionem foverit, vindicatus.	312. 599	Christo regnante formula unde? 127	
Casaubonus notatus.	358	Christus Hierosolymis Pascha non nisi in annis Badu celebrare voluit.	400
Calliani (Johannis) patria.	416	Chronologia ex nummis ab Harduino illustranda.	375
Caudarum Cometicarum ortus.	452	Philosophorum veterum.	357
Caupo ex furto in domo a suis domesticis commissio non tenetur, si res ablat a ipsius custodia non fuit comcredita.	228	antediluviana difficilis.	519
Cautio de non offendendo expositio- ne methodica declarata.	255	Cibi concolitio fit per elixationem.	453
Centuriatores Magdeburgici nota- ti.	211. 218	Ciceronis locus explicatus.	382
De Cerevisia Bremensi lepidum judi- cium Scoti cujusdam.	325	Cicindelarum species.	189
Cessio bonorum. vide Decessor.		alatarum descriptio.	189
Chaldæorum Philosophia.	360	Circumcisionis usus apud Copticas & Abyssinos.	548
Chiffletius notatus. 217. 409. 412. 415		Civitates Germania Libera, non Im- periales, sed Regales dicenda.	87
China de China febrifuga nova pra- paratio.	361	Classes insignium expeditionum.	258
		Claudiani Mamerti eadem de Ani- ma opinio, qua Cartesii.	423
		Clemens quo tempore epistolam ad Corinthios scripserit?	504
		Clericus (Johannes) notatus.	553. 555
		D d d d 3	Clu-

Cluverii (Philippi) de Portu Iccio sententia.	489	<i>sia Parisiensis passim inserta.</i>	116 sqq
Cochlearum Historia.	248	Concionum sacramentum Theatrum.	353
Cocus notatus.	212. 213	Conduccio. vide Locatio.	
De S. Cœna controversias componendi ratio.	348	Conductor non potest expelli a Domino, licet ipse domum inhabitare velit, quando in securitatem locationis pignus in ipsa domo conductori constitutum.	225
Colli musculi interspinales novi.	508	Conringius refutatus.	288
Combesii (Francisci) studium in augenda Bibliotheca Patrum.	530	Constantini M. Donatio supposititia.	37
Comete, ignes.	189	<i>patria.</i>	144
Cometarum motus linea irregularis & tortuosa.	452	Copernicanum systema natura primordis consentaneum.	452
De Cometarum praesagii disquisitio Balthasari Bekkeri.	428 sqq.	Coptitæ cur & quando abrogarint confessionem?	548
Cometicarum caudarum ortus.	452	Cordiformis dimensio solidi.	363
Comitum Parisiensium munus.	124	Cordis ventriculus triplex in aestu- dine marina, ejusque descriptio	228
Commerciorum jus.	131	Corona triplex Ramani Pontificis unde?	147
Communio peregrina quid in Can. II. Concilii Agathensis?	428	Corpoꝛa qua aliis duriora?	231
Conchyliorum Historia.	248	Corporum durities in quo consi- stat?	231
Concilio Tridentini decreta oppu- gnata.	82	Corpus durissimum in vacuo valde molle.	231
Idem Constantinopolitani acta defensa.	477	motum, quatenus motus ali- quid ab alio corpore recipiat?	440
Concilium Ephesinum a Theodosio ne consilio quidem Pontificis Ro- mani convocatum.	423	Cosaccorum adversus Polonos bella	352
Constantinopolitanum II. de- scriptum.	428	Creaturæ omnes num. hominis causa condita?	431
Nicanum II. descriptum.	479		
Conciliorum variorum historia in Annalibus Hirsaugiensibus Jo. Trithemii.	89		
Gallia historia Historia Ecclæ-			

Crem-

<i>Cromvvelii (Oliverii) Historia.</i> 137	<i>De providentia asserta.</i> 62
<i>vita.</i> 492 59	<i>molitio, epus & sabbatum</i>
<i>genus.</i> 493	<i>systema Theologia Hulfianum</i>
<i>naturale erga Carolum I. Re-</i>	<i>constitunt.</i> 401. 599
<i>gem Anglia odium.</i> 493 599	<i>Delinquens fugitivus per sententi-</i>
<i>studia.</i> 494	<i>am ad mortem condemnatus ubi</i>
<i>conjugium.</i> 495	<i>postmodum matrimonium iniiit,</i>
<i>fortuna.</i> 496	<i>nec uxor, nec liberi ejus successio-</i>
<i>Ctesia diffensus ab Herodoto.</i> 49	<i>nis captes sunt.</i> 197
<i>Cubiti masculi bisipitii principium</i>	<i>Deucalion idem cum Noacho.</i> 462
<i>& finis duplex.</i> 508	<i>Deuteronomium Moysi assertum.</i> 556
<i>Cucumerum usus.</i> 250	<i>Dextri Chronicon suppositium.</i> 415
<i>Curvæ cum Isochrona non parum</i>	<i>Diaboli formam representans in-</i>
<i>affinitatis habentis nequum Pro-</i>	<i>fans.</i> 473
<i>blema.</i> 291	<i>Diadochus, cui Victor Vitenfis opus</i>
<i>Cuticula glandem penis cingens mi-</i>	<i>suum de Persecutione Vandolica</i>
<i>croscopio examinata.</i> 509	<i>dedicavit, quis fuerit?</i> 409
<i>Cylindrica unguia quadratura.</i> 362	<i>Dianæ arboris productio.</i> 363
<i>Cymbium quid?</i> 371	<i>Ad Digestionem quomodo bilis fa-</i>
<i>Cyprianus explicatus.</i> 482	<i>ciat?</i> 199
<i>Cyrillus Alexandrinus notatus.</i> 513	<i>Diluvii historia ad omnes f.ve gen-</i>
D <i>Agobertus quot annis regnavit?</i>	<i>tes propagata.</i> 462
119	<i>Dimensio solidi cordiformis.</i> 363
<i>Dallæus notatus.</i> 213	<i>Dio collatus cum Josepho in assi-</i>
<i>refutatus.</i> 535	<i>gnando anno mortis Herodis M.</i>
<i>De Damasi vitis Pontificum judi-</i>	<i>368 599</i>
<i>um.</i> 40	<i>Diogenis Cænis, Liber moralis.</i> 133
<i>Danebrogici Ordinis Equestris Hi-</i>	<i>Dionysii in Gallia gesta & martyri-</i>
<i>storia.</i> 502	<i>um.</i> 116
<i>Decalogi præceptorum dispositio.</i> 557	<i>Areopagita scripta suppositi-</i>
<i>Declamationum qua Quintiliano</i>	<i>isa.</i> 122. 537
<i>tribui solent, quis auctor?</i> 317	<i>Diplomatum antiquorum exami-</i>
<i>Declinatio Solis maxima alia hodie</i>	<i>nandorum regula.</i> 207
<i>a Pytheana.</i> 200	<i>Dispensationes Matrimoniales.</i> 304
<i>Decoctor etiam in diebus festis por-</i>	<i>Dispensationum circa Canones Ec-</i>
<i>tare debet viridem pileum.</i> 197	<i>clesiasticos abusus.</i> 89

Don-

- Donatio inter vivos remanentato-**
ria inter virum & uxorem non
revocatur per supervenientiam
liberorum. 196
a marito in liberos uxoris ex
priori matrimonio pro-
creatos collata invalida est.
197
concubina a Presbytero facta
valet, nec ab ejus heredi-
bus revocari potest. 226
reciproca omnium bonorum
generatiter a duobus su-
persitici futuro facta valida
est, licet non expresse ac-
ceptata. 226
mortis causa, cui adjecta est clau-
sula de non revocando, adhuc
m. c. donatio manet. 226
Dorsii musculus latissimus in pro-
gressu aliquot vibrarum manipu-
los recipit. 508
Dublinensis Academia fundatio
309. 312
Dupinius Curia Romana parum fa-
vens. 423. 599
emendatus. 477
Durities corporum in quo consistat?
231
EAdmeri scripta. 155. 156
Ecclesie status in Cantico Can-
ticorum presignatus. 66
periodi quatuor. 404. 59
status sec. VII. & VIII. 474
Ecclesiarum Orientalium cum Ro-
manis a consensu quibus auctoribus
affertus? 545
- Ecclesiastica Veteris & Novi Testa-**
menti Historia. 61
Ecclesiastici Juris totius Index ge-
neralis. 457
Ecclesiasticorum scriptorum Colle-
ctanea varia. 527. 599
bonorum alienatio sine urgente
causa & absque sole muni-
satibus facta nulla est,
nec emori restitutionem
pretii petere potest. 227
prescriptio non proce-
dit, quando ex ipso
alienationis titulo
nullitas apparet. 227
Eclipses satellitii Jovialis primi anni
1693. 365
Eclipsis Lunaris observatio. 363
Veneris a Luna observata. 363
Ectaticarum visionum causa. 13
Edomiticorum Regum catalogus
Mosaicus vindicatus. 553. 59
Educatio liberorum ex parentibus
diversa religionis natorum. 227
Egmondianum Chronicon. 319. 599
Ε. καιν βασιλειαν libri quibus auctoribus?
Elementa innumerabilia. 452
Elephanti Ordo Equestris instituta-
rum. 502
Eleutherius & Rusticus num marty-
rium in Gallia passi? 116
Elfricus Cantuariensis ab Elfrico
Grammatico diversus. 109. 110
Elisabetham Anglia Reginam qua
causa ad Maria Stuarta cadem
impuleris? 461
Eli-

Elisir proprietatis Paracelsi efficacia. 15	Equestrium Ordinum origines. 497
Ellipticarum sphaeroidum & sphaerarum soliditates &c. communi demonstratione tradite. 200	Equitum Societates apud Venetos. 498
Elysi campi qui, & unde dicti? 283	Eremita qui aliquot annis cucullum portavit, tametsi nullum fecerit votum sequendi certum ordinem religiosum, inhabilis ad successionem est. 226
Emphyteuta finita emphyteusi non potest repetere impensus in extruccionem novorum edificiorum ab ipso erogatas. 197	De Eucharistia controversia in Gallia agitata. 125
Enallage prateriti pro futuro frangens in sacris literis 555	In Eucharistia quomodo praesens censei debeat corpus Christi? 349
Ephesinum concilium ne consilia quidem Pontificis Romani a Theodosio convocatum. 423	Eucharistia participes infantes etiam sunt in Orientalibus Ecclesiis. 559
Epigrammata Jacobi Labrari. 542	Eugubinus (Stencheus) notatus. 360
Epilepsis idiopathica causa. 8. sq. 13	De Eusebii Emeseni Hamilitii iudicium Dupinii. 422
Contra Epilepsiam remedia. 15	Eusebius in anno mortis Herodis M. consignanda Iosephum sequi se professus, ab eo revera dissentis. 366
In Epilepticis unde spuma circa os? 10	Eutychnorum in Oriente diversa secta. 547 sq
Episcopi iniuste depositi num orthodoxi successoris communionem possint defugere? 189	Eutychni Patriarcha CPani Vita, coevi scriptaris opus. 563
non in urbibus tantum, sed & villis confisus. 408	Eutychnus Patriarcha Constantinopolitanus cur depositus fuerit a Justiniano Imperatore? 563
Episcopii: (Simonis) Institutiones Theologicae a Mabillonio laudatae 271	Exceptionum forensium methodica expostio. 256
Episcoporum defunctorum suppellex direpta. 136	Fabulis apud gentiles velata Historia sacra. 465
iniuste licet depositorum successores pro legitimis agnoscendi. 560	Facundo Hermianensi libri, qui nomen eius praefertunt, vindicati. 426
Epocha nativitatis Christi ad annum mundi 4000 deducta. 303	Facialium in Anglia collegium. 141
ex nummo Herodis Antipa demonstrata. 366. sqq.	Eccc Feli-

- Donatio inter vivos remanentia inter virum & uxorem non revocatur per supervenientiam liberorum.* 196
a marito in liberos uxoris ex priori matrimonio procreatos collata invalida est. 197
concubina a Presbytero facta valet, nec ab ejus heredibus revocari potest. 226
reciproca omnium bonorum generaliter a duobus perfecti futuro facta valida est, licet non expresse acceptata. 226
mortis causa, cui adjecta est clausula de non revocando, adhuc m. c. donatio manet. 226
Dorsi musculus latissimus in progressu aliquot vibrarum manipulos recipit. 508
Dublinensis Academia fundatio 309. 312
Dupinius Curia Romana parum favens. 423. 599
emendatus. 477
Durities corporum in quo consistat? 231
E *Admeri scripta.* 155. 156
Ecclesie status in Cantico Canticorum presignatus. 66
periodi quatuor. 404 sq
status sec. VII. & VIII. 474
Ecclesiarum Orientalium cum Romanis consensus quibus auctoribus affertur? 545
Ecclesiastica Petri & Novi Testamenti Historia. 61
Ecclesiastici Juris socius Index generalis. 437
Ecclesiasticorum scriptorum Collectiones varia. 527 sqq
bonorum alienatio sine urgenti causa & absque solemnitate facta nulla est, nec emtor restitutionem pretii petere potest. 227
prescriptio non procedit, quando ex ipso alienationis titulo nullitas apparet. 227
Eclipses satellitum Jovialis primi anni 1693. 365
Eclipsis Lunaris observatio. 363
Veneris a Luna observata. 363
Ectaticarum visionum causa. 13
Edomiticorum Regum catalogus Mosaiicus vindicatus. 553 sq
Educatio liberorum ex parentibus diversa religionis natorum. 227
Egmondanum Chronicon. 319 sqq
E. nov. Basiliani, libri quibus auctoritate
Elementa innumerabilia. 452
Elephantum Ordo Equestrus institutus. 502
Eleutherius & Rasticus num. martyriam in Gallia passi? 116
Elfricus Cantuariensis ab Elfrico Grammatico diversus. 109. 120
Elisabetham Anglia Reginam qua causa ad Maria Stuarta cadem impaleris? 461
Eli-

Elixir proprietatis Paracelsi efficacia. 15	Equestrium Ordinum origines. 497
Ellipticarum sphaeroidum & sphaerarum soliditates &c. communi demonstratione tradita. 200	Equitum Societates apud Venetos. 498
Elysi campi qui, & unde dicti? 283	Eremita qui aliquot annis cucullum portavit, tamen si nullum fecerit votum sequendi certum ordinem religiosum, inhabilis ad successionem est. 226
Emphyteuta finis a emphyteusi non potest repetere impensas in extruccionem novorum aedificiorum ab ipso erogatas. 197	De Eucharistia controversia in Gallia agitata. 125
Enallage prateriti pro futuro frequentis in sacris literis 555	In Eucharistia quomodo praesens censeri debeat corpus Christi? 349
Ephesinum concilium ne consilium quidem Pontificum Romani a Theodosio convocatum. 423	Eucharistiae participes infantes etiam sunt in Orientalibus Ecclesiis. 559
Epigrammata Jacobi Lubrani. 542	Eugubinus (Stucbus) notatus. 360
Epilepsiae idiopathica causa. 8. sq. 13	De Eusebii Emeseni Hamilitii iudicium Dupinii. 422
Contra Epilepsiam remedia. 15	Eusebius in anno mortis Herodis M. consignanda Josephum sequi se professus, ab eo revera dissentit. 366
An Epilepticis unde spuma circa os? 10	Eutychanorum in Oriente diversa secta. 547 sq
Episcopi iniuste depositi num orbodoxi successoris communionem possint defugere? 189	Eutychiei Patriarcha CPani Vita, coevi scriptoris opus. 563
non in urbibus tantum, sed & villis constituti. 408	Eutychieus Patriarcha Constantinopolitani cur depositus fuerit a Justiniano Imperatore? 563
Episcopii: (Simonii) Institutiones Theologicae a Mabillonio laudatae 271	Exceptionum forensium methodica expansio. 256
Episcoporum defunctorum suppellex direpta. 136	F Abulis apud gentiles velata Historia sacra. 465
iniuste licet depositorum successores pro legitimis agnoscendi. 560	Facundo Hermianensi libri, qui nomen eius praefertunt, vindicari. 426
Epocha nativitatis Christi ad annum mundi 4000 deducta. 303	Fecialium in Anglia collegium. 141
ex nummo Herodis Antipa demonstrata. 366. sqq.	Eccc Feli-

Felicitatis <i>paranda ratio.</i>	60	Francisci <i>Andegavensis conatus Ant-</i>	
Fermenta <i>seminalia in corpore ani-</i>		<i>verpiani occupandi.</i>	456
<i>mali.</i>	12	Friderici <i>Barbarossa Imperatoris</i>	
<i>varia in corpore animali.</i>	8	<i>Majores & gesta.</i>	76
Fermentorum <i>purgatio.</i>	13	Friderici <i>II. Imperatoris ejusque fi-</i>	
Ferula <i>olim inter alia insignia Ro-</i>		<i>lii Conradi & nepotis Conradini</i>	
<i>manis Pontificibus tradita.</i>	91	<i>fata.</i>	77
Festorum <i>in Ecclesia Romana diver-</i>		Friderici <i>III Imperatoris vita & res</i>	
<i>fitas & solennia.</i>	71. 72	<i>gesta.</i>	73 sqq
Fibræ <i>in pilis.</i>	437	Frigus <i>non est positivum quid.</i>	451
Fides <i>aliena num recte dicatur im-</i>		Fritæ <i>diversa fata.</i>	136
<i>putari?</i>	177	Frontonis <i>Ducæ Bibliotheca Pa-</i>	
Filiationis <i>jus contra patris & ma-</i>		<i>trum.</i>	529
<i>tris testimonium assertum.</i>	226	Fumus, <i>calor, flamma, lux, particu-</i>	
Fistularum <i>in corpore animali cau-</i>		<i>la ignea varie modificata.</i>	188
<i>sa.</i>	128	Fungi <i>extraordinarii productio,</i>	
In <i>Fistulis in corpore animali cu-</i>		<i>ejusque causa.</i>	362. 363
<i>randis nuicim a sectione præsi-</i>		Furtum <i>apud Hibernos olim homi-</i>	
<i>dium.</i>	129	<i>stum.</i>	306
Flamma, <i>calor, lux, fumus, parti-</i>		Futura <i>e Cometis frustra prædicun-</i>	
<i>cula ignea varie modificata.</i>	188	<i>tur.</i>	428. 544.
Flatuum <i>in corpore animali genesis</i>		G aleæ <i>veterum Gothorum.</i>	166
<i>educendorum modus.</i>	57	Gallo- <i>Brabantia Descriptio</i>	
Fluviorum <i>origo.</i>	539 sq	<i>258 sq</i>	
Focorum <i>opticorum vitrorum in-</i>		Garnerius <i>notatus.</i>	418. 419
<i>ventio universalis.</i>	333 sq	Gaudenus <i>auctor libri Eusebii Ba-</i>	
In <i>Factu motus sanguinis qualis?</i>		<i>silix.</i>	171
	229	Gelasius <i>Papa, non Cyzicæus, au-</i>	
		<i>tor tractatus contra Eutychem</i>	
		<i>& Nestorium.</i>	423
Fœtus <i>in utero vivusne an mortuus</i>		Genealogia <i>Familiarum illustrium,</i>	
<i>sit, quomodo explorandum?</i>	471	<i>imprimis Neapolitanarum.</i>	349
Fontium <i>origo.</i>	539 sq	Genealogiæ <i>illustrium in Gallia fa-</i>	
<i>calidorum causa.</i>	365	<i>miliarum a Baluzio illustrata.</i>	294
Fossilia <i>carent anima.</i>	452	Genebrardus <i>notatus.</i>	291
Franci <i>gens Germana</i>	117		De
Franciæ <i>Regum antiqua in urbem</i>			
<i>Romam potestas asserta.</i>	37		

De Generatione aeterna Filii Dei paradoxo opinio.	407	num monogami, an polygami fuerint?	4
Genius Socratis, bonus an malus?	359	ex Scandinavia profecti.	284
Gennadii de Epistolis S. Leonis a Prospero dilatatis narratio num genuina?	420 sq	Gothicarum gentium Historia, legum antiquitas asserta.	288
S. Genovesæ gesta ac obitus.	116	Gothorum antiquorum arma ac disciplina militaris.	165
Gentiliacensis in Gallia synodi historia.	120	antiqua leges.	282 sq
Geographia antiqua & moderna Francisci Desfinc.	346	Gottschalki hæresis.	128
Geographiæ sacra veteris & moderna descriptio.	258	De Graaf (Ludovici Wilhelmi) methodus inveniendæ locorum longitudinis improbata.	431 sq
Geometricæ Exercitationes J. B. Palma.	125	Græci ab Hebrais sapientiam hauserunt.	463
S. Georgii Societas in Hibernia.	309	Grana rotunda in quercubus unde?	232
S. Germani basilica, qua Parisiis est, rectius S. Vincentii dicenda.	117	Gratiz divina impetratio, applicatio, obsecratio.	403. sqq
Germanicarum rerum scriptores varii junctim editi.	81	Gratitudinis pallio velata Simonia.	30
Historia Joannis Tribemii	83. 86	Gravium defensio ab interno principio.	452
Getæ & Gothi num idem olim populus?	3	Gregorii Abul-Pharaji in Historia Dynastiæ locus dubius.	46
Giraldi Cambrensis scripta edita & inedita.	158 sq	Grotius (Hugo) notatus.	55. 176
odium adversus Monachos	159	Guelforum & Gohellinarum factiores.	76. 86
Glandulæ præputii.	510	Guilielmi Malmesburienfis liber de Antiquitatibus Malmesburie idem cum libro de Vita Aldhelmi.	154
Glandularium vaporum causa.	10	Guisionum, ut Gallia Regnum sibi afferrent, molitiones.	459
Godofredus Hærbicenfis refutatus	85	IN Hæreditate vendita læsio ultri dimidium non attenditur.	227
Godovivus (Franciscus) notatus.	107	Hæresium variarum historia in Annali.	
Gonzage (Aloisii) Jêsuitæ vita.	223	Eccæ 2	nali.
Gothi non alii quam Sarmatae.	1. sq.		

<i>malibus Hirsangionibus lo. Tri-</i>	<i>patria.</i>	377.
<i>sbemii.</i> 89	<i>religio.</i>	378
<i>Halicuum elevatio a qua causa?</i>	<i>Herodiani Marcb. XXII. quimam?</i>	
453		379
<i>Harduini Genealogia Herodhadum</i>	<i>Herodiani numi idem cum Saddu-</i>	
<i>collata cum Sybmate Josephi. 376</i>	<i>cais?</i>	379. sq
<i>examinata. 377. sq</i>	<i>Herodis M. mors in quem annum in-</i>	
<i>Harduinus refutat. 425. sq.</i>	<i>ciderit?</i>	366. 367
<i>Harpsfeildii Historia Anglorum Ec-</i>	<i>Antipa nummi illustratus.</i>	
<i>clesiastica notata. 107</i>		365. sqq.
<i>Hebraei Aegyptiorum, Chaldaeorum,</i>	<i>Herodoti auctoritas asserta. 50</i>	
<i>aliarumque gentium magistri.</i>	<i>diffensus a Cresia. 49</i>	
464	<i>Hesychii diversi. 476. sq</i>	
<i>Hebraicæ lingua studium laudatum.</i>	<i>Hiberniæ Historia. 305. sqq</i>	
298	<i>Domini quando Regio titulo</i>	
<i>Hebraicarum rerum scriptores La-</i>	<i>decorati?</i>	310
<i>tina. 303</i>	<i>Hibernorum ortus, lingua, anti-</i>	
<i>Henrici III. Regis Francia vita. 453</i>	<i>quum regimen. &c. 306</i>	
<i>Henrici IV. Regis Francia felicitas</i>	<i>A. 1641. horrenda rebellio. 313</i>	
<i>summa. 458</i>	<i>Hierichuntica rosa in partu usus</i>	
<i>Henrici VII. Imperatoris iter Itali-</i>	<i>unde?</i>	472
<i>cum descriptum. 296</i>	<i>Hierombali scripta commentitia.</i>	
<i>Henricus VII. Imperatorum hostia</i>		515
<i>venenata a monacho fuerit in-</i>	<i>Hierombalus idem cum Gideone.</i>	
<i>terfectus? 87</i>		515
<i>Herba ad canonicum corrigendam ad-</i>	<i>Hieronymiani Religiosorum Ordi-</i>	
<i>hibita. 251</i>	<i>nis antiquitas explosa. 202</i>	
<i>Hercyniæ sylva amplitudo. 3</i>	<i>Hieronymus num Religiosum quæ-</i>	
<i>Hermæ Pastor vindicatus. 534</i>	<i>dam Ordinem instituerit? 202</i>	
<i>emendatus. 534</i>	<i>notatus. 215. sq</i>	
<i>Hermenegildi a S. Paulo contentio</i>	<i>Hierosolyma liberata, eorum in-</i>	
<i>pro antiquitate ordinis Religio-</i>	<i>gne Torquati Tassi. 21</i>	
<i>rum Hieronymiani. 202</i>	<i>ab Academia</i>	
<i>De Herode Antipa, varie. 388. sqq</i>	<i>della Crusca contemptum. 23</i>	
<i>Herodiadum Genealogia & res ge-</i>	<i>Hicobi morbus qualis? 250</i>	
<i>sta. 375. sq.</i>		

Hic.

Hirsaugionis Monasterii fundatio.	84. sq.	Homari Iliades nova editio.	266
Abbates.	85	Homerus militaris scientia doctor infirmis.	265. sqq.
Hippocratis de vaporibus doctrina asserta.	7	Homicidii reus, ubi vulnera non le- thalia fuerint, sine vulneratis ante, sive post 40 dies decedat, non criminaliter, sed civiliter potest convocari.	198
Hispani ipsi impediverunt, quo mi- nus Rex eorum Philippus II. Fran- cia regno potiretur.	455	Hominis causa num omnia condi- ta?	431
Historia baresium, conciliorum, sa- crorum ordinum, monastio- rum, virorum illustrium, in Anua- libus Hirsaugionibus Jo. Trisbe- mii.	89. sq.	Huetii (Petri Danielis) elogium	98
Archiepiscoporum & Episco- porum Anglia. 105. sqq. 153. sqq.		Humeri ligamentum latum.	508
Parisiensium. 116. sqq.		Hugeniana & Leibnitiana Isochro- na affinis Curva problema.	290
rerum Ultraj. Binarum. 135		Hydargyri usus in dispendio lacte, puerpera.	472
Cronovelli. 137		Hymni gemini S. Ambrosii.	218
rerum Polonicarum ab obitu Mladislai IV. 351		Hyperici vires.	250
Philosophica Stanloji. 350. sq.		Hysterica passio a vaporibus.	12
persecutionis Vandalica. 407. sq.		Contra Hystericos vapores reme- dia.	17
antiquarum Monarchiarum.	519. sq.	Jacobitas a quo Jacobo nomen ade- pti?	349
Historici profani quomodo Chri- stiano tractandi?	318	Rebellionis falsi accusantur	547
Historicorum profanorum voco- rum Religio.	521	in Eucharistia panis oleum & salem admiscere.	348
Philosophia.	522	Jacobitarum Patriarcha quas sub- jectos habeat Metropolitae?	542
Politica.	523	Iccius Portus Julii Caesaris illustra- tio.	488. sq.
Historicum differturum observatio- nes.	199	Ignatiana Epistola vindicata.	535
Hobbesius refutatus.	553	Ignati Epistola ad Augustinam illu- strata.	536
Holopanta quid apud Plantam?	286	Ad Ignem & locum placimum con- ferentium.	190
		Ecce 3	Ignes

<i>Ignes subterranei communicantes.</i>	Johannis Austriaci <i>nativitas & educatio.</i>	190	455
<i>Igni & luci conservandis aer & motus necessaria.</i>	<i>mors.</i>	189	459. sq.
<i>Ignis productio a Sole, & quomodo?</i>	Jornandes <i>notatus.</i>	452	2
<i>natura.</i>	Josephi ben Gorion <i>Historia Judaica notata.</i>	488	300.
<i>ingenerabilis est & incorruptibilis.</i>	Josepho, <i>an Eusebio, major fides debeat de anno mortis Herodis M.?</i>	451	366. sq.
<i>Ignium subterrancorum pabulum.</i>	Josephus <i>ab Eusebio prava allegatus</i>	190	366
<i>Ignivomorum montium pabulum.</i>	<i>adversus Harduinum defensus.</i>	190	376. sq. 385. sqq.
<i>descriptio.</i>	Jovialis <i>satellitae primi eclipses anni</i>	190	1693. 365
<i>Imperiorum origo.</i>	174. sqq.	520 sq.	
<i>Imputatio peccati alieni.</i>	Irides <i>Pareliorum formantur ut circuli circa Lunam albi & Halones.</i>	174. sqq.	230
<i>Index universalis totius juris Ecclesiastici.</i>		437	370
<i>Indictionem adscriptam habentia ante Carolum M. diplomata num spuria?</i>	Isidi <i>Panis nomen quomodo conveniat?</i>	207	370
<i>Infantem num liceat occidere, ut mater servetur?</i>	Isidis <i>figura.</i>	473	33. 370. sq.
<i>Infans 4. mensium cum dimidio ex defuncta matris utero vivus excisus, sed postea mortuus, pro non nato habetur.</i>	Isidori <i>Pelusiota scripta.</i>	226	416
<i>Diaboli formam referens.</i>	Isidora <i>Hispanensi libri de Viris illustribus & libri, Originum vindicati.</i>	473	425
<i>Insectorum experimenta.</i>	<i>scripta supposita.</i>	363	475
Joannes XXII <i>Papa num susoris filius fuerit?</i>	Illa <i>Veneris quoque & Cereris nomine culta.</i>	293	372
Joannis Sarisburiensis <i>scripta.</i>	Italicæ <i>Poeseos cultus.</i>	156.	17
<i>In Joëlis Propheciam Commentarius Peacockii</i>	<i>exemplum Torquatus Tassus.</i>	45	18
Johannes <i>Evangelistæ circa supremum Pascha Christi cum reliquis Evangelistis conciliatus.</i>	Judæi <i>a Jo. Trubemio gravissimorum criminum accusati.</i>	397	89
	<i>non eodem cum Galilæis seu Israelitis die Pascha celebraverunt.</i>	397	397. sqq.

A Judæis

<i>A</i> Judæis aliqua de Numine noticia ad gentiles profuxit. 462. sq.	L Abium inferius attollentes musculi. 508
Judæorum doli in Chronologia commisi. 300	Lachrymarum vitæarum experimenta. 434
in designanda natiuitatis Christi epocha dolus an error detestus. 299. 303	Laërtius notatus. 377. 358
de Cruxvello Messia persuasio. 498	emendatus. 358. 359
<i>De</i> Judæorum gestis & doctrina latissimo propagata fama. 463	Laesio ultra dimidium in hereditate vendita non attenditur. 227
Judex salua conscientia non potest xenia & esculenta a litigantibus acceptare. 254	Lapilli qui augentur sub constanti figura, ad vegetabilia pertinent. 452
<i>De</i> Juditha Historia veritas asserta. 49	Larroquanus refusus. 538
Judithæ Historia num ante an post captiuitatem Babylonicam contigerit? 51	Latinorum de Hebræicis rebus scriptorum catalogus. 303
Jus Germanicum ejusque varia species. 253	Legatum filia relictum ad illam maritandam vel habitum religiosum sumendum, purum, nec conditionale est. 197
Romanum an aliquis ex Statibus Imperii in suo territorio possit abrogare? 253	studiorum causa relictum non est conditionale, sed purum & ad heredes transmissibile. 226
majori auctoritate potest in causis Principum, quam in causis priuatarum. 253	indefinitum, arbitrio tertii relictum, invalidum est. 227
Justino Martyri male adjudicata, quæ nomen ejus præferunt, Apologia. 426	Lexicon Philosophicum Chauvini. 47
K ulpisii (7. Georgii) in Enea Silvii Historia rerum Friderici III Imperatoris edenda studium. 74	Liberi num recte ob delicta parentum puniantur? 176
Kunkeliani phœphori arenæ præparatio. 232	Lienis usus. 22
	Ligamentum humeri latum. 508
	penis suspensorium. 510
	Linea motus Cometarii irregularis & cœruosa. 452
	Liquida ex angustiiori canali in angustiorem motu num majorem velocitatem acquirant? 440
	Liturgia Apostolorum. 533
	Loca-

- Ignes subterranei communicantes.* 190
Johannis Austriaci nativitas & educatio. 455
Igni & luci conservandis aer & motus necessaria. 189
Jornandes notatus. 2
Ignis productio a Sole, & quomodo? 452
Josephi ben Gorion Historia Judaica notata. 300
natura. 188
Josepho, an Eusebio, major fides debeat de anno mortis Herodis M.? 366. sq.
ingenerabilis est & incorruptibilis. 451
Josephus ab Eusebio prava allegatus. 366
Ignium subterraneorum pabulum. 190
adversus Flavianum defensus. 376. sq. 385. sqq.
Ignivomorum montium pabulum. 190
descriptio. 190
Imperiorum origo. 520 sq.
Jovialis satellitis primi eclipses anni 1693. 365
Imputatio peccati alieni. 174. sqq.
Irides Pareliorum formantur ut circuli circa Lunam albi & Halones. 230
Index universalis tacitus juris Ecclesiastici. 437
Indictionem adscriptam habentia ante Carolum M. diplomata num spuria? 207
Infantem num liceat occidere, ut mater servetur? 473
Infans 4. mensium cum dimidio ex defuncta matris utero vivus excisus, sed postea mortuus, pro non nato habetur. 226
Diaboli formam referens. 473
Insectorum experimenta. 363
Joannes XXII. Papa num susoris filius fuerit? 293
Joannis Sarisburiensis scripta. 156.
In Joëlis Prophetiam Commentarius Pocockii 45
Johannes Evangelista circa supremum Pascha Christi cum reliquis Evangelistic consiliatus. 397

- Johannis Austriaci nativitas & educatio.* 455
mors. 459. sq.
Jornandes notatus. 2
Josephi ben Gorion Historia Judaica notata. 300
Josepho, an Eusebio, major fides debeat de anno mortis Herodis M.? 366. sq.
Josephus ab Eusebio prava allegatus. 366
adversus Flavianum defensus. 376. sq. 385. sqq.
Jovialis satellitis primi eclipses anni 1693. 365
Irides Pareliorum formantur ut circuli circa Lunam albi & Halones. 230
Isidi Panis nomen quomodo conveniat? 370
Isidis figura. 33. 370. sq.
Isidori Pelusiotica scripta. 416
Isidora Hispani libri de Viris illustribus & libri, Originum vindicati. 425
scripta supposita. 475
Ilis Veneris quoque & Cereris nomen culta. 372
Italicae Poëtos cultus. 17
exemplum Torquatus Tassus. 18
Judæi a Jo. Tribemio gravissimorum criminum accusati. 89
non eodem cum Galilæis seu Israelitis die Pascha celebrant. 397. sqq.

A Judæis

A Judæis aliqua de Numine notitia ad gentiles profuxit. 462. sq.	L Abium inferius extolentes multum scilicet. 508
Judæorum doli in Chronologia commisit. 300	Lachrymarum vicæarum experimenta. 434
in designanda nativitate Christi epocha dolus an error detestatur. 299. 303	Lactius notatus. 317. 358
de Cromwello Messia persuasio. 498	emendatus. 358. 359
De Judæorum gestis & doctrina latissimo propagata fama. 463	Lesio ultra dimidium in hereditate vendita non attenditur. 227
Judex salva conscientia non potest xenia & esculenta a litigantibus acceptare. 254	Lapilli qui augentur sub constanti figura, ad vegetabilia pertinent. 452
De Juditha Historia veritas asserta. 49	Larroquanus refusus. 538
Judithæ Historia num ante an post captivitatem Babylonicam contigerit? 51	Latinorum de Hebraicis rebus scriptorum catalogus. 303
Jus Germanicum ejusque varia species. 253	Legatum filia relicta ad illum maritandam vel habitum religiosum sumendam, parum, nec conditionale est. 197
Romanum an aliquis ex Statibus Imperii in suo territorio possit abrogare? 253	studiorum causa relicta non est conditionale, sed parum & ad heredes transmissibile. 226
majori auctoritate potest in causa Principum, quam in causis privatarum. 253	indefinitum, arbitrio tertii relicta, invalidum est. 227
Justino Martyri male adjudicata, qua nomen ejus proferunt, Apologia. 426	Lexicon Philosophicum Charvini. 47
K Ulpisii (J. Georgii) in Enea Silvii Historia rerum Friderici III Imperatoris edenda studium. 74	Liberi num recte ob delicta parentum puniantur? 176
Kunkeliani phosphori urentis preparatio. 232	Lienis usus. 22
	Ligamentum humeri latum. 508
	penis suspensorium. 510
	Linea motus Cometarii irregularis & tortuosa. 452
	Liquida ex angustiori canali in angustiore morsa num majorem velocitatem acquirant? 440
	Liturgia Apostolorum. 533
	Loca-

- .Locomotor tenetur ad damnum & in-
 teresse ob mortem conductoris ac-
 celeratam ex viua adium con-
 ductarum. 198
 .Lothiorum in puerperis cura 474
 .Logica sacra Philippi Zoisoldi. 543
 .Longorum caetipia. 324
 .Longobardiane diſſi? 4
 .A Luce & Lumine calor diuerſus.
 452
 .Ad Lucem & ignem plurimum con-
 fert nitrum. 190
 .Lucernæ veterum. 34
 .Lucibrum quid? 369
 .Lucida effluvia Solis ejuſdem cum
 Sole ſubſtantia. 451
 .Luci & igni conſervandis aër &
 motus neceſſaria. 189
 .Ludi ſeculares. 94
 .Lugdunenſis Eccleſia Primatus. 127
 .Lugdunum prima urbium Gallie
 Chriſtianam fidem ſuſcepit. 116
 .Lumborum muſculus ſpinalis. 508
 .Lumbricalium muſcularum princi-
 pium. 509
 .Lumen, corpus. 451
 .A Lumine & luce calor diuerſus. 452
 .Luminis reflexio a globo Lunari
 alia, quam a Tellure. 451
 obſervatio perpendiculariter
 ſuper horizontum elevati
 poſt Solis occaſum forma
 lancea. 233
 .De Luna (Michaëlis) Hiſtoria Regis
 Roderici ex Arabico conuerſa, a
 nebula conſecta ſanctetur. 207
 .A Luna obſervata Venetiæ eclipſis. 363
 .Lunæ & Martis conjunctionis ob-
 ſervatio. 362
 .A Lunari globo luminis reflexio alia,
 quam a Tellure. 451
 .Lunaris eclipſis obſervatio. 363
 atmosfera, æthere denſior,
 colorum in Eclipſibus a Luna
 productrix. 451
 .Lutetia longitudo & latitudo. 200
 .Lutherus a Sorbona ob reſeſta Pſeu-
 do-Dionyſii ſcripta reprehen-
 ſus. 537
 .Lux quid? 189
 calor, flamma, fumus, particula
 ignea varie modificata. 188
 .Lymphatica penis vaſa. 509
Macula Solares quid, & unde in
 orbem rotentur? 451
 .Magi num iſdem cum Chaldeis? 361
 .Magnetis experimenta. 363
 .Maimonidis elogium. 513
 .Mandatum ne moret mandantis ex-
 ſpiret, ſatiſdatio efficit. 254
 .Manna anno vaticina. 35
 .De Marca (Petrus) notatus. 126
 .Maris ſalſedo in fundo maior. 453
 .Maronitarum religio. 550
 .Mars Gothicus, liber. 195
 .Martis tranſitus per nebulofam Can-
 cri. 572
 & Luna conjunctionis obſerva-
 tio. 362
 .Ex Martialis & Baſilidis cauſa num
 recte Romani Pontificis primatum
 eliciatur? 41
 .Mar-

Martialis epistola rejecta.	537	Militia veterum Gothorum. 166	sqq.
Maslach Turcarum quid?	252	In Missæ sacrificio Simonia.	28
Massiliæ longitudo & latitudo.	200	Misli Dominici olim qui?	121
Mathematicorum veterum Opera.	316	Monachi num olim falsa diplomata confinxerint?	208
Mathildi Comitissa statua ab Urba- no VIII. erecta.	148	Monachis num licitum sit incumbere studiiis?	267. sqq.
Matrimoniales dispensationes.	304	quam studia cum primis conventant?	270
Mauri quo anno ultimam ciuitem Hispania intulerint?	209	Monachorum olim fraus in con- fingendis chartis unde?	154
Maximiliani I. Imperatoris adver- sus Philippum & Rupertum Pala- tinos bellum, à Jo. Tritheimio de- scriptum.	87	antiqui ritus explicati.	67. sq.
Medioburgum urbs princeps Ze- landia a rusticis expugnata.	162	& Monialium ordines varii descripti.	104
Melancholiæ pathemata a vapori- bus.	11	Monasteria quem in finem condita? scholarum instar fuerunt.	268
Contra Melancholiam remedia.	16	regalia quamam?	320.
Melancholici exemplum Torquatus Tassus.	22. sqq.	Monasteriorum virginibus destina- torum origo.	210
Melchitarum doctrina.	549. sq.	Moneta si augeatur vel minuat., in commodum & damnum debi- toris vergit.	227.
Membranosi musculi terminus.	509	Monialium origo.	210
Mennæ urbs.	564	Monophysitæ in Oriente superstites.	547
Mercator proprie non est, qui socie- tati navigationem in distas ter- ras exercens interest.	133	Monophysitarum diversa in Ori- ente secta.	547. sq.
Mercurii in Sole observatio, diameter apparatus.	276. 281. 282	Monstruosus partus in tantum suc- cessionis capax assimilatur, ut ad substitutionem mater admitta- tur.	196
Messanensis seditionis A. 1674. or- ta Historia.	326	Montium ignivomorum pabulum. descriptio.	190
De Messæ adventu dissertatio C. I. Imbomat.	303	Morbi prægnantium, parturienti- um, puerperarum.	471
Methodus resolvendi equationes omnium graduum generalibus terminis expressas.	200		

- Morborum multorum genesis ex vaporibus. 7. sq. 57
 causa generalis. 58
 causa varia. 260
- Post Morbos cur desinant pili? 439
- Morbus crassus Hippocratis quis? 251
 insputatus Plauti quis? 251
- Moricelli instrumentum tractorium rejectum. 473
- De Morte fidelium paradoxa sententia. 407
- In Mortuorum cadaveribus quomodo pili & unguis crescunt? 439
- Moses Pentateuchi auctor. 553. 556
- Mosis catalogus Regum Edomiticorum vindicatus. 555 sq
- Motus regula Varignoniana. 434
 projectorum principia. 452
 liquidorum qualis? 440
- Motus & aer necessaria igni & luci conservandis. 189
- Le Moyne (Stephanus) refutatus. 533. sq. 537
- Mulieres Goshorum bellatrices. 167
 168
- Musculi labium inferius attollentes novi. 508
 auris interna quatuor. 508
 capitis recti minores. 508
 colli interspinales novi. 508
 lumborum, dorsi, cubiti. 508
 membranosi terminus. 509
 buccinatoris structura. 507
 cubiti bicipitis principium & finis duplex. 508
 manus palmaris ortus. 509
 membranosi terminus. 509
- Musculorum obliquorum abdominis exortus a transversis lumborum processibus negatus. 507
 penis acceleratorum principium. 507
 ani levatorum usus novus. 507
 oculi usus. 507
 pharyngis non nisi par unicum. 508
 lumbricalium principium. 509
- Musculus dorsi latissimus in progressu aliquot fibrarum manipulos recipit. 508
 pollicem in pede extendens brevis. 509
- Museum, Societas Eruditorum Parisiensis. 341
 Romanum Michaelis Angeli Cassei de la Chauffe. 33
 599
- Mutini simulacra. 36
- De Mysteriis liber Ambrosio affectus. 213
- Nardinum anguereum. 250
- Navigacionum 200 abbinu annis recensio. 257
- Navigiorum varia genera delineata, 257
 bodis usitatorum descriptio. 257
- Neapolitana Camera Regia doctores affirma. 325

Neapo.

Neapolitanarum Familiarum illustrium Genealogia.	349	Numismata Caroli M. & successorum auspiciis Roma cusa.	36. sq
Neapolitanum Theatrum olim famosissimum.	343	Nummi Historiae Friderici III. Imperatoris inservientes.	81
Noctar & Ambrosia Decorum quid?	251	Nummus Herodis Antipa illustratus	365. sq
Neomenias computandi ratio apud Judaeos.	397. 400	Panis Dei nomen ferens illustratus.	369
Nepotismus improbatas.	32	Philippi Imperatoris imaginem cum arca Noe referens.	96
Per Nervos vapores in corpore animalis ab una parte in alteram feruntur.	8	Nuptiae intra annos tyrocinii contracta pena statutaria coërentur.	131
Nestoriani etiam hodie cum Nestorio sentiunt.	546	Observatio Parelis.	229
Nestorianorum Patriarcha duo.	547	Observatio conjunctionis Lunae & Martis	362
Liturgia.	37	Veneris cum Sole conjuncta.	198. 435
Nicephorus emendatus.	33	luminis perpendiculariter super horizontem elevati post Solis occasum forma lancea.	233
Nicolaitae num a Nicolao Diacono dicti?	532	Mercurii in Sole.	276
Nitarum ad ignem & lucem plurimum confert.	190	eclipsis Lunaris.	363
Nivis floccorum figura.	200	Oculorum musculi quem habeant usum?	507
Nocturnae Monachorum antiquorum vigilia.	68	Olympiadum duplex epocha.	358
Nominum mutatio non licita?	179	Opticorum vitrorum, focorum, inventionis universalis.	333. sq.
mutationis exempla.	180, 246	Oratoriae Institutiones Quintilianae.	318
quibus iidem Auctores appellati fuerunt, diversorum exempla.	234. sq	Ordinum sacrorum historia in Animalibus Hirsaugiensibus Jo. Tribemii.	89
Nothus petere potest ex hereditate patris alimenta & sumptus ad opificium addiscendum.	196	Orientalium Ecclesiarum ritus cum Romane	
Nourii (Nicolai) in Bibliothecam Patrum studium.	52	Efff 2	

- Romana Ecclesia ritibus comparati.* 549. sq.
- Origenis *ad Philippum Imperatorem & uxorem ejus licera num supposititia?* 95. 96.
- Homilia in Lucam num pseudopigrapha?* 535
- P**actum matris in patris filia dotalibus. *de servanda inter liberos æqualitate circa hereditatem validum est.* 197
- Palandarum *incendiariarum descriptio.* 258
- Palatinorum Comitum *genealogia.* 87
- Palma petrescilla. 363
- Pani Lucido, *inscriptio explicata* 369
- Panis nomen Isidi *assertum* 370
- Parelius *accurate observatus.* 229
- Parificensis urbs *unde sic dicta?* 123
- Ecclesia Historia.* 114
- Pathologia *Wedetiana.* 260
- Paparam *Avenionensium Historia.* 291. sq.
- Papebrochii (Danietis) *regula dignoscenda diplomatum sinceritatis examinata.* 206. sq.
- Papilionis *prægnandis observatio.* 363
- Pappi Alexandrini *opus de numeris edendum a I. B. Lantino.* 341
- Parelii *observatio.* 229
- Pareliorum *irides formantur ut circuli circa Lammam albi & Halones.* 230
- Ob Parentum *delicta num recte puniantur liberi?* 176
- Parkeri (Matthæi) *de Episcopis Cantuariensibus libellus.* 108
- Parturientibus *subveniendi præcepta* 470. sq.
- Pascha *supremum Christus eodem cum Judæis die comedit.* 396
- alio die celebratum ab Israelitis seu Galilæis, alio a Judæis.* 397. sq.
- De Paschate *supremo Christi Differentia Harduini.* 395. sq.
- Patriarcha *Jacobitarum.* 549
- Patriarchæ *Nestorianorum.* 547
- Patricius (Franciscus) *notatus.* 360
- Peccati *originalis indoles.* 175
- Peccatum *primorum parentum quæ ratione impusetur posteris?* 174. 199.
- Penis *musculatorum acceleratorum principium.* 507
- glandem cingens cuticula microscopio examinata.* 509
- vasa lymphatica.* 509
- ligamentum suspensorium.* 510
- quomodo erigatur?* 510
- Pentateuchi *autem non alius, quam Moses.* 553
- autoritati ejusdem rei crebra repetitio non obsistit.* 556. sq.
- In Pentateuchum. *Commentarius Richardi.* 552. sq.
- Peregrinationum *ad basilicam D. Petri in Vaticano historia.* 146
- Perkinus *notatus.* 210
- Persecutionis *Vandalica Historia.* 407. sq.
- Peta-

Petavius notatus,	51	Placeti (Jofua) fententia de peccato originali.	175
Philippi Imperatores num Cbriftiani fuerint?	94. fq.	Placitum quid?	320
Philippus Tetrarcha Trachonitidis.	387	De Plagiariis tractatus ab Adriano Bailletto promiffus.	179
Philosophica Historia Stanleji.	356. fq.	Planetæ a Sole lumen mutuuntur, ab ejuſque corpusculis pervaduntur.	189
Phlegmatis in corpore animali generatio.	57	Planetariorum faſellitum cum fixis conjunctionum obſervationes cuius uſus?	232
e corpore educendi modus.	58	Planetarum atmofphæra unde?	189
Phœbammon quis, & quando vixerit?	262	In Plantis vaſorum uſus.	432
Phoſphori experimenta.	362	Plato cur creditum nonnullis fuerit Apollinis filius?	259
Boyleani confefſio.	433	Plautus illuſtratus.	286
urentis Kunkeliani præparatio.	232	Plicæ Polonica pathemata.	437
Photii liber ineditus.	562	Plinius emendatus.	317
Photius Patriarcha Conſtant. representus.	122	Plutarchi de Herodoto judicium.	50
cur ſede dejectus?	564	Pluviæ fontium fluviorumque origo.	539. fq.
Physices ſyſtema.	449. fq.	Poëmata Aſcanii Pignatelli, Ducis Biſaccia.	296
Pili fibroſi.	437	Poëtici favoris exemplum in Bero- nicio.	161. fq.
novi cur ſuccedant evulſis?	439	Poloniæ Annales ab obitu Uladiſi lai IV.	351
cur renaſcantur cruſtiores?	439	Polycarpi epiſtola vindicata.	537
cur in mortuorum etiam cada- veribus creſcant?	439	Pontifex Romanus num baculo pa- ſtorali utatur?	91
cur poſt morbos defluant?	439	Pontifices Romani, qui Avenione ſedem habuerunt, num exules re- ſta dicantur?	290
cur inæqualiter proveniant?	439	bumeris olim geſtati.	147
cur unica nocte ex affectu ani- mi canefcant?	439	quas gentes tributarias ha- buerint?	148
quomodo eripi poſſint?	440		
Pilorum conformatio.	436		
Piſcaturarum variarum deſcriptio.	258		
Pitſcus (Johannes) notatus.	107. 160		

- Pontificibus num jam olim Roma fuerit subiecta? 37. sqq
- Possessio jurisdictionis Vasallo contra Principem non aliter prodest, quam si titulum possit ostendere. 254
- Possevinus notatus. 212
- Potus calidi & frigidi usus. 250
- Præputii glandula. 510
vasa sanguifera. 510
- Præscriptio XX. annorum in delictis incerrumpitur per executionem in effigie. 197
- Problema curva isochrona, Hugeniana & Leibnitiana affinis. 291
universale inveniendorum focorum, vitrorum optidorum. 333. sq
aëquilibrii per communem geometriam generaliter constructi. 290
curve novum Jo. Bernoullii. 291
- Prophete nomen num ante Samuellem usurpatum fuerit? 555
- Prophetie dono infigues viri ac femina a Jo. Tritemio in Annalibus Hirsaugiensibus nominati. 90
- A Protoplastis officia non per legem proprie dictam, sed federali modo exacta. 403
- Protoplastorum peccatum quomodo imputetur posteris? 174. sq
- Pseudonymorum scriptorum catalogus. 178. sq. 234. sq
- Pufendorffii (Samuelis) de Demonstratione Evangelicæ P. D. Huetii iudicium. 98. sq.
- Purgantia specifica fermentorum varii generis. 43
- Q**uadragesima medica quid? 250
- Quadratuta ungula cylindrica. 302
- Quakenthorpii in libro de Justitiano Imperatore errores notati. 563
- Quercinorû granarû observatio. 232
- Quintilianii Annales a Dowwello edendi. 318
- R**Abani Archiepiscopi Moguntini sententia de Eusbaristia. 125
- Rabbinica Bibliotheca Julii Bartolocci. 297
- Radburnus (Thomas) scriptor Anglicanus. 111
- Raguenerus notatus. 138
- Raptus crimen consentiente virgine commissum non purgatur per subsequens matrimonium mediante benedictione sacerdotali contractum. 225
- Ratio inter superficiem spheræ & maximi in ea circuli, & cylindri nova methodus demonstrata. 362
- Recognitiones, qua Clementi tribui solent, suppositæ. 536
- Reformatorum quorundam Theologorum nova & periculosa dogmata. 407
- Regalia monasteria quamam? 320
- Regem de jure inter & Regem de facto distinctio. 311
- Religio

Religio naturalis & revelata asser- ta. 62. 63	Sabzorum Philosophia. 368
Remedia contra varios morbos a vaporibus profectos. 15. 54	Sacerdotes summi in Novi Testa- menti libris quinam? 561
Resignatio sacri beneficii in favo- rem alterius num licita? 27	De Sacramentis Libri VI. num recte Ambrosio tribuantur? 213
retenta pensione an licita? 28	Sadduczi num iidem cum Herodia- ni fuerint? 379. 54
Restitutio in integrum denegatur minori contra satisfactionem pro pa- tre præsbitam, ut ex carcere libe- raretur. 196	quo sensu Spiritum negave- rint? 379
qui in munere publico con- stitutus pro majorenni fuit habitus. 226	Salianus notatus. 50
De Ritibus Ecclesiasticis opus pro- missum. 68	Salis volatiliæ acidi mineralis in for- ma sicca productio. 437
Rivetus notatus. 212. 215	Salmahus refutatus. 34
Roma num Pontificibus an Impera- toribus subiecta fuerit? 38	Samolxes primus Getarum legula- tor. 282. 54
Romæ descriptio. 345	Sanguinis in fatu qualis motus? 229
Romana antiquitates illustrata. 565. 54	Sanitatis absque medicamentorum usu conservanda modi. 56. 54
Romane Ecclesia harmonia cum Orientalibus Ecclesiis. 550	Saraceni an a Sara dicti? 136
Romandæ, seu Gallo-Brabantia descriptio. 258. 54	Sarmatia unde dicta? 3
Roscellini descriptio scripta. 127	Satellitæ Jovialis eclipses primæ an- ni 1693. 365
Rudolphi Tabula correctæ 199.	Saturnini quarti conjunctio cum fixa. 232
434	Satellitum Planetariorum conjun- ctioes cum fixis cujus usus? 232
Rufinus notatus. 216	Saturni diameter apparet. 232
Rusticus & Eleutherius num mar- tyrum in Gallia passi? 116	Saturnini satellitæ quattuor conjun- ctio cum fixa. 232
	Satyre Luca Opalenii. 150
	Satyrus S. Ambrosii frater. 217
	Scaliger notatus. 50
	Scandinavia vagina gentium. 284. 54
	Schabbetæ Zevi Pseudo-Messia facta 299
	Schisma

- Pontificibus num jam olim Roma fuerit subjecta? 37. sqq
- Possessio jurisdictionis Vasallo contra Principem non aliter prodest, quam si titulum possit ostendere. 254
- Possevinus notatus. 212
- Potus calidi & frigidi usus. 250
- Præputii glandula. 510
vasa sanguifera. 510
- Præscriptio XX. annorum in delictis interrumpitur per executionem in effigie. 197
- Problema curvæ isochrona, Hugeniana & Leibnitiana affinis. 291
universale inveniendorum focorum, visorum opticorum. 333. sq
æquilibrii per communem geometriam generaliter constructi. 290
curvæ novum Jo. Bernoullii. 291
- Prophetæ nomen num ante Samuelem usurpatum fuerit? 555
- Prophetæ dono insignes viri ac femina a Jo. Trithemio in Annalibus Hirsaugiensibus nominati. 90
- Protoplastis officia non per legem proprie dictam, sed federali modo exacta. 403
- Protoplastorum peccatum quomodo imputetur posteris? 174. sq
- Pseudonymorum scriptorum catalogus. 178. sq. 234. sq
- Pufendorffii (Samuelis) de Demonstratione Evangelicæ. P. D. Huetii iudicium. 98. sq.
- Purgantia specifica fermentorum varii generis. 13
- Quadragesima medica quid? 250
- Quadratura angula cylindrica. 302
- Quæthorpii in libro de Justiniano Imperatore errores notati. 563
- Quercinorû granarû observatio. 232
- Quintiliani Annales & Dodwello edendi. 318
- Rabani Archiepiscopi Moguntini sententia de Eucharistia. 125
- Rabbinica Bibliotheca Julii Barlocchii. 297
- Radburnus (Thomas) scriptor Anglicanus. 111
- Raguenetus notatus. 138
- Raptus crimen consentiente virgine commissum non purgatur per subsequens matrimonium mediante benedictione sacerdotali contra-ctum. 225
- Ratio inter superficiem spheræ & maximi in ea circuli, & cylindri nova methodus demonstrata. 362
- Recognitiones, quæ Clementi tribui solent, suppositæ. 536
- Reformatorum quorundam Theologorum nova & periculosa dogmata. 407
- Regalia monasteria quam? 320
- Regem de jure inter & Regem de facto distinctio. 311

Religio naturalis & revelata asser- ta. 62. 63	Sabzorum Philosophia. 368
Remedia contra varios morbos a vaporibus profectos. 15. 19	Sacerdotes summi in Novi Testa- menti libris quinam? 561
Resignatio sacri beneficii in favo- rem alterius num licita? 27	De Sacramentis Libri VI. num recte Ambrosio tribuantur? 213
retenta pensione an licita? 28	Sadducxi num iidem cum Herodia- ni fuerint? 379. 19
Restitutio in integrum denegatur minori contra cautionem pro pa- tre prestitam, ut ex carcere libe- raretur. 196	quo sensu Spiritum negave- runt? 379
qui in munere publico con- stitutus pro majoremi fuit habitus. 226	Salianus notatus. 50
De Ritibus Ecclesiastici opus pro- missum. 68	Salis volatiliu acidu mineralis in for- ma sicca productio. 437
Rivetus notatus. 212. 215	Salmahus refutatus. 34
Roma num Pontificibus an Impera- toribus subiecta fuerit? 38	Samolxes primus Getarum legula- tor. 282. 19
Romæ descriptio. 345	Sanguinis in fetu qualis motus? 229
Romana antiquitates illustrata. 565. 19	Sanitatis absque medicamentorum usu conservanda modi. 56. 19
Romane Ecclesia harmonia cum Orientalibus Ecclesiis. 350	Saraceni an a Sara dicti? 136
Romandæ, seu Gallo-Brabantia descriptio. 258. 19	Sarmatia unde dicta? 3
Roscellini benefici scripta. 127	Satellitii Jovialis eclipses primi an- ni 1693. 365
Rudolphi Tabula correctæ 199. 434	Saturnini quarti conjunctio cum fixa. 232
Rufinus notatus. 216	Satellitum Planetariorum conjun- tiones cum fixis cujus usus? 232
Rusticus & Eleutherius num mar- tyrum in Gallia passi? 116	Saturni diameter apprens. 232
	Saturnini satellitii quarti conjun- ctio cum fixa. 232
	Satyræ Luca Opalenii. 150
	Satyrus S. Ambrosii frater. 217
	Scaliger notatus. 50
	Scandinavia vagina geminum. 284. 19
	Schabbetai Zevi Pseudo-Messia facta 299
	Schisma

Schisma num ob Episcopum a Magi-						<i>Amos.</i>		
stratu civili iniuste depositum in							16.	516
Ecclesia ineundum?	169. sq					<i>Marrb.</i>		
Schreveliana <i>Iliados</i> Homeri editio					II.	22.		384
reprehensa.	266. sq				VIII.	6.		251
Scriptorum Pseudonymorum cata-					XVIII.	20.		251
logus.	178. sq. 234. sq				XXII.	16.		379
Scriptura S. male statuitur tota al-						<i>Marc.</i>		
legorica.	406				VIII.	15.		379
Scripturæ S. loca illustrata.						<i>Luc.</i>		
	<i>Genes.</i>				XXII.	7.		399
XXXVI.	31. sqq.	553				<i>Job.</i>		
XLVIII.	12.	557			V.	1.		400
	<i>Exod.</i>				VII.	14.		400
XII.	6.	396				<i>Act.</i>		
XVI.	35.	554			XII.	2.	389. 197	
XX.	5.	176				19.		392
	17.	557			XXIII.	8.		379
	<i>Num.</i>				XXV.	13.		392
XXIV.	14.	557. sq.				<i>Rom.</i>		
XXXIII.	31.	558			V.	12.		177
	<i>Deuter.</i>					<i>1. Job.</i>		
X.	6.	558			IV.	3.		537
XX.	16.	177			Scrivetus notatus.			324
	<i>Jud.</i>				Scuta veterum Goshorum.			166
IV.	3.	54			Seythæ iidem cum Goshu.			285
V.	7.	54			unde dicti?			287
	<i>1. Sam.</i>				Seldenus refutatus.			561
IX.	9.	555			Seminis feminini & masculini dis-			12
	<i>II. Reg.</i>				crimen.			
III.	27.	516			Sententiarum qua in Parliamentis			
	<i>Psalms.</i>				Gallia sunt lata; varia collectio-			
CV.	22.	464			nes.			175
	<i>Hosee.</i>				Sibyllina carmina num genuina?			338
VI.	7.	175			Simonia quibus pretextibus velari			
					& excusari solcat?			26. sq
								Conf.

<i>confidentia' qua?</i>	29	<i>Solis magnitudo non major Prole-</i>	
<i>Simoniz varia genera.</i>	27. 59	<i>maica.</i>	451
<i>In Simoniam gravissima pena de-</i>		<i>cum Venere conjuncti observa-</i>	
<i>creta.</i>	29	<i>tio.</i>	198. 435
<i>Simoni Mago erecta statua.</i>	532	<i>maxima declinatio alia hodie</i>	
<i>Sirenes aves primum, non pisces fue-</i>		<i>a Pythiana.</i>	200
<i>runt.</i>	341. 345	<i>Somnum ut arcere in vigiliis suis</i>	
<i>Sirenium ortus, numerus, locus,</i>		<i>confueverint Monachi?</i>	69
<i>symbolum, cantus, mors.</i>	342.	<i>Sparventfeld (Joannis Gabrielis) de</i>	
	59	<i>Antiquitatibus Gotthorum Opus</i>	
<i>Societas mercatoria inter patrem</i>		<i>promissum.</i>	284
<i>& filium recte contrahitur, ut</i>		<i>Sphærarum & sphæroidum ellipti-</i>	
<i>inter patrem & filium mutua re-</i>		<i>carum soliditates etc. communi</i>	
<i>sultet obligatio.</i>	131	<i>demonstratione tradita.</i>	200
<i>morte unius socii ubi dissolu-</i>		<i>Spinosa refutatus.</i>	553
<i>ta est, heredes ejus pro rata</i>		<i>Spiritus animales quomodo a vapo-</i>	
<i>in divisione nomina suscipere</i>		<i>ribus affligantur?</i>	45
<i>venentur.</i>	132	<i>Spiritum quo sensu negaverint Sad-</i>	
<i>ex pactis usurariam pravi-</i>		<i>ducai?</i>	379
<i>uitatem obtegentibus illicita.</i>	132	<i>In Spirituum animalium tranquilli-</i>	
		<i>sate consistit sanitas.</i>	57
<i>Societates Eruditorum varia Pari-</i>		<i>Spiritus vini abusus quomodo epile-</i>	
<i>senses.</i>	342	<i>psiam excitet?</i>	10
<i>Sociniani Protestantibus minime</i>		<i>Sponsalia inter majorem celebrata</i>	
<i>annumerandi.</i>	258	<i>stipulationem penalem admit-</i>	
<i>Socratis genius bonus, an malus?</i>	359	<i>tant.</i>	228
<i>De Socratis mortis anno sententia</i>		<i>si semel approbavit pater</i>	
<i>communis frustra a Leone Alatio</i>		<i>& donationem propter</i>	
<i>impugnata.</i>	359	<i>nuptias constituit frustra</i>	
<i>Sol igneus.</i>	189	<i>postmodum dissentit.</i>	228
<i>Tropicalis sub æquinoctiali mini-</i>			
<i>mam vim exerit.</i>	333	<i>Spuma circa os in epilepticis unde?</i>	10
<i>A Sole calor æris productus ad va-</i>			
<i>rias latitudines, & modus colli-</i>		<i>Stellarum in inferiora operatio, &</i>	
<i>gendi.</i>	328	<i>predictionum astrologicarum pos-</i>	
<i>De Sole observatio Mercurii.</i>	276	<i>sibilitas.</i>	451
		<i>G 888</i>	<i>Stellæ</i>

- Stellæ fixæ igneæ sunt, propriaque luce constant. 189
 incertum an spherica. 189
 Studia num convenient monachia? 267. sq
 Sudoris proliciendi modus. 58. sq
 Sudor sanguineus Christi Servatoris. 249
 Suecia num antiquorum Gothorum patria fuerit? 2
 Synodus $\pi\rho\omega\tau\eta\ \kappa\alpha\iota\ \delta\epsilon\upsilon\tau\epsilon\rho\eta$ in causa Photiana, una eademque 564
 Synoviz ortus. 129
TAssi (Torquati) vita. 17. sq
 ingeniosum dictum. 25
Tellure luminis reflexio alia quam a globo Lunari. 451
 Telluris strata diversa. 539
 Templariorum extinctio. 88. 259
 Tertullianus notatus. 298
 Testamentum avi, quo nepotem suum prodigum exheredem scripserat, & usumfructum portionis hereditarie ipsi legaverat, substitutione in favorem liberorum ex hereditate facta, sustinetur. 227
 novum singulis annis a Bardeto per octo lustra conficitur. 195
 In Testudine marina ventriculus cordis triplex. 228
 Tetragonum Hippocratis quid? 251
 Thaletis patria. 357
 Theologia in formam demonstrationis redigenda. 98. sq
 Theologiae Systema Henr. Hulsi. 401
 per conciones sacras exhibitum. 353
 Inter Theologos Reformatos controversia nova. 406
 Thermometrorum accurata divisio 434
 Thermometrum proportionem unius caloris ad alium indicans. 453
In Thuanii Historiam animadversiones. 145
 De Transubstantiatione doctrina Orientalium Ecclesiarum. 551
 Tridentini Concilii decreta oppugnata. 82
 S. Trinitas asserta. 402
 Tritheismus Roscellini. 127
 Trithemii (Johannii) scripta. 84
 odium in Venetos & Judæos. 88. 89
 Tutor ad cessionem bonorum non admittitur pro residuo ex administratione debito. 227
 Tyriis num olim alia quam Græcorum ara fuerit? 385
VAcui disseminati probatio. 450
 Vandalicæ Persecutionis Historia. 407. sq
 Vapores in corpore animali ab una parte in alteram feruntur per nervos. 8
 quot modis affligant spiritus animales? 15

Consta

NOTABILIORUM.

603

<i>Contra Vapores remedia.</i>	13. sq.	<i>chorum.</i>	68
<i>De Vaporibus doctrina veterum as- serta.</i>	7	<i>Virgines quando continentia vota emittere & in monasteriis vitam agere coeperint?</i>	210
<i>Vaporum in corpore humano causa & varia genera.</i>	7	<i>Vitæ Pontificum Avenionensium a variis auctoribus descripta.</i>	292
<i>Vasa lymphatica penis.</i>	509	<i>humana terminus num fata- lia?</i>	192
<i>sanguifera prapustii.</i>	510	<i>Vitrorum optidorum, focorum in- ventio universalis.</i>	333. sq.
<i>Vaticani templi majestas & fata.</i>	146. sq.	<i>De Ultrajectinis rebus narratio hi- storica.</i>	135
<i>Vaticanum Diarium, liber.</i>	145. sq.	<i>Ulysses num in Britanniam venerit?</i>	144
<i>Vegetationes metallica varia.</i>	364	<i>Umbilicus infantis quomodo ligan- dus?</i>	472
<i>intensa & a</i>		<i>Ungues cur etiam in defunctorum cadaveribus crescant?</i>	439
<i>vegetationibus plantarum di- versa.</i>	363	<i>Voracia animalia qua?</i>	199
<i>Veneris eclipsis a Luna observata.</i>	363	<i>Vossius (Isaacus) notatus.</i>	51
<i>conjuncta cum Sole observatio</i>	198. 435	<i>(Job. Gerhardus) notatus.</i>	155.
<i>nodus descendens ubi?</i>	199		160
<i>hoc minimum seculo im- mobilis.</i>	4:4	<i>Votivæ manus anea.</i>	35
<i>Ventriculus cordis triplex in testu- dine marina.</i>	228	<i>Urbanus VI. Pseudo-Papa.</i>	293
<i>Vesteganus notatus.</i>	287	<i>Wicami (Guilielmi) vita.</i>	163
<i>Victor Vitenfis Episcopus male Utri- censis vulgo dictus.</i>	408	<i>Württembergicæ Domus Ge- nealogia.</i>	88
<i>male insimulatus</i>		<i>Zenojovis Trachonitidis Te- trarcha.</i>	384. sq.
<i>Acaciani schismatis.</i>	409. 410	<i>Zoroastris oracula illustrata.</i>	360
<i>De Viduis liber Ambrosio assertus.</i>	211	<i>Zythus, vox Gothicæ.</i>	286
<i>Viennæ descriptio.</i>	75		
<i>Vigiliæ nocturna veterum Mona-</i>			

F I N I S.

- Stellæ fixæ igneæ sunt, propriaque luce constant. 189
 incertum an spherica. 189
 Studia num convenient monachis? 267. sq
 Sudoris proliciendi modus. 58. sq
 Sudor sanguineus Christi Servatoris. 249
 Succia num antiquorum Gothorum patria fuerit? 2
 Synodus $\alpha\epsilon\omega\tau\eta$ καὶ δευτέρα in causa Pbotiana, una eademque 564
 Synoviz ortus. 129
TASSI (Torquati) vita. 17. sq
 ingeniosum dictum. 25
Tellure luminis reflexio alia quam a globo Lunari. 451
 Telluris strata diversa. 539
 Templariorum extinctio. 88. 259
 Tertullianus notatus. 298
 Testamentum avi, quo nepotem suum prodigum exheredem scripserat, & usum fructum portionis hereditariae ipsi legaverat, substitutione in favorem liberorum ex hereditate facta, sustinetur. 227
 novum singulis annis a Bardeto per octo lustra conscribitur. 195
 In Testudine marina ventriculus cordis triplex. 228
 Tetragonum Hippocratis quid? 251
 Thaletis patria. 357
 Theologia in formam demonstrationis redigenda. 98. sq
 Theologiae Systema Henr. Hulsi. 401
 per conciones sacras exhibitum. 353
 Inter Theologos Reformatos controversia nova. 406
 Thermometrorum accurata divisio 434
 Thermometrum proportionem unius caloris ad alium indicans. 453
 In Ihuani Historiam animadvertiones. 145
 De Transsubstantiatione doctrina Orientalium Ecclesiarum. 551
 Tridentini Concilii decreta oppugnata. 82
 S. Trinitas asserta. 402
 Trithemismus Roscellini. 127
 Trithemii (Johannis) scripta. 84
 odium in Venetos & Judaeos. 88. 89
 Tutor ad cessionem bonorum non admittitur pro residuo ex administratione debito. 227
 Tyriis num olim alia quam Graecorum ars fuerit? 385
VAcui disseminati probatio. 450
 Vandalicæ Persecutionis Historia. 407. sq
 Vapores in corpore animali ab una parte in alteram feruntur per nervos. 8
 quor modis affligant spiritus animales? 15

Contine

<i>Contra Vapores remedia.</i> 13. sq.	<i>chorum.</i> 68
<i>De Vaporibus doctrina veterum asserita.</i> 7	<i>Virgines quando continentia vota emittere & in monasteriis vitam agere ceperint?</i> 210
<i>Vaporum in corpore humano causa & varia genera.</i> 7	<i>Vitæ Pontificum Avenionensium a variis auctoribus descripta.</i> 292
<i>Vasa lymphatica penis.</i> 509	<i>humana terminus num fatalis?</i> 192
<i>sanguifera praputii.</i> 510	<i>Vitrorum opticorum, focorum inventio universalis.</i> 333. sq.
<i>Vaticani templi majestas & fata.</i> 146. sq.	<i>De Ultrajectinis rebus narratio historica.</i> 135
<i>Vaticanum Diarium, liber.</i> 145. sq.	<i>Ulysses num in Britanniam venerit?</i> 144
<i>Vegetationes metallica varia.</i> 364	<i>Umbilicus infantis quomodo ligandus?</i> 472
<i>vegetationibus plantarum diversa.</i> 363	<i>Ungues cur etiam in defunctorum cadaveribus crescant?</i> 439
<i>Veneris eclipsis a Luna observata.</i> 363	<i>Voracia animalia qua?</i> 199
<i>conjuncta cum Sole observatio</i> 198. 435	<i>Vossius (Isaacus) notatus.</i> 51
<i>nodus descendens ubi?</i> 199	<i>(Job. Gerbardus) notatus.</i> 155.
<i>hoc minimum seculo immobilis.</i> 4:4	<i>Votivæ manus aenea.</i> 35
<i>Ventriculus cordis triplex in testudine marina.</i> 228	<i>Urbanus VI. Pseudo-Papa.</i> 293
<i>Vesperteganus notatus.</i> 287	<i>Wicami (Guilielmi) vita.</i> 163
<i>Victor Vitenfis Episcopus male Utricensis vulgo dictus.</i> 408	<i>Württembergicæ Domus Genealogia.</i> 88
<i>male insimulatus</i>	<i>Zenobius Trachonitidis Tyrarcha.</i> 384. sq.
<i>Acaciani schismatis.</i> 409. 410	<i>Zoroastris oracula illustrata.</i> 360
<i>De Viduis liber Ambrosio assertus.</i> 211	<i>Zythus, vox Gothica.</i> 286
<i>Viennæ descriptio.</i> 75	
<i>Vigilia nocturna veterum Monachorum.</i>	

F I N I S.

